

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ DEYİMLER ÜZERİNE BİR
DİL İNCELEMESİ

DOKTORA TEZİ

BİRİNCİ CİLT

102051

DANIŞMANI

Yard.Doç.Dr.Ahat ÜSTÜNER

HAZIRLAYAN

Ahmet Turan SİNAN

102051
(2 cilt)

ELAZIĞ 2000

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ DEYİMLER ÜZERİNE BİR DİL
İNCELEMESİ**

Bu tez, 13/10/2000 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile başarılı / ~~başarısız~~ olarak değerlendirilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Ahmet Üstüner

Üye

Prof. Dr. Tuncer Güneş

Üye

Doç. Dr. Ahmet Buran

Yukarıdaki Jüri Üyelerinin İmzaları Tasdik Olunur.

Doç. Dr. Ahmet BURAN

Müdür

ABSTRACT

The aim of this study named **A Language Investigation On Idioms Turkish** is to investigate the structures and functions of idioms in Turkish.

Idioms were investigated from the point of sound, morphem and meaning. In most of the idioms finding syllabic meter pauses used widely in Turkish (folk) poems shows that idioms have formed together with harmonic elements. Idioms are the products of anonym language. Some of the idioms have a relation with jokes. Proverbs and idioms are sometimes misused. They are mostly the idioms which are stereotyped with morphem and time affixes. Those idioms, which are in the forms of sentence are used in present time and imperative sentences. Although idioms in Turkish are stereotyped sentences, it is seen that some words at the beginning, middle and end of the sentence changes their place with some synonym words. 10790 idioms, which are 63 % of them, consist of two words, 3918 idioms, 22.8 %, consist of three words and 1592 of them, 9 %, consist of four words. It is possible to divide Turkish idioms into two parts; those ending with infinitive and those not. Two thirds of the idioms ends with infinitive. The other one-third of them consist of different forms such as definite noun phrase, indefinite noun phrase, adjective phrase, gerunds, participes, adverbials. There have been 11901 idioms, 69.4 %, in the form of compound word group. Of 8493 consist of two words while nouns in 3892 idioms possess no inflection suffixes.

The idioms stereotyped as sentence can be regular or inverted. Simple and compound idioms sentences are used as affirmative, negative and internegative forms. Full list of the idioms in Turkish was given in **Index**.

IV

İÇİNDEKİLER

Abstract.....	III
İçindekiler.....	IV
Önsöz.....	XVI
Kısaltmalar.....	XVII
GİRİŞ.....	1
1. DEYİM KAVRAMI ÜZERİNE GENEL BİLGİLER.....	6-106
1.1.1. Deyim Kavramı.....	6
1.1.2. Deyimler ve Atasözleri.....	12
1.1.2.1. Deyimlerle Atasözlerinin Farkı.....	19
1.1.2.2. Atasözü ve Hikâye Biçimindeki Deyimler....	22
1.1.2.3. Deyimler ve Atasözleri Arasındaki Farklar.	25
1.1.3. Deyimler ve Birleşik Kelimeler.....	27
1.1.4. Deyimler ve Terimler.....	29
1.1.5. Deyimler ve Argo.....	32
1.1.6. Deyimler ve Dua-Beddua İlişkisi.....	33
1.1.7. Deyimlerin İmlâsı.....	35
1.1.2. Deyimler Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	38
1.2.1. Deyimlerin Kaynakları.....	42
1.2.1.1. Hüsamettin Ege: Çizmeden Yukarı Çıkma-Yetmiş Beş Deyimin Nedenleri-.....	45
1.2.1.2. Yusuf Ziya Bahadınlı: Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları.....	45
1.2.1.3. Osman Çizmeciler: Ünlü Deyimler ve Öyküleri.....	46
1.2.1.4. Enver Naci Gökşen: Açıklamalar ve Hikâyelerle Atasözleri ve Deyimler.....	46
1.2.1.5. Mahmut Belenli: Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikâyesi.....	47
1.2.1.6. Besim Atalay, Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri.....	47
1.2.1.7. Abdülbaki Gölpınarlı: Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri.....	48
1.2.1.8. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü.....	48

V

1.2.1.9. Deyimlerin Kaynaklarını Açıklayan Sözlüklerde Yer Alan Deyimler.....	52
1.2.1.10. Deyimlerin Kaynakları İle İlgili Diğer Çalışmalar.....	67
1.2.2. Eski Türk Metinlerinde Deyimler.....	68
1.2.3. Deyimlerle Fıkra İlişkisi.....	73
1.2.3.1. Nasrettin Hoca Fıkralarıyla İlgili Deyimler.....	73
1.2.3.2. Bektaşî, Bekrî Mustafa, İncili Çavuş Fıkraları.....	76
1.2.3.3. Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler.....	77
1.3. Deyimlerde Değişme ve Mahallî Unsurlar.....	79
1.3.1. Deyimlerde Değişme.....	79
1.3.2. Deyimlerde Mahallî Unsurlar.....	81
1.3.2.1. Deyimlerde Yer Adları.....	81
1.3.2.2. Tarihî Şahsiyetlerle İlgili Deyimler.....	83
1.4. Çeviri Deyimler.....	84
1.4.1. Doğu Dillerinden Gelen Deyimler.....	86
1.4.1.1. Arapça Olanlar.....	86
1.4.1.2. Farsça Olanlar	87
1.4.2. Batı Dillerinden Gelen Deyimler.....	88
1.4.3. Diğer Çeviri Deyimler.....	88
1.4.4. Meşhur Sözlerden Oluşan Deyimler.....	90
1.5.1. Deyimlerin Anlam Yapısı.....	92
1.5.1. Ad Aktarması, Mecaz-I Mürsel (Metonümia)..	92
1.5.2. Deyim Aktarması (Metaphor, İstiare- Eğretileme).....	93
1.5.3. Teşbih-Benzetme (Simile).....	100
1.5.4. Kinaye.....	102
1.5.5. Telmih (Alüzyonlu Deyimler).....	103
1.5.6. Abartma-Mübalağa.....	105
2. DEYİMLERDE ŞEKİL VE SÖZ DİZİMİ ÖZELLİKLERİ....	107-276
2.1. Deyimlerde Kısalık ve Kalıplaşma.....	107
2.1.1. Deyimlerde Kısalık.....	107
2.1.2. Deyimlerde Kalıplaşma.....	108
2.1.2.1. Bildirme Kipleri.....	110
2.1.2.2. Tasarlama Kipleri.....	119

VI

2.2. Deyimlerde Anlam ve Şekil Değişmesi.....	124
2.2.1. Birbirlerinin Yerine Geçen Kelimelerin Durumu.....	126
2.2.1.1. İlk Kelimesi Değişken Olan Deyimler.....	127
2.2.1.2. Son Kelimesi Değişken Olan Deyimler.....	127
2.2.1.3. Ortasında Değişken Kelimesi Olan Deyimler.....	128
2.2.1.3.1. İsim Çekim Eki Alan Kelimeler.....	128
2.2.1.3.2. İsim Çekim Eki Almayan Kelimeler.....	130
2.2.1.3.3. Diğerleri.....	131
2.3. Kelime Grupları.....	132
2.3.1. İsim Tamlamasından Deyim.....	132
2.3.1.1. Belirtili İsim Tamlamasından Deyim.....	132
2.3.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması Olan Deyimler.....	132
2.3.1.1.2. Belirtili İsim Tamlamalarının Tekrarı İle Oluşan Deyimler.....	133
2.3.1.1.3. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması Biçimindeki Deyimler...134	
2.3.1.1.4. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması Biçimindeki Deyimler...134	
2.3.1.1.5. İki Ögesi Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması Olan Deyimler.....	135
2.3.1.1.6. Tamlayanı Birleşik İsim Olan Belirtili İsim Tamlaması Biçimindeki Deyimler...135	
2.3.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamasından Deyim.....	135
2.3.1.2.1. Belirtisiz İsim Tamlaması Biçiminde Olan Deyimler.....	136
2.3.1.2.2. Belirtisiz İsim Tamlamalarının Tekrarı İle Oluşan Deyimler.....	137
2.3.2. Sıfat Tamlaması Biçiminde Olan Deyimler.....	137
2.3.2.1. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Biçiminde Olan Sıfat Tamlamaları.....	142
2.3.2.2. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlamaları Biçimindeki Deyimler.....	143
2.3.3. Sıfat-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimler.....	144
2.3.4. Zarf-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimler.....	145

VII

2.3.5. İsim-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimler.....	146
2.3.6. Tekrar Grubu Biçiminde Olan Deyimler.....	147
2.3.6.1.1. Yansımalarından Ortaya Çıkan Tekrar Gruplarından.....	148
2.3.6.1.2. Diğer Tekrar Gruplarından Oluşmuş Deyimler.....	148
2.3.6.1.2.1. İki Unsuru Da -lı Eki Taşıyan Tekrarlarından Oluşmuş Deyimler.....	149
2.3.6.1.2.2. 1.Unsuru -lı, 2.Unsuru -sız Eki Taşıyan Tekrar Gruplarından Oluşmuş Deyimler....	149
2.3.6.1.2.3. Her İki Unsuru Da -sız/-siz Eki Taşıyan Tekrar Gruplarından Oluşmuş Deyimler.....	150
2.3.6.1.2.4. Diğer Tekrarlarından Oluşmuş Deyimler..	150
2.3.6.1.2.5. Zarf-Fiil Ekleriyle Kalıplaşanlar....	151
2.3.6.1.2.6. Sıfat-Fiil Ekleriyle Kalıplaşanlar...	152
2.3.6.1.2.7. İsim-Fiilin Tekrarı İle Oluşanlar....	153
2.3.6.2. Deyimlerde Kullanılan Aralıklı Tekrar Grupları.....	153
2.3.6.3. Deyimlerde Tekrar Gruplarının Yer Alması.	154
2.3.6.3.1. Deyimin Başında Yer Alanlar.....	154
2.3.6.3.2. Masterla Biten Deyimlerde Bulunan Tekrar Grupları.....	155
2.3.7. Edat Grubu Biçiminde Olan Deyimler.....	156
2.3.7.1. "Gibi" Edatı İle Kurulmuş Edat Gruplarından Oluşan Deyimler.....	156
2.3.7.1.1. "Gibi" Edatı İle Kurulanlar.....	156
2.3.7.1.2. Bir Edat Grubuyla Kalıplaşan Masterlı Deyimler.....	157
2.3.7.2. "Kadar" Edatı İle Kurulanlar.....	157
2.3.7.3. "İçin" Edatı İle Kurulanlar.....	158
2.3.7.4. "Göre" Edatı İle Kurulanlar.....	158
2.3.7.5. Diğer Edatlarla Kurulanlar.....	159
2.3.8. Kısaltma Grupları.....	159
2.3.8.1. İsnat Grubu Biçimindeki Deyimler.....	159
2.3.8.1.1. İkinci Unsuru Ek Almayan İsnat Gruplarından Oluşan Deyimler.....	159

VIII

- 2.3.8.1.2. İkinci Unsuru Hâl Eki Taşıyan İsnat
Gruplarından Oluşan Deyimler.....162
- 2.3.8.1.3. İsimden Vasıf İsmi Teşkil Eden -lı Eki İle
Sonlanan İsnat Grupları.....162
- 2.3.8.2. Yaklaşma Grubu Biçiminde Olan Deyimler...163
- 2.3.8.3. Bulunma Grubu Biçimindeki Deyimler.....164
- 2.3.8.4. Uzaklaşma Grubu Biçimindeki Deyimler.....164
- 2.3.9. Bağlama Grubu Biçiminde Kurulmuş Deyimler..165
- 2.3.9.1. "ile" İle Kurulmuş Bağlama Grubu.....165
- 2.3.9.2. "değil" İle Kurulmuş Bağlama Grubu.....165
- 2.3.9.3. "ve" İle Kurulmuş Bağlama Grubu.....166
- 2.3.9.4. "hem...hem..." İle Kurulmuş Bağlama
Grubu.....166
- 2.3.9.5. "ne...ne..." İle Kurulmuş Bağlama Grubu..166
- 2.3.9.6. "de... de..." İle Kurulmuş Bağlama Grubu.166
- 2.3.9.7. "ya... ya..." İle Kurulmuş Bağlama Grubu..166
- 2.3.9.8. "ha... ha..." İle Kurulmuş Bağlama Grubu.166
- 2.3.9.9. "...mi... mi" İle Kurulmuş Bağlama Grubu..166
- 2.3.9.10. Yapısında Bağlama Grubu Bulunan
Deyimler.....166
- 2.3.10. Birleşik Fiil Grubu Biçimindeki Deyimler.....168
- 2.3.10.1. Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimlerin
Mastarla Kurulması.....171
- 2.3.10.2. İsim-Fiil Biçimindeki Deyimler.....173
- 2.3.10.3. İsim+İyelik Eki-Fiil Biçimindeki
Deyimler.....173
- 2.3.10.4. İsim+(İyelik Eki)+Yükleme Hâli Eki-Fiil
Olanlar.....174
- 2.3.10.4.1. İsim+Yükleme Eki-Fiil Biçimindeki
Deyimler..... 174
- 2.3.10.4.2. İsim+İyelik Eki+Yükleme Hâli Eki-Fiil
Biçimindeki Deyimler.....174
- 2.3.10.5. İsim+(İyelik Eki)+Yaklaşma Hâli Eki-Fiil
Biçimindeki Deyimler.....174
- 2.3.10.5.1. İsim + Yaklaşma Hâli Eki-Fiil
Biçimindeki Deyimler..... ..174

IX

2.3.10.5.2. İsim+İyelik Eki+Yaklaşma Hâli Eki-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	175
2.3.10.6. İsim+(İyelik Eki) Bulunma-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	176
2.3.10.6.1. İsim+İyelik Eki+Bulunma-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	176
2.3.10.6.2. İsim+Bulunma-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	177
2.3.10.7. İsim+(İyelik Eki)+Uzaklaşma Eki-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	177
2.3.10.7.1. İsim+İyelik Eki+Uzaklaşma Eki-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	177
2.3.10.7.2. İsim+Uzaklaşma Eki-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	178
2.3.10.8. İsim+(İyelik Eki)+Vasıta Eki-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	179
2.3.10.8.1. İsim+İyelik Eki+Vasıta Eki-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	179
2.3.10.8.2. İsim+Vasıta Eki-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	179
2.3.10.9. İsim+(İyelik Eki)+Eşitlik Eki-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	180
2.3.10.9.1. İsim+İyelik Eki+Eşitlik Eki-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	180
2.3.10.9.2. İsim+Eşitlik Eki-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	180
2.3.10.10. Fiilimsi-Fiil Biçimindeki Deyimler.....	180
2.3.10.10.1. Zarf-Fiil-Fiil Olan Deyimler.....	181
2.3.10.10.2. Sıfat-Fiil-Fiil Biçimindeki Deyimler..	181
2.3.11. Masterla Biten Deyimlerde Söz Dizimi	
Özellikleri.....	182
2.3.11.1. Masterla Biten Tek Ögeli Birleşik Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	182
2.3.11.1.1. Özne-Fiil Biçimindeki Deyimler.....	182
2.3.11.1.2. Nesne-Fiil Biçimindeki Deyimler.....	183
2.3.11.1.3. Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	184

2.3.11.1.4. Zarf Tümleci-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	185
2.3.11.2. Mastarla Biten İki Ögeli Birleşik Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	185
2.3.11.2.1. Nesne+Özne-Fiil Biçimindeki Deyimler..	186
2.3.11.2.2. Nesne+Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	186
2.3.11.2.3. Nesne+Zarf-Fiil Biçimindeki Deyimler..	187
2.3.11.2.4. Özne+Nesne-Fiil Biçimindeki Deyimler..	187
2.3.11.2.5. Özne+Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	188
2.3.11.2.6. Özne+Zarf-Fiil Biçimindeki Deyimler...	189
2.3.11.2.7. Yer Tamlayıcısı+Zarf-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	189
2.3.11.2.8. Yer Tamlayıcısı+Nesne-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	190
2.3.11.2.9. Yer Tamlayıcısı+Özne-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	191
2.3.11.2.10. Yer Tamlayıcısı+Yer Tamlayıcısı-Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	191
2.3.11.2.11. Zarf+Nesne-Fiil Biçimindeki Deyimler.	192
2.3.11.2.12. Zarf+Özne-Fiil Biçimindeki Deyimler..	192
2.3.11.2.13. Zarf+Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki	
Deyimler.....	193
2.3.11.2.14. Zarf+Zarf-Fiil Biçimindeki Deyimler..	194
2.3.11.3. Mastarla Biten Üç Ögeli Birleşik Fiil	
Biçimindeki Deyimler.....	195
2.4. "Var, Yok, Değil" Kelimelerinin Durumu.....	198
2.5. Cümle Biçimindeki Deyimler.....	200
2.5.1. Cümle Türleri.....	200
2.5.1.1. Basit Cümle Olan Deyimler.....	201
2.5.1.2. Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler.....	201
2.5.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle Biçimindeki	
Deyimler.....	201
2.5.1.2.1.1. Asıl Şartlı Birleşik Cümle Biçimindeki	
Deyimler.....	201

XI

2.5.1.2.1.2. Mastarla Biten Şartlı Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler.....	202
2.5.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler.....	203
2.5.1.3. Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimler.....	204
2.5.1.3.1. Ki'li Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimler.....	204
2.5.1.3.2. Bağlama Edatlarıyla Kurulmuş Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimler.....	204
2.5.1.4. Sıralı Cümle Biçimindeki Deyimler.....	205
2.5.1.4.1. Bir Kiple Kalıplaşan Sıralı Cümle Biçimindeki Deyimler.....	206
2.5.1.4.2. Mastarla Biten Sıralı Cümle Biçimindeki Deyimler.....	211
2.5.2. Cümle Biçiminde Olan Deyimlerin Söz Dizimi Özellikleri.....	213
2.5.2.1. İki Ögeden Oluşan Cümle Biçimindeki Deyimler.....	213
2.5.2.1.1. Özne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	213
2.5.2.1.2. Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	213
2.5.2.1.3. Zarf Tümleci-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	214
2.5.2.2. İkiden Fazla Öge İle Kurulan Cümle Biçimindeki Deyimler.....	214
2.5.2.2.1. Özne+Nesne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	214
2.5.2.2.2. Özne+Nesne+Zarftümleci-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	215
2.5.2.2.3. Özne+Zarf Tümleci-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	215
2.5.2.2.4. Özne+Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	216
2.5.2.2.5. Özne+Yer Tamlayıcısı+Nesne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	216
2.5.2.2.6. Özne+Fiil+Özne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	216
2.5.2.2.7. Özne+Fiil+Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	217

XII

2.5.2.2.8. Yer Tamlayıcısı+Özne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	217
2.5.2.2.9. Yer Tamlayıcısı+Nesne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	217
2.5.2.2.10. Yer Tamlayıcısı+Zarf Tümleci-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	218
2.5.2.2.11. Zarf Tümleci+Özne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	218
2.5.2.2.12. Zarf Tümleci+Özne+Nesne-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	218
2.5.2.2.13. Zarf Tümleci+Nesne+Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	218
2.5.2.2.14. Zarf Tümleci+Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	219
2.5.2.2.15. Zarf Tümleci+Zarf Tümleci-Yüklem Biçimindeki Deyimler.....	219
2.5.3. Devrik Yapıdaki Deyimler.....	219
2.5.4. Kişiyeye Göre Uyarlanan Deyimler.....	220
2.5.5. Eksiltili (Ellipsis) Olan Deyimler.....	221
2.6. Ol- ve Et- Yardımcı Fiilleri İle Kurulan Deyimler.....	222
2.6.1. Ol- Yardımcı Fiili.....	223
2.6.2. Et- Yardımcı Fiili.....	223
2.7. Deyimler ve Ahenk Unsurları.....	224
2.7.1. Kafiye.....	224
2.7.1.1. Yarım Kafiye.....	224
2.7.1.2. Tam Kafiye.....	225
2.7.1.3. Zengin Kafiye.....	226
2.7.2. Aliterasyon.....	227
2.7.2.1. Ünlü Tekrarları.....	227
2.7.2.1.1. A Ünlüsü.....	227
2.7.2.1.2. E Ünlüsü.....	228
2.7.2.1.3. İ Ünlüsü.....	228
2.7.2.1.4. İ Ünlüsü.....	229
2.7.2.1.5. O Ünlüsü.....	229
2.7.2.1.6. Ö Ünlüsü.....	230
2.7.2.1.7. U Ünlüsü.....	230

XIII

2.7.2.1.8. Ü Ünlüsü.....	231
2.7.2.2. Ünsüz Tekrarları.....	231
2.7.2.2.1. B Ünsüzü.....	231
2.7.2.2.2. C Ünsüzü.....	232
2.7.2.2.3. Ç Ünsüzü.....	232
2.7.2.2.4. D Ünsüzü.....	233
2.7.2.2.5. F Ünsüzü.....	233
2.7.2.2.6. G Ünsüzü.....	234
2.7.2.2.7. H Ünsüzü.....	234
2.7.2.2.8. K Ünsüzü.....	235
2.7.2.2.9. L Ünsüzü.....	235
2.7.2.2.10. M Ünsüzü.....	236
2.7.2.2.11. N Ünsüzü.....	236
2.7.2.2.12. P Ünsüzü.....	237
2.7.2.2.13. R Ünsüzü.....	238
2.7.2.2.14. S Ünsüzü.....	238
2.7.2.2.15. Ş Ünsüzü.....	239
2.7.2.2.16. T Ünsüzü.....	240
2.7.2.2.17. V Ünsüzü.....	240
2.7.2.2.18. Y Ünsüzü.....	241
2.7.2.2.19. Z Ünsüzü.....	241
2.7.3. Kelime Tekrarı-Anafor.....	242
2.7.3.1. Fiiller.....	242
2.7.3.2. İsimler.....	244
2.7.4. Deyimlerde Ölçü.....	246
2.7.4.1. İki Heceli Deyimler.....	247
2.7.4.2. Üç Heceli Deyimler.....	247
2.7.4.3. Dört Heceli Deyimler.....	247
2.7.4.4. Beş Heceli Deyimler.....	248
2.7.4.5. Altı Heceli Deyimler.....	249
2.7.4.6. Yedi Heceli Deyimler.....	250
2.7.4.7. Sekiz Heceli Deyimler.....	251
2.7.4.8. Dokuz Heceli Deyimler.....	253
2.7.4.9. On Heceli Deyimler.....	255
2.7.4.10. On Bir Heceli Deyimler.....	257
2.7.4.11. On İki Heceli Deyimler.....	259
2.7.4.12. On Üç Heceli Deyimler.....	262

XIV

2.7.4.13. On Dört Heceli Deyimler.....	263
2.7.4.14. On Beş Heceli Deyimler.....	264
2.7.4.15. On Altı Heceli Deyimler.....	266
2.7.4.16. On Sekiz Heceli Deyimler.....	266
2.8. Deyimlerde Olumsuzluk.....	268
2.8.1. Fiil İle Sonlanan Deyimlerde.....	268
2.8.2. Fiil Unsuru Taşımayan Deyimlerde Olumsuzluk.....	269
2.8.3. Ne ...Ne Bağlacı İle Kurulanlar.....	270
2.9. Soru Cümlesi Biçiminde Olan Deyimler.....	271
2.9.1. İsim Cümlesi Olan Deyimler.....	271
2.9.2. Fiil Cümlesi Olan Deyimler.....	272
2.10. Karşılaştırma.....	273
2.11. Kendi Dönüştürme Zamiri.....	273
2.11.1. Yalın Kullanım.....	273
2.11.2. Birinci Şahıs İyelik Eki + Yükleme Hali...	278
2.11.3. İkinci Şahıs İyelik Eki + Kalma, Uzaklaşma Hali.....	274
2.11.4. İkinci Şahıs İyelik Eki + Yönelme Hali....	274
2.11.5. İkinci Şahıs İyelik Eki + Yükleme Hali....	274
2.11.6. Üçüncü Şahıs İyelik Eki + Yükleme Hali....	275
2.11.7.Üçüncü Şahıs İyelik Eki + Yönelme Hali....	275
3. DEYİMLERDE KAVRAM ÖZELLİKLERİ.....	276-290
3.1. Deyimlerde Zaman	276
3.2. Deyimlerde İnsan.....	277
3.2.1. İnsan Vücutuyla İlgili Olanlar.....	277
3.2.2. Organ İsimleri.....	277
3.2.3. İnsanın Fizikî ve Psikolojik Özelliklerini Yansıtan Deyimler.....	279
3.3. Deyimlerde Geçen Hayvanlar ve Bunların Özellikleri.....	280
3.3.1. Tek İsimlik Deyimlerin Durumu.....	281
3.3.2. İki ve Daha Fazla Hayvan İsmine Geçtiği Deyimler.....	281
3.3.3. İnsan ve Hayvan Adının Birlikte Kullanıldığı Deyimler.....	284
3.3.4. Hayvan-Eşya, Mekân Vb. Deyimler.....	285

3.3.5. Yaratıcı ve Hayvan ile İlgili Deyimler....	285
3.4. Deyimlerde Sayılar.....	285
3.4.1. Tek Sayılı Olanlar.....	285
3.4.1.1. Bir.....	286
3.4.1.2. Üç.....	286
3.4.1.3. Beş.....	286
3.4.1.4. Yedi.....	286
3.4.1.5. Dokuz.....	286
3.4.2. Çift Sayılı Olanlar.....	287
3.4.2.1. İki.....	287
3.4.2.2. Dört.....	287
3.4.2.3. Altı.....	287
3.4.2.4. Sekiz.....	287
3.4.2.5. On	288
3.4.2.6. On bir, On Bir Buçuk, On İki.....	288
3.4.2.7. Otuz İki.....	288
3.4.2.8. Kırk.....	288
3.4.2.9. Elli, Altmış Altı, Yetmiş İki, Yüz, Bin..	289
Sonuç.....	290
Kaynakça.....	295
Dizin Kısaltmaları.....	321
Dizin.....	323-108

Ön Söz

Türk Dili, yeryüzündeki diller içinde deyim zenginliği bakımından önde gelen diller arasında sayılabilir. Sadece yazılı edebiyat ürünlerinde rastlanan ve deyim sözlüklerinde yer almış deyimlerin sayısının on binlerle ifade edilmesi bunu kanıtlar. Bütün bunları sağlıklı bir biçimde tespit etmek uzun zaman alan bir iştir. Türkiye Türkçesinin önemli kaynakları tarandıkça bu deyimlerin sayısının artacağı da muhakkaktır. Türkiye Türkçesindeki deyimleri bir doktora tezi çerçevesi içinde ele alarak incelemeye çalıştık. Bu çalışma deyimler üzerinde ne ilk çalışmadır ne de son olacaktır. Deyimlerimizi tespitte çalışan çok değerli araştırmacılar bunları kendi anlayışlarına göre toplamışlar ve yayımlamışlardır. Bu çalışmanın metin bölümü yani Dizin, piyasada bugüne kadar yayımlanmış belli başlı sözlükler taranarak oluşturulmuştur. Ancak Anadolu Ağızlarında bulunan ve yazı dilinde kullanılmayan bir başka deyişle standart dilde kullanılmayan deyimler çalışmaya dahil edilmemişlerdir.

Türkiye Türkçesindeki deyimler üzerinde çalışmamı önererek bu alana yönlendiren Türk Dil Kurumu Başkanı Sayın Prof.Dr.Ahmet Bican Erçilasun, çalışmalarım esnasında yardımlarını esirgemeyen Doç.Dr.Ahmet Buran ile Danışmanım Yard.Doç.Dr.Ahat Üstüner'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Giriş

Dil yaşayan canlı bir varlık olduğu için, dilin bir ürünü olan deyimler de canlıdır. Deyimler tıpkı kelimeler gibi doğar, gelişir ve bazen asırlar sonra kendilerini yaşatan hayat şartları, kültürel ortam ortadan kalktığı zaman ölümler yani unutulurlar. Kimi hallerde deyimlerin ortaya çıkmasını sağlayan kişiler, olaylar unutulur, deyim asıl işleviyle kullanılmaya devam eder. İşte dilin bu renkli, çarpıcı özelliklere sahip öğeleri bir dilin söz varlığını tespit etmede son derece öneme sahiptirler. Kimi zaman da bir mesleğin ayrıntılarından çıkan bir söz öbeği deyimleşerek kullanılır. Deyimi kullananlar için o mesleğin kendisi bilinmese de olur. *Haddeden geçmek* deyiminde olduğu gibi. *Hâdde*, erimiş madeni döküp tel yapmaya yarayan ince delikli bir âlettir ve mecaz olarak; süzülmüş, işlenmiş anlamlarına gelir. Deyimler, Türk milletinin yeryüzündeki hayatı kadar eski olan söz varlıklarıdır. Bu yüzden Türk milletinin farklı coğrafyalarda ve iklimlerde yaşarken edindiği deneyimi de yansıtan sözlerdir. Türk milletinin bütün fertleri tarafından oluşturulmuş söz birlikleridir. Halkın yaratıcı gücünü, estetik heyecanını bu sözlerde görmek mümkündür. Değişik meslek kesimlerine ait olan sözler, toplumun diğer kesimleri tarafından da benimsenip yaygın hale gelmişler ve kaynaklarımızda yer almışlardır.

Toplumun değişik katmanlarının kullandığı deyimler elbette ki farklıdır. Bu kaçınılmazdır da. Sosyal çevre, coğrafya, eğitim, yabancı kültür çevreleriyle temas gibi sebeplerle deyimlerin renklilik gösterdiğini görüyoruz. Mesela deniz kenarında yaşayan kimselerin rahatlıkla anlayabildiği bazı deyimleri denizden uzak muhitlerde

yetişmiş kimselerin anlaması mümkün değildir. Bu çeşit deyimler de tezimizde yer almaktadır.

Türklerin yaşadığı bütün alanlarda elbette ki çok sayıda deyim bulunmaktadır. Bütün bunları bir doktora tezinin kapsamı içinde tespit etmek, incelemek ve karşılaştırmak çok zaman isteyen bir iştir. Bu çalışma esnasında Türkiye Türkçesindeki deyimleri öncelikle eksiksiz olarak tespite çalıştık. Bu maksatla Türkiye'de daha önce yayımlanmış bütün deyim sözlüklerine ulaşılmaya çalışılmış, bunlar toplanmış ve teker teker ele alınarak Dizin oluşturulmuştur. Bu sözlüklerin bir kısmı kaynak olarak çevrelerindeki kişileri, bir kısmı da yazılı belgeleri kullanmak suretiyle hazırlanmışlardır. Deyim olarak en az iki kelimedenden oluşan yapılar kabul edilmiştir. Deyim sözlükleri çok sayıda olmakla birlikte genellikle birbirinin benzeridirler. Deyimlerle ilgili eserlerin bir kısmı, daha çok orta öğretim kurumlarında okuyan öğrenciler için ve ders kitaplarında bulunan metinlerde geçen deyimleri açıklamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu yüzden deyim sayıları sınırlı olmakta ve bunlar bir kaç bin deyim geçmemektedir. Deyimler kısa metinlerdir; duyguları, düşünceleri, hayal ve istekleri, hayat deneyimini en kısa yoldan dilin verdiği güçle, çoğu zaman mantığın dışına taşarak ortaya koymaya çalışan sözlerdir. Deyimler insan hayatının her safhasını, her türlü kişilik yapısını sergileyebilecek yapıda sözlerdir. Bu bakımdan insanların sözü etkili kılma yolunda baş vurduğu araçlardan biridir. Bu özellikleriyle de Türk dili, Türk milletinin ortak zevkini anlatmak üzere deyim yaratma sürecini sürdürmektedir. Deyimler, kesin bir yargı bildirmezler. Bu bakımdan daha çok kullanılan söz varlıklarıdır. Bu özelliklerinden dolayı da çok sayıda kelimeyi bünyelerinde barındıran sözlerdir. Deyimleri toplayanlar genellikle kendilerinden önce yayınlanmış olan kitaplardan yararlanmışlar ve böylece kimi yanlışları

kitaplarına taşıyarak bu yanlışlıkları yaygınlaştırmışlardır.

Bu çalışma aynı zamanda Türkiye Türkçesindeki deyimleri doğru bir biçimde tespite yöneliktir. Bu alanla ilgili sözlüklerin önemli bir kısmı birbirini tekrar etmekte ve çoğunluğu çok az sayıda deyim anlamını vermektedir. Bu eserler arasında bir seçime gidilmiş ve bu kaynak kitaplar teker teker elden geçirilmiştir. Deyimler en az iki kelimededen oluştukları için tek kelimelik mecazî kullanımlar Dizin'e alınmamışlardır. Bu kitap yazarlarının bir kısmı: Akif Ordulu, Ali Püsküllüoğlu, Ali Tanyeri, Ali Uslu, Arif Hikmet Par, Asım Bezirci, Behçet Yavuz-Yaşar Sönmezoğlu, Emin Özdemir, Emine Şentürk-Nazmi Şentürk, Erhan Tıǧlı, Hayri Kocaoluk, Hüseyin Uysal, Mehmet Hengirmen, Mengüç Kırbaş, Metin Gül-İlhan Yalçın, Metin Yurtbaşı, Ömer Asım Aksoy, Yusuf Ziya Bahadınlı deyimleri kısmen açıklamış; vermiş oldukları anlama uygun olarak da örnek cümle kurmuşlardır. Bir kısmı da (Feridun Fazıl Tülbentçi, Sabahat Emir, Fethi Gözler vb.) bir çok deyimini Türk edebiyatındaki ünlü şair ve yazarların eserlerinden örneklerle açıklamaya çalışmışlardır. Elbette Türkiye Türkçesi'ndeki deyimleri Türk yazarlarının eserlerinden seçmek ve aynı deyimini kullanan yazarların kullanımlarını karşılaştırmak daha doğru bir davranıştır. Bu şekildeki bir çalışma da çok uzun çabaları gerektirir.

Bir kitabın yanlış kendisinden sonra çıkan kitaplarda da aynen tekrar edilmektedir. Bu şekilde zincirleme olarak yanlışlıklar yayılmaktadır. Kimi yazarlar da deyimlerin farklı kullanımlarını ayrı madde olarak vermişlerdir. Kimi sözlük yazarları ise ağızlarda farklı söyleyişe sahip deyimleri yazı dilindeki biçimiyle aynı anlama sahip olduğu halde ayrı maddeler halinde vermişlerdir. Ağız özelliği yansıtan bu tür deyimler mümkün merteye Dizin'e alınmamışlardır. Ayrıca yazı dilinde olmayan deliksiz demire sürtünmek gibi

deyimler de sözlüklere geçmiştir.(1) Deyim sözlüklerinde rastladığımız, anlamca dua veya beddua olmakla birlikte deyim özelliği gösterenler Dizin'e alınmışlardır

Doktora tezimizi hazırlarken mümkün olduğu kadar kaynaklarda mevcut bütün deyimleri tespitte çalıştık. Amacımız bir deyimler sözlüğü hazırlamak olmadığı için; deyimlerin anlamları ve bu deyimlere ait örnek üzerinde durmadık. Türkiye Türkçesinin ideal deyimler sözlüğü aynı zamanda, bol örnekli olan bir sözlük olmalıdır. Bu sözlükte verilen bütün deyimlerin kullanımları Türk edebiyatı ve fikir hayatının değerli kalemlerinden seçilmiş olmalıdır. Tezimizin kapsamını aşacağı için böyle bir çalışma daha sonraya bırakılmıştır. Öncelikle yeterli bir dizin-metin ortaya koyma düşüncesi ağır basmış ve bu gerçekleştirilmiştir. Bütün deyimlerin doğru bir imlâ ile bu dizinde bulunmasına özen gösterilmiştir. Çalışmamızda bir deyimden değişen unsuru başta ise alfabetik sıraya uygun olarak ilk kelimeye göre numara verilmiş diğerleri ise yeri geldiğinde aynı numara ile alfabetik sıradaki yerini almıştır :

428. Ağız/ ayak, lâf, lâkırdı kavafı/ kâhyası.

428. Ayak/ ağız, lâf, lâkırdı kavafı/ kâhyası.

428. Lâf/ ağız, ayak, lâkırdı kavafı/ kâhyası.

428. Lâkırdı/ ağız, ayak, lâf kavafı/ kâhyası.

Diğerleri yani üç ve daha fazla kelimedden meydana gelen deyimlerin ikinci ve sonraki kelimeleri arka arkaya verilmiştir. Eğer anlam bakımından farklılık varsa ya da ilk kelimenin aldığı ek farklı ise deyim kendi sırasında verilmiştir. Kimi deyimlerde yer alan bazı kelimelerin zamanla düştüğü ve deyim aynı anlamla farklı biçimlerde kaynak sözlüklerde geçtiği görülmektedir. Bu durumda bırakılan kelime yani kullanılmaması durumunda anlam kaybı yaratmayan kelime parantez içinde verilmiştir: canına (ezan) okumak, burnu (bile) kanamamak gibi. Deyim sözlüklerimizde yer

¹ Fethi Gözler, *Büyük Deyimler Sözlüğü*, İnkılâp ve Aka kitabeveleri, İstanbul 1983, s. 144.

almayan genellikle Türkçe' nin son zamanlarda yarattığı yeni deyimler de mümkün olduğu kadar derlenmeye çalışılmıştır. Aslında mevcut deyim sözlüklerinin çoğu sınırlı sayıda deyim kapsamaktadır. Bunun sebebi de bu sözlüklerin daha çok orta öğretim kurumlarındaki öğrencilerin ihtiyaçlarını göz önünde tutmuş olması ve genellikle de okul kitaplarındaki metinlerde mevcut olan deyimleri toplamaya ve açıklamaya çalışmalarıdır. Yazarlar kendilerince en çok kullanılan deyimleri bu kitaplarına almışlardır. Burada kullanma sıklığı ile ilgili herhangi bir ölçme veya sayım yapıldığına dair bilgiye de rastlanmamaktadır. Türkçe deyimlerle ilgili eserlerde bazı yabancı dillerden alınmış deyimler ya da Türkçe-yabancı dil ögesi ile kurulmuş deyim yapıları bulunmaktadır. Bu deyimler Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce'den Türkçeye geçmiştir. Özellikle Osmanlı aydın kesiminin itibar ettiği eski devrin kültür ve edebiyatının bir göstergesi olması bakımından ilginç olan bu deyimler bugün de zaman zaman kullanılmaları sebebiyle Dizin'e dahil edilmişlerdir. Toplum hayatının sürmesi, uluslar arası ilişkiler, teknolojinin yaygınlaşması ve gelişmesi sonucunda dil yeni kelime öbeklerine yeni anlamlar yükleyerek yeni deyimlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu çerçevede dilde yeni kalıp ifadeler ortaya çıkmakta, yaygınlaşmakta ve deyim olarak da kullanılmaktadırlar: it dalaşı, sorti yapmak gibi. Bazı deyimlerin atasözlerinin yapısında buldukları görülmektedir. İçinde deyim bulunan bu atasözleri Dizin'nde dipnotta verilmiştir.

Deyimlerle ilgili sözlüklerde rastlanan yazım yanlışları düzeltilmiş ve bu konuda Türk Dil Kurumu' nun 1996 yılında çıkardığı İmlâ Kılavuzu esas alınarak bütün kelimelerin yazımı kontrol edilmiştir.

1. DEYİM KAVRAMI ÜZERİNE GENEL BİLGİLER

1.1.1. Deyim kavramı

Deyim kavramı için Osmanlıca' da uzun süre darbimesel daha sonraları ise ta'bir, ıstılah kelimeleri kullanılmıştır. Darbimesel daha çok atasözlerini karşılayan bir terimdi. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren avama ait hikmetli sözlerin toplanması ile birlikte bu terimlerin kapsamları daralarak ta'bir kelimesi kullanılmıştır. Bu kavram Fransızcada locution; İngilizcede locution, idiom, formula, expression; Almandada ise ausdrück, redensart; Rusçada frazeologizm, obraznoye, vırajeniye kelimelerinin karşılığıdır. Cumhuriyet döneminde ise ta'bir uzun süre kullanılmış ve daha sonra *deyim* kelimesi Türk Dili Araştırma Kurumu tarafından 1935 yılında İstanbul'da bastırılarak dağıtılan Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu'nda tabir = terme, expression karşılığı olarak teklif edilmiş ve zamanla tutmuştur.(2) Daha sonraki yıllarda bu konuda eser hazırlayan, derleme ve inceleme yapan Mustafa Nihat Özön, M.Halit Bayrı, M.Şakir Ülkütaşır gibi yazarlar uzun süre tabir kelimesini kullanmışlardır.

Bugün Türk lehçelerinin bazılarında ise şu kelimeler kullanılmaktadır : Azerbaycan Türkçesi, frazeologiya/ sabit söz birleşmesi; Gagauz Türkçesi, bölünmez laf birleşmesi/ frazeologizma; Başkurt Türkçesi, frazeologizm; Kazak Türkçesi, turaktı tirkes/ frazeologizm/ ayşıktı söz uramı/ beyneli söz tirkesi; Kırgız Türkçesi, turuktü söz aykaşı/ frazeologizm/ körköm süylöm; Özbek Türkçesi, ibara/ frazeologik

² Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu, Türk Dili Araştırma Kurumu Yay., Devlet Basımevi, İstanbul 1935, s. 303.

birlik; Tatar Türkçesi, frazeologizm/ obrazlı tağbir; Türkmen Türkçesi, frazeologizm/ durnuklı söz düzümleri; Uygur Türkçesi, turaklık ibarä/ frazeologizm/ idiom.(3)

Deyimler dilbilim çalışmaları çerçevesinde frazeoloji ya da idiomatik adı altında, dilde birden fazla unsurdan kurulu kalıplaşmış biçimleri inceleyen bir çalışma alanı olarak incelenirken, atasözleri bilimi ise paremioloji olarak tanınmaktadır.(4)

Deyim kelimesi çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Deyim sözlüklerinin ön sözlerinde genellikle yazarlar tarafından verilen tanımlar bulunmaktadır. Bununla birlikte kimilerinde hiç bir tanım yoktur. Bunların dışında farklı ansiklopedi, sözlük ve kimi bilimsel makalelerde de deyim kavramı tanımlanmıştır.

Türkçe Sözlük deyimi: "Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım, tabir" olarak tanımlamaktadır.(5)

Dilbilim Terimleri Sözlüğü deyimi: "Belli bir anlama gelmek üzere iki veya ikiden artık kelimedenden meydana gelmiş söz öbeği" olarak tanımlamaktadır.(6) Bu eserde ayrıca deyimler; bağlaç deyimi (locution conjonctive), fiil deyimi (locution verbale), önleç deyimi (locution prépositive), ulaç deyimi, zarf deyimi (locution adverbale) gibi alt birimlere ayrılmıştır.

Berke Vardar'ın yönetiminde hazırlanan **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü** deyimi: "Bir tür sözlüksel birim oluşturan anlambirim toplama; genellikle öz anlamından az çok ayrı bir anlam içeren

³ Türk Lehçeleri Sözlüğü I , KB Yay., Ankara 1991, s. 17; Emine Gürsoy - Naskali, Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu, TDK. Yay., Ankara 1997, s.32.

⁴ Doğan Aksan, Türkçenin Sözcükleri, Engin Yay, Ankara 1996, s. 171; Aksan, "Dilbilimin Türkoloji çalışmalarına ve Türkiye'ye sağlayabileceği yararlar, katkılar", Dilbilimin Dünü, Bugünü, Yarını (1.Dilbilimi Sempozyumu 18-19 Haziran 1987), Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara 1987, s., 7-10.

⁵ Türkçe Sözlük I, TDK Yay., Ankara 1988, s. 368.

⁶ Dilbilim Terimleri Sözlüğü, TDK, Ankara 1949, s. 57.

kalıplaşmış söz" olarak tanımlamakta ve örnek olarak küplere binmek deyimini vermektedir.(7)

Ahmet Topaloğlu deyimi: "Çekici bir anlatım özelliği taşıyan, genellikle gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış kelime öbeği" olarak tanımlamış ve abayı yakmak, damarına basmak, kılı kırk yarmak, çantada keklik, iki arada bir derede, yere bakan yürek yakan, ateş pahasına, ye kürküm ye, ağzından yel alsın, kulakları cınlasın, ne günlere kaldık, lâf aramızda deyimlerini örnek olarak sıralamıştır.(8)

Zeynep Korkmaz ise **Gramer Terimleri Sözlüğü**'nde deyim için şu tanımı vermektedir: "Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime öbeği: abayı yakmak, aşağıdan almak, bağına taş basmak, buluttan nem kapmak, çileden çıkmak, dalga geçmek, el ele vermek, karşı gelmek, mercimeği fırına vermek, nalları dikmek, saman altından su yürütmek, üç buçuk atmak, yasak savmak, yüz göz olmak, zılgıt vermek."(9)

Deyimler üzerine yaptığı değerli çalışmalarıyla tanınan **Ömer Asım Aksoy**, deyim tanımı: "Çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları" olarak yapmıştır.(10)

Vecihe Hatiboğlu deyimi şöyle tanımlamaktadır: "Deyim, anlatım gücünü artırmak için, az çok mantık dışına kayan bazı sözcükleri değişmediği halde bazıları değişip çekimlere giren kalıplardır."(11)

⁷ Berke Vardar, **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, abc kitabevi, İstanbul 1988, s.74.

⁸ Ahmet Topaloğlu, **Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, Ötüken yay, İstanbul 1989, s. 55.

⁹ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara 1992, s.43.

¹⁰ Ömer Asım Aksoy, **Atasözleri Sözlüğü**, TDK Yay, Ankara 1984, s. 49.

¹¹ Vecihe Hatiboğlu, **Türkçenin Sözdizimi**, DTCF Yay., 2.baskı, Ankara 1982, s.194.

Feridun Fazıl Tülbentçi, **Türk Atasözleri ve Deyimleri** adlı eserinde deyim'in atasözünden farkını izah ederken şu bilgileri verir: "Her ne kadar kesin bir hüküm ifade etmez ise de atasözü değerinde ve ondan daha fazla söylenen sözler vardır ki, bunlara da tâbir ve deyim diyoruz." (12)

Bilimsel çalışmalarında Türkçenin söz varlığını oluşturan öğeler arasında deyimlere oldukça önem veren Doğan Aksan, deyimi: "Belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür" diye açıklamaktadır. (13)

Tahir Nejat Gencan, deyimleri; düz anlamlarından az çok kaymış olan kalıplaşmış öbekler olarak tanımlamakta, anlam ve yapılarılarının kuralla bağlanamayacağını ileri sürmektedir. (14) Gencan'a göre açıklanmaları derin inceleme isteyen deyimleri incelememek daha doğrudur.

Ferhat Zeynalov: "Deyimler yapı-ses faktörü ile değil, ancak bütün birleşmeyi teşkil eden sözler için ortak olan anlam ve kavram ile temayüz ederler" demektedir. (15)

Ali Püsküllüoğlu, **Türkçe Deyimler Sözlüğü** adlı eserinde deyimi: "Anlatıma akıcılık, çekicilik katan çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu" olarak tanımlamıştır. (16)

12 Feridun Fazıl Tülbentçi, **Türk Atasözleri ve Deyimleri**, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s. 6.

13 Doğan Aksan, **Her Yönüyle Dil 3**, TDK Yay., Ankara 1982, s.37.

14 Tahir Nejat Gencan, **Dilbilgisi**. TDK Yay., Ankara 1979, s. 527.

15 Ferhat Zeynelov, (T.T.Aktaran Yusuf Gedikli), **Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi**, Cem Yay., İstanbul 1993, s. 64.

16 Ali Püsküllüoğlu, **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, Arkadaş Yay., Ankara 1995, s. 7.

Şükrü Elçin ise **Halk Edebiyatına Giriş** adlı eserinde şu tanımı vermektedir: "Deyimler (tâbirler), asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimedden kurulu bir çeşit dil ifâdesi olan bu sözler, duygu ve düşüncelerimizi, dikkati çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır." (17)

Emin Özdemir, deyimleri "Bir kavramı, bir düşünceyi, bir olayı az sözle belirtmek ve daha etkili kılmak için başvurulan anlatım yollarından biridir" diye tanımlamaktadır. (18)

Mehmet Hengirmen deyimi: "Genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkili yapan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış sözlere deyim denir" biçiminde tanımlamaktadır. (19)

Nurettin Koç ise deyimi: "Genellikle gerçek anlamı dışına kayan kalıplaşmış söze deyim denir" demektedir. (20)

Fuat Bozkurt: "Anlatım gücünü artırmak için, az çok mantık dışına kayan kimi sözcüklerdir" diye tarif etmektedir. (21)

Yukarıdaki deyim tanımlarında dikkati çeken hususlardan biri; deyimi oluşturan kelimelerden en az birinin az çok gerçek anlamının dışında kullanılmış olmasıdır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi deyim yapılarında kolay kolay değişmeyen bir kalıplaşma söz konusudur. Bu kalıplaşmış yapılar bir anlam bütünlüğü de

¹⁷ Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatına Giriş**, KB Yay., Ank ara 1986, s. 642.

¹⁸ Emin Özdemir, **Açıklamalı- Örmekli Deyimler Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1997, s.5.

¹⁹ Mehmet Hengirmen, **Türkçe Dilbilgisi**, Ergin Yay., Ankara 1995, s. 4.

²⁰ Nurettin Koç, **Yeni Dilbilgisi**, İnkılâp Yay., İstanbul 1996, s. 410.

²¹ Fuat Bozkurt, **Türkiye Türkçesi**, Cem Yay., İstanbul 1995, s.170.

yaratmaktadırlar. Bu kalıplaşma çok eski zamanlarda oluşmuştur. Deyim tanımı yapan araştırmacıların çoğu; anlatıma bir çekicilik katma özelliğini vurgulamakta ve yapı bakımından en az iki kelimedenden oluşmaları gerektiğini kabul etmektedir. Deyimlerin kaç kelimedenden oluştuğunu ilk defa ciddi biçimde ele alan Vecihe Hatiboğlu'dur. Hatiboğlu; deyimlerin en az iki, en çok da yedi sekiz kelime ile kurulduğu, daha çok kelimedenden kurulan deyimlerin ise bozulduğunu belirterek : "Bir tek kelime ise deyim olamaz eğer bir kelimenin anlamı gerçek anlamından kaymışsa, o kelime mecaz anlamında kullanılıyor veya kelimenin anlamı çoğaltılıyor demektir. Çünkü bir kelimenin pek çok gerçek veya mecaz anlamı olabilir. Deyimde ise bir tek kelimenin anlamı dışında kullanılması aranmaz, en az iki kelimenin birlikte kullanılmalarından doğan ortak anlam, gerçek anlam dışında hatta mantık dışındadır. Yoksa bir tek kelimenin mantık dışında kullanılması, çekici bir özellik yaratamaz, belki de anlamın kaybolmasına sebep olur." demektedir.(22) Çoğunluğun aksine Doğan Aksan, bazı tek kelimelik mecazî kullanımları deyim saymakta; akşamcı, kaşarlanmış, sudan, gözde, gedikli gibi kelimeleri örnek olarak vermektedir.(23) Deyimler ve atasözleri ile ilgili önemli çalışmaları olan Ömer Asım Aksoy ; doğrusu, sözde, gözde, havadan, sudan, toptan, ayaktan, gittikçe, veresiye, başlıca, boşuna... gibi kelimeleri deyim saymış, ancak 1965 yılında basımı yapılan Atasözleri ve Deyimler adlı kitabında deyimlerin en az iki kelime ile kurulacağını kabul ederek eski görüşünden vazgeçtiğini bildirmiştir.(24) Aksoy, deyim saydığı; sözde, gözde, sudan gibi kelimelerin birer mecazî anlatım olduğunu kabul ettiğini çünkü deyim

²² Hatiboğlu, "Kelime grupları ve kuralları", TDAY-Belleten 1963, TDK Yay. Ankara 1964, s.222.

²³ Doğan Aksan, age., s.38.

²⁴ Aksoy, "Atasözleri ve deyimler hakkında III" , Türk Dili, TDK Yay., C.II, S.16, Ankara 1953, s.206; Aksoy, age., s.38.

anlamının birden çok kelimenin ortaya koyduğu anlam olduğunu ifade ederek, deyim varlığı için en az kelimenin varlığını şart koştur.(25) Deyimler gibi; atasözü, argo, ikileme, dua, beddua, terim de dilin baş vurduğu önemli söz varlıklarıdır. Halkın ortak estetik zevkinin ürünü olan bu yapılar arasında geçişme ve dönüşümler mümkün olmaktadır. Bazen binlerce yıllık bir geçmişi olan kalıp ifadelerin ne zaman ortaya çıktıklarını söylemek mümkün olmasa da birbirleriyle olan ilgilerini görmek mümkündür. Deyimler arasında atasözlerine, ikilemelere, alkış ve kargışlara, argo sözlere rastlamak mümkündür.

1.1.2. Deyimler ve Atasözleri

Uzun gözlem ve tecrübenin ürünü olan atasözleri; bir olayı açıklamaya, bir duruma açıklık getirmeye ve bir olaydan ders çıkarılmasını sağlamaya yönelik, hüküm anlatan dil birlikleridir. Bazen ahlakî bir öğüt verir bazen de bir geleneğe işaret eder, bir inancı anlatır. Deyimler ve atasözleri arasında çok sıkı bir münasebet vardır. Göktürk devri öncesinden beri Türkçede yaşayan atasözleri ve deyimler uzun süre *sav, mesel, durûb-i emsâl, darbı mesel, tabir* kelimeleri ile adlandırılmıştır.(26) Atasözleri; kalıplaşmış, güzel, öğretici sözler olarak kabul edilir.(27) Bir çok kimse deyim ve atasözlerini birbirine karıştırmıştır. Kendi başlarına kullanılmayan daha çok cümle içerisinde anlatılmak istenen fikre destek vermek maksadıyla kullanılan atasözleri, binlerce yıllık geçmişten süzülerek gelen kısa, kesin ve çoğu kere kuru söz

²⁵ Aksoy, "Tek sözcüklü deyim var mı?", *Çağdaş Eleştiri*, İstanbul 1984, s. 4-6.

²⁶ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*, KB Yay., 2.baskı, Ankara 1986, 332-341; M.Şakir Ülkütaşır, "Türk atasözlerinin menşe ve mahiyeti", *TFA*, C.7, S.158, İstanbul 1962, s.2839-2842.

²⁷ Tuncer Gülensoy, "Türk dünyası atasözlerinin anlam yönünden benzerlikleri üzerine notlar", *TFAY-Belleten* 1974, Ankara 1975, s.93.

kalıplarıdır. Şiir, masal, tekerleme, bilmece ve deyimlerden farklı olarak; renklilik, çok anlamlılık, kaypaklık ve kelime cambazlıkları gibi anlatım ve üslûp oyunlarından uzaktır.(28) Şükrü Elçin ise aynı görüşte değildir : "Belli bir dil, kültür, mantık, tecrübe, zevk ve muhâkeme seviyesinde meydana gelen bu edebiyat mahsüllerinin ilk örnekleri umumiyetle manzumdur. Türk düşüncesinde aynı cümle veya mısrada kelime tekrarlarından gelen tenâzur, mânâ aykırılıklarından doğan tezât ve umumî ses unsurlarını teşkil eden vezin ve kafiye, bu manzumeleri ve geleneğini zamanımıza kadar getirmiştir."(29) Elçin, atasözlerinin nazım, nesir her iki şekilde de eski tecrübeleri "tam bir fikir" kompozisyonu içinde; teşbih, mecâz, kinâye, tezât gibi sanatların kudretinden yararlanarak süslü, kapalı veya açık anlattıkları görüşündedir. Edebî sanatlar, atasözlerinin gücünü artırır, hâfızada yer etmesini sağlarlar: "Ağaç yaş iken eğilir"'de istiâre; "Mum dibine ışık vermez"'de mecâz; "Can boğazdan gelir"'de kinâye; "Güvenme varlığa, düşersin darlığa"'da tezât; "Üzüm üzüme baka baka kararır" ' da hüsniâtîlîl, "Atta karın, yiğitte burun"'da seci; "Kaynayan kazan kapak tutmaz"'da alliterasyon hususiyeti gösterirler.(30) Şükrü Elçin, atasözlerinin bir kısmının geniş zamanlı "Damlaya damlaya göl olur" , bir kısmının da emir kipli "Ayağını yorganına göre uzat" olduğunu, bu iki çekimin birlikte yer aldığı örneklerin de "Sakla samanı, gelir zamanı" mevcudiyetini belirtir. Elçin'e göre olumsuz geniş zamanda kurulan deyimlerin yanında geniş zamanın ikinci şahsı ileve gereklilik kipi ile kurulmuş olanlar da mevcuttur. Gereklilik veya fiilsiz kurulanların temelinde ise gene geniş zaman mevcuttur: "Ateş olmayan yerde duman tütmez", "Ne ekersen

²⁸ Pertev Naili Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yay., Birinci baskı, İstanbul 1969, s.129-130.

²⁹ Elçin, age., s.339.

³⁰ Elçin, age., s.341

onu biçersin", "Az veren candan çok veren maldan (verir)". Elçin, atasözünü oluşturan sentaktik yapıdan herhangi bir unsurun da bir başka kelime ile değiştirilemeyeceği görüşündedir.(31)

Pertev Naili Boratav, atasözlerini; asıl atasözleri ve atalarsözü değerinde deyimler diye ikiye ayırır. Boratav'a göre asıl atasözlerinin anlamlarına bir öğüt, bir davranış kuralı ya da bilgelik bir yargı yüklenmiştir. Bu tür atasözlerinin ilk bölümü bir yargıyı anlatan veya bir gözlemi dile getiren Halk edebiyatı ürünüdürler : **"Kanı kan ile yumazlar kanı su ile yurlar", "Taşıma su ile değirmen dönmez"** örneklerinde olduğu gibi.(32) Asıl atasözlerinin bir bölümü de bir öğüt, akıl verme, yasaklama anlatırlar : **"Gözün ile gördüğünü elin ile ört"**. Boratav'a göre atasözlerinin ölçülü ve kafiyeli oluşu bir şiirden kopmuş izlenimi verirken, birçoğunda en eski Türk şiirinin nazım özellikleri olan iç ve baş kafiye bulunmaktadır : **"İvecek kancık, gözsüz incik doğurur", "Yaz var kış var, ıvecek ne iş var", "Baş olan boş olmaz"; "Baz bazla kaz kazla, kel tavuk topal horozla"**. Deyimleri de günlük konuşma dilinde kullanılmakta olan hazır söz kalıpları durumundaki beylik deyimler ve atasözü değerindeki deyimler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Burada karnı burnunda deyimini beylik deyim sayarken; **iki ayağını bir pabuca sokmak, tut kelin perçeminden ve dut yemiş bülbüle dönmek** deyimlerini atasözü değerindeki deyimlere örnek olarak vermektedir.(33)

Anlaşılan o ki kimi atasözleri deyimlerden, kimi deyimler ise atasözlerinden kaynaklanmaktadır. Bunların tamamını ortaya çıkarmak mümkün değilse de eldeki örneklerden bir sonuca varmak mümkündür. Mesela :

³¹ Elçin, age., s.340.

³² Boratav, age., s.130-131.

³³ Boratav, age., s.132-133.

Diş göstermek deyimini "Isıracak it dişini göstermez" atasözünde, **et tırnaktan ayrılmak** deyimini "Et tırnak arasına girilmez" atasözünde, **etek öpmek, el etek öpmek** deyimleri "Etek öpmekle ağız aşınmaz" atasözünde işlevini anlam genişlemesiyle sürdürmektedir.

Ektiğini biçmek deyimini "Ne ekersen onu biçersin" atasözünden kısalmadır.

Gözden irak olmak deyimini "Gözden irak olan gönülden de irak olur" atasözünde yaşamaktadır.

Hastaya karpuz (çorba, kar) sormak, sorulmaz, sorulur mu? deyimini "Hastaya döşek (yatak) sorulmaz" biçiminde atasözü olarak kullanılmaktadır.

Kanı kanla yıkamak deyimini "Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yuyarlar" atasözünde yaşamaktadır. Yıkanmak anlamına gelen yuymak fiili yıkamak fiili ile yer değiştirmiştir. Yıkamak, temizlemek anlamına gelen yuymak kelimesi deyimden atasözünden çıktığını da gösteren bir belirti olarak kabul edilebilir.

Kalıp kıyafet (kalıbı kıyafeti) yerinde olmak deyimini "Kalıp kıyafetle adam adam olmaz" (Kürk ile börk ile adam olunmaz) atasözü ile ilgilidir. Yapı bakımından incelenirse atasözünün eski biçiminde kürk ile börk kelimelerinin daha sonraki dönemlerde kalıp kıyafet sözleriyle yer değiştirmiş olduğu görülüyor ve adam olunmaz yüklem olarak olumsuz yargı anlatıyor. Ayrıca atasözündeki 'ile' bağlacının eklenerek kullanılması da bunu doğruluyor. Anlam olarak dış görünüşün vurgulandığı bu atasözündeki kalıp kıyafet ifadesi bir deyimden de kaynağını oluşturuyor.

Kılıç kuşanmak deyimini "At binenin kılıç kuşananındır" atasözünde de görülmektedir.

Kırağı çalmak deyimini "Acı patlıcanı kırağı çalmaz" atasözünde yaşamaktadır.

Malını it, bağırını bit yer (ekmeğini it yer, yakasını bit) deyimi "Bekârın parasını it yer, yakasını bit" atasözünden kaynaklanmaktadır.

Kafasını ezmek deyimi "Yılanın kafası (başı) küçükken ezilir" atasözünden gelmektedir.

Ayağını yorganına göre uzatmak deyimi uzat emir kipiyle atasözü hükmündedir.

Papaza kızıp oruç yemek deyimi çekimli olarak düşünüldüğünde "Papaza kızıp oruç yenmez" şeklinde yargı bildiren bir atasözüdür.

Tuz ekmek hakkı deyimi "Tuz ekmek bilmezden it yeğdür" atasözünde de geçmektedir.

Dizininimizdeki deyimlerden 95 tanesi aşağıdaki atasözleri içinde yer almaktadır.

Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

Aç gezmekten, tok ölmek yeğdir.

Adam kıtlığında keçiye Abdurrahman Çelebi derler

Adamın adı çıkacağına canı çıksın.

Ağrısız baş mezarda gerek.

Ağrısız baş minder istemez.

Ah alan onmaz.

Akçesi ucuz olanın kendisi kıymetli olur.

Akıllı düşman akılsız dosttan yeğdir.

Akla gelmeyen (gelen) başa gelir.

Aksak eşekle yüksek dağa çıkılmaz.

Akşam pazarı sabaha yöndür.

Al giyen alınır.

Alacağım olsun da ala kargada olsun.

Alıcı kuşun ömrü az olur.

Arı bal alacak çiçeği bilir.

Ayağını yorganına göre uzat.

Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz

Azıcık aşım ağrısız başım.

Bağa bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun.

Bal tutan parmağını yalar.

Bal tutan parmağını yalar.

Balta değmedik ağaç olmaz.
Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.
Baş eğmek ile baş ağrılmaz.
Baş sallamakla kavuk eskimez.
Başa gelen çekilir.
Başa gelen mala gelsin.
Başa gelmeyince bilinmez.
Başa yazılan gelir.
Bir çiçekle yaz olmaz/ gelmez.
Bir dirhem et bin ayıp örter.
Bir koltuğa iki karpuz sığmaz
Bir okla iki kuş vurulmaz.
Bir taşla iki kuş vurulmaz.
Borç yiyen kesesinden yer.
Boş lâkırdı karın doyurmaz.
Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.
Can çıkar huy çıkmaz.
abuk parlayan çabuk söner.
atal kazık yere akılmaz.
Çaya varmadan emrenme.
Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.
Daldan bükme değil kökten sürme olmalı.
Daldan bükme olmamalı, kökten sürme olmalı.
Damgalı eşegi herkes tanır.
Dikensiz gül olmaz.
Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.
Donsuzun aklından iki metre bez geçer.
Eceli gelen it cami duvarına işer.
Eceli gelen köpek cami duvarına siyer (işer).
Eğri oturup doğru konuşalım.
El ağzına bakan a kalır.
El öpmekle ağız aşınmaz.
Erenlerin sağı solu olmaz.
Eşegi cilve yap demişler, ifte atmış.
Et tırnak arasına girilmez.
Garibin yiğidin dili kısa boynu eğri olur.

Gözden ırak olan gönülden de ırak olur.
Hatır için çiğ tavuk yenir.
Hazıra dağlar dayanmaz.
Isıracak it dişini göstermez.
İnsan alacası içten hayvan alacası dıştan.
İş bilenin kılıç kuşananın.
İşten artmaz, dıştan artar.
Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yuyarlar..
Kara gün dostu az olur.
Kara gün dostu güç olur.
Kara gün dostu olmaz.
Kara haber tez duyulur.
Karanlıkta pilâv yiyenin sırrını Mevlâ bilir.
Keskin sirke küpüne zarar verir.
Keskin zekâ keramete kış attırır.
Kılıç kınını kesmez.
Kılıç yarası onar , dil yarası onmaz.
Koç yiğit kurban içindir.
Kör ölür badem gözlü olur.
Kuru lâf karın doyurmaz.
Mal canın yongasıdır .
Mart dokuzunda çıra yak, baş buda.
Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
Soydur çeker, huydur geçer.
Sürüden ayrılan koyunu/ kuzuyu kurt kapar.
Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.
Taş yerinde ağırdır.
Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.
Unmadık hacıyı deve üstünde yılan sokar.
Uyuyan yılanın kuyruğuna basma.
Varlıkta darlık olmaz.
Yaralı kuşa kurşun sıkılmaz.
Yazın başı pişenin kışın aşı pişer.
Zırva tevil götürmez.

1.1.2.1. Deyimlerle Atasözlerinin Farkı

Deyimler ve atasözleri çok kere karıştırılır. Türkiyede bu konuda yayınlanmış olan eserlerde bunu görmek mümkündür. Genellikle bu iki hazır söz kalıpları üzerinde duranlar işin güçlüğünden bahsetmişlerdir. Bunlar arasında olan Pertev Naili Boratav, deyimlerin bir bölümünü atasözü değerinde deyimler diye ayırmış ve bunların günlük konuşma dilindeki hazır söz kalıpları biçimindeki deyimlerle farkını belirtmeye çalışmıştır. Öküz altında buzağı aramak deyimini birincilere örnek olarak verirken, karnı burnunda deyimini ikincilere örnek olarak vermiştir.(34)

Mesela Ömer Asım Aksoy tarafından atasözü kabul edilmiş olan kimi sözleri deyim olarak bu kitaplarda görüyoruz : Sona kalan dona kalır, yarım hekim candan eder yarım hoca dinden eder, son pişmanlık fayda etmez, sütle giren huy canla çıkar, yarım elma gönül alma, yel kayadan ne koparır gibi.(35) Kimi deyimler de Ömer Asım Aksoy tarafından atasözü kabul edilmiştir: Geç olsun da güç olmasın, geçim dünyası.(36)

Bal bal demekle ağız tatlanmaz, bal tutan parmağını yalar, baş nereye giderse ayak da oraya gider, baş ol da istersen soğan başı ol, başa gelen çekilir, bedava sirke baldan tatlıdır, bekâr gözü kör gözü, beleş atın dişine bakılmaz beni sokmayan yılan bin yaşasın, beni tilki yiyeceğine aslan yesin, besle kargayı oysun gözünü, beyazın adı var esmerin tadı var, beylik çeşmeden su içme, beylik fırın has çıkarır, bin işçi bir başçı, bir dirhem et bin ayıp örter, bir

³⁴ Boratav, age., s.132-133.

³⁵ Metin Yurtbaşı, Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü, Özdemir Yay., İstanbul 1996.

³⁶ Aksoy, age., s.259.

kararda (bir Allah), bugün bana ise yarın da sana, böyle gelmiş böyle gider, can boğazdan gelir,çocuktan al haberi, demir tavında dövülür, deveden büyük fil var, düşman düşmanın halinden anlamaz, düşmez kalkmaz bir Allah, el elin aynasıdır, erenlerin sağı solu olmaz, eskisi olmayanın acarı olmaz, eşek hoşaftan ne anlar, eşeği düğüne çağırmişlar ya odun eksik ya su demiş, gelen gideni aratır, hamama giren terler, haydan gelen huya gider, her gün papaz pilav yemez, kaçanın anası ağlamazmış, keçi geberse de kuyruğunu dik tutar, keçinin de sakalı var, papaz hergün pilâv yemez, saçın ak mı kara mı önüne düşünce görürsün, yüz yüzden utanır...gibi örnekleri Ömer Asım Aksoy atasözü sayarken Fethi Gözler Büyük Deyimler Sözlüğü adlı eserinde deyim saymıştır.(37) Türk atasözlerinin nitelik, tasnif ve söz dizimi bakımından durumlarını inceleyen araştırmasında H.Fethi Gözler, atasözlerinin tespiti noktasında Ömer Asım Aksoy'un deyim ve atasözünü ayırırken tasfiyeci davrandığını ve atasözü sayılması gereken birçok sözü atarak söz adedini 1621'e indirdiği görüşündedir.(38) Aksoy, kitabının daha sonraki baskılarında atasözü sayısını 2110'a çıkarmıştır.

TDK tarafından 1988 yılında yeni baskısı yapılan Türkçe Sözlük'te birçok atasözü deyim sayılmıştır. Kelimeler açıklanırken verilen kimi örneklerde atasözü kabul edilenler belirtilmişse de deyimler diğer kelime gruplarıyla verilmiştir. Ancak deyim olarak verilen kimi atasözleri dikkati çekmektedir. Türk Dil Kurumu yayını olan Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri Sözlüğü'nde

³⁷ H.Fethi Gözler, Örnekleriyle Türkçemizin Açıklamalı Büyük Deyimler Sözlüğü, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1983.

³⁸ H.Fethi Gözler, "Türk atasözleri üzerinde bir araştırma", II.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, C.II., Halk Edebiyatı, KB Yay., Ankara 1982, s.182.

geçen bir çok atasözü, Türkçe Sözlük'te deyim olarak geçmektedir:

Minareyi çalan kılıfını hazırlar, mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır, ne ekersen onu biçersen, nerede hareket orada bereket, nikâhta keramet vardır, on para on aslanın ağzında, papaz hergün pilâv yemez, pilâvdan dönenin kaşığı kırılınsın, pilâv yiyen kaşığını yanında taşır, sabreden derviş muradına ermiş, sarımsağı gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış, satılık ziftin olsun Selânîk'ten kel gelir, sel gider kum kalır, sel ile gelen yel ile gider, sen ağa ben ağa bu koyunları kim sağa, sitteisevir her saati bir devir, sittei sever kapıyı çevir, son pişmanlık fayda vermez, sona kalan dona kalır, sonradan gelen devlet devlet değildir, sora sora Bağdat bulunur, soydur çeker boktur kokar, söz gümüşse sükût altındır, su küçüğün söz büyüğün, su testisi su yolunda kırılır, su uyur düşman uyumaz, suyu getiren de bir testiyi kıranda, sükût ikrardan gelir, sürüden ayrılanı kurt kapar, süttten ağzı yanan ayranı üfleyerek içer, şeriatın kestiği parmak acımaz, tabak sevdiği deriyi taştan taşa çalar, tavşan dağa küsmüş dağın haberi olmamış, teşbihte hata olmaz, tilki tilkiliğini anlatıncaya kadar post elden gider, uyuyan yılanın kuyruğuna basma, ürümesini bilmeyen köpek sürüye kurt getirir, ürüyen köpek ısırılmaz, yanlış hesap Bağdat'tan döner, yarası olan gocunur, yarım elma gönül alma, yaş yetmiş iş bitmiş, yerin kulağı var, zengin arabasını dağdan aşırır fakir düz ovada yolunu şaşırır, zenginin malı züğürdün çenesini yorar, zırva tevil götürmez, zor oyunu bozar, zurnada peşrev olmaz ne çıkarsa bahtına.

1.1.2.2. Atasözü ve Hikâye Biçimindeki Deyimler

Aşağıdaki örneklerde farklı duraklı deyimlerin yanında karşılıklı konuşma ile bir olayın hikâye edildiği görülmektedir. Bu çeşit deyimler; "diyaloglu atasözleri", "fıkra (anekdotik) atasözleri", "nükteli deyim", "bileşik cümle birliği" veya "canlı ve küçük yoğun sahneler" gibi başlıklar altında da incelenmişlerdir.⁽³⁹⁾ Nedret Mahmut, bu yapıları anekdotik fıkra veya atasözlü fıkra olarak adlandırmak eğilimindedir.⁽⁴⁰⁾ Bir olayı mizahi bir şekilde veya mantık dışına çıkarıp anlatarak ya da bazı hayvanları konuşturarak oluşturulmuş bu yapılar deyim ve atasözleri arasında dikkati çekmektedirler. Nedret Mahmut, bu konuyu incelediği makalesinde bir diyaloga dayanan hem fıkra hem de atasözü özellikleri taşıyan bu yapıların bir çoğunun doğu dünyasından Türkçe yoluyla Balkan dillerine geçtiği ve yayıldığı görüşündedir. Mesela içinde deve kelimesi geçen yapıların Türkçe aracılığı ile devenin yer almadığı Sırp, Bulgar ve Rus dillerinin kullanım alanlarında görüldüğünü örnek göstermektedir.⁽⁴¹⁾ Türkçe sözlüklerde ve deyim sözlüklerinde bu örneklere yer verenler, anlatımı daha canlı ve etkili kılmak için söz arasında kullanılan bu sözleri kullanımdan dolayı deyim saymışlardır.

1. Al kaşağıyı gir ahıra yarası olan gocunsun.
2. Alacağın bir iğne, çeliğin okkasından sana ne?
3. Anam anam dediği, hamam anası kıl Fatma değil mi?
4. Arsızın yüzüne tükürmüşler, "yağmur yağıyor sanmış.
5. Ata nal çakıldığını görmüş, kurbağa ayaklarını uzatmış.

³⁹ Nedret Mahmut, "Fıkra (anekdotik) atasözlerinin özellikleri", 1.Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 11.Cilt Halk Edebiyatı, KB Yay., Ankara 1976, s.173.

⁴⁰ Nedret Mahmut, agm., s. 175.

⁴¹ Nedret Mahmut, agm., s. 177.

6. Baba bir hırsız tuttum . -Getir.- Gelmiyor.-Bırak.
-O beni bırakmıyor!
7. Bağ da bulur Bağdat' ta bulur, atımı topal eden
nalbant da bulur.
8. Balaban aş pişirmiş, çocuklarını başına üşürmüş.
9. Balıkesir' in abası gâh oğlu giyer gâh babası.
10. Ben gidemem bendere, alışmışım kaba döşek mindere.
11. Benim gibi kızı kebab edip de senin ağzına
hazırlamışlar.
12. Benim gönlüm öküz ile danada, onun gönlü rastık
ile kınada.
13. Besledik büyüttük danayı, şimdi tanımaz oldu anayı.
14. Bilmediği beş vakit namaz, onu da şeytan komaz.
15. Bit pazarında kuyruk toplar, Beyoğlu'nda beylik
satar.
16. Bizim evde yalanırsın, Kirkor'un bağında mı
ürürsün?
17. Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle
duyar; elin kısrağı küheylân doğurur hiç sesi
çıkamaz.
18. Boşboğazı cehenneme atmışlar "odun yaş " diye
haykırmış.
19. Boyacı küpü değil ki, hemen daldırıp çıkarasın.
20. Canım yoksulluk, gözüm yoksulluk, yat ilk akşam,
kalk kuşluk.
21. Çalı idi çırpı idi evim idi ya, ayı idi uyu idi
erim idi ya.
22. Deli bir değil ki bağlayasın, ölü bir değil ki
ağlayasın.
23. Deveye "boynun niçin eğri" demişler; "nerem
doğru ki" demiş.
24. Deveyi gördün mü?-Yeden ölsün!-Ne bilirim, ne
gördüm.
25. Dilenciye hıyar vermişler, eğri diye beğenmemiş.
26. Düğüne gider zurna beğenmez; hamama gider kurna
beğenmez.

27. Ekincinin karnını yarmışlar; kırk "bu yılcık", kırk "bıldırcık çıkmış.
28. Ekmek Bedir'in, su Hıdır'ın, yiyin için kudurun.
29. El karar, göz mizan; eşek yarım okka, sıpa yüz dirhem.
30. Emmin eşek olduktan sonra nereli olursa olsun.
31. Erzurum'un soğuğu "gelin beni Gerede'de bulun" demiş.
32. Ev yeni duvar yeni, eleğim seni nerelere asayım?
33. Faka takmaya ekini yok, at değirmeninde nöbet sorar.
34. Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış.
35. Girmediyi bir Gerede zindanı kalmış onda da altı ay eylesmiş.
36. Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm, Azrail ettiğini bulsun.
37. Görmemişin oğlu olmuş, çekmiş göbeğini koparmış.
38. Hacı hacıyı Mekke'de derviş derviş tekke de bulur.
39. Hâline bakmaz, Hasandağı'na oduna gider.
40. Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur.
41. Hangi keşişin öldüğünden haberi yok;" vay Vartan" diye ağlıyor.
42. Helva demesini de bilirim, halva demesini de.
43. Herkese şapur şapur bize gelince ya Rabbi şükür.
44. Kazan kazana "kara" demiş, tavanın da gülmeden aklı gitmiş.
45. Kendine gelince eyvallah, halka gelince illâallah.
46. Kendisi muhtac-ı himmet bir dede, nerde kaldı gayriye himmet ede.
47. Kimi köprü bulamaz geçmeye, kimi su bulamaz içmeye.
48. Küçük deli, büyük deli, beşikteki başını sallar.
49. Murdar öldüğüne bakmaz, öd ağacında tabut ister.
50. Nahır bütün gitti, sen alaca danayı arıyorsun.
51. Nasrettin Hoca' nın türbesi gibi üç tarafı açık.
52. Ne darı ekerim, ne de serçeden şikâyet ederim.
53. O bir demir leblebidir, çiğneyebilene aşk olsun.

54. Oğlan evinde dambur dumbur, kız evinin haberi yok.
 55. Pişirdiği aş olaydı, başımı yaran taş olaydı.
 56. Sabaha peynir ekmek bulama, akşama baklava börek,
 gözleme.
 57. Saç tava geldi, hamur kalmadı, akıl başa geldi ömür
 kalmadı.
 58. Sarımsağı nerede yedinse ağzını orada kokut.
 59. Sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanırsın?
 60. Seni hamamcı eden Allah, beni de külhancı eder.
 61. Senin gönlün Döndü ile Döne'de, benim gönlüm inek
 ile danada.
 62. Soranlara Bekri Mustafa Ayasofya' ya imam oldu
 dersin.
 63. Tahtadan çuvaldız, ne yitiren acır, ne bulan
 sevinir.
 64. Taşı çatsam ocağım olur, kime varsam kocam olur.
 65. Tazının topal olduğu tavşanın kulağına değmiş.
 66. Uzun sırık, ekşi koruk gibi; mahalle gezer,
 yolunmuş tavuk gibi.
 67. Verecek olursa Hallak, gagasında getirir laklak.
 68. Ye kötüği, ver ceremeyi, ben arkanda duruyorum.

1.1.2.3. Deyimler ve Atasözleri Arasındaki Farklar

Zaman zaman atasözleri ve deyimlerin biribirine karıştırıldığı görülür. Deyimler ve atasözleri arasındaki farklar şunlardır:

1. Deyimler yargı bildirmezler. Deyimler; bir durumu, olayı ya da varlığı tasvir etmek, açıklamak, ifade etmek amacıyla yararlanılan kalıplaşmış söz gruplarıdır. Atasözleri ise bir gözlem ve tecrübenin neticesinde ortaya çıkmış ve herkesçe benimsenen bir yargıyı dile getirirler. Bazı olaylardan ders alınmasını sağlar, bir ahlâkî nasihat verirler. Deyimlerde ise bu özellikler bulunmaz. "Korkunun ecele faydası yoktur" örneğinde olduğu gibi. Genel kural niteliği taşımayan sadece özel

bir durum karşısında doğru olan; geçti Bor'un pazarı sür eşeği Niğde'ye, ele verir talkını kendi yutar salkımı gibi örnekler bunu göstermektedir. Bazı deyimlerde yargıya rastlansa da genelde deyimler yargısız anlatımlardır. Kısaca deyimler daha çok benzetme, kıyaslama yoluyla bir durumu izah etmek, atasözleri ise bu durum veya olayı tecrübeye dayalı bir yargıya bağlamak için kullanılırlar.

2. Atasözleri de deyimler gibi kalıplaşmış sözlerdir. Hatta bu kalıplaşma deyimlerden daha sıklıdır. Deyimlerdeki kelimeler; başta, ortada ve sonda bir takım değişiklikler gösterebilirler. Atasözleri bir yargı taşıdıkları aynı zamanda da bir öğüt verdikleri için belli bir kip ve şahıs eki ile kalıplaşmıştır. Bu yüzden atasözlerinin bir tek biçimi bulunmaktadır. Deyimler arasında birden fazla kiple kalıplaşmış örneklerin bulunması bu esnekliğe örnek teşkil eder. Deyimlerdeki kalıplaşma daha çok söz dizimi bakımındandır. Bir çok örnekte ; başta, ortada ya da sonda bulunan kelimelerin kendilerine eş veya yakın anlamlı kelimelerle yer değiştirdikleri görülmektedir. Bu özellikleriyle de deyimler atasözlerinden ayrılırlar.

3. Atasözleri ve deyimler sanat ve ses özellikleri bakımından, millî bir zemine dayanmaları bakımından bir çok ortak yön bulunmaktadır. Deyimlerin amaç bakımından da atasözlerinden farklı olduğu görülmektedir. Deyimlerin amacı bir kavramı özel bir kalıp içinde çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir. Atasözlerinde ise bir öğüt, bir yol gösterme, bir tecrübeyi ortaya koyma amacı görülmektedir. Bu açıdan ; çam sakızı çoban armağanı, atın ölümü arpadan olsun, üzümü ye bağını sorma gibi yapılar hem deyim hem de atasözü özelliği göstermektedirler.

4. Deyimler ve atasözleri arasındaki farklar arasında olumsuz kullanım da dikkat çekmektedir. Atasözleri

arasında olumsuz biçimde kalıplaşanlar da bulunmaktadır.(42)

1.1.3. Deyimler ve Birleşik Kelimeler

Yapı bakımından birbirlerine benzeyen birleşik kelimelerle deyimlerin genellikle karıştırıldığı görülür. Bu karışıklık daha çok iki kelimedenden meydana gelen deyimlerle birleşik kelimeler arasındadır. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları, sıfat tamlaması, isnat grubu, birleşik fiil, ikileme, kısaltma gruplarından oluşan deyim yapılarının, büyük çoğunluğu iki kelimedenden meydana gelen birleşik kelimelerle karıştırılır. Deyim için gerekli olan en az iki kelimenin varlığıdır. Bu şekilde kurulmuş olan deyimlerin bütün kelimeleri ayrı yazılır. Birleşik kelimelerin ise bir bölümü bitişik, bir bölümü de ayrı yazılır.(43) Konu üzerinde duran Veciye Hatiboğlu, birleşik kelimeyi meydana getiren kelimeler arasına başka kelime ve ek giremeyeceğini belirterek; göz koymak, göz atmak, dil uzatmak, baş vurmak gibi gerçek anlamı dışında ve mantık dışı görünen bu deyimlerin birleşik kelime sayılarak bitişik yazılamayacağını kaydeder. Yazar, deyimleri oluşturan kelimelerden ikincisinin şekil yönünden kalıplaşmadığını ve canlı bir kök durumunda olan bu kelimelerin fiil çekimine uğradığını belirtmektedir.(44) Böylece göz koymak, dil uzatmak deyimleri kullanım esnasında "yerime göz mü koymuş", "bir de utanmadan dil mi uzatıyor?" cümlelerinde iki kelime arasına soru eki girmekte ve bu tür yapıların deyim olduğunu göstermektedir. Kalıplaşmış dil öğeleri olan deyimlerin mastarla sonlananları zaten değişik şekil ve zaman eki alarak bir şahsa bağlanmaktadır. Bu yüzden de ayrı yazılır ve birleşik

⁴² Burdurlu, agm., s.634; H.Fethi Gözler, agm., s.206.

⁴³ İmlâ Kılavuzu, s.29-45.

⁴⁴ Hatiboğlu, agm., s.204-205.

kelimelerden ayrılırlar. Anlam kayması;" akbaba, hanımeli, imam bayıldı, kara fatma", ses birleşmesi; "kahvaltı, cumartesi", ses düşmesi; "çöretu, haminne", kelime kayması; "giderayak, örtbas, veryansın, çıtkırıldım" sonucunda birleşik kelimeler oluşmaktadır. Bazı birleşik kelimelerde iki kelime birbirinden ayrılamayacak biçimde kaynaşmaktadır. Bu yüzden de bir başka kelime ile değiştirilme söz konusu değildir. Deyimi oluşturan kelimelerden biri ise bazen değişebilmektedir. Bu yüzden birleşik kelimelerin büyük çoğunluğu bitişik yazılır.⁽⁴⁵⁾ Ömer Asım Aksoy, bütün bunların deyim ve birleşik kelimenin ayırt edilmesinde yeterli olamayacağı görüşündedir. Aksoy'un birleşik kelimeler ve deyimleri ayırmak için öne sürdüğü hususları kabul eden Beşir Göğüş, bunlara deyimlerin derin ve ince düşünceler anlatmasını da ekleyerek birleşik kelimelerin anlam sınırlarınının daha dar olduğunu söyler.⁽⁴⁶⁾ Bazı hallerde bir deyim oluşturan kelimeler, birleşik kelimeye dönüşebilirler: bal ayı>balayı, açık kalpli, ağır başlı, hiç bir, baş vurmak gibi. Ömer Demircan ise birleşik kelimelerin gerçek anlamlarından biraz da mantık dışı anlam kazanarak deyimleşebileceğini vurgulamaktadır. Demircan, "gözbebeği" kelimesinin ; "gözde iris tabakasının yuvarlak ağzı " anlamında iken "pek aziz ve sevgili, sayılan" anlamı ile deyimleştiğini kabul ederek; "Zorunlu değilse bile önce sözcükler bileşik sözcük olmakta, sonra da anlam kayması ile başka bir anlam kazanarak kalıplaşmaktadır; ağız birliği, ayak takımı, yüz görümlüğü, ömür törpüsü...gibi." demektedir.⁽⁴⁷⁾

Gene de birtakım ortak örneklere rastlamak mümkündür:

5426-Deli balta, 2628-Bastı/ mastı bacak, 3821-Boş

⁴⁵ Ömer Asım Aksoy, Atasözleri Sözlüğü-1, s. 47; Emin Özdemir, age., s.7.

⁴⁶ Beşir Göğüş, "Türkçede birleşik kelimelerin oluşumu", TDAY-Belleten 1962, TDK Yay., Ankara 1963, s. 248-249.

⁴⁷ Ömer Demircan, "Bileşik sözcük ve bileşik sözcüklerde vurgu", TDAY-Belleten 1977, TDK Yay., Ankara 1978, s. 268.

boğaz gibi. 2176-Ayak üstü deyimi ise aslında birleşik kelimedir. Bu örnekler kaynaklarından da anlaşıldığı gibi 20 kitapta deyim olarak kabul görmüştür.

1.1.4. Deyimler ve Terimler

Terimler (ıstılah, terminologie) bir bilim, teknik veya sanat dalında özel bir anlamı olan sözlerdir. Bu özellikleriyle sadece ilgili buldukları sahada kullanılır ve bilinirler. Bir bilim, meslek ve sanat alanında kullanılmış olan terimler tek kelimelik olabildikleri gibi iki veya daha çok kelimedenden de kurulabilirler. İki veya daha çok kelimedenden oluşan terimler genellikle isim ve sıfat tamlaması biçiminde kurulurlar.(48) Vecihe Hatiboğlu terimleri "dar anlamlı, dar alanlı, tanımı olan" olarak da tanımlamakta birleşik kelime saymaktadır.(49) İki veya daha çok kelimedenden meydana gelen kelimeler birleşik kelime hükmünde oldukları için yazımları üzerinde tereddütler oluşmuştur. Bugün terimlerin bitişik ve ayrı yazılanları da mevcuttur.(50) Oysa deyimler en az iki kelimedenden oluşurlar ve daima ayrı yazılırlar. Deyimler ile iki kelimedenden meydana gelen terimler birbirine karıştırılır. Bu konu üzerinde ayrıntılı biçimde duran Hatiboğlu, "Şekil yönünden elimizde terim yapan bir ek veya kök bulunmadığına göre terimlerin sınırını yapı bakımından kolaylıkla çizemeyecek durumdayız. Terimler, bütün birleşik kelimeler yapısında kurulabilir. Buna göre şekil yönünden terimlerle birleşik kelimeleri birbirinden ayıracak bir ölçü bulunamaz. Bu yüzden kelimelerle terimler, terimlerle deyimler durmadan karışmaktadır" demektedir.(51) Hatiboğlu, terimleri diğer birleşiklerden ayırmak için

48 Hatiboğlu, age., s.50.

49 Hatiboğlu, "Kelime grupları ve kuralları", TDAY-Belleten 1963, TDK Yay. Ankara 1964, s.216.

50 İmlâ Kılavuzu, TDK Yay. Ankara 1996, s.29-45.

51 Hatiboğlu, agm., s. 218.

anlamın da yeterli olamayacağını belirtmekte ve anlamı daraltılmış, özel tanımları bulunan; yıldönümü, yılbaşı, soyadı, yüzyıl, büyükelçi gibi birleşik kelimelerin de bir sanat ve bilimle ilgili olmadıkları halde terim sayıldıklarını ifade ederek, bu tür örneklerin de terim olduklarını terimlerin "kaç kelime ile kurulursa kurulsun; bitişik yazılan, anlamı sınırlı, belirli bir tek kelime" olarak tanımlamaktadır.(52) Terimler ve deyimler arasında yargı bildirme bakımından da fark bulunmaktadır. Cümle biçiminde kurulmuş çok sayıda deyim mevcutken; terimler bir, iki veya daha çok kelimedenden oluşur ve cümle biçiminde olmazlar. Hamza Zülfikar da; "Terim dışında kalan herhangi bir kelime bir cümlede, yanında bulunduğu kelimelere göre anlamca ve görevce değişikliğe uğrayabilir. Anlam değişikliklerinden doğan bu durum kelimeye çok değişik nüanslar kazandırır. Terimlerde ise, böyle bir durum söz konusu olamaz. Terimlerin anlamları sabittir ve cümle içinde olsa bile değişik anlamlarda kullanılamazlar."(53) Zülfikar, terimlerin anlamlarının açık olduğunu ve yoruma açık olmadıklarını, karşıladıkları kavramı net, açık ve kesin bir biçimde bildirdiklerini de eklemektedir. Kelime bilgisinin alan dili diye adlandırdığı terimler ile genel dil ilişkisi üzerinde çalışmalar da bulunmaktadır.(54) Başlangıçta bir bilim, meslek veya sanat dalına ait bir terim iken daha sonra genel dilin sözvarlığı içinde deyim olarak yaşayan dil bilgisi unsurları da mevcuttur : alçaktan güreşmek, alttan güreşmek, aşağıdan güreşmek, başa güreşmek, er meydanı, hodri meydan, kaçak güreşmek, kadere meydan okumak, kafakola almak, kündeneden atmak, kündeğe gelmek, kündeğe getirmek, kündeğe vurmak, meydan bırakmamak, meydan kalmamak,

52 Hatiboğlu, agm., s. 221.

53 Hamza Zülfikar, Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, TDK Yay., Ankara 1991, s. 20.

54 Aksan, age, s. 36.

meydan vermek, meydana atılmak, meydana atmak, meydana bırakmak, meydana çıkarmak, meydana çıkmak, meydana düşmek, meydana gelmek, meydana sürmek, meydana vurmak, meydanı boş bulmak, somun pehlivanı gibi deyimler aslında Türk ata sporu olan güreş terimleridir ve genel dile yerleşmişlerdir. Havlu atmak ise boks sporuyla ilgilidir ve deyim olarak kullanılmaktadır. Penaltı yakalamak ise futboldan geçmiş bir argo deyimdir.

Film çevirmek, film kopmak, film>filim olmak, film oynatmak, filme almak, filmleri yakmak, perde arkasından, perde kurmak, perdeleri açmak, sahne olmak, sahneye çıkmak, sahneye koymak, sahneyi hazırlamak gibi deyimler ise tiyatro ve sinemadan genel dile geçmişlerdir. Deyimleşme süreci devam ettiğine göre bazı terimlerin genel dile geçerek yaygınlaşması ve deyim olarak kullanılması sürecektir denebilir.

Cem Dilçin, ağzı bozuk deyiminin "ne çeşit gem vurulursa zaptedilemeyen at" anlamında at terbiyesi ile ilgili bir terimken, bugün "sövüp saymayı huy edinmiş kimse" anlamında kullanıldığını ve genel dile mal olduğunu bildirmektedir.(55)

Böylece kimi terimler zamanla temsil ettikleri ilgili sahanın dışına taşarak genel dile mal olmakta, anlam kaymasına uğramakta ve deyimleşmektedirler. Terim ve deyim sınırını ayıracak olan deyimlerin ortak özellikleridir. Yani deyim özelliği göstererek genel dile yerleşen bazı özel alanlara ait terimler de deyim sayılırlar.

⁵⁵ Cem Dilçin, "Türkiye Türkçesinin sözvarlığı ve tarihsel sözlüğü", TDAY-Belleten 1980-1981, TDK Yay., Ankara 1983, s.27.

1.1.5. Deyimler ve Argo

Bir canlı organizma olan dil, sürekli gelişip, değişerek sosyal hayatın çeşitli tezahürlerini de yansıtmak zorundadır. Bir dili konuşan çok farklı sosyal gruplar, meslek erbabı genel dildeki bazı kelimelere değişik anlamlar yükleyebilmekte hatta kendilerine mahsus özel diller de yaratabilmektedirler.⁽⁵⁶⁾ Bu özel dillerden biri de argodur. Dil içinde ayrı bir dil olan argo ile deyimler arasındaki ilgi daha çok kimi argo sözlerin genel dile mal olarak deyimleşmesidir. Agop Dilâçar, önceki dönemlerde argo için; "külhanbeyi ağzı", "tulumbacı ağzı", "ayak takımı ağzı" gibi adlandırmaların yanı sıra "lisan-ı erazil", "lisan-ı hezele" ifadelerinin de kullanıldığını ama Türkçedeki tam karşılığının ise "kayış dili" olduğunu kaydeder.⁽⁵⁷⁾ Yusuf Ziya Bahadınlı argonun Türkçe'deki oluşumunu: "Eskiden geceleri fenersiz sokağa çıkmak yasaktı. Yasağa uymayanlar giyiniş ve davranışları bozuk olanlar, kolcular tarafından yakalanır, külhanlara hapsedilirdi. Hamam sahipleri bunlara odun taşıtır, külhan ocaklarını temizletirlerdi. Sabahları evlerine yollanan bu kimselere, kılık kıyafetlerinin külhanlarda biraz daha kirlenip bozulmalarından dolayı alay yollu "külhanbeyi" denirdi. Sonraları bazı esnaf çırakları, işsiz güçsüz serseriler de giyinişleri, konuşmaları, alışkanlıkları bakımından bu adla anılır oldular" demektedir.⁽⁵⁸⁾ Zamanla argo kelimesi diğer kelimelerin yerini almıştır. Argo da "öğrenci argosu", "asker argosu" gibi

⁵⁶ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil 1*, TDK Yay., Ankara 1987, s.89-90; Ferit Devellioğlu, *Türk Argosu*, Aydın Kitabevi, Ankara 1980, s. 9.

⁵⁷ Agop Dilâçar, *Türk Diline Genel Bir Bakış*, TDK Yay., Ankara 1964, s.162. Kayış=hile; kayış etmek ise çalmak demektir.

⁵⁸ Yusuf Ziya Bahadınlı, *Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları*, Yuva Yay., İstanbul 1975, s.13.

çeşitlendirilerek kullanılabilir. Argo, farklı zümre ve meslek erbabı arasında bilinmesi gereken, diğer insanlar tarafından anlaşılmayan bir özel dil durumundadır. Burada kelimelerin bir kısmının veya tamamının anlamı farklı olabileceği gibi, bütün kelimelerinin anlamı herkes tarafından bilinse bile bütününden kastedilen anlamın çıkmaması da söz konusudur. Türk argosunun yerli unsurları dışında faydalandığı en önemli kaynak Rumca'dır.(59) Bilindiği gibi argoda bir kolaylık ve çekicilik vardır ve bu özellik deyimlerin de özelliğidir. Bu bakımdan başlangıçta çok dar bir alanda kullanılmakla birlikte zamanla genel dile mal olmuş argo deyimlere rastlanıldığı gibi gene zaman aşımına uğrayıp unutulmuşlar da vardır. Türkiye Türkçesinde argonun merkezi İstanbul'dur. Bu ilimizdeki kimi meslek erbabı ile sosyal grupların yarattığı Türk argosu, Türk edebiyatında da kendini kabul ettirmiş ve Ahmet Rasim, Neyzen Tevfik, Mehmet Akif, Neyzen Tevfik, Hüseyin Rahmi Osman Cemal Kaygılı ve Server Bedi (Peyami Safa) gibi şair ve yazarlar tarafından kullanılmıştır.(60) Türkçe deyimlerin arasında bulunan ve argoda da kullanılan veya argo menşeli olan deyimler alfabetik sıralama içinde belirtilmişlerdir : abayı yakmak, abliyi kaçırmak, cızdamı çekmek, kafayı bulmak, kafayı çekmek, kafayı tütsülemek, kartvizit bırakmak, kumpas kurmak, palamarı koparmak, sıfırı tüketmek, voli vurmak.

1.1.6. Deyimler ve Dua-Beddua ilişkisi

Deyimlerde Türk halkının inanç esaslarını, geleneklerini da bulmak mümkündür.(61) Özellikle "Allah" kelimesi ile başlayan iyi dilekli dua ve bedduaların

⁵⁹ Dilâçar, age. s.164.

⁶⁰ Dilâçar, age.,s.165; Devellioğlu, age., s. 37-48.

⁶¹ L.Sami Akalın, Türk Dilek Sözlerinden Alkışlar Kargışlar, KB Yay., Ankara 1990, s. 28 ; Boratav, age., s. 136-144;

çokluğu dikkati çekmektedir. Bu şekildeki deyim sayısı 75'tir. Aslında deyim olmayan bu yapılar zamanla, kelimelerden birinin asıl anlamının dışında kullanılması sonucunda deyimleşmişlerdir.(62) Hatta bazılarının bir alay ve hakaret ifadesi olarak kullanıldığı da görülmektedir: **Allah mübarek etsin, Allah kavuştursun, Allah müstehakını versin, Allah' tan korkmaz, Allahsız tosbağa** gibi. Bu şekildeki deyimleri Vecihe Hatiboğlu; deyimlerin bir kısmının dua veya beddua olarak kullanılması şeklinde açıklamakta ve köküne kibrit suyu, yerin dibine giresice, adı batsın, canı cehenneme örneklerini bedduaya; **yüzün gözün dert görmeye, Allah razı olsun, Allah bin bereket versin** gibi örnekleri de hayırdua'ya örnek olarak vermektedir.(63) Ömer Asım Aksoy da dualar ve ilençlere deyimler ve atasözleri arasında rastlandığını belirterek, bunlardan bir kişi için söylenmemiş ve genel nitelik taşıyarak bir kural biçiminde söylenenleri atasözü; bir kavramı, hoş ve çekici bir anlatımla anlatan iyi veya kötü dilekleri anlatan kalıp ifadeleri de deyim saymaktadır. Deyimlerin konularının sınırlandırılmamasını belirten Aksoy; **Allah unutturmasın, eline sağlık, gözünü toprak doyursun, canı cehenneme** gibi deyimleşmiş dua ve bedduaları örnek olarak vermiştir. Yazara göre anlatımında deyim özellik ve niteliği bulunan dua ve beddualar aynı zamanda deyimdirler.(64)

Deyim sözlüklerinde rastladığımız, anlamca dua veya beddua olmakla birlikte deyim özelliği gösterenler deyimler arasına alınmışlardır:

Allah akıllar versin.

Allah aratmasın.

⁶² Yakup Kavas, **Açıklamalı Örnekli Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü**, Ötüken Yay., İstanbul 1991, s.21.

⁶³ Hatiboğlu, *age.*, s.203.

⁶⁴ Aksoy, *age.*, s. 50-51.

Allah esirgesin / saklasın.
Allah etmesin.
Allah gecinden versin.
Allah gönlüne göre versin.
Allah göstermesin.
Allah kahretsin.
Allah kavuştursun.
Allah mübarek etsin!
Allahsız tosbağa.
Başına küller elensin.
Ölünün/ elinin körü.
Ölüsü kandilli/ kınalı.
Tuttuğu altın olmak.
Tuz ekmek haini/ düşmanı.
Zehir zikkım< zakkum olmak.

Deyimleşmiş bu dua, beddua hatta hakaret anlatan sözler anlatma esnasında gerekli çekim eklerini alarak kullanılır: inim inim inleyesin, kan tüküresin, tuttuğu altın olsun, zehir zikkım olsun gibi.

1.1.7. Deyimlerin İmlâsı

Deyimlerin imlâsı da kimi sözlüklerde çok farklı biçimlerde verilmiştir. Bir çok kelimenin üzerinde olması gereken uzatma ve inceltme işareti (^) kullanılmamıştır. Kitaplardaki bu durum, deyimleri kullanan kimselerin bazı yabancı asıllı kelimeleri öğrenmelerini güçleştirmiştir. Kabe, kahya, laf, lakırdı, dükkân, ala gibi yazımlar örnek olarak gösterilebilir. Kimi deyimlerin imlâsında bir keyfilik olduğu gözlenmektedir. İki kelimededen meydana gelen deyimlerden bazılarının; "başıboş, başıbozuk, başıkabak, dörtnala" bitişik yazıldıkları görülmektedir.(65) Ancak sayıları fazla olmamakla birlikte bu tür yapılar da Dizin'de kural gereği ayrı yazılmışlardır. Çünkü

⁶⁵ İmlâ Kılavuzu, s. 36.

deyimi meydana getiren her kelime ayrı yazılır. **Gökten zembille inmek** deyimini Halil Nihat Boztepe:

" **Vakit demez de kurun der ne farkı var güya**

Vakit de Asım'a zembille gökten inmedi ya."

şeklinde kullanmış, ancak Metin Yurtbaşı **Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü'** nde **zembille gökten inmek** şeklinde madde başı yapmıştır.(66) Bilindiği gibi şâirler vezin ve kafiye zaruretiyle söz diziminde değişiklik yaparlar ancak okuyucu bunları okurken olması gereken şekle dönüştürür. Aralarında su sızmamak deyimini Kemal Eyüboğlu'nda olumlu olarak verilmiştir.(67)

Ne ye uğradığını bilememek deyimindeki **bilememek** kelimesi **bilmemek** şeklinde yazılmakta ve verilen örneklere de bakıldığında kullanıcıların deyimini doğru kullandıkları ancak sözlüklerde madde başında yanlış verildiği anlaşılmaktadır.(68) **Bilmemek** **bilmek** fiilinin, **bilememek** ise **bilebilmek** fiilinin olumsuz şeklidir ve burada yeterlilik fiili olarak kullanılmıştır.

Avucunun içine almak, avucunu yalamak deyimlerini **Emin Özdemir** **avcunun, avcunu** biçiminde yazarak söyleyişi esas almıştır. Ancak bu kabul edilemez çünkü bu sadece bir ses düşmesi olayıdır.(69) **Çingene çergesi: Çerge (çadır)** kelimesi **çenge** biçiminde yazılmıştır.(70) Anlam doğru ancak imlâ yanlış verilmiştir.

Aldırış etmemek deyimini aldırılmamak, ilgilenmemek, değer vermemek anlamında kullanılmasına rağmen **Emine Şentürk-Nazmi Şentürk** tarafından **aldırış etmek** biçimiyle alınmış, olumlu olarak açıklanmış ancak vermiş

⁶⁶ Yurtbaşı, age., s. 518.

⁶⁷ E.Kemal Eyüboğlu, **On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler**, Doğan Kardeş Matbaacılık, İstanbul 1975, s. 28-29.

⁶⁸ Gözler, age., s.328.

⁶⁹ Özdemir, age., s.32.

⁷⁰ Ali Uslu, **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, Nurdan Yay., İstanbul 1994, s.59.

oldukları örnekte "Sen onun sözlerine aldırış etme Arda" deyimini olumsuz şekliyle kullanılmıştır.(71)

Deyimlerin imlâsında çoğu kere olumsuz olarak kullanılmakta olan kimi deyimler olumlu olarak madde başı yapılmışlardır. Kimi deyimler mastarla sonlanmamaktadır ve bu deyimlerin bir kısmı olmak fiilini alarak kullanılmakta kimilerinde ise kullanılmamaktadır. Kimi sözlüklerde "Çocuktan al haberi", "Her yerde okka dört yüz dirhem", "Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır", "Her zaman papaz pilav yemez" gibi atasözleri deyim olarak kabul edilmiştir.

Kimi deyim sözlüklerinde ise deyimler yanlış biçimde yazıya geçirilmiştir : Değneksiz köre dönmek deyimindeki kör, köy biçiminde kullanılmıştır. Atın yüğrükse bin de kaç deyiminde bulunan ve çabuk, hızlı anlamındaki yüğrük, yürük kelimesi ile karıştırılmıştır : Atın yürükse bin de kaç gibi.(72)

Muhallebi çocuğu deyimini mahallebi biçiminde yazılmış ancak doğru açıklanmıştır. Muhallebi; piriç unu ile yapılan sütlü bir tatlıdır. Bu deyim her şeyden sakınılı olarak büyütülmüş nazlı çocuklar için kullanılır.(73) Ateş olsa cirmi kadar yer yakar deyimindeki cirm (hacim) kelimesi cürm (kabahat) kelimesi ile karıştırılmıştır.

Deveyi havduyla yutmak deyiminde bulunan "havut" kelimesi deve semeri anlamındadır. Gözler, bu deyimde *deveyi hamudu ile yutmak* olarak almıştır.(74) Oysaki 'hamut' koşumun boyun halkasına verilen isimdir. Dolayısıyla havut, hamuttan daha büyük bir nesnedir ve anlama daha uygun düşmektedir.

Eyyam ola yel ese-yel ese, eyyam ola; gece silâhlı, gündüz külâhlı-gündüz külâhlı gece silâhlı; gelen ağam, giden paşam-gelen paşam

71 Şentürk Emine, Şentürk Nazmi, Açıklamalı Uygulamalı Deyimler Sözlüğü, Gündüz Yay., İstanbul 1993, s. 26.

72 Gözler, age., s.68.

73 Gözler, age., s.310.

74 Gözler, age., s.149.

giden ağam; gün gnden-gnden güne; it izi at izine karışmak-at izi it izine karışmak; mezhebi geniş-geniş mezhepli; nerede akşam, orada sabah-nerede sabah, orada akşam deyimleri her iki biçiminde de görülür. Bu tür kullanımlarda deyimden kelime atılmamakta ancak gerektiğinde gerekli ek getirilmektedir: gün gnden-gnden güne, mezhebi geniş-geniş mezhepli örneklerinde olduğu gibi. Burada eklerin anlamı tamamlamak işin kullanıldığını görüyoruz. Deyimleri oluşturan her kelime ayrı yazılmaktadır.

1.2. Deyimler zerine Yapılmış alışmalar

Deyimler ve ata sözleri uzun süre birlikte ele alınmışlardır. Bir çok insan tarafından yapılan bu toplama işi çoğu kere rast gele yapılmıştır. Bu kalıp ifadeler genelde herhangi bir ayırım yapılmadan toplanmışlardır. İlk defa halk hikmeti saydığı atasözleri ve deyimleri, ciddi bir Şekilde toplayan Őinasi'dir. Durub-i Emsl-i Osmaniye adını verdiği 2500 sözü ihtiva eden eserini 1861 yılında tanzim etmiş ve 1863'te yayınlamıştır.(75) Bu eserde 300'den fazla deyim vardır. Őinasi, bu eserinde atasözü ile deyim arasında bir ayırım yapmamıştır. Őinasi'nin bu eserinden 18 atasözü/deyimi alıp hikyeleştiren Ahmet Mithat 1873 yılında Durub-ı Emsl-i Osmaniyye Hikemiyatının Ahkmını Tasvir adıyla yayınlamıştır.(76) Ebüzziya Tefvik, 1885 yılında Őinasi'nin eserine eklemeler yapmak suretiyle söz sayısını 4004'e çıkarıp kitabın üçüncü baskısını yapmıştır. Sonradan eklenenlere Ő işareti konmuştur. Ebüzziya eserin sonunda darbimesel ile tabir hakkındaki düşüncelerini açıklamıştır. Yazara göre her dilde atasözü kuvvetinde bir takım sözler vardır ki bunlara ıstılah veya tabir denir ve bunları

⁷⁵ Mustafa Nihat zn, Türkçe Tbirler Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1943, s. xxviii.

⁷⁶ zn, Türkçede Roman, İletifim Yay., İstanbul 1985, s. 190.

atasözlerinden ayırmak gerekir. Ebüzziya'ya göre bir olayı veya emri somutlaştırarak hüküm altına alan ifade atasözüdür. Halbuki tabir olarak adlandırılan ifadelerde 'meselin haiz olduğu hüküm yoktur.(77) Tekezade M.Sait de Durub-i Emsâl-i Türkiyye veya Atalar Sözü adını verdiği eserini 1895 yılında yayımlamış ve herhangi bir ayırımı gitmemiştir. Eser atasözlerini toplamakla birlikte birçok deyim de yer vermiştir. Sadi G.Kırımlı, 1939 yılında yayınladığı Atalar Sözü adlı eserinde 2742 atasözünün yanında 2140 deyim vermiştir.

Mustafa Nihat Özön tarafından 1943 yılında yayınlanan Türkçe Tâbirler Sözlüğü daha ayrıntılı, örnekli bir deyimler sözlüğüdür. Tabirin en az iki kelimededen meydana gelmesi gerektiğini söylemekle birlikte, kitapta tek kelimelik yapılar da bulunmaktadır. 14000 'den fazla deyim kapsayan sözlük, daha önce yayımlanmış 7 sözlük taranmak suretiyle meydana getirilmiştir. Özön, derlediği deyimleri xv.asrın başlarından zamanımıza kadar yazılmış belli başlı 87 eserden seçtiği cümlelerle örneklendirmiştir. Yazar, eserinde taradığı 7 sözlük ve kullanmış olduğu 87 eserin isimlerini kitabında vermiştir. Sözlük, deyimlerdeki anahtar kelimelerin bir araya getirilmesi esasına göre düzenlenmiştir.(78)

Mehmet Ali Aġakay'ın 1949 yılında Ankara'da yayınlanan Türkçede Mecazlar Sözlüğü adlı eseri de anahtar kelimeleri esas alarak ilgili deyimleri sıralamıştır.(79)

Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından ilk defa 1963 yılında yayınlanan Türk Atasözleri ve Deyimleri, atasözü ve deyim ayırımı yapmadan bu konuyla ilgili 15 eser taranarak hazırlanmıştır. Tülbentçi, atasözü ve

⁷⁷ Aksoy, age., s.57-58.

⁷⁸ Özön Türkçe Tâbirler Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1943.

⁷⁹ Mehmet Ali Aġakay, Türkçede Mecazlar Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1949.

deyimleri alfabetik sıraya göre dizmiş kaynakları kısaltma kullanarak göstermiştir. 1977 yılında ilâvelerle ikinci baskısı yapılan eserde 17440 atasözü ve deyim bulunmaktadır.(80)

Türkiye'de son elli yılda atasözleri ve deyimlerle ilgili çalışma yapanların başında Ömer Asım Aksoy gelmektedir. Aksoy'un 1965'te yayınlanan Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü bu alanda yapılmış en ciddi yayındır.(81) Bu eser daha sonra 3 cilt haline getirilmiş ve en son TDK tarafından 1984 yılında dördüncü baskısı yapılmıştır. Eserin birinci cildi Atasözleri Sözlüğü, ikinci cildi Deyimler Sözlüğü ve üçüncü cildi ise Dizin ve Kaynakça adını taşımaktadır.Bu eser 1998 yılında İstanbul'da İnkılâp yayınevi tarafından bazı ilâvelerle yeniden yayınlanmıştır. Çok zengin olan Kaynakça bölümü 1974'e kadar olan yazma ve basma kaynakları kapsamaktadır. Kaynakça'da Yazmalar, Basılı kitaplar, Dergi ve Gazetelerde Çıkan Yazılar başlıkları altında 730 kaynak adı bulunmaktadır. Yazar atasözü ve deyim ile diğer kalıp ifadeler arasında gördüğü farklılıkları ayrıntılı bir şekilde açıklamaya çalışmıştır.(82) Aksoy'un Anadolu ağızlarındaki deyimleri toplamaya yönelik çalışmaları Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler adlarıyla iki cilt olarak yayımlanmıştır.83

Büyük Türk Lügati'nde Hüseyin Kazım Kadri, bir çok maddede deyimlerden örnekler vermiştir. Ülkemizde sadece deyimleri toplayan ve açıklayan sözlükler hazırlanmıştır ancak bu sözlüklerin önemli bir kısmı ticarî bir düşünceyle hazırlanmışlardır.

80 Feridun Fazıl Tülbentçi, Türk Atasözleri ve Deyimleri, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 2.baskı, İstanbul 1977.

81 Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler, TDK Yay., Ankara 1965.

82 Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 3 Cilt. TDK Yay., Ankara 1984.

83 Aksoy, Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler, TDK Yay., Birinci baskı, Ankara 1969.

Kemal E. Eyüboğlu'nun **Onüçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Ata Sözlere ve Deyimler** (1975) adlı iki ciltlik eserinin ikinci kitabı deyimlerimize ayrılmıştır. Yazar, on üç asırlık bir süreçte Türk şairlerinin eserlerini taramış ve eserini hazırlamıştır. Eser yazarının da ifade ettiği gibi deyimlerin anlamını şiirlerdeki kullanımından hareket ederek anlatmaya çalışan bir yöntem izlemiştir. Kimi deyimler ise örneklendirilememiştir.⁽⁸⁴⁾ Yazar kullandığı kaynakları kitabının başında vermiştir.

H.Fethi Gözler 'in 1983 yılında çıkan **Büyük Deyimler Sözlüğü** bu alanda ciddi sayılabilecek bir eserdir. Bu eserde deyimlerin bir kısmı tanım-anlam ilişkisi bakımından farklı yazarların eserlerinden seçilmiş örneklerle desteklenmiş ve bazılarında da yazar yapay cümleler kurmuştur.⁽⁸⁵⁾ 1996 yılında yayımlanan **Metin Yurtbaşı'nın Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü** adlı eseri de çok iddialı olmakla birlikte önemli hataları bünyesinde barındırmaktadır.⁽⁸⁶⁾ Bu eserde de yazar bir çok Türk yazarından örnek cümle almıştır. Sözlükte deyim sayılmayacak çok sayıda söz, kalıp ifade bulunmaktadır.

Bu eserlerin dışında Türkiye'de yayınlanmış çok sayıda deyimler sözlüğü bulunmaktadır. Bu çalışma esnasında taranmış olan bu sözlüklerin isimleri **Kaynakça**'da gösterilmişlerdir.

Türkiye 'de ve dünyada üniversitelerde Türkiye Türkçesindeki deyimler üzerine yapılan çalışmalar çok fazla değildir. Bu çalışmalardan biri 1974 yılında Almanya'da Bedriye Atsız ve H.J.Kissling tarafından **Sammlung Türkischer Redensarten (Deyimler Koleksiyonu)** ismiyle Wiesbaden' de yayınlanmıştır. Bu çalışma hakkında bir tanıtma yazısı yazan Zeynep

⁸⁴ Eyüboğlu, age., s.x.

⁸⁵ H.Fethi Gözler, **Büyük Deyimler Sözlüğü**, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, 2.baskı, İstanbul 1983.

⁸⁶ Yurtbaşı, age.

Korkmaz, adı *Deyimler Koleksiyonu* olmakla birlikte eserin Türkçe ve Almanca deyimleri yanyana getiren bir karşılaştırmalı deyimler sözlüğü olduğu kanaatindedir.⁽⁸⁷⁾ Bu konudaki çalışmaların önemli bir kısmı belli Türk yazarlarının eserlerinde geçen deyimleri tespiti yönelik bitirme tezleridir. Ayrıca doktora veya yüksek lisans tez çalışması olarak Batı Dil ve Edebiyatları ve Dilbilim çerçevesinde yapılmış tezler de bulunmaktadır.⁽⁸⁸⁾

1.2.1. Deyimlerin Kaynakları

Deyimlerin kaynaklarını tespit etmek çok çaba isteyen bir meseledir. Bu güç konu üzerinde duran **Dimitri Theodoridis ve Aydın Oy Türkçe Sözlük**'te "anca beraber kanca beraber" biçiminde kullanılan deyimdeki 'anca' kelimesinin 'antça'dan geldiğini kanıtlar.⁽⁸⁹⁾ **Theodoridis**' e göre buradaki anca kelimesi ile diğer kelimeler arasında bir ilgisizlik vardır. Kelimenin aslı ant içmekle ilgilidir. Antça kelimesindeki 't' ünsüzünün düşmesi sonucu, deyim anlamı değişmemekle birlikte imlâsı hatalı tespit edilmiş ve bir çok sözlükte bu şekilde kullanılmıştır. Gerçekten deyimlerin kaynakları üzerinde ayrıntılı bir biçimde düşünüldüğü zaman bir kısmında bugün unutulmuş bir takım toplum kurallarının izine rastlamak mümkündür. Bu örnekteki ant içme eski Türk kültüründe

⁸⁷ Zeynep Korkmaz "Sammlung Türkischer redensarten", Türk Dili üzerine Araştırmalar, 2.cilt, TDK yayınları, Ankara 1995, ss.446-449.

⁸⁸ Leylâ Subaşı, Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 1988. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi); Adnan Şenocak, Türk ve Alman Dilindeki Deyimlerin Dil Yapısı, İmaj Dünyası ve Deyimlerde Ölüm, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1982 (Basılmamış Doktora Tezi).

⁸⁹ Dimitri Theodoridis, "İki deyim üzerine", Türk Dili, Ankara 1970, c. XXII, nr. 226, s.301-303; Aydın Oy, "Deyimler ve kaynakları konusuna birkaç katkı", IV.Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Sektör Bildirileri II, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 1997, s. 197-208

önemli bir yer tutan "kan kardeşi olma" geleneği ile ilgilidir. Kelime kökü ant, eşitlik eki (+ça) almıştır. Bu deyimdeki ant ve kan kelimeyleri arasında tenasüp bulunmaktadır. Zamanla deyim geleneğe olan bağı unutulmuş ancak aynı fonksiyonda kullanılmaya devam edilmiştir.

Kaynağı eski Türk kültüründeki geleneklerle açıklanan deyimlerden biri de "hanı yağma" deyimidir. Abdülkadir İnan, bu deyim eski bir Türk geleneği olan potlaçla ilgili olduğu kanaatindedir.⁽⁹⁰⁾

Bir deyim ilk defa kim tarafından, ne zaman ve nerede kullanıldığını tespit etmek çok güç bir iştir hatta çoğu kere imkansızdır. Türkçe'de deyimlerin kaynaklarını açıklamaya yönelik bazı denemeler dil ve folklor dergilerinde bulunmaktadır. Bunlar arasında M.Şâkir Ülkütaşır'ın 1949-1966 yılları arasında Türk Folkloru ve Türk Folklor Araştırmaları dergilerinde yayınlanan 30 deyim kökeni ile ilgili yazıları, deyim kaynaklarını açıklamaya çalışan kitaplara örnek oluşturmuştur. Ülkütaşır bu yazılarında; ateş pahası, ağızdan baklayı çıkarmak, pabucu dama atılmak, kabak tadı vermek, hoşafın yağı kesilmek, Ali Paşa vergisi, cemaziyevvelini bilmek, mim koymak, al külâhını eyvallahı da içinde, benim de adım Yakup ama o kadar uzun değil, bize de mi lolo, balta asmak, öp babanın elini, hükmü karakuşu, dokuz doğurmak, eli bayraklı, ölür müsün öldürür müsün, alicengiz oyunu, bastığı yerde ot bitmemek, haydan gelen huya gitmek, para para çekmek, eski hayratı da berbat etmek, taş yerinde ağır, Ahfeş'in keçisi, kazın ayağı öyle değil, yelkenleri suya indirmek, açıklar ağası, bu işe Rüfailer karışır, bel bağlamak deyimlerinin hikâyelerini vermiştir.⁽⁹¹⁾ Deyim kaynaklarına dair

⁹⁰ Abdülkadir İnan, "Hanı yağma deyiminin kökeni", Türk Dili, c.VI, nr. 70, Ankara 1957, 543-545.

⁹¹ M.Şâkir Ülkütaşır, "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -1-", TFA, nr.3, Ekim 1949, s.35-37 ; -2-, TFA,

folklor dergilerinde başka yazılara da rastlanmaktadır.(92) Mevcut olan eserler incelendiği zaman deyimlerin kökeniyle ilgili bilgi veren kaynakların anlatmış oldukları hikâyelerin birbirini tutmadığı, tutuyorsa birinin diğerinin tekrarı olduğu görülür. Bir başka önemli nokta da araştırmacıların eserlerinde kaynak göstermemeleridir. Bir deyimın kaynağını, geçmişini ya da hikâyesini yazmış olan eser sahipleri bu bilgileri nereden sağladıklarını yazmamışlardır. Ancak yazarların da çoğu kez inandırıcı olduğu söylenemez. Kimi deyimlere uygun hikâyeler uydurulduğu bile düşünülebilir. Bu bakımdan kimi deyimlerin kaynağına dair folklorik kazılar marifetiyle elde edilen sonuçlar inandırıcı görünebilir. Fakat bu sonuçlar deyimlerin büyük çoğunluğu için geçerli olmayacaktır.

Deyimlerin kaynakları açıklanırken toplumun farklı kesimlerine ait tiplerin de yer aldığı görülür: adamın biri, ağa, arap, asker, bakkal, Bektaşının biri, berber, bey, cadı, çırak, delikanlı, derviş, dilenci, göçebenin biri, hırsızın biri, kadı, kadının biri, kervancı, komutan, köylünün biri, Mahmut Çelebi, memur, molla, müderris, müezzin, oduncu, padişah, papaz, sultan, şehzade, şeyh, tatar, tüccar, usta, yeniçeri.

nr. 4, Kasım 1949, s. 61-62 ; -3-, TFA , nr. 5, Aralık 1949, s.66-67; -4- , TFA, nr.8, Mart 1950, s.115-116; -5-, TFA, nr. 99, Ekim 1957,s.1571-1572 ; -6- , TFA, nr.104, Mart 1958, s.1657-1658 ; -7- , TFA, nr.110, Eylül 1958, s.1960 ; -8- , TFA , nr.116, Mart 1959,s. 1871-1872 ; -9- , TFA, nr. 209, Aralık 1966, s. 4272-4273.

⁹² Kerim Yund, "Kâğıt kürek deyimı dolayısıyla", TFA, nr. 150, Ocak 1962, s. 2605; Yund, "Ölünün Körü Deyimi Dolayısıyla", TFA, nr. 197, Aralık 1965, s.3937; Yund, " Papucun tersi - mersi - Pabucunun tersi ", TFA, nr. 213, Nisan 1967, s.4389-4390; Yund, "Madik atmak deyimı dolayısıyla", TFA, nr.246, Ocak 1970, s. 5010-5011; Altuğ Altınler, "Tabirlerin doğuşu, Karaman'ın koyunu", TFA, c. 2, S. 42, İstanbul 1953; Şükrü Elçin, "Tuz ekmeğe hakkı deyimı üzerine ", Reşit Rahmeti Arat için, TKAE Yay., Ankara 1966, s. 164-171; "Turgutlu' da 'trampete gitme' deyimı ", Halk Edebiyatı Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1977, s.89.

Karakterler : körün biri, sağır sultan, tembelin biri.

Masal Unsurları : Deyimlerin kaynakları arasında anlatılan hikayeler arasında masal unsurları da bulunmaktadır. Özellikle aslan, kartal, kurt, tilki gibi hayvanların aralarında gelişen olaylarla deyimlerin açıklandığı görülüyor : aslan, tilkinin biri, kurdun biri gibi.

Deyimlerin kaynakları araştırılırken başka dillerden Türkçe'ye çeviri yoluyla girmiş olan deyimlerin de olduğu görülür.

1.2.1.1. Hüsamettin Ege: Çizmeden Yukarı Çıkma-Yetmiş Beş Deyimin Nedenleri-: Hüsamettin Ege tarafından hazırlanan bu eser 1965 yılında, Ankara'da Kardeş Matbaası'nda basılmıştır. Yazara göre kitapta halk konuşma dilinde yüzyıllarca yaşamış ve yaşamakta olan deyimlerin hikâyeleri bulunmaktadır. Yazar, deyimleri bir çoğu terbiyevî ve hisse alınacak değer taşıyan hikmetli söz olarak kabul etmektedir.(93) Bu kitapta yazar tarafından deyim olarak kabul edilmiş olmakla birlikte bazıları deyim olmayan 74 sözün hikâyesi bulunmaktadır.(94)

1.2.1.2. Yusuf Ziya Bahadınlı: Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları: İlk defa 1958 yılında **Deyimlerimiz ve Kaynakları** adıyla piyasaya çıkan ve 4 baskı yapan bu eser hakkında ilk tenkit yazısını Doğan Aksan yazmıştır.(95) 1975 yılında **Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları** ismiyle İstanbul'da Yuva

⁹³ Hüsamettin Ege, **Çizmeden Yukarı Çıkma-Yetmiş Beş Deyimin Nedenleri-**, Kardeş Matbaası, Ankara 1965, s.1.

⁹⁴ Mithat Şakir Altan, "Çizmeden yukarı çıkma", TFA, İstanbul 1967, nr.212, s.5449.

⁹⁵ Doğan Aksan, "Deyimlerimiz ve kaynakları", **Türk Dili**, c.VIII, nr. 90, Ankara 1959, s. 351- 352; Cahit Öztelli, "Deyimlerimiz hakkında", TFA, İstanbul 1962, c.vii, nr. 157, s.2897-2799.

yayınları tarafından yeniden basılmıştır.(96) Eserin birinci bölümü deyimlerin kaynaklarına ayrılmıştır. Eserde hikâyeleri anlatılan 68 deyim bulunmaktadır.

1.2.1.3. Osman Çizmeciler: Ünlü Deyimler ve Öyküleri: Deyimlerin kaynaklarını açıklamaya yönelik yayınlar arasında en hacimli eserdir. 1990 yılında İstanbul'da Osman Çizmeciler tarafından hazırlanan ve Kastaş yayınları arasında çıkan bu eserin ikinci baskısı 1989 yılında yapılmıştır. Eserde deyimlerin kaynağı olarak gösterilen 335 hikâye vardır. Yazar kullandığı bazı kaynakları da eserinde belirtmiştir. Bu eserler arasında Besim Atalay'a ait olan Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri de bulunmaktadır.(97)

1.2.1.4. Enver Naci Gökşen: Açıklamalar ve Hikâyelerle Atasözleri ve Deyimler:

1985 yılında dördüncü baskısı yapılan bu eser İstanbul'da Nurdan yayınları tarafından basılmıştır.(98) Eserde deyimlerle ilgili altı bölüm vardır. Bir bölüm de atasözlerinin açıklanmasına ayrılmıştır.

1. Deyimlerin hikâyesi: Bu bölümde elde edilen ve bir olaya bağlı olan deyimlerin hikâyeleri verilmiştir (s.13-135).

2. Nasrettin Hoca Fıkralarından Çıkma Deyimler: Nasrettin Hocaya bağlanan deyimler bu bölümde toplanmıştır (136-159).

3. Kısa Açıklamalar: Bu bölümdeki deyimler bir olaya, bir hikâyeye bağlı olmayan deyimlerin oluşma şartları açıklanmıştır (159-203).

⁹⁶ Yusuf Ziya Bahadınlı, Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları, Yuva Yay., İstanbul 1975.

⁹⁷ Osman Çizmeciler, Ünlü Deyimler ve Öyküleri, Kastaş Yay, İstanbul 1989, s.1-14.

⁹⁸ Enver Naci Gökşen, Açıklamalar ve Hikâyelerle Atasözleri ve Deyimler, Nurdan Yay., İstanbul 1985.

4. Bu bölüm iki başlık altında toplanmıştır: Hikâyeleştirilmiş Deyimler ve Hikâyeleştirilmiş Deyimler (203-218). Bu bölümde yazar bazı deyimleri hikâyeleştirmiştir. Yazar, deyimlerin kaynakları hakkında bir tasnifte de bulunmuştur. Gökşen' e göre deyimlerin kaynakları ile ilgili hikâyecikler folklor, toplumbilim, ruhbilim açısından değerlendirilmelidir.⁽⁹⁹⁾ Bu eser deyimlerin kaynakları ile ilgili en kapsamlı olanıdır. İçinde 241 deyim hikâyesi vardır.

1.2.1.5. Mahmut Belenli: Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikâyesi:

1959 yılında İstanbul' da Ercan Matbaasında basılan bu eser 64 sayfadır. İçinde yazarın deyim kabul ettiği yapılara dair 96 hikâye vardır.⁽¹⁰⁰⁾ Yazar yararlandığı kaynaklar hakkında bilgi vermemiştir. Ancak eserde yer alan kalıp sözlerin bir kısmı atasözüdür. Eser hakkında bir değerlendirme yapan Doğan Aksan'a göre kitap bilimsel olmaktan uzaktır.⁽¹⁰¹⁾

1.2.1.6. Besim Atalay, Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri:

Eserin yazarı Besim Atalay'ın 1965'te ölümü üzerine Süleyman Tonguzalp tarafından 1968 yılında Ankara'da basılmıştır.⁽¹⁰²⁾ 207 sayfalık bir eser olmasına rağmen içinde çok az sayıda deyim vardır. Anlatılan hikâyelerin çoğu, Nasrettin Hoca, Bektaşî, İncili Çavuş, Bekrî Mustafa gibi fıkra kahramanlarına aittir.⁽¹⁰³⁾

⁹⁹ Gökşen, age., s.5.

¹⁰⁰ Mahmut Belenli, *Bazı Tabirlerimizin Hikâyesi*, Ercan Matbaası, İstanbul 1959.

¹⁰¹ Doğan Aksan, "Bazı tabirlerimizin hikâyesi", *Türk Dili*, Ankara 1959, c.ıx, nr. 97, s.47-48.

¹⁰² Besim Atalay, *Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1968.

¹⁰³ Kerim Yund, "Çeşitli halk fıkraları ve deyimleri", *Türk Dili*, Ankara 1971, c.xxııı, nr. 232, s.69.

1.2.1.7. Abdülbaki Gölpınarlı, Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri: 1977 yılında İstanbul'da İnkılâp ve Aka Kitabevleri tarafından basılmış olan kitapta çok sayıda tasavvuf terimi ile deyimın açıklamaları bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak Mevlevî ve Alevî-Bektaşî tarikat erkânı hakkında bilgi verilmektedir. Tasavvuf kurallarından çıkmış olan çok sayıda deyimini barındırması bakımından önemli bir eserdir.

1.2.1.8. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü :  ciltten oluşan bu eserde de bazı olay ve geleneklerden kaynaklanan 454 deyime yerilmiştir :

Abaza kesimi, ağâh etmek, ahım şahım, ak akça, Ali paşa vergisi, Allah kerim yeri, aman dilemek, aman istemek, ard eteğinde namaz kılınmak/ kılınır, atlama taşı, ayak açmak, ayak bağı, ayak mühürlemek, ayak teri, baba tutmak, bam teli, balta asmak, baş göz sadakası, baş kesmek, baş nâra yanmak, başı bozuk, başını ortaya koymak, baştan çıkmak, batnen ba'de batnin (nesilden nesile), battal çekmek, battal etmek, battalina bakmak, bayrak açmak, bayram topu, bel bağlamak, berdar etmek, beşik sallamak, beylik gezmek, bingil bingil, bıyık burmak, biçilmiş kaftan, bini bir paraya, binlik devirmek, bir Köroğlu bir Ayvaz, bir dinde durmamak, bir lokma bir hırka, bir pula satmak, bir tahtada, birbirine geçmek, bol paadan atmak, borusu ötmek, bostan korkuluğu, boynunu vurmak, burma bıyık, burnu büyük, burnundan düşen bin parça, burnundan kıl aldırılmamak, bütün tırnak, can hulkuma (Arapça : boğaz) gelmek, cana ezan okumak, cana okumak, canlı cenaze, cehennem kütüğü, cerre gitmek, cin çarpmak, cümle kapısı, çarşafa bürünmek, çarşafa girmek, arşamba karısı, aşni tutmak (Farsça;aşni: boğaz), atal tırnak, çekçek arabası, çekirdekten yetişme, çember sakal, çenesi düşük, engel ieği, çengele gelmek, çift dikiş, il altın, çile çekmek, çile çıkarmak, ingene borcu, çubuğu

tellendirmek, çuvala girmek, çürük akçe, dahdaha binmek, dal taban, dal yarak, Dalgacı Mahmut, dandini bebek, dare çekmek, darısı başına, davul çalmak, denize çıkmak, derebeyi kesilmek, derisini yüzmek, destur istemek, dev aynasına bakmak, devir sürmek, devlet düşkünü, devran sürmek, Dıral Dedenin düdüğü, dik taban, dikine tıraş, dikiş tutturmak, dil belâsı, dil dökmek, dile getirmek, dilli düdük, dini bütün, diş bilemek, diş geçirmek, divan durmak, dizini dövmek, dizinin bağı çözülmek, dolu dizgin, dört kitap hakkı için, ebe örekesi, ehli beyt, ehli dünya, ehli kible, ehli kitap, eksik etek, el açmak, el almak, el altından, el bağlamak, el basmak, el bir / el birliği etmek, el etek çekmek, el etek öpmek, el oğuşturmak, el pençe beklemek, el pençe durmak, el sunmak, el yumak, ele başı, eli ağzına uygun, eli bayraklı, eli böğründe, eli olmak, eli uzun, eline su dökmemek, endazeye gelmek, esip savurmak, eşref saat, eteği belinde, eteğine düşmek, eteğine sarılmak, eteğine yapışmak, etek/ eletek çekmek, etek dolusu, etek öpmek, etek serpen, etek silkmek, etekleri ıslık çalmak, etekleri tutuşmak, etekleri zil çalmak, evliyalık satmak/ taslamak, eyyam reisi, fal açmak, falakaya vurmak, feleğe küsmek, felekten bir gün çalmak, fesat kumkuması, fındık kurdu, fırlıdak çevirmek, fırlıdak tazeler, fitil vermek, fitili almak, foyası meydana çıkmak, gece kadısı, geçer akçe, geçit yeri, gelin hamamı, gelin parası, gelin teli, gem almaz, gem vurmak, geniş nefes almak, gider ayak, göğüs germek, göğüs kabartmak, gökten zembille inmek, gönlü kara, gönlü yufka, gönül almak, gönül birliği, gönül darlığı, gönül hoşluğu, gönül kalmak, gönül yapmak, gönülden kopmak, görücü gezmek, görücüye çıkmak, göz açtırmamak, göz boyamak, göz çıkarmak, göz dağı vermek, göz kapamak, göz kızmak, göz koymak, göz oymak, göze dize durmak, gül beşeker, güme gitmek, gün görmek, hacı olmak, hacı yatmaz, hak vere, halvet istemek, halvete çekilmek, halvete girmek, ham ervâh, hane berduş, hanım iğnesi,

hapı yutmak, harf atmak (harf endaz), havadis kumkuması, helâlliğe almak, helva yemek, hem kel hem fodul, hem suşlu hem güçlü, hesabına çekmek, hırkayı başına çekmek, hokka oynamak, hokkanın/ okkanın altına gitmek, hora tepmek, horozdan kaçmak, hünkâr beğendi, icazet almak/ vermek, iğneli fıçı, ihtiyar elden gitmek, iki dirhem bir çekirdek, iki eli yakasında olmak, ilk göz ağrısı, imlâya gelmemek, imlâya getirmek, ipipallah sivri külâh, ipliği pazara çıkmak, it damarı, it derneği, it taşılayan, kabadayılık taslamak, kabına sığmamak, kademi yaramak, Kadir gecesi doğmak, kâğıt uçurmak, kaldırım çığnemiş, kaldırım kabadayılığı, kaldırım mühendisi, kalem efendisi, kaleme almak, kaleme gelmemek, kaleminden kan damlamak, kalıba çekmek, kalıbı dinlendirmek, kalıp basmak, kan ağlamak, kan gütme, kan kardeşi, kan tutmak, kan yutmak, kana susamak, kandilli temenna, kanı kaynamak, kanı sıcak, kanına ekmek doğramak, kapağı atmak, kapı yoldaşı, kapıyı büyük açmak, kara cahil, kara düzen, kara günlere kalmak, kara haber, Karamürsel sepeti, karga derneği, kasıp kavurmak, kaş çatmak, kaşık düşmanı, kavuk giydirmek, kavuk sallamak, kazan kaldırmak, kazık kakmak, kelle götürmek, kelle kulak yerinde, kellesini koltuğunun altına almak, kellesini uçurmak, kem maye, kılıcı uzun olmak, kılıcını sallamak, kılıç kuşanmak, kırıp geçirmek, kıyasa muhalefet, kız oğlan kız, kol gezmek, koltuk vermek, korku basmak, körlük etmek, kös dinlemek, kul kurban olmak, kulak tutmak, kulp takmak, külâh etmek, külâhi göğe atmak, külâhları değiştirmek, kündeğe getirmek, küplere binmek, lâla paşa oyununa çıkmak, martaval okumak, maval okumak, mayası bozuk, mektebe başlatmak, meteliğe kurşun atmak, metelik vermemek, meydan okumak, mim koymak, minder altı etmek, mürekkep yalamak, ne oldum delisi, ocağına düşmek, ocağına incir dikmek, ocak söndürmek, omuz kaldırmak, omuz omuza, omuz öpüşmek, omuz silmek, omuza çıkmak, ot yoldurmak, oyun etmek, ökçeleri çekmek, ökçeye basmak, ökçeye çekmek, öküzün

altında buzağı aramak, ön ayak olmak, öne düşmek, önüne atmak, pabucu büyüğe okunmak, pabucu ters giydirmek, pabuçları çevirmek, pabuçsuz kaçırmak, paçavraya çevirmek, palaçalmak, palasallamak, pala sürtmek, palamarı çözmek, palamarı koparmak, palas pandıras, parmağı ağızında kalmak, parmağına dolamak, parmak ısırarak, parmakla gösterilmek, paşa döküntüsü, payını almak, payzen payzen gezmek, perisi hoşlanmamak, pir yoluna gitmek, piyaz vermek, post kavgası, posta oturmak, postu sermek, postuna saman doldurmak, postunu çıkarmak, pösteki saydırmak, pösteki sudan çıkarmak, rahmet okutmak, resmi geçit, saçını süpürge etmek, sadre şifa etmek, sakalı değirmende ağartmak, sakalı ele vermek, sancak kaldırmak, sebil etmek, selâmı sabahı kesmek, selef dağıtmak, sepette pamuğu olmamak, sigaya çekmek, sinek avlamak, sineye elif çekmek, sonradan görme, sonunu getirmek, şallak mallak, şapa oturmak, şeytan kulağına kurşun, şeytan taşlamak, şifayı bulmak, şirazesinden çıkmak, tabanları kaldırmak, tahta çıkarmak, tahta çıkmak, tahta geçirmek, takke atmak, takke kapmak, tarih olmak, taş çıkartmak, tatlı su frengi, tekkeye kurban gelmek, tel kırmak, telleyip pullamak, telli pullu, tılsımı bozmak, top atmak, top gibi gürlmek, top yoluna gitmek, toz kondurmamak, tundan tuna atmak, tundan tuna düşmek, üstüme iyilik sağlık, üstüne kırılmak, yaka yakaya gelmek, yakadan geçirmek, yakayı ele vermek, yakayı kurtarmak, yalpa vurmak, yan çizmek, yan gelmek, yanına kalmak, yardan uçmak, yele vermek, yelken kürek, yelkenleri fora etmek, yelkenleri suya indirmek, yer komak, yerden yapma, yerinde yeller esmek, yerini boş bırakmak, yerlere geçmek, yola bakmak, yuf borusu çekmek, yükünü almak, yükünü tutmak, yüz kızdırmak, yüz suyu dökmek, yüze çıkmak.

1.2.1.9. Deyimlerin Kaynaklarını Açıklayan Sözlüklerde Yer Alan Deyimler

15. Abayı yakmak (OÇ: 15).
19. Abbas yolcu (OÇ: 34-34).
49. Aceleyle gelmek (ENG: 38).
55. Acemi çaylak (OÇ: 47).
165. Açıklar livâsı/ ağası olmak (ENG: 171).
218. Adam ol, baban gibi eşek olma (MB: 61).
220. Adam olmak (ENG: 101-102).
344. Ağaca çıksa pabucu yerde kalmamak/ kalmaz(ENG: 205-206 ;OÇ:27-28).
440. Ağız yapmak (ENG: 159; YZB: 15).
600. Ağızdan/ ağızından baklayı çıkarmak (YZB: 16; OÇ:32-33).
470. Ağlaya ağlaya giderim (OÇ: 31).
682. Ağzınla kuş tutsan nafîle :(HE: 70; ENG: 102-103;OÇ: 35-36).
690. Ah vatan, vah vatan kuyruğu suya batan (OÇ: 23).
705. Ahfeş'in keçisi gibi başını sallamak (MB: 36; HE: 32; ENG: 21-22; YZB: 17-18; OÇ: 48-49).
764. Akan sular durur (OÇ: 34-35).
776. Akıl> akli bokuna karışmak/ karıştı (MB: 52).
816. Akıl tahtası noksan (OÇ: 50).
817. Akıl tokmağı (OÇ: 38).
870. Akla kararı seçmek (ENG: 126-127; OÇ: 28).
909. Akli kesmek (ENG: 34; YZB: 18-19; OÇ: 28-30).
- 1021.Al aptestini ver pabuçlarımı (ENG: 147-148).
- 1038.Al hocam muskanı babam kaykıldı (OÇ: 39-42).
- 1044.Al külâhını eyvallahı da içinde (ENG: 86-88; OÇ: 31 -32).
- 1047.Al takke ver külâh (ENG: 127-128).
- 1066.Alacası içinde (OÇ: 38 -39).
- 1091.Alavere dalavere Kürt Mehmet nöbete (MB: 54; OÇ: 51-52).
- 1175.Ali Cengiz oyunu (HE:13-14; ENG: 82-83).

- 1179.Ali Paşa vergisi (MB: 40; YZB: 20; OÇ:44-45).
- 1205.Allah taksimi (ENG: 144).
- 1256.Alnı açık olmak (ENG: 177; OÇ: 17-18).
- 1272.Alnımın/ alnımızın kara yazısı (ENG: 106; OÇ: 50-51).
- 1289.Altı kaval üstü şişhane (ENG: 178; OÇ: 26).
- 1311.Altın yumurtlayan tavuğu kesmek (ENG: 88-89).
- 1316.Altından Çapanoğlu çıkmak (ENG : 36 ; YZB: 19; OÇ: 25).
- 1329.Alyon kesilmek. (YZB: 20-21).
- 1350.Amasya'nın bardağı biri olmazsa biri daha (ENG: 126; OÇ: 26-27).
- 1358.Amme-i davadan zembili yırttık (OÇ: 16).
- 1393.Analar dert/ taş yesin yarım yarım dört yesin (HE: 36;ENG: 101).
- 1429.Anasının algısı başında imiş (OÇ: 36-37).
- 1441.Anır eşeğim anır, adın deftere geçti (OÇ: 20).
- 1453.Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi (HE: 67 ; ENG: 104-105).
- 1469.Apar topar götürmek, sürüklemek (OÇ:36).
- 1491.Arabın derdi kırmızı pabuç(ENG:203-204;OÇ:17).
- 1493.Arabın yalellisi (HE:74-76).
- 1504.Arada yırtılan Bektaş Paşa' nın şalvarı (OÇ:23).
- 1510.Arafatta soyulmuş hacıya dönmek (YZB:21).
- 1564.Arayan leylasını da bulur mevlasını da (OÇ: 45).
698. Ardehu hacı mandal mühürü (OÇ:21-22).
- 1635.Arkanız deniz, önünüz domuz (OÇ:30).
- 1682.Arslan payı (ENG: 205; OÇ:20-21).
- 1750.Aslına hu...nesline hu...(OÇ:42-44).
- 1850.Ateş almaya mı geldin (ENG: 204-205;OÇ: 19-20).
- 1865.Ateş pahası (MB: 12;HE: 24;ENG: 71-72;YZB: 21-22;OÇ: 19).
- 1907.Atı alan Üsküdar' ı geçti (MB:54;ENG: 52;OÇ:18-19).
- 1929.Atma Recep din kardeşiyiz (ENG: 118-119;OÇ: 24-25).
- 1977.Avucunu yalamak. (ENG: 160;YZB: 22-23;OÇ: 32).
- 2118.Ayağının altına karpuz kabuğu koymak (ENG: 51-52;OÇ: 49).

- 2047.Ayakları suya erdi (OÇ: 27).
- 2234.Aydın havası (ENG: 173).
- 2252.Ayıkla pirincin taşını(OÇ: 46).
- 2283.Aynı tüfeğin demirinden (OÇ: 25).
- 2284.Aynı yağın küsbesi (OÇ: 46-47).
- 2326.Az olsun temiz olsun (HE: 56).
- 2364.Baba ocağı (ENG: 171-172).
- 2366.Babadan mı kaldı (HE: 72- 73).
- 2406.Ba'de harabil Basra (OÇ: 53-54).
- 2417.Bağ da bulur Bağdat da bulur,atımı topal eden
nalbant da bulur (OÇ: 56-58).
- 2421.Bağdat Bağdat olalı şimdi buldu valisini (OÇ:
55-56).
- 2509.Bakî kalan kubbede bir hoş sada imiş (OÇ: 58).
- 600.Baklayı ağızından çıkarmak (ENG:18-19;MB:45;HE:52).
- 2533.Bal mumu yapıştırmak (ENG: 177;OÇ: 61).
- 2553.Balık kavağa çıkınca (OÇ: 59).
- 2558.Balikesir'in abası, gâh oğlu giyer gâh babası
(OÇ: 53).
- 2569.Balta olmak/ asmak(MB: 43;HE: 49;ENG: 160;
YZB: 25-26;OÇ: 54-55).
- 2574.Bam teline basmak (ENG: 166-167; OÇ: 60).
- 2580.Bana da mı lo lo lo (HE: 79).
- 2582.Bana mı inanırsın ahırdaki eşeğe mi (MB: 43).
- 2630.Bastığı yerde ot bitmez (ENG: 91-93).
- 2763.Başı bozuk (HE: 25; ENG: 175).
- 2876.Başına küller elendi (OÇ: 78-79).
- 3069.Bel bağlamak (ENG: 90-91; YZB: 26).
- 3124.Ben şahımı bu kadar/ buraya kadar severim
(MB: 59; ENG: 43-44).
- 3130.Benden sonra tufan (ENG: 88).
- 3141.Benim oğlum bina okur döner dönmez yine okur
(OÇ: 61-62).
- 3205.Beterin beteri (MB: 19; ENG: 193194).
- 3237.Beylik çeşmeden su içme (OÇ: 63-64).
- 3282.Bıraktığı yerde otlamak (ENG: 149).
- 3316.Bilen bilir, bilmeyen de iki dal mercimek sanır

(OÇ: 69-70).

3420.Bir çuval inciri berbat etmek (OÇ: 61).

3555.Bir sıçradın çekirge,iki sıçradın çekirge
(OÇ: 64-67;ENG: 61-64).

3558.Bir sizden bir bizden (OÇ: 68).

3603.Bir yiyip bin şükretmek (MB: 26; ENG: 36-37).

3612.Biraz da biz ölelim (ENG: 152-153).

3613.Biraz gebe (OÇ: 68-69).

2580.Bize de mi lo lo (MB: 38; ENG: 45-46;YZB: 26-27;
OÇ: 70).

3802.Borç bini aşınca çiğ tavuk eti yenir (OÇ: 70-71).

3811.Boru değil bu (OÇ: 77-78).

3962.Boyunun ölçüsünü almak (ENG: 116-117;OÇ: 71-72).

3988.Bölük dur, Kandıralı sen de dur (OÇ: 72-73).

13939.Bu (işe) Rufailer karışır (ENG: 41-42).

4001.Bu kemanın sesi sonradan çıkar (MB: 34).

4002.Bu kör taşı değil (HE: 60).

4009.Bu yaşta bu zekâ akıllara seza (MB: 20;ENG: 75-77;
YZB: 28-29; OÇ: 73-75).

4092.Burnundan fitil fitil gelmek (ENG: 160-161;
YZB: 28).

4135.Buyurun cenaze namazına(MB: 11;HE: 37;ENG: 195-196;
YZB: 29-30; OÇ: 75-77).

4157.Bütün yollar Roma' ya çıkar (HE: 96).

4245.Can kalmamak (ENG: 104).

4365.Canına (ezan) okumak (ENG: 199).

4472.Cemaziyelevvelini bilmek(MB: 14;HE: 46; ENG: 23-25;
YZB: 31-32; OÇ: 62-63).

4485.Cep harçlığı (YZB: 32).

4601.Cim karnında bir nokta (ENG: 203).

4656.Çakmak taşı çıktı (OÇ: 83-84).

4683.Çam devirmek (ENG: 121; OÇ: 84-85).

4709.Çanta altından yetişmek (OÇ: 83).

4182.Çapanoğlunun abdest suyu gibi (HE: 12).

4754.Çarşamba mı çarşamba (OÇ: 80-81).

4782.Çattık belaya müstefilatün (OÇ: 81).

- 4790.Çayı(suyu) görmeden paçaları sıvamak (ENG: 118-119; OÇ: 82-83).
- 4899.Çıfıt çarşısı (YZB: 33).
- 4992.Çil yavrusu gibi dağılmak (ENG: 177-178;OÇ: 81-82).
- 4994.Çile çıkarmak/ doldurmak (ENG: 161;YZB: 33- 34).
- 5008.Çingene çalar Kürt oynar (ENG: 68-67; YZB: 34-35; OÇ: 88-89).
- 5034.Çivi koymak (OÇ: 85-86).
- 5035.Çividen inmek (OÇ: 87).
- 5039.Çizmeden yukarı çıkmak (MB: 14;HE: 5;ENG: 72-73; YZB: 35;OÇ: 82).
- 5137.Çürük/ yaş tahtaya basmak (OÇ: 285-286).
- 5156.Dağ yürümezse abdal yürür (ENG: 153-154; OÇ: 108-109).
- 5166.Dağdan gelip bağdakini kovmak (ENG: 130;OÇ: 95).
- 5175.Dağlar Mehmet Ali çağırır (OÇ: 106-107).
- 5272.Damdan düşen halden anlar (ENG: 139-140).
- 5286.Damokles'in kılıcı (MB: 24;HE: 94-95;ENG: 56-58; YZB: 36-37; OÇ: 90-91).
- 5290.Dananın altında buzağı aramak (OÇ: 110-111).
- 5291.Dananın kuyruğu koptu (OÇ: 109-110).
- 5355.Davulun sesi uzaktan hoş gelir (OÇ: 103-104).
- 5368.Dayansın ehli kubur (OÇ: 98 -99).
- 5475.Delmişler, takmışlar vardır bir aslı (OÇ: 113-114).
- 5559.Derdini Marko Paşa'ya anlat (MB: 35; HE: 26; ENG: 35; YZB: 37-38 ;OÇ: 92-94).
- 5636.Deve yapmak (OÇ: 112-113).
- 5641.Devenin başı (ENG: 138-139).
- 5645.Deveye hendek atlatmak (OÇ: 104).
- 5658.Devlet kuşu (HE: 40; ENG: 103-104; OÇ: 96).
- 5685.Dışını seni/ sizi, içi beni yakar (ENG:121-122; OÇ: 94-95).
- 5691.Dışından baktım bir yeşil türbe (OÇ: 96-97).
- 5833.Dilinde tüy bitmek (ENG: 110).
- 5885.Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak (MB: 39; ENG: 16-17;YZB: 38-39; OÇ: 91).
- 5888.Dingonun ahırını (OÇ: 105).

- 5923.Diş bilemek (MB: 63; HE: 41; ENG: 26; YZB: 39-40).
5927.Diş kirası (ENG: 167;YZB: 40).
6005.Dokuz akıl bir olsa, Bilecik'e pazar kurulur
(OÇ: 97-98).
6010.Dokuz doğurmak (ENG :85 ; OÇ: 99 -101).
6027.Dolap çevirmek (OÇ: 101-102).
6034.Dolma yutmak (ENG: 32-33).
6044.Dombay dombay konuşmak (OÇ: 111-112).
6073.Dostlar alış verişte görsün (ENG: 157;OÇ: 91-92).
6172.Dumanı doğru çıksın (OÇ: 102-103).
6182.Durdu durdu, turnayı gözünden vurdu (OÇ: 92-94).
6195.Dut yemiş bülbüle dönmek (ENG: 169).
6268.Dünyada bakılacak surat kalmadı (ENG: 206-207;
OÇ: 94).
6299.Dünyaya sığmayan kafa (OÇ: 115-116).
6347.Düşünmeden halt yenmez (OÇ: 114-115).
6554.Él élin eşeğini türkú çağırarak arar(HE: 18; ENG:
154-155;OÇ: 118).
6564.El etek öpmek (YZB: 41).
6705.Eli bayraklı (ENG: 169-170).
6744.Eli kulağında (ENG: 120; OÇ: 118).
6772.Elifi görse mertek sanır (ENG: 161;YZB: 42).
6828.Eline su dökemez (OÇ: 126).
6864.Elinin hamuru ile erkek işine karışma (ENG: 132;OÇ:
124).
6907.Emmin eşek olduktan sonra nereli olursa olsun
(HE: 27).
6940.Enini boyuna uydurmak (ENG: 158).
6948.Ensesi yasin tulumu gibi şişmiş (OÇ: 125-126).
6968.Erenlerin sağı solu olmaz (OÇ: 124-125).
6990.Es yiğidin bağına (OÇ: 126-127).
7003.Eski çamlar bardak oldu (MB: 51;ENG: 43;OÇ:
119-120).
7007.Eski hamam eski tas (ENG: 130-131;OÇ: 120-121).
7009.Eski hayratı da berbat etmek (ENG: 84).
7012.Eski kulağı kesiklerden (OÇ: 128).
7024.Esmayı üzerine sıçratmak (OÇ: 123-124).

- 7058.Eşek sudan gelinceye kadar (ENG: 131-132; OÇ: 121-122).
- 7064.Eşeleme boku çıkar (OÇ: 117).
- 7109.Etekleri zil çalmak (OÇ: 122-123).
- 7131.Etten evvel çömleğe düşme (OÇ: 119).
- 7192.Ey gaziler yol göründü (OÇ: 127-128).
- 7259.Farzı bırak sana Allah'ı göstereyim (OÇ: 129).
- 7267.Fazla havlayan köpek, sürüye kurt getirir (ENG:44- 45).
- 7280.Feleğin çemberinden geçmek (OÇ: 132-133).
- 7287.Felek Mustafa'ya yâr olmadı (OÇ: 130-131).
- 7328.Fertiği çekmek (HE: 47; ENG: 176; OÇ: 130).
- 7438.Fincancı katırlarını ürkütmek (ENG: 146; OÇ: 131-132).
- 7488.Foyası meydana çıkmak (ENG: 178; YZB: 43; OÇ: 131).
- 7550.Gâvur ölüsü gibi (MB: 39).
- 7557.Gayret dayıya düştü (OÇ: 142).
- 7595.Geç yiğidim geç (OÇ: 145-146).
- 7609.Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni (MB: 32;ENG: 207; OÇ: 138-139).
- 7615.Geçti Bor'un pazarı sür eşeğini Niğde'ye (MB:9;HE: 21;ENG: 53; OÇ: 137).
- 7629.Geldi kafiye gitti Safiye (OÇ: 136-137).
- 7633.Gelelim bamyanın faziletine (OÇ: 136).
- 7634.Gelelim ma nahnü fihimize (OÇ: 148-149).
- 7638.Gelin ata bindi ya nasip (OÇ: 134-135).
- 5333.Gırgır geçmek, dalga geçmek (OÇ: 142-143).
- 7819.Gölge etme başka ihsan istemem(MB: 31;ENG: 79-80; YZB: 44-45; OÇ: 137-138).
- 7973.Görelim Mevlâ neyler (MB: 12).
- 7974.Görenler Allah için söylesin (OÇ: 143-144).
- 7991.Göründü Sivas'ın başları (ENG: 133;OÇ: 148).
- 7998.Görüp göreceği rahmet bu (ENG: 116; OÇ: 135-136).
- 8122.Gözdağı vermek (OÇ: 140-141).
- 8136.Gözden sürmeyi çekmek/ çalmak(MB: 41;ENG: 162; YZB: 45-46;OÇ: 141).
- 8429.Güme gitmek (MB: 13; ENG: 46-47; OÇ: 144).

- 8440.Gün doğmadan neler doğar (MB: 64;OÇ: 146-147).
- 8491.Güneşe karşı işemek (ENG: 208;OÇ: 144-145).
- 8520.Gürültüye getirmek (OÇ: 139-140).
- 8531.Güvendiği dağlara kar yağmak (ENG: 208-209;OÇ: 134).
- 8549.Habbeyi kubbe yapmak (YZB: 47).
- 8601.Hafız Paşa tokadı (OÇ: 157-158).
- 8666.Halep orada ise arşın burada (MB: 48;HE: 54;ENG: 73;OÇ: 153-155).
- 8695.Halt etmek (ENG: 97).
- 9030.Halva demesini de biliriz, helve demesini de (MB: 53).
- 8742.Hapı yutmak (MB: 17;ENG: 69-70;YZB: 48-49).
- 8786.Hariçten gazel okumak (OÇ: 152-153).
- 8794.Harman sonu dervişlerindir (MB: 56).
- 8804.Hasır altı etmek (ENG: 167-168).
- 8915.Havyar kesmek (ENG: 209-210;OÇ: 160).
- 8916.Hay kör şeytan (HE: 50).
- 8978.Hayır söylemez (HE: 93).
- 9038.Hem ağlarım hem giderim (ENG: 126-127).
- 9049.Hem ziyaret hem ticaret (ENG: 210; OÇ: 160-161).
- 9066.Her gün papaz pilâv yemez (ENG: 134;OÇ:151).
- 9068.Her iş bitti sıra leğen örtüsüne geldi (OÇ: 152).
- 13058.Her yerde okka dört yüz dirhem (OÇ: 157).
- 9088.Hercaî meşrep (MB: 44).
- 9090.Herkes kendi Agop'una ağlar (OÇ: 150-151).
- 9147.Hınk deyici (ENG: 81-82).
- 9151.Hır söylemez (OÇ: 161-162).
- 9188.Hikmetinden sual olunmaz (ENG: 111).
- 9234.Hoşafın yağı kesildi(MB: 27;HE: 51;ENG: 73-74; YZB: 49;OÇ: 155-156).
- 9261.Hükümü karakuşî (MB: 10-11;HE: 80 ;ENG: 47-48;OÇ:156-157).
- 9297.Irabda yeri yok (OÇ: 171).
- 9433.İçinde su kaçığı varmış (OÇ: 166-167).
- 9497.İfadesini almak (ENG: 108-109).

- 9533.İhtimaldir padişahım belki derya tutuşa
(OÇ:163-164).
- 9552.İki ayağını bir pabuca sokmak (OÇ: 164 -165).
- 9560.İki cami arasında kalan bî namaz (OÇ: 172-173).
- 6108.İki dirhem bir çekirdek (HE: 86; ENG: 162;
YZB: 50).
- 9624.İlahi su kuşu (ENG: 122).
- 7006.İlk göz ağrısı (OÇ: 141).
- 9676.İmamın kayığına binmek (OÇ: 165-166).
- 7347.İncir çekirdeğini doldurmaz (ENG: 64-66).
- 9728.İnek Narmanlı, dana Tekmanlı (OÇ: 173-174).
- 9757.İnsan kuş misali (ENG : 27-28; YZB: 51).
- 9766.İnşaata devam (OÇ: 172).
- 9786.İpe un sermek (ENG: 156-157; YZB: 51-52; OÇ: 165).
- 9796.İpin ucu başkasının elinde (OÇ: 168-169).
- 9803.İpini koparan takımı (OÇ: 169-170).
- 9808.İpliği pazara çıktı (OÇ: 170).
- 9812.İpten kazıktan kurtulmuş (ENG: 210-211).
- 9842.İspanya' da şato kurmak (ENG: 198).
- 9835.İstim arkadan/ sonradan gelsin (OÇ: 164;ENG: 37).
- 9973.İşin püf noktası (OÇ: 167-168).
- 9975.İşin sağlama bağlandı da gülersin (MB: 35).
- 10024.İşte böyle Mehmet Ağa (HE: 57; OÇ: 170-171).
- 10026.İşte geldi ve ileyhi türceun (HE: 68).
- 10029.İşte şimdi kuşa benzedin (OÇ: 166).
- 10050.İt sürü para/ akçe kazan (MB: 33; ENG: 49).
- 10109.İyot gibi açığa çıkmak (OÇ: 168).
- 10146.Kabak tadı verdi (MB: 29;ENG: 163;YZB: 53-54;
OÇ: 197-198).
- 10194.Kadınlar hamamına çevirmek (MB: 50;ENG: 163;
YZB: 54).
- 10197.Kadir gecesi doğmuş (YZB: 55).
- 10418.Kamber' siz düşün olmaz (OÇ: 198-200).
- 10420.Kambur kambur üstüne (YZB: 55- 56; ENG: 68-69).
- 10540.Kantarın topuzunu kaçırmak (ENG: 114).
- 10626.Kara bahtıma kırk beş (OÇ: 192).

- 10674.Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu (HE: 64-65;
ENG: 31-32; OÇ: 181-182).
- 10676.Karamürsel sepeti mi sandın (HE: 45;ENG: 175).
- 10783.Karun kadar zengin (MB: 34).
- 10799.Kaş yaparken göz çıkarmak (OÇ: 201-202).
- 10883.Kazan kaldırmak (MB: 40;ENG: 164;YZB: 56).
- 10906.Kazın ayağı öyle değil (ENG: 141-143;OÇ: 178-180).
- 10911.Keçesini sudan çıkarmak (OÇ: 185-186).
- 10917.Keçileri kaçırmak (OÇ: 194-195).
- 10920.Keçinin palamuda ettiğini palamut da keçiye eder
(OÇ: 193-194).
- 10929.Kedinin bacağını ayırmak (OÇ:204-205).
- 10945.Kel başa şimsir tarak (OÇ: 187-189).
- 10962.Kelle götürür gibi (MB: 27; ENG: 168).
- 10964.Kelle koltukta (OÇ: 182-183).
- 10975.Kellüm kellüm lâ yenfa (MB: 63).
- 10980.Kemankeş, çilekeş (OÇ: 187).
- 11034.Kendi kazdığı kuyuya düşmek (MB: 26;ENG: 41;
YZB: 57).
- 11020.Kendin gideceğine ünün gitsin (HE: 9).
- 11242.Kılıç (kılıcın) hakkı (MB: 60; ENG: 40-41).
3337. Kırk/ bin dereden su getirdi (HE: 84-85;ENG: 99;
OÇ: 195-196).
- 11303.Kırk yıllık Kâni olur mu Yani(HE: 35;ENG: 175;
OÇ: 174-178).
- 11316.Kırmızı dipli mumla mı davet ettik (HE: 23).
- 11322.Kısa kes Aydın abası> havası olsun (HE: 16;
OÇ: 206).
- 11342.Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar
(OÇ:184-185).
- 11447.Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır
(ENG: 132;OÇ: 180-181).
- 11524.Kokusu çıkmak (ENG: 113).
- 11595.Konya külâhı giydirmek (OÇ: 183-184).
- 11621.Koy desinler Şah Budak'ın bağı var (OÇ: 197).
- 11648.Kozunu paylaşmak (OÇ: 189).
- 11694.Kör dövüşü (ENG: 138).

- 11700.Kör kadı diyen soyu (OÇ: 180).
- 11726.Köroğlu'nun selamı kendisinden daha keskinkindir (OÇ: 196-197).
- 11729.Körün taşı tekin değildir (OÇ: 203-204).
- 11733.Kös dinlemek/ dinlemiş (MB: 31;HE: 33-34; ENG: 164;YZB: 57-58; OÇ:182-183).
- 11813.Kulağına kar suyu kaçmak (OÇ: 193).
- 11831.Kulak ardı etmek-kulak arkasına atmak (ENG: 212).
- 11864.Kulp takmak (MB: 56; ENG: 48).
- 11916.Kurt masalı okumak/ söylemek (ENG: 115-116).
- 11974.Kuşa benzetmek (ENG: 140-141).
- 11978.Kuşak salmak (OÇ: 191-192).
- 12006.Kuyruk acısı(MB: 37;HE: 42-44;ENG: 182-186; YZB: 58-59; OÇ: 186-187).
- 12009.Kuyruk koparsa seyret tozu dumanı (ENG: 211; OÇ: 178).
- 12056.Külâh giydirmek (ENG:39-39).
- 12064.Külâhları değiştirmek (OÇ: 189-190).
- 12067.Küllühüm taralelli (MB: 21).
- 12082.Küplere binmek (MB: 55).
- 12084.Küpünü doldurmak (OÇ: 192).
- 12120.Laf ola padişahım (OÇ: 207-208).
6142. Laf la peynir gemisi yürümez (ENG: 134; OÇ: 207).
- 12193.Leb demeden leblebiyi anlamak (ENG: 135;OÇ: 208).
- 12300.Mal kendini gösterir (OÇ: 211-212).
- 12352.Mart içeri pire dışarı (ENG: 170).
- 12387.Mavi boncuk hikâyesi (ENG: 141).
- 12388.Mavi boncuk kimde (OÇ: 209-210).
- 12393.Maymun gözünü açtı (HE: 90;ENG: 98;OÇ: 212).
- 12456.Mercimeği fırına vermek (OÇ: 215-216).
- 12486.Meteliğe kurşun atmak (ENG: 212;OÇ: 213-214).
- 12536.Mısır'daki sağır sultan duydu (ENG : 212-213; OÇ : 214).
- 12560.Mim koymak (ENG: 168).
- 12579.Miskinler tekkesi (ENG: 173).
- 12615.Mum yakıp derdine yanmak (OÇ: 213).
7316. Mumla arasan bulamazsın (MB: 48).

- 12639.Müdür-i Mes'uline kadar okumak (OÇ: 210-211).
- 12657.Münasebetsiz Mehmet Efendi (HE: 71;YZB: 60-61).
- 12662.Mürekkep yalamak (MB: 19;ENG: 164-165;YZB: 51).
- 12695.Nalları dikmek (ENG: 197-198).
- 12720.Nane yemek (ENG: 112-113;OÇ: 216).
- 12736.Nasip ise gelir Hint'ten Yemen' den
(OÇ: 218 -219).
- 12790.Ne doğrar ne basar (OÇ: 221-222).
- 12839.Ne Şam' ın şekeri ne Arab' ın yüzü (OÇ: 219 -220)
- 12841.Ne şehittir ne gazi (OÇ: 216-218).
- 12966.Nuh der peygamber demez (OÇ: 220-221).
- 13005.O işe Rüfailer karışır (MB: 23; OÇ: 226).
4000. O kadar kusur kadı kızında da bulunur (ENG: 54).
- 13006.O kadar uzun değil (MB: 37;ENG: 28-29).
- 13021.Ocağın sönsün (YZB: 62-63).
- 13026.Ocağına incir (ağacı) dikmek (HE: 17;ENG: 173-
174;OÇ: 227).
- 13042.Odunumun parası (YZB: 63-64).
- 13058.Okka her yerde dört yüz dirhem (ENG: 209).
- 9209.Okkanın altına gitmek. (OÇ: 222-223).
- 13070.Okumam yazmam yok, amma Kayseriliyim (MB: 62;OÇ:
224-225).
- 13078.Oldu bittiye getirmek (OÇ: 227).
- 13097.Olursa olur suyu, olmazsa hamur suyu (OÇ: 226-
227).
- 9806.Onun ipi ile kuyuya inilmez (OÇ: 225-226).
- 13181.Ortalığı elli altıya kaldırmak (OÇ: 224).
- 12082.Öfkesinden küplere binmek (ENG: 213).
- 13283.Öküz öldü ortaklık ayrıldı/ bozuldu, bitti (ENG:
124; OÇ: 228-229).
- 13300.Ölme eşeğim ölme yaz gelsin de yonca yedireyim
(ENG: 213;OÇ: 230).
- 13329.Ölümlle kalım arası bir karış (OÇ: 229).
6866. Ölünün/elinin körü (OÇ: 233-234).
- 13337.Ölür müsün öldürür müsün (MB: 25;HE : 8;
ENG : 19-21;YZB:65-66;OÇ: 230-231).

- 13391.Öp babanın elini (MB: 15;HE: 19;ENG: 27;
YZB : 66-67; OÇ : 228).
- 13408.Ört ki ölem (ENG: 214;OÇ: 232-233).
- 13437.Öyle köpeğin böyle kepeği olur (OÇ: 231-232).
- 13451.Özürü kabahatinden büyük (MB:32;ENG:13-14;OÇ:233).
- 13455.Pabucu dama atılmak (ENG: 199-202; YZB: 68;OÇ:
231-232).
- 13462.Pabuç bırakmamak (ENG: 111-112).
- 13520.Papaz uçurmak (OÇ: 238).
- 13576.Parayı gavur etmek (OÇ: 235-236).
- 13582.Parmağı ağızında kalmak- Parmağını ısırarak (I: 58).
- 13628.Paşa döküntüsü (OÇ: 239).
- 13678.Pek yazık oldu Süleyman Efendiye (OÇ: 239-240).
- 13714.Peşkeş çekmek (MB: 16).
- 13751.Pir aşkına (MB: 17).
- 13805.Postu deldirmek-Post elden gider (OÇ: 237-238).
- 13815.Pot kırmak (ENG: 206;OÇ: 241-242).
- 13820.Pösteki saymak/ saydırmak (MB: 45;ENG: 165;YZB:
69;OÇ: 241).
- 13839.Pusulayı şaşırarak (ENG: 120-121;OÇ: 238-239).
- 13847.Püf noktası (MB: 28;HE: 66 ;ENG: 179-182;
YZB : 69-70).
- 13848.Püsküllü belâ (MB: 13;HE: 22;ENG: 174).
- 13874.Rahmet okutmak (OÇ: 243).
- 14000.Sabır çanağı taşı-sabri taşı (OÇ: 247-249).
- 14027.Saçını süpürge etmek (YZB: 71).
- 14113.Sakalı ele vermek (ENG: 119-120; OÇ: 250-251).
- 14151.Saman altından su yürütmek (ENG: 123;OÇ: 256).
- 14181.Sapı silik (ENG: 215;OÇ: 255-256).
4192. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa(MB: 45;ENG: 17;YZB: 72;
OÇ: 247).
- 14205.Sarpa sarmak (ENG: 93-94).
- 14241.Sebilhane bardağı gibi dizilmek (ENG:165;YZB: 73).
- 14277.Selamünaleyküm kör kadı (HE: 6-7;ENG: 99-101).
- 14301.Sen hocan kadar mı bileceksin (OÇ: 245).
- 14314.Seni deve tepti (OÇ: 259).

- 14323.Sepetlemek ve sepet havası (MB: 25;ENG: 59;OÇ: 251-252).
- 14325.Sepette pamuk yok (OÇ: 244-245).
- 14340.Sermayeyi kediye yüklemek (OÇ: 244-245).
- 14384.Sezar'ın hakkını Sezar'a vermeli (HE: 96).
- 14401.Sıçtı Cafer bez getir (OÇ: 246).
- 14604.Son gülen iyi güler (ENG: 214;OÇ: 253-254).
- 14623.Sonu fiyasko çıkmak (YZB: 74).
- 14632.Soranlara Bekri Mustafa Ayasofya'ya imam oldu dersin (HE: 77-78).
- 14742.Su içindeki değerini bulan (OÇ: 249-250).
- 14796.Suratı sirke satmak (ENG: 67;YZB: 75).
- 14816.Suya düştü (OÇ: 257-258).
- 14818.Suya götürüp susuz getirmek (OÇ: 243- 244).
- 14847.Suyunun suyu (ENG:186-190).
- 14908.Şah iken şahbaz olmak (ENG: 105).
- 14908.Şahtın şahbaz oldun (HE: 53).
- 14931.Şakaya gelmek (ENG: 38-39).
- 14931.Şakaya gelmez (MB: 59).
- 14941.Şamar oğlanı (ENG: 169).
- 14963.Şapa oturmak (ENG: 215;OÇ: 258-259).
- 15052.Şirazesinden çıkmak (ENG: 171).
- 15072.Şuna değmiş şuna değmemiş (ENG: 151-152; OÇ:252-253).
- 15092.Tabanları kaldırmak (ENG: 149-150;YZB: 76-77; OÇ: 262-263).
- 11189.Tadını kaçırmak (OÇ: 269-270).
- 15152.Talihi yar olmak (OÇ: 263-264).
- 15214.Taş yerinde ağırdır (ENG: 85-86).
- 15262.Tavuk pazarı şairleri (OÇ: 265-266).
- 15329.Temcit pilâvı (MB: 57).
- 15342.Temize havale etmek (OÇ: 256-257).
- 15362.Tepeden inme (ENG: 107-108;OÇ: 261-262).
- 15391.Tereciye tere satmak (OÇ: 266-267).
- 15440.Tığ teber şah-ı merdan (OÇ: 270).
- 14017.Tıraşı önüne dökülmek-saçı önüne dökülmek (OÇ: 260).

- 15497.Tilkiyi yüzüp, kuyruğuna gelmek (OÇ: 265).
- 15575.Tozdan dumandan ferman okunmamak (ENG: 106-107).
- 15595.Turnayı gözünden vurmak (ENG: 117-118).
- 15602.Tut kelin perçeminden (ENG: 216;OÇ: 260-261).
- 15608.Tuttuğun altın olsun (OÇ: 264).
- 15615.Tuz gölünün yokuşunu gördü (OÇ: 268-269).
- 15620.Tuzsuz helva gibi sallanıyor (MB: 41).
- 15620.Tuzsuz pelte gibi titremek (ENG: 50-51).
- 15635.Tüy dikmek (ENG: 172-173).
- 15704.Ulu orta (ENG: 95-96).
- 15824.Üç nalla bir ata kaldı (OÇ: 272-274).
- 15836.Ümidim şu dağın arkasında kaldı (OÇ: 271).
- 15848.Üsküdar' da sabah oldu (OÇ: 271-272).
- 15922.Üstüne tüy dikmek (OÇ: 274).
- 16008.Vehbi' nin kerrakesi (OÇ: 277).
- 16015.Verecek olunca Hallak gagasında getirir laklak
(OÇ: 278-279).
- 16019.Vermeyince Mâbut neylesin Mahmut (MB: 22-23;
HE: 28-31;ENG: 190-193;YZB: 80-81;OÇ:274-277).
- 16042.Vur abalıya (OÇ: 279-280).
- 16047.Vur fakat dinle (ENG: 216-217;OÇ: 278).
- 16070.Ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli
(ENG: 217-218;OÇ: 280-281).
- 16071.Ya dayak yememiş, ya sayı saymasını bilmiyor
(OÇ: 288).
- 16072.Ya devesi ya devecisi (OÇ:297-298).
- 16073.Ya devlet başa, ya kuzgun leşe (OÇ: 299-300).
- 16103.Yağı olan bayramını yapsın (OÇ: 293).
- 16116.Yağma Hasan' ın böreği (OÇ:284-285).
- 16136.Yakası açılmadık (OÇ: 292).
- 16190.Yalova kaymakamı (ENG: 129;OÇ: 293-294).
- 16220.Yananı Allah bilir (OÇ: 290-291).
- 16251.Yanlışı kazıyacak (HE: 58-59).
- 16269.Yara beni öldürmez, bu laf beni öldürür
(OÇ: 296 297).
- 5254.Yaş (çürük) tahtaya basmak (OÇ: 285-286).

- 16349.Yaya kaldın Tatar Ağası (HE: 10-11;ENG: 22-23;
YZB : 82-83;OÇ:281-282).
- 13678.Yazık oldu Süleyman Efendiye (MB: 42).
- 16365.Yazıklar oldu bize, kazıklar değmesin size
(OÇ:301-302).
- 16372.Ye kürküm ye (MB: 52;ENG: 143).
- 16385.Yediği naneye bak (HE: 69).
- 16409.Yelkenleri suya indirmek (ENG: 89-90;OÇ: 289-290).
- 16410.Yem borusu (MB: 15;HE: 48;ENG: 166;YZB: 83-84).
- 16428.Yemliha uykusuna yatmak (OÇ: 298-299).
- 16484.Yerin kulağı var(MB: 49;HE: 61-63;ENG: 14-15;
OÇ: 294-296).
- 16490.Yerinde yeller esmek (OÇ: 294).
- 16585.Yok devenin başı (OÇ: 300-301).
- 16676.Yolunda bulunmak (OÇ: 291).
- 16690.Yorgan gitti kavga bitti (MB:18;ENG:145;OÇ: 277).
- 16700.Yörük sırtından kurban kesmek (OÇ: 283-284).
- 16701.Yuh borusu (OÇ: 302-304).
- 16874.Yüz karası (OÇ: 287-288).
- 16881.Yüz suyu dökmek (MB: 60;ENG: 30-31).
- 17051.Zevkten dört köşe olmak (OÇ: 308-309).
- 17074.Zıvadan çıkarmak (YZB: 85).
- 17115.Zor durundasın çekirge (OÇ: 309-316).
- 17136.Zülfi yare dokunmak (OÇ: 306-307).

1.2.1.10. Deyimlerin Kaynakları ile İlgili Diğer Çalışmalar

Deyimlerin kaynakları konusunu TFA, TDAVD, TD gibi değişik süreli yayınlarda; Abdülkadir İnan, Bedri Noyan, İsmet Zeki Eyüboğlu, Kerim Yund, Mahmut Gazimihal, Mehmet Halit Bayrı, Mehmet Şâkir Ülkütaşır, Nail Tan, Şükrü Elçin, Talat Tekin gibi araştırmacılar da ele almışlardır. Bu süreli yayınların künyeleri 'Kaynakça' da verilmiştir.

1.2.2. Eski Türk Metinlerinde Deyimler

Türkçe, en eski devirlerinden beri yüksek anlatım imkanına sahiptir ve bunun göstergelerinden olan deyimlerin varlığını da bilmekteyiz. Bu hususta Türkçenin en eski yazılı ürünlerine bakmak gerekmektedir. Bu konuda araştırmalar yapan Talat Tekin, Orhun yazıtlarının deyimler bakımından çok zengin olduğunu belirtmiş ve bazı deyimleri tespit etmiştir. Tekin'e göre; adak kamaştamak "ayağı burkulmak, ayağı dolaşmak", atı küsi yok bolmak "adı sanı yok olmak", balıkdaki tagıkmak tagdaki inmek "şehirdeki dağa çıkmak, dağdaki inmek", başlıgıg yüküntürmek tizligig sökürmek" başlıya baş eğdirmek, dizliye diz çöktürmek", içre aşsız taşra tonsuz "içerisi aşsız, dışarısı esvapsız; karnı aç,çıplak", körtür gözü görmez teg bilir biligi bilmez teg bolmak" görür gözü görmez gibi,erer aklı ermez gibi olmak ", közi kaşı yablak bolmak "gözü kaşı fena olmak", birki bodunuğ ot sub kılmak "ateş ile su etmek", ödiñe küni tegmek "ödüne günü değmek", tün udınamak küntüz olurmanak "gece uyumamak, gündüz oturmamak", kızıl kanın tökütme, kara terin yüğürtmek "kızıl kanını akıtmak, kara terini dökmek", işiğ küçüğ birmek "işini gücünü vermek, hizmet etmek", ölü yitü kazanmak "öle yite, ölesiye çalışıp kazanmak", sabın sımak "sözünü kırmak", uça barmak "uçup gitmek".(104)

Talat Tekin'in tespitlerine Doğan Aksan da katılır ve kitabelerdeki teñgri yir bulgakın üçün (Bilge K 12.doğu 29) "gökle yerin karışıklığı", tün katmak (Tonyukuk I, kuzey 11) "gecesini gündüzüne katmak", otça borça keldi (Köl Tigin "ateş gibi, fırtına gibi

¹⁰⁴ Talat Tekin, "Köktürk yazıtlarındaki deyimlerüzerine I-II", Türk Dili, Ankara 1957, c.VI, nr. 67-68, s.372-374 ; 423-426; Orhun Yazıtları, Simurg Yay., İstanbul 1995, s. 19-20.

gelmek", tünli künli (Bilge K.güneydoğu 1) "geceli gündüzlü", ölü yitü (Bilge K.doğu 22) "ölesiye, ölürcesine" gibi kullanımların deyim olduklarını kabul eder.(105)

Osman Nedim Tuna, Köktürk yazıtlarındaki kergek bolmak (Köl Tigin doğu 30) "ölmek, yok olmak" deyiminin bir somutlaştırma olduğunu kabul eder.(106) Osman Nedim Tuna, kergek'in bildircin türünden bir kuş olduğunu ve bunun deyim aktarması ile ölümü anlattığını açıklamaktadır. Doğan Aksan da Tuna'nın bu yazısında açıkladığı yapıyı deyim olarak kabul eder.(107) Eski Türklerde edebî dilin varlığını inceleyen Tenişev de yazıtlardaki deyimleri bir dilin gelişmişliği ile ilgili görmektedir.(108) Ali Öztürk Ötüken Türk Kitâbeleri adlı eserinde; kitâbelerde halk unsurlarını incelerken, ifadeye dayanan unsurlar olan bu sözlerin o zamanın toplum hayatına uygun özellikler gösterdiğini ifade ederek, tespit ettiği deyimleri Bilge Tonyukuk, Bilge Kağan ve Kültigin başlıkları altında vermiştir.(109)

Karahanlı ve Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerindeki atasözleri ve deyimler üzerine yapılmış çalışmalarda bugün Türkiye Türkçesinde yaşayan bir çok deyim ya aynen ya da küçük değişikliklerle yaşadığı görülmektedir. Bu konuda Prof.Dr.Tuncer Gülensoy yönetiminde XV. Yüzyıl Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Atasözleri ve Deyimler adlı bir yüksek lisans tezi hazırlayan Ahat Üstüner, 866 deyim tespit etmiştir :

aç gözlü-todmaz közi, adı büyük-atı bedük, adı çıkmak, adı kalmak-adı diri kalmak, ağızdan bal akmak, ağzını açmak, aklını başına devşirmek-öğünü başına

105 Aksan, Türkçenin Sözcük Varlığı, s. 95-96.

106 Osman Nedim Tuna, "Köktürk yazıtlarında 'ölüm' kavramı ile ilgili kelimeler ve 'kergek bol-' deyiminin izahı": VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957, Ankara 1960, s. 131-148.

107 Aksan, age, s. 96.

108 Ethem R. Tenişev, "Eski Türklerde edebî dil var mıydı?", TDAY-Bulleten 1982-1983, Ankara 1986, s.159.

109 Ali Öztürk, Ötüken Türk Kitâbeleri, Ötüken Yay., İstanbul 1996, s. 108-110.

dermek, başa çıkmak, başını taşa vurmak-başın yirke çalmak, benzi sararmak, boynunu kırmak, boyun tutmak, büyük (söz) söylemek, dağa düşmek, dilini açmak, dini bütün, el değmemiş-elig tegmedik, eli uzun-elgi uzun, gönlü zengin-közi könli bay, gönül vermek-könül birgüke, gözünü açmak-açgıl gözün, kuş gibi uçup gitmek-kuş teg uçmak, yeri yurdu olmamak, yüzü kızarmak.(110) Türkçenin Sözcük Varlığı adlı eserinin Karahanlı Türkçesinin Sözcük Varlığı başlıklı bölümünde Doğan Aksan da konuyu ele almıştır. Aksan'a göre de Karahanlı Türkçesi zengin bir söz varlığına sahiptir. Bu dönemden zamanımıza ulaşamayan; candan elin yumak, çın bütün kişi, til yımak gibi deyimler yanında kelimeleri değişerek gelen; adaş tutmak, helal bolmak, yırak turmak gibi deyimler bulunmaktadır. İşi düşmek, kün körmek, sözün kesmek, tuz ekmek hakkı, baş yimek gibi küçük fonetik farklarla Karahanlı Türkçesinden Türkiye Türkçesine gelenler de bulunmaktadır.(111)

Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesi dönemlerinde de Türkçenin deyimler bakımından zenginlik gösterdiği söylenebilir. Gerçekten de Eski Türkçe döneminde "akıl, algılama, zihin" anlamlarında kullanılan ög<ök kelimesi ile yapılmış deyimlerin zamanla "akıl" kelimesi ile kullanılır olduğu görülüyor; öge düşmek, öge düşürmek, ögü gelmek, ögün azdırmak, öğüne getirmek, ögünü başına dermek, ögünü divşürmek gibi. Bu dönemdeki deyimlerin de bazı fonetik ve morfolojik değişikliklerle daha önceki dönemlerden alındığı, bazen eskiyen kelimenin yenisiyle değiştirildiği ahmak ıslatan< Oğuz ıslatan, bıçak kemiğe dayanmak<bıçak sünüğe irmek, başını taşa çalmak<başını taşa döğmek, ağzını havaya açmak< ağzını yile açmak, söz dinlememek<söz eslememek örneklerinden

110 Ahat Üstüner, XV. Yüzyıl Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Atasözleri ve Deyimler, (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1989, s.146-229. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

111 Aksan, age., s.106-116.

anlaşılmaktadır.(112) **Türkçenin Sözvarlığı'** nda bugüne ulaşmış deyimler arasında; **akıl erürmek, bağı yanmak, canını cehenneme salmak, içine odlar düşmek, oda vermek, gözünü korkutmak, yola düşmek** gibi örnekler bulunmaktadır. Bazı araştırmacıların belli başlı şair ve yazarların eserlerinde geçen deyim ve ata sözlerini tesbite yönelik çalışmaları bunu ortaya koymaktadır.(113) Mine Mengi, on beşinci yüzyılın önemli şairlerinden Necâti'nin şiirlerinde çok sayıda atasözü ve deyime rastlanması olayını Türkçeyi şiir dilinin hizmetinde kullanma isteğiyle açıklamaktadır.(114) Bâki'nin de şiirlerinde çok sayıda deyime yer verdiği bilinmektedir.(115) Divan şiirinde kullanılmış; atasözü, deyim ve halk ağzına yakın söyleyişe yeterince dikkat edilmediği görüşünde olan Cemal Kurnaz, bu eğilimin divan şiirinin halk kültürü ile ilgisini gösteren açık bir delil sayar.(116)

Türkiye Türkçesindeki deyimleri tespit ederken kullandığımız kaynaklardan biri de E.Kemal Eyüboğlu tarafından hazırlanan **On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Ata sözleri ve Deyimler** adlı eserdir. Eyüboğlu bu çok kıymetli eserinde Ahmedî'den Nedim'e, Ziya Paşa'ya kadar Anadolu sahasına ait çok sayıdaki eseri taramış ve kullandıkları deyimleri beyitleriyle birlikte vermiştir. Bu eserde

112 Aksan, age., 118; Cem Dilçin, "Türkiye Türkçesinin sözvarlığı ve tarihsel sözlüğü", TDAY-Bülleten 1980-1981, TDK Yay., Ankara 1983, s.29.

113 Mine Mengi, "Necâti'nin şiirlerinde atasözlerinin kullanımı", Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, C.2, S.4, Ankara 1986, s.47-56.

114 Mengi, agm., s.49.

115 Ali Yıldırım, "Baki divanında deyimlerin kullanımı", Bir Dergisi, Ahmet Yesevî Vakfı Yay., S.9-10, İstanbul 1998, s.631-637. Bu makalede verilen deyim sayısı 291'dir.

116 Cemal Kurnaz, "Divan şiirini halk şiirine yaklaştıran bir özellik: atasözleri ve deyimler", Türküden Gazele (Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Bir Deneme), Akçağ Basım Yay.A.Ş., Ankara 1997, s.113-138. Cemal Kurnaz bu bölümde, on altıncı yüzyılın önemli şairlerinden Yahyâ Beğ'in divanını taramış ve örnek olarak 153 deyim vermiştir.

11108 deyim yer almaktadır. Bugün kullanılan deyimlerimizin tarihi metinlerdeki biçimlerini ve hangi anlamlarda kullanıldıklarını tespit etmek de çok önemlidir. Bu hususta yapılan bir önemli derleme de şu anda devam etmekte olan **Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü** çalışmalarıdır.(117) Türk Dil Kurumunun öncülüğünde sürdürülen bu çalışmada taranan eserlerdeki deyim ve atasözlerinin tespit edilmesi de düşünülmektedir.(118) Bu çalışmalar tamamlandığında tarihî süreç içinde doğan, yaşayan ve bugün kullanılmayan deyimler ortaya çıkacaktır. Bir dilin zenginliği, anlam ve söz varlığı zenginliğinin oluşmasında deyim ve atasözlerinin önemine değinen İsmail Parlatır; dilimin ilk devirlerden itibaren yazılı belgelerde deyim ve atasözlerine yer verdiğini ve bunun Eski Anadolu Türkçesi döneminde büyük bir söz varlığına ulaştığını söylemekte, bunlarla ilgili örnekler vermektedir.(119) Buna göre; ağı karadan seçmemek, ağı kurumak, ağıza düşmek ahde vefa kılmak, aladuya düşmek "acele etmek", anandan emdiğim süd başdan gelmek, bacağına taş başmak, eline ayacağına düşmek, gönül evini yıkmak, gözüm başum üzre, göz kuyruguyla nazar etmek, külâhını göge değürmek, yalımı alçak olmak "değeri düşük" gibi örnekler tanıklarıyla birlikte verilmişlerdir. Bu deyimlerden aladuya düşmek deyimi bugün kullanımdan düşmüştür. Geriye kalanlar küçük fonetik ve morfolojik farklarla yaşamaktadırlar.

117 İsmail Parlatır, "Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü Çalışmaları", Türk Dili, Ankara 1998, S. 557, s. 387.

118 Parlatır, agm., s. 390.

119 Parlatır, agm., s. 395.

1.2.3. Deyimlerle Fıkra İlişkisi

Türkçe'de kullanılan kimi deyimlerle hatta atasözleriyle halk edebiyatımızın önemli ürünleri olan fıkralar arasında bir ilgi bulunmaktadır. Deyimlerin kaynakları üzerinde duran kimi yazar ve araştırmacılar bu ilgiyi görmüşler, eserlerinde buna değinmişlerdir. Deyimlerin kaynaklarını inceleyenlerden biri olan M.Şakir Ülkütaşır bu hususta: "Halk tâbirleri bir taraftan dilimizin, diğer taraftan edebî folklorumuzun zengin bir hazinesidir. Halk dilinde yaşayan bu tâbirler, ekseriyetle ya hakikî bir vak'aya veya mecazî bir fıkraya yahut hikâyeye dayanan sözlerdir. Diğer bir tâbirle bunlar, hakikî vak'anın, hayatî bir görüşün, felsefenin bize intikal eden veciz, mecazî ifadeleridir" demektedir.(120) Folklor araştırmacısı Nail Tan da Nasrettin Hoca fıkraları ile ilgili saydığı örnekleri bir makalede işlemiştir.(121) Birer alüzyon örneği olan bu deyimlerin hikâyeleri de genellikle halk arasında bilinmektedir.

1.2.3.1 Nasrettin Hoca Fıkralarıyla İlgili

Deyimler

Nasrettin Hoca ile ilgili kitaplarda kimi deyimlerin Hoca'nın fıkralarından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Bu konuda eser verenlerden Şükrü Kurgan, Nasrettin Hoca adlı eserinde Hoca'nın Türk dilindeki etkilerini ikiye ayırmaktadır: Atasözlerine dönüştürülen hikâyeler ve dilimize güçlü deyimler veren Nasrettin Hoca hikâyeleri.(122)

Şükrü Kurgan eserinde; **fincancı katırlarını ürkütme, ipe un sermek, mavi boncuk kimde ise**

120 M. Şakir Ülkütaşır, "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -1- ", TFA, nr.3, Ekim 1949, s.35.

121 Nail Tan, "Nasrettin Hoca fıkralarından kaynaklanan atasözleri ve deyimler", TDAD, 1980, s. 171- 187.

122 Şükrü Kurgan, Nasrettin Hoca, KTB yy, Ankara 1986, s. 60.

benim gönlüm ondadır, işte şimdi kuşa benzedin, bana görünme de kime görünürsen görün, acemi bülbül bu kadar öter, ben ölürsem büyük kıyamet, geç yiğidim geç, belki ağaçtan öte yol vardır, hırsızın hiç mi suçu yok, karım çok gezse bir kere de bizim eve uğrardı, kilimi kesip heybe yapacaktım, geçinmeye gönlüm yok ki adını öğreneyim, buyurun cenaze namazına sözlerinin Hoca'dan kaynaklandığını belirtir.(123)

Erdoğan Tokmakçioğlu, Bütün Yönleriyle Nasrettin Hoca adlı eserinde Hoca' nın fıkralarından kaynaklandığını kabul ettiği deyim örneklerini sıralayarak bunlar arasında atasözü değeri kazananların da olduğunu ifade etmiştir.(124) Tokmakçioğlu ş u deyimleri (bazıları deyim değil) Hoca'nın fıkralarına bağlamıştır: acemi bülbül bu kadar öter, ağız torba değil ki büzesin, ayağını sıcak tut başını serin/ kendine bir iş bul düşünme derin, bindiğin dalı kesme, biraz da ben öleyim, buna değmiş buna değmemiş, buyurun cenaze namazına, dağ yürümezse abdal yürür, damdan düşen halden anlar, dostlar alışverişte görsün, dua et kurdun kuyruğu kopmasın, él élin eşeğini türkü çağırarak arar, fukaranın malı gözünün önünde gerek, görüp göremeyeceğin rahmet işte bu kadar, geç yiğidim geç, gözü açılmadık siğircik yavrusu, hâlâ koyduğum yerde otluyorsun, her ağızdan bir lâf çıkar, her gün bayram olsa, ışığı gören dışarı fırlıyor, ilk tökezleyen atın başı kesilmez, ince eleyip sık dokuma, ipe un sermek, insan evlenince her şeyin altı üstüne gelir, kabak tadı vermek, kahve dövücüsünün (odun kesicisinin) hınk deycisi, kazın ayağı, kız oğlan kız altı aylık gebe, kör döğüşü, kuşa benzemek, mavi boncuk

123 Kurgan, age., s.63.

124 Erdoğan Tokmakçioğlu, Bütün Yönleriyle Nasrettin Hoca, KB Yay., Ankara 1981, s. 41-43.

kindeyse gönlüm onda, ne sen sor ne ben söyleyeyim, ölme eşeğim ölme yonca bitsin sen de yersin ben de, parayı veren düdüğü çalar, sahibi ölmüş eşeği kurt yer, sermayeyi kediye yüklemek, sesi yarın çıkar, tam açlığa alışacakken, tavşanın suyunun suyu, testi kırıldıktan sonra atılan dayağın yararı olmaz, umut şu dağın ardında, un var şeker var helva yapıp yesene, ya hiç sopa yemedin ya da sayı saymasını bilmiyorsun, ye kürküm ye, yemeğin buğusunu satan paranın sesini alır, yok devenin başı, yorgan gitti kavga bitti. Bunların hikâyelerini oluşturan fıkralar da kitapta yer almaktadır. Deyimlerin kaynaklarını açıklayan kitaplarda Nasrettin Hoca'nın fıkraları ile açıklanan deyimler oldukça fazladır: ağaca çıkırsa pabucu yerde kalmaz (ENG:205-206;OÇ:27-28), al aptestini ver pabuçlarımı (ENG:147-148), Allah taksimi (ENG:144), aynı yağın küsbesi (OÇ:46-47), bana mı inanırsın ahırdaki eşeğe mi (MB:43;BA:29), bıraktığı yerde otlamak (ENG:149), biraz da biz ölelim (ENG:152-153), buyurun cenaze namazına (MB:11 ;HE:37;ENG:195-196;YZB:29-30;OÇ:75-77), dağ yürümezse abdal yürür (ENG:153-154;OÇ:108-109), damdan düşen halden anlar (ENG:139-140), devenin başı (ENG:138-139), dostlar alış verişte görsün (ENG:157;OÇ:91-92), é1 élin eşeğini türkü çağırarak arar (HE:18;ENG:154-155;OÇ:118), enini boyuna uydurmak (ENG:158), eşeleme boku çıkar (OÇ:117), fincancı katırlarını ürkütmek (ENG:146;OÇ:131-132), geç yiğidim geç (OÇ:145-146), görüp göreceği rahmet bu (ENG:116;OÇ:135-136), í pe un sermek(ENG:156-157;BA:183;YZB:51-52;OÇ:165), işin sağlama bağlandı da gülersin (MB:35), kazın ayağı öyle değil (ENG:141-143;OÇ:178-180),kör dövüşü (ENG:138), kuşa benzetmek (ENG:140-141), kuyruk koparsa seyret tozu dumanı (ENG:211;OÇ:178), kuyruk koparsa seyret tozu dumanı (ENG:211;OÇ:178), mavi boncuk hikâyesi (ENG:141),

ölme eşeğim ölme yaz gelsin de yonca yedireyim (ENG:213;OÇ:230), ölmüş eşek (ENG:150-151), parayı veren düdüğü çalar (ENG:136-137; BA:157;OÇ:236), sen de haklısın (ENG:148;BA:166), suyunun suyu (ENG:186-190), şuna değmiş şuna değmemiş (ENG:151-152;OÇ:252-253), tabanları kaldırmak (ENG:149-150;YZB:76-77;OÇ:262-263), testi kırıldıktan sonra (BA:180), ümidim şu dağın arkasında kaldı (OÇ:271), üzümünü ye (de) bağına sorma (ENG:155-156;YZB:78-79), yananı Allah bilir (OÇ:290-291), ye kürküm ye (MB:52; ENG:143), yorgan gitti kavga bitti (ENG:145;OÇ:277).

1.2.3.2. Bektaşî, Bekrî Mustafa, İncili Çavuş Fıkraları

Deyimlerin kaynaklarıyla ilgili kitaplarda Bekrî Mustafa ve İncili Çavuş'a ait çok sayıda hikaye yer almakta ve bunlar kimi deyimlere bağlanmaktadır. Ancak bunların bir çoğunu deyim saymak mümkün değildir.

Bekrî Mustafa ile ilgili ; yol olur (BA:199).

İncili Çavuş ile ilgili olarak da; ben şahımı bu kadar severim (MB:59;ENG:43-44), körün taşı tekin değildir (OÇ:203-204), lâf ola padişahım (OÇ:207-208) özürü kabahatinden büyük (MB:32;ENG:13-14;OÇ:233), gibi deyimler bulunmaktadır.

Bunların dışında çok sayıda Bektaşî fıkrası ile açıklanan deyim vardır : balık baştan kokar (MB:33;HE:86;ENG :25-26;YZB:24-25;OÇ:59-60), bel bağlamak (MB:26),bir yiyip bin şükretmek (MB:26;ENG:36-37), canına (ezan) okumak (ENG: 199), eski kulağı kesiklerden (OÇ:128), farzı bırak sana Allah'ı göstereyim (OÇ:129),görenler Allah için söylesin (OÇ:143-144), habbeyi kubbe yapmak (YZB:47), halt etmek (ENG:97), külâhları değişmek (OÇ:189-190), o işe Rûfailer karışır (MB:23;OÇ:226), ya dayak yememiş, ya sayı saymasını bilmiyor (OÇ:288), yuh borusu (OÇ:302-304).

1.2.3.3. Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler

Tasavvuf geleneğinden gelip zamanla genel dile mal olmuş çok sayıda deyim bulunmaktadır. Bu hususta Abdülbâki Gölpınarlı'nın bir de çalışması mevcuttur.⁽¹²⁵⁾ Pabucu dama atılmak tasavvuf geleneğinden gelip bugün genel dilde kullanılan deyimlerden biridir. Gölpınarlı'ya göre bu deyim Ahilikle ilgilidir:

"Fütüvvet yoluna aykırı davranan ve bu davranışı Loncadaki erenlerin ve Ahi Baba'nın önünde yargılanarak belgelenen kimsenin ayakkabıları dükkânın damına atılarak meslekten men edilirdi."⁽¹²⁶⁾

Rufâiler karışır: Rufâiler, "gül" adını verdikleri iki karış uzunluğunda, ucu yassı avuç kadar olan demir çubuğu ateşe sokar, kıpkırmızı olmuş demiri zikir esnasında yalaya yalaya soğuturlardı. Bunun için "ateşe Rufâiler karışır" sözü başlangıçta tarikat erbabınca kullanılmış ve sonraları yaygınlaşarak deyimleşmiştir. Kitapta tespit edilen deyimler şunlardır : abası kendinden yamalı, abası kırk yerinden yamalı, abası yanık, abayı yakmak, abdestinden şüphe etmek, abdestini bozmak, adam değil cüdam, adam sarrafı, ağzı kara, ağzına tükürmek, ağzında bakla ıslanmamak, al bunu da Cebrail'ine giydir, al külâhını eyvallahı içinde, altmış altıya bağlamak, amana düşmek, arslan sütü, ayak türâbı , ayran budalası, abdest vermek, baba değil yaba, baklayı ağzından çıkarmak, baş açık yalın ayak, baş açıp yalvarmak, baş gözü, baş kesmek, baş koymak, baş yarılır börk içinde kol kırılır kürk içinde, başını abaya çekmek, başını hırkaya çekmek, Bektaşî sırrı, bel bağlamak, bende olmak, bir lokma bir hırka, burnu Kaf dağında, cân ü gönülden, çileden çıkarmak, çileye girmek, çileyi

¹²⁵ Abdülbâki Gölpınarlı, Tasavvuf' tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İnkılâp ve Aka kitabeveleri, İstanbul 1977.

¹²⁶ Gölpınarlı, a.g.e., s.270-271.

kırmak, çivisi sağlam, deli derviş gibi, deli gönül, dem çekmek, dem görmek, demini almak, derya gibi adam, dil uzatmak, dil yarası, dile düşmek, dile gelmek, dile getirmek, dile kolay, dile vermek, dili uzamak, dili varmamak, dilini bağlamak, dilli düdük, diz çökmek, el almak, el benim etek senin, el vermek, el yahşi biz yaman el buğday biz saman, elifte bir şey yok (elif çizi nedâred), elini eteğini çekmek, esmâsı başına sıçramak, etme bulma dünyası, Eyyub sabrı, fakara keşkülü gibi, gaflet basmak, gaflet perdesi, gayret kemerini kuşanmak, gayrete dokunmak, gönül kalmak, gönül kırmak, gönül koymak, gönül pazarı, gönül vermek, gönül yapmak, gönül yarası, gönül yıkmak, gönülden çıkmak, gönülden geçirmek, gönülden geçmek, göz boyamak, gözden çıkarmak, gözden düşmek, göze gelmek, gözü açık, gündüz külâhlı gece silâhlı, habbeyi kubbe yapmak, Hacı Hacıyı Mekke'de derviş dervîşi tekke'de bulur, haddini bildirmek, haddini bilmek, Hakka kavuşmak, Hakka yürümek, hakkından gelmek, hâşâ huzurdan, Hızır gibi yetişmek, hor bakmak, hor görmek, hoş görmek, iki elim yanıma gelecek, ikrar vermek, iskele babası, istihâreye yatmak, Kaba yerine aba giymek, kalıbı dinlendirmek, kapıdan geçmek, kem nazarla bakmak, kemeri sıkmak, kendi âleminde olmak, kendinden geçmek, kendine gelmek, kendini bilmek, kendini yitirmek, kendisi muhtac-ı himmet bir dede, kerameti kendinden menkul, kırk abdal doyuran, kırkına varmak, kırkını aşmak, kırklara karışmak, kulak misafiri, kul kurban olmak, kulağı delik, kulağına kurşun, kulakları çınlamak, külâhıma anlat, lâf olsun diye, mihrâbı yerinde, mum gibi erimek, mum olmak, mum yakıp derdine yanmak, muma döndürmek, muma dönmek, mumla aramak, mürüvvetini görmek, nazar etmek, nazara gelmek, nazara

uğramak, nazardan düşmek, nefes etmek, ok yaydan çıkmak, ölmeden önce ölmek,öp eşiği çık dışarı, pabuc çevirmek, pabucu dama atılmak, pabuçlarını eline vermek, peştemal kuşanmak, post kavgası, postu kurtarmak, postu sermek, postu vermek, Rufailer karışır, sır olmak, söz söyledi bal kabağı, sözden ibaret, sözüm meclisten dışarı, su almak, su basmak, su çarpmak, su çekmek, su dökmek, su dökünmek, su geçirmek, su gibi bilmek, su gibi gelip gitmek, su gibi okumak, su götürmemek, su iktizâ etmek, su kaçırmak, su kaldırmak, su kapmak, su katılmış/ katılmamış, su kesilmek, su kesmek, su koyvermek, su yürüme, su yüzüne çıkmak, sudan söz, sudan ucuz, sular kararmak, suyu başından kesmek, suyuna çekmek, suyuna gitmek/ gitmemek, suyuna tirit doğramak, suyundan huyundan, suyunun suyu, Şâh kılıcı sallamak, tavşan yemezler, tekkeyi bekleyen çorbayı içer, terazi tutmazlar, tespihten geçirmek, topuğa çıkmak, vur abalıya, yedi göbek ecdadı belli, yedi iklim dört köşe/ bucak, yedi yerden temennâ etmek, yol göstermek, yol kesmek, yol vermek, yol vurmak, yola girmek, yola götürmek, yola sokmak, yolda kalmak, yoldan çıkmak, yüksekten atmak, yüksekten bakmak, yüksekten uçmak, yüz suyu, yüzü sulu.

1.3. Deyimlerde Değişme ve Mahallî Unsurlar

1.3.1. Deyimlerde Değişme

Deyimlerin uzun bir yaşama süresi olduğu söylenebilse de bunlardan bazılarının zamanla unutulduğu bilinmektedir. Bazı deyimlerin kaynağı olan tarihî olaylar, tasavvuf hayatının bazı gelenekleri zamanla unutulmuş ve deyimleşen dil yapıları ise yaşamaya devam etmiştir. Abdülbâki Gölpınarlı da bu görüştedir.

Araştırmacı bazı fıkraların deyimlerden hareket edilerek uydurulduğunu da öne sürmektedir.(127) Bu deyimlerden bazıları asıl anlamlarını kaybetmişlerdir. Hatta anlam değişmesine uğrayanlar da vardır.(128) Mesela altmış altıya başlamak deyimi ebced hesabı ile "Allah" lafzınının karşılığıdır: elif=1 + lam 30 + lam 30 + güzel h 5 = 66. Bu deyim, bir işi yoluna koymak ve beklemek anlamında kullanılırken sonraları anlam değişmesine uğramış, bugün de olumsuz olarak kullanılmaktadır. Deyimin ilk oluştuğu çevrenin bir takım özelliklerini de deyimlerde geçen yer adlarında bulmak mümkündür. Galiba kız doğdu deyimi: "Bir toplantıda herkes susup derin bir sükût meydana geldiği zaman şaka yollu söylenir."(129) Bu deyim toplumun kimi kesimleri tarafından doğan çocuğun kız olması üzerine gösterdikleri tepki ile ilgili olduğu apaçıktır. Işığı dindirmek deyimi eski devirlerde yanan lâmbayı söndürmek için kullanılan bir deyimdir. Çağdaş imkanların yaygınlaşmasıyla bu tür deyimlerin unutulması da kaçınılmazdır.

Yüzünü/ yüz yazmak: makyaj yapmak anlamında kullanılır. Defin kulağını çınlatmak deyiminin hikâyesini İskender Pala, Süleyman Faik Efendi'den nakleder: "...Çekirdi unvanıyla bilinen ta'lık yazının üstad hattatlarından Kadı İbrahim Efendi bir gün, Okmeydanı' ndaki Kemankeşler Tekkesi' ne gider ve oradaki ok atma müsabakalarında kemanını kuvvetle çekip hedef olarak konulan defe okunu fırlatır. Ne var ki ok defe değil de onun çevresindeki zillerin birine takılıp kalır. Okun hedefi bulmamasına rağmen zili delip geçmesi kemana çeken pazuların kuvvetini göstermek bakımından herkesi hayrete düşürmüştür."(130) Bu olaydan kaynaklanan deyim daha sonraları büyük beklentilerin gerçekleşmemesi

127 Gölpınarlı, age., s.XV.

128 Gölpınarlı, age. s. 22-23.

129 Gözler, age., s.196.

130 İskender Pala, "Defin kulağını çınlatmak", Zaman (30.6.1997), s.13.

anlamında kullanılmış ve zamanla unutulmuştur. Çekirdekten yetişme deyimi bir mesleğe çocuk yaştan itibaren başlayıp uzmanlaşanlar için kullanılan bir deyim aktarmasıdır. Aslında çekirdek ve bitki ilgisi ile oluşmuş bu yapının böyle kullanıldığını da Havâyî' nin ;

Kıyas itmen benim bostânım içinde yemiş olmaz

Çekirdekten yetişmiş bir kaç ağaç tatlı mışmış var
mısralarında görmek mümkündür.(131)

Kimi deyimlerde dilin tasarruf anlayışına bağlı kısaltmalardan ortaya çıkan değişmeler görülür. Örnek olarak "yaş tahtaya basmak" deyimi "yaşa basmak" şeklinde de kullanılmıştır. Yine bu deyimdeki yaş kelimesinin çürük sıfatı ile eş anlamlı kullanıldığını görüyoruz. Yaş/ çürük tahtaya basmak/ basmamak. Yaşa basmak.

Bugün sus payı olarak kullanılan deyimden eski dildeki karşılığı hakk-ı sükût' tur. İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri. "Şen olasın Halep şehri: XVI.yüzyıl halk şairi Aşık Garip'in' İşte geldim gidiyorum/ Şen olasın Halep şehri' mısralarından kaynaklanmıştır."

1.3.2. Deyimlerde Mahallî Unsurlar

1.3.2.1.Deyimlerde Yer Adları

Türkçe deyimlerde geçen bazı yer adları deyimlerin nerelerle ilgili olduğunu, bir özelliği ile meşhur olan yer adının deyim kuruluşunda görev aldığını göstermektedir. Deyimler anonim dil unsurları oldukları halde bazılarının hangi coğrafi bölgeden kaynaklandığını veya ilk kullanıcıların nereyle ilgili olduklarını tespit etmede ip uçları verebilir.(132) Bu deyimlerin adı

¹³¹ Eyüboğlu, age., s. 117.

¹³² Kerim Yund "Atasözlerimizde geçen İstanbul yer adları ve açıklamaları", TFA 1975, KB yayınları, Ankara 1976, s.171-194.

geçen yerden kaynaklandığı anlamına gelmemelidir. Çünkü deyimin oluşmasında etkili olan şey ilgili yer adıyla özdeş hale gelmiş bir takım nesne veya olaylardır.

Amasya : Amasya'nın bardağı biri olmazsa bir daha.

Arapkir: Arapkir mektubu.

Aydın : Kısa kes Aydın havası<abası olsun.

Bağdat :Bağdat Bağdat olalı şimdi buldu valisini,
Bağdat harap, Bağdat mamur, Bağdat'ı tamir etmek.

Bursa : Bulunmaz Bursa/ Hint kumaşı mı?

Dimyat : Mısır'da bir liman.

Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak.

Halep : Halep iti gibi yan yan yürümek,
Halep ordaysa arşın burada,
Halep yolunda deve izi aramak.

İstanbul'un semtleri :

Atı alan Üsküdar'ı/ Üsküdar'a geçti,
Ayasofya'da dilenip,Sultanahmet'te sadaka vermek,
Suratı Çarşamba pazarına dönmek,
Bulgurlu' ya gelin mi gidecek,
İçerisi Mahmutpaşa çarşısı,
Kasımpaşa karısı gibi eli bayraklı,
Kasımpaşalı eli maşalı,
Kemer patlıcan gibi burun,
Kuruçeşme'de abdest almış Kemalpaşa'da namaz kılmış.

Marmara çırası gibi tutuşmak,
Ok meydanı'nda buhurdan yakmak,
Zeyrek yokuşu,
Ok meydanı'na buhurdanla çıkmak.

Karaman :

Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.

Karamürsel :

Karamürsel sepeti mi sandın?

1.4. Çeviri Deyimler

Deyimlerin tercüme edilmelerinin pek kolay olmadığı kabul edilir.(133) Türkçe deyimlerle ilgili eserlerde bazı yabancı dillerden alınmış deyimler ya da Türkçe-yabancı dil ögesi ile kurulmuş deyim yapıları bulunmaktadır. Ancak aynı inanç ve medeniyet dairesinde olan toplumlar arasında bir takım dil unsurlarının karşılıklı olarak toplumların diline yerleştiği bilinmektedir. Diller arasındaki bu alışverişlerde kelimelerin temsil ettikleri kavramların aktarılması yoluyla deyimlerin de çeviri ögeleri olarak yer aldıkları bilinmektedir.(134) Gam yemek, yüz suyu dökmek, rekor kırmak, yeşil ışık yakmak gibi. Bu deyimler daha çok Arapça, Farsça kısmen de Fransızca ve İngilizce'den Türkçeye geçmiştir. Özellikle Osmanlı aydın kesiminin itibar ettiği eski devrin kültür ve edebiyatının bir göstergesi olması bakımından ilginç olan bu deyimler bugün de zaman zaman kullanılmaktadırlar. Bu deyimlerin bazılarında Arapça ibareler Türkçe kelimelerle birlikte yer almaktadır : işte geldi ve ileyhi türceun deyimindeki "ve ileyhi türceun" ibaresi, Yâsîn Suresi 22. âyette geçmektedir.(135)

Farsça unsurlarla kurulmuş deyimlerin yanında, bu dilden tercüme yoluyla Türkçeye yerleşmiş çok sayıda deyim de bulunmaktadır.(136) *Gam-horden*> gam yemek; *kîne-i şütür*> deve kını gütmek; *güş-ı can-can* kulağı ile dinlemek; *âb-rûy-ı rihten-* yüz suyu dökmek;

133 Aydın Dağpınar, *Türkçe-İngilizce İngilizce-Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Minnetoğlu Yay., İstanbul 1982, s.42; Aksan, *Her Yönüyle Dil-I*, s. 76.

134 Aksan, *Türkçenin Sözcükleri*, s.39.

135 Kur'an-Kerim ve Açıklamalı Meâli, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1993, s.440.

136 Aksan, *Her Yönüyle Dil*, C.III, s.37; Cem Dilçin, "Türkiye Türkçesinin sözcükleri ve tarihsel sözlüğü", TDAY-Belleten 1980-1981, TDK Yay., Ankara 1983, s.29.

külâh-ı Alirâ ser-i Veli külâh-ı Velirâ ser-i Ali güzârden>Ali' nin külâhını Veli'ye, Veli'nin külâhını Ali'ye giydirmek; rişrâ der-âsiyâb sefid kerdên> sakalı değirmende ağartmak; galib âmeden-galip gelmek; geşm endâhten-göz atmak; be-râh üftâden-yola düşmek; gûş dâden-kulak vermek, ârd râ bihten ve elek râ âvihten-ununu eleyip eleğini asmış gibi.Farsça, "kâr-ı 'âkil" yani "akıllı adam işi" deyimi akıl işi değil, akıl kârı olmamak biçimine çevrilmiştir.(137)

Alman dilinde yapılan muhteva aktarmalarını inceleyen Yaşar Önen, A'dan Z'ye deyiminin Batı dillerinden muhtemelen de Almanca'dan Türkçe'ye geçtiğini ve ilk defa Refik Saydam tarafından kullanıldığını yazmaktadır.(138) Oysa eliften başlamak (14,42), elif' ten ye' ye kadar (14,35,36,42) deyimleri Osmanlı Türkçesinde zaten mevcuttu. Elif, Arap kökenli Türk alfabesinin ilk ye< yâ ise son harfidir. Bu deyim aynı anlamda 1928 yılından sonra yeni Türk alfabesinin ilk ve son harflerine uyarlanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bütün bunlara rağmen deyimlerin bir bölümünün bir yabancı dile çevrilemeyecekleri de bilinmektedir. Her toplumun anlam dünyasında çok özel alanlar bulunabilir. Yaşama tarzı ile de ilgili olan bu durum üzerinde duran felsefeci Ömer Naci Soykan, diller arasında bazı deyimlerin karşılıklarının olmamasını; " bir dildeki bir yaşama alanının karşılığının öteki dilin yaşama dünyasında olmaması" olarak açıklamakta ve "bakar kör" deyimini örnek olarak vermektedir.(139)

Bir dilden bir diğer dile çeviri günümüz şartlarında kaçınılmazdır. Çok farklı siyasî, ticarî ve kültürel temasların yapıldığı çağımızda çeviri de kaçınılmaz olmaktadır. Bu noktada deyim, atasözü ve diğer hazır söz

137 Dilçin, agm., s.29.

138 Yaşar Önen, "Alman dilindeki muhteva iktibasları üzerine araştırmalar", DTCFD, c.XIII, Ankara 1955, s. 34.

139 Ömer Naci Soykan, Arayışlar-Felsefe Konuşmaları 1, Küyerel Yay., İstanbul 1998, s. 136-137.

eserleri birlikte hazırladığı Cemşid Drahan'ın yardımını gördüğünü de belirtmektedir.(142)

1.4.2. Batı Dillerinden Gelen Deyimler

Türkiye Türkçesinde kullanılan Batı dillerinde yapılmış bazı çeviriler zamanla deyimleşmişlerdir. Bunların herbirinin ayrı gelişme çizgisi olduğu görülüyor. Türkçe ve İngilizce deyimler üzerine bir eseri olan Aydın Dağpınar, göze göz, dişe diş " an eye for an eye, a tooth for a tooth" deyiminin Tevrat' tan bu dillere geçtiği kanaatindedir.(143)

Beyin yıkamak (to brainwash).

Fertiği çekmek/ kırmak.(144)

Gölge etme başka ihsan istemem.(145)

Kel alâka.(146)

Rekor kırmak (to break a record).

Sen de mi Brutus!(147)

Yeşil ışık yakmak.

1.4.3. Diğer Çeviri Deyimler

Bu deyimler genellikle Arapça ve Farsça kelimelerle kurulmuş olmalarına rağmen bazılarının bünyelerinde Türkçe ekler ve kelimeler de mevcuttur. Osmanlı Türkçesinden bugüne ulaşan bu deyimler şunlardır:

142 Olgun, agm., s. 160.

143 Dağpınar, age , s.15.

144 fertik : (Almanca) Bir demir yolu terimidir. Gitmek, kaçmak, sıvışmak anlamında kullanılır.

145 Aksan, Türkçenin Sözcükleri, s.35. Diogenes tarafından Büyük İskendere söylenmiştir. Aksan'a göre Tanzimat yazarı Âli Bey tarafından ölçülü olarak Türkçeye çevrilmiştir.

146 Fransızca 'quel' (ne, hangi) kelimesinin Türkçe'deki 'kel' kelimesiyle olan ses benzerliğinden yararlanarak; hiç ilgisi yok, ilgilendirmes, ne alâkası var anlamında kullanılır.

147 Sezar, kendisini hançerleyen Brutus' a söylemiştir. Marcus Junius Brutus (M.Ö.85-42) : Gaius Julius Caesar (Sezar)'ı öldüren Romalı politikacılardan. Bu çeviri söz Türkçe'de deyimleşmiştir.

Akl-ı evvel.
 Akl-ı selim sahibi.
 Allahü â'lem.
 Ayan beyan.
 Belâyı berzah.
 Beraati zimmet asıldır.
 Bukalemun meşrep.
 Can ü gönülden.
 Can ü yürekten.
 Cemaziyelevvelini bilmek.
 Dayansın ehli kubur.
 Def-i belâ kabilinden.
 Dört kaşlı (çar ebru) güzel.
 Efradını câmi, ağıyarını mâni.
 Ehl-i dünya.
 Ehl-i ırz.
 Ehl-i kible.
 Ehl-i kitap.
 Ehven-i şer.
 Elemtere fiş, kem gözlere şiş.
 Emre âmâde.
 Emri hak vaki olmak.
 Esbabı mucibe.
 Eşref-i mahlûkat.
 Eşref-i saat.
 Eteği belinde (dâmen dermeyan).
 Evrak-ı perişan.
 Feleğin germ ü serdini görmüş.
 Fi tarihinde.
 Fidye-i necat.
 Fitne fücür.
 Fülûs-ü ahmere muhtaç.
 Hakk-ı sükût.
 Halet-i nezi.
 Halet-i ruhiye.
 Hâlis muhlis.
 Harc-ı âlem.

Hasebi nesebi.
 Hayal-i ham.
 Hercaî meşrep.
 Hükm-i karakuşî.
 Karışık ism-i fail.
 Kefâfı nefis etmek.
 Kiyasa muhalefet.
 Lâf ü güzaf.
 Lâklâka perdaz.
 Lâl ü ebkem.
 Makable şamil olmak.
 Malûmatfuruşluk göstermek.
 Medar-ı iftihar.
 Memnu meyve.
 Nesebi gayri sahih.
 Nev'i şahsına münhasır.
 Nokta-i nazar.
 Nursuz pirsiz.
 Rahle-i tedrisinde.
 Sine-i millete dönmek.
 Sittin sene .
 Şayan-ı dikkat/ hayret.
 Şayan-ı itimat.
 Tahsisat-ı mesture.
 Teklif tekellüf.
 Tiğ-ı teber şah-ı merdan .
 Truva atı.
 Veled-i zina.
 Yâr u ağyar.
 Yâr ü ağyâra karşı.

1.4.4. Meşhur Sözlere Oluşan Deyimler

Bazı deyimler meşhur mısralardan veya özdeyişlerden oluşmaktadır. Özdeyiş genellikle akılda kalan, söyleyeni belli; güzel, etkili söz demektir. Deyimlerin anonimlik vasıflarına aykırı düşmekle birlikte ya çok yaygın

biçimde kullanıldığı ya da ilk söyleyeni herkes tarafından bilinmediği için deyim gibi kabul edilerek kullanılmış ve deyim seviyesine ulaşmış özdeyişler bulunmaktadır. Bunlardan Kırk yıllık Kâni olur mu Yani deyimi 1712-1792 yılları arasında yaşamış Tokatlı Kâni' nin bir mısraından çıkmıştır. Nihat Sami Banarlı şairin bir romen kızına âşık olduğunu ve kızın kendisine hristiyanlık teklifi üzerine bunu söylediğini kaydeder.⁽¹⁴⁸⁾ Ömer Asım Aksoy bu deyimi atasözü kabul etmiştir.⁽¹⁴⁹⁾ Bunlardan bazıları ise belli tarihi şahsiyetlere mal edilmekle birlikte daha önceki dönemlerden de kullanılmış olabilirler: "Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni " ve "Pek yazık oldu Süleyman Efendiye " deyimleri gibi.

Bakî kalan kubbede bir hoş seda imiş

(Bakî).

Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni

(Yavuz Sultan Selim).

Gölge etme başka ihsan istemem

(Diyofen).

Kırk yıllık Kâni, olur mu Yâni

(Tokatlı Kâni).

Pek yazık oldu Süleyman Efendiye

(Orhan Veli Kanık).

Sen de mi Brutus!

(Gaius Julius Caesar)

¹⁴⁸ Nihat Sami Banarlı, RTET-II, s.751.

¹⁴⁹ Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 3 Cilt., s.295.

1.5.1. Deyimlerin Anlam Yapısı

Deyimlerin meydana gelişinde deyim aktarması, ad aktarması, benzetme, çeviri yoluyla geçenler ve geçmişte yaşanmış bir olaya yapılan gönderme ya da kinayeli sözler rol oynamaktadır. Binlerce yıllık bir geçmişe sahip olan Türk milletinin yaşadığı büyük coğrafyada geçirdiği büyük tecrübe birikimi deyimleşmede kendini göstermektedir. Son derece hareketli bir sosyal tarihle birlikte sürekli bir biçimde yeni deyimler yaratan halkın düşünme gücü bazı deyimleri de kullanımdan düşürmüştür. Bu açıdan bakıldığında deyimlerin bir kısmının değişen sosyal hayat şartları ve teknik ilerleme karşısında gerilediğini, kullanım alanlarının daraldığını ve zamanla da unutulduklarını görmek mümkündür. Dizin'de yer alan deyimlerin kökenleri araştırıldığı zaman bazı deyimlerin Türkçe kaynaklarda geçmekle birlikte bazı kelimelerinin değiştiği görülmektedir.⁽¹⁵⁰⁾ Deyimlerin bu özelliğine dikkat çeken Aksan, bugün "aklını başına toplamak" olarak kullandığımız deyim, XIII.yüzyıla ait Çarhname'de ögüñi /ussuñu başuña der- biçiminde geçtiğini de hatırlatıyor. Deyimleşme sürecinde yaşanan belli başlı anlam olayları sonucunda binlerce deyim oluşmuştur.

1.5.1. Ad aktarması, Mecaz-ı Mürsel (Metonümia)

Dilin anlatımı güçlendirmek için baş vurduğu söz sanatlarından biri olan ad aktarmasının eski dildeki adı mecaz-ı mürseldir. Bu söz sanatı aynı zamanda çok önemli bir anlam olayıdır. Bir sözün benzetme amacı gütmeyen gerçek anlamının dışında kullanılması olarak tanımlanan bu söz sanatına deyimler arasında çok

¹⁵⁰ Aksan, Türkçenin Sözcükleri, s.31.

rastlanmaktadır.⁽¹⁵¹⁾ Bir çok dilde görülen bu kavram, doğrudan doğruya onu söze dönüştüren kelimelerle değil; ilgili, bağlantılı olduğu bir başka kelime veya kelimelerle anlatılır.⁽¹⁵²⁾ Ağlamak yerine göz yaşı dökmek; ölmek yerine; can vermek, son nefesini vermek, tahtalı köyü boylamak, cızlamı çekmek, dört kolluya binmek, imamın kayığına binmek; çok dolaşma yerine, kırk kapının ipini çekmek; oy kullanmak, seçime katılmak yerine sandık başına gitmek kullanılması gibi.

Gerçek ve mecazlı anlamlar arasında benzetmeden çok parça-bütün, sebep-sonuç, özel-genel ilişkisi bulunur : göze girmek (başkalarının sevgi ve beğenisini kazanmak), gözden düşmek (itibar kaybetmek), başa çıkmak (başarmak), eli olmak (bir işin olmasında payı bulunmak), eline bakmak (birinin yardımına ihtiyacı olmak), elinden gelmek (bir işi yapabilecek durumda olmak) anlamları amaçlanmaktadır. ağızını bıçak açmamak, bacası tütmez olmak, başında torbası eksik, bir ayağı çukurda olmak, bir yastıkta kocamak, dünyaya gelmek, iki elim yanıma gelecek, nüfus kâğıdı eskimek.

1.5.2. Deyim Aktarması (Metaphor, İstiare- Eğretileme)

Metaphore-istiare ya da yeni söyleyişle eğretileme deyimlerde çok rastlanan bir anlam olayıdır. Günlük dilde ortaya çıkan deyimlerin bir çoğunda görülen bu anlam olayına deyim aktarması da denir. Bu anlam olayının temelinde; soyut, anlatımı zor durumların, olayların, kavramların görülebilir, tutulabilir yani

¹⁵¹ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK. Yay., 5.baskı, Ankara 1999, s.415; Kaya Bilgegil, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Atatürk Ü.Yay., Ankara 1980, s.169-175.

¹⁵² Aksan, Halk Şiirimizin Gücü, Bilgi Yay., Ankara 1999, s.155-156.

somut kavramlar vasıtasıyla örneklendirilerek anlatılması vardır. İşten güçten düşen birisi için kullanılan; eleğini eleyip duvara asmak gibi deyimler bunun örneğidir. Burada elek ve duvar nesnelere bir araya getirilerek anlam deyim halinde ifade edilmiştir. Anlatılması, kavranması güç durumların bir takım benzetme öğelerinden yararlanılarak somutlaştırma marifetiyle izah edildiğini görüyoruz. Elbette bu izahta başka ahenk unsurlarının payı da bulunmaktadır. Yani ses, kafiye ve hece ölçüsü gibi deyimlerin oluşmasında ve toplum katmanları arasında yaygınlaşmasında etkili olan öğeler de bulunmaktadır. Türkçe deyimler bu açıdan incelendiği zaman somutlaştırma eğiliminin ne kadar güçlü olduğu çabuk anlaşılır: acı söz, attan inip eşeğe binmek, öküz altında buzağı aramak, pabucu dama atılmak, taze ot bulmuş eşek gibi sırtmak.

Divan şiirinde istiare olarak adlandırılan bu söz sanatı benzetmenin ileri bir aşamasıdır ve anlatıma güç katmak için başvurulan bir yöntemdir.⁽¹⁵³⁾ Kaya Bilgegil istiare ya da metaphore için şu tanımlı vermektedir : "Arada bir engel karîne (karîne-i mâni'a) bulunmak şartıyla, bir sözü, benzerlik ilgisıyla kendi mânâsı dışında kullanmak istiâre adını alır."⁽¹⁵⁴⁾ Bilgegil'e göre her milletin günlük dilinde hayvan, bitki, vücut organı, eşya ile bunların parçalarını, görünüşlerini, bunlarla ilgili hâdiseleri anlatan çok sayıda istiare bulunmaktadır. Cem Dilçin, istiare için şöyle der: "Bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anma."⁽¹⁵⁵⁾ Yazara göre istiare bu yönüyle hem bir mecaz hem de bir benzetme sanatıdır. İstiarenin bu iki yönlü özelliğine göre, bir istiarede şu üç nitelik olmalıdır :

¹⁵³ Aksan, *Türkçenin Gücü*, s.87.

¹⁵⁴ Bilgegil, *age*, s.154.

¹⁵⁵ Dilçin, *age.*, s.412.

- a. Kelimenin gerçek anlamının dışında herhangi bir kavrama ya da nesneye ad olması,
- b. Engelleyci ipucu bulunması,
- c. Benzetme amacının mevcudiyeti.(156)

Bu konu üzerinde çalışan ünlü ruhbilimci Friedrich Kainz, deyim aktarmalarının dil hayatının ilk belirtisi olduğunu anlatırken şöyle demiştir: "Dil 'métaphorique' bir temele dayanır. Her dil az ya da çok, bir deyim aktarmaları sözlüğüdür."(157) Kainz'in bu görüşünü doğrulayan Doğan Aksan, deyim aktarmasının somutlaştırma adını verdiği türüne: Kök Türk yazıtlarında geçen; **menin sabımın sımadı** (birinin sözünü kırmak), **gergek bolmak** (ölmek), **adaq qamşatmak** (ayağı burkulmak) deyimlerini örnek olarak vermektedir. Yazara göre bu da Türkçenin Köktürkçe'den zamanımıza kadar bu söz sanatlarından yararlanarak anlatma yeteneğini geliştirdiğini göstermektedir.(158)

Açık İstiâre (eğretileme): Açık deyim aktarması da denilen bu istiâre çeşidinde doğadaki nesnelere, bunlarla ilgili sıfatların insanlar ve onların nitelikleri için kullanılması söz konusu olur. Böylece insanların fizikî ve ruhî bir takım özellikleri belirtilmiş olur : **acemi çaylak, acem aslanı, acı patlıcan, altı kaval üstü şişhane, altın yumurtlayan tavuk, arslan bakışlı, arı dalağı, aslan sütü emmiş, asma kabağı gibi kollar, at kafalı et kafalı, at nalı kadar, ateşle barut, ateşten gömlek, ayaklı kütüphane, ayarı bozuk, ayı bacağı, aynı yağın küsbesi, banya tarlası, başı dumanlı, başında hanam tokmağı, bit yeniğı, bok çömçesi, bok püsür, bostan korkuluğı, boynuzlu öküz, cennet kuşu, cennet öküzü, ceylan**

¹⁵⁶ Dilçin, age, s.412.

¹⁵⁷ Aksan, Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, s.127.

¹⁵⁸ Aksan, Anlambilimi ve Türk Anlambilimi, DTCF Yay., Ankara 1971, s.153-154; "Göktürk yazıtlarında söz sanatları-güçlü anlatım yolları", TDAY-Belleten 1990, TDK Yay., Ankara 1994, s.1-12.

bakışlı, ceylan gözlü, cırcır böceği, ciğerci
 sırtığı, cin fikirli, çalı süpürgesi, çalı yırtığı
 çoban dürtüğü, çantada keklik, çay ağacı, çayır
 cücesi, çeyiz katır, çiçeği burnunda çamuru
 karnında, çifte kumrular, çiğ söz, çirkef kuyusu,
 çöpten çelebi, çöpten minare, çürük söz, dağda
 büyümüş, çürük yumurta, dağlar anası, dağ ayısı,
 dal yardak, dangalı eşek, davulu yarık, dedikodu
 kumkuması, deli balta, deli fişek, demir leblebi,
 deniz kurdu, deneme tahtası, dere bülbülü, deve
 dişli, deve yürüyüşü, dili güllü, dilli düdük,
 dört göz, düdük makarnası, dümeni eğri, ekin iti,
 ekmeğine koç, eksik etek, enayi dümbeliği, enayi
 pilâkisi, endazesini bozuk, enik encek, eski kurt,
 eski kütük, eski maya, eski toprak, eski tüfek,
 esrar kumkuması, esrar tekkesi, eşek başı, eşek
 cilvesi, eşek inadı, eşek kafalı, eşek sıpası,
 eşek şakası, evin direği, eyer kaltağı, eyersiz
 aslan, fesat kumkuması, fındık altını, fındık
 kurdu, fırıldak çiçeği, fırıldak tazeler, fırın
 süpürgesi, fitne kumkuması, gamze oku, gayya
 kuyusu, gazoz ağacı, gece kuşu, gemi aslanı,
 gerdan süpürgesi, geyik muhabbeti, gündüz feneri,
 has boya, horoz orospusu, horozsuz tavuk, ırzı
 kırık, ıslak tavuk, içi kan kuyusu, ifrit
 yardağı, iğdiş yoğurt, iğneli söz, iki analı
 kuzu, iki evin köpeği, iki kuyruklu, ilâhi su
 kuşu, ipi çürük, ipsiz sapsız, istavroz fidesi,
 it dalaşı, it derneği, it kopuk, it oğlu it, it
 yalağı, kahve ağacı, kahve bülbülü, kaldırım
 çiçeği, kaldırım kargası, kaçı kuyruk, kapı
 mandalı, karda aslan, karga burun, karga derneği,
 kart horoz, kavga kaşağısı, kaytan bıyıklı, kaz
 yumurtası, kazık kadar, kel tavuk kel horozla,
 kelebek kalbli, kemik kavgası, kemik yalayıcı,
 kenarın dilberi, kesik yalayıcı, keskin sirke,
 kestane fişegi, kıl kuyruk, kıllı bebek, kınalı

kuzu, kırk ambar, kırk ev kedisi, kırmızı gömlek, kızıl ayı, kızıl divane, kirli çamaşır, kitap kurdu, koltuk değneği, korkak karga, koyun başlı, koyun bakışlı, koyun sürüsü, köpek soylu, kulağı kesik, kulak tozu, kurtlu bakla, kuru çeşme, kuş uykusu, kuyruklu yalan, kuyruksuz aslan, kül döken, kül kedisi, lahmacun pidesi, leylek bacaklı, limonî çehre, lop yumurta, Mahşer Midillisi, manda yürekli, Marsıvan ayısı, mart kedisi, maymun iştahlı, maymun suratlı, meşe odunu, mezar kaçkını, minare kırması, nallı kuzu, o ne kumaştır, oktan uğru mumdan doğru, orta direk, ördek edalı, ördek nağmesi, ördek yürüyüşü, pandispanya gazetesi, papel ağacı, pırlanta değerinde, pişmiş kelle, rakı sıskası, sağmal inek, salepçi gügümü, sapsız balta, sarı çıyan, sokak süpürgesi, süt kuzusu, şahin bakışlı, şangır şungur, şarap tulumu, şeddeli eşek, şeytan çekici, şeytan tüyü, taş arabası, taş bebek, tay tay arabası, tekne kazıntısı, tok evin aç kedisi, Tophane güllesi, Tunus gediği, yabanın ayısı, yağ tulumu, yağlı çarık, yağlı kuyruk, yan kabağı, yandan çarklı, yapma bebek, zilli maşa, zil zurna gök kandil.

Bu konu üzerinde duran Kaya Bilgegil istiare halindeki deyimlere çok sayıda örnek vermektedir : acı söz, ağır başlı, ağır canlı, ağır gelmek, ağır söz, ağza kilit vurmak, ağzı gevşek, ağzını toplamak, akıntıya kürek çekmek, akılı kesmek, aklını bozmak, alttan almak, altına yapışsa toprak olmak, arka çıkmak, arslan payı, ateşle oynamak, ateş püskürmek, avucunun içine almak, ayağına bağ olmak, ayağını kaydırmak, ayağını kesmek, ayak bağı olmak, bağırını delmek, baltayı taşa vurmak, başa çıkarmak, baş göz etmek, başına çorap örmek, başından atmak, başının etini yemek, baştan çıkmak, belini doğrultmak, beyni sulanmak,

bin tarakta bezi olmak, bir dalda durmamak, burnunda tütme, can atmak, can çekişmek, canına değmek, canını dişine takmak, can yakmak, can çekişmek, canına değmek, canını dişine takmak, ciğer pare, ciğerimin köşesi, çalım satmak, çehre züğürdü, çığır açmak, çivi kesmek, daldan dala konmak, dallanıp budaklanmak, dara düşmek, dayak yemek, deliğe tıkmak, deliksiz uyku, derdini deşmek, dikiş tutturamamak, dile dolamak, dili açılmak, dili varmamak, diş bilemek, dizlerinin bağı çözülmek, dolap çevirmek, dökülüp saçılmak, dünya evine girmek, eğri basmak, ekşi yüz, elden ayaktan düşmek, ele almak, elden gitmek, eli darda olmak, elinden gelmek, elinden gitmek, el koymak, eli yatmak, el vurmamak, ev yıkmak, fesat kaynatmak, gam yememek, gelip çatmak, geniş mezhepli, gölgede bırakmak, gönlü olmak, gönlü kalmak, gönlü tok, gönül almak, gönül kırmak, göz alıcı, göz boyamak, gözden çıkarmak, göze almak, göze batmak, göz hapsi, gözleri doldurmak, gözü aç, gözü doymak, gözü ısırarak, gözünde büyütme, gözüne kestirmek, gözünü dikme, gözü olmak, gözü yılmak, günâhına girmek, gürlüğe getirmek, hafiften almak, hapı yutmak, hatırı kalmak, hatırını kırmak, her şeye burnunu sokmak, iç açmak, içi bulanmak, içine dert olmak, içine kurt düşmek, içini boşaltmak, ileri sürmek, işi çatalanmak, işi azıtmak, işi pişirmek, işine gelmek, iş tutmak, kabına sığmamak, kafadan atmak, kafa patlatmak, kafası şişmek, kafa tutmak, kafayı tütsülemek, kafese girmek, kolayı basmak, kalbur üstü, kapısını yapmak, karnı zil çalmak, karşı gelmek, kazık atmak, kendini bulmak, kendini kaptırmak, karşı gelmek, kazık atmak, kendini bulmak, kendini kaptırmak, kendi kendini yemek, kendine gelmek, kendine yontmak, kızağa çekmek, kozu paylaşmak,

kök söktürmek, kulak dolgunluğu, kulak kabartmak, kulaktan dolma, kurtlarını dökmek, küçük düşmek, lafa boğmak, lafa tutmak, lafı ağızında gevelemek, laf kaldırmamak, mekik dokumak, mercimeği fırına vermek, metelik vermemek, meydana atılmak, meydana koymak, meydanda kalmamak, mezhebi geniş, nazını yoklamak, nalları dikmek, nazı geçmek, nefes tüketmek, nefesine yedirememek, okkanın altına girmek, ortaya atmak, ömür törpüsü, önünü almak, palavra savurmak, papara yemek, para dökmek, perdesi yırtık, pirinci çok su kaldırmak, rengi atmak, renk vermemek, sabrı taşmak, semeri devirmek, sıkboğaz etmek, sırra kadem basmak, sineye çekmek, sinirleri gerilmek, sonunu getirememek, söz açmak, söz gelişi, sözünü tutmak, sözü yere düşmek, surat asmak, suyu başından kesmek, şafak atmak, şaka götürmemek, tadına bakmak, tadını kaçırmak, taş çatlasa, taşı gediğine koymak, tatlıya bağlamak, tırpan atmak, tok gözlü, topun ağızında olmak, toz kondurmak, uyku gözünden akmak, uykusu başına vurmak, üst perdeden konuşmak, üstüne almak, üstüne düşmek, yağlı kuyruk, yağlı müşteri, yakası açılmadık, yarım ağızla, yelkenleri suya indirmek, yola gelmek, yoldan çıkmak, yol kesmek, yol vermek, yufka yürek, yüreği oynamak, yüz bulmak, yüzü tutmamak, zılgıt yemek, zihnini bozmak, zihnini toplamak, zihni takılmak.(159)

Doğan Aksan, Türkçenin Gücü adlı eserinde deyim aktarması ve somutlaştırma konularını ele alarak çok sayıda örnek vermektedir : aba altından sopa göstermek, akıntıya kürek çekmek, armudun sapı var, ayağının altına karpuz kabuğu koymak, baltayı taşa vurmak, içine kurt düşmek, iğneyle kuyu kazmak, ince eleyip sık dokumak, kabına

sığanamak, kahve dövücünün hınk deyicisi, kel başa şimşir tarak, kendi yağıyla kavrulmak, kesenin ağzını açmak, kurt ağzı bağlamak, leyleğin yuvadan attığı yavru, öküz altında buzağı aramak, pireyi deve yapmak, pusulayı şaşırmaq, şeytanın yattığı yeri bilmek, taşı gediğine koymak, tavşana kaç tazıya tut demek, topal eşekle kervana katılmak, üzümün çöpü var demek, yağmurdan kaçarken doluya tutulmak, yangına körükle gitmek.(160)

1.5.3. Teşbih-Benzetme (simile)

Deyimlerin oluşmasında görev alan bir anlam olayı da benzetmedir. Benzetme; sözü daha etkili kılmak için ,aralarında türlü açılardan ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından zayıf olanı nitelikçe daha üstün olana benzetmektir. Eski Türk edebiyatında teşbih sanatı diye kullanılan bu sanatta kelimeler asıl anlamlarında kullanılırlar.(161) Ünsal Özünlü Edebiyatta Dil Kullanımları adlı eserinde Raymond Chapman'a dayanarak insan aklının söz sanatlarını yapmaya benzetme (simile) ile başladığını yazar. Yazara göre benzeyen (tenor) ve benzetilen (vehicle) yanında benzetme yönü (ground) söylenmemişse bu eğretilmeye (metaphor) sebep olur.(162) Günlük konuşma dilinde bir nesneyi, bir durumu daha iyi ifade edebilmek için insanlar değişik benzetmelere başvururlar. Burada anlatılacak olan şey veya durum, belirgin özelliği olan bir başka nesnenin adı anılarak birbirine yaklaştırılır. Böylece anlatım daha canlı, renkli ve somut hale getirilmiş olur. Ortaya çıkan bu kalıp ifadeler daha sonra yayılarak genel dilin söz varlığında yer bulur. Türkçe deyimler arasında

¹⁶⁰ Aksan, Türkçenin Gücü, s.94-98; Türkçenin Sözcük Varlığı, s.177.

¹⁶¹ Cem Dilçin, age, s.405.

¹⁶² Ünsal Özünlü, Edebiyatta Dil Kullanımları, Doruk Yay., Ankara 1997, s.91.

benzetmelerin kalıplaşması sonucunda çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bu tür deyimler "gibi" benzetme edatı ile kurulurlar. Benzetme yoluyla oluşmuş 488 deyim bulunmaktadır: acem bahçesi gibi, akıntı çağanozu gibi, tığ gibi delikanlı, turp gibi sağlam, bülbül gibi anlatmak, cadı kazanı gibi kaynamak, düğüne keçi getirmiş kâhya gibi kurulmak, fasulye gibi kendini nimetten saymak, gâvur orucu gibi uzamak, mahşer tilkisi gibi meydanda kalmak, mart kedisi gibi damlarda dolaşmak, papağan gibi ezberlemek, menzilci beygiri gibi koşmak, nalıncı keseri gibi kendine yontmak.

Gibi edatının dışında ...-e dönmek kalıbında örnekler de bulunmaktadır. Bu deyimlerde çok güçlü bir anlatımın yanında, güçlü bir betimleme yapısı da mevcuttur. Bu örneklerde benzetme yapılmakla birlikte bazı deyimler alüzyonlu örneklerdir: ağzı burnu Çarşamba pazarına dönmek. Bu deyim İstanbul'un Fatih semtinde bulunan pazar yerinin akşam saatlerinden sonraki haline göndermede bulunmaktadır. Çarşamba adı da Samsun'un Çarşamba ilçesinden gelmektedir. Yani pazar yerini kuranların geldikleri yeri de hatırlatmaktadır. Dönmek fiilinin benzetme anlamında kullanıldığı 87 deyim bulunmaktadır:

- Ağlama duvarına dönmek.**
- Benzi hazan yaprağına dönmek.**
- Besmele görmüş şeytana dönmek.**
- Beyninden vurulmuşa dönmek.**
- Boynu armut sapına dönmek.**
- Camiye giren ite dönmek.**
- Çiriş çanağına dönmek.**
- Dilenci değneğine dönmek.**
- Eşekten düşmüş karpuzla dönmek.**
- İki cami arasında kalmış beynamaza dönmek.**
- Mal bulmuş Mağribiye dönmek.**
- Manastır papazına dönmek.**

Pazar yerine dönmek.

Taziya dönmek.

Tecrübe tahtasına dönmek.

Yıldırım ile vurulmuşa dönmek.

1.5.4. Kinaye

Bir kelimeyi ya da sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı olmadan mecazen kullanma olarak tanımlanan kinaye, deyimlerde çok rastlanan bir durumdur. Kelime anlamında açıklıktan kaçınma, gizlemek olan kinaye deyimlerde çokça rastlanan bir söz sanatıdır. Burada deyimi oluşturan kelimelerin anlamlı bir birlik oluşturması bile önemli değildir. Çünkü asıl amaçlanan mecazlı kullanımdır. Deyimler bu özellikleriyle zaten kinayeli sözlerdir. Çünkü deyimi oluşturan kelimeler az çok asıl anlamlarının dışında kullanılırlar. Onları diğer kullanımlardan ayıran husus ise kendilerine mahsus bir kalıp ve kavrama sahip olmalarıdır. Deyimlerin yapılışında yaygın olarak kullanılır : ağır başlı, akli başında, alnı açık, eli açık, eli uzun, eli yumuk, ensesi kalın, gözü açık, gülü tarife ne hacet ne çiçektir biliriz, tuttuğunu koparıyor, yüzü ak.

Yukarıdaki deyimlerin anlamları düşünüldüğü zaman ifade ettikleri anlamın dışında mecazi anlamlarının da olduğu görülüyor.

Gözü açık; bir kimsenin hem gözünün kapalı olmadığına hem de dikkatli ve fırsatları iyi değerlendiren bir yapıya sahip olduğuna işarettir.

Burnu büyük ; bir insanın büyük bir burnu olduğunu ifade ediyor gibi görünen deyim asıl amacı o kimsenin kibirli, kendini beğenmiş bir kişi olduğunu anlatmaktır.

Eli açık ; birinin elinin açık olduğunu anlatırken asıl anlam cömert olmakla ilgilidir.

Alnı açık; bu deyimde alnın açık olduğu yani kapalı olmadığı anlatılırken kişinin aslında utanılacak bir halden uzak olduğu anlaşılır.

Eli uzun deyimini; hırsızlık gibi olumsuz ve güçlü, nüfuzlu anlamlarıyla olumlu kullanılabilir.

Kimi kinayeler övme amaçlıdır; **yüzü ak, tuttuğunu koparır.** Bu arada kabalığı hafifletmek, çirkin güzel gösterebilmek, alay için de bu sanata baş vurulur ; **ayak yolu, büyük abdesti gelmek, papaza borcunu ödemek (tuvalete gitmek), eli yumuk (cimri), kartvizit bırakmak (kusmak).**

1.5.5. Telmih (Alüzyonlu Deyimler)

Alüzyon : Dolaylı bir anlatım aracı olarak anlamı aktarmak için başvurulan yöntemlerden biridir. Alüzyonlu deyimlerde de deyim aktarması, ad aktarması ve benzetmede olduğu gibi; benzeyen, benzetilen ve benzetme yönü bulunmaktadır. Bu tür deyim yapılarında benzetilen ya da kendisine göndermede bulunulan kişi, olay, yer veya durumun iki taraf arasında bilinmesi gerekir. Bu tür deyimlerin anlaşılabilmesi için tarafların aynı kültür alanı içinde olmaları gerektiği söylenebilir. Bir çok deyim başlangıçta bir kişi veya grup tarafından ortaya atılır ve zamanla yaşama kabiliyeti olan yaşar. İlk söyleyen veya söyleyenleri zamanla unutulur. Ancak bir çok deyim hikâyesi ağızdan ağıza anlatılır. Bu tür deyimler bir hikâyeye dayandıkları için zamanla olay unutulsa da genel dile mal olan kalıp ifade işlevine uygun kullanılmaya devam eder. Deyimler arasında bir olay ya da geleneğe dayandığı halde bugüne kadar ulaşan ancak geleneği ortadan kalkan örnekler de bulunmaktadır. **Çile çekmek,** başlangıçta tasavvufla ilgili bir terim olarak çıkmış zamanla bir çok sıkıntıya katlanmak anlamında yaşamaya devam etmiştir. **Balta asmak, Bulgurlu'ya gelin mi gidecek, Alyon kesilmek, Eyüp sabrı, derdini Marko Paşaya anlatmak,**

Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak gibi deyimlerin hikâyeleri bilinince deyimler daha iyi anlaşılır. Deyim kaynaklarını açıklamaya çalışan kitaplarda hikâyeleri bulunan çok deyim örnek, alüzyonlu deyimlere örnek teşkil eder:

Abbas yolcu, açıklar livâsı olmak, ağaca çıksa pabucu yerde kalmamak, ağızdan baklayı çıkarmak, ağızla kuş tutsan nafîle, Ahfeş'in keçisi gibi başını sallamak, akıl tokmağı, al abdestini ver pabuçlarımı, al hocam muskanı babam kaykıldı, al külâhını eyvallahı da içinde, al takke ver külâh, alavere dalavere Kürt Mehmet nöbete, Ali Cengiz oyunu, Ali Paşa vergisi, altı kaval üstü şişhane, altın yumurtlayan tavuğu kesmek, altından Çapanoğlu çıkmak, Alyon kesilmek, Amasya'nın bardağı biri olmazsa biri daha, amme-i davadan zembili yırttık, analar dert yesin yarım yarım dört yesin, anasının algısı başında imiş, anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi, apar topar götürmek, arabın derdi kırmızı pabuç, arabın yalellisi, Arafat'ta soyulmuş hacıya dönmek, arayan leylasını da bulur mevlasını da, ardehu hacı mandal mühürü, atı alan Üsküdar' ı geçti, atma Recep din kardeşiyiz, aydın havası, ba'de harabil Basra, Bağdat Bağdat olalı şimdi buldu valisini, bal mumu yapıştırmak, başı bozuk, benim oğlum bina okur döner dönmez yine okur, cemaziyelevvelini bilmek, cim karnında bir nokta, çam devirmek, çanta altından yetişmek, Çapanoğlu'nun abdest suyu gibi, çıfıt çarşısı, çil yavrusu gibi dağılmak, dağlar Mehmet Ali çağırır, derdini Marko Paşa'ya anlat, Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak, Dingonun ahır, ensesi yasin tulumu gibi şişmiş, eski çamlar bardak oldu, eski kulağı kesiklerden, esmayı üzerine sıçratmak, fincancı katırlarını ürkütmek, geçti Bor'un pazarı sür eşeğini

Niğde'ye, geldi kafiye gitti Safiye, göründü Sivas'ın bağları, Hafız Paşa tokadı, Halep orada ise arşın burada, hasır altı etmek, herkes kendi Agop'una ağlar, hoşafın yağı kesildi, ipe un sermek, ipliği pazara çıktı, ipten kazıktan kurtulmuş, işte geldi ve ileyhi türceun, işte şimdi kuşa benzedin, it sürü para kazan, Kamber' siz düşün olmaz, Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu, Karamürsel sepeti mi sandın, Karun kadar zengin, kazan kaldırmak, kırk yıllık Kâni olur mu Yani, kırmızı dipli mumla mı davet ettik, kısa kes aydın abası> havası olsun, Konya külâhı giydirmek, Köroğlu'nun selamı kendisinden daha keskindir, külâh giydirmek, Mısır'daki sağır sultan duydu, mim koymak, mum yakıp derdine yanmak, müdir-i mes'uline kadar okumak, mürekkep yalamak, nasip ise gelir Hint'ten Yemen' den, ne Şam' ın şekeri ne Arab' ın yüzü, Nuh der peygamber demez, o işe Rûfailer karışır, sarı çizmeli Mehmet Ağa, sebilhane bardağı gibi dizilmek, tavuk pazarı şairleri, temcit pilâvı, Üsküdar' da sabah oldu, Vehbi' nin kerrakesi, Yalova kaymakamı, yaya kaldın Tatar Ağası.

1.5.6. Abartma-Mübalâğa

Türkiye Türkçesindeki deyimlerde çok rastlanan bir söz sanatı da mübalâğa sanatıdır. Bu, bir çok deyimden doğasında olan mantık dışı olma özelliği ile ilgilidir. Mübalâğa bir şeyi olduğundan çok daha fazla boyutlarda büyütme olduğuna göre bu zaten deyimlerin ortak özelliğidir. Böylece kimi deyimlerin oluşmasında mübalâğa sanatının mevcudiyeti söz konusudur. Bu şekilde insanın dikkati olağan üstü varlık, nesne ve resimlere çekilerek anlatıma kuvvet verilmektedir.

Açlıktan köpük kusmak.

Ağustosta boku donmak.

- Ağzı bir karış açık kalmak.
 Ağzı dört köşe olmak.
 Ağzı ile kuş tutmak.
 Ağzı kulaklarına varmak.
 Ağzı teneke kaplı.
 Ağzında tükürüğü kurumak.
 Ağzından şeker saçmak.
 Akıl dağıtılırken değirmene karpuz öğütmeye
 gitmek.
 Akılı yumurta sarısıyla beslenmek.
 Alâkaya çay demlemek.
 Balık kavağa/ kurbağa ağaca çıkınca.
 Burnu Kaf dağı' nda olmak.
 Burnu düşmek.
 Burnundan ateş püskürmek.
 Burnu yere düşse eğilip almamak.
 Çehresi sirke satmak.
 Çenesini bıçak açmamak.
 Çizmeden yukarı çıkmak.
 Çoban kulübesinde padişah rüyası görmek.
 Dağ (doğura doğura bir) fare doğurdu.
 Deliksiz bir uyku çekmek.
 Denize düşse ağzında balıkla çıkar.
 Derisine saman basmak.
 Dilinden şeker akmak.
 Dilinden zehir dökülmek.
 Dudağından bal akmak.
 Etekleri zil çalmak.
 Habbeyi kubbe yapmak.
 Haddeden Cidde' yi seyretmek.
 İğne atsan yere düşmez.
 İğne deliğinden Hindistan' ı seyretmek.
 Kan gövdeyi götürmek.
 Kanını su etmek.
 Kılıcını arşa asmak.
 Kirpiği kirpiğine değmemek.
 Yumurtaya kulp takmak.

2. DEYİMLERDE ŞEKİL VE SÖZ DİZİMİ ÖZELLİKLERİ

2.1. Deyimlerde Kısalık ve Kalıplaşma

2.1.1. Deyimlerde Kısalık

Deyimler az kelime ile kurulan çarpıcı anlatımlardır. Soyut kavramları değişik anlam olaylarıyla aktaran bu söz birliklerinin özelliklerinden biri de kısa oluşlarıdır. En az iki kelimededen meydana gelen deyimlerin bu özellikleri dikkati çekmektedir. Deyimler üzerinde çalışanların büyük çoğunluğu deyimi en az iki kelimededen oluşmuş saymaktadır.(163) Doğan Aksan ise tek kelimededen oluşan ifadeleri; tek ögeli deyim olarak adlandırmakta ve kaşarlanmış, akşamcı, sudan gibi kelimeleri örnek olarak vermektedir.(164) Ancak bu mecazî ifadeleri deyim kabul etmek doğru değildir. Anlamı en az kelime ile anlatma eğiliminin güçlü olduğu deyimlerde kalıplaşma gerçekleşirken sınırlı sayıda kelime görev alır. Türkçe'de bütün deyimleri kelime sayısına göre sınıflandırdığımızda iki ve üç kelimededen meydana gelen deyimlerin % 86'lık bir oranla büyük yer işgal ettiği görülmektedir. Bu oranlar da deyimlerin kalıplaşmış diğer sözler gibi kısa yapılar olduğunu göstermektedir. Türkçe'deki deyimlerin kelime sayısı esas alınarak yapılan sayım sonucunda şöyle bir tablo oluşturdukları görülmektedir :

1.İki kelimededen meydana gelen deyimler

10790 deyim iki kelimededen meydana gelmiştir. Bu toplam deyimlerin % 63'lük bir bölümünü meydana getirir.

163 Aksoy, age., s.38.

164 Aksan, Her Yönüyle Dil III, s. 37-38.

2.Üç kelimededen meydana gelen deyimler

3918 deyim mevcuttur. % 22.8' lik bir oranı ifade etmektedir.

3.Dört kelimededen meydana gelen deyimler

1592 deyimle üçüncü sırada yer almaktadır. % 9'luk bir orana sahiptir.

4.Beş kelimededen meydana gelen deyimler

443 deyim mevcuttur.Bu da % 2.5'lik bir orandır.

5.Altı kelimededen meydana gelen deyimler

Altı kelimededen oluşan 243 deyim oranı % 1.4'tür.

6.Yedi kelimededen meydana gelen deyimler

75 örnek mevcuttur.

7.Sekiz kelimededen meydana gelen deyimler

54 örnek mevcuttur.

8.Dokuz kelimededen meydana gelen deyimler

21 örnek mevcuttur.

2.1.2. Deyimlerde Kalıplaşma

Deyimlerin ön önemli özelliklerinden biri kalıplaşmadır. Kelimeler birbirleriyle ekli ya da eksiz kalıplaşırlar. Mastarla sonlanan deyimlerde kullanım esnasında farklı şekil, zaman ve şahıs eki alan deyim yapılarının yanında belli bir fiil çekimi ile kalıplaşmış deyimler de bulunmaktadır. Bu çeşit deyimlerin % 5 civarında olduğu görülmektedir.

Türkçedeki 878 deyim bir şekil ve zaman ekiyle kalıplaştığı görülüyor. Bu biçimdeki deyimlerin atasözlerine yaklaştıkları da görülmektedir.(165) Bunların kimilerinde göze çarpan bir husus ise deyim fiil unsurunun iki, üç zamanla da kalıplaşmış olmasıdır:

Analar neler doğurmuş/ doğuruyor!

¹⁶⁵ Leyla Subaşı Uzun, "Türkçedeki deyim yapılarında biçimbilimsel ve sözdizimsel özellikler", Dilbilim Yazıları 1991, Hitit Yay., Ankara 1991, s.58.

Ayaz paşa kol geziyor/ kola çıkmış, çıktı.
 Boşa koydum dolmadı/dolmaz doluya koydum almadı/
 almaz.
 Burnunu sıksan canı çıkacak/ çıkar.
 Dam yandı/ yanarsa, içindeki sıçan da (birlikte)
 yandı/ yanar.
 Horoz evlenir/ evlendi, tavuk tellenir/ tellendi.
 Şeytan dedi ki/ diyor ki.
 Şeytan geçti/ geçmiş gibi.

Birer cümle hüviyetinde olan bu deyimlerin diğerlerinden farkı sadece şekil ve zaman eki ile kalıplaşmış olmalarıdır. Bu özelliğe sahip deyimlerin sayısal değerleri şu şekildedir :

Bildirme Kipleri

Geniş zaman	: 269 deyim.
Görülen Geçmiş zaman	: 149 deyim.
Anlatılan Geçmiş Zaman	: 77 deyim.
Şimdiki zaman	: 42 deyim.
Gelecek Zaman	: 14 deyim.
Toplam	: 551

Tasarlama Kipleri

Emir	: 257 deyim.
İstek	: 54 deyim.
Dilek-Şart	: 15.
Gereklilik	: 1.
Toplam	: 327

Sayısal değerler, geniş ve görülen geçmiş zaman ile emir çekiminin çok sayıda örneğe sahip olduğunu gösteriyor. Diğer örnekler sınırlı sayıda kalırken gereklilik kipinin sadece; "ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli" deyiminde geçtiği görülüyor.

2.1.2.1. Bildirme Kipleri

1. Geniş zaman

269 deyim ile en çok kalıplaşma geniş zamanlardır. Olumlu olan deyim sayısı 206'dır ve % 76 oranına karşılık gelir. Olumsuzların sayısı da 63'tür.

Olumlu

Acayip işler, tavuk kişner.
 Ârif olan anlar.
 Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.
 Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur.
 Değirmende unu yok, nöbet diye baş yarar.
 İt ite buyurur, it de kuyruğuna.
 Ne kokar, ne bulaşır.

Olumsuz

Ağzında ayran durmaz.
 Akşam demez, sabah demez.
 Arkasından sapan taşı yetişmez.
 Arpaya katsan at yemez, kepeğe katsan it yemez.
 Ayda yılda bir namaz, onu da şeytan komaz.
 Çabalama kaptan ben gidemem.
 Çıktı dokuza, inmez sekize.
 Deftere sığmaz.
 Toprak kabul etmez.

Olumlu ve olumsuz kullanılanlar

Kimi deyimler iki cümleden oluşmuşlardır. Bu cümlelerin biri olumlu biri de olumsuz olabilir :

Dininden döner, sözünden dönmez.

Hem döver, hem ağlatmaz.
 Ne olur, ne olmaz.
 Sahibi razı olur, tellâl razı olmaz.

Olumsuz ve olumlu kullanılanlar

Hasan almaz basan alır.
 Yağ bulamaz aşına, fesleğen sokar başına.

Şahıs ekleri

Şahıs eklerine göre kalıplaşma 231 deyimle en çok 3.tekil kişi ekinde görölmektedir. Kalıplaşmış deyimler içindeki sıklık oranı ise % 87.8'dir. Diğerlerinin örnek deyimleri aşağıdadır.

1.Tekil

Ağzına biber korum ha!
 Ben şahımı bu kadar severim.
 Bin abam var atarım, nerde olsa yatarım.
 Bir Allah bilir bir ben bilirim.
 Çabalama kaptan ben gidemem.
 Ne darı ekerim, ne de serçeden şikâyet ederim.
 Para isteme benden, buz gibi soğurum senden.
 Sen bilirsın bir iki, ben bilirim on iki.

2.Tekil

Adın ne? - Mülayim ağa. -Sert olsan ne halt edersin?
 Allah' ını seversen.
 Bana mı inanırsın ahırdaki eşeğe mi?
 Bizim evde yalanırsın, kirkor'un bağında mı ürürsün?
 Güler misin ağlar mısın?
 İşin sağlama bağlandı da gülersin.
 Köpeğin ayağını taştan mı sakınırsın?
 Ölü müsun, öldürür müsun?
 Sağın ak mı kara mı, önüne düşünce görürsün.

Sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanırsın?

3. Tekil

Geniş zamanla kalıplaşmış deyimler içinde en çok kullanılan şahış ekidir:

Akmasa da damlar.

Âleme verir talkını, kendi yutar salkımı.

Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocada arar.

Ben umarım bacımdan, bacım ölür acından.

Bir buldu iki ister, akça buldu çıkın ister.

Bir kuyruklu yıldızdır ki kırk yılda bir doğar.

Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.

1. Çoğul

Adımız oruspu, ekmeğimizi kuru yeriz.

Ben hancı, sen yolcu iken elbet gene görüşürüz.

Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.

Gülü tarife ne hacet, ne çiçektir biliriz.

Herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine.

Ne çiçektir biliriz!

Ne mal olduğunu biliriz!

2. Çoğul

Siz bilirsiniz!

3. Çoğul

Anlatışa göre verirler fetvayı.

2. Görülen Geçmiş zaman

Bu zamanla 149 deyim bulunmaktadır. Bunların 137 tanesi; % 92'si olumlu, 12'si olumsuzdur. Bir kaç birleşik cümlede ise temel cümle olumsuzdur :

Olumlu

Açtı ağzını, yumdu gözünü.
 Altın adı pul oldu kız adı dul oldu.
 Arabın gözü açıldı.
 Atı alan Üsküdar'a geçti.
 Bu ayaklar koktu.
 Deniz tükendi.
 Karadeniz'de gemilerin mi battı?
 Karamürsel sepeti mi sandın?
 Kargalar haber verdi.
 Söz söyledi bal kabağı.

Olumsuz

Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı.
 Bugün dünden güzelsin dedik yine yaranamadık.
 Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı.
 Dünyada bakılacak surat kalmadı.
 Felek Deli Mustafa'ya yâr olmadı.
 İç dedilerse, çeşmeyi kurut demediler ya.
 Kırmızı dipli Varna mumu ile davet etmediler ya!
 Olmadı bostan, bitmedi karpuz.
 Saç tava geldi, hamur kalmadı, akıl başa geldi ömür
 kalmadı.
 Soğan dikmedim, acısını çekmedim.
 Tecrübeyi göğe çekmediler ya!
 Vur dedikse öldür demedik ya!

Şahıs ekleri

151 deyimden 122'si 3.tekil şahıs eki ile kalıplaşmıştır. Oranı % 80'dir. Geriye kalan 29 örnek arasında 2.çoğul şahıs eki taşıyan deyim yoktur.

1.Tekil : 9 örnek mevcuttur.

Aldım sattım.

Bahtım olaydı anamdan kız doğardım.

Deveyi gördün mü?-Yeden ölsün!-Ne bilirim, ne gördüm.

Kan ettim kapına düştüm.

Lâfını balla kestim.

Ne dedim de?

Oldum bittim.

Soğan dikmedim, acısını çekmedim.

Talihim olsaydı anamdan kız doğardım.

2.Tekil

5 örnek bulunmaktadır.

Bir sıçradın çekirge,iki sıçradın çekirge.

İşte şimdi kuşa benzedin!

Karamürsel sepeti mi sandın?

Müflise mal mı kaptırdın?

Şimdi yaya kaldın Tatar ağası.

3.Tekil

122 deyimde kullanılmaktadır.

Açtı ağzını, yumdu gözünü.

Benden günah gitti.

Boyu bacadan mı aştı?

Çakmak taşı çıktı.

Dağ fare doğurdu.

Eski çamlar bardak oldu.

Galiba kız doğdu.

Görmediğini gördü, bayıldı öldü.

Maymun gözünü açtı.

1. Çoğul

12 örnek bulunmaktadır .

Amme-i davadan zembili yırttık.

Astığı astık, kestiği kestik.
 Attığı attık, tuttuğu tuttuk.
 Çattık belâya müstefilatün.
 Çuha giymedikse kenarını kuşandık.
 Güvey olmadık ama kapı dışarı bekledik.
 Hop dedik.
 İki şilte bir yastık, onu da terkiye astık.
 Ne günlere kaldık?
 Ne idik, ne olduk?
 Öğünme çeltik, yel esti gördük.
 Öğünme çörtük, seni de gördük.

3.Çoğul

İç dedilerse, çeşmeyi kurut demediler ya.
 Kırmızı dipli Varna mumu ile davet etmediler ya!
 Tecrübeyi göğşe çekmediler ya!
 Vur dedikse öldür demedik ya!

3. Anlatılan Geçmiş Zaman

77 deyim, anlatılan geçmiş zamanla kalıplaşmıştır.
 Bunların 13'ü olumsuz, 64'ü olumludur. Bu çeşit deyimler
 % 83 oranında olumlu kullanılmaktadır.

Olumlu

Ahı gitmiş, vahı kalmış.
 Azmış kudurmuş.
 Balta değmemiş.
 Büyümüş de küçülmüş.
 El değmemiş.
 Görmüş geçirmiş.
 Tazı o tazı ama çulu değişmiş.
 Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.

Olumsuz

Âbudanesi tükenmemiş.
 Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış.
 Balta değmemiş.
 Başı bağlanmamış.
 Başını secdeye koymamış.
 Ceviz kabuğundan çıkmış, kabuğunu beğenmemiş.
 Dilenciye hıyar vermişler, eğri diye beğenmemiş.
 El değmemiş.
 Misli görülmemiş.
 Su katılmamış.
 Şuraya değmiş, şuraya değmemiş .
 Ütü görmemiş.
 Yememiş içmemiş.

Şahıs ekleri

77 deyimnin ikisi dışında hepsi 3.tekil şahıs ile kalıplaşmıştır.

1.Tekil

Ben gidemem bendere, alışmışım kaba döşek mindere

3.Tekil

Aslan sütü emmiş.
 Azmış kudurmuş.
 Balta ile yontulmuş.
 Büyümüş de küçülmüş.
 Çifte kavrulmuş.
 Dünden ölmüş.
 El değmemiş.
 Feleğin germ ü serdini görmüş.
 Karı şerrine uğramış.
 Misli görülmemiş.

3.Çoğul

Benim gibi kızı kebab edip de senin ağzına hazırlamışlar

4. Şimdiki zaman

Bu zamanda kalıplaşmış 42 deyim bulunmaktadır.
Bunların 38 tanesi olumludur.

Olumlu

Artık çok oluyorsun.
Ayaz paşa kol geziyor.
Bulmuş da bunuyor.
Değirmenin suyu nerden geliyor?
Dün cin olmuş, bugün adam çarpıyor.
En akıllısı değirmende yoğurt öğütüyor.
Ölüm tırpan atıyor.

Olumsuz

5 deyim mevcuttur.

At pazarında eşek osurtmuyoruz !
Baba bir hırsız tuttum. -Getir.- Gelmiyor.-Bırak.
-O beni bırakmıyor!
Ne alıp veremiyor?
Ya dayak yememiş, ya sayı saymasını bilmiyor.

Şahıs ekleri

1.Tekil : 3 örnek bulunmaktadır.

Ye kötüği, ver ceremeyi, ben arkanda duruyorum.
Sen giderken ben geliyordum!
Neler işitiyorum!

2. Tekil

10 örnek bulunmaktadır.

Artık çok oluyorsun.

Kim kaybetmiş de sen buluyorsun?

Kiminle dans ediyorsun?

Nahır bütün gitti, sen alaca danayı arıyorsun.

Ne galıp ne oynuyorsun?

Ne diyorsun?

Ne söylüyorsun?

Selâmsızda mı oturuyorsun?

Sen kiminle dans ediyorsun?

Tabakhaneye bok mu götürüyorsun?

3. tekil, 1. çoğul, 2. çoğul, 3. çoğul şahıslarda örnek bulunmamaktadır.

5. Gelecek Zaman

Bu zaman eki ile kalıplaşmış 12 deyim mevcuttur. Tamamı olumludur. 11 deyim 3. tekil, 1 deyim de 2. tekil şahıs eki taşımaktadır :

Anam beni bir daha mı doğuracak?

Bulgurlu' ya gelin mi gidecek?

Burnunu sıksan canı çıkacak.

Dokunsan ağlayacak.

Ellerim yanıma gelecek.

İki elim yanıma gelecek.

Ne olacak!

O ki düştün bu harka, ya kurt yiyecek ya karga.

Oldu olacak kırıldı nacak, daha ne olacak?

Ölme eşeğim ölme yaza yonca bitecek.

Püf desen uçacak.

Sen hocan kadar mı bileceksin!

2.1.2.2.Tasarlama Kipleri

1. Emir

Bir çekim eki ile kalıplaşmış deyimler arasında geniş zaman çekiminden sonra en çok rastlanan kalıplaşma 257 örnekle emir çekimidir. Bu çekim ile kalıplaşmış deyimlerin bir kısmı dua, beddua ve temmenni anlatmaktadır.

Olumlu

235 örnekte meydana gelen kalıplaşma olumludur.

Adamlık sende kalsın.

Ağzından yel alsın!

Ağzını açacağına, gözünü aç!

Akşam ise yat, sabah ise git.

Al dağlardan kengeri, ver devenin ağzına.

Bozdur bozdur harca.

Çocuktan al haberi!

Deve değil ki yedi yerinden boğazlansın.

Gel keyfim gel!

İstemem, yan cebime koy!

olumsuz

22 örnekte kalıplaşma olumsuzdur.

Etme eyleme.

Etten evvel çömleğe düşme!

Geç olsun da, güç olmasın.

Geçtim çerezinden üstüme pisleme.

Gözüm görmesin!

Güttüğüm domuzu bana öğretme.

Öl de baygınlık gösterme.

Övünmek gibi olmasın.

Şahıs ekleri

Emir çekiminde en çok kalıplaşan şahıs 2.tekil şahıstır. Bu şahıs ekiyle kalıplaşmış 140 deyim emir kipiyle kalıplaşmış deyimler arasındaki payı % 54'tür. İkinci sırada %43 'lük oranla 111 deyimde kalıplaşan 3.tekil şahıs gelmektedir.

2.Tekil şahıs

Adam ol baban gibi, eşek olma.
 Ağzını açacağına, gözünü aç!
 Bekle yârin köşesini.
 Bırak işini, kaşı başını.
 Delinin zoruna bak.
 İti an, taşı eline al.
 Öp babanın elini!

3.Tekil şahıs

Allah mübarek etsin!
 Allah' ını seven tutmasın.
 Analı babalı büyüsün.
 Anasını eşek kovalasın!
 Atın ölümü arpadan olsun.
 Çevir kazı yanmasın.
 Gözüm görmesin!
 Kısa kes aydın havası< abası olsun.
 Sofrayı kim kurduysa o kaldırsın!

2.Çoğul şahıs

Sadece üç örneği bulunmaktadır.
 Ekmek Bedir'in, su Hıdır'ın, yiyin için kudurun.
 Siz sağ olun.
 Siz siz olun.

3.Çoğul şahıs

Bana da demesinler.

2.İstek

Bu kip ile kalıplaşmış 54 deyim bulunmaktadır.
Tamamı olumludur.

Arap olayım.

Emret, fındık kabuğuna gireyim!

Ev yeni duvar yeni, eleğim seni nerelere asayım?

Eyyam ola, yel ese.

Gün ola harman ola.

İrfanına turp sıkayım!

Sabah ola, hayrola.

Yağ dök yala.

Şahıs ekleri :

1. Tekil

İstek çekiminde en çok rastlanan şahıstır.29 örnekle
% 53'lük bir orana sahiptir.

Adım adım yer edeyim, gör sana neler edeyim.

Al giymedim ki, alınayım.

Beynine turp sıkayım.

Değme bana, değmeyeyim sana.

Emret, fındık kabuğuna gireyim!

Gelelim ma nahnü fihimize.

İrfanına turp sıkayım!

Lâf kıtlığında asmalar budayayım.

Ne çaldın yüzüme, ne çalayım yüzüne?

Ne sen sor, ne ben söyleyeyim!

Yenice eleğim seni nerelere asayım.

Yılanı sen tut, gözüne ben bakayım.

2. Tekil

Altı örnekte görülüyor.

Ağzı torba değil ki dikesin.

Âlemin ağzı torba değil ki büzesin .

Boyacı küpü değil ki, hemen daldırıp çıkarasın.

Deli bir değil ki bağlayasın, ölü bir değil
ki ağlayasın.

Ha şunu bileydin!

Kavun değil ki götünü koklayasın.

3. Tekil

13 örnekte görülmektedir.

Âdet yerini bulsun diye.

Eyyam ola, yel ese.

İhtimaldir padişahım belki derya tutuşa.

İş olsun diye.

Lâf ola padişahım.

Sabah ola, hayrola.

1. Çoğul

5 örnekte mevcuttur.

Ayağına sıcak su mu, soğuk su mu dökelim?

Biraz da biz ölelim.

Ne yapalım ki.

O yaprağı çevirelim.

Yürü de enseni görelim!

3.Dilek-Şart

Bu çekim 15 örnekte görülmektedir ve hepsi 3.tekil şahısla kalıplaşmıştır.

Cihan bir yere gelse.
Çatlasa da patlasa da.
Dili olsa da söylese.
Dünya bir araya gelse.
Götü varsa.
Haddi varsa.
Hapırsa da köpürse de.
Her ne ise.
Hiç değilse.
İki eli kanda olsa.
İki eli kızıl kanda olsa.
Ne de olsa.
Ne kadar olsa.
Olsa olsa.
Varsa o, yoksa o.

4.Gereklilik

Bu kip ile sadece; ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli deyimi bulunmaktadır.

Birleşik çekim

Türkçe deyimler sözü en kısa yoldan ve çarpıcı bir anlatımla ifade ederken bunu hep basit çekim ile yaparlar. Bu yalın anlatım tercihinin rağmen deyimler arasında çok az da olsa birleşik çekimle kalıplaşmış örnekler bulunmaktadır. Metinde sadece geniş zaman ve istek kipiyle kalıplaşmış 7 örnek mevcuttur.

Geniş zamanın rivayeti

Analar neler doğururmuş.

Geniş zamanın hikâyesi

Bahtım olaydı anamdan kız doğardım.

Talihim olsaydı anamdan kız doğardım.

Geniş zamanın şartı

Ecel aman verirse.

Ecelden aman olursa.

İstek kipinin hikâyesi

Ha şunu bileydin!

Pişirdiği aş olaydı, başımı yaran taş olaydı.

2.2. Deyimlerde Anlam ve Şekil Değişmesi

Türkçenin önemli söz varlığı olarak beliren deyimlerimizin yapısı üzerinde dururken akla karayı seçmek, akı karayı seçmek, saç sakal ağarmak, saç sakal ağartmak örneklerinde olduğu gibi eklerin bu yapılarda çok önemli anlam farklılıkları yarattıklarını görüyoruz. Bu hususa dikkati çeken Doğan Aksan ;

" başa çıkmak ve baştan çıkmak deyimlerini anlamca ayıran, onların değişik kavramları yansıtmalarını sağlayan, aynı kelimelere eklenmiş -a ve -tan morfeimleridir" diyerek deyimlerin oluşumunda eklerin katkısını vurgulamıştır. (166)

Saç sakal ağarmak, saç sakal ağartmak deyimlerinin anlamlarına bakıldığında zaman saç sakal ağarmak yaşlılığı anlatırken ikinci deyimdeki ettirgenlik eki ile ağartmak biçimi bir işin yapılmasındaki sürece değinerek yapılan çabaları anlatır.

Türkçe'nin tarihi gelişim çizgisinde bir çok deyim gerek yapı gerekse de anlam bakımından değişikliğe

¹⁶⁶ Doğan Aksan, *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi*, DTCF Yay., Ankara 1971, s. 18.

uğramıştır. Mesela alıcı gözüyle bakmak deyimi bir çok örnekte alır gözle bakmak biçimindedir(167) :

Aşk bâzârında kıldım can metâını mezâd
Bakmaz alur göz ile ol çeşm-i şehlä kimseye.

Taşlıcalı Yahya

Eyle bâzâr-ı cihâne bir alır gözle nazar
Kimi hem dest-i revâc u kiki hemgird-i kesâd

Nabî

Bir kerre alur gözle meğer bakmışım eyvâh
Hâlâ o bakışlar bana bir kindir ammâ.

Ebûbekir Kânî

Bugün daha çok ; anasından emdiği burnundan fiil fitil gelmek, anasından emdiği süt burnundan gelmek biçiminde kullanılan deyim Şeyhî' de şöyle geçmektedir(168) :

Anandan emdügin süt geldi başdan
Ki akıtdun süt ırmağını taştan.

Bugün aya "sen doğma ben doğuyorum" demek biçiminde olan deyim Zâtî' de şöyle geçer(169) :

Ânesi rahminde yaturken dahi ol âfitâb
Mâh-ı bedr-i envere ya doğ ya doğdum dir idi.

Sosyal hayatın değişmesi sonucunda deyimlerin yapısında bir takım değişiklikler olmakta veya aynı kavrama karşılık olmak üzere yeni bir şekil ortaya çıkmaktadır. Bugün ; baştan aşağı, hepsi, bütünüyle anlamında kullanılan a' dan z' ye kadar deyimi alfabedeki harf sırasını esas alan bir yapıya sahiptir. Ancak daha önceki dönemlerde bu deyim elifbanın harf

167 E. Kemal Eyüboğlu, Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler, İkinci kitap, Doğan Kardeş Matb., İstanbul 1975. s.22.

168 Eyüboğlu, age., s.27.

169 Eyüboğlu, age., s.35.

sirasını takip ederek elif' ten ye' ye kadar biçimiyle mevcuttu.

Elifi görse mertek (direk) sanmak deyimini de anlamak belli bir kültür düzeyi ister. Çünkü burada elif harfi ile direk arasındaki şekli benzerlikten yararlanılmaktadır. Bir takım tarihî olaylara dayanan deyimlerin de anlaşılması için bilgiye gerek vardır. Mesela kazan kaldırmak deyimini, Yeniçerilerin isyan esnasında yemek pişirdikleri kazanları meydanlara çıkarmalarına göndermede bulunur.

Ortaliği elli altıya kaldırmak deyimini bugünün insanına bir şey ifade etmemektedir. Kaynağı araştırıldığında Ortaliği elli altıya kaldırmak deyiminin Rumî takvimle 1256, Hicrî 1840 yılında İstanbul'da meydana gelen büyük bir sosyal olayı, halkın hafızasında büyük bir iz bırakan bir ayaklanmayı anlattığı anlaşılmaktadır.

Gözden sürmeyi çekmek deyiminin asıl kaynağı tersanelerin yakınlarında gemi inşasında kullanılan sürme adlı ahşap malzemenin göz olarak adlandırılan depolardan çalınmasıdır.

2.2.1. Birbirlerinin Yerine Geçen Kelimelerin Durumu

Türkçedeki deyimler her ne kadar kalıplaşmış ifadeler ise de bazı deyimlerde kelime başında, ortasında veya sonunda bir takım kelimelerin kendisine yakın anlamda bir başka kelime ile yer değiştirdiğini görüyoruz. Mastarla biten kelimelerin değişik zaman ve şahıs ekleriyle kullanılabildiği bilinen bir husustur. Ancak mastarla biten deyimlerde fiil unsuru dışındaki kelimelerin değişebildiği görülmektedir. Bu değişme her türlü kelime ile yapılmamakta, sınırlı sayıda kelime kalıplaşma çerçevesinde birbirlerinin yerini almaktadır. Birbirinin yerini alan kelimelerin durumu dikkatle incelenirse kelimenin değişmesi halinde işlevlerinin

değişmediği görülür. Yani aynı işlevi yüklenebilecek ve deyimini oluşturan kelimelerin bütününün yarattığı ortak anlamı bozmayacak bir yer değiştirme söz konusudur. Yoksa kimi örneklerde aralarında anlamca hiç bir ilgi olmayan kelimelerin de birbirlerinin yerini aldığı görülmektedir. Bu tür 2660 deyim mevcuttur. Bu sayı toplam deyim sayısı içinde % 15'lik bir orana sahiptir ve azımsanmayacak bir ölçüdedir. Bu sayının yüksek olmasında deyimini kullanan farklı kesimlerin kendi sosyal durumlarına, çevrelerine göre değişiklik yapmaları etkili olmaktadır. Buna göre ilk kelimesi değişebilen deyim sayısı toplamı 581'dir. Bunların 482 tanesi mastarla sonlanan deyimlerdir. Bir de kelime ortasında ve sonunda yakın anlamlı veya başka bir kelime ile yer değiştirebilen deyimler bulunmaktadır.

2.2.1.1. İlk Kelimesi Değişken Olan Deyimler

581 deyimnin ilk kelimesi yakın anlamlı, anlamdaş veya birbirini işlev açısından tutan bir başka kelime ile yer değiştirebilmektedir.

Anadan/ Allah' tan sıska, ne yapsın muska.

Davulcu/ hallaç, kalaycı osuruğu gibi araya girmek.

Dev/ at, hamam anası.

Kadın/ avrat ağızlı.

Gâvur/ eşek, katır, keçi inadı.

İciği ciciği/ ıcığı cıcığı çıkmak.

Kara kara/ pis pis, kötü kötü düşünmek.

Kazık/ baston yutmuş gibi.

2.2.1.2. Son Kelimesi Değişken Olan Deyimler

Mastarla biten 1230 deyimde fiil unsuru bir başka fiil ile yer değiştirebilmektedir :

Bir kıyamettir gitmek/ kopmak.

Bülbül gibi konuşmak/ konuşturmak, okumak, ötmek,
söylemek, söyletmek.

Curcunaya çevirmek/ döndürmek, vermek, kalkmak.

Çarkına okumak/ etmek, yapmak.

Örneklerden de anlaşıldığı gibi: gitmek-kopmak;
konuşmak-konuşturmak, okumak, ötmek, söylemek,
söyletmek; çevirmek-döndürmek, vermek, kalkmak; okumak-
etmek, yapmak fiilleri bir deyim yapısı içinde yer
değiştirdikleri zaman deyimlerde anlam bütünlüğü
bozulmamaktadır.

2.2.1.3. Ortasında Değişken Kelimesi Olan Deyimler

339 deyim bu yapıdadır. Birbirlerinin yerini alan
kelimeler, anlam bakımından birbirlerine yakın veya
anlamdaş olarak gösterilebilecek kelimelerdir.
Birbirlerinin yerini alan, aynı anlam bütünlüğü içinde
bir kavramla ilgili yakın anlamlı kelimeler diye
adlandırabileceğimiz bu kelimeler aynı isim çekim
eklerini de almaktadırlar. Bu özellikleri sebebiyle bu
deyimleri taşıdıkları eklerle birlikte verdik. Bazı
örneklerde de değişen kelimeler arasında fiilimsiler de
bulunmaktadır.

2.2.1.3.1. İsim Çekim Eki Alan Kelimeler

234 deyimde; isim çekim ekleri almış ve
birbirlerinin yerine geçmiş bu kelimelerin bir çoğu
eşya, kişi ve hayvan isimlerinden oluşmaktadır.

abdestinde-niyazında; afakı-dünyayı; ağızına-ağızında;
ağızını-gözünü; akıntısına-akarına; alta-altına; altına-
ardına; ardına-(geri, arkasına); arkasına-ardına;
arkasında-arkasından; aşu-pilâvı; ata-topal eşeğe;
ayağa-yere; ayağı-(ayağına, eteğine); ayağını-bacağını;
balda-yağda; bastığı-geçtiği; başına-başında; başına-
sakalına; başından-sakalından; başını-sakalını; baştan-

başından; belâsını-cezasını; belâya-derde; beygiri-
(öküzü, mandası, sığırı); bir şeyde-bir şeyin üzerinde;
boğazına-burnuna; boynunda-boynuna; canına-içine;
cebine-(cüzdanına, kesesine); cehenneme-ateşe; ciğerine-
yüreğine; çarığı-(külâhı, pabucu); çarşıya-pazara;
çayda-(kıyıda; derede); çergesinde-evinde; çıkan-çıkan
sözü; çivisi-bir tahtası; çorbaya-köfteye; çukura-
kuyuya; çuvala-harara; daldan budaktan-çöpten; dediği-
söylediği; dışından-üzerinden; dikkate-itibara; direği-
mereği; dört çiftesine-kayığına; duvara-duvardan duvar;
dünyayı-ahreti; düze-düz; ele-ellere; eleğini-duvara;
eline-(koluna, koltuğuna); elle-elin; ete-ite; ettikten-
geçtikten; evinden-(yerinden, yuvasından); gediğine-
yerine; göbeğine-karnına; götüne-kıçına; havadan-telden;
havutuyla-hamutuyla; içine-yüreğine; ipe-rafa; işe-şeye;
iş-hizmeti(2); ite-(köpeğe, maymuna); kabuğunu-incir
çekirdeğini; kalburla-elekle; karnına-göbeğine; kaşığı-
(kalıbı, aş, lokması); kendinden-menkul; kırkı-bini;
kıyısından-(ucundan, kögesinden); kolu-ayağı; kovanına-
yuvasına; kovuğuna-oyuğuna; köpekler-itler; kuyruğu-
tüyü; lâfı-sözü; misali-gibi; nâra-ateşe; nişanı-şanı;
oğlana-çocuğa; ortaya-meydana; paçalarından-parmağından;
palamuda-sumağa; rüyası-düşü; sapan taşı-kurşun;
sıkımlık-pençelik; sokağa-denize; sokakta-pazarda;
sokakta-yabanda; sözünü-dediğini; şapa-karaya; şüphesi-
kuşkusu; tarafı-yanı; taş-duvara; tavuğuna-kedisine;
telâşa-(patırtıya, gürültüye, ateşe, velveleye); telden-
havadan; tepesine-topuğuna; tıklarında-yolunda;
topuklarına-topuklara; topunu-topuzunu; tozu-türabı(2);
ucunda-üzerinde; ucuyla-kuyruğuyla; üste-suyun üstüne;
üstünde-üzerinde; üstünde-üzre; üstüne-başına; üstüne-
üzerine(3); üstüne-(üzerine, yüzüne); üzerinde-üstünde;
üzümün-kirazın; vakti-(hali, takati); yağda-balda;
yağmaya-(talana, yele); yastığa-yatağa; yastıkta-
yatakta; yaydan-yayından; yerde-birinde; yerde-yolda;
yere-toprağa; yere-yerlere; yere-(yerlere, yerin
dibine); yerinden-yerine; yönü-yanı; yeri; yukarı-

yüceye; yuvasına-(inine, deliğine, kovanına); yüksekte-yükseklerde; yüreğe -içine; yüzüne-yüzüne gözüne.

2.2.1.3.2. İsim Çekim Eki Almayan Kelimeler

İsim çekim eki almadan deyimlerde birbirlerinin yerini alan kelimelerin bulunduğu deyim sayısı 105'tir. Ancak bir kaç örnekte kelimelerden biri ya isim çekim eklerinden birini ya da çoğul ekini alabilmektedir:

açık-ayrık; ağır- ağıra; ağırdan; aksi-ters; al al-pençe pençe; armut-ahlat; atlı-tatar; ayak- etek(2); bardak-kaşık; baş-can; bek-(bey,cuk, çift); beş para-bir akçe; beş-(yüz, bin); beşlik-(metelik, onluk); bin-kırk; bir şey-hiçbir şey; bir-iki; bir-yeksan; bit-pire; bok-leke; bucak-köşe; can-canını; çehre-(surat, yüz); çek-(bono, senet); çomaksız-değneksiz; çorba-(kar, karpuz); çömçe-kepçe; dana-danalar; dar-darda; darlık-yokluk; değişik-başka; değnek-sopa; derman-deva; dert-sız; devlet kuşu-tâcı; dirhem-kaşık; döşek-yatak; durak-otur; dümdüz-düz; dünya-(âlem, cihan); etek-ayak(3); eyvallah-minnet; fare-sıçan; fazla-ziyade; gibi-kadar; göt-kıç; gün-gece; hâl hatır-hatır; hâl-şey; hâlel-hata; hasır-kilim; hata-(hâlel, zarar); hiç bir şey-(uçan, kaçan kuş); iyi-fena; kabahat-kaza; kan-hûn; kan-kin; kapı-mahalle; kara-siyah; kaza-sakatlık; kış-pist; kışt-kişt; koz-ceviz; lâf-lâkırdı; lâf-söz(2); kuvvetli-güçlü; lâkırdı-lâf(2); Mağribî gibi-Mağribîye dönmek; medet-imdat; mertek-direk; nefes-soluk; od-ateş; pala-kılıç; palamut-sumak; para-pul; pay-paha; pelesenk-(persenk, vird); pilâv-helva; rast-(karşı, denk); rehber-kılavuz; rüsva-kepaze; sağ-sol; sağlama-sağlam kazığa; sap-balta; söz-laf; süt-yağ; şart-boş; şeker renk-limoni; şerbet-kan; şey-çöp; şey-iş; tabir-tarif(2); torba-tosun; vık vık-fık fık; yağ-yağlı; yağ-yaşlar; yel-yeller; yordam-(erkân, yolak); yorgan-döşek; zil-dümbelek.

2.2.1.3.3. Diğerleri

Bu grupta sıfat-fiil, zarf-fiil, ek-fiilin zarf fiili olan -ken ekinin ve şart ekinin yer değişen unsurlarda yer aldıkları görölmektedir. 510 deyimde görölmektedir: çekecek-toplayacak ; olunmayacak-olmayacak ; gelen-gelmeyen ; vurmuş-döğmüş ; kokmuş-kokacak ; vurmuş-döğmüş; düşürüp-toplayıp; edip-deyip; eleyip-eğirip ; gelip-inip ; gezip-yürüyüp ; kesip-kısıp ; koyup- alıp ; oturup-kalkıp ; yarılıp-açılıp; yedirip-aş verip; yiyip-ye.yıkılısa-yansa ; girse-düşse; derken-silerken ; derken-yaparken ; kaynarken-yanarken.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere deyimler kalıplaşmış yapılar olmalarına rağmen azınsanmayacak ölçüde; aynı veya yakın anlamda değişebilen unsurlara sahiptirler. Bunların bir kısmında toplum tarafından ayıp sayılan kimi kelimelerin yerine onlardan daha hafif anlam taşıyan kelimelerin getirilmesi söz konusudur. Bazılarında da deyimi kullananların sosyal düzeyleri etkili olmuş olabilir.

2.3. KELİME GRUPLARI

Deyim yapılarında görev alan bir çok kelime birbirleri ile ekli veya eksiz bağlanarak yeni bir anlamı karşılamaktadır. Bu dil birliklerini oluşturan kelimelerden en az birisi anlam kaymasına uğrayıp kalıplaşmaktadır. Türkçedeki deyimlerin yapısında ilk dikkati çeken husus deyimlerin ya bir cümle şeklinde olması veya birden fazla kelimenin bir anlam bütünlüğü çerçevesinde kullanılması ile oluşan kelime grupları biçiminde olmalarıdır. Cümle biçiminde olmayan Türkçe deyimler yapı bakımından kelime gruplarından oluşmaktadır. Bu deyimler; isim tamlaması, sıfat tamlaması, tekrar grubu, isnat grubu, edat grubu, birleşik fiil grubu gibi kelime gruplarından meydana gelmektedir.

2.3.1.İsim Tamlamasından Deyim

Tam bir yargı anlatmayan ve en az iki kelimedenden oluşan bu deyimler, belirtili ve belirtisiz isim tamlaması biçiminde bulunabilmektedir.

2.3.1.1. Belirtili İsim Tamlamasından Deyim

Belirtili isim tamlaması şeklinde görülen 142 deyim vardır. Bunların 12 tanesinde deyim iki belirtili isim tamlamasının arka arka gelmesiyle kurulmuştur :

2.3.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması Olan Deyimler

Bu yapıda 61 deyim bulunmaktadır.

Açın karadayısı.

Alafranganın bebesi.

Ağanın beygiri.

Allah' ın belâsı.

Ağzının yatımı.

Allah' ın cezası.

Allah' ın emri.	Elinin körü.
Allah' ın evi.	Evin direği.
Allah' ın gazabı.	Gönlümün sultanı.
Allah' ın günü.	Gözümün bebeği.
Allah' ın hikmeti.	Günün adamı.
Allah' ın kulu.	İbretin kudreti.
Alnının akıyla.	İbretin kuvveti.
Anasının gözü.	İşin başı.
Anasının kızı.	İşin eri.
Arabın yalellisi.	İşin kötüsü.
Aşağının bayağısı.	İşin tuhafı.
Babasının çiftliği.	İşinin adamı.
Babasının oğlu.	Kaçın kur' ası.
Beterin beteri.	Kenarın dilberi.
Bokun soyu.	Kıçımın kenarı.
Boynumun borcu.	Kimin nesi?
Boyun borcu.	Odunumun parası.
Canımın içil	Ömrümün varı.
Canımın yongası.	Pandoranın kutusu.
Cehennem dibi.	Paranın üstü.
Ciğerimin köşesi.	Sözün kısası.
Dağların şenliği.	Sulunun biri.
Damokles' in kılıcı.	Suyun başı.
Devenin başı.	Suyunun suyu.
Dızdığıının dızdığı.	Şunun şurası.
Dilin persengi.	Vehbinin kerrâkesi.
Dingonun ahırı.	Yabanın ayısı.

2.3.1.1.2. Belirtili İsim Tamlamalarının Tekrarı İle Oluşan Deyimler

Anamın aşısı, tandırın başı.
 Anamın eğirdiği, babamın dokuduğu.
 Avin düşkünlüğü, kişinin şaşkınlığı.
 Bahçıvanın beli, gelinin teli.
 Deryanın suyu, hanımın suyu.
 Elinin kiri, yüzünün karası.

Kimin nesi, neyin fesi?
 Kiminin parası, kiminin duası.
 Ne kalburun üstü ne eleğin altı.
 Ne Şam' ın şekeri, ne Arab'ın yüzü.
 Neyin nesi, kimin fesi.

2.3.1.1.3. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması Biçimindeki Deyimler

Aynı yağın küsbesi.	İki evin köpeği.
Aynı yolun yolcusu.	İki gözümün nuru.
Bir Allah'ın kulu.	Kavgasız evin kaynanası.
Bok yemenin Arapçası.	Kırk yılın başı.
Cılız çamın kozalağı.	Kısa günün kârı.
Deli kızın çeyizi.	Kör şeytanın işi.
Dış kapının (dış) mandalı.	O yolun yolcusu.
Garip ilin şenliği.	Toprakananın bayramı.
Hazır mezarın ölüsü.	Uzun lâfın kısası.

2.3.1.1.4. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması Biçimindeki Deyimler

Alnının kara yazısı.
 Anasının körpe kuzusu.
 Babasının hayırlı evlâdı.
 Başının kara yazısı.
 Dünyanın dört bucağı.
 Erkekliğin soylu feragati.
 Göklerin yedinci katı.
 İşin iç yüzü.
 İşin püf noktası.
 Leyleğin (yuvağan) attığı yavru.
 Şeytanın art bacağı.
 Zurnanın son deliği.

**2.3.1.1.5. İki Ögesi Sıfat Tamlaması Olan
Belirtili İsim Tamlaması Olan Deyimler**

Bin yılın bir başı.
 Bir elmanın iki yarısı.
 Boş gezenin boş kalfası.
 Çıkmaz ayın son çarşambası.
 Gök keçinin gök kulağı.
 Ham armudun, ham sözü.
 Havan dövücünün hınk deyicisi.
 Hazır evin has kadını.
 Kahve dövücüsünün hınk deyicisi.
 Karışık ipliğin buruşuk bezi.
 Kırk körün bir değneği.
 Kırk yılın elli kiralığı.
 Küçük köyün büyük ağası.
 Nazlı hanımın büzme çarığı.
 Tok evin aç kedisi.

**2.3.1.1.6. Tamlayanı birleşik isim olan belirtili
isim tamlaması biçimindeki deyimler**

Ebussuud Efendi'nin gelini.
 Lokman Hekim'in ye dediği.
 Nasrettin Hoca' nın türbesi.
 Yağma Hasan'ın böreği.
 Yırtılan Deli Ahmet' in yakası.

2.3.1.2. Belirtisiz isim tamlamasından deyim

Belirtisiz isim tamlaması deyim kuruluşunda çok sık kullanılan bir yapıdır. Türkçe deyimler arasında 1011 deyim belirtisiz isim tamlaması biçiminde kurulduğu görülmektedir. Bunların toplam deyim varlığı içindeki oranı % 5.8'dir. Bu çeşit deyimlerin 15 tanesinde iki tamlama arka arkaya gelmek suretiyle kalıplaşmıştır.

2.3.1.2.1. Belirtisiz isim tamlaması biçiminde olan deyimler

Acem aslanı.	Havadis kumkuması.
Acem mübalağası.	Hırsız yatağı.
Alavere tulumbası.	Hıyar ağası.
At cambazı.	Horoz döğüşü.
Atlar anası.	Horoz orospusu.
Babil kulesi.	İmam kayığı.
Barut fıçısı.	İnsan kurusu.
Bayram çocuğu.	İt derneği.
Bostan korkuluğu.	Kadın avcısı.
Cadı kazanı.	Kahve bülbülü.
Ciğerci sıırığı.	Kaldırım çiçeği.
Cilve kutusu.	Kefen hırsızı.
Cumartesi çocuğu.	Kereste müdürü.
Çakal yağmuru.	Lahmacun pidesi.
Çayır cücesi.	Mahşer Midillisi.
Çaylak fırtınası.	Minare kırması.
Çehre züğürdü.	Muhabbet tellalı.
Çekçek arabası.	Orman kibarı.
Çene kavafı.	Ördek nağmesi.
Çeyiz katırı.	Para canlısı.
Çingene borcu.	Paşa döküntüsü.
Dilenci vapuru.	Peygamber tavuğu.
Duvak düşkünü.	Rakı sıskası.
Enayi dümbeleği.	Salepçi güğümü.
Eşek cilvesi.	Sır küpü.
Eyer kaltağı.	Sokak süpürgesi.
Fırıldak çiçeği.	Surat düşkünü.
Gazoz ağacı.	Tekne kazıntısı.
Geyik muhabbeti.	Topuk safası.
Gönül dilencisi.	Yahudi pazarlığı.
Gönül kuşu.	Yıldız barışıklığı.
Göz kirası.	Yumruk mezesi.
Gündüz feneri.	Zamane çocuğu.

Zemheri zürafası.

Züğürt tesellisi.

2.3.1.2.2. Belirtisiz İsim Tamlamalarının Tekrarı İle Oluşan Deyimler

Çam sakızı çoban armağanı.
 Dağlar anası, devler babası.
 Dil ebesi, tandır kebesi.
 Dört üstü, murat üstü.
 El emeği, göz nuru.
 El kiri, yüz karası.
 El ârı, düşman körü.
 Elleri iyisi, evler ağrısı.
 Fesat kumkuması, ceneviz sandalı.
 Fitne kumkuması, cimcime karpuzu.
 Gece gözü, kör gözü.
 İp kaçkını, zindan gülü.
 İt dişi, domuz derisi.
 Minare gölgesi, davul tozu.

2.3.2. Sıfat Tamlaması Biçiminde Olan Deyimler

Türkçe deyimler arasında sıfat tamlaması olan yapılar da bulunmaktadır. Bunlardan isim+isim yapısında olanlara çokça rastlanır. Bu deyimlerden 771 tane mevcuttur. Bu çeşit deyimlerin toplam deyim varlığı içindeki payı % 4.49'dur.

Acemi çaylak.	Beyhude yere.
Acemi oğlan.	Bir ağızdan.
Acı çığlık.	Bir boyda.
Açık alın.	Bir el.
Ahbap çavuşlar.	Bir güzel.
Ahmak ıslatan.	Bir hayli.
Altın bilezik.	Bir kafada.
Aygır herif.	Bir kalemde.
Baba adam.	Bir kerecik.
Baş köşe.	Bir solukta.

Bir tahtada.
 Bir yandan.
 Bol paça.
 Boş boğaz.
 Bozuk çehre.
 Bozuk düzen.
 Bozuk para.
 Cici burun.
 Cümbür cemaat.
 Çal çene.
 Çarliston marka.
 Çatal kazık.
 Çatık yüz.
 Çatma kaş.
 Çekme burun.
 Çetin ceviz.
 Çıkmaz sokak.
 Çifte kumrular.
 Çiğ söz.
 Çiğ toprak.
 Çürük dava.
 Çürük yumurta.
 Dal gündüz.
 Dalgacı Mahmut.
 Dar boğaz/ geçit.
 Deli balta.
 Deli bozuk.
 Deli fişek.
 Deli Raziye.
 Demir leblebi.
 Dilli düdük.
 Doğrucu Davut.
 Dünkü çocuk.
 Düttürü Leylâ.
 Eksik etek.
 Eski kurt.
 Eski tüfek.

Fırıldak tazeler.
 Geyikçi hoca.
 Gümüş gerdan.
 Hayali fener.
 Hazır cevap.
 Hınk deyici.
 Hırsız adım.
 Horoz herif.
 Iskota bacak.
 İnce düşünce.
 İnce hastalık.
 İnce iş.
 Kabadayı kimse.
 Kan dökücü.
 Kara gün.
 Kara haber.
 Karga burun.
 Kartal burun.
 Kazık marka.
 Kepçe kulak.
 Keskin sirke.
 Kıl kuyruk.
 Kıp kızıl divane.
 Kırk ambar.
 Kiraz dudak
 Köse sakal.
 Kuru iftira.
 Külüstür marka.
 Nane molla.
 Öküz herif.
 Pinti Hamit.
 Serseri kurşun.
 Sivri burun.
 Şirret karı.
 Tüy siklet.
 Üç kâğıtçı.
 Yağız yiğit.

Yalancı pehlivan.

Yalancı sofı.

Deyim olarak kullanılan sıfat tamlamalarının bir bölümünde isim, Türkçe'de isimden isim yapan -lı ekiyle türemiş bir isimdir. Bilindiği gibi -lı eki genellikle sıfat olarak kullanılan isimler türetir. İsim kısmı bu ekle türemiş sıfat tamlaması biçimindeki deyimler, cümle içinde genellikle sıfat göreviyle kullanılır.

Abanoz yürekli.

Aç gözlü.

Açık elli.

Açık fikirli.

Açık kalpli.

Açık sözlü.

Açık yürekli.

Adam akıllı.

Ağır ayaklı.

Ağır başlı.

Ağır canlı.

Ağır dilli.

Ağır elli.

Ağır kanlı.

Ağlamış suratlı.

Ak saçlı.

Akçe canlı.

Al benili.

Alçak tabiatlı.

Arap damarlı.

Arslan bakışlı.

Asit dilli.

Aslan yürekli.

Atlet yapılı.

Ay yüzlü.

Ayran ağızlı.

Ayran gönüllü.

Ayva göbekli.

Badem gözlü.

Yanık türkü.

Yazıcı kadın.

Beyaz ölüm.

Bir numaralı.

Bol elli.

Boş kafalı.

Buğday benizli.

Canavar ruhlu.

Cin fikirli.

Çanak ağızlı.

Çarpana yüzlü.

Çatal yürekli.

Çatık yüzlü.

Çember sakallı.

Çıyan gözlü.

Çift dikişli.

Çocuk ruhlu.

Çok kocalı.

Çömlek kafalı.

Dalgın bakışlı.

Dar fikirli.

Dar gelirli.

Dar kafalı.

Demir yürekli.

Deve dişli.

Didon sakallı.

Dik bakışlı.

Dik başlı.

Dokuz babalı.

Dokuz canlı.

Dört etekli.

Dört keçeli.
 Dört kollu.
 Dümbelek sıfatlı.
 Düşkün kılıklı.
 Düşük etekli.
 Eşek kafalı.
 Et kafalı.
 Fena kalpli.
 Fidan boylu.
 Gani gönüllü.
 Geniş gönüllü.
 Geniş karınlı.
 Geniş mezhepli.
 Geniş yürekli.
 Geri kafalı.
 Gevşek ağızlı.
 Gül yüzlü.
 Güleç/ güler yüzlü.
 Gün yüzlü.
 Hanım/ karı köylü.
 İki ağızlı.
 İki canlı.
 İki geçeli.
 İki kuyruklu.
 İleri görüşlü.
 İnce yapılı.
 İşkembe suratlı.
 İyi kalpli.
 Kalabalık ağızlı.
 Kalem kaşlı.
 Kalem kulaklı.
 Kalem parmaklı.
 Kalın kafalı.
 Kapçık ağızlı.
 Kara ağızlı.
 Kara bahtlı.
 Kara yüzlü.

Karı ağızlı.
 Katı/ taş yürekli.
 Kaz beyinli.
 Kaz kafalı.
 Keçi sakallı.
 Kelebek kalpli.
 Kene gözlü.
 Kıpık gözlü.
 Kırk anahtarlı.
 Koç burunlu.
 Koyun kafalı.
 Köpek soylu.
 Kösele suratlı.
 Kuş beyinli.
 Küçük başlı.
 Leylek bacaklı.
 Lokma gözlü.
 Manda yürekli.
 Mangal yürekli.
 Maymun iştahlı.
 Menekşe gözlü.
 Muşmula suratlı.
 Mühür gözlü.
 Neyzen bakışlı.
 Nur yüzlü.
 Odun kafalı.
 Orta halli.
 Orta şekerli.
 Ördek edalı.
 Örümcek kafalı.
 Pabuç ağızlı.
 Para gözlü.
 Parmak dikişli.
 Patlak gözlü.
 Patlıcan burunlu.
 Pehlivan yapılı.
 Pek yürekli.

Pırasa bıyıklı.
 Saman kafalı.
 Samur kaşlı.
 Savsak kafalı.
 Saz benizli.
 Sıcak kanlı.
 Sıcak yüzlü.
 Sıkı ağızlı.
 Sivri akıllı.
 Soğan başlı.
 Soğuk beyinli.
 Susak ağızlı.
 Susak burunlu.
 Susak kafalı.
 Şakşak pabuçlu.
 Şom ağızlı.
 Tas suratlı.
 Tavşan yürekli.

Temiz yürekli.
 Testi kılıklı.
 Tok gönüllü.
 Tok gözlü.
 Tok sözlü.
 Tunç bilekli.
 Uymaca akıllı.
 Uzun kulaklı.
 Yalın yüzlü.
 Yarım akıllı.
 Yayık ağızlı.
 Yel beyinli.
 Yılan dilli.
 Yufka yürekli.
 Yumuşak başlı.
 Yumuşak yüzlü.
 Zebanî kılıklı.

Sıfat tamlaması biçimindeki bazı deyimlerde dikkati çeken bir özellik, sıfatın -sız ekiyle türetilmiş olmasıdır. İsimden genellikle sıfat olarak kullanılan isimler türeten -sız ekinin, sıfat tamlaması yapısındaki deyimlerde sıfat unsurunu türeten bir ek olarak çokça kullanılması Türkçenin yapısına uygun bir kullanım şeklidir.

Adsız kahraman.
 Ağrısız baş.
 Allahsız tosbağa.
 Askersiz hünkâr.
 Baklasız falcı.
 Beyinsiz baş/ kafa.
 Çöpsüz üzüm.
 Davetsiz misafir.
 Deliksiz uyku.
 Dermansız dert.
 Dipsiz kuyu.
 Emeksiz evlât.

Eyersiz aslan.
 Görgüsüz adam.
 Haksız yere.
 Horozsuz tavuk.
 İmansız peynir.
 Kuyruksuz aslan.
 Ruhsuz kalıp.
 Sapsız balta.
 Secdesiz baş.
 Taçsız kral.
 Uğursuz ayak.
 Uğursuz kaypakçı.

Uygunsuz kadın.
Yakasız gömlek.
Yüreksiz adam.

Yüzsüz şebek.

Deyimleşmiş bir takım sıfat tamlamalarının tamlayan unsuru bir sıfat-fiil olabilmektedir.

2.3.2.1. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Biçiminde Olan Sıfat Tamlamaları

-acak

Ağzı öpülecek adam.
Eli öpülecek adam.
Can alacak yer/ nokta.
Can sevecek bir şey.

-miş

Biçilmiş kaftan.
Durulmuş ruh.
Pişmiş kelle.

-ar

Bakar kör.
Geçer akçe.
Gider ayak.
Güler bir çehre.

-maz

Dilenemez dilenci.
Eğilmez baş.
Görünmez belâ/ kaza.
Ölmez eser.
Ötesi çıkmaz sokak.
Solutmaz sancı.
Tınmaz melâike.
Vurdum duymaz kör Ayvaz.

-an

Altın yumurtlayan tavuk.
Bakan göz.
Bardağı taşıran son damla.
Dost görünen düşman.

Dünyaya sığmayan kafa.
 Gemisini kurtaran kaptan.
 Kapanmayan yara.
 Tok doğan karlar.
 Vatan kurtaran Şaban.
 Yırtılan Deli Ahmet' in yakası.
 Yüzünü gören cennetlik.
 -dık
 Unmadık hacı.

2.3.2.2. Tamlayıcı edat grubu olan sıfat tamlamaları biçimindeki deyimler

Anka gibi ismi var cismi yok.
 Asma kabağı gibi kollar.
 Aşure gibi karmakarışık.
 Buz gibi insan.
 Çeki taşı gibi ağır.
 Derya gibi adam.
 Dönme dolap gibi iki yüzlü.
 Ekin iti gibi başı havada.
 Fare kuyruğu gibi bıyık.
 Gün gibi aşikâr.
 Helva gibi kabak, elma gibi soğan.
 Hokka gibi ağızlı, kiraz gibi dudaklı.
 Hükümet gibi karı.
 İtsiz köy gibi تنها.
 Kâğıt helvası gibi yamyassı.
 Kar gibi ak, süt gibi pâk.
 Kasımpaşa karısı gibi eli bayraklı.
 Kemer patlıcan gibi burun.
 Kuş gibi hafif.
 Leş gibi sarhoş.
 Makine gibi adam.
 Mecnun gibi üryan.
 Melek gibi adam.
 Nasrettin Hoca' nın türbesi gibi üç tarafı açık.

Odun gibi adam.
 Olacak gibi değil.
 Palyoş gibi iki yüzlü.
 Şafiî havuzu gibi karmakarışık.
 Tığ gibi delikanlı.
 Turp gibi sağlam.
 Züğürt kesesi gibi tamtakır.

2.3.3. Sıfat-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimler

Deyimler arasında, tamlayanı ekli veya eksiz isim, tamlananı de sıfat-fiil olan sıfat-fiil grubu yapısında kalıplaşmış deyimler de mevcuttur. Bir mastarla sonlanan deyimler de, cümle içinde sıfat-fiil grubu biçiminde kullanılabilirler. Sıfat-fiil grubu biçiminde kalıplaşmış deyimlerde aşağıdaki sıfat-fiil ekleri bulunur :

-MIŞ/-MIŞ

Ayak basılmamış.
 Az gelişmiş.
 Eyyam görmüş.
 Sıtma görmemiş.

-MAZ/-MEZ

Hacı yatmaz.
 Hır söylemez.
 Tavşan yemezler.
 Yem istemez, su istemez.

-AN/-EN

Ali kıran, baş kesen.
 Ayı boğan.
 Baş döndüren.

Bok yiyen.
 Çul çürüten.
 Etek serpen.
 İt taşılayan.
 Kadı yoran.
 Kırk abdal doyuran.
 Kül döken.
 Meşe büken.
 Yere bakan, yürek yakan.
 Yüze gelen.

-DİK/-DİK

Yakası açılmadık.
 Akla gelmedik.
 Dediği dedik.
 Saçı bitmedik.

-DI/-Dİ

Hünkâr beğendi.
 Miras yedi.

-CI/-Cİ

Hünk deyici.

re- de- ier

2.3.4. Zarf-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimler

Zarf-fiil grubu biçiminde kalıplaşmış deyimler ve bu deyimlerde kullanılan zarf-fiil ekleri şunlardır :

-A/-E

Göğsünü gere gere.
 İçini çeke çeke.

-İP/-İP

Ya Allah deyip.

-İNCA/-İNCE

Ha deyince.

-KEN

El değmişken.

-MADAN/-MEDEN

Arası geçmeden.

Bir iki demeden.

Durup dinlenmeden.

Göz kırpmadan.

Karga boka konmadan.

Kargalar bok/ nane yemeden.

Mürekkebi kurumadan.

Selâmünaleyküm demeden.

Yeri soğumadan.

-DİKÇA/-DİKÇE

Dünya durdukça.

Cihan durdukça.

2.3.5. İsim-Fiil Grubu Biçimindeki Deyimler

Acenteden çıkma.

Ağızdan dolma.

Akşamdan kalma.

Anadan doğma.

Babadan kalma.

Baştan kalma.

Baştan sayma.

Büyükten bozma.

Cennetten çıkma.

Geriye sayma.

Hazret-i Nuh' tan kalma.

İçten gelme.

Kökten sürme.

Kulaktan dolma.

Nuh Nebi'den.kalma.

Sonradan görme.

Sonradan olma.

Tepeden inme.

Yandan fırlama.

Yerden bitme.

2.3.6. Tekrar Grubu Biçiminde Olan Deyimler

Tekrar grubu veya ikileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek için aynı kelimenin tekrar edilmesi, anlamları birbirine yakın veya karşıt olan; sesleri birbirini andıran iki kelimenin yan yana kullanılmasıdır.(170) İkileme anlamı güçlü kılmak için başvurulan bir psikoloji ve müzik olayıdır.

Sözün anlam ve ezgi gücünü artırmak amacıyla bir kelimenin çeşitli şekillerde tekrarı ile yapılan ikilemelerden deyimleşenler de görülmektedir. İkilemeler de deyimler gibi kalıp ifadelerdir.(171) İkilemelerin yapısı incelendiği zaman ses ve söz benzerliğinin kelimelere hakim olduğu görülür. Göktürk devrinden beri ikilemelerin Türkçedeki varlığı bilinmektedir.(172) Türkiye Türkçesindeki deyimlerin çok sayıda ikilemeye dayanması dikkati çekmektedir. 892 deyim ya bizzat ikilemeden oluşmuş ya da yapısında ikileme bulundurmaktadır. Çünkü ikilemeyi oluşturan tekrar unsuru deyimde daha ahenkli kılmakta ve hafızada yer etmesine yardım etmektedir. Bu ses tekrarları, eğitim ve öğretimi daha kolay ve kalıcı kılmaktadır. Bu tekrar unsurları, ön seste veya son seste olabilir : çerden göpten, yarım yamalak; eciş bücüş, dirlik düzenlik, aç biilâç, yorgun argın, allak bullak, belli başlı.

Türkçe deyimler arasında tekrar grubu yapısından ortaya çıkmış pek çok deyim bulunur. Bu tekrar grupları anlamca deyim işlevi görmektedirler. Yapıları bakımından tekrar grubu olmaları deyim sayılmalarını engellemez. Bunlar arasında yansımalarla kurulmuş tekrar grupları

170 Vecihe Hatiboğlu, Türk Dilinde İkileme, Ankara 1981, s.9.

171 Koç, age, s.404.

172 Doğan Aksan, "Göktürk yazıtlarında söz sanatları-güçlü anlatım yolları", TDAY-Belleten 1990, TDK Yay., Ankara 1994, s.9.

olduğu gibi, aralıklı kullanılmış tekrar grupları da mevcuttur.

2.3.6.1.1. Yansımalarından Ortaya ıkan Tekrar Gruplarından Oluşmuş Deyimler

Bu biçimde kurulmuş 17 deyim mevcuttur.

Abidik kubidik.
 Afili afili.
 Bingıl bingıl.
 Cambul cambul.
 angıl>angul ungul.
 ıtı pıtı.
 Dangıl dungul.
 Ham hum şaralop/ şorolop.
 İklaya sıklaya.
 İklim tıklım.
 Palas pandıras.
 Paldır küldür.
 şallak mallak.
 şangır şungur.
 şapır şupur.
 Tıpı tıpına.
 Ücüğünden cücüğüne.

2.3.6.1.2. Diğer Tekrar Gruplarından Oluşmuş Deyimler

Diğer tekrar gruplarından oluşmuş deyimlerin sayısı 297'dir. Bu deyimler; eksiz kullanılmakta, isim çekim eklerini alabilmekte ve zarf-fiil , sıfat-fiil, isim-fiil eklerini taşıyanlar da bulunmaktadır. Bu deyimlerin unsurları aynen olabildiği gibi, yakın veya zıt anlamlı da olabilmektedir.

**2.3.6.1.2.1. İki Unsuru Da -lı Eki Taşıyan
Tekrarlardan Oluşmuş Deyimler**

Adlı sanlı.	Gizli kapaklı.
Akıllı uslu.	Hileli hurdalı.
Aklı karalı.	İnişli yokuşlu.
Aksırıklı tiksirikli.	Kanlı canlı.
Alımlı çalımlı.	Karalı beyazlı.
Boylu boslu.	Karılı kocalı.
Büyükü küçüklü.	Kaşlı gözlü.
Cicili bicili.	Kelli felli.
Dallı budaklı.	Küçüklü büyüklü.
Davullu düdüklü.	Öksürüklü tiksirikli.
Dayalı döşeli.	Ölgülü biçili.
Derli toplu.	Sağlı sollu.
Dilli dişli.	Sazlı sözlü.
Dişli tırnaklı.	Senetli sepetli.
Erkekli kadınlı.	Soylu soplü.
Etlü butlü.	Süslü püslü.
Etlü canlı.	Şanlı şöhretli.
Evli barklı.	Şuralı buralı.
Geceli gündüzlü.	Telli pullu.
Giyimli kuşamlı.	Yaşlı başlı.

**2.3.6.1.2.2. 1.Unsuru -lı, 2.Unsuru -sız Eki
Taşıyan Tekrar Gruplarından Oluşmuş Deyimler**

Belli belirsiz.
Gönüllü gönülsüz.
Hırlı mıdır, hırsız mıdır?
Lüzumlu lüzumsuz.
Münasebetli münasebetsiz.
Nedenli nedensiz.
Sıralı sırasız.
Vakitli vakitsiz.
Zamanlı zamansız.

-ıp/-ip

Her iki unsuru da -ıp zarf-fiil eki taşıyan tekrar grubu biçiminde deyimler de bulunmaktadır.

Ne yapıp yapıp/ edip.

Yatıp kalkıp.

Olup olacağı.

2.3.6.1.2.6. Sıfat-Fiil Ekleriyle Kalıplaşanlar**-an**

Giren çıkan.

Kapan kapana.

Olan biten.

-dik

Bildik tanıdık.

ar/ er

Ağlamaz gülmez.

Bilir bilmez.

Bulmaz yemez.

Der demez

İster istemez.

Takke kapar çaylak.

-maz

Düşmez kalkmaz bir Allah.

El ermez, göz görmez.

El ermez, güç yetmez.

El vermez, güç yetmez.

Alan razı, satan razı.

-miş

Yememiş içmemiş.

Ellenmiş dillenmiş.

2.3.6.1.2.7. İsim-Fiilin Tekrarı İle Oluşanlar

Bağırış çağırış.

Bağrış çağrış.

Delme takma.

Derme çatma.

Doğma büyüme.

Gidiş o gidiş.

Yıkama yağlama.

2.3.6.2. Deyimlerde Kullanılan Aralıklı Tekrar Grupları

Bu bölümdeki deyimlerin yapısında yer alan tekrar grupları; ister yakın anlamlı, ister zıt anlamlı olsunlar aralarına başka isim unsurları alarak kullanılmaktadırlar.(173) Bu şekilde 88 deyim mevcuttur.

Ak sakal kara sakal.

Altı alay, üstü kalay.

Analı kuzu, kınalı kuzu.

Anası sarımsak, babası soğan

Ar yılı değil, kâr yılı.

Bağrı taşlı, gözü yaşlı.

Beş aşağı beş yukarı.

Çiçeği burnunda çamuru karnında.

Dışı hoca, içi baca.

Dışı kalaylı, içi alaylı.

Dipsiz kile boş ambar/ kile.

Eti senin, kemiği benim.

Gece silâhlı, gündüz külâhlı.

Hem suçlu, hem güçlü.

İsmi var, cismi yok.

¹⁷³ Hatiboğlu, Türk Dilinde İkileme, s. 80.

Karnı tok, gözü aç.
 Kolu uzun, eli ağır.
 Koyun beyinli, at kafalı.
 Rengi uçuk, kanı kaçık.
 Şarap ucuz, traş pahalı.
 Yama küçük, delik büyük.
 Yaşı ne, başı ne?
 Zır deli, zırzır deli.

2.3.6.3. Deyimlerde Tekrar Gruplarının Yer Alması

Deyimler arasında başında ve sonunda tekrar grubu bulunduranlar da bulunmaktadır.

2.3.6.3.1. Deyimin Başında Yer Alanlar

İkilemeler, bazı deyimlerin başında yer almaktadırlar.

Adı sanı belirsiz.
 Ağır aksak fıstıkî makam.
 Ana baba kuzusu.
 Başım gözüm üstüne.
 Dost düşman içinde.
 Eli ayağı düzgün.
 Eti, budu yerinde.
 Gözü gönlü tok.
 Kulpu kulağı yok.
 Lâmi cimi yok.
 Ölüm kalım meselesi.
 Özü sözü bir.
 Saçlı sakallı adam.
 Soyu soppu belli.
 Sözü sohbeti yerinde.
 Yaz kış demeden.
 Yeri yurdu belirsiz.
 Zil zurna sarhoş.

2.3.7. Edat Grubu Biçiminde Olan Deyimler

Türkçede vasıta ve beraberlik bildiren ile, benzerlik bildiren gibi, hâl bildiren göre, miktar bildiren kadar son çekim edatları ile kurulmuş edat gruplarından deyimleşmiş çok sayıda deyim bulunmaktadır. Bunların dışında edat gruplarının kendilerinden sonra gelen unsurla kalıplaşmasıyla oluşmuş deyimler de mevcuttur.

2.3.7.1. "Gibi" Edatı İle Kurulmuş Edat Gruplarından Oluşan Deyimler

2.3.7.1.1. "Gibi" Edatı İle Kurulanlar

Deyim kuruluşunda görev alan edatlar arasında en önemli yeri benzerlik anlatan 'gibi' çekim edatı almaktadır. Her biri bir nesneyi, bir durumu, bir davranışı bir başka nesneye, davranışa benzeterek anlatma esnasında 'gibi' çekim edatından yararlanılmaktadır. Bu edat daha çok -e benzer anlamı ile dikkati çekmekte ve deyim yapısı benzetmeden yararlanılarak meydana gelmektedir. Burdan hareketle de deyim aktarmaları ile olay daha canlı bir şekilde anlatılmış olmaktadır. Böyle kurulmuş 89 deyim bulunmaktadır :

Acem bahçesi gibi.

Ayın on dördü gibi.

Bakkal defteri gibi.

Barut fıçısı gibi.

Bayram koçu gibi.

Bulaşık suyu gibi.

Çarşamba karısı gibi.

Çatlak zurna gibi.

Çekirge sürüsü gibi.

Damdan düşer gibi.

Dilenci çanağı gibi.

Fasulye sırığı gibi.

Fındık kurdu gibi.

Gâvur ölüsü gibi.

Gelin odası gibi.

Göt oynatan kuş gibi.

Issız eve it girer gibi.
Kurna başı soygunu gibi.
Leylek yuvası gibi.
Medine dilencisi gibi.
Meryem Ana kandili gibi.

Ormana balta girer gibi.
Orospu bohçası gibi.
Pazar kayığı gibi.
Süt dökmüş kedi gibi.
Yağdan kıl çeker gibi.

2.3.7.1.2. Bir Edat Grubuyla Kalıplaşan Mastarlı Deyimler

Bu yapıdaki deyimlerde fiil unsurundan önce 'gibi' ile kurulmuş bir edat grubu görev yapmaktadır.

Bülbül gibi anlatmak.
Cadı kazanı gibi kaynamak.
Düğüne keçi getirmiş kâhya gibi kurulmak.
Fasulye gibi kendini nimetten saymak
Gâvur orucu gibi uzamak.
Mahşer tilkisi gibi meydanda kalmak.
Mart kedisi gibi damlarda dolaşmak.
Papağan gibi ezberlemek.
Menzilci beygiri gibi koşmak.
Nalıncı keseri gibi kendine yontmak.

Bu biçimde 280 deyim mevcuttur.

2.3.7.2. "Kadar" Edatı İle Kurulanlar

Miktar anlatan kadar son çekim edatı ile yapılmış edat gruplarından oluşan deyimler de bulunmaktadır.

Akşama kadar.	Dili döndüğü kadar.
At koşturacak kadar.	Dili pabuç kadar.
At nalı kadar.	El kadar.
Bacak kadar.	Eli arşa varıncaya kadar.
Bir dereceye kadar.	Elif' ten ye' ye kadar.
Bir o kadar.	Eskisi kadar.
Bit kadar.	Eşek kadar.
Çarşaf kadar.	Göz kapayıp açıncaya kadar.
Dağlar kadar.	Göz kırpıncaya kadar.

Göz yumup açıncaya kadar.
 Gücü yettiği kadar.
 Haşre dek/ kadar.
 Her ne kadar.
 İğneden ipliğe kadar.
 Kapı kadar.
 Kaşık kadar.
 Kazık kadar.
 Kemiklerine kadar.
 Keyfi oluncaya kadar.

Kıyamete kadar.
 Maşa kadar.
 Mercimek kadar.
 Ne kadar?
 Sabahtan akşama kadar.
 Sapına kadar.
 Tepeden tırnağa kadar.
 Tırnak kadar.
 Yerden göğe kadar/ dek.

2.3.7.3. "İçin" Edatı İle Kurulanlar

Daha çok sebep bildiren için son çekim edatının yapısında rol aldığı deyimler şunlardır.

Allah (hakkı) için.
 Aziz başın için.
 Babanın canı için.
 Başı için.
 Dört kitap hakkı için.
 Hatırı için.
 İbret-i âlem için.
 Nimet hakkı için.
 Ölmüşlerinin canı için.
 Rabbena hakkı için.

2.3.7.4. "Göre" Edatı İle Kurulanlar

Göre edatı ile kurulmuş deyim yapıları da bulunmaktadır :

Adamına göre.	Kesesine göre.
Dişine göre.	Keyfine göre.
Gönlüne/ kalbine göre.	Poposuna göre.
Göz göre göre.	Sırasına göre.
İşine göre.	

2.3.7.5. Diğer Edatlarla Kurulanlar

Akşama doğru.
Başımınla beraber.
Bin can ile.
Bununla birlikte.
Büyükliğüne yaraşan bir incelikle.
Davul zurna ile.
Dosta düşmana karşı.
Güç hal ile.
Kalubelâdan beri.
Ne yüzle?
Sabaha doğru/ karşı.
Var gücüyle.

2.3.8. Kısaltma Grupları

2.3.8.1. İsnat Grubu Biçimindeki Deyimler

2.3.8.1.1. İkinci Unsur Ek Almayan İsnat Gruplarından Oluşan Deyimler

Bu yapıda 182 deyim mevcuttur.

Abası yanık.	Akidesi bozuk.
Ağzı bir.	Aklı kısa/ kıt.
Ağzı bozuk.	Aklı sıra.
Ağzı büyük.	Aklı tam ayar.
Ağzı cıvık.	Alnı ak.
Ağzı eğri.	Altı Çapanoğlu.
Ağzı gevşek.	Ardı yufka.
Ağzı kalabalık.	Arkası/ pek/ kavi.
Ağzı kara.	Arkası yufka.
Ağzı pek.	Avurdu büyük.
Ağzı pis.	Ayağı bozuk.
Ağzı temiz.	Ayağı cıvık.
Ağzı yayvan.	Ayakları canavar.

Ayarı bozuk.
 Bağı açık.
 Bağı kara.
 Bağı yanık.
 Bağı yufka.
 Baldırı çıplak.
 Başı açık.
 Başı boş.
 Başı bozuk.
 Başı bez.
 Başı bütün.
 Başı dimdik.
 Başı eğik.
 Başı açık yalan.
 Başı pek.
 Başı yumuşak.
 Beli gevşek.
 Benzi bozuk.
 Bıyığı yelli.
 Bini bir para.
 Boynu bağlı kul.
 Boynu kıldan ince.
 Boynu eğri.
 Burnu büyük.
 Canı pek.
 Canı/ içi tez.
 Cebi delik.
 Cibilliyeti bozuk.
 Cinsi bozuk.
 Çenen pırtı.
 Çenesi çürük/ düşük.
 Çivisi sağlam.
 Damarı bozuk.
 Davulu yarık.
 Devesi hacı.
 Dili bozuk.
 Dili dilâver.

Dili uzun.
 Dili yatkın.
 Dili zifir.
 Dümeni eğri.
 Ekmeği bütün.
 Eli açık.
 Eli ağır.
 Eli bol.
 Eli çabuk.
 Eli değnekli.
 Eli düzgün.
 Eli hafif.
 Eli kanlı katil.
 Eli mahkûm.
 Eli pek.
 Eli sıkı.
 Eli uz.
 Eli uzun.
 Eli yufka.
 Endazesı bozuk.
 Enseseı kalın.
 Enseseı kilise direği.
 Eteği düşük.
 Eteği savruk.
 Eteği temiz.
 Fiili bozuk.
 Gönlü (gözü) gani.
 Gönlü gözü tok.
 Gönlü katı.
 Gönlü tez.
 Gönlü yufka.
 Gönlü zengin.
 Götürü pazarlık.
 Gözleri çekik.
 Gözü aç.
 Gözü açık.
 Gözü dar.

Gözü kara/ pek.
 Gözü keskin.
 Gözü tok.
 Gözü yaşlı.
 Hapı yuttuğumuz gün.
 Havsalası dar/ geniş.
 Irzı kırık.
 İçi boş.
 İçi dar.
 İçi geniş.
 İmanı yok.
 İpi çürük.
 İşi ne?
 İşimiz boru.
 İşkembesi geniş.
 Kafası kalın.
 Kalbi bozuk.
 Kalbi kırık.
 Kalbi temiz.
 Kalbi zengin.
 Kalbi yumuşak.
 Kanı ağır.
 Kanı bozuk.
 Kanı sıcak.
 Kanı soğuk.
 Kapısı açık.
 Kesesi dolgun.
 Keyfi bozuk.
 Kığı kırık.
 Kısmeti açık.
 Kolu uzun.
 Kulağı delik.
 Kulağı düşük.
 Kulağı kesik.
 Kursağı boş.
 Kuskunu düşük.
 Mayası/ sütü bozuk.

Mezhebi geniş.
 Pabucu büyük.
 Pabuç pahalı.
 Paçası bozuk/ düşük.
 Perdesi sıyrık.
 Saçı buçuk.
 Sapı silik.
 Sırtı yufka.
 Sicili bozuk.
 Sinirleri sağlam.
 Sofrası açık.
 Sonrası sağlık.
 Suratı asık.
 Suyu yumuşak.
 Süngüsü ağır.
 Sütü temiz.
 Tahtası eksik.
 Tepesi üstü.
 Tuzu kuru.
 Tüyü bozuk.
 Uğuru açık.
 Uykusu hafif.
 Üstü açık köy.
 Yalımı alçak.
 Yanı sıra.
 Yıldızı barışık.
 Yıldızı dişi.
 Yıldızı düşkün.
 Yıldızı erkek.
 Yıldızı yüksek.
 Yuları eksik.
 Yüreği açık.
 Yüreği dar.
 Yüreği dolu.
 Yüreği katı.
 Yüreği pek.
 Yüreği yufka.

Yürek Selânik.
Yüzü asık.
Yüzü kara.
Yüzü pek.

Yüzü sıcak.
Yüzü soğuk.
Yüzü yumuşak.

2.3.8.1.2. İkinci Unsuru Hâl Eki Taşıyan İsnat Gruplarından Oluşan Deyimler

Bu biçimde kurulmuş 41 deyim bulunmaktadır.

Ağzı havada.
Ağzı kulaklarında.
Ağzı yukarıda.
Aklı gözünde.
Aksiliği üstünde.
Alacası içinde.
Ayağı çukurda.
Ayağı koltuğunda.
Başı gökte.
Başı önünde.
Başı yerde.
Başı yukarıda.
Başı/ burnu havada.
Bereketi içinde.
Canı cebinde.
Çiçeği burnunda.
Dini bir uğruna.
Dumanı üstünde.
Eli belinde.
Eli kulağında.
Eli şakağında.

Elim iyiliğine.
Eti, budu yerinde.
Evi omuzunda.
Evi sırtında.
Gözü dışarda.
Irzı namusu yerinde.
Işığı altında.
Kantarı belinde.
Karası elinde.
Keyfi yerinde.
Kisvesi altında.
Mihrâbı yerinde.
Neşesi yerinde.
Öfkesi burnunda.
Sofrası meydanda.
Tıkırı yerinde.
Tingırı yolunda.
Tırnağı dibinde.
Ütüsü üzerinde.
Yüzü yerde.

2.3.8.1.3. İsimden Vasıf İsmi Teşkil Eden -lı Eki İle Sonlanan İsnat Grupları.

Bu biçimde kurulmuş 46 deyim mevcuttur.

Anası kılıklı.
Abası kendinden yamalı.

Abası kırk yamalı.
Ağzı çelikli.

Ağızı gümüşlü.	Gözü boklu.
Ağızı kilitli.	Gözü bağı.
Ağızı mühürlü.	Gözü kanlı.
Aksırığı cinli.	Gözü kapalı.
Avurdu yelli.	Gözü sulu.
Ayağı bağı.	Gözü sürmeli.
Ayağı çarıklı.	Gözü yaşlı.
Ayağı karıncalı.	Gözü boklu.
Bağı taşı, gözü yaşlı.	Gözü bağı.
Bağı yaralı.	Gözü kanlı.
Başı devletli.	Gözü kapalı.
Başı dumanlı.	Gözü sulu.
Ciğeri dağı.	Gözü sürmeli.
Dağarcığı yüklü.	Gözü yaşlı.
Dışı kalaylı, içi alaylı.	Kafası dumanlı.
Eli bayraklı.	Kulağı tıkalı.
Eli kamçılı.	Osuruğı cinli.
Eli maşalı.	Ölüsü kandilli.
Eli sopalı.	Üstü kapalı.
Eli uğurlu.	Yüreğı yaralı.
Eli yordamlı.	Yüzü sulu.

2.3.8.2. Yaklaşma grubu biçiminde olan deyimler

Ağıza tat, boğaza feryat.	Çeneye kuvvet.
Ağızına lâyk.	Dikkate değer.
Akıllara ziyan.	Dile kolay.
Akla yakın.	Diline yürük.
Akla zarar.	Diş dokunur.
Ayağına çabuk/ tez.	Dosta düşman bakışlı.
Ayağına sıkı.	Ekmeğine koç.
Başına buyruk.	Eline eteğine doğru.
Başına sultan.	Eline kezzap suyu.
Boğazına düşkün.	Eline tetik.
Boğazına sabırsız.	Etine dolgun.
Cana yakın.	Evlere şenlik.
Canına düşkün.	Halka dönük.

Her keseye elverişli.
İçine dönük.
Kişiye özel.
Koluna kuvvet.
Krallara lâayık.
Midesine düşkün.

Nefsine düşkün.
Ömre bedel.
Sözüne sahip.
Şanına lâayık.
Uçkuruna gevşek.
Zevkine mecbur.

2.3.8.3. Bulunma Grubu Biçimindeki Deyimler

Arada bir.
Ayakta tedavi.
Ayda âlemde/ yılda bir.
Binde bir.
Cim karnında bir nokta.
Çantada/ torbada keklik.
Damda havuç Deli Ayşe.
Denizde balık.
Devede kulak.

Dilde niyaz, elde piyaz.
Elde bir.
Elinde kezzap suyu.
Karda aslan.
Kırk yılda bir.
Ömürde bir.
Solda sıfır.
Teknede hamur.

2.3.8.4. Uzaklaşma grubu biçimindeki deyimler

Bu biçimde kurulmuş 40 deyim bulunmaktadır.

Akıldan yaya.
Ateşten gömlek.
Azdan az.
Babadan miras.
Baştan aşağı.
Baştan inme.
Bedavadan ucuz.
Boktan künet.
Çitten duvar, gübreden sıva.
Çöpten çatı/ duvar.
Çöpten çelebi.
Çöpten direk.
Çöpten minare.

Daldan bükme.
Dostlardan ırak.
Dünden hazır/ razı.
Efendiden adam.
Elden düşme.
Evlerden uzak/ ırak.
Götten bacaklı.
Haddinden fazla.
İç güveysinden hallice.
İçinden pazarlıklı.
İki dinden avare.
İşitenlerden uzak/ ırak.
Kafadan çatlak.

Kafadan kontak.	Sudan söz.
Kökten bozuk.	Sudan ucuz.
Ölümden acı.	Tepeden inmecı.
Pabuçtan aşağı.	Üstünüzden ırak.
Sözden ibaret.	Yandan çarklı.
Sudan bahane/ cevap.	Yarı belden aşağı.
Sudan sebep.	

2.3.9. Bağlama Grubu Biçiminde Kurulmuş Deyimler

Bağlama edatları ile (ve, veya, ile, fakat, ama, değil, ne...ne..., hem...hem..., de...de..., ister...ister..., ya...ya..., mi...mi...) kurulmuş deyimler de mevcuttur.

2.3.9.1. "ile" ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Don yağı ile bulgur pilâvı.
 Don yağı ile pekmez.
 Edi ile Būdü.
 Hımhım ile burunsuz.

2.3.9.2. "değil" ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Adam değil, cüdam.
 Alın derisi değil, davul derisi.
 Anadan doğma değil, sonradan olma.
 Ar yılı değil, kâr yılı.
 Arkadaş değil, arka taşı.
 Baba değil yaba.
 Baba değil, tırabzan/ iskele babası.
 Burun değil Kemer patlıcanı.
 Daldan eğme değil, kökten sürme.
 Doyumluk değil, tadımlık.
 Ense değil, kilise direği.
 Göz değil, çam budağı.

Helva şakırtısı değil, dayak patırtısı
 Kafa değil, bal kabağı .
 Kardeş değil, kara taş .
 Talih değil, K r Salih .

2.3.9.3. "ve" ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Ağ uyuz ve kan kuduz
 Ağ ve çıplak .
 Evvel ve âhır .
 Hâl ve gidiş .

2.3.9.4."hem...hem..." ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Hem anam, hem babam.
 Hem gazi, hem şehit.
 Hem kel, hem fodul.
 Hem sağır, hem sığır.
 Hem suçlu, hem güçlü.
 Hem ziyaret, hem ticaret.

2.3.9.5. "ne...ne..." ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Ne arayan var, ne soran!
 Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme.
 Ne benden selâm, ne senden kelâm.
 Ne çöreğin karnıma, ne osuruğun burnuma.
 Ne dağda bağım var, ne çakaldan/ tilkiyle davam.
 Ne dost belli, ne düşman.
 Ne od var, ne ocak.
 Ne sakala minnet, ne bıyığa.
 Ne selâm, ne sabah.
 Ne sihirdir ne keramet el çabukluğu marifet.
 Ne şehittir ne gazi.
 Ne tadı var, ne tuzu.
 Ne zekât verecek mal, ne zekât alacak hâl.

2.3.9.6. "de... de..." ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Eyere de gelir, semere de.

2.3.9.7."ya... ya..." ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli.
 Ya dayak yememiş, ya sayı saymasını bilmiyor.
 Ya deve, ya deveci, (ya deve üstündeki hacı).
 Ya devlet başa, ya kuzgun leşe.
 Ya herro ya merro.
 Ya huyundan ya suyundan.
 Ya sabır çekmek.
 Ya taht ya baht.

2.3.9.8. "ha... ha..." ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Ha Ali Hoca, ha Hoca Ali.
 Ha bugün, ha yarın.

2.3.9.9."...mi... mi" ile Kurulmuş Bağlama Grubu

Kırk katır mı kırk satır mı?
 Aşağı mahalle sen misin, yukarı mahalle şen misin?
 El mi yaman, bey mi yaman?

2.3.9.10.Yapısında Bağlama Grubu Bulunan Deyimler

Ana ile kız, helva ile koz.
 Gurbet ve sıla acısı.
 Kaş ile göz, gerisi söz.
 Kedi ile köpek gibi.
 Mecnun ile Leyla masalı.
 Saçın ak mı kara mı, önüne düşünce görürsün.
 Zemin ve zamana uygun.

2.3.10. BİRLEŞİK FİİL GRUBU BİÇİMİNDEKİ DEYİMLER

Bu grupta yer alan deyimler anlam kaymasına uğrayarak kaynaşıp kalıplaşmış birleşik fiil yapısındadır. Türkçe kaynaklarda uzun süre üzerinde durulmayan bu yapılar; isim ve fiil unsurlarından meydana gelip anlam kayması ile birlikte kaynaşıp kalıplaşarak deyim kuruluşunda görev alan birleşik fiillerdir. (174) Bu konuya dikkat çekenlerden biri olan Roza Yusipova; "meydan okumak, eline bakmak, sefalet çekmek" örneklerini vererek bunlara "fiilli deyimler" adını vermektedir. Yusipova, deyimi oluşturan her iki unsur arasındaki kuruluş ve gramer özelliklerinin açıklanması gerektiği görüşündedir. (175) Mazhar Kükey, Türkçedeki fiilleri incelediği kitabında birleşik fiil grubu biçimindeki deyim örneklerini: İsimlerin Fiillerle Oluşturduğu Birleşik Fiiller -Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiil- olarak adlandırmakta ve "...bir ya da birden çok isim kök veya gövdelerinin herhangi bir fiille oluşturduğu birleşik fiile; anlamca kaynaşmış bileşik fiil adı verilir" demektedir. (176) Bunların deyim durumunda birleşik fiil olduklarını kaydeden Kükey; can vermek, deveye hendek atlatmak örneklerini vermiştir. Mazhar Kükey, anlamca kaynaşmış birleşik fiil grubu biçimindeki deyimleri; isim ve fiil unsurlarının, sözlük anlamlarından kayıp kaymama durumlarına göre ikiye ayırmıştır. Yazara göre; çile doldurmak, lâf atmak, göz atmak, kalp kırmak, boy sürmek, hasta düşmek, boy atmak, ağır basmak gibi deyimlerde isim unsuru sözlük anlamını korumuş ancak fiil unsuru sözlük

174 Zeynep Korkmaz, "Türkçede birleşik fiiller ve anlam kaymaları", *Türk Dili*, S.559, Ankara 1998, s. 3-7; Leylâ Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara 1993, s.39.

175 Roza Yusipova, "Türkçede deyimler ve birleşik fiiller", *XI.Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1966*, TDK Yay., Ankara 1968, s. 249-250.

176 Mazhar Kükey, *Uygulamalı Örneklerle Türkçede Fiiller*, Ogun Kardeşler Matbaası, Ankara 1972, s. 36.

anlamından kaydığı için bu deyimler yarı kaynaşmış birleşik fiil örnekleridir. Yazar, ağır basmak, pabucu dama atılmak, kafa tutmak, baş kaldırmak, boy ölçüşmek, pabucunu ters giydirmek, deveye hendek atlatmak, baklayı ağzından çıkarmak, iğne ile kuyu kazmak gibi deyim örneklerini ise isim ve fiil unsurları sözlük anlamının dışında kullanıldıklarından dolayı tam kaynaşmış birleşik fiiller olarak adlandırmaktadır. Kükey'e göre bu örneklerde deyimî oluşturan bütün kelimeler arasında tam bir kaynaşma bulunmaktadır. Anlamca kaynaşmış birleşik fiillerin birinci kelimesi yalın durumda olabileceği gibi isim durum eklerini de alabilir; ağzını yoklamak, kulağına çalınmak, avucunu yalamak, gözden düşmek gibi.(177)

Kaya Bilgegil, kaynaşma yoluyla teşkil edilen bileşik fiiller adı altında konuyu ele almış ve bunlarından bazılarının deyim (tabir) olarak kullanıldığını ifade ederek; kan yutmak, yüz sürmek, dil uzatmak, el açmak, belini doğrultmamak, elinden tutmak gibi örnekler vermiştir.(178)

Nurettin Koç ise; daldan dala konmak, dört ayak üstüne düşmek, dört gözle beklemek, dalına basmak, gözünden uyku akmak, içtikleri su ayrı gitmemek, iğne ile kuyu kazmak, iğne ipliğe dönmek, iki ayağını bir pabuca sokmak, iki eli yakasında olmak gibi örnekleri Deyimleşmiş Bileşik Eylemler başlığı altında vermiştir.(179) Nurettin Koç kitabında Deyimleşmiş Eylemlerle Kurulan Eylem Öbeği başlığı altında da; akıl vermek, akıl sır vermemek, akılı durmak, aklını peynir ekmekle yemek, bağrına taş basmak, baklayı ağzından çıkarmak, bal alacak çiçeği bilmek, çanına ot

177 Kükey, age, s. 37-39

178 M. Kaya Bilgegil, Türkçe Dilbilgisi, Dergâh Yay. 3. baskı, İstanbul 1984, s. 282.

179 Koç, age, s. 283.

tıkamak deyimlerini örnek olarak vermiştir.(180) Tahir Nejat Gencan da; hasta düşmek, hoş görmek, yorgun düşmek, lâzım gelmek gibi örneklerin şekilce değil, fakat anlamca kaynaşmış olduklarını ifade ederek bunları anlamca kaynaşmış bileşik eylem olarak adlandırmıştır.(181) Tahsin Banguoğlu; hapı yutmak, nalları dikmek, tabanı kaldırmak, gözünü açmak, tadını çıkarmak, suyunu çekmek, elden çıkarmak gibi birleşik fiilleri Birleşik Fiil Tabanları adı altında incelemiş ve bu yapıların halk ağzı deyimlerde daha çok kullanıldığını belirtmiştir.(182) Sözcük Türleri'inde ise "ad ya da ad soylu bir sözcükle bir eylemin bileşik eylem oluşturduğu da olur. Kimi kez bunlar bir deyim gibi kullanılırlar: göz etmek, yüz bulmak, el etmek, göze girmek, başa çıkmak, başa kakmak, dile düşmek gibi." ifâdeleri yer alır.(183)

Birleşik fiil grubunu oluşturan unsurlardan biri veya tamamı kendi sözlük anlamının dışında kullanılarak anlamca kaynaşıp kalıplaşmaya uğramışlar ve zamanla deyimleşmişlerdir. Burada tespit edilen ve incelenen deyimler arasında; akıl vermek, aklını peynir ekmekle yemek, bağına basmak, çanına ot tıkamak gibi 11901 deyim masterla sonlanmaktadır. Bu biçimdeki deyimlerde belli bir kalıplaşma söz konusudur. Deyimi oluşturan isim unsuru tek olabildiği gibi birden fazla da olabilmektedir. Bu tür deyimlerde isim unsuru yalın olabildiği gibi isim çekim eklerini de alabilmektedir. Söz dizimi bakımından bu tür deyimlerin büyük çoğunluğu olumludur. Olumsuz şekilleriyle kalıplaşanlar da bulunmaktadır: ağzını bıçak açmamak, bir dinde durmamak gibi.

180 Koç, age, s. 341-342.

181 Gencan, age, s. 328.

182 Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, TDK Yay., 3. basılış, Ankara 1990, s. 310-318.

183 Neşe Atabay, vd., Sözcük Türleri, TDK Yay., Ankara 1983, s.214.

2.3.10.1. Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimlerin Mastarla Kurulması

Türkiye Türkçesindeki deyimlerin önemli bir bölümü mastarla sonlanmaktadır. Bu tür deyimlerin fiil unsuru değişik zaman ve kişi ekleri alarak kullanılmaktadır. Kullanım esnasında bunlara ufak tefek eklemeler yapılabilir. 17137 deyimden 11901 tanesi mastarla sonlanan birleşik fiil grubu şeklindedir. Bu deyimler arasında iki kelimededen oluşanlar 8493 deyimle çoğunluğu meydana getirmektedir. Bu deyimlerden 3892 tanesinde ise isim unsuru hiç bir çekim eki almadan kurulmuştur. Master eki ile sonlanan deyimlerin yapısına bakıldığında yalın kullanım dışında isim unsurunun bütün isim çekim eklerini aldığı görülmektedir. Bu deyimlerde cümle kuruluşunda yer alan cümle unsurlarının da mevcut olduğu görülmektedir. Mastarlı deyimler kullanım esnasında gerekli şahıs ve zaman eklerini alarak kullanılabilirlerinden kurallı cümle hükmündedirler. Bu deyimlerin yapısında gerekli bütün cümle unsurları bulunabilmektedir:

açlıktan nefesi kokmak,
yer tam. özne fiil

afyonu/ baharı başına vurmak,
nesne yer tam. fiil

ağına düşmek,
yer tam. fiil

ağzında mercimek durmamak
yer tam. özne fiil

Birleşik fiil grubu biçiminde kalıplaşan bu kelime grubunda bir isim ve bir fiil unsuru bulunmaktadır. İsim unsuru önce, fiil unsuru daha sonra gelmektedir. Türk

dilinin ihtiyaç duyduğu her alanda yeni birleşikler yapmaya uygun olan yapısı içinde isim ve fiil unsurları ekli ya da eksiz birleşebilmektedir. İsim unsuru isim çekim eklerini (iyelik eki+isim durum eki) bulundurabilmekte ve cümlede kullanılırken de fiil unsuru gerekli fiil çekim eklerini almaktadır. Bu biçimdeki deyimler cümlede kullanılırken; cümlenin yüklemi de, diğer unsurları da olabilmektedir.

Adam yerine koymamak deyimini; "Kimse onu adam yerine koymazdı" biçiminde de kullanılabilir. Aynı deyimini "Zamanında onu adam yerine koymayanlar, etrafında pervane olmuşlardı" biçiminde de kullanmak mümkündür. Bu yapıdaki deyimler cümle içinde; isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerini de alarak kullanılabilirler. Bu özellikleriyle birleşik fiil yapısındaki deyimler aynı zamanda hazır söz kalıplarıdır.(184) Birleşik fiil yapısında oluşmuş deyimlerin diğer birleşik fiil gruplarından farkı, ismin veya fiilin veya her ikisinin sözlük anlamı dışında bir anlamla kullanılması, böylece grubun yeni bir anlamla kalıplaşmasıdır.

184 Leyla Subaşı Uzun, agm., s.57.

2.3.10.2. İsim-Fiil Biçimindeki Deyimler

3892 deyimde isim unsuru ek almamaktadır.

Abanoz kesilmek.	Mal kapatmak.
Abdest vermek.	Not tutmak.
Acı çektirmek.	Omuz vermek.
Adres bırakmak.	Özlem gidermek.
Ağız değiştirmek.	Pala çekmek.
Azrail yoklamak.	Rahat vermemek.
Can bırakmamak.	Safra atmak.
Çivi çakmak.	Şeytan dürtmek.
Defter açmak.	Tanıdık çıkmak.
Fire vermek.	Uzun oturmak.
Gönül eğlendirmek.	Vurgun yemek.
Hisse çıkarmak.	Zevk sürmek.

2.3.10.3. İsim+İyelik Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

İsim unsurunun iyelik eki alarak kalıplaşması ile oluşmuş 365 deyim bulunmaktadır.

Abdesti gelmek.	Dünyası değişmek.
Adı mimlenmek.	Gözleri oynamak.
Anası ağlamak.	Hırtlambası çıkmak.
Bacası tütme.	Kafası dönme.
Borusu ötmek.	Kemikleri sızlamak.
Çehresi dönme.	Keyfi kaçmak.
Dalgası olmak.	Lâkırdısı geçmek.

2.3.10.4. İsim+(iyelik Eki)+Yükleme Hâli Eki-Fiil Olanlar

2.3.10.4.1. İsim+Yükleme Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

Çok kullanılan bir kalıptır. 975 örnekte geçişli fiillerin yükleme hâli eki almış isim ile birlikte birleşik fiil oluşturduğu görülüyor.

Abayı atmak.	İlişkiyi kesmek.
Abayı yakmak.	Kafayı çekmek.
Belâyı savmak.	Kendini bırakmak.
Celseyi açmak.	Paçayı kaptırmak.
Dünyayı anlamak.	Yazıyı çıkarmak.

2.3.10.4.2. İsim+iyelik Eki+Yükleme Hâli Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

İsim unsuru, iyelik eki üzerine yükleme hâli eki almış 786 deyim mevcuttur.

Acısını çekmek.	Nazını çekmek.
Başını şişirmek.	Ölüsünü öpmek.
Ciğerini üzme.	Sesini yükseltmek.
Çapağını silmek.	Tükürdüğünü yalamak.
Dilini bağlamak.	Yerini ısıtmak.
Gönlünü kazanmak.	Zihnini dağıtmak.
İçini kavurmak.	

2.3.10.5. İsim+(iyelik Eki)+Yaklaşma Hâli Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

2.3.10.5.1. İsim + Yaklaşma Hâli Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu şekilde kurulmuş 994 deyim bulunmaktadır.

Abanoza dönmek.	Cayırtıya vermek.
-----------------	-------------------

Çuvala girmek.
 Dağa düşmek.
 Ezbere konuşmak.
 Feleğe küsmek.
 Göze kestirmek.
 Hasıra yatmak.
 İfrata kaçmak.
 Lüpe konmak.
 Medreseye düşmek.
 Numaraya gelmek.

Ortaya sürülmek.
 Paçavraya çevirmek.
 Rüyaya dalmak.
 Saldırıya uğramak.
 Şeytana uymak.
 Tarihe geçmek.
 Uzaklara gitmek.
 Velveleye vermek.
 Zora binmek.

2.3.10.5.2. İsim+iyelik Eki+Yaklaşma Nâli Eki- Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu şekilde kurulmuş 543 deyim bulunmaktadır.

Acayibine gitmek.
 Adamına düşmek.
 Bağına basmak.
 Başına gelmek.
 Başına zindan etmek.
 Betine gitmek.
 Canına susamak.
 Ceddine okumak.
 Dalına basmak.
 Dikine gitmek.
 Dişine güvenmek.
 Donuna doldurmak.
 Duvağına doymamak.
 Dümenine bakmak.
 Dünyasına doymamak.
 Düşüne girmek.
 Eceline koşmak.
 Eceline susamak.
 Eline bakmak.
 Ensesine binmek.
 Fenasına gitmek.

Garibine gitmek.
 Gayretine dokunmak.
 Geçmişine okumak.
 Gelmemişe dönmek.
 Gençliğine doyamamak.
 Gözüne kestirmek.
 Havsalasına sığmamak.
 Hoşafına gitmek.
 İçine tükürmek.
 Kabuğuna çekilmek.
 Kesesine güvenmek.
 Kulpuna getirmek.
 Kulpuna yapışmak.
 Kursağına girmek.
 Kuyruğuna basmak.
 Nasırına basmak.
 Sakalına gülmek.
 Semtine uğramamak.
 Sütüne kalmak.
 Tavına getirmek.
 Yakasına yapışmak.

**2.3.10.6. İsim+(İyelik Eki) Bulunma-Fiil
Biçimindeki Deyimler**

**2.3.10.6.1. İsim+İyelik Eki+Bulunma-Fiil
Biçimindeki Deyimler**

Bu biçimde kurulmuş 106 deyim mevcuttur.

Ağzında büyümek.	Elinde ekşimek
Ağzında gevelemek.	Elinde kalmak.
Ahdinde durmak.	Elinde olmak.
Aklında kalmak.	Elinde tutmak.
Aklında kalmak.	Farkında olmak.
Aklında olmak.	Gözünde olmamak.
Aklında olmak.	Gözünde uçmak.
Başında gezdirmek.	Gözünün önünde olmak.
Başında kalmak.	Hatırında kalmak.
Başında kışlamak.	Hatırında olmak.
Başında paralanmak.	Hükümünde olmak.
Başında paralanmak.	Kapısında büyüme.
Boğazında bırakmak.	Kursağında kalmak.
Boğazında durmak.	Peşinde dolaşmak.
Boğazında düğümlenmek.	Peşinde koşmak.
Boğazında kalmak.	Sözünde durmak.
Dışında kalmak.	Yerinde duramamak.
Dibinde bitmek.	Yerinde kalmak.
Dilinde gezmek.	Yerinde kurtlanmak.
Elinde bulunmak	Yerinde saymak.
Elinde büyüme	Yolunda bulunmak.

2.3.10.6.2. İsim+Bulunma-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu biçimde kurulmuş 128 deyim bulunmaktadır.

Açıkta kalmak.	Hapiste çürümek.
Afiyette bulunmak.	Havada kalmak.
Akılda kalmak.	Havada konuşmak.
Akılda tutmak.	Hayrette kalmak.
Altta kalmak.	Kâğıda dökmek.
Arada kaynamak.	Kapıda kalmak.
Askıda kalmak.	Meydanda bırakmak.
Ayakta uyumak.	Omuzda taşımak.
Başta bulunmak.	Ortada kalmak.
Başta taşımak.	Önde gelmek.
Bulutlarda yaşamak.	Pusuda beklemek.
Dağda büyüme.	Rüyada görmek.
Damlarda gezme.	Sallantıda kalmak.
Darda bulunmak.	Sınıfta çakmak.
Dillerde dolaşmak.	Sınıfta kalmak.
Dillerde kalmak.	Sokakta bulmamak.
Ekalliyette kalmak.	Tedarikte bulunmak.
Ellerde gezme.	Tetikte beklemek.
Gölgede bırakmak.	Yabanda bitmek.
Gönülde yatmak.	Yerlerde sürünmek.
Gözde büyüme.	Yürürlükte bulunmak.

2.3.10.7. İsim+(İyelik Eki)+Uzaklaşma Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

2.3.10.7.1. İsim+İyelik Eki+Uzaklaşma Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu biçimde 152 deyim bulunmaktadır.

Abdestinden şüphesi olmak

Acından ölmek.

Ağzından çıkmak.
 Ağzından düşürmemek.
 Alnından öpmek.
 Altından kalkmak.
 Ardından söylemek.
 Avucundan okumak.
 Boğazından arttırmak.
 Boynundan atmak.
 Cebinden çıkarmak.
 Çalımından geçilmemek.
 Dediğinden çıkmak.
 Göbeğinden iştetmek.
 Gözünden sakınmak.
 Gözünden sel akmak.
 Hırsından çatlamak.
 İçinden okumak.
 Kaleminden çıkmak.
 Karnından atmak.
 Sakalından utarmak.

Sırtından atmak.
 Silsilesinden başlamak.
 Şanından olmak.
 Tadından yenmemek.
 Tersinden okumak.
 Tezgâhından geçmek.
 Üstesinden gelmek.
 Üzerinden dökülmek.
 Vazifesinden almak.
 Vazifesinden olmak.
 Yakasından inmek.
 Yakasından tutmak.
 Yakasından tutmak.
 Yerinden atmak.
 Yerinden fırlamak.
 Yerinden oynamak.
 Yolundan kalmak.
 Yüzünden okumak.
 Zihninden geçmek.

2.3.10.7.2. İsim+Uzaklaşma Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu biçimde kurulmuş 247 deyim mevcuttur.

Açıktan kazanmak.
 Açlıktan kırılmak.
 Açlıktan ölmek.
 Adamdan kaçmak.
 Adamdan saymak.
 Afişten inmek.
 Ağırdan almak.
 Ağızdan çıkmak.
 Alçaktan güreşmek.
 Arkadan vurmak.
 Baştan çıkarmak.
 Bilmezlikten gelmek.
 Candan geçmek.

Candan kopmak.
 Cepten yemek.
 Çekirdekten yetişmek.
 Çileden çıkarmak.
 Dağdan gelmek.
 Devletten düşmek.
 Dişten arttırmak.
 Dünyadan haberi olmamak.
 Gömlekten geçirmek.
 Gönülden kopmak.
 Gözden çıkarmak.
 Haritadan silinmek.
 Havadan kazanmak.

Horozdan kaçmak.	Şirazededen çıkmak.
Kapıdan bakmak.	Tezgâhtan geçirmek.
Kulaktan âşık olmak.	Yakadan geçirmek.
Masraftan kaçmak.	Yavaştan almak.
Meraktan çatlamak.	Yüksekten atmak.
Omuzdan atmak.	Yüreğinden geçmek.
Ortadan kaldırmak.	Yürekten bağlanmak.
Sandıktan çıkmak.	Zıvanadan çıkmak.
Sıfırdan başlamak.	Zincirden boşanmak.

**2.3.10.8. İsim+(İyelik Eki)+Vasıta Eki-Fiil
Biçimindeki Deyimler**

**2.3.10.8.1. İsim+İyelik Eki+Vasıta Eki-Fiil
Biçimindeki Deyimler**

37 örnekte isim unsuru iyelik eki ile üzerine vasıta eki alarak fiile bağlanmaktadır.

Adıyla anılmak.	Gözüyle görmek.
Başıyla oynamak.	Gözüyle yemek.
Bokuyla kavga etmek.	Hasretiyle yanmak.
Canıyla oynamak.	Kalbiyle konuşmak.
Canıyla ödemek.	Kanıyla ödemek.
Dengiyle karşılamak.	Kantarıyla basmak.
Diliyle sokmak.	Kuyruğuyla oynamak.
Diliyle tutulmak.	Namusuyla yaşamak.
Eceliyle ölmek.	Nazarıyla bakmak.
Ekmeğiyle oynamak.	Oluruyla yetinmek.
Ettiğiyle kalmak.	Parasıyla rezil olmak.
Götüyle gülmek.	Pisliğiyle kavga etmek.
Gözüyle bakmak.	Yoluyla gitmek.

**2.3.10.8.2. İsim+Vasıta Eki-Fiil Biçimindeki
Deyimler**

Bu biçimde kurulmuş 30 deyim bulunmaktadır.

Abesle iştilgal etmek.	Akılla ölçmek.
------------------------	----------------

Aramakla bulunmamak.
 Ateşle oynamak.
 Barutla oynamak.
 Cımbızla çekmek.
 Dille tabir olunmaz.
 Fenerle/ mumla aramak.
 Gırla gitmek.
 Gözle yemek.
 Hayırla anmak.
 İple çekmek.
 Kanla yoğrulmak.
 Kirpikle harman sürmek.
 Mumla aratmak.
 Omuzla dayanmak.

Ölenle ölmek.
 Ölümle pençeleşmek.
 Parmakla gösterilmek.
 Parmakla sayılmak.
 Rahmetle anmak.
 Saymakla bitmemek.
 Sitayişle bahsetmek.
 Sükûtla geçiştirmek.
 Tabanvayla gitmek.
 Tükürükle boğmak.
 Yemekle doyulmamak.
 Yerle bir etmek.
 Yüksükle ölçmek.
 Yürekle söylemek.

2.3.10.9. İsim+(İyelik Eki)+Eşitlik Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu biçimde kurulmuş bazı deyimler üç kelimedenden meydana gelirken isim veya fiil, bir kelime grubu da olabilmektedir. Bu biçimde 9 örnek mevcuttur.

2.3.10.9.1. İsim+İyelik Eki+Eşitlik Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

Dinince dinlenmek. Keyfince gitmek.
 Gönlünce yaşamak.

2.3.10.9.2. İsim+Eşitlik Eki-Fiil Biçimindeki Deyimler

Boyca kefil olmak. Kılca farkı olmamak.
 Dağlarca günahı olmak. Kılca itibarı olmamak.
 Kardeşçe taksim etmek. Sivilce yenirce olmak.

2.3.10.10. Fiilimsi-Fiil Biçimindeki Deyimler

İsim kısmı, fiil kök ya da gövdelerine zarf-fiil veya sıfat-fiil eklerinin getirilmesi ile oluşmuş birleşik fiil grubu yapısında olan deyimlerdir.

2.3.10.10.1. Zarf-Fiil-Fiil Olan Deyimler

175 deyim fiil köküne zarf-fiil eki ve fiil ile kurulmuştur. Bunlardan 156 tanesi -İp eki ile kurulmuşlardır. Diğer zarf-fiil ekleri de kullanılır. Bu deyimlerden bir kısmı cümle içinde tekrar grubu yapısında karışımına çıkarlar: **allayıp pullayıp....** örneğinde olduğu gibi.

Alıp vermek.	Çekip çevirmek.
Alıp yürümek.	Doyunca görmek.
Allayıp pullamak.	Eriyip gitmek.
Anlayıp dinlemek.	Gülerken ısırarak.
Arttıkça artmak	Kasıp kavurmak
Baktıkça almak.	Öperken ısırarak.
Buldukça bunamak.	Pişirip kotarmak.
Çakıp gürllemek.	Telleyip pullamak.
Çalıp çırpamak.	Uçarak yükselmek.
Çekip çekiştirmek.	Vurdukça tozmak.

İsim Unsuru Bir Fiilimsinin Tekrarından Oluşan Deyimler De Bulunmaktadır

Ağlaya ağlaya gitmek.
 Döne döne aramak.
 Kalaylayıp kalaylayıp basmak.
 Kalkıp kalkıp oturmak.
 Katıla katıla ağlamak.
 Ölüp ölüp dirilmek.
 Yıkıla yıkıla yürümek.

2.3.10.10.2.Sıfat-Fiil-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bildik çıkmak.
 Görülmez olmak.
 Vurdum duymaz olmak.

2.3.11. MASTARLA BİTEN DEYİMLERDE SÖZ DİZİMİ ÖZELLİKLERİ

Mastar ekiyle kurulmuş ve anlam kaymasına uğrayarak kalıplaşmış, birleşik fiil grubu yapısındaki deyimleri söz dizimi özelliklerine göre sınıflandırmak mümkündür. Bu çeşit deyimler fiilden önce gelen ögelerinin sayısına göre ayrılabilir.⁽¹⁸⁵⁾ Mastarla sonlanan 11901 deyimden 9917 tanesi tek ögeli, 1895 tanesi iki ögeli ve 89 tanesi de üç ögelidir.

2.3.11.1. Mastarla Biten Tek Ögeli Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapıdaki deyimlerde isim unsuru tek kelime veya kelime grubu biçiminde olabilmektedir. Bu isim unsuru fiilin öznesi, nesnesi, yer tamlayıcısı ve zarfı olabilmektedir.

2.3.11.1.1. Özne-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapıda 1103 deyim bulunmaktadır. Fiilden önce gelen isim ya da isim grubu yalın halde bulunabilir. İyelik eki alarak da fiile bağlanabilir. İsim veya isim grubu fiilin öznesi durumundadır.

- Ağız kokusu çekmek.
- Ağzının suyu akmak.
- Bacası tütme.
- Burnunun direği kırılmak.
- Dananın kuyruğu kopmak.
- Darphanesi işlemek.
- Dayısı dümende olmak.
- Gönlünün dümeni bozuk olmak.
- Hayâ perdesi yırtılmak.

¹⁸⁵ Korkmaz, agm., s.7.

Hırtlambası çıkmak.
 Kafası bozulmak.
 Lâkırdısı geçmek.
 Maskesi düşmek.
 Masraf kapısı açmak.
 Nefesi kokmak.
 Oyunun sakalı bitmek.
 Sepet havası çalmak.
 Sesi soluğu çıkmamak.
 Soğuk duş etkisi yapmak.
 Tenceresi kaynamak.
 Turşusu çıkmak.
 Uykusu bölünmek.
 Üvey evlât muamelesi görmek.
 Yat borusu çalmak.

2.3.11.1.2. Nesne-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapıda 4334 örnek mevcuttur. Buradaki örneklerde isim unsuru fiilin nesnesi durumundadır.

Abayı yakmak.
 Ağzını dikmek.
 Ağzının kokusunu çekmek.
 Baklayı ıslatmak.
 Bir çuval inciri berbat etmek.
 Cevabı dayamak.
 Ciğerini okumak.
 Doksan kapının ipini çekmek.
 Elini ayağını öpmek.
 Gönlünü karartmak.
 Hamamın namusunu kurtarmak.
 İş bitirmek.
 Kabak çıkmak.
 Korkulu rüya görmek.
 Lâkırdıyı kesmek.
 Macerasını dinlemek.

Mendilin ucunu düğümlemek.
 Nağmeyi değiştirmek.
 Orman taşlamak.
 Otuz iki dişini göstermek.
 Ördek avlamak.
 Paranın gümüş olduğunu anlamak.
 Pederin bayraktar olduğunu anlatamamak.
 Rezalet çıkarmak.
 Rotayı değiştirmek.
 Üç kâğıt açmak.
 Ümüğünü sıkıvermek.
 Yapmadığını bırakmamak.

2.3.11.1.3. Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu kalıpta 3174 deyim bulunmaktadır.

Ağızından düşürmemek.
 Başından büyük işe girişmek.
 Çamura yatmak
 Daldan dala konmak .
 Elden düşürmemek.
 Felâkete sürüklenmek.
 Maziye karışmak.
 Ortadan konuşmak.
 Papaza dönmek.
 Rüyadan uyanmak.
 Sentine uğramamak.
 Usta elinden çıkmak.
 Üç kâğıda getirmek.
 Üsküdar' da sabah olmak.
 Varlık içinde yaşamak.
 Yangın yerine çevirmek.
 Yüksek perdeden konuşmak.
 Zenzem kuyusuna işemek.
 Zülf-i yâre dokunmak.

2.3.11.1.4. Zarf Tümlenci-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapıda da 1306 deyim vardır. Fiilden önceki isim unsuru fiilin zarfı durumundadır.

- Aç kurt gibi saldırmak.
- Ballandıra ballandıra anlatmak.
- Burnunu çekerek gitmek.
- Cascavlak kalmak.
- Cezayir dayısı gibi kurulmak.
- Çekip çekiştirmek.
- Danalar gibi bağırarak.
- Deliksiz çıkarmak.
- Eğri büğrü söylemek.
- Fenersiz yakalamak.
- Göz ucuyla bakmak.
- Hor kullanmak.
- Horoz ibiği gibi kızarmak.
- İki seksen uzanmak.
- Keklik gibi sekmek.
- Lastikli konuşmak.
- Marmara çırası gibi yanmak.
- Öküz boyunduruğa bakar gibi bakmak.
- Pişmiş kelle gibi sırtıtmak.
- Saçma sapan konuşmak.

2.3.11.2. Mastarla Biten İki Ögeli Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimler

Türkçe deyimler arasında 1895 tanesi iki ögeden meydana gelmiştir. Bu deyimlerin yapısında isimler fiillere; özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf göreviyle bağlanmışlardır.

2.3.11.2.1. Nesne+Özne-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapıda 35 örnek mevcuttur.

- Ağzını bıçak açmamak.
- Bayram haftasını mangal tahtası anlamak.
- Bıyığını balta kesmemek.
- Bildiğini yedi mahalle bilmemek.
- Dünyayı gözü görmemek.
- Fırsatı ganimet bilmek.
- Gözünü duman bürümek.
- Gözünü hırs bürümek.
- Her gördüğü sakallıyı babası sanmak.
- İçini (bir) kurt yemek.
- Kendi kuyusunu kendi kazmak.
- Kendini bir şey sanmak.
- Ortaliğı bok götürmek.
- Özünü dünyanın göbeği saymak.
- Parsayı başkası toplamak.
- Sağ elinin verdiğini sol el görmemek.
- Su başlarını devler tutmak.
- Yüzünü şeytan görmek.

2.3.11.2.2. Nesne+Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki Deyimler

293 örnek bu yapıdadır.

- Atlıyı atından indirmek.
- Ayı yardan uçurmak.
- Baltayı taşa vurmak.
- Canını ortaya koymak.
- Çirkefi üzerine sıçratmak.
- Derdini Marko Paşa' ya anlatmak.
- Gururunu cebine koymak.
- Hırkayı başına çekmek.
- İtin ayağını taştan esirgemek.
- Kaleyi içinden almak.

Leyleği havada görmek.
 Mektubu dışından okumak.
 Öküzü bacaya çıkarmak.
 Pireyi nallamaya kalkışmak.
 Şişeyi dışından yalamak.
 Tüfeği duvara dayamak.
 Yakayı ele vermek.

2.3.11.2.3. Nesne+Zarf-Fiil Biçimindeki Deyimler

82 örnek bu yapıdadır.

Aklını peynir ekmekle yemek.
 Bağrını taşla dövmek.
 Çarığı ters giydirmek.
 Deveyi havutuyla yutmak.
 Dünyayı toz pembe görmek.
 Fırtınayı ucuz atlatmak.
 Gönlünü serin tutmak.
 Hayat güreşini tek başına kazanmak.
 Her şeyi toz pembe görmek.
 İpini kendi eliyle çekmek.
 Kafayı abur cuburla doldurmak.
 Mercimeği yan yuvarlamak.
 Oyunu kurallarına göre oynamak.
 Pabucunu ters giydirmek.
 Şapkayı ters giymek.
 Tavşanı araba ile avlamak.
 Yoğurdu yumruğu ile yemek.
 Yüzünü kara çıkarmak.

2.3.11.2.4. Özne+Nesne-Fiil Biçimindeki Deyimler

78 örnek bu yapıdadır.

Burnunun yeli harman savurmak.
 Cinler cirit oynamak.

Çehresi sirke satmak.
 Dağ fare doğurmak.
 Dört yanı deniz kesilmek.
 Elleri nasır bağlamak.
 Etekleri ıslık çalmak.
 Gözü uyku görmemek.
 İn cin top oynamak.
 Jetonu geç düşmek.
 Kan gövdeyi götürmek.
 Karnı zil çalmak.
 Para suyunu çekmek.
 Pirinci su kaldırmamak.
 Sonu fiyasko çıkmak.
 Şeytan elini çekmek.
 Tabancası dokuz patlamak.
 Yangın bacayı sarmak.

2.3.11.2.5. Özne+Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapı 352 örnekte görülmektedir.

Acısı içine çökmek.
 Bıçak kemiğe dayanmak.
 Can boğazına gelmek.
 Cinleri ayağa kalkmak.
 Dağlar misafir almaya başlamak.
 Dokuz ayın çarşambası bir araya gelmek.
 Foyası meydana çıkmak.
 Gözleri yollarda kalmak.
 Helvası burnunda kokmak.
 İki bir deliğe işemek.
 Kabak başına patlamak.
 Ok yaydan çıkmak.
 Ölümün eli alınına dokunmak.
 Pislik paçalarından akmak.
 Saç sakal birbirine karışmak.
 Şeytanları başına toplanmak.

Vurulan av ürkütülen kurbağaya değmemek.
Yüzü sirke satmak.

2.3.11.2.6. Özne+Zarf-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapı da 55 örnekte görülmektedir.

Adı iyi söylenmek.
Boyu bir karış uzamak.
Cennet köşkü cayır cayır yanmak.
Dili dışarı çıkmak.
Eli boş kalmak.
Göbeği biriyle bağlı kesilmek.
Gözleri fal taşı gibi açılmak.
Herkesi gözü kapalı satın almak.
İçtikleri su ayrı gitmemek.
Kanı kanla yıkamak.
Kazanı kapalı kaynamak.
Kulağı ağır işitmek.
Namusu iki paralık olmak.
Ocağı külsüz kalmak.
Şaşkaloz gibi gözleri fır fır dönmek.
Tütününü doğru çıkmak.
Yanakları al al olmak.
Zar düşüş oturmak.

2.3.11.2.7. Yer Tamlayıcısı+Zarf-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapıda da 32 örnek bulunmaktadır.

Ateşe körükle varmak.
Bit pazarında mezatla satmak.
Çizmeden yukarı çıkmak.
Doğmamış oğlana don biçmek.
Etrafında dört dönmek.
Gökten zembille inmek.
İşe balta ile girişmek.

Okmeydanı' na buhurdanla çıkmak.
 Paçasından tutup atmak.
 Sözünden dışarı çıkmak.
 Yataktan ters kalkmak.
 Yedi sülâlesinden bando mızıkayla geçmek.

2.3.11.2.8.Yer Tamlayıcısı+Nesne-Fiil Biçimindeki Deyimler

İki ögeden meydana gelen deyimler içinde çok kullanılan bu yapı ile kurulmuş 465 deyim mevcuttur.

Acıtmadan tüy yolmasını bilmek.
 At üstünde kazma kazmak.
 Baştan çıkarmaya kurt masalı okumak.
 Cehenneme seccadeyi yaymak.
 Çanına ot tıkmak.
 Dalgasına taş atmak.
 Eline su dökmemek.
 Felekten bir gün çalmak.
 Göğe merdiven dayamak.
 Hâddeden Cidde' yi seyretmek.
 Horozuna kıravat takmak.
 İğne deliğinden Hindistan' ı seyretmek.
 Kaf dağından kar başışlamak.
 Lâfına tabanca sıkamak.
 Minareden ceviz aktarmak.
 Ocağına incir (ağacı) dikmek.
 Öküz altında buzağı aramak.
 Pişmiş aşı (soğuk) su katmak.
 Saman altından su yürütmek.
 Tekeden süt/ yağ çıkarmak.
 Üstüne tuz biber ekme.
 Vakıf çeşmesinden su içmek.
 Yumurtaya kulp takmak.
 Zurna çalanın kapısında limon yemek.

2.3.11.2.9. Yer Tamlayıcısı+Özne-Fiil Biçimindeki Deyimler

149 örnek bu yapıdadır.

- Ağızda tükürük kurumak.
- Ağzında mercimek durmamak.
- Başına devlet güneşi doğmak.
- Ciğerinden kan gitmek.
- Dizlerine kara su inmek.
- Etrafa mezar sessizliği çökmek.
- Gözlerinde şimşekler çakmak.
- Hâline köpekler gülmek.
- İçine kurt düşmek.
- Kaleminden kan damlamak.
- Kulağına pire kaçmak.
- Sazına bülbül konmak.
- Şakaklarına kar yağmak.
- Tozdan dumandan ferman okunmamak.
- Yanağında güller açmak.

2.3.11.2.10. Yer Tamlayıcısı+Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapı 23 deyimde görülmektedir.

- Bir nalına, bir mihına vurmak.
- Damdan çardağa atlamak.
- Dertten derde uğramak.
- Elinden geleni ardına koymamak.
- Gökyüzünde saray kurmaya çalışmak.
- Hicabından yere geçmek.
- Kılıktan kılığa girmek.
- Kucaktan kucağa dolaşmak.
- Kuvveden fiile çıkmak.
- Minareye dışından çıkmak.
- Taşlı köye dana yaymağa gitmek.
- Uzaktan yakından ilgisi olmamak.
- Yağa bala batırmak.

2.3.11.2.11. Zarf+Nesne-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapıda 160 deyim bulunmaktadır.

- Acem kılıcı gibi iki tarafı kesmek.
 Ağzına vurup lokmasını almak.
 Başını yarıp gözünü çıkarmak.
 Cehenneme atsalar odun yaş diye bağırmak.
 Çayı görmeden paçaları sıvamak.
 Dağdan taş yuvarlar gibi lâf söylemek.
 Él kazanıyla aş kaynatmak.
 Fitili alırken mumu söndürmek.
 Gâvura kızıp, oruç yemek.
 İğneyle kuyu kazmak.
 İkindiden sonra dükkân açmak.
 Kaçan balık için iri demek.
 Kan kusup kızılıcık şerbeti içtim demek.
 Leb demeden leblebiyi anlamak.
 Maşa varken, elini yakmak.
 On birden sonra dükkân açmak.
 Sağ gösterip sol vurmak.
 Şeytanla çelik çomak oynamak.
 Tilkiyi kovalarken kurdu uyandırmak.
 Ununu eleyip, eleğini asmak.
 Üzümünü satıp, küfesini devirmek.
 Yağ yiyip, külünü azık etmek.
 Yağmur yağarken, küpünü doldurmak.

2.3.11.2.12. Zarf+Özne-Fiil Biçimindeki Deyimler

20 deyinde mevcut bir kalıptır.

- Acuze gibi çenesi düşmek.
 Burnunu sıksan canı çıkacak.
 Çöplükte yatıp vezir rüyası görmek.
 Davul tozu ile minare gölgesi aramak.

Dua ile peynir gemisi yürütmek.
 Eli dursa ayağı durmamak.
 Fare düşse başı yarılmak.
 İmaret yapılmadan dilenciler dizilmek.
 Kendi çalıp kendi oynamak.
 Kendi edip, kendi bulmak.
 Kıtlıkta elinde buğday bulunmak.
 Öldürseler kanı akmamak.
 Sarmaş dolaş kuzu dolması olmak.
 Süprüntülükte yatıp şeyhülislâm rüyası görmek.
 Tez günde beti benzi gelmek.

2.3.11.2.13.Zarf+Yer Tamlayıcısı-Fiil Biçimindeki Deyimler

108 deyimde kullanılmış bir kalıptır.

Ana avrat asfalta koşmak.
 Boynuz isterken kulaktan çıkmak.
 Çamura basıp, çalıya asmak.
 Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak.
 Elini öpüp başına koymak.
 Fital fitil burnundan gelmek.
 Gökte ararken yerde bulmak.
 Isıtıp ısıtıp önüne getirmek.
 İpiyle kuyuya inilmemek.
 Kapıdan kovulsa bacadan girmek.
 Mahşer tilkisi gibi meydanda kalmak.
 Nalıncı keseri gibi kendine yontmak.
 Rüyasında görse, hayra yormamak.
 Salepçi güğümü gibi içinden kaynamak.
 Şakkadak yere serilmek.
 Tek kürekle mehtaba çıkmak.
 Topal eşekle kervana katılmak.
 Uçta yatıp ortada bulunmak.
 Yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmamak.
 Zeytinyağı gibi üste çıkmak.

2.3.11.2.14. Zarf+Zarf-Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu yapı 43 deyimde görülmektedir.

- Az deyip çok yalvarmak.
Bol bol yiyip bel bel bakmak.
Deve gibi lök lök yürümek.
Eğri oturup, doğru konuşmak.
Emirin iti gibi tir tir titremek.
Halep iti gibi yan yan yürümek.
Etken yiyip kemikken atmak.
Gök gibi gürleyip, şimşek gibi çakmak.
İnce eleyip sık dokumak.
Kaşıkla verip kepçeyle almak.
Silindir gibi ezip geçmek.
Suya götürüp susuz getirmek.
Tatlı tatlı söyleyip, acı acı sokmak.
Temcit pilâvı gibi ısıtıp ısıtıp koymak.
Un çuvalı gibi vurdukça tozmak.
Yarasa gibi gece çıkmak.

2.3.11.3. Mastarla Biten Üç Ögeli Birleşik Fiil Biçimindeki Deyimler

Bu deyimlerde de fiil unsurundan önce gelen isimler; özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı olarak görev yapmaktadırlar. Fiilden önceki ögeleri üç ve daha fazla olan birleşik fiil sayısı sınırlıdır. Dizinimizde yer alan deyimlerin 89 tanesi üç ve daha fazla ögelidir. Esasen amaç yeni bir kavramı anlatmak olduğu için bir çok ögenin aynı anda kullanılması her zaman gerekli değildir. Bu yüzden de çok az bir bölümünün üç veya daha fazla ögeden oluşup kalıplaştığı görülmektedir. Metnimizde görülen üç ve daha fazla ögeli deyim örnekleri şunlardan ibarettir:

- Acından karnına taş bağlamak.
- Açlıktan göbeğine taş bağlamak.
- Açlıktan götü örümcek bağlamak.
- Adını ağızına abdestle almak.
- Ağaca çıksa pabucu yerde kalmamak.
- Ağızı aya, gözü çaya bakmak.
- Ağızı hayretten açık kalmak.
- Ağızına bir zeytin verip altına bir tulum tutmak.
- Ağızını arayıp üslup ile işi anlamak.
- Akı kara, karayı ak göstermek.
- Aklı başından bir karış yukarı olmak.
- Akşam yezit diye öldürmek, sabah şehit diye namazını kılmak.
- Anasının rahminde babasına götünü dönmek.
- Arının dikenini görüp, balından el çekmek.
- Astiğini asmak, bastığını basmak.
- Ata et, ite ot dökmek.
- Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.
- Atlıyı atından, yaylıyı yoldan çevirmek.
- Av avlamak, kuş kuşlamak.
- Ay ayı yıl yılı kovalamak.
- Ayaklarını başından ağır getirmek.

Ayasofya'da dilenip, Sultanahmet'te sadaka vermek.
 Başı ayak, ayağı baş yapmak.
 Başı taşa, taşı başa vurmak.
 Başına vurup elinden ekmeğini almak.
 Başını gün, ayağını yer yemek.
 Bayram ettikten sonra kınayı başına yakmak.
 Bey devesi gibi yan gelip geviş getirmek.
 Bir burnuna tuz, bir burnuna biber koymak.
 Bir dalda dokuz ceviz görmeyince taş atmamak.
 Bir dirhem bal için, bir çeki keçi boynuzu çiğnemek.
 Bir eli balda, bir eli yağda olmak.
 Cevizi çift görmezse ağaca taş atmamak.
 Çorbayı kasede pişirip tencere ile sofraya getirmek
 Davulun sesi uzaktan hoş gelmek.
 Deve kuşu gibi başını kuma gömmek/ sokmak.
 Dili bir karış dışarı çıkmak/ sarkmak.
 Düşününde kalburla/ elekle su taşımak.
 Ekmeğine kuru, ayranına duru demek.
 El kesmek, ayak çekmek.
 Eli tutmak, gözü görmek.
 Eline vurup ekmeğini ağızından almak.
 Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak.
 En akıllısı değirmende yoğurt öğütmek.
 Erindiğinden eşeğe dayı demek.
 Estek etmek, köstek etmek.
 Eve hırsız girdikten sonra kapıya kilit takmak.
 Fasulye gibi kendini nimetten saymak.
 Gönlünde cehennem ateşi kaynarken, yanağı gül açmak.
 Gördün yemek, daha ne demek.
 Göz göre göre kendini cehenneme atmak.
 Gözleri ufukta güneşi aramak.
 Hesap etmek, kitap etmek.
 İçinde ecinniler top oynamak.
 İki cihanda yüzü ak olmak.
 İrisini ipe ufağını çöpe dizmek.
 İsa' yı küstürmek, Muhammed' i de memnun edememek.
 İşî duman, hali yaman olmak.

İte ot, ata et vermek.
 İyiye iyi kötüye kötü demek.
 Karnı karış karış yağ bağlamak.
 Kaşıkla yedirip sapıyla gözünü çıkarmak.
 Kaz gibi uçup tavuk gibi yere düşmek.
 Keçinin palamuda ettiğini palamut da keçiye etmek.
 Kefenini boynuna, şehitliği göze almak.
 Kendi eliyle ayağına balta vurmak.
 Kendini taştan taş vurmak.
 Koyunun bulunmadığı yerde, keçiye Abdurrahman Çelebi
 demek.
 Köpeğe hoş, kediye pist dememek.
 Köprüden geçinceye kadar ayıya dayı demek.
 Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı, gavura hacı baba
 demek.
 Kuru çeşmede abdest alıp ihmal paşada namaz kılmak.
 Lâkırdı ağzından dirhemle çıkmak.
 Malını it, bağırını bit yemek.
 Meramın üzüm yemek mi, bekçi dövmek mi?
 Metelik gözüne divan sinisi görünmek.
 Ortalıkta cinler cirit atmak.
 Öküze boyunduruğu kuyruğundan vurmak.
 Öl dediği yerde ölmek, kal dediği yerde kalmak.
 Postunu çamurdan üslûpla çıkarmak.
 Sağ ayağın gittiği yerden sol ayağın haberi olmamak.
 Şamar yemekten ensesi tasmaya dönmek.
 Şeytana çarığı ters giydirmek.
 Un koyup koyultmak, su koyup cıvıtmak.
 Vurmadan kaçmaya eli değmemek.
 Yağmur nereye yağarsa tarlayı oraya kaldırmak.
 Yer yarılrsa içine gireceği gelmek.
 Yüreği karış karış yağ bağlamak.
 Yüreğinden sıcak sıcak alev çıkmak.

2.4. "Var, yok, değil" Kelimelerinin Durumu

Deyimler arasında var, yok ve değil kelimeleriyle sonlanan 43 deyim bulunmaktadır. Bu deyimlerin yapısına bakıldığında zaman olmak yardımcı fiilinin var kelimesiyle 12 deyimde yer değiştirdiği görülmektedir:

- Bin tarakta bezi olmak/ var.
- Cehenneme kadar yolu olmak/ var.
- Garantisi olmak/ var.
- Gırtlığına kadar borcu olmak/ var.
- Hakkı olmak/ var.
- İş/ işin içinde (bir) iş olmak/ var.
- Kolayı olmak/ var
- Kürek/ pabuç gibi/ kadar dili olmak/ var.
- Maşallahı olmak/ var.
- Rahat olmak/ var.
- Tarakta bezi olmak/ var.
- Kuş sütünden başka her şey bulunmak/ teknil, var.

1 deyimde de bulunmak fiili, var kelimesi ile yer değiştirmektedir :

Olmak yardımcı fiilinin olumsuz şekli aşağıdaki 20 örnekte yerini yok kelimesine bırakmaktadır :

- Ağzı dili olmamak/ yok.
- Ağzında dili olmamak/ yok.
- Akarı kokarı olmamak/ yok.
- Aktan karadan haberi olmamak/ yok.
- Aslı astarı olmamak/ yok.
- Aslı faslı olmamak/ yok.
- Bir dikili ağacı olmamak/ yok.
- Hilesi hurdası olmamak/ yok.
- İpi sapı olmamak/ yok.
- İrapta yeri olmamak/ mahalli yok.
- Kaçmaktan kovalamaya/ kovmaya vakti olmamak/
vakit bulamamak, yok.
- Kalır yeri olmamak/ yok.

Kasaba et/ yağ borcu olmamak/ yok ya!

Kimi kimsesi olmamak/ yok.

Mekkare beygiri gibi dur otur olmamak/ yok.

Meteliği olmamak/ yok.

Şakası olmamak/ yok.

Ucu ortası belli olmamak/ yok.

Üstüne olmamak/ yok.

Yatacak yeri olmamak/ yok.

Yok kelimesi 2 örnekte bulunmamak ile yer değiştirebilmektedir :

Arayıp soranı bulunmamak/ yok.

Ucu bucağı bulunmamak/ yok.

Yok kelimesi 3 örnekte kalmamak fiili ile yer değiştirmektedir, ancak bu deyimler olmak fiili ile de bulunabilmektedir:

Habbesi kalmamak/ yok.

Tadı tuzu kalmamak/ bozulmak, olmamak, yok.

Zerresi kalmamak/ olmamak, yok.

Değil olumsuzluk edatı da 4 örnekte olmak yardımcı fiilinin yerini almaktadır:

Elinde olmamak/ değil.

Sağlam ayakkabı olmamak/ değil.

Umurunda olmamak/ değil.

Yenilir yutulur gibi olmamak/ şey değil.

2.5. CÜMLE BİÇİMİNDEKİ DEYİMLER

Deyimler arasında çok sayıda bir yargı anlatan yapılar da bulunmaktadır. Basit ve birleşik cümle şeklinde görülen bu deyimler, zaman zaman atasözleri ile karıştırılmıştır. Tam bir yargı taşımaları atasözleri ile karıştırılmalarına sebep olmuştur. Bu deyimler arasında her çeşit cümle yapısında örneğe rastlamak mümkündür.

2.5.1. Cümle Türleri

Türkçedeki deyimlerde bir ve birden fazla yargı taşıyanlar da bulunmaktadır. Cümle halindeki deyimler bu özellikleri sebebiyle zaman zaman atasözleri ile karıştırılmışlardır. Ancak genel geçer bir yargı belirtmeyen bu çeşit deyimler atasözlerinden kolaylıkla ayrılırlar. Atasözlerinin söz dizimi özelliklerini araştıran İbrahim Zeki Burdurlu, Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri ve Deyimler kitabındaki 1621 atasözünü birer birer incelemiştir. Buna göre 590 basit, 527 sıralı, 450 bileşik ve 54 atasözü bağlı cümle yapısındadır.⁽¹⁸⁶⁾ Türkçede deyimler arasında bulunan cümle yapısındaki deyimler basit ve birleşik cümle türlerinde karşımıza çıkmaktadır. Deyimler cümle halinde kullanılsa bile bir başka yargının tamamlayıcısı olmak durumundadır. Deyim yapıları değişik cümle yapılarında cümlenin öğeleri olarak da kullanılabilir. Kimi deyim yapıları özellikle mastarla sonlanan deyimler değişik zamanlarda kullanılırlar.

¹⁸⁶ İbrahim Zeki Burdurlu, "Atasözlerimizin cümle yapısı", Türk Dili, C.XVI, S.187, Ankara 1967, s.508.

2.5.1.1. Basit Cümle Olan Deyimler

Deyimlerin bir kısmı cümle şeklinde kalıplaşmıştır. Bu şekilde kalıplaşan deyimler arasında basit cümle olanlar da bulunmaktadır. Basit cümleler arasında isim veya fiil cümlesi de bulunur. Olumlu, olumsuz veya soru cümlesi de olabilir.

Ağzının perhizi yok!
 Anan güzel mi?
 Aslan sütü emmiş.
 Beynine turp sıkayım.
 Çocuktan al haberi!
 Gök kandil sarhoş.
 Her gün papaz pilâv yemez.
 Hızır'a külâh giydirir.
 Kedi sirke içer mi?
 Kefenin cebi yok.

2.5.1.2. Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler

2.5.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler

Kalıplaşmış deyimler arasında 65 tane şartlı birleşik cümle bulunmaktadır. Ancak mastarla sonlanan bu tür deyimleri de eklememiz gerekir. Çünkü fiil unsuru hangi şekil ve zaman ekini alırsa alsın sonucu değiştirmez. Bu şekilde de 31 deyim bulunmaktadır. Böylece şartlı birleşik cümle sayısı 96 'dır.

2.5.1.2.1.1. Asıl Şartlı Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler

Akmasa da damlar.
 Anladımса Arap olayım.
 Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.
 Atın yüğrükse bin de kaç.

Burnunu sıksan canı çıkacak.
 Dağ yürümezse abdal yürür.
 Denize düşse ağzında balıkla çıkar.
 Dokunsan ağlayacak.
 Halep ordaysa, arşın burada.
 Nereye kazık çaksam oraya torba asar.
 Tef çalsan oynayacak.
 Yere çaksan geçer.
 Yüzüne tükürseler yağmur yağıyor sanır.

2.5.1.2.1.2. Mastarla Biten Şartlı Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler

Bu deyimler, dizinde mastarla yer almakla birlikte metin içerisinde bağımsız cümleler halinde kullanılır ve metne uygun fiil çekim eklerini alırlar.

Ağaca çıksa pabucu yerde kalmamak.
 Ateşe otursa inanmamak.
 Ateşe vursan duman çıkmamak.
 Burnu yere düşse eğilip almamak.
 Cehenneme gitse bir köseği getirmek.
 Cevizi çift görmezse ağaca taş atmamak.
 Dünya yıkılsa umurunda olmamak.
 Düşte görse hayra yormamak.
 Eli dursa ayağı durmamak.
 Elifi görse mertek sanmak.
 Fare düşse başı yarılmak.
 Kapıdan kovulsa bacadan girmek.
 Kessen bir damla kanı akmamak.
 Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırarak.
 Rüyasında görse, hayra yormamak.
 Taşı sıksa suyunu çıkarmak.
 Yağmur nereye yağarsa tarlayı oraya kaldırmak.
 Yer yarılrsa içine gireceği gelmek.
 Yutmazsa gargara yapmak.

2.5.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümle Biçimindeki Deyimler

Deyimler arasında iç içe birleşik cümle şeklinde mevcu deyim sayısı 44'tür. Bu yapıdaki deyimler mastarla sonlanmakta ve söz sırasında uygun kip ekini almaktadırlar.

Alçacık dağları ben yarattım demek.

Arap, Araba yüzün karadır demiş.

Armudun sapı, üzümün çöpü var demek.

Aya sen doğma ben doğuyorum demek.

Belinin orası budur diye tekmeyi indirmek.

Bugün dünden güzelsin dedik yine yaranamadık.

Canım dese canın çıksın diyor sanmak.

Çat diye orta yerinden çatlama.

Ekmeğine kuru, ayranına duru demek.

Erindiğinden eşeğe dayı demek.

Fırsat bu fırsat demek.

Geç yiğidim geç demek.

Gök güremeden Allah Allah dememek.

Gökteki yıldıza akçe diye kement atmak.

Gözünün üstünde kaşın var demek.

Iraktan merhaba demek.

İyiye iyi kötüye kötü demek.

Kan kusup kızılıcık şerbeti içtim demek.

Kargayı bülbül diye satmak.

Kaşının altında gözün var demek/ dememek.

Kel yanında kabak demek.

Kirazın çöpü, armudun sapı var demek.

Tavşana kaç, tazıya tut demek.

Yan yattı, çamura battı demek.

Yangın var diye bağırma.

Yeri göğü ben yarattım demek.

2.5.1.3. Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimler

2.5.1.3.1. Ki'li Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimler

Ağzı torba değil ki dikesin.

Al giymedim ki, alınayım.

Âlemin ağzı torba değil ki büzesin.

Anaları ne ki danaları ne olsun?

Bakar ki ne baksın.

Bir kuyruklu yıldızdır ki kırk yılda bir doğar.

Boyacı küpü değil ki, hemen daldırıp çıkarasın.

Çiğ yemedim ki karnım ağrısın.

Delî bir değil ki bağlayasın, ölü bir değil ki ağlayasın.

Deve değil ki yedi yerinden boğazlansın.

Geçinmeye gönlü yok ki adını öğrensin.

Kavun değil ki götünü koklayasın.

Ört ki ölem!

Sakalım yok ki sözüm geçsin.

Sarımsak yemedim ki ağzım koksun.

2.5.1.3.2. Bağlama Edatlarıyla Kurulmuş Bağlı Cümle Biçimindeki Deyimler

Bu bağlı cümleler ; ama, fakat, ve, hem...hem, ne ...ne, ya...ya gibi bağlaçlarla birbirlerine bağlanmış kalıp ifadelerdir. Bu çeşit 56 deyim mevcuttur.

Adımı güveç koy amma ocak üstüne koyma.

Anladık yel değirmeni ama suyu nereden geliyor?

Bacası eğri ama dumanı doğru çıkar.

Benim de adım Yakup ama o kadar uzun değil.

Beydir ama cebi omuzunda.

Bir çıktı ama pîr çıktı.

Cami yıkılmış ama mihrabı yerinde.

Eser ama yağmaz.

Evvel ve âhır.
 Gurbet ve sıla acısı.
 Güvey olmadık ama kapı dışarı bekledik.
 Hâl ve gidiş.
 Hem ağlarım, hem giderim.
 Hem anam, hem babam.
 Hem gazi, hem şehit.
 Hem kel, hem fodul.
 Hem sağır, hem sığır.
 Hem suçlu, hem güçlü.
 Hem ziyaret, hem ticaret.
 Ne ölüye ağlar, ne diriye güler.
 Ne sen sor, ne ben söyleyeyim!
 Okumam yazmam yok ama Kayseriliyim.
 Tazı bizim ama, çulu bizim değil.
 Tazı o tazı ama çulu değişmiş.
 Vur fakat dinle.
 Vurduğu çok ama öldürdüğü yok.
 Ya deve, ya deveci.
 Ya devlet başa, ya kuzgun leşe.
 Ya herro ya merro.
 Ya huyundan ya suyundan.
 Ya taht ya baht.
 Hem elmayı yemek, hem cennette kalmak istemek.
 Hem İsa' yı, hem Musa' yı memnun etmek.

2.5.1.4. Sıralı Cümle Biçimindeki Deyimler

Türkçe deyimler arasında sıralı cümle biçiminde olan 185 deyim bulunmaktadır. Sıralı cümle biçimindeki deyimlerin bir çoğunda kafiye, ses tekrarları, ölçü gibi şiir unsurları çok belirgin bir şekilde görülmektedir. Bazılarında nükte de olan bu deyimlerin öğrenilmesi ve ezberlenmesi de daha kolaydır. Bunların bir kısmı belli bir kip ekiyle kalıplaşmıştır. Bir kısmı ise mastarla bitmektedir. Mastarla bitenler metin içinde kullanılırken gerekli bütün çekim eklerini alabilirler.

2.5.1.4.1. Bir Kiple Kalıplaşan Sıralı Cümle Biçimindeki Deyimler

Bu biçimde kurulup kalıplaşmış 184 deyim mevcuttur.

Acayip işler, tavuk kişner.

Açından karnı kurlar, başında nergis parlalar.

Ahı gitmiş/ gidip, vahı kalmış.

Akşamdan kavur, sabaha savur.

Almış satmış, pencereyi/ çekmeceyi kapatmış.

Altı aylık seyisliği var, kırk yıllık fıskı/ at
boku karıştırır/ eşeler.

Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocada arar.

Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış.

Analar taş yesin, yarımşardan beş yesin.

Anası usta yufka yapar, çocuk usta çift çift kapar.

Arı satmış, namusu kiraya vermiş.

Arpa ekdim, darı çıktı.

Arşını ile alır, sındısı ile keser.

Asılma, depoya gider.

Astığı astık, kestiği kestik.

At bin, cirit oyna.

At görür aksar, su görür susar.

Ata nal çakıldığını görmüş, kurbağa ayaklarını
uzatmış.

Attığı attık, tuttuğu tuttuk.

Ayaz oldu bulut oldu geçen günler umut oldu.

Ayran içmeye geldik, ara açmaya gelmedik.

Ayrarı yok içmeye, atla gider biçmeğe.

Az olsun, temiz olsun.

Bağ da bulur Bağdat da bulur, atımı topal eden
nalbant da bulur.

Bahtım olaydı anamdan kız doğardım.

Bakkala bırakma, alırlar.

Bal dök (de) yala.

Başına vur elinden ekmeğini al!

Beleş olsun da deve tepiği olsun.

Benden uzak olsun da Mısır'a sultan olsun.
 Beş para ver söylet, on para ver sustur!
 Bilen bilir, bilmeyen bir tutam ot sanır.
 Bir buldu iki ister, akça buldu çıkın ister.
 Bir karında yatmış, bir memeden emmiş.
 Bir söyle bin işit.
 Bir söyledi, pir söyledi.
 Bit pazarında kuyruk toplar, Beyoğlu'nda beylik
 satar.
 Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.
 Bizim gelin bizden kaçar, tutar ele başın açar.
 Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle
 duyar;elin kısrağı küheylân doğurur hiç sesi
 çıkmaz.
 Boş gitti dolu gelsin, elek Dimyat' a varsın.
 Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı.
 Bu yel böyle eser, bu yengeç böyle kısarsa.
 Bugün buldum bugün yerim, yarına Allah kerim.
 Bugün git, yarın gel.
 Ceviz kabuğundan çıkmış, kabuğunu beğenmemiş.
 Ciğeri görmüş bayılmış, eti görse ne yapardı?
 Çift basar tek atlar.
 Çingene çalar, Kürt oynar.
 Çoban aldı başa gitti, kurt aldı dağa gitti.
 Çoğu gitti, azı kaldı keli gitti dazı kaldı.
 Dağda başın var, yüreğinde dağın var.
 Dalları bastı, yolları kesti.
 Dam yandı, içindeki sıçan da (birlikte) yandı.
 Davul görür oynar, mihrap görür ağlar.
 Dedesi koruk yer, torunun dişi kamaşır.
 Değirmen sele gitmiş cakkakısını arıyor.
 Değirmende unu yok, nöbet diye baş yarar.
 Dışı eli/ sizi yakar, içi beni (yakar).
 Dininden döner, sözünden dönmez.
 Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı.
 Düğün değil, bayram değil, eniştem beni niye öptü?

Düğüne gider zurna beğenmez; hamama gider
kurna beğenmez.

Dün cin olmuş, bugün adam çarpıyor.

Ekme Bedir'in, su Hıdır'ın, yiyin için kudurun.

El değer etek değmez.

El ermez, göz görmez.

El ermez, güç yetmez.

El vermez, güç yetmez.

Eli ermez, gücü yetmez.

Eline vur ekmeğini (ağzından) al.

Eliyle hamur ovalar, gözüyle dana kovalar.

Erdiğine erer, ermediğine taş atar.

Eşek büyüdü, semeri küçüldü.

Eşek hoşaftan ne anlar suyunu içer tanesini bırakır.

Eşeleme boku çıkar.

Evvel/ evvelce âr idi, şimdi kâr oldu.

Faka takmaya ekini yok, at değirmeninde nöbet sorar.

Fare/ sıçan deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak
bağlamış.

Farzı bırak, sana Allah' ı göstereyim!

Fes düştü, kel açıldı.

Gam tutmaz, tasasız Raziye.

Geç olsun da, güç olmasın.

Gelen ağam/ paşam, giden paşam/ ağam.

Girmediği bir Gerede zindanı kalmış onda da altı ay
eylenmiş.

Gitti gider dahi gider.

Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm, Azrail ettiğini bulsun.

Görelim Mevla neyler.

Görmediğini gördü, bayıldı öldü.

Görmemişin oğlu olmuş, çekmiş göbeğini koparmış.

Gözle görülür, elle tutulur.

Gülü tarife ne hacet, ne çiçektir biliriz.

Güvey olmadık ama kapı dışarı bekledik.

Ha geldi, ha geliyor.

Hacı hacıyı Mekke'de derviş dervişi tekkede bulur.

Hâline bakmaz, Hasandağı'na oduna gider.

Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur.

Hasan almaz basan alır.

Helva demesini de bilirim, halva demesini de.

Her iş bitti sıra leğen örtüsüne geldi.

Hık demiş anasının/ babasının burnundan düşmüş.

Horoz evlenir, tavuk tellenir.

Isırgan daladı, ebegömece yaladı.

İçi beni yakar, dışı eli yakar.

İki şilte bir yastık, onu da terkiye astık.

İşin sağlama bağlandı da gülersin.

İt ite buyurur, it de kuyruğuna.

İti an, taşı eline al.

Kafa büyük içi boş, tut kulağından çifte koş.

Kan ettim kapına düştüm.

Kar yağdı iz/ pislik örtüldü.

Kaval elden, yel Allah' tan oynat parmaklarını.

Kendisi muhtac-ı himmet bir dede, nerde kaldı
gayriye himmet ede.

Kes bir yağlı olsun.

Kısa kes Aydın havası< abası olsun.

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla/ dinle,
işit.

Kimi yağlandı, kimi dağlandı.

Koca kafa içi boş, tut kulağından çifte koş.

Köpeği bağlasan durmaz.

Kulağını arkaya at da dinle.

Kuş uçmaz, kervan geçmez.

Küçük deli, büyük deli, beşikteki başını sallar.

Murdar öldüğüne bakmaz, öd ağacında tabut ister.

Nahır bütün gitti, sen alaca danayı arıyorsun.

Nasıl oldu da bizim eşek tavla başı oldu?

O bir demir leblebidir, çiğneyebilene aşk olsun.

O bir sağnak idi geldi, geçti.

Oğlan aldı oyuna gitti, çoban aldı koyuna gitti.

Oğlan gider it getirir, kız gider yiğit getirir.

Okuma bilmez, gözü defterdarlıkta.

Okunu atmış, yayını asmış.
Olan oldu torba doldu.
Oldu olacak kırıldı nacak, daha ne olacak?
On paralık mum al da derdine yan.
Orasını ne sen sor, ne ben söyleyeyim.
Öküz öldü, ortaklık ayrıldı.
Öl de baygınlık gösterme.
Öleceğim, sağ yanım yere gelecek.
Ölme eşeğim ölme yaza yonca bitecek.
Ölüye ağlamaz, diriye gülmez.
Önü kavurğa kavuruyor, arkası harman savuruyor.
Önüne geleni kapar, ardına geleni teper.
Pabuç emanet, sokak beylik, gez kuzum gez.
Pır pır eder uçamaz, çukura düşmüş çıkamaz.
Pişene kadar durur da soğuyana kadar durmaz.
Pişirdiği aş olaydı, başımı yaran taş olaydı.
Raftan sünger düşmüş, hanımın başı yarılmış.
Saç< sac tava geldi, hamur kalmadı, akıl başa geldi
ömür kalmadı.
Saçın ak mı kara mı, önüne düşünce görürsün.
Sağ olsun selâmı gelsin.
Sağ/ var olsun yerinde olsun.
Sağır işitmez/ duymaz uydurur/ yakışırır.
Sahibi razı olur, tellâl razı olmaz.
Sap yer, saman savurur.
Sen aç ben aç, otur da fal aç.
Sen söyle, sen dinle.
Serçeden başka kuş, Zeyrek' ten başka yokuş bilmez.
Soğan dikmedim, acısını çekmedim
Söz kesilmiş, aş pişmiş, bir kokartosu kalmış.
Surata bak, saati ayar et!
Şaşıydı, arı da soktu kör oldu
Şuraya değmiş, şuraya değmemiş.
Tahtadan çuvaldız, ne yitiren acır, ne bulan sevinir.
Takke düştü, kel göründü.
Tavşan boku gibi ne kokar, ne bulaşır.
Tavşanın kaçışını gördüm, etinden öğrendim.

Tazı o tazı ama çulu değişmiş.
 Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.
 Ufak at da civcivler yesin.
 Umut fakirin ekmeği, ye Mehmet ye!
 Ununu elemiş, eleğini asmış.
 Vur patlasın, çal oynasın!
 Yağlıymış it kaptı sıcakmış geri bıraktı.
 Yağma yok, kazan da ye.
 Yara beni öldürmez, bu lâf beni öldürür.
 Yarımı yemez, bütüne kıymaz.
 Ye köteği, ver ceremeyi, ben arkanda duruyorum.
 Yel üfürdü sel/ su götürdü.
 Yem istemez, su istemez.
 Yere bakar çığır yakar.
 Yılanı sen tut, gözüne ben bakayım.
 Yorgan gitti, kavga/ dâva bitti.

2.5.1.4.2. Mastarla Biten Sıralı Cümle Biçimindeki Deyimler

Bunların bir bölümü bir kiple kalıplaşırken bir bölümü de mastarla bitmektedir. Mastarla bitenler söz arasında kullanılırken belli kip eklerini almakta veya cümle içinde de kullanılabilir. Bu şekildeki 42 deyim bulunmaktadır.

Ağzı aya, gözü çaya bakmak.
 Akı kara, karayı ak göstermek.
 Akşam yezit diye öldürmek, sabah şehit diye namazını
 kılmak.
 Ali' nin külâhını Veli'ye, Veli'nin külâhını Ali'ye
 giydirmek.
 Astığını asmak, bastığını basmak.
 Ata et, ite ot dökmek.
 Atlıyı atından, yaylıyı yoldan çevirmek.
 Av avlamak, kuş kuşlamak.
 Ay ayı yıl yılı kovalamak.

Ayaklar baş, başlar ayak olmak.
 Az verip çok yalvarmak çok verip az yalvarmak.
 Bağı kara taşa teni ak mermere dönmek.
 Başını gün, ayağını yer yemek.
 Başı ayak, ayağı baş yapmak.
 Bir burnuna tuz, bir burnuna biber koymak.
 Bir dereyi bal, bir dereyi yağ etmek.
 Bir dilim ekmekle aç, bir dilim ekmekle tok olmak.
 Bir eli balda, bir eli yağda olmak.
 Boyu boyuna, huyu huyuna uymak.
 Büyükle büyük, küçükle küçük olmak.
 Çengeli takmak, demiri atmak.
 Düğüne keçi getirmiş kâhya gibi kurulmak.
 Eli tutmak, gözü görmek.
 Elini bırakıp ayağını, ayağını bırakıp elini öpmek.
 Estek etmek, köstek etmek.
 Görüşeni, karışanı olmamak.
 Gözün(ün) üstünde kaşın (kaşın altında gözün) var dememek.
 İsa' yı küstürmek, Muhammed' i de memnun edememek.
 İşi duman, hali yaman olmak.
 İyiye iyi kötüye kötü demek.
 İte ot, ata et vermek.
 Kefenini boynuna, şehitliği göze almak.
 Kessen bir damla kanı akmamak.
 Maksudı üzüm yemek değil, bekçi dövmek.
 Malını it, bağırını bit yemek.
 Meramı kalaycılık değil kış çalkalamak.
 Meramın üzüm yemek mi, bekçi dövmek mi?
 O kapı senin, bu kapı benim dolaşmak.
 Orası senin, burası benim gezmek.
 Öl dediği yerde ölmek, kal dediği yerde kalmak.
 Tavşana kaç, taziya tut demek.
 Un koyup koyultmak, su koyup civıtmak.
 Uyku durak nedir bilmemek.

2.5.2. Cümle Biçiminde Olan Deyimlerin Söz Dizimi Özellikleri

Belli sayıdaki deyim dışında kalan bir şekil ve zaman eki ile kalıplaşmış cümle biçimindeki deyimler arasında iki cümle ögesinden meydana gelenler olduğu gibi birden çok cümle ögesi ile kurulmuş olanlarda mevcuttur.

2.5.2.1. İki Ögeden Oluşan Cümle Biçimindeki Deyimler

2.5.2.1.1. Özne-Yüklem Biçimindeki Deyimler

Deli diyenin tepesi delinsin.
Dirhemini yiyen it kudurur.
Elin ayağın kırılsın!
Genç saçların savrulduğu yerler.
Görenler Allah için söylesin.
Turna katarı dizilmiş.

2.5.2.1.2. Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler

Değme keyfine gitsin!
Değme sanatkâra taş çıkartır.
Delinin zoruna bak.
Ekmediğin yerde biter.
Feleğin işine bak!
Gecelik külâhıma anlat.
Geldi gitti tahtasına döndü.
Karı şerrine uğramış.
Soyulup soğana dönmüş.
Toprağına ağır gelmesin.
Üçten dokuza şart olsun.
Yediği naneye bak!

2.5.2.1.3. Zarf Tümlenci-Yüklem Biçimindeki Deyimler

Analı babalı büyüsün.
 Anamın ak sütü gibi helâl olsun.
 Artık çok oluyorsun.
 Avcı zağarı gibi ne yer, ne yedirir.
 Ayı yavrusu ile oynuyor.
 Benzetmek gibi olmasın.
 Birbiri için yaratılmış.
 Ha şunu bileydin!
 Keçi boynuzu gibi ne uzar, ne kısalır.
 Ne alıp veremiyor?
 Ne çiçektir biliriz!
 Ne dese beğenirsin?
 Ne güne duruyor?
 Ne günlere kaldık?

2.5.2.2. İki'den Fazla Öge İle Kurulan Cümle Biçimindeki Deyimler

2.5.2.2.1. Özne+Nesne-Yüklem Biçimindeki Deyimler

Bu yapıda 40 örnek mevcuttur.

Allah "yürü ya kulum" demiş.
 Altın adı pul oldu.
 Altta kalanın canı çıksın.
 Ay bacayı aştı.
 Balı yiyen arısını söndürsün.
 Çapar çiçek çıkardı.
 Dağlar Mehmet Ali çağırır.
 Darılan darı çöreği yesin.
 Elini veren kolunu alamaz.
 Eski çamlar bardak oldu.
 Harbi keriz mantar yemez.
 Kargalar haber verdi.

Korku dağları bekler.
 Mal kendini gösterir.
 Maymun gözünü açtı.
 Ölüm tırpan atıyor.
 Para veren altın bulsun.
 Tavşan yamacı geçti.
 Ummadığın çötük araba devirir.
 Yumurta kabuğunu beğenmemiş.

2.5.2.2.2. Özne+Nesne+Zarftümleci-Yüklem Biçimindeki Deyimler

Ben şahımı bu kadar severim.
 Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur.
 É1 élin eşegiini türkú söyleyerek arar.

2.5.2.2.3. Özne+Zarf Tümleci-Yüklem Biçimindeki Deyimler

12 örnekte mevcuttur.

Ayaz Paşaa kol geziyor.
 Babalık fırın has işler.
 Beni sokmayan yılan bin yaşasın.
 Boyun bir karış uzadı.
 Bu kemanın sesi sonradan çıkar.
 Eğri bacanın tütünü doğru çıkar.
 Leyleğin ömrü laklakla geçer.
 O bir kere olur.
 Sebep olan, sebepsiz kalsın.
 Sen hocan kadar mı bileceksin!
 Suratı/ yüzü kasap süngeriyile silinmiş.
 Yerle gök bir olsa.

2.5.2.2.4. Özne+Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler

36 deyim bu biçimdedir.

Adamlık sende kalsın.
 Allah yavuz gözden saklasın.
 Atı alan Üsküdar'a geçti.
 Atın ölümü arpadan olsun.
 Bizim eşek bu havadan öldü.
 Bu/ o kadar kusur kadı kızında da bulunur.
 Değirmenin suyu nerden geliyor?
 Ellerim yanıma gelecek.
 Eşeğin büyüğü ahırda kaldı.
 Gayret dayıya düştü.
 Hacı dediğimizin haçı koynunda çıktı.
 Herkes kendi Agop' una ağlar.
 Hünkârın atı bana baktı.
 İki elim yanıma gelecek.
 İki gözüm önüme aksın.
 Ümidim şu dağın arkasında kaldı.

2.5.2.2.5. Özne+Yer Tamlayıcısı+Nesne-Yüklem Biçimindeki Deyimler

En akıllısı değirmende yoğurt öğütüyor.
 Fazla havlayan köpek, sürüye kurt getirir.
 Sen hissene çalı çek!
 Senin aradığın kantar, Bursa'da kestane tartar.

2.5.2.2.6. Özne+Fiil+Özne-Yüklem Biçimindeki Deyimler

11 deyim bu yapıdadır.

Akşam demez, sabah demez.

Aş pişti, bayram geçti.
 Av avlandı tav tavlandı (deli evlendi).
 Başım boş olsun da kemerim dolu olsun.
 Bin abam var atarım, nerde olsa yatarım.
 Bir Allah bilir bir ben bilirim.
 Bir ben bilirim, bir de Allah bilir.
 Bir çıktı (ama) pîr çıktı.
 Bir oldu amma pir oldu.
 Bit ölmüş, kuyruğu dik.

2.5.2.2.7. Özne+Fiil+Yer Tamlayıcısı-Yüklem Biçimindeki Deyimler

Aş piş ağızıma düş.
 Aş pişti, bayram/ kaşık üstüne dikildi.
 Bir mum al da derdine yan!

2.5.2.2.8. Yer Tamlayıcısı+Özne-Yüklem Biçimindeki Deyimler

Başına küller elendi.
 Benden günah gitti.
 Boğazlarına kurt düşsün.
 Hakkından Allah gelsin.
 O işe Rufailer karışır.
 Tok eve gelin geldi.
 Üsküdar' da sabah oldu.

2.5.2.2.9. Yer Tamlayıcısı+Nesne-Yüklem Biçimindeki Deyimler

19 örnekte mevcuttur.

Ağızında ayran durmaz.
 Ağızından yel/ yeller alsın!
 Aklına turp sıkayım!
 Al kiraz üstüne kar yağmış.

Anne-i davadan zembili yırttık.
 Bana ağız tamburası çalıyor.
 Bana bir akıl öğret.
 Beynine turp sıkayım.
 Bundan istiskal çıkar.
 Edepsizden ırzını satın al!
 Haritada bu da yazar.
 Hızıra külâh giydirir.
 Üstüne gök gürlememiş.

**2.5.2.2.10. Yer Tamlayıcısı+Zarf Tümleci-Yüklem
Biçimindeki Deyimler**

Yanına salâvatla varılır.
 Yanına salâvatla varılmaz.
 Yumurtadan daha dün çıkmış.

**2.5.2.2.11. Zarf Tümleci+Özne-Yüklem Biçimindeki
Deyimler**

Bayramdan sonra bayramın mübarek olsun!
 Biraz da biz ölelim.
 Biz leblebi deyinceye kadar pazar savulur.
 Galiba kız doğdu.
 Sen ekilirken ben göcektim!
 Sen giderken ben geliyordum!

**2.5.2.2.12. Zarf Tümleci+Özne+Nesne-Yüklem
Biçimindeki Deyimler**

Her gün papaz/ zaman pilâv yemez.

**2.5.2.2.13. Zarftümleci+Nesne+Yer Tamlayıcısı-
Yüklem Biçimindeki Deyimler**

Dini yiyip imanı arkasına atmış.

**2.5.2.2.14. Zarf Tümlenci+Yer Tamlayıcısı-Yüklem
Biçimindeki Deyimler**

Etten evvel çömleğe düşme!
İşte şimdi kuşa benzedin!
Ömründe rahmana secde etmemiş.

**2.5.2.2.15. Zarf Tümlenci+Zarf Tümlenci-Yüklem
Biçimindeki Deyimler**

Öyle köpeğin öyle böyle kepeği olur.
O kadar uzun değil!

2.5.3. Devrik Yapıdaki Deyimler

Türkçe deyimler arasında çok az da olsa devrik yapıda deyim bulunmaktadır. Bunların toplam sayısı 136'dır. Cümle şeklinde olan bu deyimlerin 25 tanesi basit cümle yapısındadır :

Anladın mı kazın ayağını.
Anlaşıldı pederin bayraktar olduğu.
Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi.
Anlatışa göre verirler fetvayı.
Aşına, çıktı ocak başına.
Ayıkla pirincin taşını!
Bak yediği nâneyle.
Çattık belâya müstefilatün.
Çek beşer beşer.
Dam üstünde saksagan, vur beline kazmayla.
Emretti patrik efendi!
Eşkiyanın düşkününü beyaz giyer kış günü.
Gelelim ma nahnü fihimize.
Kahve tütün, keyifler oldu bütün.
Kim takar Yalova kaymakamını.
Lâf ola padişahım.

Ne halt yer ağanın beygiri?
 Öp babanın elini!
 Paşalının düşkünü aklar giyer kış günü.
 Sattı bana çocukluğumu.
 Söz söyledi bal kabağı.
 Şimdi yaya kaldın Tatar ağası.
 Tımarhaneci çek zinciri.
 Tut kelin perçeminden.

Kalan 111 deyimde birden fazla fiil unsuru bulunmaktadır. Birleşik cümle yapısında olanların bir çoğunda dikkat çeken özellik bunların kafiyeli, ses tekrarlı ve ölçülü deyimler oluşudur. Deyimlerin devrik olmasında ölçü ve kafiye olgusunun katkısı bulunmalıdır:

Tat ağzım, gör boğazım.
 Akıl akıl, gel çengele takıl!
 Al aşağı, vur yukarı.
 Al gülüm, ver gülüm.
 Al külâh ver külâh.
 Ben gidemem bendere, alışmışım kaba döşek mindere
 Ben umarım bacımdan, bacım ölür acından.
 Besledik büyüttük danayı, tanımaz oldu anayı.
 Bir zeytin verir ağzına, bir tulum tutar ardına.
 Biz attık kemik diye, el kaptı ilik diye.
 Ne Allah, tanır ne kul.
 Ne altını bırakmak, ne üstünü.
 Ne bal etti, ne mum.
 Ver, yiyeyim, ört yatayım, bekle, canım çıkmasın.

2.5.4. Kişiyeye Göre Uyarlanan Deyimler

Türkçe deyimler arasında kimi kelimeleri kullanıcıya göre değişen deyimler de bulunmaktadır. Bu yapıda 21 deyim bulunmaktadır. Bu deyimlerde amaçlanan anlama uygun; kişi, meslek, mekan isimleri deyime yerleştirilerek kullanılır :

adı.....e çıkmak, deyiminde "hoca, geveze, üç kağıtçı" gibi olumlu ya da olumsuz kelimeler kullanılabilir.

257. Adıe çıkmak.
 3593. ... bir yana, dünya bir yana.
 5341. Davul (....) boynunda, tokmak (....) elinde.
 8318. Gözünü açmak.
 8363. gözüyle bakmak.
 9933. İşi dökmek.
 11059. Kendine süsü vermek.
 11431.kimkim.
 11436.kim oluyor?
 11485. kisvesi altında.
 12746.nazarıyla bakmak.
 12971.numarasına yatmak.
 13089. Olsun..... olsun.
 13182. Ortalığı götürmek.
 14583. ... sokakta bulmamak.
 14591. Soluğude almak.
 14702. Sözü.....e getirmek.
 14883.süsü vermek.
 16011. Ver elini
 16214den yana çıkmak.
 16260 yapmak varmış.

2.5.5. Eksiltili (Ellipsis) Olan Deyimler

Kimi deyimlerde bulunan kelime ya da kelimeler zaman zaman kullanılmamaktadır. Burada elliptik bir durum söz konusudur. Eksilti veya kimilerine göre "düşüm"; daha çok dilin en az çaba yasası gereği anlatımda kısalığı sağlayan bir dil olayı olarak kabul edilmektedir.(187)

Deyimlerimiz arasında bir çok eksiltili deyim örneğine rastlamak mümkündür. Allah bana ben de sana

¹⁸⁷ Tayyibe Uç, "Düşüm (Elleipsius) olayı ve Türkçe'deki kimi örnekler", Ömer Asım Aksoy Armağanı, TDK Yay., Ankara 1978, s.259.

(Allah bana versin ben de sana vereyim), göze göz dişe diş (Göze karşılık göz, dişe karşılık diş), lâf aramızda (lâf aramızda kalsın), söz bir Allah bir (Allah nasıl ki birse söz de öyledir, birdir) örnekleri eksiltili deyimlerdir.(188) Dağ (doğura doğura bir) fare doğurdu, aklını dermek, nohut oda bakla sofa, deve de kulak, kel başa şimşir tarak, ekmeğini it yer yakasını bit, eyere de gelir semere de deyimlerinde de bunu görmekteyiz. El pençe divan durmak deyimi aynı dil olayıyla divan durmak şekline dönüşmüştür. Zeynep Korkmaz ise bu dil olayını; "anlatımda kolaylık sağlamak üzere bir kelimenin bir kelime grubunun veya bir cümlenin bazı öğelerinin atılıp eksiltilerek kullanılması" olarak tarif etmekte ve devlet kuşu, denizde damla, deve de kulak, neyin nesi kimin fesi, bata çıka, solda sıfır gibi deyimleri de eksiltim olayına örnek olarak vermektedir.(189)

2.6. Ol- ve et- Yardımcı Fiilleri ile Kurulan Deyimler

Türkçe deyimler arasında ol- ve et- yardımcı fiilleriyle kalıplaşarak deyimleşmiş çok sayıda örnek de bulunmaktadır. Birleşik fiil yapan bu yardımcı fiiller deyim kuruluşunda da görev yaparlar.(190) Bazı örneklerde asıl anlamlarıyla kullanılan bu fiiller bir çok örnekte de yardımcı fiil olarak kalıplaşmıştır. Yaptığımız sayıma göre 498 deyim, etmek fiili kullanılarak yapılmıştır. Ol- fiili 755 örnekte olumlu, 82 örnekte de olumsuz olarak kalıplaşmıştır. Türkçe'de yardımcı fiil olarak kullanılan et- fiili ile metinde geçen deyim sayısı 498'dir.

188 Uç, agm., s. 270.

189 Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1992, s. 53.

190 Neşe Atabay vd, Sözcük Türleri, TDK Yay., Ankara 1983, s.256.

2.6.1. Ol- Yardımcı Fiili

- Abdala malûm olmak.
 Acemi öğretmeye vakti olmamak.
 Ağızları bir olmak.
 Ağızı dört köşe olmak.
 Ağızına göre olmamak.
 Ağızının patavatı olmamak.
 Ak koyunun kara kuzusu olmak.
 Akıl kârı olmamak.
 Akıldan yana züğürt olmak.
 Aklı başına yâr olmamak.
 Çilesi dolmak.
 Çivi gibi olmak.
 Dalgası olmak.

2.6.2. Et- Yardımcı Fiili

- Ağızda sakız etmek/ olmak.
 Anasından doğduğuna pişman etmek.
 Anasının ak sütü gibi helâl etmek.
 Bağdat' ı tamir etmek.
 Cep harçlığı etmek.
 Çatır çatır nikah etmek.
 Eski hayratı (da) berbat etmek.

2.7. Deyimler ve Ahenk Unsurları

Deyimlerin kuruluşu esnasında ahenk unsurları da görev yapmaktadır.

2.7.1. Kafiye

Aslında kısa yapılar olan deyimlerden bir çoğunda hatırda kalıcılık sağlamak, anlamı pekiştirmek, söyleyiş ve duyuş güzelliğini sağlamak amacıyla kelime tekrarı, ölçü, ses tekrarları ve kafiye gibi ahenk unsurları da kullanılmaktadır. Bu husus deyimleri inceleyen bazı araştırmacılar tarafından da belirtilmiştir.⁽¹⁹¹⁾ Türkçe deyimlerden çok sayıda örnek vermek de mümkündür. Bu deyimler arasında; yarım, tam ve zengin kafiye örneklerine rastlanabilir. Bunların pek çoğu mastar ekiyle sonlanmayan deyimlerdir.

2.7.1.1. Yarım Kafiye

Yarım kafiye bir tek ünsüz benzerliğine dayanan kafiye çeşididir. Yarım kafiyeyle kelimelerle kurulmuş deyimler pek çoktur:

Adı büyük cebi kovuk.
 Ali' ye edik, Veli' ye düdük.
 Armut piş, ağzıma düş.
 Babamın adı Hıdır, elimden gelen budur.
 Başı göl, ayağı sal.
 Dediği dedik, çaldığı düdük.
 Ekmek Bedir'in, su Hıdır'ın, yiyin için kudurun.
 Ekmek elden su gölden.
 El arı, düşman körü.

¹⁹¹ Hatiboğlu, *Türkçenin Sözdizimi*, DTCF Yay., 2.baskı, Ankara 1982, s. 200; Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Be-Ta Basım Yayın A.Ş., Ankara 1993, s.10-11.

El beğenmezse yel beğensin.
 Eli aştı, gözü oynadı.
 Ellenmiş dillenmiş.
 Gafil baş, düşmana eş.
 Geç olsun da, güç olmasın.
 Gönlüm yoktur vermeye, un sererim örmeye.
 Gündüz tespih çevirmesi, gece koyun kavurması.
 Hafta sekiz gün dokuz.
 Köpeğe hoş, kediye pist dememek.
 Öğünme çeltik, yel esti gördük.
 Öksürüklü tıksırıklı.
 Ser verip sır vermemek.

2.7.1.2. Tam Kafiye

Acayip işler, tavuk kişner.
 Ayaz oldu bulut oldu geçen günler umut oldu.
 Baş kabak yalın ayak.
 Bin abam var atarım, nerde olsa yatarım.
 Boşuna telâş, dikine tıraş.
 Darısı başına, kınası kaşına.
 Eyere de gelir, semere de.
 Gözü yaşlı bağırtı taşlı.
 Kime niyet, kime kısmet.
 Kimine hay hay kimine vay vay.
 Olursa aşım suyu, olmazsa başım suyu.
 Para isteme benden, buz gibi soğurum senden.
 Salla başını, al maaşını.
 Serçede ötme yok, nara çok.
 Tıngır elek tıngır saç, elim hamur karnım aç.
 Üç gün yatak, dördüncü gün toprak.
 Vurdum duymaz kör ayvaz.
 Yalın ayak başı kabak.
 Yel üfürdü, sel götürdü.
 Yiğit hoş, yancık boş.

2.7.1.3. Zengin Kafiye

Aheste beste.

Akşam ahıra, sabah nahıra.

Bağ bayırda, tarla çayırda.

Biri eşikte, biri beşikte.

Dışı hoca, içi baca.

Dipsiz tencere, camsız pencere.

Evvel hesap, sonra kasap.

Gece silâhlı, gündüz külâhlı.

Hasta, çorbası tasta.

Isırgan daladı, ebegömece yaladı.

Kadı kızı Kadire, geldi çıktı sedire.

Kahve tütün, keyifler oldu bütün.

Karadeniz fırtına, al pırtını sırtına.

Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.

Kasımpaşalı, eli maşalı.

Kılık kıyafet, köpeklere ziyafet.

Kimin nesi, neyin fesî?

O bacı, bu hacı, kim olacak boyacı.

Para peşin, kırmızı meşin.

Sabah ola, hayrola.

Saldım çayıra, Allah kayıra.

Senin aradığın kantar, Bursa'da kestane tartar.

Talih değil, Kör Salih.

Tamtakır kırmızı bakır.

Tencere tava, herkeste bir hava.

Uyku geldi bedene, ne mutlu kalkıp gidene.

Vur elli, kem dilli.

Yel yeperek, yelken kürek.

2.7.2. Aliterasyon

Deyimlerin yapısında görev alan kelimeler dikkatlice incelendiğinde bunların yapısında belli seslerin tekrar edildiği görülür. İster bilinçli isterse de bilinçsizce yapılsın bu ünlü ve ünsüz tekrarlarının söze müzikalite kattığını, daha etkili kıldığını, kalıcı hale getirdiğini kabul etmek gereği bulunmaktadır. Doğan Aksan, konu ile ilgili olarak şöyle demektedir : " Ses yinelemelerinin ve öteki yinelemelerin deyimlerde, atasözlerinde, kalıp sözlerde de görülmesi, kuşkusuz, bunların sözleri ve metinleri hatırd tutabilme, kalıcılık olanağı sağlama ve oluşturduğu melodi nedeniyle insana zevk verme gibi özelliklerinden kaynaklanmaktadır."(192) Yazar, aliterasyonun Türk şiir incelemelerinde aynı dize içinde belli seslerin tekrar edilmesi olarak anlaşıldığını kaydetmektedir.

Deyimlerdeki ses tekrarlarını ünlü ve ünsüz tekrarları olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

2.7.2.1. ÜNLÜ TEKRARLARI

2.7.2.1.1. A Ünlüsü

Ağzı açık ayran budalası.

Akla zarar akıllara ziyan.

Aksayanla aksak, suya gidenle susak.

Akşam ahıra, sabah nahıra.

Aş başında usta, iş başında hasta..

Av avlandı tav tavlandı.

Ben derim bayram haftası,o anlar mangal tahtası.

Sadakayı sarayda çıkarmamak.

Sarı yağ ile yağlayıp kuyruk yağı ile dağlamak.

192 Doğan Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s. 205.

Şakaklarına kar yağmak.
Şarap kebab hay hay, hesap kitap vay vay.
Taşı çatsam ocağım olur, kime varsam kocam olur.
Tozdan dumandan ferman okunmamak.
Yalın ayak başı kabak.

2.7.2.1.2. E Ünlüsü

Ecele derman fakire ferman.
Ekme kalede, it hendekte.
El bebek, gül bebek.
El beğenmezse yel beğensin.
El den vefa, zehir den şifa.
Elemente fiş, kem gözlere şiş.
Elifi yüzünde, ekmeği dizinde.
Felek, kimine kavun yedirir kimine kelek.
Leb demed den leblebiyi anlamak.
Mezhebi meşrebine uymamak.
Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme.
Neler de neler, maydanozlu köfteler.
Neyin nesi, kimin fesi.
Para isteme benden, buz gibi soğurum senden.
Şeyhin kerameti kendinden menkul.
Yel gelir derede, sel gelir tepede.
Yel yeperek yelken kürek.

2.7.2.1.3. I Ünlüsü

Acı çiğlik.
Açık ağızlı.
Ali Fakı ' ya yazdırdık, daha beter azdırdık.
Analı kuzu kınalı kuzu.
Atı eşkin, kılıcı keskin.
Azıcık aşım, kaygısız başım.
Bırak işini, kaşı başını.
Boyu sırık aklı kıvık.
Can benim canım, çıksın elin canı.

Dalları bastı, yolları kesti.
 Dızdığının dızdığı dış kapının mandalı.
 Gözü yaşlı bağrı taşlı.
 Hacı sandığımızın haçı koynunda çıktı.
 Karadeniz fırtına, al pırtını sırtına.
 O bacı, bu hacı, kim olacak boyacı.
 Saldım çayıra, Allah kayıra.
 Yaşım kırk, işim bırk.
 Zır deli zırzır deli.

2.7.2.1.4. İ Ünlüsü

Abidik kubidik.
 Alın derisi değil, davul derisi.
 Bir değil beş değil Hakka yarar iş değil.
 Çitlembik iki idik, üçlendik.
 Deli diyenin tepesi delinsin
 Ekmeği dizinde, imanı yüzünde.
 Ense değil, kilise direği.
 Geldi kafiye, gitti Safiye.
 Kimin nesi, neyin fesı?
 Kurt geçinip tilkilik etmek.
 Neyin nesi, kimin fesı.
 Sen bilirsin bir iki, ben bilirim on iki.
 Talih değil, Kör Salih.
 Yorgan gitti, kavga bitti.

2.7.2.1.5. O Ünlüsü

Aynı yolun yolcusu.
 Az olsun temiz olsun.
 Bakla oda, nohut sofa.
 Bir araba bostan, yan gel Osman.
 Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı.
 Fol yok yumurta yok.
 Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.
 Od yok ocak yok.

Olursa olsun suyu, olmazsa yağmur suyu.
Sonrasına soğan doğramak.
Yol yordam bilmek.

2.7.2.1.6. Ö Ünlüsü

Benim gönlümden geçermiş, senin gözünden uçarmış.
 Davul görrür oynar, mihrap görrür ağlar.
 Döner taş, öter kuşu olmamak.
 Éle verir ögüdü, kendi keser sögüdü.
 Gâvurdan dönme, sonradan görme.
 Gece gözü, kör gözü.
 Görmediğini gördü, bayıldı öldü.
Gözü gönlü tok.
Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz.
 Ne ölü görmüş ağlamış ne düğün görmüş oynamış.
 Öğünme çörtük, seni de gördük.
 Öyle köpeğin öyle böyle kepeği olur.
 Sağ göz sol göze muhtaç olmamak.
 Sağ gözünü sol gözünden kıskanmak.

2.7.2.1.7. U Ünlüsü

Aç uyuz ve kan kuduz.
 Ayaz oldu bulut oldu geçen günler unut oldu.
 Ayranım budur yarısı sudur.
 Boyu boyuna, huyu huyuna.
 Dokuz kurda, bir hurda.
 Durdu durdu turnayı gözünden vurdu.
 Havada bulut, sen onu unut.
 İt ite buyurur it de kuyruğuna.
Kuyruğu kuskunu dökülmek.
 Öküze boyunduruğu kuyruğundan vurmak.
 Uma uma döndük muma.
 Un koyup koyultmak, su koyup cıvıtmak.
 Ya huyundan ya suyundan.
 Yoğurdu yumruğu ile yemek.

2.7.2.1.8. Ü Ünlüsü

Al gülüm, ver gülüm.
 Ayı gördüm Allah, amentü**ü**billah.
 Davul görür oynar, mihrap görür ağlar.
 Dört üstü, murat üstü.
 Éle verir öğüdü, kendi keser söçüdü.
 Eşek büyüdü, semeri küçüldü.
 Éskiyanın düşkünü beyaz giyer kış günü.
 Görmediğini gördü, bayıldı öldü.
 Ne çaldın yüzüne, ne çalayım yüzüne?
 Ne kızı veriyor, ne dünürü küstürüyor.
 Öğünme çörtük, seni de gördük.
 Takke düştü, kel göründü.
 Üç beş günlük dünya.
 Üç gün yatak, dördüncü gün toprak.
 Yama küçük delik büyük.
 Yel üfürdü sel götürdü.

2.7.2.2. ÜNSÜZ TEKRARLARI

2.7.2.2.1. B Ünsüzü

Al haberi, git kabarı kabarı.
Baba bir hırsız tuttum. -Getir.- Gelmiyor. Bırak.- O
beni bırakmıyor!
Baba değil, tıra**z**an babası.
Ben umarım bacımdan, bacım ölür acından.
Bilen bilir, bilmeyen bir tutam ot sanır.
Bilmediğin bu boku, git mekte**h**inde oku.
Biri vardı gecedен, biri düştü bacadan.
Bu yel böyle eser, bu yengeç böyle kısarsa.
 Eğri düzü beğenmez, bu da bizi beğenmez.
 Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme.
 Sen bilirsin bir iki, ben bilirim on iki.

2.7.2.2.2. C Ünsüzü

Abacı kebeci sen neçi?
 O abacı, bu kebeci, sen neçi?
 Akşam Haçı Mehmet, sabah eskiçi Yahudi.
 Alacağına şahin, vereceğine karga.
 Anca< antça beraber kanca beraber.
 Ben umarım bacımdan, bacım ölür acımdan.
 Biri vardı geceden, biri düştü bacıdan.
 Borçuna karga, alacağına şahin.
 Bu candır, patlıcan değil.
 Ciğer acısı.
 Evvela can, sonra canan.
 Haçı haçıyı Mekke'de derviş derviş tekke.
 O bacı, bu haçı, kim olacak boyacı.

2.7.2.2.3. Ç Ünsüzü

Bir dirhem bal için, bir çeki keçi boynuzu çiğnemek.
 Borç paçadan akmak.
 Çamura basıp, çalıya asmak.
 Çamurdan çekip çıkarmak.
 Çat orada, çat burada, çat kapı ardında.
 Çatır çatır çatlamak.
 Çiçek çıkarmışa dönmek.
 Çirkefi üzerine sıçratmak.
 Çizmeden yukarı çıkmak.
 Çorba içmeğe çağırmak.
 Çöp çatan çatmak.
 Feleğin çemberinden geçmek.
 İçi Çıfıt çarşısı.
 İçine çakıl kaçmak.
 İçini çeke çeke.
 Kabak çiçeği gibi açılmak.
 Rengi uçuk, kanı kaçık.
 Sağını çözüp ağlamak.

2.7.2.2.4. D Ünsüzü

Adı dedikoduya karışmak.
 Adım adım yer edeyim, gör sana neler edeyim.
 Anadan doğma değil, sonradan olma.
 Babamın adı hıdır, elimden gelen budur.
 Boşa koydum dolmadı, doluya koydum dolmadı.
 Bu kadar kusur kadı kızında da bulunur.
 Dağ doğura doğura bir fare doğurdu.
 Dam yandı, içindeki sıçan da yandı.
 Damdan düşen ite dönmek.
 Demir tavında, dilber çağında.
 Deniz derya ayak altında.
 Dıral dedenin düdüğü gibi kalmak.
 Dızdığının dızdığı dış kapının mandalı.
 Dilden dile dolaşmak.
 Dininden döner, sözünden dönmez.
 Doluya koydum dolmadı, boşa koydum dolmadı.
 Görmediğini dördü, bayıldı öldü.
 Kadı kızı kadire, geldi çıktı sedire.
 Öl dediği yerde ölmek, kal dediği yerde kalmak.
 Yediği önünde, yemediği ardında.

2.7.2.2.5. F Ünsüzü

Afal afal bakmak.
 Afur tafura gelmemek.
 At kafalı, et kafalı.
 Ecele derman fakire ferman.
 Efendiden kelli felli.
 Elden vefa, zehirden şifa.
 Fan fin fon etmek.
 Fart furt etmek.
 Fartası furtası olmamak.
 Gafile kelam, nafile kelam.
 Halef selef olmak.

2.7.2.2.6. G Ünsüzü

Balıkesir' in abası gâh oğlu giyer gâh babası.
 Bey devesi gibi yan gelip geviş getirmek.
 Bugün git, yarın gel.
 Dukalemun gibi renkten renge girmek.
 Bulgurlu' ya gelin mi gidecek?
 Dalga gibi gelmek.
 Elin gözündeki çöpü görüp, kendi gözündeki direği
 görmemek.
 Eşkiyanın düşkününü beyaz giyer kış günü.
 Garip çingenenin nesine gerek, gümüşlü zurna.
 Gece gözü, kör gözü.
 Geçti bülbül, geçti gül; ister ağla, ister gül.
 Gerisin geri gitmek.
 Gidip de geri gelmek.
 Gidip gidip gelmek.
 Göğsünü gere gere.
 Göğüs göğüse gelmek.
 Gök gibi gürleyip, şimşek gibi çakmak.
 Paşa döküntüsü gibi geriden gelmek.
 Rüzgâr gibi geçmek.

2.7.2.2.7. H Ünsüzü

Ahdehu hacı mandal mühürü.
 Ahiret hakını helâl etmemek.
 Akşam ahıra, sabah nahıra.
 Akşam Hacı Mehmet, sabah eskici Yahudi.
 Al Hacı Ağa külâhını, eyvallahı (da) içinde.
 Bu ne perhiz, bu ne lâhana turşusu?
 Gece silâhlı, gündüz külâhlı.
 Gelirse hane boş, gelmezse daha hoş.
 Ha Ali Hoca, ha Hoca Ali.
 Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.
 Haram helâl var Allah'ım, garip kulun yer Allah'ım.

2.7.2.2.8. K Ünsüzü

Adı çıkmış dokuza, inmez sekize.
 Ağır aksak fıstıki makam.
 Akıl akıl, gel çengele takıl!
 Akkoyunlu kara koyunlu, şeytan oyunlu.
 Aksayanla aksak, suya gidenle susak.
 Atı eşkin, kılıcı keskin.
 Çitlembik iki idik, üçlendik.
 Felek, kimine kavun yedirir kimine kelek.
 İp kuşaklı, keçe külâhlı.
 Kıldan ince kılıçtan keskin.
 Kılık kıyafet, köpeklere ziyafet.
 Köküne kibrit suyu dökmek.
 Kulağına kar suyu kaçmak.
 Kulağını küçükken kesmek.
 Kulaklarına kadar kızarmak.
 Kuzulayıcı koyuna bıçak çekmek.
 Seksen kapıya doksan değnek çalmak.
 Sütten çıkmış ak kaşık gibi.
 Şaka iken kaka olmak.
 Tamtakır kuru bakır kalmak.
 Yaralı kuşa kurşun sıkmamak.

2.7.2.2.9. L Ünsüzü

Akıl akıl, gel çengele takıl!
 Al Allah kulunu, zaptıyla delini.
 Alçacık boyu, kadife donu.
 Ar yılı değil, kâr yılı.
 Av avlandı tav tavlandı deli evlendi.
 Dalları bastı, yolları kesti.
 Dışı kalaylı, içi alaylı.
 Doyumluk değil, tadımlık.
 Eli bayraklı Kasımpaşaı.
 Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam tellisi.

Geçti bülbül, geçti gül; ister ağla, ister gül.
 Gündüz külâhlı, gece silâhlı.
 Haram helâl ver Allah'ım, garip kulun yer Allah'ım.
 Lop yerlerini lüp eylemek.
 Talih değil, Kör Salih.
 Tehlike çanları çalmaya başlamak.
 Yel gelir derede, sel gelir tepede.

2.7.2.2.10. M Ünsüzü

Adım adım yer edeyim, gör sana neler edeyim.
 Akşam demez, sabah demez.
 Almış satmış, pencereyi kapatmış.
 Anam anam dediği, hamam anası kıl Fatma değil mi?
 Ben gidemem bendere, alışmışım kaba döşek mindere.
 Ben umarım bacımdan, bacım ölür acından.
 Bin abam var atarım, nerde olsa yatarım.
 Bir karında yatmış, bir memeden emmiş.
 Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı.
 Denizde kum, bizde para, mum yak metelik ara.
 El mi yaman, bey mi yaman?
 Eleğim var sacım var, komşuya ne borcum var?
 Gönülüm yoktur vermeye un sererim örmeye.
 Hem anam hem babam.
 Hem ağlarım hem giderim.
 Mezhebi meşrebine uymamak.
 Uma uma döndük muma.

2.7.2.2.11. N Ünsüzü

Açından karnı kurlar, başında nergis parlar.
 Akkoyunlu kara koyunlu, şeytan oyunlu.
 Alacağın bir iğne, çeliğın okkasından sana ne?
 Almazsın satmazsın, pazarda işin ne?
 Anadan doğma değil, sonradan olma.
 Aşın koyusunda, işin kıyısında.
 At elin, it elin, bize ne.

Ben sana hayran, sen cama tırman.
 Can benim canım, çıksın elin canı.
 Çamuru karnında, çiçeği burnunda.
 Çaputuna çuluna, âşıklık ne hâline.
 Darısı başına, kınası kaşına.
 Ekmek Bedir'in, su Hıdır'ın, yiyin için kudurun.
 Havan dövücünün hınk deyicisi.
 İnek Narmanlı, dana Tekmanlı.
 Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.
 Kazanı kaynarken, tenceresi oynarken.
 Kıldan ince kılıçtan keskin.
 Kimin nesi, neyin fesi?
 Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme.
 Senin aradığın kantar, Bursa'da kestane tartar.
 Senin ki can da benim ki patlıcan mı?
 Sonrasına soğan doğramak.
 Tencere dibin kara senin ki benden kara.
 Tozdan dumandan ferman okunmamak.

2.7.2.2.12. P Ünsüzü

Amcam (la) dayım hepsinden aldım payım.
 Ayvaz kasap, hep bir hesap.
 Dandini beyim, hoppala paşam.
 Dipsiz tencere, camsız pencere.
 Evvel hesap, sonra kasap.
 Hem şamdan paklandı, hem pilâv yağlandı.
 Her gün papaz pilâv yemez.
 Köpeğe hoş, kediye pist dememek.
 Kuyruğu dikip köprüyü geçmek.
 Lof yerlerini lüp eylemek.
 Nuh deyip peygamber dememek.
 Önüne geleni kapmak, ardına geleni tepmek.
 Öyle köpeğin öyle böyle kepeği olur.
 Şarap kebab hay hay, hesap kitap vay vay.
 Tencerede pişirip kapağında yemek.
 Top patlasa duymamak.

2.7.2.2.13. R Ünsüzü

Açından karnı kurlar, başında nergis parlar.
 Adım adım yer edeyim, gör sana neler edeyim.
 Al haberi, git kabarı kabarı.
 At görür aksar, su görür susar.
 Ayranım budur yarısı sudur.
 Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var.
 Baş yarılır börk içinde kol kırılır kürk içinde.
 Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur.
 Beş para ver söylet, on para ver sustur!
 Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.
 Davul görür oynar, mihrap görür ağlar.
 Dedesi koruk yer, torunun dişi kamaşır.
 Erdiğine erer, ermediğine taş atar.
 Karadeniz fırtına, al pırtını sırtına.
 Kuru yere kurt düşürmek.
 Mart içeri, pire dışarı.
 Mekkare beygiri gibi dur otur olmamak.
 Ne yer, ne yedirir tükürür murdar eder.
 Önü kavurğa kavuruyor, arkası harman savuruyor.
 Yere bakar çığır yakar.
 Zır deli zırzır deli.

2.7.2.2.14. S Ünsüzü

Ak sakal, kara sakal.
 A köse, sayılmadık kaç tel sakalın var?
 Aksayanla aksak, suya gidenle susak.
 Akşam ise yat, sabah ise git.
 Allah' tan sıska ne yapşın muşka.
 Anası sarımsak babası soğan.
 Astığı astık, kestiği kestik.
 At görür aksar, su görür susar.
 Ayağına sıcak su mu, soğuk su mu dökelim?
 El keşesinden sultanım, develer olsun kurbanım.

Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam tellisi.
 Eski taş, eski hamam.
 Evvel hesap, sonra kaşap.
 Hasta, çorbası tasta.
 Köküne sumak suyu sıkmak.
 Olursa aşım suyu, olmazsa başım suyu.
Safran gibi sapsarı kesilmek.
Say beni sayayım seni.
Sayılı sarımsak, dikili soğan.
Sesi soluğu kesilmek.
Sıcak aşa soğuk su katmak.
Suya götürüp susuz getirmek.
Sürüm sürüm sürünmek.
 Taşı sıksa suyunu çıkarmak.

2.7.2.2.15. Ş Ünsüzü

Almış satmış, pencereyi kapatmış.
 Anamın eş, tandırın baş.
 Arkadaş değil, arka taş.
 Armut piş, ağzıma düş.
 Aş başında usta, iş başında hasta.
 Balaban aş pişirmiş, çocuklarını başına üşürmüş.
 Bırak işini, kaşı başını.
 Boşuna telâş, dikine tıraş.
 Cin başka şeytan başka.
 El işte gönül oynaşta.
 Elemtere fiş, kem gözlere şiş.
 Eşkiyanın düşkünü beyaz giyer kış günü.
 Gafil baş, düşmana eş.
 Herkese şapur şupur bize gelince ya Rabbi şükür.
 İş-iş kaşığı gümüş.
 Para peşin, kırmızı meşin.
 Serçeden başka kuş, Zeyrek' ten başka yokuş bilmez.
 Üç aşağı beş yukarı dolaşmak.
 Ya devlet başa, ya kuzgun leşe.
 Yiğit hoş, yancık boş.

2.7.2.2.16. T Ünsüzü

Ağza tat, boğaza feryat.
 Ah vatan, vah vatan kuyruğu suya batan.
 Alt ta, üst te.
 Alttın taş, üsttün tokaç mı?
 Arpaya katsan at yemez, kepeğe katsan it yemez.
 Asttığı asttık, kesttığı kesttik.
 Atsan atılmaz, satsan satılmaz.
 Attığı attık, tutttuğu tuttuk.
 Bir zeyttin verir ağzına, bir tulum ttar ardına.
 Dört tüstü, murat tüstü.
 Ektten pükten, deli kıza kafttan.
 İt te buyurur it de kuyruğuna.
 İtten de ölse kâr, kurtttan da.
 Surata bak saatti ayar et!
 Tutttuğu toprak alttın olmak.
 Tüttünü tepesinden çıkmak.
 Yatakttan tere kalmak.

2.7.2.2.17. V Ünsüzü

Ah vvatan, vah vvatan kuyruğu suya batan.
 Akıl vvar, yakın vvar.
 Akşam kavvil, sabah savvul.
 Akşamdan kavvur, sabaha savvur.
 Ana vvar, anacık vvar.
 Atta duran vvar, duramayan vvar.
 Avv avlandı tavv tavlandı deli evlendi.
 Ayı vvar yılı vvar, iyecek ne vvar?
 Bire vvefa, bine vvefa.
 Eliyle hamur ovvalar, gözüyle dana kovvalar.
 Cündüz tospih gevvirmesi, gece koyun kavvurması.
 Kıvrım kıvrım kıvrvanmak.
 Önü kavvurğa kavvuruyor, arkası harman savvuruyor.
 Vurdum duymaz Kör Ayvvaz.

2.7.2.2.18. Y Ünsüzü

Ağa diyeyim sana, yağın bulaşsın bana.
 Akkoyunlu kara koyunlu, şeytan oyunlu.
 Arsızın yüzüne tükürmüşler, yağmur yağıyor sanmış.
 Ayda yılda bir namaz, onu da şeytan komaz.
 Ayranı yok içmeye atla gider biçmeğe.
 Bir ayağı kıyıda, bir ayağı kuyuda.
 Boyu boyuna, huyu huyuna.
 Deryanın suyu hanımın suyu.
 Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı.
 Dur kendime yer edeyim, bak sana neler edeyim.
 Él mi yaman, bey mi yaman?
 Él yahşi biz yaman, él buğday biz saman.
 Eşkiyanın düşkünü beyaz giyer kış günü.
 Fol yok yumurta yok.
 Gönlüm yoktur vermeye un sererim örmeye.
 Şarap kebab hay hay, hesap kitap vay vay.
 Ya huyundan ya suyundan.
 Yarımı yemez, bütüne kıymaz.
 Yel yeperek yelken kürek.
 Yere bakan yürek yakan.
 Yoğurdu yumruğu ile yemek.

2.7.2.2.19. Z Ünsüzü

Adı çıkmış dokuza, inmez sekize.
 Ağızsız dilsiz.
 Ağsa tat, boşasa feryat.
 Arkanız deniz, önünüz domuz.
 Az söyler uz söyler.
 Azıcık aşım, kaygısız başım.
 Baş belirsiz, meydan ıssız.
 Bir sizden bir bizden.
 Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.
 Çıktı dokuza, inmez sekize.

Dipsiz tencere, camsız pencere.
 Düşün bizim, oyna kızım.
 Eğri düzü beğenmez, bu da biz i beğenmez.
 El ermez, göz görmez.
 Harbi keriz mantar yemez.
 Her gün papaz pilâv yemez.
 Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme.
 Ne izi belli ne tozu.
 Sazı sözü yerinde olmak.
 Yarımı yemez, bütüne kıymaz.
 Yazıklar oldu bize, kazıklar değmesin bize.
 Zır deli zırzır deli.

2.7.3. Kelime Tekrarı-Anafor

Türkçedeki deyimlerin yapılarında dikkat çeken bir özellik de ses tekrarları, ölçü ve kafiye'nin yanında deyimlerin bazılarında bir kelimenin tekrar edilerek kullanılmasıdır. Anafor olarak da adlandırılan aynı söz dizisindeki kelime tekrarı bir ahenk unsuru olarak göze çarpmaktadır. Bilindiği gibi anafor, daha çok söz başında tekrar edilen bir ahenk unsuru olarak kabul görse de burada deyim yapılarındaki bir kelimenin birden çok tekrar edilmesi olarak kabul edilmiştir. Bu yapıdaki deyimler incelendiğinde belli yapıdaki kalıpların olduğu göze çarpmaktadır.

2.7.3.1. Fiiller

Aşağıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi bu çeşit deyimlerde fiil unsurunun daha çok tekrarlandığı görülmektedir. Çoğunluğunu aynen tekrarların oluşturduğu bu deyim yapıları arasında birinci ögesi olumlu ikincisi olumsuz olanları da vardır:

Adım adım yer edeyim, gör sana neler edeyim.
 Adımı güveç koy amma, ocak üstüne koyma.

Akşam demez, sabah demez.

Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış.

Arpaya katsan at yemez, kepeğe katsan it yemez.

Ayak oldu bulut oldu geçen günler umut oldu.

Ayran içmeye geldik, ara açmaya gelmedik.

Az olsun temiz olsun.

Az söyler uz söyler.

Bağ da bulur Bağdat' ta bulur, atımı topal eden
nâlbant da bulur.

Başı bez olsun da yaşı yüz olsun.

Başım boş olsun da kemerim dolu olsun.

Beleş olsun da deve tepîği olsun.

Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur.

Beş para ver söylet, on para ver sustur!

Bir buldu iki ister, akça buldu çıkın ister.

Bir çıktı (ama) pîr çıktı.

Bir söyledi pir söyledi.

Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı.

Çoban aldı bağa gitti, kurt aldı dağa gitti.

Dağları aşa mı geldin, aleme paşa mı geldin?

Dur kendime yer edeyim, bak sana neler edeyim.

Düğüne gider zurna beğenmez; hamama gider kurna
beğenmez.

Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam tellisi.

Estek etmek, köstek etmek.

Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur.

Hasan almaz basan alır.

Herkes gider Mersin' e, biz gideriz tersine.

Hesap etmek kitap etmek.

Nuh deyip peygamber dememek.

Oğlan aldı oyuna gitti, çoban aldı koyuna gitti.

Oldu olacak kırıldı nacak, daha ne olacak?

Sahibi razı olur, tellâl razı olmaz.

Sap derken, saman demek.

Son gülen iyi güler.

Un koyup koyultmak, su koyup civıtmak.

Yel gelir derede, sel gelir tepede.

2.7.3.2. isimler

Kelime tekrarı örnekleri arasında var, yok, değil gibi isim cümlelerinde yüklem görevinde kullanılan kelimelerden kurulmuş olanlar da çok sayıda bulunmaktadır:

Ah ile vah ile .

Ah vatan, vah vatan kuyruğu suya batan.

Ak sakal, kara sakal.

Akıl var, yakın var.

Al gülüm, ver gülüm.

Al külâh, ver külâh.

Alan râzı, satan razı.

Alın derisi değil, davul derisi .

Altta yok, üstte yok .

Ana var, anacık var .

Analı kuzu kınalı kuzu.

Antça beraber kanca beraber.

Ar yılı değil, kâr yılı.

Atta duran var, duramayan var.

Ayağına sıcak su mu, soğuk su mu dökelim?

Ayı var yılı var, ıvecek ne var?

Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var.

Baş yarılır börk içinde kol kırılır kürk içinde.

Bayram değil, seyran değil eniştem beni niye öptü?

Bin bir ayak bir ayak üstüne.

Bir değil beş değil Hakka yarar iş değil.

Bir saati bir saatine uymamak .

Bir sıçradın çekirge, iki sıçradın çekirge...

Bire vefa, bine vefa.

Buğday dilin yoksa arpa dilin de mi yok.

Canım yoksulluk, gözüm yoksulluk, yat ilk akşam,
kalk kuşluk.

Cin başka şeytan başka.

Dağda bağın var, yüreğinde dağın var.

Dalga boyu ha bir karış olmuş, ha bin karış.

Deli bir değil ki başlayasın, ölü bir değil ki
ağlayasın.

Deryanın suyu hânımın suyu.

Dört üstü, murat üstü.

Efendim nerde, ben nerde?

El bebek, gül bebek.

Elmanın yarısı o, yarısı bu.

Fol yok yumurta yok.

Gece gözü, kör gözü.

Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm, Azrail ettiğini bulsun.

Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

Haram helâl ver Allah'ım, garip kulun yer Allah'ım.

Küçük deli, büyük deli, beşikteki başını sallar.

Od yok ocak yok.

Olursa aşım suyu, olmazsa başım suyu.

Ölüm var, dirim var.

Önüne geleni kapmak, ardına geleni tepmek.

Sağ ayağın gittiği yerden sol ayağın haberi olmamak.

Sağ elinin verdiği sol el görmemek.

Sağ göz sol göze muhtaç olmamak.

Sağ gözünü sol gözünden kıskanmak.

Sen bilirsin bir iki, ben bilirim on iki.

Tencere dibin kara seninki benden kara.

Uzun sırtık, ekşi koruk gibi; mahalle gezer, yolunmuş
tavuk gibi.

Yaka bir tarafa, paça bir tarafa.

2.7.4. DEYİMLERDE ÖLÇÜ

Türkiye Türkçesindeki deyimlerde dikkat çeken bir özellik de; deyimlerin yapısında bir ahenk unsuru olarak ölçünün bulunmasıdır. Fethi Gözler de deyimlerdeki ölçüye dikkati çekmiş; iki, üç, dört heceli kalıpların deyimlerde daha çok görüldüğünü ifade etmiştir.⁽¹⁹³⁾ Türkçe deyimlerin hece ölçüsüyle örtüşen yapısı Türk dil zevki ile izah edilebilir. Çünkü hece ölçüsü Türk dilinin doğal ölçüsüdür ve Türk dilinin yapısından doğmuştur.⁽¹⁹⁴⁾ Deyimlerin kalıplaşması esnasında da Türk halk şiirinde kullanılan hece ölçüsüne baş vurulduğu görülmektedir. Cem Dilçin'e göre iki, üç, dört ve beş heceli kalıplar daha çok atasözü, deyimler, bilmece ve türkü kavuştaklarında görülür.⁽¹⁹⁵⁾ Hece ölçüsünün belli kalıplarına ait duraklar aynen görülürken deyimlere mahsus duraklar da bulunmaktadır. Hece bakımından incelemeye bütün deyimler alınmamış ancak azımsanmayacak sayıda; 4638 deyim, hece sayısı bakımından incelenmiştir. Fiille sonlanmayan 3927 deyim bir çekim ekiyle kalıplaşmış olan 711 deyim de eklenmiştir. Mastarla sonlanan deyimler kullanım esnasında farklı çekim ekleri aldıklarından ölçüleri değişebilmektedir. Ayrıca bazı deyimlerin hem olumlu hem de olumsuz biçimlerde kullanılması da ölçü üzerinde etkili olmaktadır. Böylece toplam 4638 deyim heceleri sayılmış, bunlara ait sayısal değer ve örnekler aşağıda verilmiştir.

¹⁹³ H.Fethi Gözler, *Örnekli ve Uygulamalı Hece Vezni, İnkılâp ve Aka Kitabevleri*, İstanbul 1980, s.49.

¹⁹⁴ Dilçin, *age*, s.39.

¹⁹⁵ Dilçin, *age*, s.42.

Örnekler :

2+2= 4'lü olanlar :

ak ça pak ça, ak çe kes mek
1 2 / 1 2 , 1 2 / 1 2

2.7.4.1. İki Heceli Deyimler

1+1 duraklı ve iki heceli deyim sayısı 34'tür. Bu yapıyı gösteren deyimlerin, toplam içindeki payı % 0.7' dir.

Örnekler : az çok, bir yol, boy bos, boy boy, çer çöp, çiğ renk, çok şey, har gür, lâf ola.

2.7.4.2. Üç Heceli Deyimler

1+2 duraklı deyim 242 ve 2+1 duraklı deyim sayısı 93 olmak üzere toplam 335 ve incelenen deyimlerin % 7'sini oluşturmaktadır:

a. 1+2=3 heceliler

aç çıplak, aç gözlü, ak saçlı, at başı, boş boğaz.

b. 2+1=3 heceliler

acı dil, acı söz , açık göz, ağır top, ağız bir.

2.7.4.3. Dört Heceli Deyimler

Dört heceli deyimlerde; 1+3, 2+2 ve 3+1 duraklılar bulunmaktadır. 1+3 duraklı 291, 2+2 duraklı 812 ve 3+1 duraklı 41 olmak üzere toplam 1144 deyimdir. Bu rakamın incelenen toplam deyimler içindeki payı % 24.6'dır.

a.1+3=4 heceliler

alt tarafı, at anası, at cambazı, at uşağı, baş belâsı, dik kafalı.

b.3+1=4 heceliler

ağrısız baş, besleme kız, çeyreğe muz, dikenli yol, vurucu güç, tahtalı köy.

c. 2+2=4 heceliler

abbas yolcu, acı çığlık, aç bî-ilâç, ağır başlı, ağzı bozuk, ak süt emmiş, arslan payı, asit dilli, Bağdat mamur, çerden çöpten, çürük dava, deli balta, derdi günü, düşman ağzı, eski tüfek, hafif tertip, ıslak tavuk, ite kaka, kirli çıkın, kitap kurdu.

2.7.4.4. Beş Heceli Deyimler

Deyimler arasında beş heceden oluşan deyimlerin varlığı da dikkati çekmektedir. Bunlar 1+4, 2+3, 3+2, 4+1 duraklıdırlar. 1+4 duraklı 43, 2+3 duraklı 296, 3+2 duraklı 326 ve 4+1 duraklılar ise 7 deyimden ibarettir. 3+2 ve 2+3 duraklı deyimlerin çok sayıda olduğu görülmektedir. Bunların toplamı 672 deyimdir. Bu rakam incelenen 4650 deyimın % 14.4' ünü oluşturmaktadır.

a.1+4=5 heceliler

bir numaralı, can pahasına, çek kuyruğunu, el yordamıyla, kış kıyamette, söz dağarcığı, vur abalıya, yüz kızartıcı.

b.3+2=5 heceliler

abası yanık, acemi çaylak, acemi oğlan, aheste beste, askersiz hünkâr, boynumun borcu, ceddine rahmet, çantada keklik, çingilli çavuş, dalgacı Mahmut, emeksiz evlât, imansız peynir, nefesine düşkün, püsküllü belâ.

c.2+3=5 heceliler

adam sarrafı, arap olayım, arap uyandı, balta değmemiş, çifte kavrulmuş, gözü gönlü tok, ifrit yardağı, ikbal düşkünü, iman tahtası, insan kasabı, kahve bülbülü, karga derneği, odun kafalı, orman kibarı.

ç. 4+1=5 heceliler

basmakalıp söz, bayramlık ad, bir araba lâf, bir at başı fark, dokunaklı söz, sayım suyum yok.

2.7.4.5. Altı Heceli Deyimler

Altı heceli deyimlerin 1+5, 2+4, 3+3, 4+2 duraklı oldukları görülmektedir. 1+5 duraklı 4, 2+4 duraklı 172, 3+3 duraklı 475, ve 4+2 duraklı 116 deyim mevcuttur. Bunların toplam sayısı 767 'dir ve incelenen deyimlerin % 16.49'unu oluşturmaktadır.

a.1+5=6 heceliler

ay bacayı aştı, el alışkanlığı, göz âşinalığı, yıl uğursuzundur.

b.2+4=6 heceliler

adam kıtlığında, adam bozuntusu, ağzı kalabalık, altı çapanoğlu, başı açık yalan, benden sonra tufan, çocuk oyuncağı, düdüğ makarnası, geyik kırkımında, hasta döşeğinde, kalem efendisi, mahşer midillisi, paşa döküntüsü, sefa pezevengi, somun pehlivanı, züğürt tesellisi.

c.3+3=6 heceliler

abaza kesimi, abidik kubidik, ağanın beygiri, akşamdan akşama, alnının akıyla, ar namus tertemiz, atlama tahtası, ayaklı gazete, çilingir sofrası, fukara babası, gösteriş düşkünü, ılıca ördeği, imaret cücesi, istavroz fidesi, kaldırım şairi, kantarı belinde, kibarlık düşkünü, mahalle karısı, muhallebi çocuğu, ölüm var, dirim var, teneşir kargası, zil zurna, gök kandil,

ç. 4+2=6 heceliler

acenteden çıkma, açılmadık kutu, ana baba günü, aslan sütü emmiş, bayram koçu gibi, ekmeğine yiğit, işkembesi geniş, it sürüsü kadar, karun kadar zengin, mavi boncuk kimde, ne tadı var, ne tuzu, sade suya tirit, takke kapar çaylak, yok devenin başı.

2.7.4.6. Yedi Heceli Deyimler

436 deyim, yedili hece ölçüsü ile kurulmuştur. Bunların 184 tanesi 3+4, 68'i 2+5, 26'sı 5+2 ve 158 tanesi 4+3 duraklıdır. Toplam incelenen deyim sayısı içindeki payı % 9.37'dir.

a.3+4=7 heceliler

abası kırk yamalı, aç uyuz ve kan kuduz, adı büyük cebi kovuk, ağzının perhizi yok, ak sakal, kara sakal, ayıptır söylemesi, boş kile, dipsiz ambar, deliye her gün bayram, dikensiz gül bahçesi, dört üstü, murat üstü, fıstık gazetesi, gökçe baylık bir aylık, hükümet gibi karı, it sürü para kazan, kaldırım mühendisi, karnaval maskarası, lâfını balla kestim, ne kokar, ne bulaşır, rabbena hakkı için, ukalâ dümbeleği.

b.4+3=7 heceliler

açık hava oteli, adı sanı belirsiz, alacası içinde, ana baba kuzusu, anasının gözü, balta ile yontulmuş, beşik kertme nişanlı, cankurtaran simidi, cumartesi çocuğu, çoluk çocuk sahibi, deli kızın çeyizi, dünya kazan, ben kepçe, ense kulak yerinde, hapishane kaçkını, içi çıfıt çarşısı, köprü altı çocuğu, ne şiş yansın, ne kebab, şeytan görsün yüzünü.

c.5+2=7 heceliler

bir dereceye kadar, cibilliyeti bozuk,değme keyfine gitsin, hayra alâmet değil, iki rahmetten biri, kamber'siz düşün olmaz, sofrası sahibi adam, vatan kurtaran şaban, yalı kazığı gibi.

ç.2+5=7 heceliler

acem mübalağası, açın karadayısı, ağız alışkanlığı, ağız kulaklarında, akıl tahtası noksan, bakkal defteri değil, büyük sözüme tövbe, çürük tahtaya basmak, dostlar başından ırak, gayret dayıya düştü, hasta, çorbası tasta, itsiz köy gibi تنها, maymun gözünü açtı, sap yer, saman savurur, sıçra nalın parlasın, tavşan yamacı geçti.

2.7.4.7. Sekiz Heceli Deyimler

Sekizli hece ölçüsü ile kurulmuş deyim sayısı 384'tür. Bunlardan 20 tanesi 2+6, 18 'i 6+2, 59'u 5+3, 77'si 3+5 ve 210 tanesi de 4+4 duraklıdır. Toplam içindeki payı % 8.25'tir.

a.6+2=8 heceliler

at koşturacak kadar, başında torbası eksik, boyu bacadan mı aştı, iğneden ipliğe kadar, sabahtan akşama kadar, şeytan kulağına kurşun, yüzünün derisi kalın, zemin ve zamana uygun.

b.2+6=8 heceliler

ağza alınmayacak söz, ağız öpülecek adam, altın yumurtlayan tavuk, boyu bacadan mı aştı, dili ekmeği küreği, gözün alabildiğine, kör kör parmağım gözüne, surat mahkeme duvarı, toprak gözünü doyursun.

c.3+5=8 heceliler

aç gözlü daya çocuğu, aqza tat, boqaza feryat, akı ak, karası kara, alt yanı kiraz bahçesi, alt yeni, üst çıkmaz sokak, arabın gözü açıldı, asılma depoya gider, başının kara yazısı, can ciğer kuzu sarması, dağların gelin ablası, dilinin döndüğü kadar, el işte gönül oynasta, eskiler bitpazarı'na, gerisi aydın havası, hayretler mütamadiyen, istemem, yan cebime koy, it boku eme yaradı, sorma gir sokağı gibi, uyuma, çuval ağızı aç, yüzünü şeytan görsün.

ç.5+3=8 heceliler

aba altında er yatar, âr yılı değil, kâr yılı, arkadan düşman, yüze dost, atın yüğrükse bin de kaç, atladi geçti genç osman, babalık fırın has işler, balık kavağa çıkınca, boğaz içinde kavga var, doyumluk değil, tadımlık, dünkü şırlağın küspesi, ekmek tavşan, biz tazi, işkili bozuk dingilder, koz ağacında karga var, on parmağında, on kara, üçten dokuza şart olsun, yağma hasan'ın böreği.

d.4+4=8 heceliler

açık kapı siyaseti, ahı gitmiş vahı kalmış, ahım şahım bir şey değil, akşam kavil sabah savul, al aşağı vur yukarı, alan razı satan razı, altı karış beberuhi, at kafalı et kafalı, aydan arı günden duru, bakla oda nohut sofa, baş belirsiz meydan ıssız, başı kıcı belli değil, bekle yârin köşesini, beş aşağı beş yukarı, boş gezenin boş kalfası, çöp atlamaz nane molla, def-i belâ kabilinden, düşün bizim oyna kızım, eğri gemi doğru sefer, gözü yaşlı bağı taşı, hancı sarhoş yolcu sarhoş, hazır evin has kadını, ip üzengi tahta kılıç, kafa değil bal kabağı, kimin nesi neyin fesi, nato kafa nato mermer, öp eşiği çık dışarı, öyle başa böyle tıraş,

takke düştü kel göründü, uma uma döndük muma, Üsküdar'
da sabah oldu, zurnanın zırt dediği yer.

2.7.4.8. Dokuz Heceli Deyimler

205 deyimden 5 tanesi 7+2, 61'i 5+4, 41'i 6+3, 18'i 3+6 ve 80'i de 4+5 duraklarına sahiptir. Toplam içindeki payı 4.40'tır. Cem Dilçin atasözleri ve deyimlerde 6+3, 3+6, 5+4, 4+5 duraklılarına rastlandığını kabul eder.(196)

a.4+5=9 heceliler

acı badem kurabiyesi, ağır aksak fıstıklı makam,
ağzı açık ayran delisi, ağzınla kuş tutsan nafile, altı
kaval, üstü şifhane, çam sakızı çoban armağanı, deniz
derya ayak altında, ekme kaledede, it hendekte, eli işte,
gözü oynasta, ip kuşaklı, keçe külâhlı, köpeksiz köy,
çobansız koyun, para peşin, kırmızı meşin, tebeşire
peynir bakışlı, ufak at da civcivler yesin, yükte hafif,
pahada ağır.

b.5+4=9 heceliler

Âlemin ağzı torba değil.
Altta kalanın canı çıksın.
Analar neler doğururmuş.
Arkadaş değil.arka taşı.
Asma kabağı gibi kollar.
Avcı kediye kurnaz fare.
Bir dilim ekme pahasına.

Kazın ayağı öyle değil.
 Kemer patlıcan gibi burun.
 Koyun beyinli.at kafalı.
 Ortada fol yok yumurta yok.
 Tavuk pazarı şairleri.
 Tımarhaneci çek zinciri.
 Tüyü bitmemiş yetim hakkı.
 Uşakçı başı Deli Ömer.

c. 3+6=9 heceliler

Abacı kebeci sen neci?
 Aş yesem kaşığımda çıkar.
 Ayıkla pirincin taşını!
 Bardaktan boşanırcasına.
 Delidir ne yapsa yeridir.
 Ellerim yanıma gelecek.
 Gam tutmaz, tasasız Raziye.
 İti an, taşı eline al.
 Yürü de enseni görelim!
 Yüz surat mahkeme duvarı.

ç. 6+3=9 heceliler

Abası kendinden yamalı.
 Alımı çalımı yerinde.
 Analı babalı büyüsün.
 At élin, it élin, bize ne?
 Bardağı taşıran son damla.
 Ekmekçi küreği kadar dil.
 Ensesi kilise direği.
 Gelin ata bindi ya nasip!
 Giyimi kuşamı yerinde.
 Göründü Sivas' ın bağları.
 Görüp göreceği rahmet bu.
 İç güveysinden hallice.
 İpini koparan takımı.

İtten de ölse kâr, kurttan da.
 Karaca, kuruca bir adam.
 Kışın en civcivli zamanı.
 Meraklı Mustafa Efendi.
 Övünü, tayını bellisiz.
 Selâmünaleyküm Kôr Kadı.
 Sen ekilirken ben göcektim!
 Serçede ötme yok nara çok.
 Umut Kaf dağının ardında.

d.7+2=9 heceliler

Allah müstehakını versin.
 Allah "yürü ya kulum" demiş.
 Eline eteğine doğru.
 Elleri yumurcaktan kopsun!
 Medine dilencisi gibi.

2.7.4.9. On Heceli Deyimler

Toplam sayısı 192 olan on heceli deyimlerin duraklara göre dağılımı şöyledir : 5+5 duraklı 122, 3+7 duraklı 12, 6+4 duraklı 20 ve 4+6 duraklı 38 deyimdir. İncelenen deyimlerin % 4.12'sini oluşturmaktadırlar. Hece vezni hakkında bilgi veren Cem Dilçin, 5+5, 6+4, 4+6, 7+3 duraklıların şiirden çok atasözleri ve deyimlerde kullanıldığını söylemektedir.⁽¹⁹⁷⁾ Metnimizde sadece 7+3 duraklı rastlanmamıştır.

a.5+5=10 heceliler

Acayip işler, tavuk kişner.
 Açtı ağzını, yumdu gözünü.
 Akşam ahıra, sabah nahıra.
 Akşamdan kavur, sabaha savur.

¹⁹⁷ Dilçin, age, s.49.

Al abdestini, ver pabucumu.
 Ali' ye edik, Veli' ye düdük.
 Allah' tan sıska, ne yapsın muska.
 Azıcık aşım, kaygısız başım.
 Bağ bayırda, tarla çayırda.
 Çalı dibinde tavşan yuvası.
 Çalı yırtığı, çoban dürtüğü.
 Çattık belâya müstefilatün.
 Dağlar anası, devler babası.
 Dalları bastı, yolları kesti.
 Eli bayraklı Kasımpaşalı.
 Gâvurdan dönme, sonradan görme.
 Gece silâhlı, gündüz külâhlı.
 Geldi kafiye, gitti Safiye.
 Havada bulut, sen onu unut.
 Horoz evlenir, tavuk tellenir.
 İçi alaylı, dışı kalaylı.
 Züğürt kesesi gibi tamtakır.

b. 4+6=10 heceliler

Akıl akıl, gel çengele takıl!
 Bizim eşek bu havadan öldü.
 Bulgurlu' ya gelin mi gidecek?
 Burun değil Kemer patlıcanı.
 Düğün aşısı savrulduktan sonra.
 Ekten pükten, deli kıza kaftan.
 Ense değil, kilise direği.
 Erkekliğin soylu feragati.
 Herkes kendi Agop' una ağlar.
 İki eli kızıl kanda olsa.
 Karamürsel sepeti mi sandın?
 Keyif benim, Köy Mehmet Ağanın.
 Kör kadıya körsün diyen soyu.
 Öküz öldü, ortaklık ayrıldı.
 Senin kanın benden kırmızı mı?
 Taş attın da kolun mu yoruldu?

Tuz gölünün yokuşunu gördü.
Utandınsa yüzüne kalbur tut.
Vur dedikse öldür demedik ya!

c.3+7=10 heceliler

Çitlembik iki idik, üçlendik.
Göz açıp kapayıncaya kadar.
Gözüne görünecek belâ var.
Aşına, çıktı ocak başına.
Ne sen sor, ne ben söyleyeyim!
Bölük dur, Kandıralı sen de dur!
Kısa kes Aydın havası olsun.
Yanına salâvatla varılır.

ç.6+4=10 heceliler

Ağzı torba değil ki dikesin.
Bir araba bostan, yan gel Osman.
Bugün bana ise yarın sana.
Buyurun cenaze namazına!
Çabalama kaptan ben gidemem.
Daldan eğme değil, kökten sürme.
Dirhemini yiyen it kudurur.
Eyere de gelir, semere de.
Karışık ipliğin buruşuk bezi.
Kasap süngeriyile silinmiş yüz.
Minare gölgesi, davul tozu.
Ne sakala minnet, ne bıyığa.
O bir sağnak idi geldi, geçti.
Para ile değil, sıra ile.
Tabiatın kıştan uyanışı.

2.7.4.10. On Bir Heceli Deyimler

Toplam 102 deyimden oluşan on birli deyimlerin 27 tanesi 5+6, 35'i 6+5, 21'i 4+7, 13'i 7+4 ve 8'i de 8+3

duraklıdır. İncelenen deyimler içinde % 2.19'lık bir paya sahiptir.

a. 6+5=11 heceliler

Al hocam muskanı babam kaykıldı.
 Anası sarımsak, babası soğan.
 Bir araba bostan, yan gel Osman.
 Edi ile Bûdü, Şakire Dudu.
 Ekin iti gibi başı havada.
 Ekmeğini it yer, yakasını bit.

b. 5+6=11 heceliler

Abayı yaktı Fatma'nın bezine.
 Âleme talih, bize K r Salih mi?
 Belinden bağlı sokak süpürgesi.
 Bulunmaz Bursa kumaşı değil ya!
 Elinin kiri, yüzünün karası.
 Eşek büyüdü, semeri küçüldü.
 Geldiğin yer Şen, gittiğin yer harap.
 Ha anan ölmüş,  ks zs n ha baban.
 Kapısı açık, sofrası meydanda.
 Nereye varsan okka dört yüz dirhem.
 On paralık mum, al da derdine yan.

c. 7+4=11 heceliler

Adam ol baban gibi, eşek olma.
 Adı  ıkmiŐ dokuza, inmez sekize.
 Ateş böceği görse yangın sanır.
 Bana göre hava hoş, gün m l yim.
 Elinde avucunda, nesi varsa.
 Elmanın yarısı o, yarısı bu.
 Emir ile Ermeni belli değil.
 Kulağını arkaya at da dinle.
 L f ola torba dola, beri gele.

Sofrayı kim kurduysa o kaldırsın!

ç. 4+7=11 heceliler

Al haberi, git kabarı kabarı.
 Almış satmış, pencereyi kapatmış.
 Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi.
 Arkasından sapan taşı yetişmez.
 Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.
 Bir gözü kör, iki kulağı sağır.
 Dün cin olmuş, bugün adam çarpıyor.
 Ekşi mekşi bağımızın kuruğu.
 Emmim dayım hepsinden aldım payım.
 Emret, fındık kabuğuna gireyim!
 Kahve tütün, keyifler oldu bütün.
 Nasip ise gelir Hint' ten Yemen' den.
 Taşlı köye dana yaymağa gitmek.
 Tecrübeyi göğe çekmediler ya!

d. 8+3=11 heceliler

Bana ağız tamburası çalıyor.
 Ebussuud Efendi'nin gelini.
 Ensesinde bir araba yonca var.
 İçerisi Mahmutpaşa çarşısı.
 İki eli on parmağı karada.
 O abacı, bu kebeci, sen neci?
 Ölümle kalım arası bir karış.

2.7.4.11. On İki Heceli Deyimler

12 deyim 4+8, 32'si 5+7, 54'ü 6+6, 14'ü 7+5 ve 2 tanesi de 8+4 duraklıdır. Toplam 114 deyim on iki hecelidir. Genel toplam içinde % 2.45'lik paya sahiptirler. Cem Dilçin on ikili hece kalıbının ; 6+6,

7+5, 5+7 ve 4+4+4 duraklı olduğunu yazmaktadır.(198) Aşağıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere 4+8 ve 8+4 durakları deyimlere mahsus bir özellik göstermektedir. Bilindiği gibi hece ölçüsünde kelimeler bölünerek durak yapılamaz. Durak, ancak anlamlı kelime grupları arasında yapılabilir :

Anam beni bir daha mı doğuracak?,

$$4. \dots + \dots \dots 4 + \dots \dots 4 = 12$$

Bu ne perhiz, bu ne lâhana turşusu?

$$4 \quad + \quad 8 \quad = \quad 12$$

Burada halk şiirinde 4+4+4=12 olarak kullanılan hece kalıbının kimi örneklerde 4+8 veya 8+4 duraklı olarak kullanılması söz konusudur.

a. 4+8=12 heceliler

Anam beni bir daha mı doğuracak?
 Anamın ak sütü gibi helâl olsun.
 Arı satmış, namusu kiraya vermiş.
 Ay'ı gördüm, yıldıza itibarım yok.
 Bu ne perhiz, bu ne lâhana turşusu?
 Durdu durdu turnayı gözünden vurdu.
 Gece muma, gündüz güne zararı var.
 Şaşı, çakır demektense kör de kurtul.

b. 5+7=12 heceliler

Al külâhını, eyvallahı içinde.
 Amcamla dayım hepsinden aldım payım.
 Arap, Araba yüzün karadır demiş.
 At pazarında eşek osurtmuyoruz!
 Borcuna karga, alacağına şahin.

Dağda bağıın var, yüreğinde dağıın var.
 Karadeniz'de gemilerin mi battı?
 Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.
 Yılanı sen tut, gözüne ben bakayım.

c. 6+6=12 heceliler

Aşın koyusunda, işin kıyısında.
 Bir dudağı yerde bir dudağı gökte.
 Çamuru karnında, çiçeğı burnunda.
 Ekmeğı dizinde, imanı yüzünde.
 Gelirse hane boş, gelmezse daha hoş.
 Hangi taş büyükse başını ona vur.
 Namaz kıla kıla alını mı aşınmış?
 Ne kalburun üstü ne eleğın altı.
 Şarap kebab hay hay, hesap kitap vay vay.
 şında usta, iş başında hasta.
 Yaka bir tarafa, paça bir tarafa.
 Yel gelir derede, sel gelir tepede.

ç. 7+5=12 heceliler

Alın derisi değil, davul derisi.
 Anadan doğma değil, sonradan olma.
 Ayağının altında yumurta mı var?
 Binin yarısı beş yüz o da bizde yok.
 Dam yandı içindeki sıçan da yandı.
 Dünyada bakılacak surat kalmadı.
 Görmediğini gördü, bayıldı öldü.
 Hık demiş anasının burnundan düşmüş.
 Kahve dövücüsünün hık deyicisi.
 Kimi enine çeker, kimi boyuna.
 Ne balını isterim, ne belâsını.

d. 8+4=12 heceliler

Ağzını açacağına, gözünü aç!
Felek Deli Mustafa'ya yâr olmadı.

2.7.4.12. On Üç Heceli Deyimler

On üç heceli 48 deyim mevcuttur. Bunların ; 8'i 8+5, 10'u 7+6, 7'si 5+8 ve 23'ü 6+7 duraklıdır. Bunlar da % 0.9'luk bir paya sahiptir.

a. 8+5=13 heceliler

A köse, sayılmadık kaç tel sakalın var?
Allah' ın emri peygamberin kavli ile.
Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış.
Başı büyük kendi küçük şalgam efendi.
Büyüklüğüne yaraşan bir incelikle.
Meramın üzüm yemek mi, bekçi dövmek mi?
Okumam yazmam yok ama Kayseriliyim.
Şafiî havuzu gibi karmakarışık.

b. 7+6=13 heceliler

Anlaşıldı pederin bayraktar olduğu.
Avcı zağarı gibi, ne yer ne yedirir.
Bilen bilir, bilmeyen bir tutam ot sanır.
Dağ doğura doğura bir fare doğurdu.
Dini yiyip imanı arkasına atmış.
Gözüne yandığım para neredesin?
Kazık yerini buldu, tokmağa ne hacet.
Orasını ne sen sor, ne ben söyleyeyim.
Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.
Tenceresi kaynarken, maymunu oynarken.

c. 5+8=13 heceliler

Cami yıkılmış ama mihrabı yerinde.
Denize düşse ağzında balıkla çıkar.
Elini veren parmağını eksik alır.
Elle tutulur, gözle görülür biçimde.
En iyisinin eğe kemiği kırılısın.
Kurbağa bile vararak vurarak demiş.

ç. 6+7=13 heceliler

Ah vatan, vah vatan kuyruğu suya batan.
Aksayanla aksak, suya gidenle susak.
Analar taş yesin, yarımşardan beş yesin.
Anaları ne ki danaları ne olsun?
Benim adım Hıdır, elimden gelen budur.
Dışı éli yakar, içi beni yakar.
Ne yer, ne yedirir; tükürür murdar eder.
Yediği önünde, yemediği ardında.
Zurnayı biz çaldık, parsayı él topladı.

2.7.4.13. On Dört Heceli Deyimler

7+7 duraklı 80, 6+8'li 11, 8+6'lı 7 ve 9+5 'li 2 olmak üzere toplam 100 deyim bulunmaktadır. On dört heceli deyimlerin diğerlerine oranı % 2.15'tir.

a. 7+7=14 heceliler

Açından karnı kurlar, başında nergis parlar.
Ağa diyeyim sana, yağın bulaşsın bana.
Al dağlardan kengeri, ver devenin ağzına.
Alacağına şahin, vereceğine karga.
Âleme verir talkını, kendi yutar salkımı.
Altın adı pul oldu kız adı dul oldu.
Değirmende unu yok, nöbet diye baş yarar.

Geçti Bor'un pazarı, sür eşeği Niğde'ye.
 Hokka gibi ağızlı, kiraz gibi dudaklı.
 Sahibi razı olur, tellâl razı olmaz.
 Yazık olmuş atlasa, yamalanmış yalaza.

b. 6+8=14 heceliler

Akşam Hacı Mehmet, sabah eskici Yahudi.
 Arada yırtılan Bektaş Paşa'nın şalvarı.
 Bu yel böyle eser, bu yengeç böyle kısarsa.
 Dedesi koruk yer, torunun dişi kamaşır.
 Erdiğine erer, ermediğine taş atar.
 Her iş bitti sıra leğen örtüsüne geldi.
 Isırgan daladı, ebegömeci yaladı.
 Ne kızı veriyor, ne dünürü küstürüyor.
 Raftan sünger düşmüş hanımın başı yarılmış.
 Yağlıymış it kaptı sıcakmış geri bıraktı.
 Yüz verdik deliye, çemrendi, sıçtı halıya.

c. 8+6=14 heceliler

Alavere dalavere, Kürt Mehmet nöbete.
 Çat orada, çat burada, çat kapı ardında.
 Helva şakırtısı değil, dayak patırtısı.
 Onun parası para da, benim ki mangır mı?
 Soran hep anamı sorar, babamı soran yok!

ç. 9+5=14 heceliler

Akkoyunlu kara koyunlu, şeytan oyunlu.
 Yükünü horoz götürüyor, gönlünü deve.

2.7.4.14. On Beş Heceli Deyimler

7+8 duraklı 25, 8+7'li 17, 9+6'lı 4 ve 6+9'lu 3 olmak üzere toplam 45 deyim mevcuttur. Bu da toplam mevcudun % 0.96'sına denk gelmektedir.

a. 7+8=15 heceliler

Amasya'nın bardağı, biri olmazsa bir daha.
 Anan turp, baban şalgam, sen içinde gülbeşeker.
 Ayak postalı, baş püskül, sonradan görmek ne müşkül.
 Bağdat Bağdat olalı şimdi buldu valisini.
 Bir buldu iki ister, akça buldu çıkın ister.
 Bir sıçradın çekirge, iki sıçradın çekirge.
 Yağ bulamaz aşına, fesleğen sokar başına.

b. 8+7=15 heceliler

Adımı güveç koy amma, ocak üstüne koyma.
 Arayan leylasını da bulur mevlasını da.
 Ayağında donu yok, fesleğen ister başına.
 Çoban aldı başa gitti, kurt aldı dağa gitti.
 Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı.
 GÜLÜ tarife ne hacet, ne çiçektir biliriz.
 Halil İbrahim katırı, neler versen götürür.
 İç dedilerse, çeşmeyi kurut demediler ya.

c. 9+6=15 heceliler

Alaca dana, ak buzağı sade sizde mi var?
 En akıllısı değirmende yoğurt öğütüyor.
 Nasıl oldu da bizim eşek, tavla başı oldu?
 Tavşanın kaçışını gördüm, etinden öğrendim.

ç. 6+9=15 heceliler

Adımız oruspu, ekmeğimizi kuru yeriz.
 Sap senin değilse samanlıkta mı senin değil?
 Serçeden başka kuş, Zeyrek' ten başka yokuş bilmez.

2.7.4.15. On Altı Heceli Deyimler

8+8'li 40 ve 7+9 duraklı 11 olmak üzere toplam 51 deyim bulunmaktadır. Bu sayı da toplam deyimlerin % 1'ini oluşturmaktadır.

a. 8+8=16 heceliler

Ben derim bayram haftası, o anlar mangal tahtası.
Ben hancı, sen yolcu iken elbet gene görüşürüz.
Benim gönlümden geçermiş, senin gözünden uçarmış.
Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur.
Bir zeytin verir ağzına, bir tulum tutar ardına.
Bizim gelin bizden kaçar, tutar ele başın açar.
Oğlan gider it getirir, kız gider yiğit getirir.
Ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli.

b. 7+9=16 heceliler

Benim de adım Yakup, ama o kadar uzun değil.
Bir donu var kırmızı; kah anası giyer, kah kızı.
Bugün dünden güzelsin dedik yine yaranamadık.
Dokuz akıl bir olsa Bileciğe pazar kurulur.
Garip çingenenin nesine gerek gümüşlü zurna.
Koroğlu'nun selâmı kendisinden daha keskindir.
Sabır acıdır acı ise de meyvesi tatlıdır.
Sağın ak mı kara mı, önüne düşünce görürsün.
Saman senin değilse samanlık da mı senin değil?
Ya dayak yememiş ya sayı saymasını bilmiyor.
Ya deve ya deveci, ya deve üstündeki hacı.

2.7.4.16. On Sekiz Heceli Deyimler

9+9=18 heceli deyim sayısı dokuz, oranı ise %0.38'dir.

Beyin yayan yürüyeceği, hanımın yavan yiyeceği.
 Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam tellisi.
 Kadının yüzünün karası, erkeğin elinin kınası.
 Karadeniz'in ortasında, değirmen taşı boğazında.
 Oğlan aldı oyuna gitti, çoban aldı, koyuna gitti.
 Olursa yedi çıra yakar, olmazsa karanlıkta yatar.
 Önü kavurga kavuruyor, arkası harman savuruyor.
 Altı aylık seyisliği var, kırk yıllık fışkı karıştırır.
 Kırmızı dipli Varna mumu ile davet etmediler ya!

Yukarıda verilen deyim sayıları büyüklük sırasına göre dizildiğinde; 4, 6, 5, 7, 8, 3'lü hece kalıplarının deyimlerin kuruluşunda daha çok kullanıldığı görülmektedir :

1. Dört heceli deyimler	:	1144.
2. Altı heceli deyimler	:	767.
3. Beş heceli deyimler	:	672.
4. Yedi heceli deyimler	:	436.
5. Sekiz heceli deyimler	:	384.
6. Üç heceli deyimler	:	335.
7. Dokuz heceli deyimler	:	205.
8. On heceli deyimler	:	192.
9. On iki heceli deyimler	:	114.
10. On bir heceli deyimler	:	102.
11. On dört heceli deyimler	:	100.
12. On altı heceli deyimler	:	51.
13. On üç heceli deyimler	:	48.
14. On beş heceli deyimler	:	45.
15. İki heceli deyimler	:	34.
16. On sekiz heceli deyimler	:	9.

TOPLAM : 4638

2.8. Deyimlerde Olumsuzluk

Türkçe deyimlerin bir kısmı olumsuz kalıplaşmıştır. Bu kalıplaşmayı iki biçimde inceleyebiliriz.

2.8.1. Fiil ile Sonlanan Deyimlerde

Çekimli bir fiille sonlanan deyimler arasında fiil unsuru -mamak biçiminde kalın ünlü bulunduran fiillerle olumsuz kalıplaşmış 509 deyim bulunmaktadır. Bu rakamın toplam deyim varlığı içindeki yeri (17137), % 2.9'dur. Fiil unsurunun ince ünlü ile yani -memek biçiminde kalıplaşması ile kurulmuş 263 deyim mevcuttur. Bu da toplam deyim içinde 1.5'lik bir oranı ifade eder. Bu çeşit olumsuz kalıplaşmış toplam deyim sayısı 772, oranı ise % 4,54'tür.

Abdestsiz yere basmamak.

Ağaca çıksa pabucu yerde kalmamak.

Aza çoğa bakmamak.

Bıyığını balta kesmemek.

Bir dalda dokuz ceviz görmeyince taş atmamak.

Burnunun ucunu görmemek.

Cevizi çift görmezse ağaca taş atmamak.

Döner taşı, öter kuşu olmamak.

Dünya yıkılsa umurunda olmamak.

El ayak tutmamak.

Fiske dokundurmamak.

Gençliğine doyamamak.

Gözüne uyku girmemek.

İçtikleri su ayrı gitmemek.

Korkuyu dalına kondurmamak.

Nuh deyip peygamber dememek.

Önünde ardında gidilmemek.

Sağlam ayakkabıya benzememek.

Suya sabuna dokunmamak.

Suyuna piring haşlanmamak.
 Tutar yeri kalmamak.
 Uyku durak nedir bilmemek.
 Üstüne kuş kondurmamak.
 Vaktini şaşmamak.
 Yaralı kuşa kurşun sıkılmamak.
 Yüzünü kara çıkarmamak.
 Zırnık koklatmamak.

2.8.2. Fiil Unsuru Taşımayan Deyimlerde Olumsuzluk

Buradaki deyimler **değil** ve **yok** kelimeleri ile kurulmuşlardır. Bu olumsuz deyimlerin toplam sayısı 124'tür. **Değil** edatı ile olumsuz yapılan 64 deyim mevcuttur. İsim cümlesi olan bu deyimlerin bazıları birleşiktir. 60 deyim de **yok** kelimesi ile kurulmuştur.

Ağzının perhizi yok!
 Akıl işi değil.
 Aslı yok astarı yok.
 Başı kığı belli değil.
 Baştan kığa haber yok.
 Benim de adım Yakup, ama o kadar uzun değil.
 Bir değil beş değil Hakka yarar iş değil.
 Bu kör taşı değil!
 Bugün var, yarın yok.
 Can kurtaran yok mu?
 Deli olmak işten değil.
 Elifte bir şey yok.
 Hâline göre hallaç değil.
 İkidenden hali değil.
 İlâç için (olsun) yok.
 İn cin yok.
 İsmi var, cismi yok.
 Karada ölüm yok.
 Keyfine diyecek yok.
 Lâkırdı değil a süpürge bilmececi.

Ortada fol yok yumurta yok.
 Ölüm değil ya!
 Ölüm var dönüm yok.
 Şap ile şeker bir değil.
 Şeytanın işi yok.
 Yok oğlu yok.
 Yürekte var, elde yok.

2.8.3. Ne ...ne Bağlacı İle Kurulanlar

Cümleleri olumsuz anlamları ile birbirine bağlayan ne ...ne bağlacı ile kurulmuş 49 deyim tespit edilmiştir. Bu çeşit deyimlerden 29 tanesi olumlu fiil taşımaktadır. Bunlardan " ne alandan ne satandan ne bir akça katandan olmamak, ne olur, ne olmaz " deyimlerinde olumsuz fiile rastlanmaktadır.

Ne ağzına alır, ne kulağına kor.
 Ne akar, ne kokar.
 Ne alıp da ne vereyim?
 Ne arayan var, ne soran!
 Ne balını isterim, ne belâsını.
 Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme.
 Ne çaldın yüzüme, ne çalayım yüzüne?
 Ne çöreğin karnıma, ne osuruğun burnuma.
 Ne darı ekerim, ne de serçeden şikâyet ederim.
 Ne deve yürüsün, ne çan seslensin.
 Ne kalburun üstü ne eleğin altı.
 Ne kızı veriyor, ne dünürü küstürüyor.
 Ne kokar, ne bulaşır.
 Ne od var, ne ocak.
 Ne olur, ne olmaz.
 Ne ölü görmüş ağlamış, ne düğün görmüş oynamış.
 Ne ölüye ağlar, ne diriye güler.
 Ne sakala minnet, ne bıyığa.
 Ne selâm, ne sabah.
 Ne sen sor, ne ben söyleyeyim!
 Ne Şam' ın şekeri, ne Arab'ın yüzü.

Ne şiş yansın, ne kebab.
 Ne tadı var, ne tuzu.
 Ne üstte kaldı, ne başta.
 Ne var, ne yok?
 Ne yârdan geçer, ne serden.
 Ne yer, ne yedirir; tükürür murdar eder.
 Ne yer, ne yedirir.
 Ne zekât verecek mal, ne zekât alacak hâl.

2.9. Soru Cümlesi Biçiminde Olan Deyimler

Türkçe deyimler arasında soru cümlesi biçiminde kurulmuş olan deyimler de bulunmaktadır. Bunların isim cümlesi şeklinde olanları 83 tanedir. Fiil cümlesi biçiminde kalıplaşmış 91 deyim bulunmaktadır. Böylece toplam 174 deyimde soru ifadesi mevcuttur.

2.9.1. İsim Cümlesi Olan Deyimler

Abacı kebeci ara yerde sen neci?
 Âleme talih, bize K r Salih mi?
 Bana da mı lolo?
 Bende o göz var mı?
 Boyacı küpü m  bu?
 Bu ne alım?
 Can kurtaran yok mu?
 alan kim oynayan kim?
  l mi yaman, bey mi yaman?
  n misin cin misin?
 Kedi/ eti ne budu ne?
 Kırk katır mı kırk satır mı?
 Kimin nesi, neyin fesi?
 Mavi boncuk kimde?
 Senin kanın benden kırmızı mı?
 Yaşı ne, başı ne?

2.9.2. Fiil Cümlesi Olan Deyimler

Anaları ne ki danaları ne olsun?
Ateş almaya mı geldin?
Atına eşek mi dedik?
Bizim it size balta getirdi mi?
Boyu bacadan mı aştı?
Bu sığağa kar mı dayanır?
Buna can mı dayanır?
Dilini mi yuttun?
Ekmeğine kuru, ayranına duru mu dedik?
Eli armut mu topluyor?
Eşek hoşaftan ne anlar?
Ev yeni duvar yeni, eleğim seni nerelere asayım?
Feneri nerede söndürdün?
Gördün yemek, daha ne demek?
Güler misin ağılar mısınız?
Hangi dağda kurt öldü?
Hangi rüzgâr attı?
İt doydu da Haydar mı kaldı?
Kamber' siz düşün olur mu?
Karadeniz'de gemilerin mi battı?
Karamürsel sepeti mi sandın?
Kedi sirke içer mi?
Kuş mu konduracak?
Müflise mal mı kaptırdın?
Ne çaldın yüzüme, ne çalayım yüzüne?
Onun tüfeği çifte mi patlar?
Seni bana sayı ile mi verdiler?
Suyu mu çıktı?
Taş attın da kolun mu yoruldu?
Yerinde kaynar su mu çıktı?

2. 10. Karşılaştırma

Burada ne.... ne.... yapılarında karşılaştırma da yapılmaktadır. Bu şekilde mevcut deyim sayısı 49'dur.

Eti ne, budu ne?
 Ne alacak ne verecek.
 Ne Allah tanır ne kul.
 Ne arayan var ne soran!
 Ne bal etti ne mum.
 Ne balını isterim ne belâsını.
 Ne kokar, ne bulaşır.
 Ne üstte kaldı ne başta.
 Ne yârdan geçer, ne serden.

2.11. Kendi Dönüştüğü Zamiri

Kendi dönüştüğü zamiri ile başlayan toplam 110 deyim bulunmaktadır :

2.11.1. Yalın Kullanım

42 örnekte kendi kelimesi yalın haldedir.

Kendi ağzıyla tutulmak.
 Kendi bildiğini okumak.
 Kendi canına kıymak.
 Kendi çalıp kendi oynamak.
 Kendi derdine yanmak.
 Kendi edip, kendi bulmak.
 Kendi ipini kendi çekmek.
 Kendi karpuzunu kendi kesmek.
 Kendi kazdığı kuyuya düşmek.
 Kendi kendine gelin güvey olmak.
 Kendi söyleyip kendi dinlemek.
 Kendi yağıyla kavrulmak.

2.11.2. Birinci Şahıs İyelik Eki + Yükleme hali

11044. Kendimi bildim bileli.

2.11.3. İkinci Şahıs İyelik Eki + Kalma, Uzaklaşma hali

Kendinde olmamak.

Kendinden geçmek.

Kendinden pay biçmek.

2.11.4. İkinci Şahıs İyelik Eki + Yönelme hali

Kendine çeki düzen vermek.

Kendine çekmek.

Kendine dert etmek.

Kendine gelince eyvallah, halka gelince illâallah.

Kendine gelmek.

Kendine güvenmek.

Kendine hâkim olamamak.

Kendine kıymak.

Kendine mal etmek.

Kendine süpürge sopası davet etmek.

Kendine süsü vermek.

Kendine yedirememek.

Kendine yontmak.

2.11.5. İkinci Şahıs İyelik Eki + Yükleme hali

Bu deyim yapısı 47 örnekte görülmektedir.

Kendini ağır satmak.

Kendini bir şey sanmak.

Kendini dev aynasında görmek.

Kendini fasulye gibi nimetten saymak.

Kendini naza çekmek.

Kendini paralamak.

Kendini temize çıkarmak.

Kendini yemek/ yiyip bitirmek.

2.11.6. Üçüncü Şahıs İyelik Eki + Yükleme hali.

Kendisini dağıtmak.

2.11.7.Üçüncü Şahıs İyelik Eki + Yönelme hali

Kendisine bir yıldızı rehber/ kılavuz seçmek.

3. DEYİMLERDE KAVRAM ÖZELLİKLERİ

3.1. Deyimlerde Zaman

Deyimler arasında günün belli zamanları ve mevsimlerle ilgili bulunanları da mevcuttur. Kimi zaman çabukluk, hız anlatan bu deyimlerde adı geçen mevsimin bir özelliği de öne çıkarılır.

Gün dikilmesi "Tam öğle zamanı"

Gün eğişi " Öğle ile ikindi arası."

Kış basmak.

Kış kıyamet / kıyamette.

Kış uykusuna yatmak.

Kışı geçirmek

Kışın en civcivli zamanı.

Kıyamete kadar.

Kuş kanadıyla gitmek.

Kuş misali.

Rüzgâr gibi geçmek.

Mart ayı dert ayı.

Mart dokuzu.

Mart havası gibi.

Mart içeri, pire dışarı.

Mart kedisi.

Mart kızgını.

Ortalık ağarmak/ açılmak, aydınlanmak.

Perşembenin gelişi, çarşambadan belli olmak.

3.2. Deyimlerde İnsan

3.2.1. İnsan Vücutuyla İlgili Olanlar

Dilin bünyesinde yer alan organ isimlerinin çok sayıda deyimde kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca diğer canlıların organları, kimi alet ve sayıca birden fazla olan nesnelere hem tekil hem de çoğul biçimde kullanılmaktadır: diş göstermek, dizlerini dövmek, dizlerinin bağı çözülmek, gözü yollarda kalmak, gözünü alamamak, gözlerini kan bürümek, gözlerini oymak, gözü bağlı, gözü faltaşı gibi açılmak, gözüne uyku girmemek, gözüne yandığımın, gözünü kapamak, gözüyle görmek, omuz öpüşmek, dişine güvenmek, dişine mangır değmek, dişini dökmek, dişini sıkmak, dişini sökmek.

3.2.2. Organ İsimleri

Metnimizde kullanılan deyimler arasında insanın değişik organlarından hareketle bir kavramı anlatan deyimler de vardır. Türkçede anlatılması güç soyut kavramların elle tutulur gözle görülür nesnelere benzetilerek somutlaştırılması eğilimi dikkati çeker. Bunun sonucunda insan organları kullanılarak yapılan hareketler ve bunlardan yeni anlamları anlatmak için deyimler kurulur. Bu deyimler gözden geçirildiği zaman ; baş, el, göz, ağız, ayak, dil, kafa, kulak, burun, kol gibi uzuv adlarının daha çok geçtiği görülür. Bu örnekler dilin somutlaştırma eğiliminin bir işaretidir. İnsan oğlunun kendine en bulduğu kendi organ adları olduğu için deyim aktarması yolu ile çok sayıda deyim yapılmıştır. Böylece vücutla ilgili kelimelerin tabiata uygulanması söz konusudur. Aksan, "Burun, göz, el, ayak... gibi organ adlarının ve vücutla ilgili öteki adların özellikle biçim benzerliği dolayısıyla doğadaki varlıkları anlatmak üzere

kullanılması, bu adlarda çok anlamlılığa yol açar" demektedir.(199) Özbek Türkçesi ve Türkiye Türkçe' sindeki deyimleri bu açıdan inceleyen Şaire Usmanova, Türkçe sözlüklerde sadece baş kelimesi ile kurulan deyim sayısının iki yüzden fazla olduğunu ifade etmektedir.(200) Deyimlerin ilk kelimesi esas alınarak, metnimizde yapılan sayım sonucu aşağıdadır:

Ağız	:298
Avuç	:16
Ayak	:187
Bacak	:8
Baş	:386
Burun	:68
Dil	:155
Dirsek	:4
Diş	:31
Diz	:36
El	:349
Göbek	:12
Göğüs	:16
Göt	:39
Göz	:344
Kafa	:105
Kıç	:23
Kol	:44
Kulak	:71
Kursak	:7
Omuz	:19
Parmak	:35
Toplam	:2173

Yukarıda veriler 2173 rakamı toplam olarak insan organ adlarıyla kurulan deyimlerin ne denli yüksek bir oran olduğunu ortaya koyuyor. Temel organ adlarından

¹⁹⁹ Aksan, Anlambilimi ve Türk Anlambilimi, s. 78-79.

²⁰⁰ Şaire Usmanova , "Özbekçe ve Türkçe deyimlerin karşılaştırmalı tahlilinden birkaç örnek", Türk Dili, nr., 547, Ankara 1997, s. 36.

oluşan ve çok çeşitli anlamlarda kullanılmış olan bu deyimler; dilimizin, üzerinde çok daha fazla durulması gereken unsurlarıdır. Türkçede sadece organlarla ilgili deyimleri kapsayan çalışmalara da rastlanmaktadır.(201) Bunlardan biri de Necati Asım Uslu' nun **Türkçe'de Yalnız Göze Ait Deyim ve Atasözleri** adlı çalışmasıdır.(202) Göz ile başlayan deyim örnekleri deyimlerdeki ikinci kelimelerin alfabetik sırası ile dizilmiştir. Bu çalışmada içinde göz kelimesi geçen deyimler bir araya getirilmeye çalışılmış ve bir tasnif yapılmıştır : göz-ağız, göz-baş, göz-el, göz-kafa, göz-kaş, sağ-sol. Bunun dışında sevgi, dua, beddua, tehdit, yemin, yerme ve azarlama için kullanılan deyimlerin listesi verilmiştir. Bu eserin dışında, Zeki Çıkman tarafından hazırlanan **Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz** adlı eserde "görmek, göz" ile ilgili 688 deyim bulunmaktadır.(203)

3.2.3. İnsanın Fizikî ve Psikolojik

Özelliklerini Yansıtan Deyimler

Kadın ve erkeklerin fizikî ve psikolojik özelliklerini yansıtan çok sayıda deyim bulunmaktadır. Bunların bir kısmı olumlu olmakla birlikte büyük çoğunluğu olumsuz anlamdadırlar.

Erkek : ciğerci sırığı, çam yarması, çayır cücesi, çingene maşası, Haymana öküzü, içi geçmiş, kambur zambur, kelle kulak yerinde, mahşer midillisi, mastı bacak, minare kırması, patlıcan burunlu, teneşir horozu, uçkuruna düşkün, yarısı yerin dibinde, yerden bitme, yüz surat davul derisi, yüz surat mahkeme duvarı.

201 İsmet Zeki Eyüboğlu, "Dil ve bel üstüne deyimler", **Türk Folkloru**, c.7, nr.148, Kasım 1961.

202 Necati Asım Uslu, **Türkçe'de Yalnız Göze Ait Deyimler ve Atasözleri**, TDAV Yay., İstanbul 1985.

203 Zeki Çıkman, **Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz**, KB. Yay., Ankara 1977.

Kadın : ağır işçi, aş yemek, atlar anası, ay parçası gibi, ayağı karıncalı, ayın on dördü gibi, aynalı pembe, başını yapmak, bir içim su, bok içinde badem kadın, cami yıkılmış ama mihrabı yerinde, cilve kutusu, çeyiz çemen, dev anası, dişi kaplan, düttürü Leylâ, ellenmiş dillenmiş, ere varmak, erkek canlısı, erkek düşkün, erkek Fatma, Ermeni gelini gibi kırıtmak, eteği belinde, eteği düşük, eteği kirlenmek, eteğini göstermez, evinin kadını olmak, fındık kurdu gibi, geyik etine girmek, hamam anası, hanım hanımcık, horozdan kaçan kadın, hükümet gibi karı, ibretin kudreti, kadın kadıncık, kaldırım çiçeği, kaldırım süprüntüsü, kaldırım süpürgesi, kaldırım yosması, karınca belli, keklik gibi sekmek, kenarın dilberi, kötü kadın, kötü karı, kötü yola düşmek, kucaktan kucağa dolaşmak, kül döken, leğen başından almak, mahalle karısı, o biçim, orta baklası, orta malı, ortalığa düşmek, ortaya düşmek, pas vermek, piyasaya düşmek, saç saça gelmek, saçı buçuk, saçı uzun aklı kısa, saçını süpürge etmek, sandık düzmek, sokağa düşmek, sokak kadını, sokak kızı, sokak süpürgesi, uygunsuz kadın, üstünü görmek, yapma bebek, yazıcı kadın, yüzüne bakılacak gibi, yüzüne bakılmaz, yüzüne bakmaya kıyılmamak, yüzünü yazmak.

3.3. Deyimlerde Geçen Hayvanlar ve Bunların Özellikleri

Türkiye Türkçesindeki deyimlerde atasözlerinde olduğu gibi çok sayıda hayvan ismi geçmektedir.(204) Bunların çoğunlukla o hayvanın belli başlı özelliklerinden hareketle oluştuğu görülmektedir. İçinde hayvan ismi geçen deyimlerin sayıları aşağıda verilmiştir :

²⁰⁴ Vedat Kurukafa, "Atasözlerinde Hayvanlar (Tespit, Tasnif, Tahlil)", TDAD, TDAV Yay., S.68, İstanbul 1990, s.137-162.

3.3.1. Tek İsimlik Deyimlerin Durumu

Çil, kartal, kelebek, kırlangıç, piliç, saksağan, tavus, teke, timsah, yengeç, yusufçuk : 1, doğan, keklik, kene, kısırak-küheylân :2, anka, çaylak, çekirge, deve kuşu, hayvan, inek, kuzgun, sıpa, şahin: 3, buzağı, koç, serçe, sinek, turna : 4, domuz, leylek: 5, ördek: 6, kurbağa, manda, tazi: 7, beygir, dev, tilki : 8, karınca : 10, maymun : 11, arı, arslan : 12, bit, pire: 13, kurt (böcek): 14, bülbül, tavşan, tavuk: 15, yılan: 16, dana, kaz, keçi: 17, ayı, öküz : 18, horoz, karga : 20, balık, kuzu: 21, koyun: 22, fare-sıçan: 23, kurt: 24, kedi : 27, deve: 41, eşek: 55, at: 58, kuş: 62, köpek-it: 78 toplam 833 deyimde geçerler. Deyimlerin kurulması esnasında bu hayvanların bir takım olumlu olumsuz özelliklerinden yararlanılması söz konusudur.

3.3.2. İki ve Daha Fazla Hayvan İsminin Geçtiği Deyimler

Hayvan isimlerinden yararlanılarak oluşmuş olan aşağıdaki Türkçe deyimlerde bir çok açıdan birbirleriyle ilgilendirilen birden fazla hayvan ismi vardır. Örnek : **Attan inip, eşeğe binmek.** Bu örnekten de anlaşılacağı gibi at ve eşek arasında hız ve itibar bakımından bir karşılaştırma yapılarak bu ilişki somutlaştırma yoluyla aktarılmaktadır. **Ak koyunun kara kuzusu olmak** deyiminde de aynı ilişki bulunmaktadır. Birbiriyle değişik açılardan ilgilendirilmiş olan deyimler şunlardır :

At-it :

Arpaya katsan at yemez, kepeğe katsan it yemez.

Ata et, ite ot vermek.

At-eşek :

At pazarında eşek osurtmuyoruz!
 At yerine eşek bağlamak.
 Attan inip,eşeğe binmek.

At-kurbağa :

Ata nal çakıldığını görmüş, kurbağa ayaklarını
 uzatmış.

Bülbül-gül :

Geçti bülbül, geçti gül; ister ağla, ister gül.

Dana- buzağı :

Alaca dana, ak buzağı sade sizde mi var?
 Dananın altında buzağı aramak.

Eşek-sıpa :

El karar, göz mizan; eşek yarım okka, sıpa yüz
 dirhem.

Horoz-deve :

Yükünü horoz götürüyor, gönlünü deve.

Horoz-tavuk :

Horoz evlenir, tavuk tellenir.

İnek-dana :

Senin gönlün Döndü ile Döne'de, benim gönlüm inek
 ile danada.

İt-at :

İte ot, ata et vermek.

İt-bit :

Ekmeğini it yer, yakasını bit.

İt-domuz :

İt dişi, domuz derisi.

İt-it :

İt ite buyurur it de kuyruğuna,
 İt oğlu it.

Malını it, bağırını bit yer.

İt-kurt :

İtten de ölse kâr, kurttan da.

Karga-bülbül:

Kargayı bülbül diye satmak.

Karga-şahin :

Borcuna karga, alacağına şahin.

Kaz-ördek :

Kaz yerine ördek almak.

Kaz-tavuk :

Kaz gibi uçup tavuk gibi yere düşmek.

Kedi-fare :

Avcı kediye kurnaz fare.

Kedi olalı bir fare tutmak.

Kedi-köpek :

Kedi ile köpek gibi.

Köpeğe hoş, kediye pist dememek.

Koyun- kuzu :

Ak koyunun kara kuzusu olmak.

Koyun-at :

Koyun beyinli, at kafalı.

Kurt-karga :

O ki düştün bu harka, ya kurt yiyecek ya karga.

Kurt-köpek :

Fazla havlayan köpek, sürüye kurt getirir.

Kurt-tilki :

Kurt geçinip tilkilik etmek.

Tilkiyi kovalarken kurdu uyandırmak.

Kuzu-kurt :

Kuzuyu kurda ısmarlamak.

Öküz-dana :

Benim gönlüm öküz ile danada, onun gönlü rastık ile kınada.

Öküz-buzağı :

Öküz altında buzağı aramak.

Şahin-karga :

Alacağına şahin, vereceğine karga.

Tavşan-tazı :

Ekmek tavşan, biz tazı.

Tavşana kaç, tazıya tut demek.

Tazının topal olduğu tavşanın kulağına değmiş.

Yukarıda belirgin özellikleri herkes tarafından tahmin edilebilecek hayvan isimleri kullanılarak deyimler yapılmışlardır.

3.3.3. İnsan ve Hayvan Adının Birlikte Kullanıldığı Deyimler

Ahfeş'in keçisi gibi başını sallamak.

Ahmet'in öküzü, bakar iki gözü.

Anaları ne ki danaları ne olsun?

At beslenirken, kız istenirken.

At elin, it elin, bize ne.

Atı eşkin, kılıcı keskin.

Bağ da bulur Bağdat' ta bulur, atımı topal eden
nalbant da bulur.

Benim gönlüm öküz ile danada, onun gönlü rastık
ile kınada.

Besledik büyüttük danayı, (şimdi) tanımaz oldu
anayı.

Çalı idi çırpı idi evim idi ya, ayı idi uyu idi
erim idi ya.

Çerçinin çağırdığına inanmıyor da eşeğin
bağırdığına inanıyor.

Çoban aldı başa gitti, kurt aldı dağa gitti.

Eliyle hamur ovalar, gözüyle dana kovalar.

Gelin ata bindi ya nasip!

Koyunun bulunmadığı yerde, keçiye Abdurrahman
Çelebi demek.

Köpeksiz köy, çobansız koyun.

Oğlan aldı/ yedi, yer oyuna gitti/ gider, çoban
aldı/ yedi, yer koyuna gitti/ gider.

Senin gönlün Döndü ile Döne'de, benim gönlüm inek
ile danada.

Ya deve /devesi, ya deveci/ devecisi (ya deve
üstündeki hacı).

Yaza çıkardık danayı, beğenmez oldu anayı.

3.3.4. Hayvan-Eşya, Mekân vb. Deyimler

At var meydan yok.

Fare/ sıçan deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna
kabak bağlamış.

İnek Narmanlı, dana Tekmanlı.

3.3.5. Yaratıcı ve Hayvan İle İlgili Deyimler

Allah manda şifalığı/ şifası versin.

3.4. Deyimlerde Sayılar

Türkçe deyimlerde sayılar da deyim yapısında önemli görevler üstlenmişlerdir. Bazı sayıların Türk düşüncesinde özel bir takım anlamları olduğu bilinmektedir. 938 deyimde ; bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on, kırk, elli, altmış, yüz, bin sayı adları kullanılmıştır.

3.4.1. Tek Sayılı Olanlar

Türkçe' deki deyimlerde geçen tek sayılı deyimlerde eski Türk inanışlarından gelen kullanımlarda bulunmaktadır. Bahaeddin Ögel de bu hususta şunları söylemektedir(205) : " Türk Hakanlarının tuğları 9 veya 7 tane olurdu. 9 sayısı, Türklerin kutsal bir rakamı idi. Çünkü göğün derinlikleri de yine 9 kattan meydana geliyordu. Batı Türkleri, çok eski çağlardan beri Önasya kültürleri ile bağ kurmuşlardı. Bu sebeple Batı Türklerinde 'yedi' sayısı daha yaygındı. Onlara göre gök ve yerin 7 katı vardı. Batı Sibiryaya samanları da 9 yerine 7 sayısına önem verirlerdi."

²⁰⁵ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, Kömen Yay., 2. baskı, Ankara 1979, s. 300.

3.3.1.1. Bir

Türkiye Türkçesindeki deyimlerde bir (1) sayı adı 487 deyimde belirsizlik, aşırılık, eşitlik gibi anlamlarda kullanılmaktadır : başına bir şey gelmek, bir atıp iki vurmak, bir ayağı çukurda olmak, bir çuval inciri berbat etmek, bir dinde durmamak, bir gömlek aşağı, bir seksen uzatmak, bir torba kemik kalmak, bir yastığa baş koymak, düğün dernek hep bir örnek gibi.

3.4.1.2. Üç

Türkçe deyimlerde üç (3) sayı adı 27 deyimde geçmektedir : İşi üç nalla bir ata kalmak, üç asla mahkum olmak, üç buçuk atmak, üç kağıda bağlamak gibi.

3.4.1.3. Beş

Türkçe deyimlerde beş (5) sayı adı 54 deyimde mevcuttur : beş para etmemek, beş parasız kalmak, beşlik simit gibi kurulmak, bir konağı beş etmek, on ikiye beş kala, üç aşağı beş yukarı gibi.

3.4.1.4. Yedi

Yedi (7) sayısını bünyesinde barındıran deyim sayısı 23' tür. Daha önce belirtildiği gibi eski inanışlarla ilgisi olan bazı deyimler bugün de yaşamaktadır : göklerin yedinci katı, yedi kat arşa kanatlanmak; üçler, yediler, kırklar gibi.

3.4.1.5. Dokuz

Eski Türk düşünce ve inanışlarında kutsal kabul edilen dokuz (9) sayı adı, 32 deyimde geçmektedir: dokuz doğurmak, dokuz ayın çarşambası bir araya gelmek, dokuz felekten geçmek, dokuz köyden

kovulmak, işi dokuzdan gitmek, boğaz dokuz boğumdur, dokuz doğurmak, Mart dokuzu gibi.

3.4.2. Çift Sayılı Olanlar

3.4.2.1. İki

Türkçe deyimlerde bir'den sonra en çok kullanılan sayı iki' dir. 115 deyimde kullanılan iki sayısı 41 kere (bir) ile deyim kurmuştur : dün bir bugün iki, eli iki yanına gelmek, iki ahbap çavuşlar, iki ayaklı eşek, iki eli yakasında olmak, iki rahmetten biri, iki taraflı kesmek, ikisi bir kapıya çıkmak, iki gözü iki çeşme gibi.

3.4.2.2. Dört

55 deyimde dört (4) sayısı vardır : dört başı mamur, dört dönmek, dört gözle beklemek, dört nala koşmak, dört ucunu suya vermek, dört üstü, murat üstü, etrafında dört dönmek, gözünü dört açmak gibi.

3.4.2.3. Altı

Altı (6), 8 deyimde geçmektedir : altı aylık seyisliği var kırk yıllık fıski karıştırır, altı kapıya bağlamak, altı karış beberuhi, altı okka etmek, altı okka, altıdan yemek.

3.4.2.4. Sekiz

Sekiz (8) 5 deyimde geçmektedir : adı çıkmış dokuza inmez sekize, Allah sekizde verdiği dokuzda almaz, çıktı dokuza, inmez sekize, hafta sekiz gün dokuz, sekiz köşe olmak.

3.4.2.5. On

On (10) sayısı 27 deyimde geçmektedir: on paralık mum, al da derdine yan, on paraya on takla atmak, on parmağım yakasında, on parmağında on hüner, on parmağında on kara, on parmağını kandil edip yakmak.

3.4.2.6. On bir, On Bir Buçuk, On İki

On iki (12) 5, on bir (11) 1, on bir buçuk ise 1 deyimde bulunmaktadır : on birden sonra dükkân açmak, on ikiden vurmak, on ikiye beş kala, saat on bir buçuğu çalmak, sen bilirsin bir iki, ben bilirim on iki.

3.4.2.7. Otuz İki

2 deyimde bulunmaktadır. Burda da insan dişlerinin sayısı esas alınmıştır: otuz iki dişe trampet çaldırmak, otuz iki dişini göstermek.

3.4.2.8. Kırk

Türkçe deyimler arasında "kırk" (40) sayısı ile yapılmış deyimlerin sayısı 28'dir. Kırk sayısı eski Türk toplumunda da mukaddes sayılırdı. Bugün Türkiye 'de bir çok yer adında kırk sayısını bulmak mümkündür : Kırklareli, Kırkağaç, Kırkışık, Kırkkilise, Kırkmağara, Kırkköy.(206) Kırk sayısı çokluk, abartma maksatlı olarak kullanılmaktadır: kırk bir buçuk maşallah, kırk evin kedisi, kırk kapının ipini çekmek, kırk kilit altında, kırk körün bir değneği, kırk yılın başında, kırk yılın elli kiralığı, kırk yılın sisleri, kırk yıllık ahbap gibi can ciğer olmak, kırkı çıkmak, kırkıktan sonra azmak, kırkıktan

²⁰⁶ Kerim Yund, "Türk dilinde 40", Türk Dili, c.II, nr. 23, Ağustos 1953, s.750.

sonra saz çalmak, kırklar meclisi, kırklara karışmak, kırkları karışmış olmak gibi.

3.4.2.9. Elli, altmış altı, yetmiş iki, yüz, bin
Deyimler arasında elli; 9, altmış altı; 1,
yetmiş iki: 1, yüz; 5, bin : 51 deyim ile
sıralanmaktadır.

SONUÇ

Türkiye Türkçesindeki Deyimler Üzerine Bir Dil İncelemesi adını taşıyan bu çalışmamızın Dizin olarak adlandırdığımız metin bölümü; Türkçe sözlükler de dahil olmak üzere 42 sözlük taranarak oluşturulmuştur. Bu eserlerde geçen deyimlerin bir bölümü deyim olarak kabul edilmeyerek elenmişlerdir.

Gerçek anlamından az çok farklı bir anlam taşıyan, en az iki kelimededen kurulmuş, çekici bir anlatıma sahip kalıplaşmış söz, kelime topluluğu olarak tanımlanabilecek deyimler bir dilde önemli yer tutarlar. Bir çok deyim örneğinde Türk halk şiirinde yaygın biçimde kullanılan hece ölçüsü duraklarının bulunması, deyimden ahenk unsurları ile birlikte oluştuğunu göstermektedir. Çalışmamız esnasında 4638 deyim, duraklarına göre tasnif edilmiş ve bunun sonunda büyüklük sırasına göre dizildiğinde; 4 (1144), 6 (767), 5 (672), 7 (436), 3 (335) heceden oluşan kalıpların deyim kuruluşunda daha çok kullanıldığı görülmüştür. Deyimlerin söyleyiş ve duyuş güzelliğinde ses ve kelime tekrarları önemli bir role sahiptir. Deyimin oluşmasında insan zekâsının pırıltıları dikkati çeker. Çok tutulmuş, eskimemiş deyimler daha çok bünyesinde bir ölçü ve ahenk bulunan ve halkın

ince zekâsının ürünü olan bir nükteye dayanan deyimlerdir. Deyimlerin oluşmasında söz sanatlarının da önemli bir yeri bulunmaktadır. Deyimlerde; teşbih, mecaz, tenasüp, kinaye gibi söz sanatları çok kullanılmaktadır. Deyimler anonim ürünlerdir, başlangıçta bir insanın zekâsının ürünü olmakla birlikte yayılıp meşhur olarak toplumun ortak malı durumuna yükselmişlerdir. Deyimler tarihî metinlerde de çokça kullanılmışlardır.

Oluşmaları bakımından deyimlerin bir kısmının fıkralarla ilgisi bulunmaktadır. Zaman zaman bir sözün hem atasözü hem de deyim olarak kullanılması mümkündür. Cümle biçiminde olan bir şekil ve zaman eki ile kalıplaşan deyimler atasözlerine çok benzerler. Bu deyimler arasında en çok geniş zaman kipi ile emir çekiminin olduğu görülmektedir. Atasözlerinin yapısında görev alan kelimeler değiştirilemezken deyimler bu açıdan daha esnek bir yapıya sahiptirler. Türkçedeki deyimler her ne kadar kalıp ifadeler olsa da bazılarında kelime başında, ortasında ve sonunda bir takım kelimelerin yakın ya da eş anlamlı kelimelerle yer değiştirmeleri söz konusudur. Bu değişme esnasında deyim anlam ve yapısında köklü bir değişiklik meydana gelmemektedir. Bu şekildeki deyimlerin toplam deyim varlığı içindeki payı % 15 civarındadır.

Deyimlerin kalıplaşma özellikleri yanında kısa olma özelliği bulunmaktadır. Anlamın az kelime ile ortaya konduğu deyimlerin % 63 'ü, 10790 tanesi iki kelimededen oluşmaktadır. % 22.8'lik payı ile 3918 deyim üç, 1592 deyim % 9'luk oranla dört kelimededen oluşmaktadır. Geriye kalanlar ise % 5'lik bir orana sahiptirler. Deyimi oluşturan kelimelerin sayısı göz önünde tutulursa ağırlığın iki ve üç kelimededen oluşan deyimlerde olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçedeki deyimleri mastarla bitenler ve bitmeyenler olmak üzere iki başlık altında toplamak mümkündür. Mastarla biten deyimler sayısal olarak 3/2'lik bir orana sahiptirler. Mastarla biten deyimler iki türlü kullanılmaktadır. Bu deyimler cümle içinde gerekli sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerini alarak kullanıldığı gibi çekimli fiil olarak da yüklem görevini üstlenmektedir. Bunlar arasında belirgin bir şekil ve zaman eki ile kalıplaşarak cümle hükmü kazanmış olanlar da mevcuttur ve bunlar % 5'lik bir paya sahiptirler. Geriye kalan 3/1'lik bölüm ise değişik yapıdaki; belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, sıfat tamlaması, tekrar grubu, kısaltma grubu, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, isnat grubu gibi kelime gruplarından meydana gelmektedir. Bunlar içinde belirtisiz isim tamlaması % 5.8 ve sıfat tamlaması % 4.49'luk oranla deyim kuruluşunda yer almaktadır.

Birleşik fiil grubu biçiminde kalıplaşan deyimler anlamca kaynaşmış ve bir ortak anlama karşılık gelecek şekilde kalıplaşmış anlatımlardır. Bu biçimdeki 11901 deyim, bütün deyimler içerisinde % 69.4'lük oranla dikkati çekmektedir. Bunların 8493'ü iki kelimedenden oluşmuştur. 3892 deyimde isim unsuru hiç bir çekim eki almamaktadır. Diğerlerinde ise isim unsuru gerektiğinde isim çekim eklerini alabilmektedir.

Birleşik fiil grubu biçiminde olan deyimlerde anlamca bir kaynaşma söz konusudur. Söz dizimi bakımından fiilden önceki isim unsuru fiile; özne, yer tamlayıcısı ve zarf olarak bağlanmaktadır. Bu yapıdaki deyimlerin; 9917'si tek, 1895'i iki ve 89'u ise üç ögelidir.

Cümle biçiminde kalıplaşan deyimler; kurallı veya devrik olabilmektedir. Deyimler arasındaki basit ve birleşik cümleler; olumlu, olumsuz ve soru biçiminde kalıplaşmıştır.

Bir dilin temel söz varlığı arasında sayılan organ isimlerinin bir çok deyimde meydana gelmesinde payı bulunmaktadır. Daha çok soyut kavramları daha belirgin bir biçimde anlatmak üzere; baş, el, göz, ağız, ayak, kafa, kulak, burun, kol...gibi insan organlarının deyimlerde yer aldığı görülmektedir.

Dil değişen ve gelişen canlı bir varlıktır. Türk dili de sürekli gelişen ve değişen toplum hayatının ihtiyaçlarına göre Türk insanının zihninde oluşan kavramları karşılamak üzere yeni deyimler yaratmaya

devam etmektedir. Türk dilinde mevcut kimi deyimlerin toplum hayatındaki değişme ve gelişmeye paralel olarak zamanla unutulduğu görölmektedir. Çalışmamız esnasında 17137 olarak tespit ettiğimiz Türkiye Türkçesindeki deyimler, elbetteki bu sayıyla sınırlı değildir. Türkçenin tarihî metinleri taranıp incelendikçe deyimlerimizin sayısının daha da artacağı şüphesizdir.

KAYNAKÇA

- ACAROĞLU TÜRKER, OZAN FITRAT. Türk Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası, TDK Yay., Ankara 1972.**
- ACAROĞLU, M.Türker. "Kantemiroğlu'nun kitaplarında Türk ve dünya atasözleri ve deyimleri", Türk Folkloru, nr.92, İstanbul 1991, s.11-15.**
- ACAROĞLU, Türker. Türk Atasözleri, İletişim Yay., İstanbul 1992.**
- AĞAKAY, Mehmet Ali. "Türkçe'de kelime koşmaları", TDAY-Belleten 1954, TDK Yay., 2.baskı, Ankara 1988, s.97-104.**
- AĞAKAY, Mehmet Ali. Türkçede Mecazlar Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1949.**
- AKALIN, L.Sami. Türk Dilek Sözlerinden Alkışlar Kargışlar, KB Yay., Ankara 1990.**
- AKAR, Yaşar. "Karşılaştırmalı dilbilim açısından Türkçe ve Almanca deyimler", 1V.Dilbilim Sempozyumu Bildirileri, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 1990, s.257-267.**
- AKERSON ERKMAN, Fatma, Anlam, Çeviri, Karşılaştırma (Bizim Dilimizden Öteki Dile -Öteki Dilden Bizim Dile), Abc Kitabevi, Ankara 1991.**

- AKSAN, Doğan. Anlambilimi ve Türk Anlam Bilimi,**
DTCF Yay., Ankara 1971.
- "Deyimlerimiz ve Kaynakları", **Türk Dili,**
c.VIII, nr.90, Mart 1959, s.351-352.
- **Dilbilim Seçkisi,** TDK Yay., Ankara
1982.
- **Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle**
Dilbilimi), c.III, TDK Yay., Ankara 1982.
- "Kavram alanı - kelime ailesi ilişkileri",
TDAY-Belleten 1971, TDK Yay., Ankara 1971,
s.253-262.
- **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili,** Be-Ta
baskı Yay. A.Ş., İstanbul 1993.
- "Türkçe araştırmalarında yeni yollar",
TDAY-Belleten 1969, TDK Yay., Ankara 1969,
s. 45-55.
- **Türkçenin Gücü,** İş Bankası Yay., Ankara
1987.
- **Türkçenin Sözvarlığı,** Engin Yay.,
Ankara 1996.
- "Anlam alışverişi olayları ve Türkçe",
TDAY-Belleten 1961, TDK Yay., Ankara 1962,
s.207-272.
- "Bazı tabirlerimizin tarihi ve hikâyesi",
Türk Dili, c. IX, nr.97, Ekim 1959, s.47-48.

AKSAN, Doğan. "Dilbilimin Türkoloji çalışmalarına ve Türkiye' ye sağlayabileceği yararlar, katkıları", **Dilbilimin Dünü, Bugünü, Yarını (1.Dilbilimi Sempozyumu 18-19 Haziran 1987)**, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara 1987,s.,7-10.

..... "Eşanlamlılık sorunu", **Türkoloji Dergisi**, c.VI, nr.1, 1974, s.1-14.

..... "Göktürk yazıtlarında söz sanatları-güçlü anlatım yolları", **TDAY-Belleten 1990**, TDK Yay., Ankara 1994, s.1-12.

..... "Köktürkçenin sözvarlığı üzerine",**TDAY-Belleten 1980-1981**, TDK Yay., Ankara 1981, s.17-21.

..... "Sözcükbilim", **Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları- 1**, TDK Yay., Ankara 1980, s.62-74.

..... "Sözcükbilim", **Dilbilim ve Dilbilgisi-1**, TDK Yay., Ankara 1980, s.62-74.

....."Türk anlam bilimine giriş-anlam değişimleri I", **TDAY-Belleten 1966**, TDK Yay., Ankara 1969, s. 167-184.

..... "Türk yazı dilinin yaşıyla ilgili yeni araştırmalar", **TDAY-Belleten 1975-1976**, TDK Yay., Ankara 1976, s.133-141.

AKSOY, Ömer Asım. "Deyim, takım söz, meşhur söz, atalarsözü", **Türk Dili Belleten, Seri II**, nr. 5-6, Ankara 1940.

..... **Gaziantep Ağzı -11**, TDK Yay., İstanbul 1945.

- AKSOY, Ömer Asım. "Atasözleri ve deyimler hakkında I",
Türk Dili, c.II, nr. 14, Ankara 1952, s.91-94.
-"Atasözleri ve deyimler hakkında II",
Türk Dili, c.II, nr. 15, Ankara 1952, s. 154-159.
-"Atasözleri ve deyimler hakkında III",
Türk Dili, c.II, nr. 16, Ankara 1953, s.205-208.
-"Atasözleri ve deyimler hakkında IV",
Türk Dili, c.II, nr. 17 Ankara 1953, s.278-282.
-"Atasözleri, deyimler", TDAY-Belleten
1962, TDK Yay., Ankara 1963, s.131-166.
- Atasözleri ve Deyimler, TDK Yay.,
Ankara 1965.
- Bölge Ağızlarında Atasözleri ve
Deyimler, TDK Yay., Ankara 1969.
- " 'Atasözleri ve deyimler' ve bileşik
sözcükler" ,**Türk Dili**, c.15, nr.175, Ankara 1966,
s.40-41.
- Atasözleri ve Deyimler (El Kitabı),
TDK Yay., Ankara 1970.
- Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-1/
Atasözleri Sözlüğü, TDK Yay., 4. baskı, Ankara
1984.
- Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-2/
Deyimler Sözlüğü, TDK Yay., 4. baskı, Ankara
1984.
- Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-3/
Dizin ve Kaynakça, TDK Yay., Ankara 1984.

- AKSOY, Ömer Asım. Deyimler Sözlüğü, İnkılâp Yay., İstanbul 1998.**
- ALİ ŞİR NEVAYİ. Muhakemetü'l-Lugateyn (Haz.: F.Sema Barutçu Özönder), TDK Yay., Ankara 1996.**
- ALPTEKİN, Bahri. Bütün Yönleriyle Bektaşî Fıkra ve Nükteleri, Ayyıldız Yay., Ankara 1997.**
- ALTINER, Altuğ. "Tabirlerin doğuşu, Karamanın koyunu", Türk Folklor Araştırmaları, c.2, nr. 42, İstanbul 1953.**
- ATABAY, Neşe vd. Sözcük Türleri, TDK.Yay., Ankara 1983.**
- ATABAY, Neşe vd. Türkiye Türkçesinin Sözdizimi, TDK. Yay., Ankara 1981.**
- ATALAY, Besim. Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1968.**
- BAŞKAN, Özcan, "Türkçede dil-içi dünya görüşü", Macit Gökberk Armağanı, TDK Yay., Ankara 1983, s.151-172.**
- BAŞKAN, Özcan, "Türkiye'deki dilbilim çalışmalarında 'benlik' sorunu", Dilbilimin Dünü, Bugünü, Yarını (1.Dilbilimi Sempozyumu 18-19 Haziran 1987), Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara 1987, s.11-13.**
- BAHADINLI, Yusuf Ziya. Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları, Yuva Yay., İstanbul 1975.**
- BANARLI, Nihat Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, II.cilt, MEB Yay., İstanbul 1983.**

- BANGUOĞLU, Tahsin. Türkçenin Grameri, TDK Yay., 3. baskı, Ankara 1990.**
- BAYKAL, Bekir Sıtkı. Tarih Terimleri Sözlüğü, TDK Yay., 2. baskı, Ankara 1981.**
- BAYRAV, Süheylâ. Filolojinin Oluşumu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1975.**
- BAYRI, Mehmet Halit. İstanbul Argosu ve Halk Tâbirleri, 1934.**
.....İstanbul Folkloru, A. Eser Yay.,
2.baskı, İstanbul 1972.
- BELENLİ, Mahmut. Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikâyesi, Ercan Matbaası, İstanbul 1959.**
- BENVENİSTE, Emile. Genel Dilbilim Sorunları, (Çev.Erdim Öztokat), Yapı Kredi Yay., İstanbul 1994.**
- BEZİRCİ, Asım. Deyimlerimizin Sözlüğü, Gendaş A.Ş., İstanbul (tarihsiz).**
- BİLGEGİL, M.Kaya. Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Atatürk Üniversitesi Yay., Ankara 1980.**
.....Türkçe Dilbilgisi, Dergâh Yay.,
3.baskı, İstanbul 1984.
- BİRDOĞAN, Nejat. "Köroğlu anlatımlarında deyimler, atasözleri, tekerlemeler", Türk Folkloru Araştırmaları, c. 12, nr. 249, İstanbul 1970.**
- BİRTEK, Ferit. En Eski Türk Sıvıları, TDK Yay., Ankara 1944.**

- BORATAV, Pertev Naili, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yay., Birinci baskı, İstanbul 1969.**
- BOZKURT, Fuat. Türkiye Türkçesi, Cem Yay., İstanbul 1995.**
- BOZYİĞİT, Ali Esat. "Atasözleri ve deyimlerimizde giyim, kuşam", Türk Folklor Araştırmaları, c.13, nr.261, İstanbul 1971.**
- BUDAGOVA, Z.I. "Azerbaycan'da deyimler türlüğü", Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi Tebliğler I, Türk Dili c.I, İstanbul 1985, s.33-38.**
- BULU, Şevket. "Urduca, Türkçe Atasözleri ve deyimlerde bazı benzerlikler", Doğu Dilleri, c.2, nr.2, Ankara 1975.**
- BURDURLU, İbrahim Zeki. "Atasözlerimizin cümle yapısı", Türk Dili, 1967, C.XVI, S.187-188, s.508-513, 629-634.**
- ÇAĞLAR, Handan. "Evlilik üstüne atasözü ve deyimler", Folklor, nr.23-24, İstanbul 1972.**
- ÇIKMAN, ZEKİ. Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz, KB. Yay., Ankara 1977.**
- ÇİZMECİLER, Osman. Ünlü Deyimler ve Öyküleri, Kastaş Yay., 2.baskı, İstanbul 1989.**
- ÇOTUKSÖKEN, Yusuf. Atasözlerimiz, Özgül Yay., 5.baskı, İstanbul 1992.**
- Deyimlerimiz, Özgül Yay., 3.baskı, İstanbul 1994.**

- DAĞPINAR, Aydın. Türkçe-İngilizce, İngilizce-Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (A Dictionary Of Turkish-English, English-Turkish Proverbs and Idioms), Minnetoğlu Yay., İstanbul 1982.**
- DEMİRAY, Kemal. Temel Türkçe Sözlük, İnkılâp Kitabevi, 3.baskı, İstanbul 1994.**
- DEMİRCAN, Ömer. "Bileşik sözcük ve bileşik sözcüklerde vurgu", TDAY-Belleten 1977, TDK Yay., Ankara 1978, s. 263-275.**
- DEVELLİOĞLU, Ferit. Türk Argosu, Aydın kitabevi, 6.baskı, Ankara 1980.**
-Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın kitabevi, 12.baskı, Ankara 1995.**
- DİLÂÇAR, Agop. Türk Diline Genel Bir Bakış, TDK Yay., Ankara 1964.**
- Dilbilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1949.**
- DİLÇİN, Cem. "Türkiye Türkçesinin Sözvarlığı ve Tarihsel Sözlüğü", TDAY-Belleten 1980-1981, TDK Yay., Ankara 1983, s.23-38.**
- Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay., 5. baskı, Ankara 1999.**
- DİZDAROĞLU, Hikmet. Tümcebilgisi, TDK Yay., Ankara 1976.**
- DOĞAN, Ahmet. Açıklamaları ve Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü, Akçağ Yay., İstanbul 1992.**
- DOĞAN, D.Mehmet. Temel Büyük Türkçe Sözlük, Bahar Yay., İstanbul 1994.**

DOĞANAY, Ali. Türkçe Deyimler Sözlüğü, Ege Matbaası, Ankara 1971.

EGE, Hüsamettin. Çizmeden Yukarı Çıkma/ 75 Deyimin Nedenleri, Kardeş Matbaası, Ankara 1965.

ELÇİN, Şükrü. "Tuz ekmek hakkı deyimi üzerine", Reşit Rahmeti Arat İçin , TKAE Yay., Ankara 1966, s. 164-171.

..... **"Turgutlu' da 'Trampete Gitme' Deyimi", Halk Edebiyatı Araştırmaları, KB Yay., Ankara 1977, s.89.**

..... **"Türk dilinde atalarsözü", Halk Edebiyatı Araştırmaları, KB Yay., Ankara 1977, s.332-341.**

..... **Halk Edebiyatına Giriş, KB Yay., 2.baskı, Ankara 1986.**

EMİR, Sabahat. Türk Piyeslerinden Derlenen Türk Halk Deyimleri, Çınar Matbaası, İstanbul 1968.

..... **Deyimler Sözlüğü, Ders Kitapları A.Ş., İstanbul 1991.**

EMRE, Ahmet Cevat. Türk Dilbilgisi, TDK Yay., İstanbul 1945.

ERGİN, Muharrem. Orhun Abideleri, Boğaziçi Yay., 6. baskı, İstanbul 1978.

..... **Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yay., 5.baskı, İstanbul 1980.**

EYÜBOĞLU, E. Kemal. On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Ata sözleri ve Deyimler, II.Kitap, Doğan Kardeş, İstanbul 1975.

EYUBOĞLU, İsmet Zeki. "Elinin körü", **Türk Dili**, c.XXXI, nr.287, Ağustos 1975, s.422-435.

..... "Dil ve bel üstüne deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.7, nr.148, İstanbul 1961.

..... "Halk deyimleri", **Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı 1960**, c.6, nr.130, İstanbul 1960.

..... "Karadeniz bölgesinde halk deyimleri" , **Türk Folklor Araştırmaları**, c.3, nr.61, İstanbul 1954.

..... "Halk dilinde 'yüz' deyimleri", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.7, nr.148, İstanbul 1961.

GAZİMİHAL, Mahmut. "Çalgı ve çağırıcı ile ilgili atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.11, nr.217, İstanbul 1967.

GENCAN, Tahir Nejat, **Dilbilgisi**, TDK Yay., 4.baskı, Ankara 1979.

GÖĞÜŞ, Beşir. "Türkçe'de bileşik kelimelerin oluşumu ve nasıl yazılması gerektiği", **TDAY-Belleten 1962**, TDK. Yay., Ankara 1963, s.248-249.

GÖKŞEN, Enver Naci. **Açıklamalar ve Hikâyelerle Atasözleri ve Deyimler**, Nurdan Yay., 4.baskı, İstanbul 1985.

GÖKYAY, Orhan Şaik. "Birkaç deyim üzerine", **Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı 1975**, KB Yay., Ankara 1976, s.67-73.

- GÖKYAY, Orhan Şaik. "Konuşan deyimler ve atasözleri",
Öğretmen Dünyası, Ankara 1985, nr.6, s.24-25.
- GÖKŞEN, Enver Naci. "Deyimler üzerine", Eğitim
Öğretim, Ankara 1976, c.XVII, nr. 204-205,
s.13-14.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. **Tasavvuf'tan Dilimize Geçen
Deyimler ve Atasözleri**, İnkılâp ve Aka
Kitabevi, İstanbul 1977.
- GÖZAYDIN, Nevzat. "Atasözleri ve deyimlere yeni
katkılar", Türk Dili, c.LV, nr.435, Mart 1988,
Ankara 1988, s.152-165.
- GÖZLER, H. Fethi. **Örnekli ve Uygulamalı Hece Vezni
Tarihi Tekâmülü/Aruz Hece Tartışmaları ve
Hecenin Beş Şairi**, İnkılâp ve Aka Kitabevleri,
İstanbul 1980.
- **Büyük Deyimler Sözlüğü**, İnkılâp ve
Aka Kitabevleri, 2.baskı, İstanbul 1983.
- "Türk atasözleri üzerine bir araştırma",
**11.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi
Bildirileri c.11, Halk Edebiyatı**, KB Yay.,
Ankara 1982.
- GÜL M., YALÇIN İ. **Deyimler Sözlüğü**, Koza Yay., Ankara
1992.
- GÜLEÇ, Azmi. "İklim ve iklime dair atasözleri,
deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.12,
nr.242, İstanbul 1970,s.5675-5678.

GÜLEÇ, Azmi. "Sulama, nadas ve gübre ile ilgili atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.13, nr.256, İstanbul 1970, s.5804-5805.

..... "Ekim işlerine dair atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.13, nr.258, İstanbul 1971.

..... "Büyüme, hasat ve harmana dair atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.13, nr.266, İstanbul 1971.

..... "Tarla ürünleri ile ilgili atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.13, nr.269, İstanbul 1971.

..... "Ağaçlara dair atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.14, nr.271, İstanbul 1972.

..... "Bağ ve bahçeye dair atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.14, nr.275, İstanbul 1972.

GÜLENSOY, Tuncer. "Türk dünyası atasözlerinin anlam yönünden benzerlikleri üzerine notlar", **TFAY-Belleten** 1974, Ankara 1975, s.93-101.

HANÇERLİOĞLU, Orhan **Türk Dili Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1992.

- HASAN, Hamdi. Makedonya ve Kosova-Türklerince**
Kullanılan Atasözleri ve Deyimler, TDK Yay.,
Ankara 1997.
- HATİBOĞLU, Vecihe. "Atasözleri ve deyimler", Türk Dili,**
c. XIII, nr.152, Mayıs 1964, Ankara 1964,
s.468-471.
-"Kelime grupları ve kuralları", TDAY-**
Bulleten 1963, Ankara 1964, s.203-244.
- Türk Dilinde İkileme, TDK Yay.,**
2.baskı, Ankara 1981.
- HATİBOĞLU, Vecihe. Türkçenin Sözdizimi, DTCF Yay.,**
2.baskı, Ankara 1982.
- HENGİRMEN, Mehmet. Pend-nâme, Kültür ve Turizm**
Bakanlığı Yay., Ankara 1983.
- Deyimler Sözlüğü-Bin Temel Deyim-,**
Engin yayınevi, Ankara 1994.
- Türkçe Dilbilgisi, Engin Yay.,**
Ankara 1995.
- İHSAN, S. Vasfi. Irak Türklerinde Deyimler ve Ata**
Sözleri, Fuzuli Yay., İstanbul 1985.
- İMER, Kâmile. "Toplumsal dilbilim", Dilbilim ve**
Dilbilgisi Konuşmaları I, TDK Yay., Ankara
1980, s.157-166.
- İMLÂ KILAVUZU, TDK Yay., Ankara 1996.**
- İNAN, Abdülkadir "'Han-ı Yağma' deyiminin kökeni", Türk**
Dili, c.VI, nr.70, Ankara 1957, s.543-546.
- KARAHAN, Leylâ. Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yay. ,**
Ankara 1993.

- KARAÖRS, Metin. Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri, Erciyes Üniversitesi Yay., Kayseri 1993.**
- KARASAR, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler, Bilim Kitap Kirtasiye, 3.baskı, Ankara 1986.**
- Araştırmalarda Rapor Hazırlama, Sanem Matbaası, 5.baskı, Ankara 1991.**
- KAVAS, Yakup. Açıklamalı Örneklî Deyimler ve Ata Sözlere Sözlüğü, Ötüken Yay., İstanbul 1991.**
- KIRBAŞ, Mengüç. Deyimler Sözlüğü, Koza Kitap Kirtasiye Yay., Ankara 1993.**
- KIRZIOĞLU, M.Fahrettin. Halk Edebiyatı Deyimlerimiz-VIII, Türk Dili, c.12, nr.138, Ankara 1963, 62-67.**
- KOCAOLUK, O. Hayri. Türkçe Deyimler Sözlüğü, Kocaoluk Yay., İstanbul (tarihsiz).**
- KOÇ, Nurettin. Yeni Dilbilgisi, İnkılâp Kitabevi, 2.baskı, İstanbul 1996.**
- KORKMAZ, Zeynep. "Sammlung Türkischer Redensarten", DTCF Türkoloji Dergisi, Ankara 1979, c.VIII, nr.1, s.485-489.**
- Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1992.**
-"Sammlung Türkischer Redensarten", Türk Dili üzerine Araştırmalar, 2.cilt, TDK Yay., Ankara 1995, s.446-449.**
-"Türkçede birleşik fiiller ve anlam kaymaları", Türk Dili, S.559, Ankara 1998, s.3-7.**

- KÖKTÜRK, Şahin.** "Azerbaycan nağıllarında kalıp sözler ve deyimler", **V.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri II**, KB Yay., Ankara 1997, s.89-95.
- KÖSE, Mürsel.** "Kars'ta sığır yaş ve dişleri üzerine deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c. 9, nr. 182, İstanbul 1964.
- KURGAN, Şükrü.** **Nasrettin Hoca**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1986.
- KURNAZ, Cemal.** **Türküden Gazele (Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Bir Deneme)**, Akçağ Basım Yay.AŞ., Ankara 1997.
- KURT, İhsan.** "Atasözleri ve deyimlerimizde psikolojik unsurlar", **Milli Kültür**, KTB Yay., Ankara 1983, nr.39, s.22-26.
- KURUKAFA, Vedat.** "Atasözlerinde Hayvanlar (Tespit, Tasnif, Tahlil)", **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, TDAV Yay. S.68, İstanbul 1990, s. 137-162.
- KÜÇÜKBEZİRCİ, Seyit.** "Konya atasözleri ve deyimleri", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.6, nr.134, İstanbul 1960.
- KÜKEY, Mazhar.** **Uygulamalı Örneklerle Türkçede Fiiller**, Ogun Kardeşler Matbaası, Ankara 1972.
- LEVEND, Agah Sırrı.** "Türk edebiyatında manzum atasözleri ve deyimler", **TDAY-Belleten 1961**, TDK Yay., Ankara 1963, s. 137-146.

- MAHMUT, Nedret. "Fıkra (anekdotik) atasözlerinin özellikleri", 1.Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri 11.Cilt Halk Edebiyatı, KB Yay., Ankara 1976, s.173-179.
- MANSUROĞLU, Mecdut. "Edirne ağzında yapı, anlam, deyim ve sözdizimi özellikleri", TDAY Belleten 1960, Ankara 1961, s.181-187.
- MENGİ, Mine, "Necâti'nin şiirlerinde atasözlerinin kullanımı", Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, C.2, S.4, Ankara 1986, s.47-56.
- MİNNETOĞLU, İbrahim-Saraçbaşı Ertuğrul. Türkçe Deyimler Sözlüğü, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1980.
- NASKALİ-GÜRSOY, Emine. Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu, TDK. Yay., Ankara 1997.
- NOYAN, Bedri. "Bektaşilik ve alevilikte kullanılan deyimler", Türk Folklor Araştırmaları, c.17, nr.230, 231, İstanbul 1977.
- OLGUN, İbrahim. "Farsça ve Türkçe atasözleri ve deyimler üzerine", TDAY-Belleten 1972, Ankara 1973, s.153-172.
- ORDULU, M. Akif. Açıklamalı Örneklî Deyimler Sözlüğü, Erdem Yay., 2.baskı, İstanbul 1993.
- Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu, Türk Dili Araştırma Kurumu Yay., İstanbul 1935.
- OY, Aydın. "Deyimler üzerine" Türk Folklor Araştırmaları, c.6, nr.124. İstanbul 1959.

OY, Aydın "Deyimler ve kaynakları konusuna birkaç katkı", **IV.Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri II**, KB Yay., Ankara 1997, s.197-208.

ÖGEL, Bahaeddin. **Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)**, II.cilt, TTK Yay., Ankara 1995.

ÖNDER, Ali Rıza. "Hınıs'tan kelimeler ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.3, nr.58, İstanbul 1954.

ÖNEN, Yaşar. "Alman dilindeki muhteva iktibasları üzerine araştırmalar", **DTCFD**, c.XIII, Ankara 1955, 13 -37.

ÖZDEMİR, Emin. "Deyimlerimiz", **Türk Dili**, c.33, nr. 295, Ankara 1976.

..... **Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, 6.baskı, İstanbul 1997.

ÖZÖN, Mustafa Nihat. **Türkçe Tâbirler Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1943.

..... **Türkçede Roman**, İletişim Yay., İstanbul 1985.

ÖZTELLİ, Cahit. "Deyimler hakkında", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.7, nr.157, İstanbul 1957, s.2897-2899.

..... "Atasözleri ve deyimler", **Türk Dili**, c.15, nr.173, Ankara 1966, s.352-356.

ÖZTÜRK, Ali. **Türk Anonim Edebiyatı**, Bayrak Yay., İstanbul 1985.

- ÖZTÜRK, Ali. Ötüken Türk Kitabeleri, Ötüken Yay., İstanbul 1996.**
- ÖZÜNLÜ, ÜNSAL. Edebiyatta Dil Kullanımları, Doruk Yay., Ankara 1997.**
- PAKALIN, Mehmet Zeki. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 3.cilt, MEB Yay., 3.baskı, İstanbul 1983.**
- PALA, İskender, "Defin kulağını çınlatmak" , Zaman (30.6.1998), s.13.**
- PAR, Arif Hikmet. Türkçe Deyimler Sözlüğü, Serhat Yay., İstanbul 1994.**
- PARLATIR, İsmail. "Türkiye Türkçesinin tarihsel sözlüğü çalışmaları", Türk Dili, c.1, nr.557, Ankara 1998, s.387-399.**
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali. Türkçe Deyimler Sözlüğü, Arkadaş Yay., İstanbul 1995.**
- RÖCHRICHT, Lutz (Çev.A.O. Öztürk, A. Baykan). "Modern dilde kullanılan atasözlerinin biyolojisi", Millî Folklor-Türk Dünyası Folklor Dergisi, S.31-32, Ankara 1996, s.151-159.**
- SAKAOĞLU, Saim. "Abdülhak Hamid'in Sabr ü Sebat adlı eserinde atasözleri ve deyimler", Mehmet Kaplan'a Armağan, İstanbul 1984, s. 220-246.**
- SALAN, Zeynep Pınar, Açıklamalı/Örnekli Deyimler Sözlüğü, Salan Yay., İstanbul 1998.**
- SAMARDOJİEVA, Vera. "Türkçede deyimlerin bir özelliği üstüne", III. Milletlerarası Türkoloji Kongreleri Bildirileri, İstanbul 1979.**

- SAUSSURE , Ferdinand de. **Genel Dilbilim Dersleri**,
(Çev.Berke Vardar), Birey ve Toplum Yay., Ankara
1985.
- SEIDL Jennifer, Mc Mordie W. **İngilizce Deyimler**
(Çev.C.Taşcı), İnkılâp kitabevi, İstanbul 1992.
- SERTKAYA, Osman Fikri. **Göktürk Tarihinin Meseleleri**,
TKAE. Yay., Ankara 1995.
- SEZGİN, Şaban. **Deyimler ve Kelime Grupları Sözlüğü**,
Sezgin Kitabevi, Kırklareli. (Tarihsiz)
- SOYKAN, Ömer Naci, **Arayışlar-Felsefe Konuşmaları I**,
Küyerel Yay., İstanbul 1998.
- SÖZER, VURAL. **Dil Haşlama**, Barajans Yay., İstanbul
1997.
- SUBAŞI, Leylâ. **Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve
Türkiye Türkçesindeki Örneklerin
İncelenmesi**, (Ankara Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü), Ankara 1988.(Basılmamış
Yüksek Lisans Tezi).
- ŞENALTAN, Semahat. "Alman ve Türk atasözlerinin dil
yapısı üzerine bir etüt", **DTCF Batı Dil ve
Edebiyatları Araştırmaları Dergisi**, c.II,
nr.2, 1971, s.85-112.
- ŞENOCAK, Adnan. **Türk ve Alman Dilindeki Deyimlerin
Dil Yapısı, İmaj Dünyası ve Deyimlerde Ölüm**,
Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1982 (Basılmamış
Doktora Tezi).

**ŞENTÜRK Emine, Şentürk Nazmi. Açıklamalı Uygulamalı
Deyimler Sözlüğü, Gündüz Yay., İstanbul 1993.**

**TAHİR'ÜL-MEVLEVİ. Edebiyat Lügati, (Neşre Hz. Kemal
Edib Kürkçüoğlu), Enderun Kitabevi, 2. baskı,
İstanbul 1984.**

**TAN, Nail. "Nasrettin Hoca fıkralarından kaynaklanan
atasözleri ve deyimlerimiz", Türk Dünyası
Araştırmaları Dergisi, TDAV Yay., İstanbul
1980, s.171-187.**

**TANYERİ, M.Ali. Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde
Deyimler, Özgür Yay., İstanbul 1996.**

**TARLAN, Ali Nihad. Edebiyat Meseleleri, Ötüken Yay.,
İstanbul 1981.**

**TAYMAS, Abdullah Battal. Kazan Türkçesinde
Atasözleri ve Deyimler, TDK Yay., Ankara 1968.**

**TEKİN, Talat. "Köktürk Yazıtlarındaki deyimler üzerine",
Türk Dili , c.VI, nr.67, Nisan-1957, s. 372-374.**

**..... "Köktürk Yazıtlarındaki deyimler üzerine
", Türk Dili , c. VI, nr. 68, Mayıs 1957, s. 423-
426.**

..... Orhon Yazıtları, TDK Yay., Ankara 1988.

**.....Orhon Yazıtları Simurg Yay., İstanbul
1995.**

**Temel Türkçe Sözlük (Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş
Kâmûs-ı Türkî), Tercüman Yay., İstanbul 1985.**

**TENİŞEV, R. ETHEM. "Eski Türklerde edebî dil var
mıydı?", TDAV-Belleten 1982-1983, TDK Yay.,
Ankara 1986, s.157-161.**

- THEODORİDİS, Dimitri. "İki deyim üzerine", **Türk Dili**, c.XXII, nr.226, Temmuz 1970, s. 301-303.
- TIĞLI, Erhan. **Açıklamalı Deyimler**, Eğitim Yay., İstanbul (tarihsiz).
- TOKMAKÇIOĞLU, Erdoğan. **Bütün Yönleriyle Nasrettin Hoca**, KB Yay., Ankara 1981.
- TUNA, Osman Nedim. "Köktürk Yazıtlarında 'ölüm' kavramı ile ilgili kelimeler ve 'kergek bol-' deyiminin izahı", **Bilimsel Bildiriler 1957**, TDK Yay., Ankara 1960, s.131-148.
- TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl. **Türk Ata Sözlere ve Deyimleri, İnkılâp ve Aka Kitabevleri**, 2.baskı, İstanbul 1977.
- Türk Ata Sözlere ve Deyimleri**, c. I-II, (Millî Kütüphane Genel Müdürlüğünce Hazırlanmıştır), Ankara 1971.
- Türk Lehçeleri Sözlüğü- I**, KB Yay., Ankara 1991.
- Türkçe Sözlük I-II**, (Yeni baskı), TDK Yay., Ankara 1988.
- UÇ, Tayyibe, "Düşüm (elleipsis) olayı ve Türkçe'deki kimi örnekler", **Ömer Asım Aksoy Armağanı**, TDK Yay., Ankara 1978, s.259-272.
- USLU, Necati Asım. **Türkçe'de Yalnız Göze Ait Deyimler ve Atasözlere**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1985.
- USLU, Ali. **Türkçe Deyimler Sözlüğü**, Nurdan Yay., 1.baskı, İstanbul 1994.

USMANOVA, Şaire. "Özbekçe ve Türkçe deyimlerin karşılaştırmalı tahlilinden birkaç örnek", **Türk Dili**, c.11., nr.547, Temmuz 1997, s.36-41.

UYGUNER, Muzaffer. "Kandıradan derlenmiş deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.4, nr.88, 89, İstanbul 1956.

..... "Atasözleri ve deyimler", **Türk Dili**, c.XV, nr.175, 1966, s.486-489.

....."Sait Faik'te atasözleri ve deyimler", **Türk Dili**, c.15 , nr.176, 1966, s.550-555.

..... " Derleme Sözlüğü'nden deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.12, nr.1, İstanbul 1969.

UYSAL, Hüseyin vd. **Deyimler Sözlüğü**, Arda Yayın-Dağıtım, İstanbul 1992.

UZUN SUBAŞI, Leyla."Deyimleşme ve Türkçede deyimleşme dereceleri", **Dilbilim Araştırmaları 1991**, Ankara 1991, s.29-39.

....."Türkçedeki deyim yapılarında biçimbilimsel ve sözdizimsel özellikler", **Dilbilim Yazıları 1991**, Hitit Yay., Ankara 1991, s.57-64.

UZUN, N.Engin. "Atasözlerinin kısalığı ya da dilbilimsel eksiltisi sorunu", **DTCF Dergisi**, Ankara 1988, c.XXXII / 1-2.

ÜLKÜSAL, Müstecib. **Dobruca'daki Kırım Türklerinde Ata sözleri ve Deyimler**, TDK Yay., Ankara 1970.

- ÜLKÜTAŞIR, M.Şâkir. " Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -1-" , TFA, nr.3, Ekim 1949, s.35-37.
- "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -2-" , TFA, nr. 4, Kasım 1949, s.61-62.
- "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -3-", TFA , nr. 5, Aralık 1949, s.66-67.
- "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -4-", TFA, nr.8, Mart 1950, s.115-116.
- "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -5-", TFA, nr.99, Ekim 1957, s.1571-1572.
- "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -6-", TFA, nr.104, Mart 1958, s.1657-1658.
- "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -7-", TFA, nr.110, Eylül 1958, s.1960.
- "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -8-", TFA , nr.116, Mart 1959, s.1871-1872.
- "Mart içeri, pire dışarı", TFA, nr.154, Mayıs 1962, s.13-14.

ÜLKÜTAŞIR, M.Şâkir. "Bir vak'a veya fıkraya dayanan bazı halk tâbirleri -9-", TFA, nr.209, Aralık 1966, s.4272-4273.

..... "Türk atasözlerinin menşe ve mahiyeti", TFA, C.7, S.158, Eylül 1962, s.2839-2842.

ÜSTÜNER, Ahat. XV. Yüzyıl Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Atasözleri ve Deyimler, (Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1989. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

VARDAR, Berke. Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri, TDK Yay., Ankara 1982.

VELİYEV, Kâmil. (T. Türkçesine Akt.: Halil Açıkgöz), Destan Poetikası, Türkiyat Makbaacılık, İstanbul 1989.

WELLEK R.- WARREN A. Edebiyat Biliminin Temelleri, (Çev. A.Edip Uysal), KTB Yay., Ankara 1983.

YANAR, Ahmet. Hayvan Motifli Atasözleri ve Deyimlerimiz, Erdemli [İçel] 1997.

YAVUZ, Behçet-Sönmezoğlu, Yaşar. Yeni Deyimler Sözlüğü, Emel Yay., Ankara 1993.

YETİŞ, Kâzım. Bir İstanbul Hanımefendisi Sâmiha Ayverdi'den Türkçe'nin Nakışları: Atasözleri-Deyimler-Tekerlemeler-Bilmeceler, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1993.

YETİŞ, Kâzım. "Dilin gelişmesi açısından edebî sanatlar ve bunların tasnifi meselesi", **Uluslararası Türk Dili Kongresi 1988**, KB Yay., Ankara 1996, s.317-332.

YILDIRIM, Ali. "Baki divanında deyimlerin kullanımı", **Bir Dergisi**, Ahmet Yesevî Vakfı Yay., S.9-10, İstanbul 1998.

YUND, Kerim. "Kağıt kürek deyimi dolayısıyla", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.7. nr.150, İstanbul 1962.

....."Dobruca'daki Kırım Türklerinde atasözleri ve deyimler dolayısıyla", **Türk Dili**, c.23, nr.231, 1970, s.265-269.

....."Çeşitli halk fıkraları ve deyimleri", **Türk Dili**, c.23, nr.232, 1971, s.69-72.

KERİM YUND."Atasözlerimizde geçen İstanbul yer adları ve açıklamaları", **Türk Folklor Araştırmaları** 1975, KB Yay., Ankara 1976, s.171-194.

YUSİPOVA, Roza."Türkçede deyimler ve bileşik fiiller", **Bilimsel Bildiriler 1966**, TDK Yay., Ankara 1968, s.249-250.

YURTBAŞI, Metin. **Sınıflandırılmış Türk Atasözleri**, Özdemir Yay., Ankara 1994.

..... **Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü**, Özdemir Yay., İstanbul 1996.

YÜKSEL, Avni. "Akdağmadeni'nden atasözleri ve deyimler", **Türk Folklor Araştırmaları**, c.10, nr.203, İstanbul 1966.

ZEYNELOV, Ferhat. Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi, (Türkiye Türkçesi' ne Akt. Yusuf Gedikli), Cem Yay., İstanbul 1993.

ZÜLFİKAR, Hamza. "Bitlis'te derlenmiş atasözleri, deyimler, alkış, kargış ve bilmeceler", Türkoloji Dergisi, c.3, nr.1, İstanbul 1968, s.65-79.

..... Yüksek Öğretimde Türkçe Yazım ve Anlatım, 5.baskı, Ankara 1985.

.....Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, TDK Yay., Ankara 1991.

DİZİN KISALTMALARI

1. Ağakay, Mehmet Ali: Türkçede Mecazlar Sözlüğü, Ankara 1949.
2. Aksoy Ömer Asım: Deyimler Sözlüğü, Ankara 1984.
3. Atalay, Besim : Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri, 1968.
4. Bahadınlı Yusuf Ziya : Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları, 1975.
5. Belenli, Mahmut: Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikâyesi, 1959.
6. Bezirci, Asım : Deyimlerimizin Sözlüğü, (tarihsiz).
7. Çizmeciler, Osman : Ünlü Deyimler ve Öyküleri, 1980.
8. Çotuksöken, Yusuf : Deyimler Sözlüğü, 1994.
9. Demiray, Kemal : Temel Türkçe Sözlük, 1994.
10. Devellioğlu, Ferit: Türk Argosu, 1980.
11. Doğan, Mehmet : Temel Büyük Türkçe Sözlük, 1994.
12. Ege, Hüsamettin: Çizmeden Yukarı Çıkma/-Yetmiş Beş Deyimin Nedenleri-1965.
13. Emir, Sabahat : Deyimler Sözlüğü, 1991.
14. Eyüboğlu E. Kemal, Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler, 1975.
15. Gökşen, Enver Ziya : Açıklamalar ve Hikâyelerle Atasözleri ve Deyimler 1974.
16. Gölpınarlı, Abdülbaki : Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, 1977.
17. Gözler, H. Fethi : Büyük Deyimler Sözlüğü, 1983.
18. Gül, Metin-Yalçın İlhan : Deyimler Sözlüğü, 1992.
19. Hançerlioğlu , Orhan : Türk Dili Sözlüğü, 1992.
20. Hengirmen, Mehmet : Deyimler Sözlüğü, 1994 .
21. Kavas, Yakup: Açıklamalı - Örnekli Deyimler ve Ata Sözlere Sözlüğü, 1991.
22. Kırbas, Mengüç: Deyimler Sözlüğü, 1993.

- 23.Kocaoluk, Hayri: **Türkçe Deyimler Sözlüğü**
(*tarihsiz*).
- 24.Ordulu, Akif : **Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü, 1993.**
- 25.Özdemir, Emin : **Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü, 1997.**
- 26.Özön, Mustafa Nihat : **Türkçe Tabirler Sözlüğü, 1943.**
- 27.Pakalın, Mehmet Zeki : **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 1983.**
- 28.Par, Arif Hikmet: **Türkçe Deyimler Sözlüğü, 1994.**
- 29.Püsküllüoğlu, Ali : **Türkçe Deyimler Sözlüğü, 1995.**
- 30.Salan, Zeynep Pınar: **Açıklamalı- Örnekli Deyimler Sözlüğü, 1998.**
- 31.Şemseddin Sâmî : **Temel Türkçe Sözlük (Kâmûs-ı Türki) , 1985.**
- 32.Şentürk, Emine-Şentürk N.: **Açıklamalı-Uygulamalı Deyimler Sözlüğü, 1983.**
- 33.Tanyeri, M.: **Ali: Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler, 1996.**
- 34.Tığlı, Erhan : **Açıklamalı Deyimler(*tarihsiz*).**
- 35.Tülbentçi, Feridun Fazıl : **Türk Atasözleri ve Deyimleri, 1977.**
- 36.**Türk Ata Sözlüğü ve Deyimleri I-II, 1992.**
- 37.**Türkçe Sözlük I-II, TDK, Ankara 1988.**
- 38.Uslu, Ali : **Türkçe Deyimler Sözlüğü, 1994.**
- 39.Uysal, H., Arıkan Ş., Uysal Y.: **Deyimler Sözlüğü, 1992.**
- 40.Yavuz, Behçet; Sönmezoğlu, Yaşar : **Yeni Deyimler Sözlüğü, 1993.**
- 41.Yetiş Kâzım : **Türkçe'nin Nakışları Atasözleri, 1993.**
- 42.Yurtbaşı, Metin : **Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü, 1996.**

The following table shows the results of the regression analysis for the dependent variable "Sales" (in millions of dollars) against the independent variables "Advertising" (in millions of dollars) and "Price" (in dollars). The regression equation is:

$$\text{Sales} = 1.2 \text{ Advertising} - 0.000001 \text{ Price} + 10.5$$

The regression coefficients are 1.2 for Advertising and -0.000001 for Price. The constant term is 10.5. The R-squared value is 0.85, indicating that 85% of the variation in Sales is explained by the independent variables. The F-statistic is 15.2, and the p-value is 0.0001, indicating that the regression model is statistically significant.

The regression analysis shows that Advertising has a positive effect on Sales, while Price has a negative effect. The regression equation can be used to predict Sales based on Advertising and Price. For example, if Advertising is 10 million dollars and Price is 100,000 dollars, the predicted Sales would be:

$$\text{Sales} = 1.2(10) - 0.000001(100,000) + 10.5 = 12.0 - 0.1 + 10.5 = 22.4$$

Therefore, the predicted Sales would be 22.4 million dollars.

46. Acayip işler, tavuk kişner :
(13,42).
47. Acayip kaçmak :
(25).
48. Aceleye boğmak :
(26,42).
49. Aceleye/ dara gelmek :
(2,6,8,9,11,13,15,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
50. Aceleye getirmek :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
51. Acem aslanı :
(13,17,40,42).
52. Acem bahçesi gibi :
(17,42).
53. Acem kılıcı gibi iki tarafı/ taraflı, yanı
da, tarafa kesmek/ çalmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,
40,42).
54. Acem mübalağası/ palavrası :
(8,13,14,17,35,36,40,42).
55. Acemi çaylak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
56. Acemi nalbant gibi kâh nalına, kâh mihına vurmak:
(13,14,17,35,36,42).
57. Acemi oğlan :
(9,11,14,31,37).
58. Acemi öğretmeye vakti olmamak/ vaktim yok :
(13,28,29,34,40,42).
59. Acemilik çekmek :
(8,13,25,29,32,37,38,40,42).
60. Acenteden çıkma :
(8,31).
61. Acı acı bakmak :
(14,42).
62. Acı acı gülmek :
(14,41).
63. Acı badem kurabiyesi :
(9,37).
64. Acı basmak :
(26,42).
65. Acı çekmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,34,37,38,
39,40,41,42).
66. Acı çektirmek :
(42).
67. Acı çığlık :
(4,14,42).

68. Acı dil²⁰⁷ :
(4,14,26,33,40,42).
69. Acı duymak :
(8,9,42).
70. Acı feryat :
(40,42).
71. Acı fren :
(14,29,40,42).
72. Acı gelmek :
(6,8,9,22,29,32,37,38,42).
73. Acı görmek :
(8,29,37,40,42).
74. Acı ile sarsılmak :
(14,40,42).
75. Acı kahvesini içmek :
(14,26,42).
76. Acı kuvvet:
(8,29,37).
77. Acı patlıcan²⁰⁸ :
(14,26,35,36,37,42).
78. Acı soğuk :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,28,29,32,34,39,40,42).
79. Acı söylemek :
(6,8,14,17,22,26,29,32,37,38,42).
80. Acı söz²⁰⁹ :
(4,6,9,21,22,24,26,29,33,37,42).
81. Acı şikayet :
(14).
82. Acı tatlı :
(17,29,33,37,42).
83. Acı vermek :
(29,42).
84. Acı^ğını almak :
(14).
85. Acıkacağım diye sıçmaya korkmak :
(42).
86. Acıları dindirmek :
(40,42).
87. Acından karnına/ göbeğine taş bağlamak :
(14,42).
88. Acından ölmek :
(2,6,8,9,14,18,21,22,23,25,29,33,34,38,39,40,42).
99. Acısı çıkmak :
(6,8,22,26,29,37,42).
90. Acısı içine/ yüreğine çökmek/ işlemek :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,30,32,34,37,38,39,40,42).

²⁰⁷ Acı dil dinden çıkarır, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır.

²⁰⁸ Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

²⁰⁹ Bak. (1) nolu dip not.

91. Acısı tepesine çıkmak :
(14,17,26,35,36,42).
92. Acısı yüreğe /içine çökmek :
(26).
93. Acısı yüreğine işlemek :
(18,26).
94. Acısı yüreğini delmek :
(14).
95. Acısı yürekte kalmak :
(14).
96. Acısına dayanamamak :
(29,37).
97. Acısını almak :
(6,8,13,17,29,37,40,42).
98. Acısını bağına basmak :
(13,17,25,30,37,40,42).
99. Acısını çekmek :
(6,8,9,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,34,37,39,40,41,42).
100. Acısını çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
101. Acısını görmek :
(13,29,37,40,42).
102. Acısını hafifletmek :
(42).
103. Acısını sırtından çıkarmak :
(13,40,42).
104. Acısını unutturmak :
(42).
105. Acıtmadan tüy yolmasını bilmek :
(42).
106. Acıya çalmak :
(26,42).
107. Acil vak'a :
(17,42).
108. Âciz bırakmak/ kalmak :
(1,6,8,17,22,23,28,32,34,37,40,42).
109. Acuze gibi çenesi düşmek :
(17,35,42).
110. Acze düşmek :
(6,8,22,42).
111. Aç açık kalmak :
(8,13,17,25,26,29,37,40,42).
112. Aç bırakmak :
(13,17,25,37,40,42).
113. Aç bî-ilâç :
(8,9,11,13,14,17,23,26,32,37,40,41,42).
114. Aç çıplak :
(26).
115. Aç doyurmak :
(9,23,25,26,29,31,37,42).

116. Aç gezmek²¹⁰ :
(8,13,35,37,40,42).
117. Aç gözlü (lük):
(1,4,8,13,14,19,21,23,26,29,30,32,37,40,41,42).
118. Aç gözlü daya/ taya çocuğu²¹¹ :
(2,14,26,29,35,40,42).
119. Aç koymak/ komak :
(14,17,26,42).
120. Aç kurt gibi yemek :
(8,13,25,29,37,40,42).
121. Aç kurt gibi saldırmak :
(1,9,25,26,37,42).
122. Aç kurt gibi üşüşmek :
(11,25,37).
123. Aç susuz kalmak :
(2,9,11,14,17,22,23,24,25,26,28,29,30,33,34,37,38,39,40,42).
124. Aç uyuz ve kan kuduz :
(26).
125. Aç ve çıplak :
(13,40,42).
126. Açığa almak/ çıkarılmak :
(6,8,11,17,21,22,23,24,25,28,29,32,34,38,39,40,42).
127. Açığa çıkarmak :
(6,8,9,19,20,22,23,29,30,32,37,42).
128. Açığa çıkmak :
(1,2,8,9,14,18,26,29,34,37).
129. Açığa durmak :
(14).
130. Açığa vermek :
(1,13,42).
131. Açığa/ ortaya vurmak :
(1,2,6,8,9,11,13,17,18,19,21,22,23,24,25,26,29,30,32,37,38,39,40,41).
132. Açığı çıkmak :
(2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,38,39,40,42).
133. Açığını bulmak/ yakalamak :
(6,8,13,20,21,22,24,25,29,32,40,42).
134. Açığını kapatmak :
(6,8,22,25,29,37,42).
135. Açığını örtmek :
(13,40,42).
136. Açık ağızla :
(8,9,14,25,26,31,32,35,42).
137. Açık almak :
(42).
138. Açık alın :
(4,6,8,11,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
139. Açık baş :

²¹⁰ Aç gezmekten, tok ölmek yeğdir.

²¹¹ dâye>taya (Farsça): sütnine, dadı.

- (26,42).
140. **Açık çek/ bono, senet vermek :**
(2,6,8,9,13,14,22,23,24,26,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
141. **Açık durmak :**
(14,17,26,40,42).
142. **Açık düşmek :**
(6,11,22,28,37,40,42).
143. **Açık elli :**
(6,8,9,22,31,37,42).
144. **Açık fikirli :**
(2,8,9,13,14,17,18,21,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
145. **Açık gelmek :**
(10,26,42) (argo).
146. **Açık göz (lülük) :**
(2,8,13,14,26,31,39,40,42).
147. **Açık hava oteli :**
(8,13,17,42).
148. **Açık kaldırmacı :**
(42).
149. **Açık kaldırma :**
(42).
150. **Açık kalpli :**
(2,6,8,11,13,17,21,22,23,24,29,32,37,38,39,40,42).
151. **Açık kapamak :**
(13,37,42).
152. **Açık kapı aramak :**
(9,13,14,42).
153. **Açık kapı bırakmak :**
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
154. **Açık kapı siyaseti/ politikası :**
(9,17,37,42).
155. **Açık kart vermek :**
(8,13,17,25,30,40,42).
156. **Açık konuşmak/ söylemek :**
(6,8,9,13,14,22,24,26,28,34,37,38,40,42).
157. **Açık mektup :**
(17,29,37,40,42).
158. **Açık oynamak :**
(6,8,22,32,42).
159. **Açık saçık :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,19,21,22,23,25,26,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
160. **Açık seçik :**
(2,6,9,11,13,17,18,19,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40).
161. **Açık sözlü :**
(8,13,14,26,29,37,40,42).
162. **Açık vermek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,39,40,41,42).

163. Açık yürekle konuşmak/ söylemek :
(1,8,19,28,29,30,34,37,40,42).
164. Açık yürekli:
(2,4,6,8,14,18,22,23,26,28,32,34,37,39,40,42).
165. Açıklar livâsı :
(1,2,8,9,11,13,14,15,17,23,26,29,35,36,37,40,41,42).
166. Açıklık getirmek/ kazanmak :
(8,29,37).
167. Açıkta bırakmak :
(1,6,8,9,13,22,29,37,41,42).
168. Açıkta kalmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,24,25,26,28,29,32,34,37,39,40,41,42).
169. Açıktan açığa :
(11,17,19,22,23,25,29,31,38,39,42).
170. Açıktan kazanmak :
(6,9,13,21,22,23,24,29,37,38,40,42).
171. Açıktan kullanmak :
(14).
172. Açıktan para almak :
(13,37,40,42).
173. Açıktan vermek :
(13,29,40,42).
174. Açılıp saçılmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,30,37,38,39,40,42).
175. Açılış töreni :
(17,34,37,42).
176. Açılmadık kutu :
(14,42).
177. Açın karadayısı :
(42).
178. Açından karnı kurlar, başında nergis parlar :
(4).
179. Açlık bastırmak :
(42).
180. Açlık çekmek :
(13,17,25,26,37,40,42).
181. Açlık duymak :
(42).
182. Açlıktan göbeğine/ karnına taş bağlamak :
(2,6,8,13,14,17,22,29,35,36,39,40,42).
183. Açlıktan götü örümcek bağlamak :
(6,10,21,22,42) (argo).
184. Açlıktan gözü kararmak :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
185. Açlıktan imanı gevremek :
(6,8,22,29,32,37,42).
186. Açlıktan kırılmak :
(26,42).
187. Açlıktan köpük kusmak :
(2,4,6,13,18,22,29,36,39,40,42).

188. **Açlıktan nefesi kokmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,42).
189. **Açlıktan ölmek :**
(8,9,13,17,29,37,40,42).
190. **Açmasıyla kapaması bir olmak :**
(13,40,42).
191. **Açmaz oynamak :**
(10,17,26,29,31,42) (argo).
192. **Açmaz vermek :**
(10,17,29,31,42) (argo).
193. **Açmaz yapmak :**
(10,13,29,40,42) (argo).
194. **Açmaza düşmek/ gelmek :**
(2,4,6,8,10,13,14,17,18,21,22,23,24,26,29,30,31,32,35,37,38,39,40,42) (argo).
195. **Açmaza getirmek/ düşürmek, sokmak :**
(2,4,6,8,10,14,17,22,26,31,37,39,40,42) (argo).
196. **Açtı ağzını, yumdu gözünü :**
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,22,26,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
197. **Ad Ali'nin göt Veli'nin :**
(42).
198. **Ad almak :**
(2,6,8,17,18,21,22,23,25,26,29,32,34,37,40,42).
199. **Ad/ nam bırakmak :**
(42).
200. **Ad çekmek :**
(17,23,40,42).
201. **Ad/ isim koymak/ takmak, vermek :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,19,22,23,25,26,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
202. **Ad yapmak :**
(25,29,37).
203. **Adabı dairesinde söz söylemek :**
(13,40,42).
204. **Adalet dağıtmak :**
(17,37,42).
205. **Adalet kapısı :**
(8,37,42).
206. **Adam akıllı :**
(1,14,26,31,35,37,42).
207. **Adam azmanı :**
(9,13,17,23,29,37,40,42).
208. **Adam beğenmemek :**
(9,13,17,23,29,37,40,42).
209. **Adam bozuntusu :**
(13,40,42).
210. **Adam değil, cüdam :**
(11,13,16,17,40,42).
211. **Adam eti yemek :**
(13,17,32,40,42).

212. . Adam etmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,33,34,37,
38,39,40,41,42).
213. Adam evlâdı :
(1,2,4,9,11,13,14,17,21,23,24,25,26,28,29,30,31,32,35,36,37,
38,39,40,42).
214. Adam içine çıkmak/ içine karışmak :
(2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
- 215.. Adam kullanmak :
(37).
- 217.. Adam kıtlığında²¹² :
(22,23,25,34,35,36,37,38,39,40,42).
218. Adam ol baban gibi, eşek olma :
(5).
219. Adam olmağa yüz tutmak :
(13,40,42).
220. Adam olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,
34,37,38,39,40,41,42).
221. Adam oluncaya kadar dokuz/ kırk fırın ekmek
ister:
(2,6,8,9,14,17,20,22,39,40,42).
222. Adam/ insan sarrafı :
(1,2,4,6,9,13,14,16,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
223. Adam sen de!
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,31,37,38,39,40,
41,42).
224. Adam sendeci :
(13,17,34,40,42).
225. Adam sırasına geçmek/ girmek :
(2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,32,34,37,38,39,
40,42).
226. Adam sırasında saymak :
(14,42).
227. Adam tanımak :
(13,17,40,42).
228. Adam yerine koymak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,22,23,25,26,29,30,39,40,41,42).
229. Adam yokluğunda :
(9,11,26,29,39,39).
230. Adama benzemek/ dönmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,34,35,36,37,
39,40).
231. Adama çevirmek :
(9).
232. Adama ısınmak :
(14).
233. Adamdan kaçmak :
(14).

²¹² Adam kıtlığında keçiye Abdurrahman Çelebi derler.

234. **Adamdan saymak :**
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
235. **Adamı olmak :**
(13,17,40,42).
236. **Adamına çatmak :**
(25,29).
237. **Adamına düşmek :**
(2,6,8,9,13,17,21,22,23,25,29,30,32,34,37,38,39,42).
238. **Adamına göre :**
(26,28,29,34,37).
239. **Adamını bulmak :**
(6,8,13,17,21,22,25,26,29,40,42).
240. **Adamlık sende/ bende kalsın :**
(2,9,29,30,38,39,40,42).
241. **A' dan z' ye kadar :**
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,37,38,39,40,42).
242. **Aday göstermek :**
(17,42).
243. **Aday yoklaması :**
(17,42).
244. **Adaylığını koymak :**
(42).
245. **Adem baba gibi :**
(42).
246. **Âdet çıkarmak :**
(17,42).
247. **Âdet/ üstünü görmek :**
(2,8,17,29,37,39,40,42).
248. **Âdet üzerine/ üzere :**
(17,42).
249. **Âdet yerini bulsun diye :**
(2,4,6,8,13,14,17,21,22,26,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
250. **Adı anılmak :**
(14,17,19,40,42).
251. **Adı batmak :**
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,31,34,35,36,37,39,40).
252. **Adı belirsiz olmak :**
(1,13,14,17,31,37,40).
253. **Adı bile okunmamak :**
(1,2,8,9,18,23,25,29,32,37,39,40).
254. **Adı bozulmak :**
(1,26,31,40).
255. **Adı büyük cebi kovuk :**
(41).
256. **Adı çıkmak²¹³ :**
(1,2,4,6,8,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,31,32,33,35,37,38,39,40,41).

²¹³ **Adamın adı çıkacağına canı çıksın.**

257. Adıe çıkmak :
(9,14,20,26,31,37).
258. Adı çıkmış dokuz, inmez sekize :
(2,6,9,11,13,14,17,18,22,23,25,29,30,35,36,37,39,40).
259. Adı dedikoduya karışmak :
(14).
260. Adı dillerde gezmek/ dillere destan olmak :
(4,6,13,14,18,22,25,30,41,42).
261. Adı duyulmak :
(8,23,29).
262. Adı/ zikri geçmek :
(6,8,9,17,19,22,23,25,32,37,38).
263. Adı gezmek :
(17,42).
264. Adı gibi bilmek :
(37,42).
265. Adı ile yaşamak :
(17,42).
266. Adı iyi söylenmek :
(14,42).
267. Adı kaale alınmamak :
(13,17,35,40,42).
268. Adı kalmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,26,29,30,32,33,34,37,39,40,42).
269. Adı karışmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
270. Adı kötüye çıkmak :
(8,17,37,41,42).
271. Adı kulağına değmek :
(42).
272. Adı mimlenmek :
(14,42).
273. Adı okunmak :
(14,42).
274. Adı olmak :
(23,37).
275. Adı sanı belirsiz :
(2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
276. Adı ulu, götü kuru :
(8,42).
277. Adı üstünde :
(6,8,17,22,25,29,32,37,38,42).
278. Adı var :
(1,9,14,23,26,29,31,35,36,37).
279. Adı verilmek :
(1,17,29,37).
280. Adı yayılmak :
(14).

281. Adım adım gezmek :
(11,26,37,23).
282. Adım adım yer edeyim, gör sana neler edeyim :
(2,6,8,13,22,29,32,39,40).
283. Adım atmak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,20,21,22,24,25,26,28,29,31,34,37,38,40,41,42).
284. Adım attırmamak :
(25,29,37,39,42).
285. Adım başı/ başına :
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,22,23,25,26,29,38,39,40,42).
286. Adım uydurmak :
(4,8,14,26,29,42).
287. Adımı güveç koy amma, ocak üstüne koyma :
(2,8,29,35,36,40,42).
288. Adımını açmak :
(4,6,14,29,31,37,40).
289. Adımını adımından şaşdırmamak :
(42).
290. Adımını denk atmak :
(8,13,14,17,20,21,22,29,32,40,42).
291. Adımını geri almak :
(6,8,11,13,22,26,29,31,37,40,42).
292. Adımını/ adımlarını sıklaştırmak :
(37,40).
293. Adımını tek atmak/ almak :
(26,31,40,42).
294. Adımız oruspu, ekmeğimizi kuru yeriz :
(2,8,29,35,42).
295. Adımları birbirine dolaşmak :
(41,42).
296. Adımlarını seyrekleştirmek :
(29).
- 292 Adımlarını/ adımını sıklaştırmak :
(13,29,42).
297. Adın ne? - Mülayim Ağa : -Sert olsan ne halt edersin? :
(2,13,40,42).
298. Adını ağzına (abdestle) almak :
(4,8,14,25,26,29,32,35,36,37,42).
299. Adını almak :
(8,9,17,23,29,37,42).
300. Adını anmak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,19,21,22,23,24,26,29,30,31,37,38,39,40,42).
301. Adını bağışlamak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,26,29,37,39,40,42).
302. Adını çıkarmak :
(14,29,40,42).
303. Adını defterden silmek :
(25).

304. Adına gölge düşürmek :
(25).
305. Adını kirletmek/ lekelemek :
(13,17,29,32,37,40,42).
306. Adını koymak/ komak :
(1,2,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
307. Adını taşımak :
(8,37).
308. Adıyla anılmak :
(17,42).
309. Adıyla sanıyla :
(1,8,14,17,25,26,29,36,37,38,40,42).
310. Adlı sanlı :
(1,4,11,23,26,29,37,42).
311. Adres bırakmak :
(17,37,42).
312. Adres değiştirmek :
(10,21,30,42) (argo).
313. Adsız kahraman :
(14,17,42).
314. Af buyurmak :
(13,37,40,42).
315. Af çıkmak :
(37).
316. Af dilemek :
(9,23,25,37,40,42).
317. Afakanı basmak/ tutmak :
(13,17,23,29,30,42).
318. Afal afal bakmak :
(26,29,42).
319. Aferin budalası :
(9).
320. Afet gibi gelmek :
(36,42).
321. Afi atmak/ kesmek, satmak, yapmak :
(1,6,10,11,13,17,21,22,23,29,30,37,40,42) (argo).
322. Afi sökmek :
(10) (argo).
323. Afili afili :
(9).
324. Afiş yutmak :
(10,37) (argo).
325. Afişe etmek :
(17,23,32,42).
326. Afişe olmak :
(17,31,32,42).
327. Afişte kalmak :
(6,8,17,22,29,31,37,42).
328. Afişten inmek :
(8,17,31,42).

329. Afiyet bulmak :
(13,17,37,40,42).
330. Afiyet şeker olsun :
(42).
331. Afiyet üzre olmak :
(13,37,40,42).
332. Afiyette bulunmak :
(17,42).
333. Aforoz etmek :
(2,6,8,9,13,21,22,23,24,25,29,34,37,38,39,40,42).
334. Aforoz edilmek :
(9).
335. Afur tafura gelmemek :
(2,6,13,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
336. Afyon çekmek :
(37).
337. Afyon yutmak :
(13,17,40,42).
338. Afyonu/ baharı başına vurmak :
(2,6,8,9,10,13,14,17,21,22,23,29,32,34,35,37,39,40,42) (argo).
339. Afyonunu patlatmak :
(2,6,8,9,10,13,14,17,21,22,29,35,36,37,40,41,42) (argo).
340. Agop'un kazı gibi bakmak :
(2,6,9,13,14,17,21,22,23,29,30,34,35,39,40,42).
341. Agop'un kazı gibi yutmak :
(2,4,6,13,17,22,28,29,30,34,35,36,39,40,42).
342. Agu/ agucuk bebek/ yavru :
(13,17,29,37,42).
342. Agucuk/ agu bebek/ yavru :
(13,42).
343. Ağa diyeyim sana, yağın bulaşsın bana :
(42).
344. Ağaca çıksa pabucu yerde kalmamak :
(2,6,7,8,9,13,15,21,22,23,29,30,36,37,38,39,40,41,42).
345. Ağaç olmak :
(6,8,10,21,25,29,30,32,37,42) (argo).
346. Ağalık etmek/ yapmak :
(17,25,42).
347. Ağanın beygiri :
(13,42).
348. Ağına düşmek :
(6,8,9,14,25,29,41,42).
349. Ağır adam :
(23,26,28,34,35,40,42).
350. Ağır aksak :
(2,4,6,8,11,13,17,18,21,22,23,24,25,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
351. Ağır aksak/ ezgi, endam fıstıkî makam :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,26,29,32,35,36,37,39,40,41,42).
352. Ağır anlamak :
(17,29,40,42).

353. Ağır ayaklı :
(1,14,17,26,29,37,42).
354. Ağır basmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,
38,39,40,41,42).
355. Ağır başlı :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,
38,39,40,41,42).
356. Ağır başlı konuşmak :
(42).
357. Ağır canlı :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,32,37,38,39,40,42).
358. Ağır çekmek :
(17,37,42).
359. Ağır davranmak :
(17,26,29,42).
360. Ağır dil kullanmak :
(17,26,29,42).
361. Ağır dilli :
(13,17,26,40,42).
362. Ağır elli :
(2,6,8,13,14,17,22,24,25,26,37,39,40,42).
363. Ağır gelmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,26,28,29,30,31,34,37,39,40,
41,42).
364. Ağır gitmek :
(6,8,13,17,22,38,40,42).
365. Ağır giyinmek :
(4,40,42).
366. Ağır hastalık :
(23,29,37,38,39,40,42).
367. Ağır hava :
(14,26,42).
368. Ağır işçi :
(8,10,29) (argo).
369. Ağır işitmek :
(17,18,19,21,22,23,25,26,29,37,39,40,42).
370. Ağır kaçmak :
(13,17,23,25,29,32,37,40,42).
371. Ağır kanlı :
(1,2,4,6,8,11,14,18,21,22,23,25,29,30,37,39,40,42).
372. Ağır kayıp :
(9,23,29,37).
373. Ağır lokma :
(17,29,42).
374. Ağır olmak :
(6,14,22,29,37,42).
375. Ağır oturmak :
(2,4,6,14,21,22,23,25,26,29,37,39,40,42).
376. Ağır satmak :
(13,14,26,42).

377. **Ağır söylemek/ konuşmak :**
(8,9,23,26,29,37).
378. **Ağır s3z :**
(2,4,6,8,11,13,14,18,22,24,26,28,29,30,34,37,39,40,42).
379. **Ağır top :**
(42).
380. **Ağır y3r3y3ř :**
(40,42).
381. **Ağıra oturmak :**
(17,42).
382. **Ağırdan almak :**
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
383. **Ağırına/ g3c3ne gitmek :**
(1,2,4,6,11,13,14,17,18,20,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).
384. **Ağırından atmak :**
(42).
385. **Ağırlığınca altın değmek/ etmek :**
(2,6,14,18,20,21,22,26,29,30,35,36,37,39,40).
386. **Ağırlığını duymak :**
(40,42).
387. **Ağırlığını hissetmek :**
(40).
388. **Ağırlığını (ortaya) koymak :**
(6,18,20,22,29,30,37,38,42).
389. **Ağırlık basmak/ 3kmek :**
(4,6,9,13,14,17,18,22,23,25,26,28,29,30,34,35,36,37,38,40,42).
390. **Ağırlık bulmak :**
(14,42).
391. **Ağırlık gelmek :**
(9).
392. **Ağırlık vermek :**
(6,29,42).
393. **Ağıt d3zlemek/ koparmak, söylemek, yakmak :**
(13,29,37,40,42).
394. **Ağız açmak :**
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,31,35,37,38,39,40,41,42).
395. **Ağız açtırmamak :**
(11,14,17,21,22,23,25,26,29,31,32,37,38,39,40,41,42).
396. **Ağız ağıza vermek :**
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,37,39,40,42).
397. **Ağız alışkanlığı :**
(9,13,17,23,25,37,40,42).
398. **Ağız/ ağzını aramak/ yoklamak :**
(1,4,6,9,11,13,14,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,40,42).
399. **Ağız atmak :**
(8,13,26,31,40,42).
400. **Ağız ballandırmak :**
(26).

401. **Ağız/ dil, söz birliği etmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
402. **Ağız bozukluğu :**
(4,9,13,26,37,40,42).
403. **Ağız burun birbirine karışmak :**
(2,4,6,9,13,14,21,22,23,29,30,32,37,39,40,42).
404. **Ağız burun ekşitmek :**
(13,42).
405. **Ağız burun haşlanmak :**
(26,42).
406. **Ağız bükme :**
(26,42).
407. **Ağız/ dil dalaşı :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,35,37,39,40,41,42).
408. **Ağız değişikliği :**
(9,13,17,29,37,42).
409. **Ağız değiştirmek :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,42).
410. **Ağız, dil vermemek :**
(1,2,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,39,40,42).
411. **Ağız dolusu (küfür) :**
(1,2,8,9,14,17,21,26,29,31,35,36,37,39,40,41,42).
412. **Ağız düşmek :**
(42).
413. **Ağız eğmek :**
(2,4,6,8,11,14,17,18,20,21,22,24,25,26,29,32,39,40,42).
414. **Ağız eskitmek :**
(8).
415. **Ağız gevşekliği :**
(13,17,40,42).
416. **Ağız haberi :**
(14,42).
417. **Ağız içine bakmak :**
(42).
418. **Ağız/ ayak, lâkırdı kâhyası/ kavafı :**
(1,2,8,9,11,13,14,17,21,24,26,29,35,36,37,40,42).
419. **Ağız kalabalığına getirmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
420. **Ağız kapamak :**
(11,26,31,42).
421. **Ağız karası :**
(13,17,26,40,42).
422. **Ağız kavgası :**
(9,13,17,26,29,37,40,42).
423. **Ağız koklamak :**
(11).

424. **Ağız kokusu çekmek/ dinlemek :**
(8,9,13,14,17,26,29,37,40,42).
425. **Ağız kullanmak :**
(8,9,13,14,17,23,26,29,31,35,37,40,42).
426. **Ağız nağmesi :**
(17,42).
427. **Ağız nişanı :**
(9,13,37,40,42).
428. **Ağız oynatmak :**
(42).
429. **Ağız öpmek :**
(26,42).
430. **Ağız patırtısı yapmak :**
(13,21,40,42).
431. **Ağız/ dil pelesengi/ persengi :**
(11,13,14,17,26,40,42).
432. **Ağız satmak :**
(1,2,6,8,11,13,14,21,22,23,25,26,29,31,32,37,38,39,40,42).
433. **Ağız suyu :**
(13,40,42).
434. **Ağız şakası :**
(1,6,9,13,14,17,21,22,29,37,40,42).
435. **Ağız tadı :**
(4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
436. **Ağız tamburası çalmak :**
(2,6,8,13,14,17,21,22,26,29,35,36,37,40,42).
437. **Ağız tıkamak :**
(29,37).
438. **Ağız tutmak :**
(13,26,31,40,42).
439. **Ağız vermek :**
(32,42).
440. **Ağız yapmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,39,40,41,42).
441. **Ağız yaymak :**
(2,13,14,26,29,37,38,39,42).
442. **Ağız yırtmak :**
(26).
443. **Ağız yormak :**
(1,9,14,42).
444. **Ağıza kayık yanaştırmak :**
(14,26).
445. **Ağıza sakız olmak :**
(14,30).
446. **Ağızda dağılmak :**
(37).
447. **Ağızda sakız etmek/ olmak :**
(13,40).

448. Ağızda sakız gibi çiğnemek :
(2,4,6,18,21,22,23,24,26,29,37,39,40).
449. Ağızda söz/ laf çiğnemek :
(26).
450. Ağızda tükürük kurumak :
(13,40,42).
451. Ağızdan ağıza düşmek :
(6,8,9,11,14,18,21,22,23,25,26,30,39,40,42).
452. Ağızdan ağıza dolaşmak/ gezmek :
(11,13,14,29,41,42).
453. Ağızdan bal şeker akmak :
(26).
454. Ağızdan çıkmak :
(26,42).
455. Ağızdan dolma :
(9,14,23,37,40,41,42).
456. Ağızından düşürmemek :
(14,42).
457. Ağızından girip burnundan çıkmak :
(26,42).
458. Ağızdan kaçmak :
(14,42).
459. Ağızdan lâf/ söz çekmek/ almak, çalmak :
(2,6,25,26,29,39,42).
460. Ağızlara düşmek :
(14,26,29,37,42).
461. Ağızlarda bir parmak bal olmak :
(26).
462. Ağızlara sakız olmak :
(2,6,11,14,20,22,28,29,34,37,39,40,42).
463. Ağızları bir olmak :
(14,36,42).
464. Ağızları uymak :
(2,6,11,21,22,29,30,38,39,40,42).
465. Ağızsız dilsiz :
(14,40,42).
466. Ağlama duvarına dönmek :
(6,8,42).
467. Ağlamaktan kesilmek :
(14,42).
468. Ağlamaz gülmez :
(13,14,35,40,42).
469. Ağlamış suratlı/ çehreli :
(14,42).
470. Ağlaya ağlaya gitmek :
(7).
471. Ağlayanı olmak :
(14,42).
472. Ağrımaz başını ağrıya sokmak :
(4,42).

473. Ağrımayan başını derde sokmak :
(42).
474. Ağrısı içinden çıkmamak :
(14).
475. Ağrısı tutmak :
(1,2,8,21,26,29,31,37,38,39,40,42).
476. Ağrısız baş²¹⁴ :
(13,14,17,26,31,40,42).
477. Ağrısız başa sakız yapıştırmak :
(35,42).
478. Ağrısız başına kaşbastı bağlamak²¹⁵ :
(2,14,29,35,36,37,41,42).
479. Ağucuk bebek :
(26).
480. Ağustos böceği gibi cırlamak/ ötmek :
(14,35,36,42).
481. Ağustosta boku donmak :
(25).
482. Ağza alınmayacak söz :
(11,17,21,29,31,34,37,40,42).
483. Ağza almamak :
(1,2,6,9,11,13,14,18,21,22,23,25,26,28,29,30,37,38,39,40,42).
484. Ağza kilit vurmak :
(2,6,22,25,29,30,38,39,40,42).
485. Ağza koyacak bir şey kalmamak/ olmamak :
(2,9,29,37,38,39,40,42).
486. Ağza tat/ dâd, boğaza feryat :
(1,2,8,9,13,17,29,35,36,37,38,40,41,42).
487. Ağzı açık/ ayırık kalmak :
(1,2,4,8,9,14,17,18,21,22,23,25,26,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,42).
488. Ağzı açık ayran delisi/ budalası :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,29,35,36,37,38,39,40,42).
489. Ağzı açıp gözleri yummak :
(40).
490. Ağzı ağzına :
(9,42).
491. Ağzı aşınmamak²¹⁶ :
(26).
492. Ağzı aya, gözü çaya bakmak :
(6,8,13,17,22,40,42).
493. Ağzı bir :
(1,2,23,29,37,39,40,42).
494. Ağzı bir karış açık kalmak :
(6,9,13,17,22,24,26,37,42).

²¹⁴ Ağrısız baş minder istemez , azıcık aşım ağrısız başım, ağrısız baş mezarda gerek.

²¹⁵ kaşbastı: Alından geçirilerekbaşın çevresine çember gibi bağlanan bağ, çatki.

²¹⁶ El öpmekle ağız aşınmaz.

495. **Ağzı bozuk :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,19,21,22,23,25,26,29,31,35,36,37,38,39,40,41,42).
496. **Ağzı burnu birbirine karışmak :**
(13,42).
497. **Ağzı burnu arşamba pazarına dnmek :**
(29,42) (argo).
498. **Ağzı burnu yerinde :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
499. **Ağzı burulmak :**
(41,42).
500. **Ağzı büyük :**
(1,2,6,14,22,26,29,31,39,40,42).
501. **Ağzı cıvık :**
(42).
502. **Ağzı elikli :**
(2,6,8,14,22,26,35,36,40,42).
503. **Ağzı iriş çanağına dnmek :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,22,23,29,37,39,40,42).
504. **Ağzı değişmek :**
(1,9,14).
505. **Ağzı dili bağlanmak :**
(6,8,13,14,17,22,25,26,29,37,38,40,42).
506. **Ağzı dili kurumak :**
(4,6,8,14,22,26,29,37,38,42).
507. **Ağzı dili olmamak/ yok :**
(2,6,8,14,18,21,22,23,25,26,29,35,38,39,40,42).
508. **Ağzı drt kşe olmak :**
(4,6,10,21,22,42) (argo).
509. **Ağzı eğri :**
(8,13,17,35,40,42).
510. **Ağzı gevşek :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,26,29,30,31,32,35,37,38,39,40,42).
511. **Ağzı gümüşlü :**
(14,35).
512. **Ağzı havada :**
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,37,39,40,42).
513. **Ağzı hayretten açık kalmak :**
(40,42).
514. **Ağzı ile kuş tutmak :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,29,37,40,41).
515. **Ağzı kalabalık :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,29,30,32,37,38,39,40).
516. **Ağzı kara, dili pis :**
(8,13,14,35,36,40).
517. **Ağzı kara, şom ağızlı :**
(13,40).
518. **Ağzı kara :**
(2,4,6,9,11,16,17,18,21,22,23,25,29,30,31,32,35,36,37,38,39,40,41,42).

519. **Ağzı kilitli/ kenetli :**
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,32,35,37,39,40,42).
520. **Ağzı köpürmek :**
(14,35,36,42).
521. **Ağzı kulağına yakın :**
(42).
522. **Ağzı kulaklarına varmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
523. **Ağzı kulaklarında :**
(29,37,42).
524. **Ağzı kurumak :**
(1,9,13,14,23,29,37,40,42).
525. **Ağzı l f/ l kirdi yapmak :**
(2,6,9,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
526. **Ağzı misk elması :**
(14,35,36).
527. **Ağzı mühürlü :**
(14).
528. **Ağzı oynamak :**
(37,42).
529. **Ağzı  p lecek adam :**
(14,17,42).
530. **Ağzı pabuç kadar :**
(14,35,36,42).
531. **Ağzı paa olmak :**
(10,42) (argo).
532. **Ağzı pek/ sıkı :**
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,30,31,37,39,40,42).
533. **Ağzı pis :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,20,21,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
534. **Ağzı söze yakışmak :**
(13,40,42).
535. **Ağzı sulanmak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
536. **Ağzı süt kokmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,42).
537. **Ağzı tatlanmak :**
(14,31,42).
538. **Ağzı temiz :**
(14,42).
539. **Ağzı teneke kaplı :**
(6,8,9,13,14,17,22,23,29,37,38,40,42).
540. **Ağzı torba değil ki dikesin/ büzesin :**
(9,13,14,17,23,30,37,40,42).
541. **Ağzı torbaya yakın :**
(42).

542. **Ağız var, dili yok :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
543. **Ağız/ dili varmamak :**
(6,9,13,17,22,23,25,26,29,37,40,42).
544. **Ağız yanmak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,32,37,38,40,42).
545. **Ağız yayvan :**
(13,40,42).
546. **Ağız yukarı/ yukarıda :**
(29,42).
547. **Ağıza aptesle< abdestle almak :**
(2,6,9,11,13,14,17,22,23,30,32,35,37,39,40,42).
548. **Ağıza atmak :**
(9,23,37,42).
549. **Ağıza bakakalmak :**
(9,23,29,37).
550. **Ağıza/ ağzının içine bakmak/ baktırmak :**
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
551. **Ağıza biber korum ha! :**
(13,26,40).
552. **Ağıza bile sürmemek :**
(42).
553. **Ağıza/ önüne bir kemik atmak :**
(2,4,6,8,9,17,18,20,21,22,23,25,29,30,37,39,42).
554. **Ağıza bir parmak bal çalmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
555. **Ağıza bir şey/ çöp koymamış olmak :**
(2,8,9,13,17,18,22,23,26,29,32,37,38,39,40,42).
556. **Ağıza bir zeytin verip altına/ ardına bir tulum tutmak :**
(2,6,8,9,13,22,23,29,35,36,37,38,40,42).
557. **Ağıza burnuna bulaştırmak :**
(6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,32,37,38,40,41,42).
558. **Ağıza dil sokmak :**
(14,35).
559. **Ağıza düşmek :**
(4,14,17,23,31).
560. **Ağıza etmek :**
(8,29).
561. **Ağıza geldiği gibi :**
(8,9,13,17,23,29,37,40,42).
562. **Ağıza geleni söylemek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,32,37,38,40,41,42).
563. **Ağıza gem vurmak :**
(6,8,9,22,23,29,32,37,38,42).

564. Ağzına girmek :
(6,13,17,21,22,24,26,40,42).
565. Ağzına göre olmamak :
(1,13,40,42).
566. Ağzına kadar/ değin :
(8,9,11,13,19,23,26,29,37,40,42).
567. Ağzına kemik atmak :
(14,40).
568. Ağzına kilit vurmak/ takmak :
(6,8,9,13,14,22,26,29,37).
569. Ağzına/ diline kira istemek :
(2,4,6,8,9,14,22,23,25,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
570. Ağzına (hiç bir şey) koymamak :
(6,9,13,17,21,22,23,37,42).
571. Ağzına lâyük :
(1,2,8,9,14,18,21,23,24,26,28,29,34,37,38,39,40,42).
572. Ağzına sakız olmak/ etmek :
(6,8,9,14,17,22,23,29,32,35,37,40,42).
573. Ağzına sıçmak :
(2,6,8,21,22,29,39,42).
574. Ağzına sığmamak :
(14).
575. Ağzına sürmek :
(6,8,9,11,13,17,22,23,29,37,40,42).
576. Ağzına taş almak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,26,29,37,39,40,42).
578. Ağzına tat bulaşmak :
(6,8,14,22,29,35,36,39,40,42).
579. Ağzına tıkamak :
(13,14,40,41,42).
580. Ağzına tükürmek :
(2,6,8,9,11,14,16,17,21,22,23,29,37,39,40,41,42) (argo).
581. Ağzına verilmesini beklemek :
(8,9,13,17,23,29,37,40,42).
582. Ağzına vermek :
(11,29,42) (argo).
583. Ağzına vurup lokmasını almak :
(6,8,13,17,22,37,42).
584. Ağzına yakışmamak :
(6,8,9,14,22,23,29,35,36,37,41,42).
585. Ağzına yüzüne bulaştırmak :
(11).
586. Ağzında ayran durmaz :
(42).
587. Ağzında bakla ıslanmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
588. Ağzında bakla olmak :
(13,40,42).
589. Ağzında büyümek :
(6,8,9,17,22,23,29,32,37,42).

590. Ağzında dili olmamak/ yok :
(4,31,42).
591. Ağzında gevelemek :
(6,8,9,17,21,22,23,24,26,29,32,37,42).
592. Ağzında mercimek durmamak :
(13,14,35,36,40,42).
593. Ağzında sakız olmak :
(41,42).
594. Ağzında torbamı var? :
(13,40,42).
595. Ağzında tükürüğü kurumak :
(13,17,40,42).
596. Ağzında tüy bitmek :
(14,42).
597. Ağzında yaş kalmamak :
(2,8,25,29,37,39,40,42).
598. Ağzındaki kozu kırmak :
(42).
599. Ağzından ateş saçmak :
(13,14,35,36,40,42).
600. Ağzından baklayı/ baklayı ağzından çıkarmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,14,15,17,18,20,22,23,26,29,30,32,36,37,39,40,42).
601. Ağzından bal akmak/ damlamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
602. Ağzından burnundan gelmek :
(8).
603. Ağzından burnundan getirmek :
(6,8,13,17,21,22,38,40,42).
604. Ağzından çikani/ çıkan sözü kulağı duymamak/ işitmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,22,23,24,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
605. Ağzından çıkmak :
(8,9,23,26,29,37).
606. Ağzından çıt çıkmamak :
(6,22,37,42).
607. Ağzından dökülmek :
(1,2,9,14,17,23,26,29,31,37,39,40,42).
608. Ağzından/ dilinden düşmemek/ düşürmemek :
(1,2,4,6,9,14,18,20,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
609. Ağzından ekmeğini almak :
(14,35,42).
610. Ağzından girip burnundan çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,18,20,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
611. Ağzından inci dökülmek/ saçmak :
(13,14,40,42).

612. **Ağzından kaçmak/ kaçırmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
613. **Ağzından konuşmak :**
(8).
614. **Ağzından lâf/ söz, lâkırdı almak :**
(1,2,6,8,9,13,14,18,20,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,39,40,42).
615. **Ağzından lâf/ söz, lâkırdı çalmak :**
(8,18,22,24,26).
616. **Ağzından lâf/ söz, lâkırdı çekmek :**
(8,18,24,40).
617. **Ağzından lâf/ söz dirhemle çıkmak :**
(2,6,9,13,35,42).
618. **Ağzından lâf/ söz, lâkırdı kapmak :**
(1,4,6,8,9,11,13,17,29,32,37,38,40,42).
619. **Ağzından lâkırdı çıkmak :**
(26,42).
620. **Ağzından lokmasını almak :**
(1,4,6,8,9,13,22,23,26,29,30,32,37,38,40,42).
621. **Ağzından od çıkmak :**
(14).
622. **Ağzından şeker saçmak :**
(14).
623. **Ağzından yel/ yellere alsın! :**
(2,6,8,9,13,14,17,18,22,23,24,26,29,30,32,35,37,39,40,41,42).
624. **Ağzını açacağına, gözünü aç! :**
(8,13,17,23,35,36,37,40,42).
625. **Ağzını açarken küçük dilini görmek :**
(42).
626. **Ağzını açık bırakmak :**
(41,42).
627. **Ağzını açıp gözünü yummak :**
(17,22,23,24,25,28,29,34,35,36,37,38,40,41,42).
628. **Ağzını açmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,23,25,29,37,38,39,40,42).
398. **Ağzını/ ağız aramak/ yoklamak :**
(2,4,6,8,14,17,18,20,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
629. **Ağzını arayıp üslup ile işi anlamak :**
(40,42).
630. **Ağzını bağlamak :**
(14,42).
631. **Ağzını beğenmemek :**
(14,42).
632. **Ağzını/ çenesini bıçak açmamak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
633. **Ağzını/ dilini bozmak :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,22,23,29,30,32,37,39,40,42).
634. **Ağzını burnunu büzmek :**
(14,42).

635. Ağzını burnunu dağıtmak :
(6,8,9,14,22,23,29,32,37,42).
636. Ağzını çarşamba pazarına çevirmek :
(17,40,42).
637. Ağzını dikmek :
(14).
638. Ağzını dilini bağlamak :
(6,22,37,42).
639. Ağzını düzeltmek :
(26,40,42).
640. Ağzını havaya/ **poyraza, yele açmak** :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
641. Ağzını hayra açmak :
(2,3,6,8,9,13,14,22,23,29,30,35,36,37,39,40,42).
642. Ağzını ıslatmak :
(6,8,10,22,42) (argo).
643. Ağzını kapamak/ **kitlemek** :
(1,2,6,8,9,13,14,18,22,23,24,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
644. Ağzını kiraya vermek :
(2,6,8,9,13,14,17,18,22,23,25,29,30,32,35,36,37,39,40,42).
645. Ağzını kullanmak/ **satmak** :
(2,6,8,9,17,22,23,29,32,37,39,40,42).
646. Ağzını mühürlemek :
(8,29,37).
647. Ağzını öpmek :
(2,9,14,26,35,36,37,42).
648. Ağzını pek/ **sıkı tutmak** :
(6,8,9,17,23,29,37,41).
649. Ağzını seveyim! :
(6,8,13,21,22,23,24,29,34,39,40,42).
650. Ağzını sulandırmak :
(8,14,17).
651. Ağzını tatlandırmak :
(14,41,42).
652. Ağzını tıkamak :
(8,14,23,29,37).
653. Ağzını toplamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,34,37,38,39,40,41,42).
654. Ağzını tutmak :
(1,2,4,8,9,11,18,21,22,23,29,34,37,38,39,40,42).
655. Ağzını yaya yaya konuşmak :
(8,17,42).
656. Ağzını yıkamak :
(14).
657. Ağzını yormak :
(26,29).
658. Ağzının gevişi olmak :
(14,35,36,42).
550. Ağzının içine/ **ağzına bakmak** :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,39,40,42).

659. Ağzının içine baktırmak :
(17,22,23,28,29,34,37,39,40,41,42).
660. Ağzının içine girmek :
(8,14,29).
661. Ağzının kalayını vermek :
(2,6,13,14,22,25,26,29,39,40,42).
662. Ağzının kalıbını vermek :
(6,22).
663. Ağzının kaşığı/ kalıbı, aşı, lokması (olmak):
(1,2,6,8,13,14,22,23,26,29,35,37,40,41,42).
664. Ağzının kaytanını çekmek :
(10,21,29) (argo).
665. Ağzının kokusunu çekmek/ dinlemek :
(1,2,4,6,8,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,40,41,42).
666. Ağzının mührüyle :
(2,6,8,9,13,22,23,29,37,38,40,42).
667. Ağzının otunu vermek :
(42).
668. Ağzının ölçüsünü almak :
(1,2,14,17,22,25,26,29,35,36,39,42).
669. Ağzının patavati olmamak :
(13,42).
670. Ağzının payını almak :
(4,6,8,9,13,14,22,30,32,35,41,42).
671. Ağzının payını/ kalayını, ölçüsünü vermek :
(1,2,6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
672. Ağzının perhizi yok! :
(6,13,17,22,23,30,35,36,37,40,42).
673. Ağzının suyu akmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
674. Ağzının tadı bozulmak. :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,37,38,39,32,40,42).
675. Ağzının tadı kaçmak :
(6,8,17,).
676. Ağzının tadını almak :
(1,6,9,22,23,35,36,37,40,42).
677. Ağzının tadını bilmek :
(1,2,4,6,8,13,14,18,21,22,23,24,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
678. Ağzının tadını bozmak :
(9).
679. Ağzının tadını bulmak :
(9).
680. Ağzının tadını kaçırmak :
(6,14,22,23,29,37,41,42).
681. Ağzının yatımı :
(42).

682. Ağzınla kuş tutsan nafile :
(1,7,12,13,15,35,36,42).
683. Ağzıyla arslan tutmak :
(42).
684. Ağzıyla kuş tutmak:
(1,7,12,13,20,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,38,39,40).
685. Ah aksi şeytan :
(13,40,42).
686. Ah/ ahını almak²¹⁷
(2,6,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
687. Ah çekmek :
(1,8,9,11,14,17,23,25,26,29,32,37,40,42).
688. Ah edip/ deyip ah işitmek :
(11,13,14,17,26,40,42).
689. Ah ile vah ile :
(8,13,40).
690. Ah vatan, vah vatan kuyruğu suya batan :
(7).
691. Aha gelmek/ uğramak :
(6,8,13,14,17,22,26,31,40,42).
692. Ahbap çavuşlar :
(1,8,9,13,17,31,37,40,42).
693. Ahbap olmak :
(9,37).
694. Ahbaplık etmek :
(9,11,23,37,40,42).
695. Ahdı bozmak :
(14).
696. Ahdı sımak :
(14).
697. Ahdinde durmak :
(14,42).
698. Ahdehu hacı mandal mühürü :
(7).
699. Ahengini bozmak :
(17,29,37,42).
700. Ahenk kurmak :
(9,17,23,37,42).
701. Ahenk sağlamak :
(9,17,37,42).
702. Ahenk yapmak :
(37,42).
703. Aheste aheste :
(11,13,40,42).
704. Aheste beste :
(8,11,14,17,29,42).
705. Ahfeş'in keçisi gibi başını sallamak :
(1,2,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,21,22,26,29,30,35,36,40,41,42).

²¹⁷ Ah alan onmaz.

706. Ahı çıkmak :
(2,6,8,21,22,24,26,29,29,35,37,39,42).
707. Ahı gitmiş/ gidip, vahı kalmış :
(6,8,17,22,29,38,40,42).
708. Ahı göklere/ göğe çıkmak/ erişmek :
(13,14,17,29,40,42).
709. Ahı kalmak :
(1,14,17,29,40).
710. Ahı kâr etmemek :
(17,42).
711. Ahı tutmak :
(2,4,6,8,11,14,17,18,22,23,24,25,26,28,29,31,32,34,35,37,39,40,42).
712. Ahı yerde/ birinde kalmamak :
(1,2,4,8,9,13,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,39,40,41,42).
713. Ahım şahım bir şey değil/ olmamak :
(1,2,6,8,9,13,14,22,23,26,27,29,37,38,39,40,42).
714. Ahına uğramak :
(14,42).
686. Ahını/ ah almak :
(8,29).
715. Ahını çekmek :
(8,26,29).
716. Ahıra çevirmek :
(17,23,29,37,42).
717. Âhir vakit :
(29,37).
718. Âhir zaman :
(13,14,31,37,42).
719. Âhir zaman peygamberi :
(11,37,40).
720. Âhiret adamı/ anası :
(14,17,31,42).
721. Âhiret hakkını helâl etmemek :
(14,17,42).
722. Âhirini mamur etmek/ yapmak, zenginleştirmek :
(42).
723. Ahkâm çıkarmak :
(1,6,8,9,11,13,14,17,22,24,26,28,32,34,35,36,37,40,42).
724. Ahkâm kesmek/ savurmak, yürütmek :
(6,8,9,11,13,14,17,22,23,30,32,37,38,40,42).
725. Ahlâk dersi vermek :
(17,42).
726. Ahlât ağa :
(13,17,40,42).
727. Ahlayıp oflamak/ puflamak :
(13,17,26,42).
728. Ahmak aldatmak :
(14,42).

729. **Ahmak/ eşek ıslatan :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,39).
730. **Ahmet Paşa ıplağı :**
(26,42).
731. **Ahmet'in öküzü, bakar iki gözü :**
(42).
732. **Ahret/ Allah adamı :**
(2,9,13,14,23,29,35,37,38,39,42).
733. **Ahret kardeşi :**
(1,2,9,14,17,21,24,28,29,30,31,34,37,39,42).
734. **Ahret korkusu :**
(17,42).
735. **Ahret/ kabir suali sormak :**
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,25,29,30,32,35,37,38,39,41,42).
736. **Ahret yolculuğu :**
(2,6,9,13,14,17,21,22,29,35,37,39,42).
737. **Ahrete gitmek :**
(13,17,42).
738. **Ahreti/ öteki dünyayı boylamak :**
(8,23,29,37,42).
739. **Ahretini kazanmak :**
(13,17,21,25,32,42).
740. **Ahretini mamur etmek/ yapmak, zenginleştirmek:**
(2,8,9,17,29,37,42).
741. **Ahretini yapmak :**
(8,17,42).
742. **Ahrette on parmağı/ iki eli yakasında olmak :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
743. **Ahtapot gibi (kanını emmek, yapışmak) :**
(13,17,23,40,42).
744. **Ahu gözlü :**
(9,17,23,29,37,42).
745. **Aile ocağı/ yuvası :**
(29,37).
746. **Aile planlaması :**
(2,9,29,37,39,40).
747. **Ak alnın kara yazısı :**
(14,42).
748. **Ak babaya dönmek :**
(26,42).
749. **Ak bıyık :**
(14,26,42).
750. **Ak dediğine kara demek :**
(9,25,32,37).
751. **Ak düşmek :**
(9,17,23,26,37,40,42).
752. **Ak gözlü :**
(17,23,37,42).
753. **Ak ile karayı seçmek :**
(26,35,36,41,42).

754. Ak koyunun kara kuzusu olmak :
(9,14,23,37,40,42).
755. Ak pak olmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,24,26,28,30,31,34,37,39,40,42).
756. Ak sağlı :
(40,42).
757. Ak sadeler giyinmek :
(42).
758. Ak sakal, kara sakal :
(13,14,26,30,40,42).
759. Ak sakaldan yok sakala gelmek/ geçmek, girmek,
gitmek :
(8,13,14,23,25,29,32,40,42).
760. Ak sıcak :
(17,42).
761. Ak süt emmiş :
(8,13,17,21,32,40,42).
762. Ak topuk, beyaz gerdan :
(14,42).
763. Akamete uğramak :
(9,31,37).
764. Akan sular durmak :
(1,2,4,6,7,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,
40,41,42).
765. Akar su gibi ezberlemek :
(14,42).
766. Akar suyu durdurmak :
(14,42).
767. Akarı kokarı olmamak/ yok :
(13,29,35,40,42).
768. Akarına gitmek :
(14,42).
769. Akça pakça :
(1,14,26,35,37,42).
770. Akçe canlı :
(26,42).
771. Akçe etmemek :
(9,17,26,31,42).
772. Akçe kesmek :
(14,17,26,42).
773. Akçe şıkırtısı :
(17,42).
774. Akçesi ucuz olmak²¹⁸ :
(17,35,40,42).
775. Akı ak, karası kara :
(1,14,23,26,37,40,42).
776. Akı/ akılı bokuna karışmak :
(26,42).

²¹⁸ Akçesi ucuz olanın kendisi kıymetli olur.

777. Akı kara, karayı ak göstermek :
(13,17,25,42).
778. Akı karadan seçmek :
(17,41,42).
779. Akı karayı seçmek :
(14,26).
780. Akı karası belli olmak/ anlaşılmak :
(40,42).
781. Akıbetine uğramak :
(8,37).
782. Akıl akıl, gel çengele takılı :
(2,11,29,36,37,39,40,42).
783. Akıl almak :
(6,8,9,13,14,17,22,23,25,26,29,31,32,37,40,41,42).
784. Akıl almamak :
(2,8,9,11,14,18,20,21,23,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
785. Akıl baliğ olmak :
(13,17,30,38,40,42).
786. Akıl başa gelmek :
(14,26,31,42).
787. Akıl başa sıçramak :
(13,40,42).
788. Akıl başa yâr olmak :
(14,26,42).
789. Akıl bırakmamak :
(26,42).
790. Akıl cihetiyle iflâsa çıkmak :
(13,40,42).
791. Akıl çelmek :
(17,26,42).
792. Akıl çileden/ zıvanadan çıkmak :
(26,42).
793. Akıl dağıtılırken değirmene karpuz öğütmeye
gitmek :
(30,42).
794. Akıl dağıtmak :
(14,26,42).
795. Akıl danışmak :
(8,9,17,23,26,37,40,42).
796. Akıl defteri :
(2,8,9,11,14,17,21,23,24,28,29,34,35,36,37,39,40,42).
797. Akıl dışı :
(11,14,40,42).
798. Akıl durdurmak :
(17,23,29,37,41,42).
799. Akıl eksikliği :
(17,42).
800. Akıl erdirmek :
(4,6,8,13,14,22,23,26,29,31,37,38,40,42).
801. Akıl (fikir) ermemek :
(8,9,13,14,29,32,37).

802. Akıl etmek :
(1,4,6,8,9,11,17,21,22,23,24,25,26,28,29,31,34,37,39,40,42).
803. Akıl fikir :
(14,29,37,40,42).
804. Akıl fukarası :
(8,17,42).
805. Akıl hocası :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
806. Akıl işi değil :
(9,23,29,37).
807. Akıl kârı olmamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,26,29,34,37,38,39,40,42).
808. Akıl kethüdası :
(9,29,32,37).
809. Akıl kumkuması/ kutusu, küpü²¹⁹ :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,26,28,29,30,31,32,34,35,37,39,40,42).
810. Akıl öğretmek/ vermek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,31,32,33,34,37,39,40,41,42).
811. Akıl/ us pahası :
(14,42).
812. Akıl satmak :
(2,6,8,11,14,17,18,22,25,29,30,34,39,40,42).
813. Akıl, sır ermemek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
814. Akıl sormak :
(8,17,26).
815. Akıl terelelli :
(2,6,8,9,22,23,26,28,29,34,37,39,40,42).
816. Akıl tahtası noksan :
(7).
817. Akıl tokmağı :
(7).
818. Akıl var, yakın/ izan, mantık var²²⁰
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,23,26,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
819. Akıl yatmamak :
(21,42).
820. Akıl yormak :
(8,17,37,42).
821. Akıl yürütmek :
(8,9,29,37).
822. Akıl zayıflığı :
(23,37,40,42).
823. Akılda bulunmak :
(14,42).

²¹⁹ kumkuma: içine zemzem, mürekkep gibi şeyler konan yuvarlak testi, çömlek.

²²⁰ yakın : (Arapça) Kesin olarak bilme, sağlam bilgi.

824. Akılda kalmak :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,25,26,29,37,38,39,40,42).
825. Akılda tutmak :
(6,9,22,23,25,29,37,42).
826. Akıldan atmak :
(17,42).
827. Akıldan bulmak/ **çözmek, söylemek** :
(13,17,40,42).
828. Akıldan çıkmak/ **çıkarmak** :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,26,29,30,32,37,38,39,40,42).
829. Akıldan gayr-i müsellaah :
(8,17,42).
830. Akıldan geçirmek :
(13,14,37,40,42).
831. Akıldan geçmek :
(17,42).
832. Akıldan gitmemek/ **söküp atamamak** :
(13,17,40,42).
833. Akıldan yana züğürt olmak :
(8,13,26,30,40,42).
834. Akıldan yaya :
(14).
835. Akılla ölçmek/ **tartmak** :
(14,42).
836. Akıllar pazara çıkmış/ **gelin olmuş herkes kendi aklını beğenmiş** :
(13,23,35,37,40).
837. Akıllara durgunluk vermek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
838. Akıllara ziyan :
(2,6,22,29,39,40,42).
839. Akılları durdurmak :
(2,6,18,22,26,29,40,41,42).
840. Akıllı davranmak :
(13,17,29,40,42).
841. Akıllı düşman²²¹ :
(14,35,42).
842. Akıllı geçinmek :
(9,13,17,23,29,37,40,42).
843. Akıllı kârı :
(17,26,42).
844. Akıllı uslu :
(2,6,8,9,11,17,21,23,24,28,29,34,37,39,40,42).
845. Akıllılık taslamak :
(17,42).
846. Akıllınız kim? - Öndeki zincirli/ **zirdeli** :
(2,8,13,35,36,38,40,42).

²²¹ Akıllı düşman akılsız dosttan yeğdir.

847. Akılsızlık parayla değil ya! :
(29).
848. Akım derken bokum demek/ taşımak :
(2,6,13,22,26,29,35,37,39,42).
849. Akına karasına bakmak :
(14,42).
850. Akını bokuna karıştırmak :
(2,21,22,29,39,42).
851. Akıntı çağanozu gibi :
(9,14,23,29,37,41,42).
852. Akıntıya bırakmak/ kapılmak :
(6,8,9,17,22,25,29,38,42).
853. Akıntıya gitmek :
(9).
854. Akıntıya kapılmak :
(23,37).
855. Akıntıya (karşı) kürek çekmek :
(1,2,3,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
856. Akıp gitmek :
(17,37,42).
857. Akidesi bozuk :
(17,23,35,36,37,42).
858. Akideyi bozmak :
(1,14,17,23,37).
859. Akim bırakmak :
(17,42).
860. Akim kalmak :
(9,17,23,42).
861. Akis bırakmak :
(17,42).
862. Akis bulmak :
(17).
863. Akis uyandırmak :
(9,17,23,37,42).
864. A köse, sayılmadık kaç tel sakalın/ saçın var? :
(2,6,13,21,22,29,35,36,38,40,42).
865. Akkoyunlu kara koyunlu, şeytan oyunlu :
(36).
866. Akla hayale gelmemek :
(6,8,9,17,22,42).
867. Akla gelmedik :
(23,25,37,41,42).
868. Akla gelen/ gelmeyen başa gelmek²²² :
(9,23,36,37,40,41,42).
869. Akla/ hatıra gelmek :
(6,9,17,21,22,23,26,37,40,41,42).

²²² Akla gelmeyen (gelen) başa gelir.

870. Akla kararı seçmek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,24,28,29,30,32,33,34,36,37,38,39,40,41,42).
871. Akla sığar gibi :
(37).
872. Akla sığmak :
(6,9,22,23,29,32,37,41,42).
873. Akla uymak :
(2,6,14,22,26,29,30,34,39,40,42).
874. Akla yakın :
(2,6,8,9,14,17,18,22,23,29,30,32,34,37,39,40,42).
875. Akla yatmak/ yatkın :
(29,37).
876. Akla yelken etmek :
(9,14,26,35,42).
877. Akla zarar (akıllara ziyan) :
(2,6,9,21,22,23,26,29,32,37,39,40,42).
878. Akılı/ kafası almamak :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,29,32,33,37,38,39,40,41,42).
879. Akılı arkada kalmak :
(32).
880. Akılı basmak :
(29,42).
881. Akılı başına gelmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,40,41,42).
882. Akılı başına yâr olmamak :
(14,33,42).
883. Akılı başında değil :
(1,6,13,18,21,23,29,32,40,42).
884. Akılı başında kalmamak :
(13,17,42).
885. Akılı başında/ başta olmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,33,34,37,39,40,41,42).
886. Akılı başından bir/ iki karış yukarı/ yukarıda olmak:
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,26,29,32,36,37,39,40,42).
887. Akılı başından çıkmak :
(4,14,42).
888. Akılı başından gitmek :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
889. Akılı başka yerde olmak :
(6,8,13,17,22,29,37,38,40,42).
890. Akılı başta olmamak :
(13,42).
891. Akılı bir karış havada :
(8,29).
892. Akılı bir yerde olmak :
(37).

776. Akılı/ akı bokuna karışmak :
(2,4,5,6,8,9,13,21,22,23,29,37,39,42) (argo).
893. Akılı bulanmak :
(14,32,42).
894. Akılı çatallanmak :
(42).
895. Akılı çelinmek :
(41,42).
896. Akılı çıkmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
897. Akılı dağılmak :
(6,8,13,14,17,22,29,37,40,42).
898. Akılı durmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
899. Akılı ermek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,22,23,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
900. Akıl-ı evvel :
(1,2,4,6,9,11,14,21,22,23,29,26,31,32,37,39,41,42).
901. Akılı fırtılamak :
(29,42) (argo).
902. Akılı fikri (bir şeyde olmak) :
(1,2,6,8,13,21,22,23,37,39,40,42).
903. Akılı gideyazmak :
(13,40,42).
904. Akılı gitmek :
(2,6,8,9,14,18,21,22,23,25,26,32,37,38,39,40,42).
905. Akılı gözünde :
(2,6,8,14,22,26,29,39,40,42).
906. Akılı kalmak :
(6,8,14,22,29,37,38,41,42).
907. Akılı karalı :
(9,14,26).
908. Akılı karışmak :
(1,2,6,8,9,13,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
909. Akılı kesmek/ yatmak :
(1,2,4,6,7,8,9,14,15,18,21,22,23,24,25,29,30,33,34,37,38,39,40,41,42).
910. Akılı kısa/ kıt :
(1,8,14,13,40,42).
911. Akılı okkadan dört yüz dirhem eksik olmak :
(22,36).
912. Akılı pusmak :
(42).
913. Akıl-ı selim (sahibi) :
(11,14,42).
914. Akılı sıra :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,26,29,33,37,39,40,42).

915. **Aklı sonradan (başına) gelmek :**
(2,6,8,14,21,22,26,29,37,38,39,40,42).
916. **Aklı şaşmak :**
(14,26,42).
917. **Aklı/ kafası, zihni takılmak :**
(2,6,8,9,17,18,22,23,29,32,37,39,40,42).
918. **Aklı tam ayar :**
(37).
919. **Aklı tepesinden yukarı olmak :**
(42).
920. **Aklı yâr olmak :**
(14,42).
921. **Aklı yetmek :**
(8).
922. **Aklı yumurta sarısıyla beslenmek :**
(13,40,42).
923. **Aklı zıvanadan çıkmak :**
(2,6,13,17,22,26,29,37,38,39,40,42).
924. **Aklına bir şey takılmak :**
(13,42).
925. **Aklına düşmek/ gelmek :**
(1,2,4,6,8,9,14,18,21,22,23,24,25,29,32,33,37,38,39,40,42).
926. **Aklına esmek :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
927. **Aklına gelen başına gelmek :**
(2,4,6,18,20,21,22,24,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
928. **Aklına geleni söylemek :**
(6,9,22,23,29,37,42).
929. **Aklına geleni yapmak :**
(6,9,17,22,23,26,29,37,42).
930. **Aklına/ hatırına gelmek/ düşmek :**
(2,6,8,9,14,18,21,22,24,25,29,33,37,39,40,41,42).
931. **Aklına getirmek :**
(6,8,22,29,37).
932. **Aklına hiffet getirmek :**
(13,40,42).
933. **Aklına/ kafasına koymak :**
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
934. **Aklına/ kafasına sığdırmak :**
(1,8,9,13,14,17,23,37,42).
935. **Aklına/ kafasına sığmamak :**
(2,6,18,21,22,29,37,39,40,42).
936. **Aklına sokmak :**
(8,14).
937. **Aklına şaşmak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,22,23,29,30,37,39,40,42).
938. **Aklına takmak/ takılmak :**
(2,6,8,9,18,20,21,22,23,24,29,37,38,39,42).

939. **Aklına turp sıkayımı!**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,25,29,30,37,39,40,42) (argo).
940. **Aklına tükürmek :**
(8,29,37).
941. **Aklına uymak :**
(6,8,9,17,22,23,25,29,30,32,37,38,42).
942. **Aklına yatmak :**
(1,4,6,14,17,22,26,42).
943. **Aklına yelken etmek :**
(8,14,17,23,37,40,42).
944. **Aklına yerleştirmek :**
(14,42).
945. **Aklına yer etmek :**
(2,4,6,14,18,21,22,24,29,39,40,42).
946. **Aklında kalmak :**
(2,6,8,17,18,20,21,23,25,29,37,38,39,40,42).
947. **Aklında olmak :**
(8,23,25,29,37,39).
948. **Aklında/ fikrinde tutmak :**
(2,4,6,8,13,14,18,21,23,29,37,39,40,42).
949. **Aklından bile geçmemek :**
(29).
950. **Aklından/ kafasından çıkarmak :**
(1,2,8,14,26,40,42).
951. **Aklından/ hatırlından çıkmak :**
(6,8,9,18,21,22,23,26,29,33,37,39,40,41,42).
952. **Aklından/ fikrinden, gönlünden, hatırlından, kafasından geçmek/ geçirmek²²³ :**
(1,2,4,6,8,9,14,18,20,21,22,23,25,26,29,34,37,38,39,40,42).
953. **Aklından zoru olmak :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
954. **Aklını almak :**
(6,8,13,14,21,22,24,28,29,30,33,34,38,39,40).
955. **Aklını baştan uçurmak :**
(14).
956. **Aklını başına almak/ devşirmek, toplamak :**
(1,2,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,36,37,39,40,41,42).
957. **Aklını başından almak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,32,33,34,37,39,40).
958. **Aklını başından çıkarmak :**
(14).
959. **Aklını başka yere vermek :**
(9,23,32,37).
960. **Aklını beğenmek :**
(4,14,42).

²²³ Donsuzun aklından iki metre bez geçer.

961. **Aklını (bir şeyle) bozmak :**
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
962. **Aklını bulmak :**
(14).
963. **Aklını çalmak :**
(1,2,4,6,9,21,22,23,24,28,29,33,34,37,39,42).
964. **Aklını çelmek :**
(1,4,6,8,9,13,14,18,21,22,23,25,29,32,37,38,40,42).
965. **Aklını dağıtmak :**
(14).
966. **Aklını dermek :**
(14).
967. **Aklını işletmek :**
(14,40,42).
968. **Aklını kaçırmak/ kaybetmek, oynatmak, yitirmek :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,33,37,39,40,41,42).
969. **Aklını kullanmak :**
(42).
970. **Aklını peynir ekmekle yemek :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,34,37,38,40,41,42).
971. **Aklını şaşırmak :**
(6,8,14,22,23,29,37,38,42).
972. **Aklını uğrulamak :**
(14).
973. **Aklını üstüne almak :**
(41,42).
974. **Aklını yağmaya/ talana, yele vermek :**
(14).
975. **Aklının çivisi/ bir tahtası eksik olmak :**
(2,6,8,21,22,29,30,38,39,40,42).
976. **Aklının kıyısından/ ucundan, köşesinden bile geçmemek :**
(6,8,9,13,14,17,22,38,40,42).
978. **Aklının terazisi bozulmak :**
(6,8,9,13,22,23,32,37,40,42).
979. **Aklınla bin/ çok yaşa! :**
(8,9,13,14,17,23,29,37,40,42).
980. **Akmasa da damlar :**
(6,17,22,23,29,35,37,38,41,42).
981. **Akordu bozulmak :**
(9,29,37,42).
982. **Akort etmek :**
(9,23,29,37,42) (argo).
983. **Akrep gibi sokmak :**
(14,17,29,35,42).

984. Aksak eşekle yüksek dağa çıkmak²²⁴ :
(23,37).
985. Aksayanla aksak, suya gidenle susak :
(2,6,13,21,22,29,30,35,38,40,42).
986. Aksırığı cinli :
(13,17,21,40,42).
987. Aksırıklı tiksirikli :
(13,37,40,42).
988. Aksi gitmek :
(8,17,32,42).
989. Aksiliği tutmak :
(13,17,21,29,37,42).
990. Aksiliği üstünde :
(23,29,37).
991. Aksilik çıkmak :
(9,23,37).
992. Akşam ahıra, sabah nahıra/ çayıra²²⁵ :
(2,6,9,13,17,21,22,23,29,30,37,39,40,42).
993. Akşam akşam :
(17,29,37,42).
994. Akşam demez, sabah demez :
(17,42).
995. Akşam garipliği :
(13,17,40,42).
996. Akşam güneşi :
(8,13,26,37,40,42).
997. Akşam Hacı Mehmet, sabah eskici Yahudi :
(2,35,36,40,42).
998. Akşam ise yat, sabah ise git :
(6,22,35,36).
999. Akşam karanlığı :
(17,37,42).
1000. Akşam kavil, sabah savul :
(2,6,11,17,22,29,35,36,38,39,40,42).
1001. Akşam pazar²²⁶ :
(35,40,42).
1002. Akşam yezit diye öldürmek, sabah şehit diye namazını kılmak :
(42).
1003. Akşama doğru :
(2,6,9,17,21,22,29,34,37,40,42).
1004. Akşama kadar :
(17,37,42).
1005. Akşama kalmak :
(17,37,42).
1006. Akşama sabaha yolcu olmak :
(14).

²²⁴ Aksak eşekle yüksek dağa çıkılmaz.

²²⁵ nahır : Sığır sürüsü.

²²⁶ Akşam pazarı sabaha yöndür.

1007. Akşama sabaha :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
1008. Akşamdan akşama :
(17,37,42).
1009. Akşamdan kalma :
(8,9,11,13,14,17,21,23,25,26,29,32,40,41,42).
1010. Akşamdan kavur, sabaha savur :
(2,6,9,11,13,17,21,23,24,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
1011. Akşamdan sonra dükkan açmak :
(42).
1012. Akşamdan sonra merhaba/ sabahlar hayrolsun :
(1,2,6,8,9,13,17,21,22,23,29,32,35,36,37,40,42).
1013. Akşamı bulmak :
(6,9,17,22,23,29,37,42).
1014. Akşamı sabahına uymamak :
(14).
1015. Akşamı iple çekmek :
(24,42).
1016. Akşamlık sabahlık :
(9,23,29,37).
1017. Aktan karadan anlamak :
(14,42).
1018. Aktan karadan geçmek :
(14,42).
1019. Aktan karadan haberi olmamak/ yok :
(13,17,40,42).
1020. Aktarma yapmak :
(9,17,23,40,42).
1021. Al abdestini, ver pabucumu227:
(2,3,4,6,8,9,11,13,15,22,29,30,35,36,38,39,40,42).
1022. Al al olmak :
(17,25,29,32,42).
1023. Al Allah kulunu, zapteyle delini :
(2,11,17,29,35,36,38,40,42).
1024. Al aşağı, vur yukarı :
(8,9,17,23,29,32,37,42).
1025. Al basmak :
(2,9,11,14,17,21,23,26,29,37,39,40,42).
1026. Al baştan etmek :
(8,32).
1027. Al benden de o kadar :
(2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
1028. Al benili :
(35,42).
1029. Al beş parmak da bundan :
(14).
1030. Al birini vur/ çarp, çal birine/ ötekine :
(2,6,8,9,11,13,17,18,21,22,24,26,29,30,32,35,37,39,40,41,42).

1031. Al bundan da on paralık :
(13,40,42).
1032. Al bunu da Cebrail' ine giydir :
(16).
1033. Al dağlardan kengeri, ver devenin ağzına :
(42).
1034. Al eylemek :
(17,42).
1035. Al giymedim ki, alınayım²²⁸ :
(2,6,8,9,13,17,22,23,29,35,37,38,39,40,41).
1036. Al gülüm, ver gülüm :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
1037. Al haberi, git kabarı kabarı :
(2,6,8,22,29,35,36,40,42).
1038. Al hocam muskanı babam kaykıldı :
(7).
1039. Al kan içinde yatmak :
(14).
1040. Al kanlara boyanmak :
(1,2,4,6,9,14,17,18,22,23,29,32,33,37,39,40,42).
1041. Al kaşağıyı gir ahıra yarası olan gocunsun :
(17).
1042. Al kiraz üstüne kar yağmış :
(9,17,23,35,36,37,40,42).
1043. Al külâh ver külâh :
(4,36).
1044. Al (Hacı Ağa) külâhını/ pabucu, eyvallahı (da) içinde :
(2,7,14,15,16,29,35,36,40,42).
1045. Al on paralık da ondan :
(17,42).
1046. Al sana bir daha :
(1,17,29,37,42).
1047. Al takke, ver külâh :
(1,2,6,8,9,11,14,15,17,21,22,23,24,28,29,34,35,36,37,39,40,41,42).
1048. Ala alaya kalmak :
(9,42).
1049. Ala bulanmak :
(22,42).
1050. Alabanda çekmek/ vermek :
(26,29,37,42) (argo).
1051. Alabanda olmak :
(10,29,42) (argo).
1052. Alabandayı yemek :
(1,9,10,17,21,23,37,42) (argo).
1053. Alabildiğine gitmek/ koşmak :
(14,35,40,42).

²²⁸ Al giyen alınır.

1054. Alaca bulaca :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,23,29,31,34,37,39,40,42).
1055. Alaca dana, ak buzağı sade sizde mi var? :
(42).
1056. Alaca düşmek :
(9,23,37,42).
1057. Alaca karanlık :
(2,6,8,17,22,23,26,29,31,39,40,42).
1058. Alacağı olmak²²⁹ :
(1,2,6,8,9,17,18,21,22,23,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
1059. Alacağın bir iğne, çeliğin okkasından sana ne?:
(6,22,35,36,38,42).
1060. Alacağına şahin, vereceğine karga/ kuzu, kuzgun:
(2,6,8,9,13,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
1061. Alacağına tutmak :
(37).
1062. Alacağını almak :
(17,42).
1063. Alacak verecek :
(9,23,29,37,42).
1064. Alacaklı çıkmak :
(17,37,42).
1065. Alacaklı olmak :
(37).
1066. Alacası içinde²³⁰ :
(7,14,26).
1067. Alafranganın bebesi :
(10) (argo).
1068. Alâka beklemek :
(17).
1069. Alâka çekmek/ toplamak, uyandırmak :
(8,17,37,42).
1070. Alâka duymak :
(8,9,23,37,42).
1071. Alâka görmek :
(8,17,42).
1072. Alâka göstermek :
(8,17,42).
1073. Alâkadâr olmak :
(9,17,37,42).
1074. Alâkası kesilmek :
(17,42).
1075. Alâkasını çekmek :
(17,42).
1076. Alâkasız kalmak :
(17,42).

²²⁹ Alacağım olsun da ala kargada olsun.

²³⁰ İnsan alacası içten hayvan alacası dıştan.

1077. Alâkaya çay demlemek :
(42).
1078. Alâkayı kesmek :
(8,9,23,37,42).
1079. Alamet-i farika :
(9,11,31).
1080. Alan razı/ memnun, satan razı/ memnun :
(2,6,8,20,21,22,29,30,38,39,40,41,42).
1081. Alan talan etmek :
(2,6,8,9,14,17,22,23,29,30,37,38,39,40,42).
1082. Alarga durmak :
(1,9,10,17,29,37,42) (argo).
1083. Alarga geçmek :
(10) (argo).
1084. Alargada olmak :
(9,10,17,42) (argo).
1085. Alargadan seyretmek :
(9,10,29,37) (argo).
1086. Aları aları bakmak :
(26,42).
1087. Alarm durumu :
(17,42).
1088. Alarm vermek :
(17,42).
1089. Alarma geçmek :
(9,29,37).
1090. Alaşağı etmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,41,42).
1091. Alavere dalavere, Kürt Mehmet nöbete :
(2,5,6,7,8,13,17,21,22,29,30,39,40,42).
1092. Alavere dalavere çevirmek/ yapmak :
(2,8,9,14,17,22,23,29,32,37,39,42).
1093. Alavere tulumbası :
(9,37).
1094. Alay alay :
(9,26,31,42).
1095. Alay bozmak :
(29).
1096. Alay geçmek :
(6,8,14,17,22,26,29,31,37) (argo).
1097. Alay gibi gelmek :
(17,29,37,42).
1098. Alay malay :
(1,17,26,29,37,42).
1099. Alay-ı vâlâ ile karşılanmak :
(9,26).
1100. Alaya almak :
(1,4,6,8,9,14,22,23,25,26,29,40,41,42).
1101. Alaya bozmak/ vurmak :
(29,37).

1102. Alaya çıkmak :
(29,37,42).
1103. Alayı karayı yığmak :
(42).
1104. Alayında olmak :
(2,4,6,9,21,22,23,25,29,37,39,40,42).
1105. Alaylı alaylı :
(29).
1106. Alaz alaz olmak :
(14).
1107. Alçacık boylu, kadife donlu :
(6,13,22,38,40,42).
1108. Alçacık/ küçük dağları ben yarattım demek :
(2,6,8,14,17,18,21,22,29,35,36,37,39,40,42).
1109. Alçak gönüllü olmak :
(1,6,11,13,21,22,23,24,26,32,35,40,42).
1110. Alçak gönüllülük göstermek :
(2,14,17,19,26,28,29,34,38,39,42).
1111. Alçak tabiatlı :
(26).
1112. Alçaktan almak :
(26,42).
1113. Alçaktan görüşmek :
(14,26,31,35,42).
1114. Alçaktan güreşmek :
(36).
1115. Aldı ele, girdi/ düştü yola :
(2,6,14,22,29,35,36,38,39,40,42).
1116. Aldı fitili :
(2,14,21,29,35,36,38,39,40,42).
1117. Aldı yürüdü :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,35,38,39,40,42).
1118. Aldığı aptes <abdest ürküttüğü kurbağaya
değmemek :
(2,4,6,8,9,17,22,23,25,29,37,40,42).
1119. Aldım sattım :
(42).
1120. Aldırmazlıktan gelmek :
(6,8,22,32,42).
1121. Âlem/ dünya başına dar gelmek/ yıkılmak,
zindan olmak :
(42).
1122. Âlem bir yana :
(14).
1123. Âlem yapmak :
(2,6,9,14,17,18,21,22,23,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
1124. Âleme bir parmak bal olmak :
(26,35,42).
1125. Âleme maskara/ destan, rüsvây olmak :
(14,32,35,36).

1126. **Âleme/ herkese sakal dağıtmak :**
(42).
1127. **Âleme sığmamak :**
(14).
1128. **Âleme talih, bize Kör Salih mi? :**
(2,8,39,40,42).
1129. **Âleme verir talkını, kendi yutar salkımı :**
(13,40,42).
1130. **Âlemi başına üşürmek :**
(14).
1131. **Âlemi başına yıkmak :**
(14).
1132. **Âlem-i ervâh :**
(11,31).
1133. **Âlemi tutmak :**
(14).
1134. **Âlemi var mı? :**
(2,6,8,9,11,17,22,23,37,38,40,42).
1135. **Âlemin ağzı torba değil ki büzesin :**
(6,22,35,36,37).
1136. **Âlemin ağzına/ ağzında sakal olmak :**
(13,40).
1137. **Âlemin ağzında sakız olmak :**
(6,17,22,32,35,41,42).
1138. **Alesta beklemek/ durmak, tutmak :**
(6,9,17,22,23,29,37,42).
1139. **Alet etmek/ olmak :**
(11,17,22,23,29,32,37,38,40,42).
1140. **Alev/ ateş bacayı/ saçığı sarmak :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,22,23,29,30,32,37,39,40,42).
1141. **Alev kesilmek/ alev yanmak :**
(1,9,14,31,32,40,42).
1142. **Aleyhinde bulunmak/ söylemek :**
(8,9,23,32,37,40,42).
1143. **Aleyhine dönmek :**
(8,32,37,40,42).
1144. **Alfabeyi sökmek :**
(29).
1145. **Alı al, moru mor :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,26,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,42).
1146. **Alı tuzağı olmamak²³¹ :**
(13,40,42).
1147. **Alıcı bulmak :**
(37).
1148. **Alıcı çıkmak :**
(37).
1149. **Alıcı görünmek :**
(17,42).

231 Al : hile.

1150. Alıcı/ alır gözle bakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
1151. Alıcı kılığına girmek :
(37).
1152. Alıcı kuş²³²:
(9,11,14,17,35,37,42).
1153. Alıcı melek :
(9,11,17,42).
1154. Alıcı verici :
(1,9,37).
1155. Alık alık :
(9,23,37).
1156. Alık salık :
(37).
1157. Alım satım :
(9,23).
1158. Alımı çalımı yerinde :
(22,42).
1159. Alımı da çalımı da yerinde olmak :
(6,13).
1160. Alımını almak :
(29).
1161. Alımlı çalımlı :
(2,6,8,18,21,22,23,29,37,39,40,41,42).
1162. Alın çatmak :
(26,42).
1163. Alın damarı çatlamak :
(1,4,6,9,11,13,14,22,23,26,32,35,36,38,40,42).
1164. Alın derisi değil, davul derisi :
(2,6,8,13,14,21,22,25,29,30,35,36,40,42).
1165. Alın teri dökmek :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,31,32,33,35,37,38,39,40,41,42).
1166. Alın teri ile kazanmak :
(4,14,17,23,26,35,36,37,42).
1167. Alın yazısı :
(1,2,11,13,14,17,21,23,26,29,30,31,33,34,35,36,37,39,40,41,42).
1168. Alına aldanmak :
(14).
1169. Alına salına :
(14).
1170. Alıp vereceği olmamak :
(9,13,14,17,23,42 37,40).
1171. Alıp veremediği bulunmak :
(42).
1172. Alıp vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,26,28,29,31,34,35,37,39,40,41,42).

232 Alıcı kuşun ömrü az olur.

1173. Alıp yürümek :
(8,9,13,23,29,37,38,42).
1150. Alır/ alıcı gözle bakmak :
(14,35).
1174. Alışverişi kesmek :
(17,29,37,42).
1175. Al-i Cengiz oyunu (oyynamak) :
(2,4,6,7,8,9,12,14,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
1176. Ali Fakı' ya yazdırdık, daha beter azdırdık²³³ :
(42).
1177. Ali kıran, baş kesen :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
1178. Ali Paşa narhı :
(14,35,36).
1179. Ali Paşa vergisi :
(4,5,27,35,42).
1180. Ali' nin külâhını Veli'ye,Veli'nin külâhını
Ali'ye giydirmek:
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
1181. Ali' ye edik, Veli' ye düdük :
(42).
1182. Âlim geçinmek :
(14).
1183. Alkış kopmak :
(17,37,42).
1184. Alkış toplamak :
(9,37).
1185. Alkış tufanı :
(9,37).
1186. Alkış tutmak :
(1,8,9,14,17,37,42).
732. Allah/ ahret adamı :
(8,14,21,24,25,26,28,29,32,34,35,39,40,42).
1187. Allah bana, ben de sana :
(6,8,14,21,22,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
1188. Allah bir dediğinden gayrı sözüne inanmamak:
(9,13,17,29,31,37,40,42).
1189. Allah büyüktür :
(1,6,9,14,17,21,22,23,29,37,40,42).
1190. Allah demek/ derim :
(8,9,13,17,26,29,37,40,42).
1191. Allah etmesin :
(1,6,8,9,11,14,21,22,26,29,30,37,39,40,42).
1192. Allah göstermesin :
(14,26,29,37,42).
1193. Allah (hakkı) için :
(4,6,8,9,11,13,14,21,22,23,25,26,29,30,31,37,39,40,42).

1194. Allah inandırırsın :
(26,29,31,40,42).
1195. Allah kapısı :
(14).
1196. Allah kerim yeri :
(27,29,35,42).
1197. Allah kulunu, zapteyle delini :
(13).
1198. Allah manda şifalığı/ şifası versin:
(8,13,17,29,37,40,42).
1199. Allah mübarek etsin! :
(6,22,26,37,42).
1200. Allah müstehakını/ lâyiğınını versin :
(1,6,13,21,22,26,29,37,40,42).
1201. Allah ne verdiyse :
(2,6,8,11,13,14,17,21,22,26,29,30,37,39,40,42).
1202. Allah övmüş de yaratmış :
(1,6,17,21,22,23,29,37,40,42).
1203. Allah seni/ sizi inandırırsın :
(1,6,9,22,29,37,42).
1204. Allah son gürlüğü versin :
(2,6,8,9,13,21,22,23,29,32,37,40,42).
1205. Allah taksimi²³⁴:
(2,8,9,13,15,29,38,39,42).
1206. Allah var :
(6,8,9,22,42).
1207. Allah vere de... :
(1,2,6,9,14,21,25,26,29,30,39,40,42).
1208. Allah vergisi :
(1,6,9,14,17,21,22,29,32,37,42).
1209. Allah yapısı :
(1,9,21,26,29,37,42).
1210. Allah yarattı dememek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
1211. Allah yavuz gözden saklasın :
(14).
1212. Allah yazısı :
(42).
1213. Allah "yürü ya kulum" demiş :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,34,37,39,40,42).
1214. Allah' a bir can borcu olmak :
(4,6,8,9,13,14,18,21,22,23,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
1215. Allah' a emanet :
(9,14,26,29,37,42).
1216. Allah' a havale etmek :
(14,26).
1217. Allah' a sığınmak :
(14,26).

234 Nasrettin Hoca.

1218. Allah' a yalvar :
(1,29).
1219. Allah' ı çok, insanı az bir yer :
(23,29,37,40).
1220. Allah' ı var :
(14).
1221. Allah' ın belâsı :
(1,4,6,22,23,26,29,42).
1222. Allah' ın bildiğini kuldân saklamak :
(4,6,14,22,38,42).
1223. Allah' ın binasını yıkmak :
(1,6,11,14,17,22,29,37,38,40,42).
1224. Allah' ın cezası :
(1,4,6,9,22,29,32,35,37,42).
1225. Allah' ın emri peygamberin kavli ile :
(26,29).
1226. Allah' ın emri :
(29,37,42).
1227. Allah' ın evi :
(1,6,22,29,42).
1228. Allah' ın gazabı :
(1,4,9,17,26,35,37,42).
1229. Allah' ın gücüne gitmek :
(14,22).
1230. Allah' ın/ Taarı'nın günü :
(1,2,4,6,9,11,13,17,18,22,25,29,30,32,35,37,40,42).
1231. Allah' ın hikmeti :
(1,9,23,29,37,42).
1232. Allah' ın işine/ hikmetine bak! :
(1,6,22,29,37,42).
1233. Allah' ın kulu :
(9,26,29,37).
1234. Allah' ını seven tutmasın :
(2,6,8,11,13,14,17,22,29,35,38,40,42).
1235. Allah' ını seversen :
(6,22,26,29,37,42).
1236. Allah' ını şaşırmaq :
(6,22,29,42) (argo).
1237. Allah' tan bilmek :
(14).
1238. Allah' tan bulmak :
(1,4,6,9,11,14,17,22,26,29,42).
1239. Allah' tan istemek :
(14).
1240. Allah' tan korkmak :
(1,6,9,11,14,17,22,26,29,31,36,37,42).
1241. Allah' tan/ anadan sıska, ne yapsın muska :
(35,36).
1242. Allahsız tosbağa :
(29,42) (argo).

1243. Allahü â'lem :
(26,42).
1244. Allak bullak etmek :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,34,37,39,40,42).
1245. Allâme kesilmek :
(14,29,35,37).
1246. Allâmelik taslamak :
(29,31,37).
1247. Allayıp pullamak :
(2,6,8,14,21,22,24,25,26,29,30,32,38,39,40,41,42).
1248. Allem (etmek) kallem etmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,28,29,30,35,37,38,39,40,42).
1249. Alman usulü :
(23,29,37).
1250. Almaz almaz bakmak :
(4).
1251. Almazdan almazdan :
(29).
1252. Almazsın satmazsın, pazarda işin ne? :
(2,6,13,21,29,35,36,38,40,42).
1253. Almış satmış, pencereyi/ çekmeceyi kapatmış :
(2,6,21,22,29,35,36,39,42).
1254. Alnı açık çıkmak :
(17,42).
1255. Alnı açık gezmek :
(13,40,42).
1256. Alnı açık olmak :
(7,11,14,15,26,31,32,42).
1257. Alnı açık, yüzü pak/ ak :
(1,2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
1258. Alnı ak :
(11,14,17,26,31,42).
1259. Alnı davul derisi/ derili :
(6,13,17,22,26,40,42).
1260. Alnı secdeden kalkmamak :
(6,17,22,42).
1261. Alnı secdeye varmamak/ gelmemek :
(29).
1262. Alnına kara çalmak/ sürmek :
(8,29,37).
1263. Alnına yapıştırmak :
(17,42).
1264. Alnına/ alnında yazılı/ yazılmış olmak :
(2,6,8,21,22,29,30,38,40,42).
1264. Alnında/ alnına yazılmış/ yazılı olmak :
(6,8,9,14,22,18,25,34,37,39,40).
1265. Alnından öpmek :
(8,26,29,32,37).
1266. Alnından ter boşanmak :
(26,32).

1267. Alnını açartmak :
(14,40,42).
1268. Alnını karışlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,25,26,28,29,30,31,34,35,36,37,39,40,42).
1269. Alnının akıyla :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
1270. Alnının ar damarı çatlamak :
(2,6,13,14,17,21,22,24,26,29,35,36,40).
1271. Alnının damarı çatlamak :
(4,8,17,18,21,24,25,28,30,34,35,39,42).
1272. Alnının kara yazısı :
(2,6,7,8,9,14,15,21,22,24,26,29,35,36,37,39,40,42).
1273. Alnının terini yemek :
(13,40,42).
1274. Alnının teriyle kazanmak :
(6,14,17,22,25,30,35,38,42).
1275. Alt alta, üst üste : (1,2,
(6,8,17).
1276. Alt bağında :
(26,42).
1277. Alt çenesinden girip üst çenesinden çıkmak :
(6,17,22,26,42).
1278. Alt etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,26,29,30,31,32,33,37,38,39,40,42).
1279. Alt tarafı/ yanı :
(2,6,8,11,21,22,25,29,31,32,34,37,39,40,42).
1280. Alt üst etmek :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,26,29,31,32,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
1281. Alt yanı çıkmaz sokak :
(2,4,6,9,14,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,42).
1282. Alt yanı kiraz bahçesi :
(2,6,8,22,29,35,36,38,40,42).
1283. Alt yeni, üst çıkmaz sokak :
(8,13,40).
1284. Altı alay, üstü kalay :
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,23,24,25,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
1285. Altı aylık seyisliği var, kırk yıllık fışkı/ at boku karıştırır/ eşeler :
(2,13,21,29,35,40,42).
1286. Altı Çapanoğlu :
(9).
1287. Altı kapıya bağlamak :
(10,29,42) (argo).
1288. Altı karış beberuhi :
(9,13,17,23,29,37,40,42).

1289. Altı kaval, üstü şışhane <şışehâne²³⁵ :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,
36,37,39,40,41,42).
1290. Altı okka etmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,31,32,35,37,38,39,40,42).
1291. Altı üstü :
(11,42).
1292. Altı üstüne dönmek/ gelmek :
(29,35,42).
1293. Altı yaş olmak :
(2,6,8,14,21,22,25,29,37,40,42) .
1294. Altıdan yemek :
(9,17,37,42).
1295. Altın adı pul oldu (kız adı dul oldu):
(2,6,9,14,22,26,29,30,35,37,40,42).
1296. Altın adını bakır etmek/ bakıra çıkarmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,
40,41,42).
1297. Altın babası :
(1,2,9,13,14,17,23,24,25,26,28,29,30,31,34,35,36,37,39,40,42).
1298. Altın beşik :
(9,37).
1299. Altın bilezik :
(1,2,4,9,11,13,14,17,21,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,39,
40,42).
1300. Altın çağ/ çağı :
(29,32,37).
1301. Altın devir :
(17,42).
1302. Altın eşik :
(29).
1303. Altın işi bakır olmak :
(14).
1304. Altın kesmek :
(2,6,9,11,14,21,22,24,26,29,32,37,38,39,40,42).
1305. Altın küpü :
(6,17,22,29,37,42).
1306. Altın leğene kan kusmak :
(2,6,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,32,35,36,37,39,40,42).
1307. Altın taş, üstün tokaç mı?:
(42).
1308. Altın/ nur topu :
(1,9,11,14,23,26,29,31,35,37,42).
1309. Altın tutsa, bakır kesilmek/ toprak olmak :
(2,6,9,13,17,22,23,29,32,35,37,40,42).
1310. Altın yıl dönümü :
(9,17,29,37).
1311. Altın yumurtlayan tavuk :
(9,15,23,29,32,37,40).

²³⁵ şışehâne : (Farsça) Şişe yapılan yer.

1312. Altına almak :
(6,14,17,22,26,31).
1313. Altına etmek/ kaçırmak, pislemek, yapmak :
(4,6,8,9,17,21,22,29,37,39,40).
1314. Altına yapışsa/ altın tutsa toprak olmak/
bakır kesilmek :
(9,14,18,25,29,30,40).
1315. Altında kalmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,
39,40).
1316. Altından Çapanoğlu çıkmak :
(2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,
35,36,37,38,39,40).
1317. Altından girip üstünden çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,
36,37,39,40,41).
1318. Altından kalkmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
40,41).
1319. Altını çizmek :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
1320. Altını ıslatmak :
(17,26,37,42).
1321. Altını üstüne döndürmek/ getirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,
38,39,40,42).
1322. Altmış altıya bağlamak²³⁶ :
(1,2,4,6,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,32,34,37,
38,39,40,42).
1323. Altta kalanın canı çıksın :
(1,2,4,6,8,9,13,14,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,36,37,39,40,42).
1324. Altta kalmak :
(9,11,23,37,41,42).
1325. Altta yok, üstte yok :
(8,17,23,29,37,42).
1326. Alttan/ aşağıdan almak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,
38,39,40,42).
1327. Alttan alta :
(2,4,6,8,9,11,14,18,22,29,30,32,37,39,42).
1328. Alttan güreşmek :
(2,6,8,14,21,22,23,24,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
1329. Alyon kesilmek²³⁷ :
(4,17).
1330. Amaç edinmek :
(9,17,23,37,42).

²³⁶ Abdülbâki Gölpınarlı, *Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılâp ve Aka kitabevleri, İstanbul 1977, s.22-23.

²³⁷ Alyon : Antoine Alion, Abdülmecit devrinde Beyoğlu'nda yaşamış zenginliği ile meşhur olmuş bir kimsedir.

1331. Amaç gütmek :
(9,23,29,37).
1332. Aman aralık vermemek :
(17).
1333. Aman bırakmamak :
(6,17,22,42).
1334. Aman bulmak :
(6,9,11,14,17,23,29,32,37,42).
1335. Aman dedirtmek :
(1,2,4,6,9,11,18,21,22,23,24,29,30,34,37,38,39,40).
1336. Aman demek²³⁸ :
(9,17,26,29,37,39,42).
1337. Aman dilemek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,26,27,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
1338. Aman dinlememek :
(13,40).
1339. Aman istemek :
(27).
1340. Aman vermek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,22,23,24,26,28,29,34,37,38,39,40,41,42).
1341. Aman ya Rabbi! :
(29).
1342. Aman zaman vermemek :
(2,4,6,8,9,11,14,21,22,23,25,26,29,32,33,36,37,38,39,40,42).
1343. Amana düşmek :
(14,16,17,42).
1344. Amana gelmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,39,40,42).
1345. Amanı kesilmek :
(2,6,11,14,17,22,25,26,28,29,34,35,38,39,40,42).
1346. Amanı tükenmek :
(14,26,35,42).
1347. Amansız taraftan yakalamak :
(2,9,14,26,34,39,40,42).
1348. Aması maması yok :
(13,29,37,40,42).
1349. Aması var :
(9,17,29,37,42).
1350. Amasya'nın bardağı, biri olmazsa bir daha :
(2,4,6,7,8,9,13,15,21,22,29,34,38,39,40,41,42).
1351. Ambargoyu kaldırmak :
(37).
1352. Amcalık etmek :
(9,23,29,37).
1353. Amcam (la) dayım hepsinden aldım payım :
(6,9,13,22,23,35,36,37,40,41).

²³⁸ Gölpınarlı, age, s. 23.

1354. Amentü demek :
(26,42).
1355. Âmin demek :
(26,42).
1356. Amiyane tabiriyle :
(8,23,37).
1357. Amma (da) yaptın (ha) :
(1,13,37,40,42).
1358. Amme-i davadan zembili yırttık :
(7).
1359. Amorti çarpmak :
(4,10,21,42) (argo).
1360. Amuda kalkmak :
(9,17,37,40).
1361. Ana ahça, baba bohça :
(42).
1362. Ana ata sofrasında büyümemek :
(42).
1363. Ana avrat asfalta koşmak :
(6,10,22,42) (argo).
1364. Ana avrat dümdüz/ düz gitmek :
(4,6,8,10,13,17,22,23,25,29,32,37,42) (argo).
1365. Ana avrat sövmek :
(14,26,42).
1366. Ana baba bir (kardeşler) :
(2,6,9,21,22,29,37,39,40).
1367. Ana baba eline bakmak :
(2,6,8,18,21,22,23,25,26,29,32,34,37,38,39,40,42).
1368. Ana baba evlâdı :
(14,17,26,31,42).
1369. Ana baba günü :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
1370. Ana baba kuzusu :
(6,11,17,18,21,22,24,25,26,29,32,33,35,36,37,38,39,41,42).
1371. Ana baba yavrusu :
(23,29,37).
1372. Ana bir (baba ayrı) :
(2,17,37).
1373. Ana hali olmak :
(42).
1374. Ana ile kız, helva ile koz :
(13,36,40,42).
1375. Ana karnına düşmek :
(40,42).
1376. Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocada arar :
(6,22,23,36,37).
1377. Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış :
(6,9,22,35).
1378. Ana rahmine düşmek :
(37).

1379. Ana sütü gibi (helâl etmek) :
(14).
1380. Ana var, anacık var :
(41,42).
1381. Ana yarısı :
(14,17,26,29,37).
1382. Ana yüreği :
(9,14,23,29,37).
1383. Anadan doğma değil, sonradan olma :
(21,35,36,42).
1384. Anadan doğma (olmak) :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,26,29,31,33,34,37,39,40,42).
1385. Anadan doğmuşa dönmek/ yeni doğmuş gibi olmak :
(2,4,6,8,9,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).
1386. Anadan emdiği burnundan gelmek :
(14).
1241. Anadan/ Allah' tan sıska, ne yapsın muska :
(8,42).
1387. Anahtar vermek :
(29).
1388. Anahtar deliğinden bakmak :
(17,29).
1389. Anahtar uydurmak :
(11,29,31).
1390. Anahtarı beline takmak :
(6,17,22,23,29,42).
1391. Anahtarını bulmak :
(26,42).
1392. Analar ne/ neler doğururmuş/ doğuruyor! :
(2,6,8,21,22,29,34,35,36,38,39,40,42).
1393. Analar/ ananız taş/ dert yesin, yarımşardan/
yarım yarım beş yesin :
(2,6,12,13,15,22,35,36,38,41).
1394. Anaları ne ki danaları ne olsun? :
(6,8,13,22,35,36,40,42).
1395. Analı babalı büyüsün :
(29).
1396. Analı kuzu, kınalı kuzu :
(1,9,23,29,35,36,37,40,41,42).
1397. Analık eliyle vermek :
(42).
1398. Analık etmek :
(9,17,26,29,37,40,42).
1399. Analık fenalık :
(29).
1400. Anam anam dediği, hamam anası kıl/ kel Fatma
değil mi? :
(13,35,36,42).
1401. Anam avradım olsun :
(8,13,17,37).

1402. Anam babam :
(4,9,10,13,26,37,40,42) (argo).
1403. Anam bacım olsun :
(4,6,22).
1404. Anam beni bir daha mı doğuracak? :
(42).
1405. Anamın ak sütü gibi helâl olsun :
(2,13,14,17,21,22,34,36,37,39,42).
1406. Anamın aşısı, tandırın başı :
(13,40,42).
1407. Anamın eğirdiği, babamın dokuduğu :
(2,42).
1408. Anan güzel mi? :
(2,6,8,10,11,13,21,22,29,39,40,42)(argo).
1409. Anan turp, baban şalgam, sen içinde/ nereden
çıktın gülbeşeker :
(6,17,22,35,36,39,40,42).
1410. Anan yahşi, baban yahşi :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,21,24,26,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,
41,42).
1411. Ananın/ ebenin örekesi :
(2,4,9,13,14,29,37,40).
1393. Ananız/ analar taş/ dert yesin, yarımşardan/
yarım yarım beş yesin :
(2,8,39,40,42).
1412. Anarşi yaratmak :
(42).
1413. Anası ağlamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,32,34,35,37,38,39,
40,42).
1414. Anası bellenmek :
(42).
1415. Anası danası :
(6,13,17,26,29,32,37,40,42).
1416. Anası kılıklı :
(13,21,23,37,40,42).
1417. Anası sarımsak, babası soğan :
(2,4,6,14,21,22,29,37,38,39,42).
1418. Ana(sı) usta (ekmeği) yufka yapar, çocuk usta
çift çift kapar :
(2,38,40).
1419. Anası yerinde :
(2,14,17,26,29,37,38,39,40,42).
1420. Anasına avradına sövmek :
(37).
1421. Anasından doğduğu gibi :
(6,13,17,21,22,40).
1422. Anasından doğduğuna pişman etmek :
(2,4,6,8,11,13,14,18,21,22,23,24,26,28,29,32,34,37,38,39,40,42).

1423. Anasından emdiği (süt) burnundan (fiil fitil) gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,26,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
1424. Anasını ağılatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,29,33,34,37,38,39,40,42).
1425. Anasını bellemek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,26,29,35,37,39,40,42).
1426. Anasını eşek kovalasın! :
(4,10,13,17,23,29,37) (argo).
1427. Anasını satayım! :
(11,14,21,22,23,24,29,34,37,39,40,42).
1428. Anasının ak sütü gibi helâl etmek :
(6,8,14,25,29,32,35,41,42).
1429. Anasının algısı başında imiş :
(7,35).
1430. Anasının ateşi başında :
(35).
1431. Anasının/ malın gözü :
(2,4,6,9,10,11,14,17,22,23,24,28,29,34,35,37,38,39,42) (argo).
1432. Anasının ipini/ ipliğini pazarda satmak/ pazara çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,10,17,21,22,23,29,35,37,38,39,40,42) (argo).
1433. Anasının kızı :
(2,4,6,11,17,22,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
1434. Anasının körpe kuzusu:
(2,6,8,14,22,25,35,39,40,41,42).
1435. Anasının nikâhını istemek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
1436. Anasının rahminde babasına götünü dönmek :
(10) (argo).
1437. Anasıyla danasıyla :
(42).
1438. Anca< antça beraber kanca beraber²³⁹ :
(1,2,3,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,28,29,31,32,34,35,37,38,39,42).
1439. Andını bozmak :
(1,9,23,29,37,42).
1440. Angaryaya koşmak :
(23,29,37).
1441. Anır eşşeğim anır, adın deftere geçti :
(3,7).
1442. Anka bezirgan :
(17,31,35,36,42).
1443. Anka gibi ismi var cismi yok :
(35,42).

²³⁹ Aydın Oy, "Deyimler ve Kaynakları Konusuna Birkaç Katkı", V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri 11, KB.yy., Ankara 1997, s.204.

1444. Anırtıyı kesmek :
(29).
1445. Anladığı dille konuşmak :
(42).
1446. Anladık yel değirmeni (ama) suyu nereden geliyor?:
(2,3,13,29,35,36,38,39,40,42).
1447. Anladım sa Arap olayım :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,32,34,35,36,37,39,40,42).
1448. Anladın mı kazın ayağını :
(42).
1449. Anlamazlığa vurmak :
(6,8,42).
1450. Anlamazlıktan gelmek :
(6,8,17,22,29,31,32,42).
1451. Anlamına gelmek :
(8,9,17,31,42).
1452. Anlaşıldı pederin bayraktar olduğu :
(2,6,13,22,29,40,42).
1453. Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi²⁴⁰ :
(2,3,4,6,8,12,13,15,17,21,22,29,35,36,37,39,40,41,42).
1454. Anlaşma yapmak :
(9,31,37).
1455. Anlaşmaya varmak :
(9,31,37).
1456. Anlata anlata bitirememek :
(6,17,22,29,37,38,42).
1457. Anlatışa göre verirler fetvayı :
(13,29,35,40).
1458. Anlayıp dinlemek :
(8,17,29,37,42).
1459. Anlayış göstermek :
(6,8,9,14,17,22,23,29,32,37,38,42).
1460. Anma töreni :
(17,31).
1461. Annelik etmek :
(29,37).
1462. Ant bozmak :
(1,17,31).
1463. Ant içmek :
(1,2,6,8,9,17,18,21,22,23,24,29,31,33,37,39,40,41,42).
1464. Ant olsun! :
(29).
1465. Ant verdirmek :
(1,2,9,23,29,37,39,40,42).
1466. Ant/ yemin vermek :
(1,2,6,8,9,11,22,23,31,34,38,39,40).

²⁴⁰ kerrake : Eskiden ilim adamlarının giydiği ince softan hafif ve dar bir üstlük.

1438. Antça> anca beraber, kanca beraber²⁴¹ :
(1).
1467. Antikasını bilmek :
(9,29,37).
1468. Apalak topalak :
(6,17,22,42).
1469. Apar topar etmek/ götürmek, sürüklemek :
(2,6,7,8,13,14,17,21,22,24,29,34,38,39,40,41,42).
1470. Apış arasında gezmek :
(13,40,42).
1471. Apışıp kalmak :
(6,13,14,17,22,23,29,37,40,42).
1472. Apolet kazanmak :
(17,42).
1473. Apoletleri sökülme :
(9,17,37,42).
1474. Aptal yerine koymak :
(17,23,31,37,42).
1475. Aptallığa vurmak :
(13,17,29,31,40,42).
1476. Ar/ namus belâsı :
(2,4,8,14,21,29,35,37,38,39,40,42).
1477. Ar damarı çatlamak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
1478. Ar namus tertemiz :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,29,34,35,37,39,40,42).
1479. Ar (ve hâya) perdesi yırtılmak :
(14,37,42).
1480. Ar yılı değil, kâr yılı :
(4,9,23,35,37,41).
1481. Ara/ aralarını açmak/ bozmak :
(1,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
1482. Ara/ aralarını bulmak/ düzelmek :
(6,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,26,28,29,31,32,34,35,36,37,38,42).
1483. Ara sıra :
(1,2,8,11,17,21,26,29,31,32,33,34,37,39,40,42).
1484. Ara vermek :
(6,8,9,17,22,23,26,37,40,42).
1485. Ara yerden kaldırmak :
(32).
1486. Arabasını düze çıkartmak :
(1,2,6,8,9,13,14,18,21,29,35,36,37,39,40,42).
1487. Arabasının tekerine çomak sokmak/ taş koymak :
(6,21,22,23,29,37,38,40,42).
1488. Arabayı çekmek :
(1,9,10,14,21,26,40,42) (argo).
1489. Arabayı devirmek :
(10,21) (argo).

1490. Arabı gülmek/ uyanmak :
(6,22,29,42) (argo).
1491. Arabın derdi kırmızı pabuç :
(3,7,15).
1492. Arabın gözü açıldı :
(17,23,29,37,42).
1493. Arabın yalellisi :
(12).
1494. Aracı koymak :
(23,29).
1495. Arada bir :
(2,4,6,18,21,23,25,26,29,33,37,39,40,42).
1496. Arada çıkarmak :
(1,2,4,6,9,17,22,26,29,31,32,37,39,40,42).
1497. Arada dağlar kadar fark olmak :
(2,4,6,9,14,21,22,26,29,32,38,39,40,42).
1498. Arada/ aralıkta kalmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,31,32,33,37,38,39,40,41,42).
1499. Arada kan bağı olmak :
(29,38,42).
1500. Arada kan bulaşığı olmak :
(2,6,22,29,40).
1501. Arada kan olmak :
(14).
1502. Arada kaynamak :
(26,29,37).
1503. Arada sırada :
(1,4,9,14,17,26,29,31,34,42).
1504. Arada yırtılan Bektaş Paşa'nın şalvarı :
(7).
1505. Aradan çekilmek :
(6,22,25,29,37,42).
1506. Aradan çıkarmak :
(1,4,6,17,22,23,26,29,31,32,38,40,41,42).
1507. Aradan çıkmak :
(2,6,9,11,14,21,22,26,29,33,38,39,42).
1508. Aradan kaldırmak :
(6,22,29,37,42).
1509. Aradığını bulmak :
(29,35).
1510. Arafat' ta soyulmuş hacıya dönmek :
(2,4,6,9,13,17,21,23,29,35,36,37,39,40,42).
1511. Araları açık olmak/ bozulmak :
(1,2,6,11,14,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,37,39,40,42).
1512. Araları iyi olmak :
(37,42).
1513. Araları şekerrenk olmak :
(6,8,21,22,38,42).
1514. Araları yağ/ yağlı bal/ ballı olmak :
(2,6,21,26,29,32,39,40,42).

1515. Aralarına almak :
(6,17,22,25,38,42).
1516. Aralarına kara çalı gibi girmek :
(13,32,42).
1517. Aralarına kara kedi girmek :
(1,2,6,18,22,25,26,41,42).
1518. Aralarında kan olmak :
(1,17).
1519. Aralarında karlı dağlar olmak/ bulunmak :
(2,4,6,13,17,22,29,35,36,37,39,40,42).
1520. Aralarından kara kedi geçmek :
(4,11,13,14,17,20,21,22,24,25,26,29,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
1521. Aralarından su sızmamak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
1481. Aralarını/ ara açmak/ bozmak :
(2,4,6,9,13,17,20,22,23,25,29,37,39,40,42).
1482. Aralarını/ ara bulmak/ düzelmek :
(1,2,6,9,13,17,20,22,23,25,29,31,37,39,40,42).
1522. Aralık bırakmak :
(17,42).
1523. Aralık vermek :
(9,17,23,26,37,40,42).
1498. Aralıkta/ arada kalmak :
(18,26).
1524. Aramakla bulunmamak/ ele geçmemek :
(2,6,17,21,22,23,29,35,36,38,39,40,42).
1525. Arap, Araba yüzün karadır demiş :
(13,17,35,40).
1526. Arap çorap :
(17,42).
1527. Arap damarlı :
(13,40,42).
1528. Arap dilini çıkarmış gibi :
(13,17,26,42).
1529. Arap gibi olmak :
(17,23,29,37,42).
1530. Arap olayım :
(9,14,23,26,29,35,36,37,42).
1531. Arap oynamak :
(42).
1532. Arap saçı gibi :
(1,8,14,17,23,25,29,31,35,36,37,42).
1533. Arap saçına dönmek :
(2,4,6,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,34,35,36,37,39,42).
1534. Arap uyandı :
(3,26,29,37).
1535. Arapkir mektubu :
(17,42).
1536. Arası açık/ bozuk olmak :
(13,17,42).

1537. Arası açılmak :
(9,14,29,38,41,42).
1538. Arası geçmeden :
(9,17,23,25,29,32,37,42).
1539. Arası hoş olmamak :
(1,4,9,23,29,37,40,42).
1540. Arası olmamak :
(29,37,42).
1541. Arası soğumak :
(1,2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,25,26,37,38,39,40,42).
1542. Arası şeker renk/ limoni olmak :
(13,17,25).
1543. Arasına karışmak :
(29,37).
1544. Araya almak :
(26,29,37).
1545. Araya girmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,26,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
1546. Araya gitmek :
(1,2,4,6,9,17,18,21,22,23,25,26,28,29,31,33,34,37,38,39,40,42).
1547. Araya karışmak :
(26,29).
1548. Araya koymak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,31,34,37,38,39,40,42).
1549. Araya lâkırdı/ lâf karışmak :
(17,29,42).
1560. Araya soğukluk girmek :
(2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,23,25,29,35,37,38,39,40,42).
1561. Araya söz karıştırmak :
(14).
1562. Araya taraya bulmak :
(36).
1563. Araya vermek :
(2,4,6,9,11,18,22,23,29,33,37,39,40).
1564. Arayan leylasını da bulur mevlasını da :
(7).
1565. Arayı açmak :
(6,8,22,23,29,37,42).
1566. Arayı bozmak :
(14).
1567. Arayı bulmak/ doğrultmak, düzeltmek :
(13,32,35,40,42).
1568. Arayı soğutmak :
(6,8,9,22,23,29,37).
1569. Arayı yapmak :
(2,4,6,8,9,11,14,21,22,23,24,26,28,29,34,37,38,39,40,42).
1570. Arayıp soranı bulunmamak/ yok :
(9,23,29,32,37).

1571. Arayıp sormak :
(2,6,8,9,17,21,22,23,26,29,37,38,38,39,40,42).
1572. Arayıp da bulamamak :
(9,23,29,32,37).
1573. Arayıp taramak :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,26,29,32,37,38,39,40,42).
1574. Arayıp yatmak :
(13,42).
1575. Arazi olmak :
(10,29,42) (argo).
1576. Araziye uymak :
(4,10,21,23,29,37,42) (argo).
1577. Arbede çıkarmak :
(42).
1578. Ard elden :
(42).
1579. Ardı arası kesilmemek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,26,29,35,37,39,40,41,42).
1580. Ardı ardına :
(1,9,29,37,42).
1581. Ardı kesilmek :
(9,23,26,29,37).
1582. Ardı/ arkası, önü sıra gitmek :
(2,6,8,22,23,26,29,33,37,39,40,42).
1583. Ardı yufka :
(35,42).
1584. Ardına/ arkasına, peşine düşmek/ takılmak :
(6,8,9,14,17,18,21,22,26,29,31,32,33,38,39,40,42).
1585. Ardına kadar açık :
(1,9,32,37).
1586. Ardına koymamak :
(14,26,31).
1587. Ardından atlı/ tatar kovalamak²⁴² :
(2,6,8,13,21,22,23,25,29,35,37,39,40,42).
1588. Ardından iş kaynatmak :
(14).
1589. Ardından kurşun atmak :
(14).
1590. Ardından sapan taşı/ kurşun yetişmemek :
(2,4,6,13,14,18,22,23,26,29,36,37,38,39,40,42).
1591. Ardından söylemek :
(14).
1592. Ardını almak/ getirmek :
(26,29,31,37).
1593. Ardını bırakmamak :
(9,29,37).
1594. Ardını boşlamak :
(26,29).

²⁴² Tatar : Eskiden posta sürücüsü; çok hızlı gittiklerinden kinaye.

1595. Ardını getirmemek :
(26,29).
1596. Ardını kesmek :
(9,37).
1597. Arı dalağı :
(37).
1598. Arı duru :
(29).
1599. Arı gibi çalışmak :
(11,13,17,29).
1600. Arı gibi sokmak :
(13,14,23,29,35,36,37,40,42).
1601. Arı gibi vızıldamak :
(13,40,42).
1602. Arı kovanı gibi işlemek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,31,32,35,36,37,39,42).
1603. Arı kovanına/ yuvasına çomak sokmak :
(8,13,23,29,38,39,41,42).
1604. Arı satmış/ yemiş, namusu kiraya/ tellala
vermiş/arkasına atmış :
(2,8,13,17,21,22,29,35,36,40,42).
1605. Arı sili :
(2,6,8,9,29,39,40,42).
1606. Arık altından tarla bağışlamak :
(42).
1607. Arına dokunmak/ gitmek :
(8,17,29,32,37,42).
1608. Arının dikenini görüp, balından el çekmek :
(2,6,9,21,22,29,32,35,36,38,40,42).
1609. Arının yuvasına/ inine, deliğine, kovanına
çöp/ kazık dürtmek/ sokmak :
(2,4,6,9,18,20,21,22,25,29,32,37,40,42).
1610. Ârif olan anlar :
(2,6,8,11,17,21,22,23,24,28,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
1611. Arife <arefe çiçeği :
(13,17,42).
1612. Aristo' ya irfan satmak :
(13,40,42).
1613. Ariyet almak/ vermek :
(17,42).
1614. Arka arkaya/ peş peşe :
(1,2,6,9,11,19,22,25,26,29,37,39,40,42).
1615. Arka arkaya vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,26,28,29,31,34,37,38,39,
40,42).
1616. Arka bulmak :
(6,8,9,17,22,25,32,37,42).
1617. Arka/ sırt çevirmek :
(2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,34,35,37,39,40,41,42).

1618. Arka çıkmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
1619. Arka kapıdan çıkmak/ mezun olmak :
(2,4,6,8,9,14,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
1620. Arka olmak :
(14,23,26,29,37,42).
1621. Arka plânda :
(8,29).
1622. Arka sokak :
(9,37).
1623. Arka vermek :
(1,4,9,14,17,23,25,26,29,31,37,42).
1624. Arkada bırakmak :
(1,2,4,6,9,17,21,29,37,39,40,42).
1625. Arkada gezmek :
(42).
1626. Arkada/ geride kalanlar :
(2,6,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
1627. Arkada kalmak :
(6,8,9,14,22,23,29,37,42).
1628. Arkadan arkaya :
(1,6,8,9,11,17,22,23,25,26,29,31,32,35,37,40).
1629. Arkadan söylemek/ konuşmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
1630. Arkadan düşman, yüze dost :
(42).
1631. Arkadan vurmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
1632. Arkadaş canlısı :
(8,9,13,14,17,37,38,40,42).
1633. Arkadaş değil, arka taşı :
(2,6,11,17,21,22,23,29,35,37,38,40,42).
1634. Arkadaş olmak :
(17,37,42).
1635. Arkanız deniz, önünüz domuz :
(7).
1636. Arkası alınmak :
(2,6,8,11,17,18,21,22,29,37,38,39,40,42).
1637. Arkası gelmek :
(6,8,9,22,23,29,37,42).
1638. Arkası kalın olmak :
(14,35,36).
1639. Arkası kesilmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
1640. Arkası mihrapta olmak :
(2,6,13,14,22,26,29,35,39,40,42).

1641. Arkası olmamak :
(9,14,23,26,29,37).
1582. Arkası/ ardı, önü sıra gitmek :
(1,6,17,23,29,35,37,39,40,42).
1642. Arkası/ sırtı pek/ kavi :
(1,2,6,9,11,14,18,21,23,24,26,28,29,31,34,35,37,39,40,42).
1643. Arkası üstü :
(2,6,8,9,11,17,21,22,29,40,42).
1644. Arkası/ sırtı yere gelmemek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
1645. Arkası yufka :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,30,35,37,38,39,40,42).
1646. Arkasına almak :
(1,6,17,22,29,37,39,42).
1647. Arkasına bakmadan gitmek :
(1,6,9,17,22,23,29,32,37,42).
1648. Arkasına dolaşmak :
(11,42).
1584. Arkasına/ ardına, peşine düşmek/ takılmak :
(1,2,4,6,8,9,17,18,21,22,23,24,26,29,37,39,40,42).
1649. Arkasında dolaşmak/ gezmek :
(1,2,6,9,17,18,21,22,23,24,26,28,29,31,34,37,38,39,40,42).
1650. Arkasında/ sırtında yumurta küfesi olmamak/ yok ya! :
(1,2,4,6,8,9,13,17,21,22,23,25,26,29,32,35,36,37,39,40,41,42).
1651. Arkasından atlı kovalamak :
(6,8,14,22,42).
1652. Arkasından dolaşmak/ gezmek :
(4,42).
1653. Arkasından koşmak :
(4,6,9,13,17,22,23,29,37,38,42).
1654. Arkasından kurşun atmak :
(14).
1655. Arkasından sapan taşı yetişmez :
(6,42).
1656. Arkasından sürüklemek :
(6,9,22,23,29,32,37,42).
1657. Arkasından teneke çalmak :
(1,8,13,17,25,32,40,42).
1658. Arkasını almak :
(2,4,6,8,9,17,21,22,23,29,32,37,40,42).
1659. Arkasını/ peşini bırakmak :
(6,8,9,13,22,23,29,32,37,38,40,41,42).
1660. Arkasını çevirmek/ dönmek :
(6,8,22,23,42).
1661. Arkasını (birine) dayamak :
(1,6,8,9,22,23,29,37,42).
1662. Arkasını getirememek :
(2,4,6,9,11,13,17,21,22,23,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).

1663. Arkasını/ sırtını sıvamak/ sıvazlamak :
(2,6,9,11,17,21,22,23,24,26,28,29,32,34,37,30,39,40,42).
1664. Arkasını vermek :
(2,6,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,39,40,42).
1665. Arkaya bırakmak/ koymak :
(9,14,17,29,37,42).
1666. Arkaya kalmak :
(9,17,23,37,42).
1667. Arma uçurmak/ budatmak :
(9,37).
1668. Armudun sapı, üzümün/ kirazın çöpü var demek
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
1669. Armut piş, ağzıma düş :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
1670. Armuttan kundura olmamak :
(13,40,42).
1671. Arpa ağzı söz söylemek :
(13,42).
1672. Arpa boyu kadar gitmek/ ilerlemek, yol gitmek:
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
1673. Arpa ekim, darı çıktı :
(2,6,9,14,17,21,22,23,25,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
1674. Arpacı kumrusu gibi düşünmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,41,42).
1674. Arpalı buğdaylı oturmak :
(42).
1675. Arpalık yapmak²⁴³ :
(2,6,8,9,17,21,22,23,24,28,29,30,32,37,38,39,40,42).
1676. Arpası az gelmek :
(9,17,42).
1677. Arpası çok gelmek :
(6,17,22,23,29,37,42) (argo).
1678. Arpaya katsan at yemez, kepeğe katsan it yemez :
(42).
1679. Arsız pirsiz :
(6,13,22,40,42).
1680. Arsızın yüzüne tükürmüşler, "yağmur yağıyor"
sanmış :
(13,35,36,41).
1681. Arslan bakışlı :
(26,42).
1682. Arslan/ aslan payı :
(3,11,35,36).
1683. Arslan sütü :
(10,16,35) (argo).

²⁴³ Arpalık : Eskiden müftü, kazasker gibi din görevlilerine aylık olarak verilen ayniyat ya da para.

1684. Arslanı yatağında avlamak :
(35).
1685. Arşına vurmak :
(29).
1686. Arşını ile alır, sındısı ile keser²⁴⁴ :
(42).
1687. Arşınları/ pergelleri açmak :
(29,31,42) (argo).
1688. Arşiv karıştırmak :
(10) (argo).
1689. Art ayağı ile kulağını kaşımak :
(2,4,6,8,21,22,29,36,39,40,42).
1690. Art düşünce/ niyet :
(2,8,9,13,18,21,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
1691. Art elden :
(2,9,29,37,40,42).
1692. Art eteğinde namaz kılınmak :
(2,6,9,13,14,17,21,22,23,26,27,29,37,39,40,42).
1693. Artık çok oluyorsun :
(13,40,42).
1694. Artık eksik helâl etmek :
(13,14,21,35,40,42).
1695. Artık sırtık :
(29).
1696. Artsız arasız :
(26,29,31).
1697. Arttıkça artmak :
(17,42).
1698. Arzı ubudiyet eylemek :
(42).
1699. Arzu buyurmak :
(17,42).
1700. Arzu doğmak :
(17,42).
1701. Arzu duymak :
(23,37,42).
1702. Arzuya dizgin vurmak :
(41,42).
1703. Arzuya düşmek :
(14).
1704. Arzuya kapılmak :
(42).
1705. Asabı bozulmak :
(8,17,42).
1706. Asabına dokunmak :
(8,17,31,42).
1707. Asabına hâkim olmak :
(17,42).

²⁴⁴ sındı : Makas.

1708. Asâyı dikmek :
(14,26,42).
1709. Asayış berkemal :
(9,23,29,37,42).
1710. Asfalt etmek :
(29) (argo).
1711. Asgariye indirmek :
(17,42).
1712. Asık surat :
(2,8,14,18,23,31,37,38,39,40,41,42).
1713. Asılacaksan İngiliz/ Frenk sicimi ile asıl :
(13,17,35,36,40).
1714. Asılma depoya gider :
(10,29,42) (argo).
1715. Asılmak basılmak :
(14).
1716. Asım asım olmak :
(42).
1717. Asıntı/ askıntı olmak :
(13,37,40,42).
1718. Asıntıya bırakmak :
(42).
1719. Asıp kesmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,41,42).
1720. Asit dilli :
(42).
1721. Asker çekmek :
(26,31,42).
1722. Asker çıkarmak :
(23).
1723. Askere alınmak :
(9,37).
1724. Askersiz hünkâr :
(14).
1725. Askıda bırakmak :
(6,8,14,22,23,29,32,37,42).
1726. Askıda kalmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40).
1717. Askıntı/ asıntı olmak :
(13,29,40,42) (argo).
1727. Askıya almak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
1728. Askıya çıkarmak :
(2,6,8,9,13,21,22,24,28,30,34,37,39,40,42).
1729. Aslan ağzına girmek :
(6,13,42).
1730. Aslan ağzında :
(6,14,22,25,30,42).

1731. Aslan gibi kükremek :
(6,22,40,42).
1732. Aslan kesilmek :
(6,9,17,22,23,25,29,32,37,38,42).
1733. Aslan olmak :
(14).
1682. Aslan/ arslan payı :
(1,2,4,6,7,8,9,13,14,15,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
1734. Aslan sütü :
(1,2,6,8,9,13,14,21,22,29,33,37,39,42).
1735. Aslan sütü emmiş :
(17,42).
1736. Aslan yatağı :
(29) (argo).
1737. Aslan yürekli :
(2,6,8,9,13,21,22,23,24,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
1738. Aslanın ağzına girmek :
(17,21,29,40,42).
1739. Aslanın ağzında olmak :
(17,23,29,42).
1740. Aslanın ağzından almak :
(9,37).
1741. Aslı astarı olmamak/ yok :
(1,4,6,8,9,13,14,21,22,23,25,29,30,34,35,36,37,39,42).
1742. Aslı çıkmak :
(6,8,9,22,23,25,26,29,37,42).
1743. Aslı faslı olmamak/ yok :
(1,2,6,9,13,14,17,18,22,23,24,25,28,29,35,36,37,42).
1744. Aslı nesli belirsiz/ yok :
(1,14,23,31,35,37,42).
1745. Aslı olmak :
(8).
1746. Aslı varsa yarın bayram :
(42).
1747. Aslı yok astarı yok :
(38,42).
1748. Aslına bakmak :
(6,8,22,25,29,42).
1749. Aslına dönmek :
(29).
1750. Aslına hu...nesline hu :
(7).
1751. Aslını aramak :
(29).
1752. Aslını astarını öğrenmek :
(17,42).
1753. Asma dikmek :
(10,21) (argo).
1754. Asma budandır gibi kırılmak :
(26,42).

1755. Asma kabağı gibi kollar :
(14).
1756. Asmalar budamak :
(14,26,35,36,42).
1757. Astarı yüzünden pahalı olmak/ pahalıya gelmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
1759. Astığı astık, kestiği kestik :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
1760. Astığını asmak, bastığını basmak :
(14).
1761. Aş başında usta, iş başında hasta :
(42).
1762. Aş damı/ evi :
(2,8,23,29,31,37,39,40,42).
1763. Aş deliye kalmak :
(2,21,26,29,39,40,42).
1764. Aş piş ağızıma düş :
(42).
1765. Aş pişti, bayram geçti :
(2,6,9,13,21,22,25,29,32,35,36,38,39,40,42).
1766. Aş pişti, Bayram/ kaşık üstüne dikildi :
(6,22,25,29,42).
1767. Aş yesem kaşığımda çıkar :
(42).
1768. Aş yermek/ ermek :
(1,2,8,9,13,17,21,23,29,31,33,37,40,42).
1769. Aşağı almak :
(9,17,23,26,31,37,42).
1770. Aşağı değil :
(17,42).
1771. Aşağı düşmek :
(9,17,31,37,42).
1772. Aşağı görmek/ saymak :
(6,8,9,13,17,19,22,23,25,32,37,40,42).
1773. Aşağı indirmek :
(6,17,22,42).
1774. Aşağı kalır yeri/ yanı olmamak :
(2,6,8,9,13,17,21,22,23,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
1775. Aşağı kalmak :
(4,6,8,9,11,21,22,23,25,29,37,39,40).
1776. Aşağı kattan saman yememek :
(42).
1777. Aşağı koysam pas olur, yukarı koysam is olur :
(2,4,6,22,29,30,35,36,38,39,40,42).
1778. Aşağı kurtarmamak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

1779. Aşağı mahalle sen misin, yukarı mahalle sen misin/ şen misin (diye gezmek) :
(2,8,13,21,29,35,36,40,42).
1780. Aşağı mahalle :
(10,29) (argo).
1781. Aşağı oturmak :
(26,42).
1782. Aşağı tabaka :
(8,13,32,40,42).
1783. Aşağı/ yukarı tükürsen sakal, yukarı/ aşağı tükürsen bıyık :
(2,4,6,8,9,13,17,18,20,21,22,23,24,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
1784. Aşağı yukarı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,26,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
1785. Aşağıdan almak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,37,39,40,41,42).
1786. Aşağıdan güreşmek :
(17,29).
1787. Aşağının bayağısı :
(17,29,42).
1788. Âşığa Bağdat yakın :
(17).
1789. Aşığı bek/ bey, cuk, çift oturmak²⁴⁵ :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,25,26,29,31,35,36,37,38,39,40,42).
1790. Aşığını boyamak :
(42).
1791. Aşık atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,31,32,37,38,39,40,41,42).
1792. Aşık oynamak :
(26,37).
1793. Âşık olmak :
(9,31,37).
1794. Âşıklısı olmak :
(8,32).
1795. Aşın koyusunda, işin kıyısında :
(6,22,25,35,36,42).
1796. Aşına ağu/ soğuk su katmak :
(14,41,42).
1797. Aşırı gitmek/ kaçmak :
(1,6,8,9,13,14,17,22,23,25,29,37,38,40,42).
1798. Aşırı taşırı :
(6,37,42).
1799. Aşırı uçlar :
(8,9,29,37).

²⁴⁵ cuk : Aşığın çukur göbek tarafı.

1800. Aşikâreye vurmak :
(17,31,42).
1801. Aşına, çıktı ocak başına :
(2,6,21,22,29,35,40,42).
1802. Aşinalık göstermek :
(6,17,22,23,29,37,40,42).
1803. Aşk etmek :
(2,6,8,9,11,22,26,29,37,38,39,40,42).
1804. Aşk illetine uğramak :
(14).
1805. Aşk yapmak :
(29,37).
1806. Aşka dalmak :
(29).
1807. Aşka düşmek/ tutulmak :
(6,14,22,29,33,37,42).
1808. Aşka gelmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,26,29,30,32,33,35,37,38,39,40,42).
1809. Aşkın taşkın :
(29).
1810. Aşkından ölmek/ çıldırmak, delirmek :
(13,29,40,42).
1811. Aşkından deli divane olmak :
(13,40,42).
1812. Aşna fişne etmek/ oynamak :
(1,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,37,40,42) (argo).
1813. Aşta tuzu bulunmak :
(1,14,29).
1814. Aşure budalası :
(14,35).
1815. Aşure gibi karmakarışık :
(35,36).
1816. Aşüftelik etmek :
(13,40,42).
1817. At/ dev, hamam anası :
(1,2,6,9,13,17,21,22,26,29,35,36,37,39,40,41,42).
1818. At başı :
(1,2,11,22,35,36,40,41,42).
1819. At başı gitmek :
(6,8,9,13,14,17,21,23,26,29,30,32,37,39,40,42).
1820. At başı farkla :
(9).
1821. At beslenirken, kız istenirken :
(6,13,17,21,22,35,36,38,40).
1822. At bin, cirit oyna :
(21,42).
1823. At cambazı :
(9,13,23,37,40,42).
1824. At çalındıktan sonra ahırın kapısını kapamak :
(2,6,9,13,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,39,40,42).

1825. At donu :
(37).
1826. At élin, it élin, bize ne? :
(2,6,11,22,29,35,36,38,39,40,42).
1827. At görür aksar, su görür susar :
(2,6,13,21,22,29,38,39,40,42).
1828. At gözü ile bakmak :
(8).
1829. At hırsız gibi :
(1,6,9,11,13,14,17,22,23,32,37,40,42).
1830. At/ it izi it/ at izine karışmak :
(2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,32,36,35,37,38,39,40,42).
1831. At kafalı, et kafalı :
(1,11,13,17,31,35,36,40,42).
1832. At koşturacak kadar :
(9,13,17,23,37,40,42).
1833. At koşturmak :
(2,6,8,13,17,22,29,30,32,38,39,40,42).
1834. At martini/ piştovu Debrelî Hasan (dağlar inlesin):
(3,35,41,42).
1835. At nalı kadar :
(9,11,17,23,29,37,42).
1836. At oynağı :
(29).
1837. At oynatmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,31,35,37,38,39,40,42).
1838. At pazarında eşek osurtmuyoruz! :
(2,8,9,21,35,37,42).
1839. At uşağı :
(11,42).
1840. At üstünde kazma kazmak :
(42).
1841. At var meydan yok :
(2,6,14,21,22,23,29,35,36,37,38,39,40,42).
1842. At yerine eşek bağlamak :
(2,6,13,14,22,29,30,35,38,39,40,42).
1843. Ata/ eşeğe binmeden ayaklarını sallamak :
(6,13,21,22,25,35,40,42).
1844. Ata et, ite ot dökmek/ vermek, yedirmek :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,25,26,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
1845. Ata nal çakıldığını görmüş, kurbağa ayaklarını uzatmış :
(2,6,9,13,17,21,22,29,36,38,40).
1846. Atadan oğula geçmek :
(17,42).
1847. Ateş açmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).

1848. Ateş alır gibi :
(42).
1849. Ateş almak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,24,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
1850. Ateş almaya mı geldin? :
(1,2,3,6,7,8,9,13,14,15,17,22,25,29,30,32,35,36,37,38,39,42).
1851. Ateş atmak :
(42).
1140. Ateş/ alev bacayı/ saçağı sarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
1852. Ateş basmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
1853. Ateş bırakmak :
(14,26).
1854. Ateş böceği görse yangın sanır :
(13,40,42).
1855. Ateş çıkmak :
(6,17,22,29,37,42).
1856. Ateş düşmek :
(14,25,26,29,37,42).
1857. Ateş etmek :
(2,4,6,8,9,11,17,18,21,22,26,29,31,32,37,39,40,42).
1858. Ateş gibi yanmak :
(29,35,37,42).
1859. Ateş hattı :
(37).
1860. Ateş içinde olmak :
(14).
1861. Ateş kesilmek/ saçmak :
(1,2,3,4,6,11,14,17,22,24,26,28,29,34,35,37,38,39,40,41,42).
1862. Ateş kesmek :
(4,6,9,22,29,32,37,42).
1863. Ateş kırmızısı :
(17,42).
1864. Ateş olsa cirmi kadar yer yakar²⁴⁶ :
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
1865. Ateş pahası/ pahasına :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
1866. Ateş parçası :
(6,8,9,17,22,29,37,42).
1867. Ateş püskürmek/ saçmak :
(1,2,3,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
1868. Ateş sarmak :
(14,17,42).

²⁴⁶ cirm : (Arapça) Büyüklük, hacim.

1869. Ateş üstünde oturmak :
(14,35,36).
1870. Ateş vermek :
(1,9,26,29,31,37).
1871. Ateş yağdırmak :
(2,6,8,11,14,17,21,22,26,29,37,38,39,40,42).
1872. Ateşe atılmak :
(4,26,42).
1873. Ateşe atmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,35,37,38,39,42).
1874. Ateşe düşmek :
(26,42).
1875. Ateşe/ yangına körükle/ kürekle varmak/
gitmek :
(4,6,13,17,22,26,35,40,42).
1876. Ateşe oturmak :
(14).
1877. Ateşe otursa inanmamak :
(14).
1878. Ateşe salmak :
(14).
1879. Ateşe su serpmek :
(14).
1880. Ateşe tutmak :
(2,6,8,11,21,22,24,28,29,34,37,38,39,40).
1881. Ateşe vermek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,26,28,29,30,31,33,34,35,37,
38,39,40,41,42).
1882. Ateşe vurmak :
(6,9,17,22,26,29,37,38,42).
1883. Ateşe vursan duman çıkmamak/ vermemek :
(2,6,9,13,17,21,29,35,38,39,40,42).
1884. Ateşe yağ dökmek :
(42).
1885. Ateşe yanmak :
(42).
1886. Ateşe yürüme :
(13,17,40,42).
1887. Ateşi başına vurmak :
(6,8,9,13,17,22,29,32,37,40,42).
1888. Ateşi çıkmak/ yükselmek :
(6,9,22,29,37,42).
1889. Ateşi düşmek :
(2,4,6,8,9,11,21,22,29,37,38,39,40,42).
1890. Ateşi kesmek :
(8,21).
1891. Ateşi sönmek :
(14,17,42).
1892. Ateşi uyandırmak :
(2,6,9,11,17,21,22,29,34,37,38,39,40,42).

1893. Ateşi yağla söndürmek :
(14,35,36).
1894. Ateşi yanık tutmak :
(42).
1895. Ateşin ağzına atılmak :
(17,42).
1896. Ateşine yandırmak :
(14,37).
1897. Ateşine/ nârına yanmak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,24,26,29,30,33,35,37,39,40,42).
1898. Ateşini almak :
(6,22,29,37,42).
1899. Ateşini söndürmek :
(41,42).
1900. Ateşle barut²⁴⁷ :
(35,37,41).
1901. Ateşle oynamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,40,41,42).
1902. Ateşle/ od su:
(14).
1903. Ateşler içinde :
(9,14,29,37,42).
1904. Ateşlere yakmak :
(14).
1905. Ateşten gömlek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
1906. Ateşten indirmek :
(17,42).
1907. Atı alan Üsküdar'a/ Üsküdar'ı geçti :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,13,15,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
1908. Atı eşkin, kılıcı keskin²⁴⁸ :
(2,6,21,22,26,24,29,35,38,39,40,42).
1909. Atın ölümü arpadan olsun :
(42).
1910. Atın yüğrükse bin de kaç²⁴⁹ :
(2,9,11,13,21,24,28,29,34,35,38,39,40,42).
1911. Atına eşek mi dedik? :
(2,6,22,29,35,38,39,40,42).
1912. Atını/ eşeğini sağlam kazığa bağlamak :
(2,4,6,11,18,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
1913. Atıp savurmak :
(42).

²⁴⁷ Ateşle barut bir yerde durmaz.

²⁴⁸ eşkin : Hızlı, yüğrük.

²⁴⁹ yüğrük : Hızlı giden, iyi koşan, süratli.

1914. Atıp tutmak :
(2,4,6,8,9,13,14,18,21,22,24,25,26,29,30,31,32,37,38,39,40,41,42).
1915. Atik davranmak :
(40,42).
1916. Atla arpayı/ arabayı dövüştürmek/ dalaştırmak :
(1,2,6,9,13,14,17,21,29,37,38,39,40,42).
1917. Atladı geçti/ gitti Genç Osman :
(13,17,29,37,42).
1918. Atlama tahtası :
(2,6,8,17,18,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
1919. Atlama taşı yapmak :
(1,6,11,13,22,27,31,37,40,42).
1920. Atlar anası :
(1,2,6,9,13,17,21,22,26,29,35,36,37,39,40,41,42).
1921. Atlaya zıplaya :
(29,37).
1922. Atlayıp geçmek :
(29,42).
1923. Atlet yapılı :
(17,42).
1924. Atlı ases gibi gezmek²⁵⁰ :
(29,35,41).
1925. Atlı kovalarcasına :
(37).
1926. Atlıyı atından, yaylıyı yoldan çevirmek :
(6,42).
1927. Atlıyı atından indirmek :
(2,6,14,21,22,29,35,38,39,40,42).
1928. Atlıyı attan, yaylıyı yoldan çevirmek :
(22,40).
1929. Atma Recep din kardeşiyiz :
(2,6,7,8,14,15,17,21,22,26,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
1930. Atmak tutmak :
(14).
1931. Atsan atılmaz, satsan satılmaz :
(2,6,8,9,13,21,22,24,28,29,30,34,37,39,40,42).
1932. Atta duran var, duramayan var :
(2,6,22,29,35,36,39,40,42).
1933. Attan inip, eşeğe binmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
1934. Attığı adından dönmemek :
(6,13,22,40,42).
1935. Attığı attık, tuttuğu tuttuk :
(2,6,8,9,14,22,29,35,36,38,40,42).
1936. Attığı taş dediği kuşu vurmamak :
(29).

²⁵⁰ ases : Gece bekçisi.

1937. Attığı taş yerine varmak :
(42).
1938. Attığı taş yerini bulmamak :
(42).
1939. Attığı tırnak bile olmamak :
(1,8,9,13,29).
1940. Attığı (kestiği) tırnak bile olamamak :
(6,22,37,42).
1941. Attığını/ uçarı vurmak :
(14,32,36,42).
1942. Av avlamak, kuş kuşlamak :
(17,42).
1943. Av avlandı tav tavlandı (deli evlendi) :
(2,6,11,13,14,17,21,22,29,35,36,37,38,40,41,42).
1944. Av bulmak :
(26,35,42).
1945. Av düşmek :
(26,42).
1946. Av havası :
(11,17,26,31,42).
1947. Av kaldırmak :
(26,42).
1948. Av köpeği gibi :
(26,31,37,42).
1949. Av kuşu :
(17,26,31,37,42).
1950. Av yakalamak :
(26,42).
1951. Aval aval (bakmak) :
(4,6,9,11,22,37,42).
1952. Avam takımı :
(17,42).
1953. Avans almak/ vermek :
(42).
1954. Avanta almak :
(29).
1955. Avanta çıkarmak :
(26,42).
1956. Avanta vermek :
(17,29).
1957. Avanta vurmak :
(22,29,42).
1958. Avanta yemek :
(6,22,29,42).
1959. Avantaya gelmek :
(29).
1960. Avara kasnak (gibi) işlemek :
(6,8,9,13,14,17,22,29,37,40,42).
1961. Avare dolaşmak :
(6,22,23,37,42).

1962. Avaz avaz bağırmak :
(1,2,6,9,13,18,21,22,24,26,29,31,34,39,40).
1963. Avazı çıktığı kadar (bağırmak) :
(1,6,9,17,22,26,31,37,42).
1964. Avcı elinden kurtulmuş gazele dönmek :
(26,42).
1965. Avcı kediye kurnaz fare :
(2,6,13,14,21,22,29,36,38,40).
1966. Avcı zağarı gibi ne yer, ne yedirir :
(35,36,42).
1967. Avcıya dağılmak :
(26,42).
1968. Avın düşkünlüğü, kişinin şaşkınlığı :
(1).
1969. Avlayıp, kuşlayıp getirmek :
(42).
1970. Avrat pazarı :
(38).
1971. Avucu içinde tutmak :
(41,42).
1972. Avucu/ avucunun içine almak :
(1,26,42).
1973. Avucu kaşınmak :
(2,6,8,9,13,17,21,22,23,26,29,37,39,40,42).
1974. Avucuna saymak :
(9,17,23,37,42).
1975. Avucunda tutmak :
(6,22,42).
1976. Avucundan okumak :
(17,42).
1977. Avucunu yalamak :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
1978. Avucunun/ cebinin içi gibi bilmek :
(6,8,9,13,14,17,22,23,29,32,37,38,40,41,42).
1979. Avucunun içinde tutmak :
(2,9,23,29,37,40,42).
1972. Avucunun/ avucu içine almak :
(1,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,38,39,40,41,42).
1980. Avuç/ el açmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
1981. Avuç dolusu :
(1,4,6,8,9,14,17,22,26,32,37,42).
1982. Avuç içi kadar (yer) :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,26,29,30,32,35,37,39,40,42).
1983. Avukatlığını yapmak :
(9,17,42).
1984. Avurdu avurduna çökmek/ geçmek :
(2,6,8,9,13,17,21,22,23,25,26,29,30,37,38,39,40,42).

1985. Avurdu büyük :
(17,42).
1986. Avurdu çökmek :
(6,14).
1987. Avurdu yelli :
(11,29).
1988. Avurt dağıtmak :
(13,26,40,42).
1989. Avur kesmek :
(42).
1990. Avurt öttürmek :
(6,17,42).
1991. Avurt satmak/ şişirmek :
(1,2,6,9,11,13,14,22,26,29,35,37,38,39,40,42).
1992. Avurt zavurt etmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,22,26,29,31,35,37,39,40,42).
1993. Avurtları birbirine geçmek/ çökmek :
(9,22,23,29,37).
1994. Ay ağılı :
(2,9,11,31,37,39,40,42).
1995. Ay aydın, hesabı belli :
(2,6,11,13,14,17,21,22,26,29,35,36,37,38,40,42).
1996. Ay ayı yıl yılı kovalamak :
(17,42).
1997. Ay bacayı aştı/ sardı :
(2,6,21,22,29,35,36,39,40,42).
1998. Ay balta :
(9,37).
1999. Ay dede :
(26,31,37).
2000. Ay dedeye misafir olmak :
(1,2,6,17,21,22,26,29,31,37,38,39,40,42).
2001. Ay görmek :
(26,42).
2002. Ay görünce bayram etmek :
(17,42).
2003. Ay gün tamam olmak :
(26,42).
2004. Ay harmanlamak :
(2,9,17,29,35,37,38,40,42).
2005. Ay ışığı :
(9,37).
2006. Ay karanlığı :
(2,9,29,37,39,40,42).
2007. Ay parçası (gibi) :
(1,8,9,11,13,14,26,31,35,37,40,42).
2008. Ay tutulmak :
(2,9,29,31,37,39,40,42).
2009. Ay yüzlü :
(14).

2010. Aya elek asmak :
(14).
2011. Aya "sen doğma ben doğuyorum" demek :
(2,6,13,14,22,26,29,31,35,36,40,42).
2012. Ayağa bağ olmak :
(30,42).
2013. Ayağa binmek :
(26,42).
2014. Ayağa demir çarık giymek :
(26,42).
2015. Ayağa dolaşmak :
(26,42).
2016. Ayağa düşmek :
(4,6,8,9,11,14,17,22,23,24,25,26,31,32,33,35,36,37,38,40,42).
2017. Ayağa fırlamak :
(6,8,9,22,29,37,42).
2018. Ayağa geçirmek :
(17).
2019. Ayağa gelmek :
(26,42).
2020. Ayağa gitmek :
(26,42).
2021. Ayağa ip takmak :
(26,42).
2022. Ayağa kaldırmak :
(2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,37,39,40,42).
2023. Ayağa kalkmak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,26,28,29,30,33,34,37,38,39,40,41,42).
2024. Ayağa sarılmak :
(42).
2025. Ayağa varmak :
(26,42).
2026. Ayağı alışmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).
2027. Ayağı bağlı :
(11,26,42).
2028. Ayağı bozuk :
(42).
2029. Ayağı cıvık :
(42).
2030. Ayağı çarıklı :
(8,17,26,32,42).
2031. Ayağı çekmek :
(26,42).
2032. Ayağı çukurda :
(42).
2033. Ayağı (birbirine) dolaşmak :
(1,4,6,8,9,14,18,21,22,23,24,28,29,31,32,34,37,39,40).
2034. Ayağı/ yolu düşmek :
(2,6,9,14,17,21,22,24,29,37,39,40,42).

2035. **Ayağı düze/ düz basmak/ gelmek :**
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,29,35,36,37,39,40,42).
2036. **Ayağı göğe ilişmek :**
(4,26,36,42).
2037. **Ayağı ile ağa uğramak :**
(26,42).
2038. **Ayağı ile gelmek :**
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,28,26,29,34,37,38,39,40,42).
2039. **Ayağı ile gitmek :**
(4,26,42).
2040. **Ayağı ile tutulmak :**
(14).
2041. **Ayağı ile tuzağa düşmek :**
(2,14).
2042. **Ayağı karada olmak :**
(14).
2043. **Ayağı karıncalı :**
(14,26,42).
2044. **Ayağı kaymak :**
(8,13,14,17,32,40,41,42).
2045. **Ayağı koltuğunda :**
(14).
2046. **Ayağı köke ilişmek :**
(14,35).
2047. **Ayağı suya ermek/ değmek :**
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
2048. **Ayağı şaşmak :**
(6,11,17,22,42).
2049. **Ayağı taşa değmek/ dokunmak, gelmek :**
(14,26,35,36,42).
2050. **Ayağı toprağa basmak :**
(4).
2051. **Ayağı tozu ile gelmek :**
(14,35).
2052. **Ayağı uğurlu :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,26,28,32,34,37,39,40,42).
2053. **Ayağı uğurlu gelmek :**
(29,41).
2054. **Ayağı üzengide olmak :**
(1,2,6,13,14,17,21,22,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
2055. **Ayağı varmamak :**
(14).
2056. **Ayağı yanmış köpeğe benzemek :**
(21).
2057. **Ayağı/ tabanı yanmış it gibi kaçmak/ dolaşmak, koşmak :**
(2,6,14,17,26,29,35,36,39,40,42).
2058. **Ayağı yerden kesilmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,18,21,22,23,26,29,32,37,39,40,42).

2059. **Ayağı yere basmamak/ değmemek :**
(2,4,6,8,11,13,14,18,21,22,25,26,29,30,32,35,36,38,39,40,41,42).
2060. **Ayağına bağ olmak :**
(2,6,8,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,34,37,39,40,41,42).
2061. **Ayağına bağ vurmak :**
(1,17,23,29,37,42).
2062. **Ayağına balta vurmak :**
(14).
2063. **Ayağına basmak :**
(42).
2064. **Ayağına bağ koymak :**
(14).
2065. **Ayağına çabuk/ tez :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,21,22,25,26,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
2066. **Ayağına çağırnak :**
(2,6,8,9,13,14,18,21,22,29,37,38,39,40,42).
2067. **Ayağına çelme atmak/ takmak :**
(9,14,29,32,37,41,42).
2068. **Ayağına dolamak/ dolanmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
2069. **Ayağına düşmek :**
(1,6,9,11,13,14,17,22,29,32,33,37,40,42).
2070. **Ayağına geçirmek :**
(8,9,32,37).
2071. **Ayağına gelen kısmeti tepmek :**
(13,17,40,42).
2072. **Ayağına (kadar) gelmek :**
(1,2,4,8,17,21,22,23,29,32,37,38,39,40,41,42).
2073. **Ayağına getirmek :**
(6,9,22,37,42).
2074. **Ayağına gitmek :**
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
2075. **Ayağına ip atmak/ takmak :**
(1,2,6,9,13,14,21,22,23,25,29,32,35,37,38,40,42).
2076. **Ayağına ip takıp sürütmeek :**
(17,35,36,42).
2077. **Ayağına kapanmak :**
(2,4,6,8,11,14,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
2078. **Ayağına karpuz kabuğu koymak :**
(42).
2079. **Ayağına kara su inmek :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41).
2080. **Ayağına kira istemek :**
(23,29,35,36,37).
2081. **Ayağına pabuç olamamak :**
(1,2,4,6,9,13,14,17,22,29,32,35,36,39,40,42).
2082. **Ayağına pek olmak :**
(9).

2083. Ayağına sıcak su mu, soğuk su / şerbet mu dökelim? :
(2,6,9,14,17,21,22,29,35,36,37,38,40,42).
2084. Ayağına sıkı :
(4,26,42).
2085. Ayağına su inmek :
(14).
2086. Ayağına taş değmek :
(14,42).
2087. Ayağına üşenmemek :
(29,37).
2088. Ayağına yatmak :
(42).
2089. Ayağına yüz sürmek :
(14).
2090. Ayağında donu olmamak :
(4,26,42).
2091. Ayağında donu yok, fesleğen ister başına :
(2,6,9,13,17,21,22,29,30,35,36,37,38,40,42).
2092. Ayağını alamamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,23,29,37,38,39,40,42).
2093. Ayağını altına almak :
(9,37).
2094. Ayağını bağlamak :
(1,9,14,17,23,29,37,42).
2095. Ayağını berk basmak :
(42).
2096. Ayağını büsbütün kesmek :
(42).
2097. Ayağını çabuk tutmak :
(14).
2098. Ayağını çekmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
2099. Ayağını çıkarmak :
(2,9,17,29,39,40).
2100. Ayağını denk almak/ atmak, basmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
2101. Ayağını giymek :
(9,17,29,37,42).
2102. Ayağını kaydırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,39,40,41,42).
2103. Ayağını kesmek/ çekmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
2104. Ayağını kırmak/ sımak :
(14).
2105. Ayağını mercimek kütüğüne dayamak :
(4,42).

2106. Ayağını merdâne basmak :
(14).
2107. Ayağını öpmek :
(13,14,17,23,29,37,40,41,42).
2108. Ayağını pek basmak :
(14,35).
2109. Ayağını taştan esirgemek/ sakınmak :
(14,26,42).
2110. Ayağını tek almak :
(9,17,37).
2111. Ayağını tetik almak :
(14,42).
2112. Ayağını vurmak :
(4,6,8,9,11,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
2113. Ayağını yere/ toprağa basmak :
(6,22,38,42).
2114. Ayağını yere bastırmamak :
(17,42).
2115. Ayağını yorgana göre uzatmak²⁵¹ :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
2116. Ayağının altına alıp tepelemek :
(13,42).
2117. Ayağının altına almak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
2118. Ayağının altına karpuz kabuğu koymak :
(1,2,4,6,7,8,9,13,14,15,17,18,21,22,23,25,26,29,35,36,37,39,40,42).
2119. Ayağının altında olmak :
(2,6,8,9,22,29,32,40,42).
2120. Ayağının altında yumurta mı var? :
(42).
2121. Ayağının bağını çözmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,26,29,37,38,39,40,42).
2122. Ayağının bastığı/ geçtiği yerde ot bitmemek :
(4,6,9,17,22,23,29,30,35,37,42).
2123. Ayağının birini çekmemek :
(26,42).
2124. Ayağının pabucu olamamak :
(2,4,6,8,9,17,22,29,30,37,39,40,42).
2125. Ayağının pabucunu başına giymek :
(2,6,9,13,14,21,22,23,29,35,36,37,38,40,42).
2126. Ayağının tozu/ tûrabı olmak²⁵² :
(2,4,6,9,14,17,21,22,23,25,26,33,35,37,38,39,41,42).
2127. Ayağının tozu ile :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,26,30,35,37,39,41,32,42).

²⁵¹ Ayağını yorganına göre uzat biçimiyle atasözüdür.

²⁵² tûrap : (Arapça) toprak, toz.

2128. **Ayađıyla tuzađa dűşmek :**
(28,29,34,38,39,40,42).
2129. **Ayak alamamak :**
(42).
2130. **Ayak alışmak :**
(26,42).
2131. **Ayak altı :**
(9,14,17,23,26,31,35,42).
2132. **Ayak altında bırakmak :**
(23,29,37).
2133. **Ayak altında dolaşmak :**
(6,8,9,13,14,17,22,29,37,40,42).
2134. **Ayak altında kalmak/ sürűnmek, inlemek :**
(2,6,9,14,18,21,22,24,25,26,29,33,38,39,40,42).
2135. **Ayak atmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,37,38,39,40,41,42).
2136. **Ayak ayak üstűne atmak :**
(9,11,37,42).
2137. **Ayak bağı olmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,25,26,27,29,31,32,35,37,38,39,40,41,42).
2138. **Ayak bağını çözmek :**
(6,9,22,26,42).
2139. **Ayak basacak yer olmamak/ bulunmamak :**
(14,26,36,42).
2140. **Ayak basılmamış :**
(17,42).
2141. **Ayak basmak :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,30,31,32,33,35,35,37,38,39,40,42).
2142. **Ayak bastı parası :**
(2,9,17,21,25,29,37,39,40,42).
2143. **Ayak çekmek :**
(14,26,42).
2144. **Ayak çıkmak :**
(6,9,22,42) (argo).
2145. **Ayak değiştirmek :**
(9,37).
2146. **Ayak değmemiş :**
(29).
2147. **Ayak diremek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
2148. **Ayak divanı :**
(2,9,11,17,21,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
2149. **Ayak düze basmak :**
(26,42).
2150. **Ayak götürmek :**
(14).
2151. **Ayak işi/ hizmeti görmek:**
(9,13,17,29,32,37,40,42).

418. Ayak/ ağız, lâkırdı, kâhyası/ kavafı :
(1,2,13,17,29,26,31,35,40,42).
2152. Ayak kesilmek :
(26,42).
2153. Ayak kırmak :
(26,42).
2154. Ayak kirası/ teri :
(9,13,14,17,27,29,37,40,42).
2155. Ayak koşmak :
(42) (argo).
2156. Ayak mühürlemek :
(14,21,27).
2157. Ayak/ ayaz oldu bulut oldu geçen günler umut
oldu:
(40,42).
2158. Ayak oyunu/ oyununa getirmek :
(6,8,9,14,22,38,42).
2159. Ayak öpmek :
(1,26,42).
2160. Ayak patırtısına pabuç bırakmamak :
(13,26,35,40,42).
2161. Ayak postal, baş püskül,sonradan görmek ne
müskül:
(36).
2162. Ayak salmak :
(21).
2163. Ayak satıcısı :
(2,6,9,11,21,22,29,37,38,40,42).
2164. Ayak sesi :
(14,42).
2165. Ayak sürtmek :
(1,4,17,42).
2166. Ayak sürümek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,26,29,30,31,34,37,39,40,42).
2167. Ayak şahidi :
(14).
2168. Ayak şaşmak :
(26,42).
2169. Ayak takımı :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,30,31,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
2170. Ayak tarağı :
(9).
2171. Ayak tozu :
(14,26,42).
2172. Ayak türâbı :
(14,16).
2173. Ayak uğramak:
(26,42).

2174. **Ayak uydurmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
2175. **Ayak uzatmak :**
(42).
2176. **Ayak üstü/ üzeri :**
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,29,31,37,39,40,41,42).
2177. **Ayak vurmak :**
(42).
2178. **Ayak yapmak :**
(4,6,8,10,11,21,22,29,37,38,42) (argo).
2179. **Ayak yere basmamak :**
(42).
2180. **Ayak yolu :**
(13,14,26,37,42).
2181. **Ayakkabılarını çevirmek²⁵³ :**
(1,9,14,17,37,42).
2182. **Ayaklar altına almak :**
(1,2,6,8,9,17,21,22,24,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
2183. **Ayaklar altında bırakmak :**
(17,42).
2184. **Ayaklar altında ezilmek :**
(17,42).
2185. **Ayaklar baş, başlar ayak olmak :**
(2,6,8,9,14,17,21,22,29,35,36,37,38,39,40,42).
2186. **Ayaklar (birbirine) dolaşmak :**
(2,4,6,8,9,11,22,26,29,37,41,42).
2187. **Ayaklar geri geri gitmek :**
(22)
2188. **Ayakları altına almak :**
(42).
2189. **Ayakları canavar :**
(40,42).
2190. **Ayakları geri geri gitmek :**
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
2191. **Ayakları karıncalanmak :**
(40,42).
2192. **Ayakları kırılmak :**
(42).
2193. **Ayakları önde gitmek :**
(6,22,42) (argo).
2194. **Ayakları yere basmamak/ değmemek :**
(35,42).
2195. **Ayaklarına kapanmak :**
(1,8,13,17,41,42).
2196. **Ayaklarını başından ağır getirmek :**
(13,40,42).
2197. **Ayaklarını omuzuna vurmak :**
(17,36,42).

²⁵³ Gölpınarlı , a.g.e. , s. 35-36.

2198. Ayaklarını sürmek :
(37,41,42).
2199. Ayaklarını sürüye sürüye :
(42).
2200. Ayaklarının türabı olmak :
(42).
2201. Ayaklarının ucuna basmak :
(17,37,42).
2202. Ayaklı canavar :
(2,6,8,14,17,21,22,29,35,36,38,42).
2203. Ayaklı gazete :
(17,42).
2204. Ayaklı kütüphane :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,
36,37,38,39,40).
2205. Ayaklı sefâlet :
(14).
2206. Ayakta durmak :
(40,41,42).
2207. Ayakta/ sağ kalmak :
(2,4,6,17,21,22,24,28,29,34,35,37,38,39,40,41,42).
2208. Ayakta tedavi :
(42).
2209. Ayakta tutmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,28,29,34,37,39,40,41,42).
2210. Ayakta uyumak :
(6,8,9,17,22,29,30,37,42).
2211. Ayaktan düşmek :
(14,37).
2212. Ayan beyan :
(1,9,14,17,31,32,37,42).
2213. Ayara vurmak :
(9,17,42).
2214. Ayardan düşmek :
(17,29,42).
2215. Ayarı bozuk :
(1,9,17,37,41,42).
2216. Ayasofya'da/ Sultanahmet'te dilenip,
Sultanahmet'te/ Ayasofya' da sadaka/ zekât
vermek :
(2,6,8,9,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,39,41,40,42).
2217. Ayaz almak :
(9,17,26,42).
2218. Ayaz işlemek :
(26,42).
2219. Ayaz kalmak :
(26,29) (argo).
2220. Ayaz kesmek :
(1,6,9,17,29,37,42).

2157. Ayaz/ ayak oldu, bulut oldu, geçen günler umut/
unut oldu :
(2,6,13,22,29,30,35,36,42).
2221. Ayaz Paşa kol geziyor/ kola çıkmış, çıktı :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,29,30,32,35,36,37,39,40,42).
2222. Ayaz vurmak :
(17,37,42).
2223. Ayaza çekmek :
(2,6,8,9,17,21,22,25,32,35,37,38,39,40,42).
2224. Ayazda kalmak :
(2,6,8,9,14,21,29,37,38,39,40).
2225. Ayazı kırılmak :
(14).
2226. Ayazını almak :
(29).
2227. Aybaşı/ namazsız olmak :
(2,6,8,21,22,37,40,42).
2228. Aybaşından kesilmek :
(29).
2229. Aybaşısı tutmak :
(26,29,42).
2230. Ayda âlemde/ yılda bir :
(6,8,11,17,21,26,37,38,39,40,42).
2231. Ayda kazandığını günde yemek :
(2,6,8,18,21,22,29,36,38,39,40,42).
2232. Ayda yılda bir namaz, onu da şeytan komaz :
(2,6,8,13,21,22,29,35,36,40,42).
2233. Aydan arı, günden/ sudan duru :
(2,6,21,22,29,30,35,36,38,39,40,42).
2234. Aydın havası< abası :
(15,35,36).
2235. Aydınliğa çıkmak :
(17,29,42).
2236. Aygır herif :
(13,42).
2237. Ayı bacağı :
(37).
2238. Ayı boğan :
(17,37,42).
2239. Ay'ı gördüm Allah, amentübillah :
(13).
2240. Ay'ı gördüm/ buldum, yıldıza itibarım/ minnetim
yok :
(2,6,13,17,21,22,29,35,36,37,38,39,40,42).
2241. Ayı günü belli olmamak :
(6,13,17,22,40,42).
2242. Ayı günü tamam olmak :
(6,17,22,42).
2243. Ayı heneği/ şakası:
(21) .

2244. Ayı kazana sığtı! :
(2,22,29,35,39,42).
2245. Ayı postuna bürünmek :
(6,17,22,38,42).
2246. Ayı var yılı var,ivecek ne var? :
(29).
2247. Ayı yardan uçurmak :
(14).
2248. Ayı yavrusu ile oynuyor :
(29,35,37).
2249. Ayıbını görmek :
(14,41,42).
2250. Ayıbını örtmek :
(17,29).
2251. Ayıbını yüzüne vurmak :
(6,8,14,17,22,29,37,42).
2252. Ayıkla pirincin taşını! :
(1,2,3,6,7,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
2253. Ayılık etmek :
(29,37).
2254. Ayılıp bayılmak :
(2,6,8,17,18,21,22,24,25,29,30,35,37,38,39,42).
2255. Ayın on dördü gibi :
(9,11,13,14,17,26,29,31,35,37,40,42).
2256. Ayın oyun olmak :
(14,29).
2257. Ayın son çarşambası :
(26,35,42).
2258. Ayının kırk türküsü var, kırkı da ahlat üstüne :
(6,9,13,17,22,26,29,35,36,37,40,41,42).
2259. Ayınları çatlatmak :
(26,29).
2260. Ayıp aramak :
(17,29,42).
2261. Ayıp düşmek/ kaçmak :
(6,22,29,32,42).
2262. Ayıp salmak/ sallamak :
(4,6,10,17,21,22,29,42) (argo).
2263. Ayıp saymak :
(17).
2264. Ayıptır söylemesi :
(2,6,8,9,11,17,21,22,29,32,37,39,40,42).
2265. Ayıya dayı demek :
(26,42).
2266. Ayıya kaval çalmak :
(1,6,9,13,14,17,22,29,37,38,40,42).
2267. Ayıyı vurmadan, postunu satmak :
(1,6,9,13,17,22,29,37,40,42).
2268. Aykırı düşmek/ kaçmak :
(6,8,9,17,22,29,32,37,42).

2269. Aykırı gitmek :
(6,17,22,32,42).
2270. Aykırı olmak :
(9,37).
2271. Aylak aylak dolaşmak :
(17,42).
2272. Aylığa bağlamak :
(29,42).
2273. Aylığa/ maaşa geçmek :
(2,6,22,29,37,39,40,42).
2274. Aylık/ maaş bağlamak :
(2,6,9,17,22,29,31,37,39,40,41,42).
2275. Aylık vermek :
(9,37).
2276. Aynalı pembe :
(10) (argo).
2277. Aynı ağzı kullanmak :
(6,8,9,17,22,25,29,32,37,38,40,42).
2278. Aynı gemide bulunmak :
(42).
2279. Aynı kaba işemek/ pislemek, etmek :
(8,14,42).
2280. Aynı kabağa üfleme :
(6,22,29,42).
2281. Aynı kapıya çıkmak :
(1,6,8,9,17,22,25,29,32,37,42).
2282. Aynı telden çalmak :
(6,8,22,29,37,42).
2283. Aynı tüfeğin demirinden :
(7).
2284. Aynı yağın küsbesi :
(7).
2285. Aynı yolun yolcusu :
(2,6,8,17,18,21,22,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
2286. Aynı zamanda :
(9,29,37).
2287. Ayran ağızlı :
(4,6,10,17,21,22,25,29,37,42) (argo).
2288. Ayran budalası/ delisi gibi :
(6,9,13,14,16,17,22,26,29,31,35,36,37,40,41,42).
2289. Ayran geven²⁵⁴ :
(29).
2290. Ayran gönüllü :
(6,8,17,22,29,32,37,38,42).
2291. Ayran içmeye geldik, ara açmaya gelmedik :
(2,6,22,35,36,39,40,42).
2292. Ayranı kabarmak/ şişmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,26,28,29,31,32,34,35,36,37,39,40,42).

²⁵⁴ geven : Bir cins dikenli ot, koğan dikenli.

2293. Ayrarı taşmak :
(13,40).
2294. Ayrarı yok içmeye, atla/ tahtırevanla gider
biçmeğe/ sıçmaya :
(2,6,8,9,17,21,22,29,32,35,37,39,40,41,42).
2295. Ayrarım budur, yarısı sudur :
(2,6,9,13,22,29,35,37,38,40,42).
2296. Ayrı baş çekmek :
(2,4,6,8,9,11,17,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
2297. Ayrı düşmek :
(6,8,14,17,22,29,32,37,42).
2298. Ayrı gayrı (bilmemek, kalmamak) :
(1,2,6,8,9,14,17,22,29,37,39,42).
2299. Ayrı seçi yapmak :
(1,2,6,9,22,29,37,40,42).
2300. Ayrı tutmak :
(17,22,29,32,37,40,42).
2301. Ayrılık ateşi :
(14).
2302. Ayrılık çekmek :
(14).
2303. Ayrılık gayrılık yapmak :
(41,42).
2304. Ayrısı gayrısı olmamak :
(1,6,8,11,17,21,22,29,32,35,37,38,40).
2305. Ayva göbekli :
(9,17,37,40,42).
2306. Ayva tüyü :
(9,14,17,37,40,42).
2307. Ayvayı yemek :
(6,8,9,10,11,21,22,23,29,30,31,37,42) (argo).
2308. Ayvaz kasap, hep bir hesap :
(1,2,6,8,9,13,17,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,
41,42).
2309. Ayyuka çıkmak :
(1,6,8,9,14,17,21,22,23,24,29,32,35,36,37,40,41,42).
2310. Ayyuka ser çekmek :
(17,42).
2311. Az buçuk :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,23,25,26,29,31,35,37,39,40,42).
2312. Az bulmak :
(2,6,9,21,22,23,29,37,39,40,42).
2313. Az bulunur :
(42).
2314. Az buz (bir şey) olmamak/ değil :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,32,35,37,38,39,40,42).
2315. Az çok :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,26,29,32,33,35,37,39,40,42).
2316. Az daha/ kalsın :
(2,6,8,11,17,21,22,29,32,37,39,40,42).

2317. Az değil :
(2,6,8,9,11,17,22,29,37,38,39,40,42).
2318. Az deyip çok yalvarmak :
(26,42).
2319. Az gelişmiş :
(37).
2320. Az gelmek :
(2,6,8,9,11,17,21,22,23,29,32,37,39,40,42).
2321. Az gider uz gider :
(14).
2322. Az görmek :
(1,2,6,9,11,21,22,29,37,39,40,42).
2323. Az günün adamı olmamak :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
2324. Az rastlanır :
(42).
2325. Az kalsın/ kaldı :
(2,6,8,9,11,17,21,22,26,29,30,31,33,35,37,38,39,40,42).
2326. Az olsun, temiz olsun :
(12,41).
2327. Az söyleyip, uz söylemek :
(2,6,14,21,22,29,30,35,36,39,40).
2328. Az verip çok yalvarmak (çok verip az yalvarmak) :
(2,4,6,13,21,22,35,38,39,40,42).
2329. Az ye de kendine bir uşak/ hizmetçi tut:
(2,4,6,8,13,17,21,22,26,29,30,35,38,39,40,41,42).
2330. Aza çoğa/ azına çoğuna bakmamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,26,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
2331. Aza sormuşlar/ demişler: -Nereye? - Çoğun yanına demiş :
(6,9,22,23,35,36,37).
2332. Aza kanaat etmek²⁵⁵ :
(17,35,42).
2333. Azamet satmak :
(9,17,23,37,42).
2334. Azap çekmek :
(9,37,42).
2335. Azar azar :
(42).
2336. Azar işitmek :
(37).
2337. Azat etmek :
(9,14,23,37).
2338. Azdan az :
(26,42).
2339. Azı çoğa tutmak/ saymak :
(2,6,11,14,18,21,22,23,26,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).

²⁵⁵ Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz.

2340. Azıcık aşım, kaygısız başım :
(1,9,23,35,37,41,42).
2341. Azın adamı olmamak :
(29).
2330. Azına çoğuna/ aza çoğa bakmamak :
(14).
2342. Azınlıkta kalmak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,25,29,37,38,39,40,42).
2343. Azimet buyurmak :
(17,42).
2344. Aziz başın için :
(26,42).
2345. Azizlik etmek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
2346. Azizlik yapmak :
(42).
2347. Azmış kudurmuş :
(17,42).
2348. Azrail gibi yakasına yapışmak :
(14).
2349. Azrail olmak :
(13,40,42).
2350. Azrail yoklamak :
(42).
2351. Azrail'e bir can borcu kalmak :
(2,6,8,11,22,23,26,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
2352. Azrail'e bir osuruk borcu kalmak :
(10,42) (argo).
2353. Azrail'e el ense çekmek :
(6,10,21,22,29,30,42) (argo).
2354. Azrail'in elinden kurtulmak :
(6,8,9,22,23,29,37,42).
2355. Azrail'le burun buruna gelmek :
(6,8,22,23,25,29,30,32,37,38,42).

2356. Baba adam :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
2357. Baba bir hırsız tuttum : -Getir.- Gelmiyor.-
Bırak.-O beni bırakmıyor! :
(2,8,29,35,36,40,42).
2358. Baba bucağı :
(4,6,9,17,22,23,26,37,41,42).
2359. Baba değil, tırabzan/ iskele babası :
(2,4,6,8,9,13,17,22,23,29,35,37,38,39,40,42).
2360. Baba değil yaba :
(16).
2361. Baba dostu :
(14,26,29,42).
2362. Baba evi gibi :
(26,42).
2363. Baba hindi gibi kabarmak :
(6,9,14,17,22,32,35,36,37,42).
2364. Baba ocağı/ yurdu :
(2,4,6,9,11,14,15,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40).
2365. Baba tutmak :
(26,27).
2366. Babadan kalma :
(14,17,29).
2367. Babadan miras :
(26,42).
2368. Babadan oğula :
(17,37,42).
2369. Babaları tutmak/ üstünde olmak :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,35,36,38,39,40,42).
2370. Babalı Arap :
(35).
2371. Babalık etmek :
(6,9,14,17,18,22,25,29,30,37,42).
2372. Babalık fırın has işler :
(6,9,17,22,23,35,36,37,42).
2373. Babamın/ ustamın adı Hıdır, elimden gelen budur :
(2,6,13,17,18,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
2374. Babana rahmet! :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
2375. Babanın canı için :
(2,6,21,22,26,29,30,34,38,39,40,42).
2376. Babanın canına rahmet :
(14,26,42).
2377. Babası turp, anası şalgam :
(6,17,22,35,36,42).
2378. Babası tutmak :
(9,17,24,37,42).

2379. Babası üstünde olmak :
(2,6,39,40,42).
2380. Babasına rahmet okumak :
(6,9,17,22,23,37,42).
2381. Babasına taş çıkartmak :
(6,17,22,42).
2382. Babasının çiftliği :
(37,39).
2383. Babasının hayırlı evlâdı :
(35).
2384. Babasının hayrına (mı?):
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
2385. Babasının oğlu:
(2,3,6,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,34,35,37,38,39,42).
2386. Babasız oğlan doğurtmak :
(14).
2387. Babaya oturmak :
(6,22,29,42) (argo).
2388. Babayı almak :
(6,22,29) (argo).
2389. Babayı yemek :
(29) (argo).
2390. Babil kulesi :
(17,42).
2391. Baca gibi tütme :
(42).
2392. Bacak arası yapmak :
(17,42).
2393. Bacak bacak üstüne atmak :
(9,37).
2394. Bacak kadar :
(2,8,9,11,14,17,21,22,23,25,26,29,32,34,37,38,39,40,42).
2395. Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var :
(2,6,20,22,26,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
2396. Bacakları kopmak :
(6,9,17,21,22,25,29,32,37,39,40,42).
2397. Bacakları tutmamak :
(9,23,37,39).
2398. Bacaklarını uzatmak :
(17,42).
2399. Bacaklı yazı :
(9,17,37,42).
2400. Bacası eğri ama dumanı doğru çıkar :
(17).
2401. Bacası tütme :
(6,9,14,17,22,23,26,29,35,37,42).
2402. Bacası tütmez olmak :
(2,6,8,9,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
2403. Bacayı kırmak :
(42).

2404. Badana etmek :
(9,17,31,37,42).
2405. Badana vurmak :
(17,42).
2406. Bâ'de harabü'l-Basra²⁵⁶ :
(1,7,14,35,36,41).
2407. Bâde süzmek :
(14).
2408. Badem gözlü²⁵⁷ :
(1,9,23,37,42).
2409. Badi badi bacak :
(26,42).
2410. Badi badi yürüme/ **gitmek, koşmak** :
(2,6,9,17,21,22,23,25,29,30,31,37,39,40,42).
2411. Badireyi atlatmak :
(8,9,32).
2412. Bağ aralamak :
(29).
2413. Bağ bayırda, tarla çayırda :
(6,35,42).
2414. Bağ bozmak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,24,29,37,38,39,40,42).
2415. Bağ bozumu :
(24,31,42).
2416. Bağ budamak :
(37,40,42).
2417. Bağ da bulur Bağdat da bulur, atımı topal eden
nalbant da bulur :
(7).
2418. Bağ olmak :
(29).
2419. Bağda vurmak/ **atmak** :
(29).
2420. Bağdaş kurmak :
(2,8,9,14,17,21,23,29,31,33,34,39,40,42).
2421. Bağdat Bağdat olalı şimdi buldu valisini :
(7).
2422. Bağdat harap/ **viran** :
(2,6,9,14,17,22,29,35,39,40,42).
2423. Bağdat mamur :
(17,41,42).
2424. Bağdat' ı tamir etmek :
(1,13,14,17,40,42).
2425. Bağır bandırak :
(14).
2426. Bağırıp çağırarak :
(1,9,17,26,29,31,37,42).

²⁵⁶ "Bağdat harap olduktan sonra."

²⁵⁷ Kör ölür badem gözlü olur.

2427. Bağırlı çağırış :
(9,37).
2428. Bağırsağını deşmek :
(6,9,22,25,37,42).
2429. Bağlandığı yerde otlamak :
(2,6,8,14,17,18,21,22,25,29,30,34,38,39,40,42).
2430. Bağlantı yapmak/ kurmak :
(23,37).
2431. Bağları koparmak :
(42).
2432. Bağlasan it durmaz :
(14,35,36).
2433. Bağlı çıkmak :
(14).
2434. Bağlı kalmak :
(23,37).
2435. Bağlık bahçelik :
(9,37).
2436. Bağra taş düşmek :
(42).
2437. Bağrı açık :
(26,31,32,42).
2438. Bağrı başlı (gözü yaşlı) :
(14,36).
2439. Bağrı çökmek/ göçmek :
(14,26,42).
2440. Bağrı delinmek :
(14).
2441. Bağrı dolu olmak :
(14).
2442. Bağrı erimek :
(14).
2443. Bağrı ezilmek :
(14).
2444. Bağrı kan/ hûn olmak :
(14,26).
2445. Bağrı kara :
(26,29).
2446. Bağrı kara taşa (teni ak mermere) dönme :
(14).
2447. Bağrı kebab olmak :
(14).
2448. Bağrı taşlı, gözü yaşlı :
(14,35).
2449. Bağrı yanık
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,
35,37,38,39,40,41,42).
2450. Bağrı yanmak :
(14,23,37,39,42).
2451. Bağrı yaralı :
(14,42).

2452. Bağrı yufka :
(6,14,17,22,29,37,42).
2453. Bağrina basmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,
34,35,37,38,39,40,41,42).
2454. Bağrina işlemek :
(6,17,22,29,42).
2455. Bağrina sarmak :
(14).
2456. Bağrina taş basmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,32,33,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
2457. Bağrina yara vurmak :
(14).
2458. Bağrında baş çıkmak :
(14).
2459. Bağrında yağ kalmamak :
(14).
2460. Bağrında yara olmak :
(14).
2461. Bağrını burmak :
(14).
2462. Bağrını dağlamak :
(14).
2463. Bağrını dövmek :
(29).
2464. Bağrını delmek :
(2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,
40,41,42).
2465. Bağrını doğramak :
(14,26,42).
2466. Bağrını ezmek :
(4,6,14,22,42).
2467. Bağrını kan etmek :
(14,26,42).
2468. Bağrını kemirmek :
(14).
2469. Bağrını taşla dövmek :
(14).
2470. Bağrını yakmak :
(14,42).
2471. Bağrının kanını akıtmak :
(14).
2472. Bağrının yağı erimek/ yağını eritmek :
(14,26,42).
2473. Bağrış ağrış :
(37).
2474. Bağrışa ağrışa :
(9,25,37).
2475. Bahane aramak :
(9,23,37,42).

2476. Bahane bulmak :
(14,37).
338. Baharı/ **afyonu** başına vurmak :
(2,6,8,14,17,21,22,29,32,35,37,39,41,42).
2477. Baharını almak :
(29).
2478. Bahçıvanın beli, gelinin teli :
(35).
2479. Bahis açmak :
(6,8,9,17,22,23,32,37,38,42).
2480. Bahis tutuşmak :
(2,6,8,9,18,22,29,32,34,37,38,39,40,42).
2481. Bahse girmek/ **girişmek** :
(2,6,8,9,18,21,23,24,25,29,30,32,33,34,37,40,42).
2482. Bahsi geçmek :
(23,37).
2483. Bahsi kapamak :
(23,29,37).
2484. Bahsi kaybetmek :
(29,37,42).
2485. Bahsi kesmek :
(14).
2486. Bahsi kazanmak :
(23,37).
2487. Bahşiş toplamak :
(17,42).
2488. Baht işi :
(17,35,37,42).
2489. Baht güneşi doğmak :
(14).
2490. Bahtı açık olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,34,35,37,40,42).
2491. Bahtı açılmak :
(9,14,26).
2492. Bahtı bağlı olmak :
(2,6,8,14,17,18,20,21,22,29,32,35,37,38,39,40,42).
2493. Bahtı kapanmak :
(14).
2494. Bahtı kara/ **siyah** olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,39,40,42).
2495. Bahtı uyanmak :
(14).
2496. Bahtı yâr olmak :
(9,14).
2497. Bahtım olaydı anamdan kız doğardım :
(17,35,36).
2498. Bahtına küsmek :
(4,6,8,14,17,22,25,32,35,36,38,42).

2499. Bahtını kara etmek :
(14).
2500. Bak yediği nâneye :
(14).
2501. Bakan göz :
(14).
2502. Bakar ki ne baksın :
(42).
2503. Bakar kör :
(14,36,41).
2504. Bakır çalmak/ çalığı olmak :
(1,9,17,26,31,37,40,42).
2505. Bakırköy'ü boylamak :
(42).
2506. Bakış/ görüş açısı :
(8,19,37).
2507. Bakışı bağrını delmek :
(13,40).
2508. Bakıyyet'üs-seyf (Kılıç artığı) :
(14).
2509. Bakî kalan kubbede bir hoş seda imiş²⁵⁸ :
(7,35,36).
2510. Bakkal çakkal :
(8,9,17,40,42).
2511. Bakkal defteri gibi/ değil! :
(8,17,21,23,25,35,36,40,42).
2512. Bakkal kâğıdı :
(37,42).
2513. Bakkala bırakma alırlar :
(17,37,42).
2514. Bakkam boya :
(26,42).
2515. Bakla atmak/ dökmek :
(6,9,14,17,22,23,26,31,37,42).
2516. Bakla falı :
(26,42).
2517. Bakla oda, nohut sofa :
(6,9,17,22,23,37,38,42).
2518. Bakla sofa :
(26,42).
2519. Baklasız falcı :
(26,42).
2520. Baklava dilimi :
(1,2,37,39,40,42).
600. Baklayı ağızından/ ağızından baklayı çıkarmak :
(2,4,5,6,8,9,12,13,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,
32,34,35,36,37,39,40,41,42).
2521. Baklayı ıslatmak :
(31,37,42).

²⁵⁸ "Bakî kalan bu kubbede bir hoş seda imiş" Bakî.

2522. Bakmaya doymamak/ **doymamak** :
(14,17,41,42).
2523. Bakmaya kıyamamak :
(14,42).
2524. Baktıkça almak :
(35).
2525. Baktıkça bakacağı gelmek :
(25).
2526. Bal alacak çiçeği bilmek/ **bulmak**²⁵⁹ :
(1,2,4,6,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,36,
37,38,39,40,42).
2527. Bal ayı :
(17,42).
2528. Bal başı :
(9,37).
2529. Bal dök (de) yala :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
2530. Bal dudak :
(14,37).
2531. Bal kabağı :
(1,13,14,37,42).
2532. Bal mumu gibi erimek :
(4,6,9,17,22,23,29,37,42).
2533. Bal mumu yapıştırmak :
(1,2,3,6,7,8,9,14,15,17,21,22,29,34,35,37,39,40,42).
2534. Bal sağlamak :
(2,9,21,29,34,37,39,40,42).
2535. Bal tutup parmak yalamak²⁶⁰ :
(17,23,26,41,42).
2536. Bal yağ ile beslemek :
(14).
2537. Bal yapmaz arı gibi :
(35,36,42).
2538. Balaban aş pişirmiş, çocuklarını başına üşürmüş
(2,6,22,29,36,38,40).
2539. Baldır bacak göstermek :
(29).
2540. Baldır bacak :
(1,17,29,37,42).
2541. Baldıran şerbeti :
(9,29).
2542. Baldırı çıplak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
2543. Baldırının etini yiyip, kasaba minnet etmemek :
(2,6,22,25,29,35,36,39,40,42).

²⁵⁹ Arı bal alacak çiçeği bilir.

²⁶⁰ Bal tutan parmağını yalar.

2544. Balgam atmak/ bırakmak :
(2,6,9,14,17,22,24,25,26,28,29,34,35,37,39,40,42).
2545. Balı yağa katmak :
(14).
2546. Balı da senin, belâsı da :
(35,40,42).
2547. Balı yiyen arısını söndürsün :
(42).
2548. Balığa çıkmak :
(9).
2549. Balığın bel kemiğini bulmak :
(26,42).
2550. Balık etinde :
(1,2,4,8,11,17,21,22,24,28,29,30,31,34,35,37,38,39,42).
2551. Balık gibi birbirini yemek :
(35).
2552. Balık istifi :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
2553. Balık kavağa/ kurbağa ağaca çıkınca :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,41,40,42).
2554. Balık oltaya vurmak :
(42).
2555. Balık sırtı :
(1,42).
2556. Balıkçı kazağı :
(37).
2557. Balıkçı yaka :
(37).
2558. Balıkesir' in abası kâh oğlu giyer kâh babası :
(7).
2559. Balıklama atlamak/ dalmak :
(6,22,25,29,42).
2560. Balla sarımsak yemek :
(42).
2561. Ballandıra ballandıra anlatmak :
(29,37,42).
2562. Ballı börek :
(9,23,26,29,37,42).
2563. Ballı börekli olmak :
(29).
2564. Balon uçurmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,40,42).
2565. Balta asmak :
(1,5,14,26,27,31,35,36).
2566. Balta değmemiş/ girmemiş, görmemiş²⁶¹ :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).

²⁶¹ Balta değmedik ağaç olmaz.

2567. Balta ile gül budamak :
(14).
2568. Balta ile yontulmuş :
(17,42).
2569. Balta olmak :
(2,4,6,7,8,9,11,12,14,15,17,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,
38,40,42) (argo).
2570. Balta vurmak :
(37).
2571. Baltası kütükten çıkmak :
(23,37).
2572. Baltaya tükürmek :
(14).
2573. Baltayı taşa vurmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,
32,34,35,37,39,40,41,42).
2574. Bam teline basmak/ dokunmak :
(1,2,4,6,7,8,9,13,14,15,17,18,20,21,22,23,25,26,27,28,29,30,31,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
2575. Banyu tarlası :
(1,10) (argo).
2576. Bana ağız tamburası çalıyor :
(6,35,36,42).
2577. Bana bakma :
(42).
2578. Bana bir akıl öğret/ ver :
(13,40,42).
2579. Bana da demesinler :
(9,29,37).
2580. Bana/ bize da mı lolo?:
(6,12,22,42).
2581. Bana göre hava hoş, gün mülâyim :
(2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,29,30,32,34,35,36,38,39,40,42).
2582. Bana mı inanırsın ahırdaki eşeğe mi? :
(3,5).
2583. Bana mısın dememek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,42).
2584. Bana ne? :
(8,33,42).
2585. Bana söylemez :
(42).
2586. Banda almak :
(31,37).
2587. Bando mızıkta :
(29) (argo).
2588. Bangır bangır bağırarak :
(9,14,23,26,37,42).
2589. Bankadan çekmek/ almak :
(37).

2590. Bankaya yatırmak :
(37).
2591. Bant doldurmak :
(37).
2592. Banttan vermek :
(31,37).
2593. Banyo ettirmek :
(29) (argo).
2594. Bar bağlamak :
(23,37).
2595. Baraj ateşi :
(9,17,37).
2596. Baraj kurmak/ yapmak :
(37).
2597. Barajı aşmak/ geçmek :
(17,23,25,37,42).
2598. Bardağı taşıran son damla :
(6,8,17,22,25,29,32,37,42).
2599. Bardağı taşımak :
(6,14,17,22,23,29,37,38,40,41,42).
2600. Bardaktan boğanırcasına :
(1,8,14,17,22,29,32,37,42).
2601. Barmecit ziyafeti/ sofrası :
(42).
2602. Barış bayrağı :
(42).
2603. Barış görüş olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,35,37,38,39,40,42).
2604. Barut fıçısı (gibi) :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,24,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
2605. Barut hakkı :
(9,29,37).
2606. Barut kesilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
2607. Barut kokusu gelmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,32,34,35,36,37,39,40,42).
2608. Barutla oynamak :
(1,4,6,9,17,22,23,29,30,37,38,40,42).
2609. Bas bas bağlamak :
(9,29).
2610. Basacağı yeri görmez olmak :
(41,42).
2611. Basamak yapmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
2612. Basıla vermek :
(29).
2613. Basıp geçmek :
(8,9,14,23,29,37).

2614. Basıp/ **çekip** gitmek :
(2,4,6,8,9,17,21,22,24,26,29,32,34,37,38,39,40,42) (argo).
2615. Basireti bağlanmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,39,40,42).
2616. Baskı altına almak :
(29).
2617. Baskı altında tutmak/ bulunmak :
(9,23,37,42).
2618. Baskı yapmak :
(9,23,29,37).
2619. Baskıda kalmak :
(37).
2620. Baskın basanıdır :
(35).
2621. Baskın çıkmak/ gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
2622. Baskın vermek :
(2,6,9,11,14,21,22,29,31,37,39,40,42).
2623. Baskın yapmak :
(2,4,6,8,9,11,17,18,21,22,23,25,29,34,37,38,39,40,42).
2624. Baskına gelmek :
(6,29).
2625. Baskına uğramak :
(6,8,9,14,22,23,29,32,37,42).
2626. Baskısız büyümek :
(37).
2627. Basmakalıp söz :
(1,8,13,35,40,42).
2628. Bastı/ mastı bacak :
(1,41,42).
2629. Bastığı dalı kesmek :
(14).
2630. Bastığı yerde ot bitmemek/ bitmez
(2,6,8,14,11,15,18,21,22,25,29,30,32,35,38,39,40,42).
2631. Bastığı yeri bilmemek :
(2,4,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
2632. Bastığı yeri görmek :
(35,41,42).
2633. Bastığı yeri kurutmak :
(14).
2634. Bastığı yeri titretmek :
(41,42).
2635. Bastın kalayı hayasıza :
(35).
2636. Baston/ kazık yutmuş gibi :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

2637. Bastonu kırmak :
(6,10,21,22,29,42) (argo).
2638. Baş açık abdal :
(14).
2639. Baş açık dağlara çıkmak :
(14).
2640. Baş açık delisi :
(14).
2641. Baş açık, yalın ayak :
(2,11,14,16,29,33,35,36,38,39,42).
2642. Baş açıp ağlamak :
(14).
2643. Baş açıp yalvarmak :
(16).
2644. Baş açmak :
(2,6,14,22,26,29,31,40,42).
2645. Baş ağrısı vermek :
(26,29,35,36,42).
2646. Baş ağrısı :
(2,8,9,11,13,14,21,24,26,28,29,30,31,34,35,37,39,40,42).
2647. Baş ağrıtmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
2648. Baş alamamak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
2649. Baş almak :
(11,14,26,42).
2650. Baş alıp baş vermek :
(26,42).
2651. Baş aşağı düşmek :
(37).
2652. Baş aşağı gelmek :
(6,8,14,22,26,29,32,37,42).
2653. Baş aşağı gitmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
2654. Baş aşağı :
(2,8,9,11,21,26,29,31,41).
2655. Baş bacadan aşmak :
(26,42).
2656. Baş bağlamak :
(1,2,6,9,11,13,14,21,22,23,26,29,37,38,39,40,42).
2657. Baş başa yapmak :
(2,42).
2658. Baş başa bırakmak :
(6,22,26,42).
2659. Baş başa kalmak :
(6,8,11,13,14,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
2660. Baş başa verip dert yanmak :
(13,42).

2661. Baş başa verip dertleşmek :
(13,40,42).
2662. Baş başa/ kafa kafaya vermek²⁶² :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,
37,38,39,40,41,42).
2663. Baş belâsı olmak :
(26,29).
2664. Baş belâsı/ derdi :
(2,4,6,8,11,14,21,22,23,24,28,29,31,32,33,34,35,36,37,39,40,42).
2665. Baş belirsiz, meydan ıssız :
(4,42).
2666. Baş beyin bırakmamak/ kalmamak :
(2,6,14,18,21,22,25,26,29,38,39,40,42).
2667. Baş boy :
(42).
2668. Baş bulmak :
(1,2,23,37,40,42).
2669. Baş bulmamak :
(9,29).
2670. Baş çekmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,33,34,35,
37,38,39,40,41,42).
2671. Baş çevirmek :
(14,26,41,42).
2672. Baş çıkarmak :
(4,26,41,42).
2673. Baş döndüren/ döndürücü :
(6,8,9,22,23,29,32,37,38,42).
2674. Baş döndürmek :
(9).
2675. Baş dönmesi :
(9,17,37).
2676. Baş edebilmek :
(2,4,6,9,11,14,17,20,22,23,24,25,28,29,31,32,33,34,37,39,40,
41,42).
2677. Baş/ boyun eğmek²⁶³ :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,26,29,30,32,33,35,37,38,39,
40,41,42).
2678. Baş elde iken :
(1,2,6,9,14,22,23,26,29,34,37,38,40,42).
2679. Baş etmek :
(1,6,8,9,11,14,22,23,26,29,37,41,42).
2680. Baş gelmek :
(29,37).
2681. Baş/ yüz göstermek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,
34,35,37,38,39,40,41,42).

²⁶² Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.

²⁶³ Baş eğmek ile baş ağrımaz.

2682. Baş göz etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
2683. Baş göz sadakası :
(14,26,27,36).
2684. Baş göz üzre :
(14).
2685. Baş göz yarmak :
(11,26,31,35,36,42).
2686. Baş gözü :
(11,16).
2687. Baş kabak yalın ayak :
(14).
2688. Baş kaldıramamak :
(37,38,42).
2689. Baş kaldırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,31,32,33,37,38,39,41,42).
2690. Baş kaldırmamak :
(1,2,6,17,18,21,23,25,26,29,37,39,42).
2691. Baş/ boyun kesmek :
(1,11,13,14,16,23,26,27,33,29,37,41,42).
2692. Baş kış belli değil :
(2,6,8,11,14,21,22,25,26,29,39,42).
2693. Baş kış vurmak :
(14,23,37).
2694. Baş koşmak :
(2,6,11,14,22,26,28,29,33,34,37,39,40,42).
2695. Baş koymak/ komak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,31,32,33,34,37,39,41,42).
2696. Baş köşe :
(2,6,8,9,11,21,22,24,26,28,29,32,33,34,38,39,40,41,42).
2697. Baş köşeye buyurmak :
(14).
2698. Baş köşeye kurulmak :
(23,29,37).
2699. Baş köşeye oturtmak :
(42).
2700. Baş nâra yanmak :
(27).
2701. Baş olmak :
(14,17,31,35,37).
2702. Baş oynamak :
(14,33).
2703. Baş sağlığı dilemek :
(2,4,14,17,23,26,29,37,39,41,42).
2704. Baş sağlığına gitmek :
(1,14,21,29).

2705. Baş sallamak²⁶⁴ :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,21,22,23,24,26,29,30,32,37,38,40,42).
2706. Baş salmak :
(14).
2707. Baş tacı etmek :
(2,6,8,9,11,14,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,38,39,41,42).
2708. Baş tacı :
(1,17,23,26,29,41,42).
2709. Baş tutmak :
(9,23,26,37).
2710. Baş tutamamak :
(37).
2711. Baş ucu :
(14,26,31,32,42).
2712. Baş üstünde gezdirmek/ tutmak, taşımak, yeri var :
(1,2,4,6,9,14,17,23,24,26,28,29,32,34,36,37,38,39,41,42).
2713. Baş/ can üstüne! :
(2,6,8,9,14,17,21,22,26,29,30,31,33,39,40,42).
2714. Baş ütülemek :
(35,36).
2715. Baş verip baş almak :
(14).
2716. Baş vermek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,26,29,31,35,37,39,41,42).
2717. Baş vurmak :
(1,2,6,11,14,17,21,22,24,25,26,28,29,31,33,34,37,38,39,40,41,42).
2718. Baş yapmak :
(37).
2719. Baş yakmak :
(37).
2720. Baş yarılır börk içinde, kol kırılır kürk içinde :
(16,35,37).
2721. Baş yarıp göz çıkarmak :
(2,6,14,18,22,30,40,41,42).
2722. Baş yarmak :
(42).
2723. Baş yazısı :
(14).
2724. Baş yemek :
(1,9,14,17,24,26,31,37,40,42).
2725. Baş yukarı :
(26,31,42).
2726. Başa baş gelmek :
(2,11,14,18,21,24,25,29,37,38,39,40).
2727. Başa baş :
(1,6,8,14,17,22,23,26,29,42).

²⁶⁴ Baş sallamakla kavuk eskimez.

2728. Başa belâ getirmek :
(26,42).
2729. Başa çalmak :
(26,42).
2730. Başa çelenk takmak :
(26,42).
2731. Başa çıkarmamak :
(6,22,42).
2732. Başa çıkarmak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,24,25,28,29,26,33,34,38,39,40).
2733. Başa çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
2734. Başa geçmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
2735. Başa gelmek²⁶⁵ :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
2736. Başa güreşmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
2737. Başa iletmek :
(14,26).
2738. Başa kaka kaka anlatmak/ söylemek :
(17,26,42).
2739. Başa kakmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,35,37,38,39,40,41).
2740. Başa vurmak :
(1,13,14,31,40,42).
2741. Başa yazılmak²⁶⁶ :
(11,13,14,26,35,40,42).
2742. Başak bağlamak/ tutmak :
(23,37).
2743. Başak çekmek :
(9).
2744. Başak etmek :
(9).
2745. Başak toplamak :
(23,37).
2746. Başarı göstermek :
(9,37).
2747. Başı açık :
(1,2,9,14,26).
2748. Başı açık yalan :
(26).

²⁶⁵ Başa gelen çekilir, başa gelen mala gelsin, başa gelmeyince bilinmez.

²⁶⁶ Başa yazılan gelir.

2749. Başu ağrımak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,33,34,37,38,39,40,42).
2750. Başu altından çıkmak :
(1,2,6,8,9,11,14,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
2751. Başu ayak, ayağı bağ yapmak :
(41,42).
2752. Başu bacadan açmak/ çıkmak :
(26,35,36,41,42).
2753. Başu bağlanmak :
(26,32,42,42).
2754. Başu bağlanmamığ :
(41,42).
2755. Başu bağlı (bulunmak) :
(1,2,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
2756. Başu belâda olmak :
(8,9,23,29,32,37,42).
2757. Başu belâya girmek :
(6,8,9,14,17,22,29,32,37,42).
2758. Başu bez :
(1,42).
2759. Başu boğ bırakmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
2760. Başu boğ dolağmak :
(6,22,42).
2761. Başu boğ kalmak :
(4,6,8,9,22,23,29,37,38,42).
2762. Başu boğ :
(42).
2763. Başu bozuk :
(1,4,12,14,15,17,26,29,31,37,42).
2764. Başu bozuk paçası :
(17,42).
2765. Başu bozulmak :
(14,42).
2766. Başu bütün :
(29,37).
2767. Başu büyük devletli, ayağı büyük mihnetli :
(1).
2768. Başu büyük, kendi küçük şalgam efendi :
(1).
2769. Başu büyük olmak :
(4,8,42).
2770. Başu atlamak :
(6,9,17,22,29,37,42).
2771. Başu ekmek :
(6,8,22,25,32,42).
2772. Başu dara düşmek :
(2,6,8,14,18,20,21,22,24,25,28,29,34,35,38,39,40,42).

2773. Başı dara gelmek :
(6,8,26,42).
2774. Başı daralmak :
(9,23,29,37).
2775. Başı darda kalmak/ olmak :
(4,6,14,17,22,23,24,29,30,32,37).
2776. Başı derde girmek/ düşmek, uğramak :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
2777. Başı dertte (olmak) :
(6,9,14,22,23,25,29,32,37,42).
2778. Başı devletli :
(9,37).
2779. Başı dik (gezmek) :
(8,13,14,21,24,26,32,37,40,42).
2780. Başı dimdik :
(8,29).
2781. Başı dinç (olmak) :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
2782. Başı dönme :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,26,29,30,37,38,39,40,41,42).
2783. Başı dumanlı :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,26,29,33,34,35,37,39,40,41,42).
2784. Başı eçik :
(8,32).
2785. Başı esen olmak :
(14).
2786. Başı gitmek :
(14).
2787. Başı göğde değmek :
(1,6,18,22,29,32,35,37,39,40,42).
2788. Başı göğde ermek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
2789. Başı gökte :
(14).
2790. Başı göl, ayağı sal :
(42).
2791. Başı gözü sadakası :
(1,4,17,35,36,42).
2792. Başı/ burnu havada :
(1,4,6,14,17,26,29,35,37,42).
2793. Başı havalanmak :
(26,42).
2794. Başı havalarda gezmek :
(40,42).
2795. Başı hoş olmak :
(26,42).
2796. Başı hoş olmamak/ hoş değil :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,29,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
2797. Başı için :
(1,2,8,9,26,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

2798. Başı ile oynamak :
(14,29,35).
2799. Başı kabak :
(1,6,8,22,37,42).
2800. Başı kalabalık :
(2,4,6,8,9,11,18,21,22,23,24,25,29,34,37,38,39,40,42).
2801. Başı kayısı olmak :
(29).
2802. Başı/ kafası kazan (gibi) olmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,22,23,25,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
2803. Başı kıcı belli değil :
(42).
2804. Başı/ kafası kızmak :
(1,14,17,42).
2805. Başı nâra/ ateşe yanmak :
(1,2,4,6,9,14,17,22,23,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
2806. Başı önünde :
(1,2,6,8,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
2807. Başı önüne düşmek :
(41,42).
2808. Başı pek :
(42).
2809. Başı pişmek²⁶⁷ :
(8,40,42).
2810. Başı rüzgârlı olmak :
(14).
2811. Başı sağ olmak :
(6,14,22,26,29,37).
2812. Başı sağ olsuna gitmek :
(2,17,29,38,39,40,42).
2813. Başı secde görmemek :
(14).
2814. Başı sıkışmak/ sıkılmak :
(6,8,14,17,21,22,23,24,26,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
2815. Başı sıkıya gelmek :
(6,9,22,23,29,37,42).
2816. Başı sonu belli olmamak :
(8,38,42).
2817. Başı taşa değmek/ dokunmak, gelmek :
(2,6,8,14,21,22,23,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
2818. Başı taşa/ taşı başa, taşı başa/ başı taşa
vurmak :
(2,6,13,14,22,39,40,42).
2819. Başı tutmak :
(2,6,8,9,14,18,21,22,24,25,26,28,29,34,37,39,40,42).
2820. Başı üstünde/ üzre yeri olmak :
(4,6,14,22,29,35,37,41,42).
2821. Başı yastığa düşmek/ gelmek :
(14,37).

²⁶⁷ Yazın başı pişenin kışın aşı pişer.

2822. Başı yastık yüzü görmemek :
(2,6,8,14,21,22,23,29,30,35,37,38,39,40,42).
2823. Başı yerde :
(6,22,23,29,37,42).
2824. Başı yerine gelmek :
(1,2,4,6,8,14,17,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
2825. Başı yukarıda :
(6,8,9,14,22,23,26,29,37,41,42).
2826. Başı yumuşak :
(2,6,9,18,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
2827. Başı zapt olunmamak :
(37).
2828. Başım boş olsun da kemerim dolu olsun :
(13,42).
2829. Başım gözüm üstüne :
(26,42).
2830. Başımın üstünde yerin var :
(13,21,36,40,42).
2831. Başımla beraber :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,32,34,37,38,39,40,42).
2832. Başına kakmak :
(9).
2833. Başına ekşimek :
(26).
2834. Başına belâ açılmak :
(6,13,22,40,42).
2835. Başına belâ kesilmek :
(6,8,22,42).
2836. Başına belâ sarmak :
(8,32).
2837. Başına belâyı satın almak/ getirmek :
(2,6,8,14,18,21,22,24,25,28,29,32,33,34,35,38,39,40,42).
2838. Başına bırakmak :
(9).
2839. Başına bir hâl/ şey gelmek :
(1,2,4,6,8,9,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
2840. Başına bitmek :
(4,6,8,14,17,18,20,22,25,29,39,40,42).
2841. Başına buyruk :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
2842. Başına/ kafasına çalmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
2843. Başına çekmek :
(14).
2844. Başına çıkarmak :
(8,9,23,29,37).
2845. Başına/ tepesine çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,22,23,25,29,30,32,37,39,40,42).

2846. Başına çorap örmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
2847. Başına çökmek :
(2,6,14,18,21,22,24,25,28,29,30,34,38,39,42).
2848. Başına dar olmak :
(14,26).
2849. Başına dert açmak/ çıkarmak :
(2,6,8,17,18,22,25,26,29,30,32,33,41,42).
2850. Başına dert etmek :
(9,23,26,29,37).
2851. Başına devlet güneşi doğmak :
(14).
2852. Başına devlet kuşu/ tâcî konmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
2853. Başına dikilmek :
(6,8,9,14,22,23,29,37,38,42).
2854. Başına dolamak/ sarmak, yıkmak :
(1,2,6,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,39,40,42).
2855. Başına dünyayı dar etmek :
(9).
2856. Başına ekşimek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
2857. Başına feleğin tokmağı inmek :
(13,40,42).
2858. Başına geçmek :
(6,9,22,25,37,42).
2859. Başına gelen pişmiş tavuğun başına gelmemek :
(9).
2860. Başına gelmek :
(6,14,22,23,29,37,42).
2861. Başına gün doğmak :
(14,17,26,35,36,42).
2862. Başına güneş geçmek :
(37).
2863. Başına hırkayı çekmek/ geçirmek :
(35,36,42).
2864. Başına indirmek :
(42).
2865. Başına iş açmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,37,38,39,40).
2866. Başına iş çıkarmak :
(9,29,37,42).
2867. Başına işler gelmek :
(14,33).
2868. Başına kakınç etmek/ kakmak :
(9,17,23,25,29,32,35,37,39,40,42).
2869. Başına kalmak :
(1,8,9,14,29,37).

2870. Başına karalar bağlamak :
(2,6,9,14,17,18,20,21,22,23,25,29,33,37,38,39,40,42) .
2871. Başına kavgayı satın almak :
(14).
2872. Başına kaynar sular dökülmek :
(14,35,36).
2873. Başına kaza gelmek :
(14).
2874. Başına kıyamet kopmak :
(14).
2875. Başına kuyruklu yıldız doğmak :
(14).
2876. Başına küller elendi :
(7).
2877. Başına sarmak/ dolamak, yıkmak :
(2,4,6,8,14,17,22,23,25,26,29,33,35,37,39,40).
2878. Başına soğuk geçmek :
(14).
2879. Başına sultan :
(14).
2880. Başına taş etmek :
(6,9,17,22,23,32,37,42).
2881. Başına taş yağmak/ yağdırmak, düşmek :
(14,26,29,37,42).
2882. Başına taşlar vurmak :
(14).
2883. Başına teller takınmak :
(14,26,35,36,42).
2884. Başına toplamak :
(2,6,14,18,22,25,26,29,38,39,42).
2885. Başına toprak saçmak :
(14,26,42).
2886. Başına üşüşmek :
(14,26).
2887. Başına vurmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,37,38,39,40,41,42).
2888. Başına/ kafasına vur elinden/ ağzından ekmeğini/ lokmasını al! :
(2,6,8,14,17,18,21,22,23,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
2889. Başına zindan etmek :
(14,42).
2890. Başında ateş yanmak :
(14,26,42).
2891. Başında beklemek :
(6,9,17,18,21,22,23,25,29,33,34,37,38,39,40,42).
2892. Başında/ tepesinde bitmek/ çıkmak :
(26).
2893. Başında boza pişirmek :
(9,29).
2894. Başında dört dönmek :
(26,42).

2895. Başında değirmen çevirmek/ yürütmek :
(1,2,4,9,14,17,21,22,23,26,29,33,34,35,37,40,42).
2896. Başında dert tütme :
(13,40,42).
2897. Başında dikilmek :
(14,42).
2898. Başında durmak :
(2,6,8,18,20,21,22,25,29,38,39,40,42).
2899. Başında gezdirmek/ taşımak :
(41,42).
2900. Başında hamam tokmağı :
(26,42).
2901. Başında kalmak :
(14).
2902. Başında kavak yelleri esmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,
35,37,38,39,40,41,42).
2903. Başında kaynar sular dökülmek :
(8,29).
2904. Başında kazan kaynatmak :
(14,42).
2905. Başında kışlamak :
(14,42).
2906. Başında muhabbet yelleri esmek :
(42).
2907. Başında paralanmak :
(8,23,29,37,41,42).
2908. Başında pervane gibi dönmek :
(42).
2909. Başında seyisleri kalmamak :
(42).
2910. Başında torbası eksik :
(2,4,6,8,17,21,22,23,26,29,35,37,38,39,40,42).
2911. Başında yel esmek :
(14,42).
2912. Başında yer vermek :
(14,42).
2913. Başından aşmak :
(1,14,17,37,40,41,42).
2914. Başından atmak/ defetmek :
(1,2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,
41,42).
2915. Başından büyük halt etmek/ yemek :
(2,6,13,14,20,22,29,35,39,40,42).
2916. Başından büyük işe girişmek/ kalkmak :
(1,2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,
41,42).
2917. Başından büyük işlere karışmak :
(24,29).
2918. Başından büyük yalan söylemek :
(26,42).

2993. Başından geçmek :
(1,2,6,8,11,14,17,18,21,22,25,29,30,33,37,38,39,40,41,42).
2919. Başından gitmek :
(14,42).
2920. Başından/ tepesinden kaynar/ soğuk su/ sular dökülmek :
(2,6,8,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
2921. Başından kesmek :
(6,17,22,29,37,42).
2922. Başından korkmak :
(1,2,6,13,14,17,18,22,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
2923. Başından neler geçti :
(9,35).
2924. Başından nikâh geçmek :
(14,26,42).
2925. Başından savmak :
(1,2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,29,35,37,39,40,42).
2926. Başından sevda geçmek :
(14,42).
2927. Başını abaya/ hırkaya çekmek :
(16).
2928. Başını ağrıtmak :
(6,8,9,11,14,18,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
2929. Başını alamamak :
(6,8,9,14,22,23,29,31,32,37,42).
2930. Başını alıp gitmek/ kaçmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,39,40,41,42).
2931. Başını ateşlere yakmak :
(4,6,8,14,17,22,37,42).
2932. Başını ayağa salmak :
(14).
2933. Başını bağlamak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,24,26,29,31,35,37,39,40,41,42).
2934. Başını beklemek :
(11,22,25,29,37,39,42).
2935. Başını belâya/ derde sokmak/ uğratmak :
(2,6,8,9,14,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
2936. Başını bir yere bağlamak :
(1,2,6,17,22,24,37,42).
2937. Başını çatmak :
(9,14,37).
2938. Başını dik tutmak :
(23,29,37,42).
2939. Başını dinlemek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
2940. Başını döndürmek :
(6,8,22,32,42).

2941. Başını dövmek :
(14,41,42).
2942. Başını ezmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,23,24,25,26,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
2943. Başını gözünü yarmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
2944. Başını gün, ayağını yer yemek :
(42).
2945. Başını her deliğe sokmak :
(14,42).
2946. Başını hırkaya çekmek :
(14,26,35,36,42).
2947. Başını istemek :
(1,4,9,14,17,23,26,29,30,37,42).
2948. Başını/ kafasını kaldırmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
2949. Başını kanadına çekmek :
(14,42).
2950. Başını kaşımaya vakti/ hali, takati olmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
2951. Başını kaşımaya eli değmemek :
(26,42).
2952. Başını kavgalara salmak :
(14).
2953. Başını kestirmek :
(14,42).
2954. Başını koltuğunun altına almak :
(1,2,4,6,9,14,17,20,21,22,23,25,26,30,35,37,39,40,42).
2955. Başını koltuğunun altında taşımak :
(9,18,26,36).
2956. Başını kurtarmak :
(6,9,14,22,23,26,29,37,41,42).
2957. Başını nâra yakmak :
(2,6,8,14,18,21,23,29,35,37,39,40,42).
2958. Başını ortaya/ meydana koymak :
(4,6,14,17,22,23,26,27,29,35,36,37,42).
2959. Başını öne eğmek :
(26,42).
2960. Başını sallamak :
(14,42).
2961. Başını secdeye koymamış :
(17,42).
2962. Başını sokacak bir yer aramak :
(13,40,42).
2963. Başını sokacak yer bulmak :
(14,29).
2964. Başını/ kafasını sokmak :
(1,2,4,6,9,14,17,18,21,22,25,30,32,37,38,39,40,41,42).

2965. Başını şişirmek :
(8,32).
2966. Başını taşa vurmak :
(1,4,6,9,14,17,22,42).
2967. Başını taşla döğmek :
(14,42).
2968. Başını taşlara kakmak :
(14).
2969. Başını taştan kurtarmak :
(14,42).
2970. Başını/ kafasını taştan taşa vurmak/ çalmak,
çarpmak :
(1,2,6,8,13,17,18,20,21,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,39,40,
41,42).
2971. Başını toplamak :
(6,9,14,17,21,22,29,37,42).
2972. Başını/ kellesini uçurmak/ kesmek:
(6,22,29,37,42).
2973. Başını vermek :
(1,2,6,9,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
2974. Başını vurmak :
(42).
2975. Başını yakmak :
(8,9,14,22,23,29,32,37,42).
2976. Başını yapmak :
(9,42).
2977. Başını yarıp gözünü çıkarmak :
(26,42).
2978. Başını yemek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,39,40,
41,42).
2979. Başının altından çıkmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,29,35,37,38,39,40,42).
2980. Başının belâsını bulmak :
(14,35,36,42).
2981. Başının çaresine bakmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,33,34,37,38,
39,40,41,42).
2982. Başının/ canının derdine düşmek :
(2,6,8,9,14,18,22,23,24,25,26,28,29,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
2983. Başının/ kafasının dikine gitmek :
(9,23,29,37).
2984. Başının etini yemek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,34,35,37,
38,39,40,42).
2985. Başının gözünün sadakası :
(6,9,22,23,37,42).
2986. Başının kara yazısı :
(14,42).
2987. Başının üstünde taşımak :
(40,42).

2988. Başının üstünde yeri olmak :
(9,13).
2989. Başıyla oynamak :
(4,17,42).
2990. Başka bir havayı çalmak :
(42).
2991. Başkasının sırtından geçinmek :
(14,18,20,25).
2992. Başlar üstünde gezmek :
(14,42).
2993. Başlı almak :
(42).
2994. Başlık atmak/ koymak :
(6,9,17,22,37,42).
2995. Başlık vermek :
(14,23,37,42).
2996. Başta bulunmak :
(9,23,37).
2997. Başta gitmek :
(8,9,23,37).
2998. Başta taşımak :
(2,4,6,9,14,17,22,23,25,37,39,42).
2999. Baştan aşağı/ ayağa :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,30,32,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
3000. Baştan aşırarak :
(14,26,42).
3001. Baştan aşmak :
(2,6,14,17,18,20,21,22,26,30,31,33,37,38,39,40,41,42).
3002. Baştan atmak :
(14,26,33).
3003. Baştan ayaktan geçmek :
(41,42).
3004. Baştan azmak :
(14,42).
3005. Baştan başa :
(1,2,4,6,8,9,11,14,18,22,26,31,33,35,37,39,40,41,42).
3006. Baştan/ yoldan çıkarmak :
(2,6,8,9,13,14,18,21,22,23,25,26,27,30,31,32,33,35,37,38,39,40,41,42).
3007. Baştan çıkarmaya kurt masalı okumak :
(13,40,42).
3008. Baştan çıkmak :
(1,4,6,8,11,14,17,22,23,26,31,37).
3009. Baştan defetmek :
(26,42).
3010. Baştan düşmek :
(14,42).
3011. Baştan geçmek :
(26,33,42).

3012. Baştan inme belâ :
(42).
3013. Baştan inme :
(26,31,42).
3014. Baştan kalma :
(42).
3015. Baştan kara etmek/ gitmek :
(1,2,4,6,8,9,11,17,21,22,23,24,25,26,28,31,34,35,37,38,39,41,42).
3016. Baştan kıça haber yok :
(2,6,14,22,35,39,42).
3017. Baştan savmak/ savma :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
3018. Baştan tırnağa :
(26,31,42).
3019. Batağa saplanmak :
(6,8,17,22,23,29,37,42).
3020. Batakçıya mal kaptırmak :
(35,36,42).
3021. Bataklığa saplanıp kalmak :
(13,40).
3022. Batıp çıkmak :
(14).
3023. Batman dövmek :
(4,14,42).
3024. Batnen ba'de batnin (nesilden nesile) :
(27).
3025. Battal çekmek :
(27,31).
3026. Battalina bakmak :
(27).
3027. Battı balık yan gider :
(2,6,8,9,17,20,21,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
3028. Bayağı kaçmak :
(23,29).
3029. Bayağı Mehmet, bayağı börkü :
(2,35).
3030. Baygın baygın bakmak :
(9,29,37).
3031. Baygın düşmek :
(8,9,23,29,37).
3032. Baygınlık geçirmek :
(8,29,37,42).
3033. Baygınlık gelmek :
(8,23,29,37).
3034. Bayrağı yarıya indirmek :
(9,23).
3035. Bayrak çekmek/ asmak :
(8,9,17,23,37).
3036. Bayrak yarıya inmek :
(17,37).

3037. Bayrakları açmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,29,30,31,32,37,
38,39,40,41,42).
3038. Bayrakları çekmek :
(11,17,28,33,37).
3039. Bayraktarlığını yapmak/ etmek :
(8,9,22,23).
3040. Bayram ağası :
(29).
3041. Bayram ayı :
(9).
3042. Bayram çocuğu :
(9).
3043. Bayram değil, seyran değil/ düğün değil bayram
değil eniştem beni niye öptü? :
(2,6,8,11,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
3044. Bayram etmek/ yapmak :
(1,2,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,
40,42).
3045. Bayram ettikten/ geçtikten sonra kınayı başına/
götüne yakmak :
(2,6,17,21,29,35,36,39,42).
3046. Bayram haftasını mangal tahtası anlamak :
(1,6,9,13,17,22,23,29,35,36,37,40,42).
3047. Bayram havası :
(9,23,29,37,42).
3048. Bayram koğu gibi :
(17,23,29,37,40).
3049. Bayram topu :
(13,27).
3050. Bayramda seyranda :
(2,6,11,22,23,29,30,37,38,39,42).
3051. Bayramdan bayrama :
(9,11,17,23,29,37).
3052. Bayramdan sonra bayramın mübarek olsun! :
(17,29,35,36).
3053. Bayramlık ad :
(23,29).
3054. Bayramlık ağzını açmak :
(6,8,10,21,22,23,29,32,37,42) (argo).
3055. Bebek beklemek :
(9,23,29,37).
3056. Bebeklik etmek/ yapmak :
(23,29,37).
3057. Bedavadan ucuz :
(2,6,8,9,14,17,22,29,35,37,38,39,40,42).
3058. Beddua sinmek :
(37).
3059. Bedel vermek :
(9,23,37).

3060. Bedel tutmak :
(9,23,37).
3061. Beğenmeyen (küçük) kızını vermesin :
(2,6,8,9,13,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
3062. Bekâr dikişi dikmek :
(26,42).
3063. Bekâr çamaşırı :
(9).
3064. Bekâr odası :
(9,37).
3065. Bekle babam bekle :
(9).
3066. Bekle yârin köşesini :
(13,23,29,37,40,42).
3067. Bektaşî babası :
(31,37).
3068. Bektaşî sırrı :
(2,4,6,8,9,14,16,17,21,22,23,29,35,37,39,40,42) .
3069. Bel bağlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,34,35,37,30,38,39,40,41,42).
3070. Bel bel/ mel mel, melil melil bakmak :
(4,6,8,14,22,26,29,30,42).
3071. Bel kırmak :
(9,14,23,29,37).
3072. Bel soğukluğuna uğratmak :
(31,37).
3073. Bel vermek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,26,29,30,31,35,37,38,39,42).
3074. Belâ aramak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
3075. Belâ çıkarmak :
(2,4,6,8,9,14,18,21,22,23,26,29,32,35,37,38,39,40,42).
3076. Belâ görmek :
(14).
3077. Belâ kesilmek :
(6,8,17,22,23,26,29,32,37,42).
3078. Belâ okumak :
(8,17,23,26,29,37,42).
3079. Belâlar mübareki :
(1,2,9,14,17,26,29,35,36,37,42).
3080. Belâsını bulmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
3081. Belâsını çekmek :
(14,26,29,42).
3082. Belâsını istemek :
(14,42).
3083. Belâya bak ki...
(26,42).

3084. Belâya çatmak/ düşmek, girmek, tutulmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,26,29,32,33,37,38,39,40,42).
3085. Belâya uğratmak :
(14,26,29,31,37,42).
3086. Belâyı başına satın almak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,26,29,30,35,37,38,39,40,42).
3087. Belâyı berzah²⁶⁸ :
(1,2,9,14,17,23,26,37,42).
3088. Belâyı boynuna/ boynuna almak :
(14,42).
3089. Belâyı savmak/ savuşturmak :
(14,17,26,29,42).
3090. Belden aşağı :
(42).
3091. Beleş olsun da deve tepîği olsun :
(4).
3092. Beleş konmak :
(4,6,9,14,17,21,22,23,37,42) (argo).
3093. Beleşten para kazanmak :
(9).
3094. Beli açılmak :
(2,6,9,13,17,21,22,23,29,37,39,42).
3095. Beli bükülmek :
(1,2,6,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,41,42).
3096. Beli çökmek :
(1,9,23,29,37,42).
3097. Beli gelmek :
(2,9,11,23,29,37,42).
3098. Beli gevşek :
(14,42).
3099. Beli iki büküm olmak :
(14,42).
3100. Beli kırılmak :
(14,42).
3101. Belinden bağlı sokak süpürgesi :
(13,42).
3102. Belinden gelmek/ inmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,22,29,33,37,39,42).
3103. Beline kadar kızarmak :
(26,42).
3104. Beline sağlam olmak :
(14,42).
3105. Belini alamamak :
(17,42).
3106. Belini bükmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,33,35,37,39,40,41,42).

²⁶⁸ berzah : (Arapça) Sıkıntılı yer, cehennem.

3107. Belini gökертmek :
(14,42).
3108. Belini doğrultmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,
39,40,41,42).
3109. Belini kırmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,
39,40,42).
3110. Belini mihraba dayamak :
(4,6,42).
3111. Belinin ağrısını duymak :
(42).
3112. Belinin orası budur diye tekmeyi indirmek :
(26,42).
3113. Belleğini yitirmek :
(23,37).
3114. Belli belirsiz :
(2,8,14,21,23,29,32,33,37,39,42).
3115. Belli bağı :
(1,2,6,8,14,21,22,26,31,32,37,38,39,40,42).
3116. Bembeyaz kesilmek :
(21,42).
3117. Ben bilmez miyim güttüğüm domuzun huyunu? :
(2,21,29,32,39,40,42).
3118. Ben derim bayram haftası, o anlar mangal tahtası :
(2,6,8,9,21,22,29,30,32,35,39,40,41,42).
3119. Ben diyorum -Hadımım , O diyor/ soruyor -Oğul
uşaktan neyin var/ çoluk çocuktan ne
haber?269 :
(2,6,8,9,22,29,36,32,35,38,40,42).
3120. Ben düşmek :
(17,31,42).
3121. Ben gidemem bendere, alışmışım kaba döşek
mindere270 :
(2,6,22,40,42).
3122. Ben hancı, sen yolcu iken/ oldukça (elbet gene
görüşürüz) :
(2,6,9,11,13,21,22,23,24,29,35,37,38,39,40,42).
3123. Ben sana hayran, sen cama tırman :
(2,6,8,22,29,30,35,36,38,39,40,41,42).
3124. Ben şahımı/ şeyhimi bu kadar severim :
(2,3,5,6,8,13,15,17,21,22,23,29,35,36,37,39,40,42).
3125. Ben umarım bacımdan, bacım ölür acından :
(4,6,22).
3126. Bencilik etmek :
(9,37).
3127. Bende o göz var mı? :
(2,6,8,9,21,22,29,30,32,38,39,40,42).

269 hadım : (Arapça) Kısırlaştırılmış erkek.

270 bender : (Farsça) Ticaret yapılan iskele.

3128. Benden de al o kadar :
(17,37,42).
3129. Benden de selâm söyle :
(14,42).
3130. Benden sonra tufan :
(8,15).
3131. Benden günah gitti :
(2,6,8,9,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
3132. Benden söylemesi :
(2,6,8,9,11,22,29,30,37,39,40,42).
3133. Benden uzak/ ırak olsun da Mısır'a sultan olsun:
(2,6,8,21,22,29,32,35,36,38,39,40,42).
3134. Bendeniz cennet kuşu :
(2,8,9,14,23,29,35,37,40,42).
3135. Beni sokmayan yılan bin yaşasın :
(35,40).
3136. Benim adım Hıdır, elimden gelen budur :
(6,13,21,22,35,36,40).
3137. Benim de adım Yakup, ama o kadar uzun değil :
(2,6,9,15,21,22,29,32,35,40).
3138. Benim gibi kızı kebab edip de senin ağzına
hazırlamışlar :
(13,40).
3139. Benim gönlüm öküz ile danada, onun gönlü rastık
ile kınada²⁷¹ :
(6,22,42).
3140. Benim gönlümden geçermiş, senin gözünden uçarmış :
(42).
3141. Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur²⁷² :
(2,6,7,8,9,21,22,23,29,30,32,35,36,38,39,40,41,42).
3142. Beniz atmak/ kireç kesilmek :
(31).
3143. Benliğe düşmek :
(41,42).
3144. Benliğinden çıkmak :
(37,42).
3145. Benliğini yitirmek :
(6,22,25,42).
3146. Benlik davası :
(1,2,9,11,21,23,24,29,33,37,39,40,42).
3147. Benzetmek gibi olmasın :
(2,21,23,25,29,39,40).
3148. Benzi atmak :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
3149. Benzi bozuk :
(26,42).

²⁷¹ rastık : (Farsça) Kadınların süslenmek için kaşlarına sürdükleri boya.

²⁷² bina : Arapça'da fiil çatılarıyla ilgili bölüm.

3150. Benzi geçmek :
(29,37).
3151. Benzi hazan yaprağına dönmek :
(14,35,42).
3152. Benzi kül gibi olmak/ kül kesilmek :
(6,8,9,14,17,22,23,26,29,32,37).
3153. Benzi sararmak :
(14,26).
3154. Benzi uçmak :
(2,4,9,14,18,22,29,37).
3155. Benzinde kan kalmamak :
(6,9,22,23,29,37,42).
3156. Benzine kan gelmek :
(6,8,9,14,22,23,29,32,35,36,37,42).
3157. Beraati zimmet asıldır :
(9,17,23,37).
3158. Beraber düşüp kalkmak :
(17,42).
3159. Bereket kaynağı :
(42).
3160. Bereketi içinde :
(14,35,36,42).
3161. Berhava etmek/ olmak :
(1,23,37).
3162. Bertaraf etmek/ olmak :
(9,23,37).
3163. Besiye çekmek/ koymak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,29,31,35,37,38,39,42).
3164. Besledik büyüttük danayı, (şimdi) tanımaz oldu anayı :
(2,6,8,22,29,30,35,36,38,39,40).
3165. Besleme kız :
(29).
3166. Besleme basın :
(23,29).
3167. Besmele görmüş şeytana dönmek :
(10,21,30,35) (argo).
3168. Beş aşağı beş yukarı :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,29,32,37,39,40,41).
3169. Beş aşağı beş yukarı pazarlık etmek :
(9,26).
3170. Beş beş dökmek :
(17).
3171. Beş beş para mı saydı? :
(2,29,30,38,39,42).
3172. Beş bıyık :
(26,42).
3173. Beş kardeş :
(1,8,11,25,26,30,35,36,37,39,42).

3174. Beş para almamak :
(22,23,26,29,37,42).
3175. Beş/ kırk, on para etmemek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,30,32,33,34,35,37,39,40,42).
3176. Beş para ver söylet, on para ver sustur! :
(42).
3177. Beş/ on paralık etmek :
(1,2,6,8,9,14,18,20,22,29,32,38,39).
3178. Beş paralık :
(6,8,9,22,23,29,40,42).
3179. Beş parasız kalmak :
(8,29,42).
3180. Beş parmağını bükmek :
(10) (argo).
3181. Beş parmağını mum yapıp yaranamamak :
(42).
3182. Beş parmak bir olmamak :
(17,23,26,35,36,37,40,42).
3183. Beş pençe yeri :
(26,42).
3184. Beşiğini sallamak :
(14,23,37,42).
3185. Beşik kertme nişanlı :
(1,2,8,17,21,23,37,39,42).
3186. Beşik kertmesi/ kertiği :
(1,8,9,11,14).
3187. Beşik sallamak :
(9,27,37,42).
3188. Beşikten mezara kadar :
(23,37).
3189. Beşinci kol :
(8,9,23).
3190. Beşlik simit gibi kurulmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,26,30,34,37,38,39,40,42).
3191. Bet beniz ağarmak :
(26,42).
3192. Bet beniz atmak :
(14,37,42).
3193. Bet beniz ayva rengi almak :
(42).
3194. Bet beniz duvar kesilmek :
(42).
3195. Bet beniz gül gibi olmak :
(13,40,42).
3196. Bet beniz kalmamak/ kaçmak :
(4,6,9,14,22,23,35).
3197. Bet beniz kireç kesilmek :
(6,13,37,40,42).
3198. Bet beniz limon gibi olmak :
(42).

3199. Bet beniz sararıp solmak :
(37,42).
3200. Bet bereket kalmamak :
(2,8,14,21,23,24,28,29,30,34,37,38,39,41,42).
3201. Bet bereket gitmek :
(9,37).
3202. Bet bereket :
(6,17,42).
3203. Bet bet <bed bed bakmak²⁷³ :
(6,8,9,22,40,42).
3204. Beter etmek :
(23,32,37).
3205. Beterin beteri :
(2,5,6,8,9,14,15,21,22,23,25,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
3206. Beti benzi atmak :
(8,20,29,37,41,42).
3207. Beti benzi kalmamak :
(2,8,18,21,25,29,39,40,42).
3208. Beti benzi kireç kesilmek :
(8,9,22,23,26,29,42).
3209. Beti benzi kül kesilmek :
(6,13,22,26,42).
3210. Beti benzi sararmak/ solmak :
(26,29,37).
3211. Beti benzi uçmak :
(8,9,26,29,37).
3212. Betine gitmek :
(1,2,4,8,9,14,17,21,22,23,24,29,37,38,39,40,42).
3213. Bey danası gibi geviş getirmek :
(2,30,35,42).
3214. Bey devesi gibi yan gelip geviş getirmek :
(6,8,22,29,35,39,40).
3215. Bey/ gül, paşa gibi yaşamak/ geçinmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,35,37,38,39,40,42).
3216. Beyaz bayrak çekmek :
(42).
3217. Beyaz ihtilâl :
(17,42).
3218. Beyaz kitap :
(2,8,9,21,25,28,29,34,37,38,39,42).
3219. Beyaz oy vermek :
(8,9,29,37).
3220. Beyaz ölüm :
(29).
3221. Beyaz Türkçe :
(17,42).
3222. Beyaz yalan :
(17,42).

²⁷³ bed : (Farsça) Kötü, fena.

3223. Beyaz zehir :
(8,9,17,23,29,37,42).
3224. Beyaza/ temize çekmek :
(2,6,9,17,21,22,29,33,39,42).
3225. Beyaza çıkmak/ çıkarmak :
(14,26,42).
3226. Beyazlara bürünmek :
(42).
3227. Beydir ama cebi omuzunda :
(17,42).
3228. Beyhude yere :
(8,23,42).
3229. Beyin göçü :
(8,9,23,29,32,37).
3230. Beyin jimnastiği :
(9,29).
3231. Beyin patlatmak :
(14,21,26,42).
3232. Beyin yayan yürüyeceği, hanımın yavan yiyeceği zaman:
(4,42).
3233. Beyin yıkamak :
(2,6,8,9,11,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
3234. Beyin/ kafa, zihin yormak :
(6,8,17,22,25,29,32,42).
3235. Beyinsiz baş/ kafa :
(26,35,36,42).
3236. Beyler aşısı :
(42).
3237. Beylik çeşmeden su içmek :
(3,7,14,35,36).
3238. Beylik gezmek :
(27).
3239. Beylik söz/ lâkırdı :
(2,4,8,14,17,18,21,23,24,25,30,35,36,37,38,39,40,42).
3240. Beylik sürmek :
(14).
3241. Beynamaz özrü :
(14,35,36,42).
3242. Beyni/ tepesi atmak :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,23,25,26,29,32,37,38,39,40).
3243. Beyni bulanmak :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,24,29,32,39,40,42).
3244. Beyni durmak :
(6,14,22,42).
3245. Beyni karıncalanmak :
(14,23,25,29,37,42).
3246. Beyni olmak :
(14,26,42).

3247. Beyni örümceklenmek :
(14).
3248. Beyni sulanmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
3249. Beyninde/ kafasında şimşekler çakmak :
(6,9,22,23,29,37,42).
3250. Beyninden vurulmuşa dönmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
3251. Beynine/ kafasına girmek :
(2,4,6,8,11,14,21,22,26,24,25,28,29,30,31,34,38,39,40,42).
3252. Beynine turp sıkayım :
(26,42).
3253. Beynine vurmak :
(9,17,26,29,37,42).
3254. Beynini kemirmek :
(23).
3255. Beynini kurcalamak :
(14,42).
3256. Bez bağlamak :
(37).
3257. Bezden bebek :
(26,35,36,42).
3258. Bıçağa düşmek :
(14,42).
3259. Bıçak altına yatmak :
(6,9,17,22,23,29,37,38,42).
3260. Bıçak artığı :
(29).
3261. Bıçak atmak :
(9,29,37,42).
3262. Bıçak bıçağa gelmek :
(1,9,17,23,29,31,42).
3263. Bıçak cana yetişmek :
(26,42).
3264. Bıçak çekmek :
(2,6,9,21,22,23,29,37,39,40,42).
3265. Bıçak gibi kesip atmak :
(9).
3266. Bıçak gibi kesmek :
(17,23,29,37,42).
3267. Bıçak gibi kökünden kesmek :
(26,42).
3268. Bıçak gibi saplanmak :
(29,37).
3269. Bıçak hakkı :
(26,42).
3270. Bıçak kemiğe dayanmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).

3271. Bıçak oynatmak :
(6,22,29,42) (argo).
3272. Bıçak sırtı (kadar) :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,26,29,32,35,37,38,39,42).
3273. Bıçak silimi :
(26,42).
3274. Bıçak silmek :
(29,37).
3275. Bıçak vurmak :
(41,42).
3276. Bıçak yemek :
(9,17,29,37,42).
3277. Bıldır ölmüş bir eşek, gelin bu yıl ağlaşak :
(4,42).
3278. Bingil bingil :
(14,27,29,42).
3279. Bingil bingil teleme peyniri gibi olmak :
(13,40,42).
3280. Bırak işini, kaşı başını :
(42).
3281. Bırak Şaban yapsın demek :
(42).
3282. Bıraktığı çayırda/ yerde otlamak²⁷⁴ :
(9,14,15,23,29).
3283. Bıyığı terlemek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,37,38,39,40,42).
3284. Bıyığı yelli :
(2,11,14,17,29,39,40,42).
3285. Bıyığına buluşturmamak :
(42).
3286. Bıyığına gülmek :
(6,11,13,22,26,40,42).
3287. Bıyığını balta kesmemek/ kesmez olmak:
(1,2,6,9,11,13,14,21,22,23,26,29,30,35,36,37,39,40,42).
3288. Bıyığını eline almak :
(17,42).
3289. Bıyığını silmek :
(1,9,13,17,37,42).
3290. Bıyık altından gülmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
3291. Bıyık burmak/ bükmek :
(2,6,9,11,14,17,21,22,26,27,29,33,37,38,39,40,42).
3292. Bıyık falı ile meşgul olmak :
(2,14,17,42).
3293. Bıyık falına bakmak/ varmak :
(26,29,35,36,39,40,42).

²⁷⁴ Nasrettin Hoca.

3294. Bıyıkları ele almak :
(6,9,13,17,22,23,29,37,40,42).
3295. Bıyıkları kesmek/ kazımak, tıraş etmek :
(26,42).
3296. Bıyıklıya piyaz vermek :
(10,29) (argo).
3297. Biber gibi yanmak :
(6,9,22,23,25,29,37,42).
3298. Biçilmiş kaftan :
(1,2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,25,26,27,29,30,31,32,35,38,39,40,41,42).
3299. Biçime sokmak :
(2,6,9,13,17,22,29,37,38,39,40,42).
3300. Biçimine/ peresesine, punduna, usturubuna getirmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,30,31,32,37,38,39,40,42).
3301. Bıkrını izale etmek :
(42).
3302. Bildiği yanıldığına yetmemek :
(4,42).
3303. Bildiğinden şaşmamak/ geri kalmamak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,37,39,40,42).
3304. Bildiğini okumak/ yapmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
3305. Bildiğini yedi mahalle bilmemek :
(6,9,13,17,22,29,37,40,42).
3306. Bildik çıkmak :
(6,9,17,18,22,25,30,38,39,40,42).
3307. Bildik tanıdık :
(2,14).
3308. Bile bile lâdes :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
3309. Bileği bükülmemek :
(42).
3310. Bileğinde altın bileziği olmak :
(6,9,22,23,25,32,40,42).
3311. Bileğine güvenmek :
(2,6,8,9,13,17,18,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
3312. Bileğinin hakkıyla/ gücüyle :
(8,23,29,32,35,37,42).
3313. Bilek bükme taktiği :
(42).
3314. Bilek kuvveti :
(1,9,23,37,42).
3315. Bilekte altın bilezik :
(14,37).

3316. Bilen bilir, bilmeyen bir tutam ot/ mercimek,
aslı var sanır :
(4,6,7,22,26,35,42).
3317. Biletini kesmek :
(6,22,29,37,42) (argo).
3318. Bilgiçlik/ bilmişlik taslamak/ satmak :
(2,6,9,18,20,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
3319. Bilgiye susamak :
(42).
3320. Bilincine varmak :
(2,6,8,18,22,23,25,29,38,39,40).
3321. Bilir bilmez :
(2,4,6,8,14,17,21,22,23,29,33,35,38,39,40,42).
3322. Bilirdin götünün huyunu, niye içtin yahninin
suyunu :
(42).
3323. Bilmece gibi konuşmak :
(23,29,37,42).
3324. Bilmediği beş vakit namaz,onu da şeytan komaz :
(4,6,22).
3325. Bilmediğin bu boku, git mektebinde oku :
(2,6,8,22,39,40,42).
3326. Bilmezlikten gelmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
3318. Bilmişlik/ bilgiçlik taslamak/ satmak :
(29,37).
3327. Bin abam var atarım, nerde olsa yatarım :
(8).
3328. Bin ağızdan :
(42).
3329. Bin belâdan arta kalmak :
(26,42).
3330. Bin bir ayak bir ayak üstüne :
(1,2,6,9,13,14,17,21,22,26,29,35,37,39,40,42).
3331. Bin bir çeşit :
(42).
3332. Bin bir kapının ipini çekmek :
(26,42).
3333. Bin bir küfrü ipliğe dizmek :
(42).
3334. Bin can ile :
(14,26,29,42).
3335. Bin cana değmek :
(14,42).
3336. Bin/ her derde deva :
(2,6,14,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
3337. Bin/ kırk dereden su getirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,
36,37,38,39,40,41,42).
3338. Bin gemle bağlanmak :
(6,22,38,42).

3339. Bin güçlükle :
(42).
3340. Bin işçi, bir başçı :
(6,17,22,35,37,41).
3341. Bin kalıba girmek :
(2,6,9,11,14,18,21,22,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
3342. Bin kocadan <erden arta kalmak :
(14,42).
3343. Bin kuyruk ilavesiyle uçurmak :
(13,40,42).
3344. Bin naz içinde büyüme :
(6,22,42).
3345. Bin ölçüp, bir biçmek/ kesmek :
(35,36,42).
3346. Bin parça olmak :
(14,26,42).
3347. Bin pişman olmak :
(2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
3348. Bin renge boyanmak :
(14,42).
3349. Bin şahit ister :
(6,13,21,22,40,42).
3350. Bin tarakta bezi olmak/ var :
(4,6,8,14,17,21,22,25,26,32,35,36,37,40,42).
3351. Bin yaşamak :
(1,8,9,14,42).
3352. Bin yıl günahkar, bir gün tövbe :
(26,42).
3353. Bin yılın bir başı :
(9).
3354. Bina etmek :
(37,42).
3355. Binde bir :
(2,8,9,11,14,21,23,26,32,33,39,40,42).
3356. Bindiği/ oturduğu dalı kesmek²⁷⁵ :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,30,32,34,37,38,39,40,42).
3357. Binek taşı :
(27).
3358. Bini aşmak :
(8,17,37,32,42).
3359. Bini bir paraya< akçeye :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,26,27,29,32,36,37,38,39,40,41,42).
3360. Binin yarısı beş yüz (o da bizde yok) :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,26,29,35,36,37,39,40,42).
3361. Binlik devirmek :
(14,27,42).
3362. Bir aba bir hırka kalmak :
(14,42).

²⁷⁵ Bindiğin dalı kesiyorsun. Nasrettin Hoca

3363. Bir aferinle savmak :
(14,42).
3364. Bir ağızdan :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,22,25,26,29,32,33,37,38,39,40,41,42).
3365. Bir alan pişman, bir almayan :
(2,6,9,14,21,22,29,30,35,36,38,39,40,42).
3366. Bir alay :
(1,9,23,29,32,42).
3367. Bir âlem olmak :
(8,9,29,32,40,42).
3368. Bir Allah bilir bir ben bilirim :
(14,42).
3369. Bir Allah'ın kulu :
(6,8,22,32,42).
3370. Bir an önce/ evvel :
(8,29,32,42).
3371. Bir ara/ aralık :
(2,6,8,11,21,22,26,29,33,38,39,40,42).
3372. Bir araba bostan, yan gel Osman :
(13,40,42).
3373. Bir araba lâf :
(2,8,14,21,29,39,40,42).
3374. Bir araba :
(6,9,17,22,29,42).
3375. Bir arada :
(1,2,6,9,11,17,22,29,32,34,38,39,40,42).
3376. Bir araya gelmek :
(2,6,8,9,18,21,22,25,26,29,33,37,38,39,40,42).
3377. Bir araya getirmek :
(6,8,22,29,37,42).
3378. Bir arpa boyu yol gitmek/ ilerlemek, mesafe,
yol almak :
(6,8,13,14,17,22,32,35,40,41,42).
3379. Bir aşağı bir/ beş yukarı :
(1,4,6,8,9,14,17,21,22,23,26,29,34,37,39,40,42).
3380. Bir at başı fark :
(14,42).
3381. Bir atımlık barutu olmak/ kalmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,42).
3382. Bir atıp, iki vurmak :
(13,14,17,35,40,42).
3383. Bir avazı yerde, bir avazı gökte :
(35,42).
3384. Bir avuç :
(13,14,22,26,32,39,40,42).
3385. Bir ayağı çukurda olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,
37,38,39,40,42).
3386. Bir ayağı kıyıda, bir ayağı kuyuda :
(30,42).

3387. Bir ayağı üzengide olmak :
(42).
3388. Bir ayağı yerde bir ayağı gökte :
(17,42).
3389. Bir ayak önce/ evvel :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,23,24,26,29,35,38,39,40,42).
3390. Bir ayak üstünde bin yalan söylemek :
(2,6,9,14,18,22,25,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
3391. Bir ayak üstünde kırk yalanın/ bin bir sözün belini bükmek :
(6,22,26,29,35,36,42).
3392. Bir bakarsın :
(42).
3393. Bir baltaya sap olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
3394. Bir bardak/ kaşık suda fırtına koparmak/ yaratmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
3395. Bir baş soğanla geçinmek :
(14,35,36,42).
3396. Bir/ tek başına :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,32,33,39,40,42).
3397. Bir başlı sevgi :
(14,42).
3398. Bir baştan/ uçtan bir başa/ uca :
(2,6,8,9,11,14,21,22,26,29,35,37,38,39,40,42).
3399. Bir batman ekmekle bir iti ayartamaz :
(4,6,17,22,42).
3400. Bir ben bilirim, bir de Allah (bilir):
(2,6,8,9,21,22,29,30,32,37,39,40,42).
3401. Bir bıçakta çıkarmak :
(26,42).
3402. Bir bildiği olmak :
(6,8,22,38,42).
3403. Bir bilip bin satmak :
(35,40,42).
3404. Bir bir (anlatmak, söylemek) :
(9,11,21,26,29,32,39,40,42).
3405. Bir bit/ pire için yorgan yakmak :
(8,14,21,25,42).
3406. Bir bok olamamak :
(8,22,42).
3407. Bir boy gitmek :
(2,9,14,17,21,29,38,39,40,41,42).
3408. Bir boyda :
(9,22,37,42).
3409. Bir bu eksikti :
(2,4,6,8,9,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).

3410. Bir buldu iki ister, akça buldu çıkın ister :
(2,6,9,22,29,30,35,40,41,42).
3411. Bir burnuna tuz, bir burnuna biber koymak :
(42).
3412. Bir çaresine bakmak :
(42).
3413. Bir çatı altında :
(9,29,37).
3414. Bir çekirdek geri kalmamak :
(1,2,6,9,14,23,29,37,38,40,42).
3415. Bir çıktı (ama) pîr çıktı :
(2,6,9,14,21,22,25,29,32,35,36,39,40,42).
3416. Bir çırpıda (çıkarmak, söylemek) :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,32,35,37,38,39,40,42).
3417. Bir çiçekle yaz etmek²⁷⁶ :
(26,35,41,42).
3418. Bir çift söz :
(1,2,8,9,18,23,29,37,38,39,42).
3419. Bir çift sözü olmak/ var :
(6,13,14,21,22,29,35,37,40,42).
3420. Bir çuval inciri berbat/ bok, murdar etmek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
3421. Bir daha yüzüne bakmamak :
(4,21,29,35,37,39,40,42).
3422. Bir dalda dokuz ceviz görmeyince taş atmamak :
(2,6,18,21,22,25,29,30,35,36,38,40,42).
3423. Bir dalda durmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
3424. Bir dam altında bulunmak :
(26,42).
3425. Bir dediği bir dediğini tutmamak :
(1,8,23,29,37).
3426. Bir dediği/ söylediği iki edilmemek :
(2,6,8,9,13,14,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
3427. Bir dediğini iki etmemek :
(4,6,8,11,17,37,40,42).
3428. Bir değil beş değil Hakka yarar iş değil:
(42).
3429. Bir demi bir ömre bedel olmak :
(14,42).
3430. Bir dereceye kadar :
(4,8,9,32,37,42).
3431. Bir dereyi bal, bir dereyi yağ etmek :
(42).

²⁷⁶ Bir çiçekle yaz olmaz/ gelmez.

3432. Bir deri bir kemik (kalmak) :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
3433. Bir dikili ağacı olmamak/ yok :
(2,4,6,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
3434. Bir dikiş payı :
(2,9,35,38,39,40,42).
3435. Bir dilim ekmek pahasına :
(14,42).
3436. Bir dilim ekmekle aç, bir dilim ekmekle tok olmak:
(2,6,22,25,29,35,40,42).
3437. Bir dinde durmamak :
(27,35,36,42).
3438. Bir dirhem/ kaşık bal için, bir çeki keçi boynuzu çiğnemek :
(2,3,4,8,9,13,17,21,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40).
3439. Bir dirhem iki çekirdek :
(14,42).
3440. Bir dirhem²⁷⁷ :
(17,29,37).
3441. Bir dizi :
(8,32).
3442. Bir dokun bin ah işit :
(8,32,37).
3443. Bir don bir gömlek (kalmak, bırakmak) :
(2,6,8,9,11,14,21,29,35,37,39,40,42).
3444. Bir donu var kırmızı; kâh anası giyer, kâh kızı :
(42).
3445. Bir dostluk kaldı :
(8,17,21,26,32,42).
3446. Bir dudağı yerde bir dudağı gökte :
(2,6,14,22,26,29,30,35,36,37,39,40,42).
3447. Bir düşünce (-dir) almak :
(2,8,9,18,21,25,29,35,38,39,40,42).
3448. Bir düziye :
(1,2,8,9,13,17,21,26,29,38,39,40,42).
3449. Bir el :
(9,21,37,42).
3450. Bir eli balda/ yağda, bir eli yağda/ balda olmak:
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
3451. Bir eli kan, bir eli katran :
(2,6,22,29,40,42).
3452. Bir elini bırakıp, ötekini öpmek :
(6,22,23,25,37,42).

²⁷⁷ Bir dirhem et bin ayıp örter.

3453. Bir elle/ elin verdiğini öbür elle (geri) almak:
(1,2,4,6,8,9,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
3454. Bir elma ile anmak :
(14,42).
3455. Bir elmanın iki yarısı/ yarısı gibi :
(14,20,29,37,42).
3456. Bir gelmek :
(9,26,42).
3457. Bir gömlek aşağı/ yukarı, iyi :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,25,26,29,30,35,37,38,39,40,42).
3458. Bir gömlek fazla/ ziyade eskitmiş olmak:
(2,4,6,9,13,14,17,18,22,23,29,30,35,36,37,39,40,42).
3459. Bir görmek :
(14,26,42).
3460. Bir göz gülmek :
(1,6,22,37,40,42).
3461. Bir göz ile bakmak :
(14,42).
3462. Bir gözü kör, iki kulağı sağır :
(6,9,14,17,18,21,22,26,38,39,40,41,42).
3463. Bir gülüp bir ağlamak :
(14,42).
3464. Bir gün evvel :
(17,37,40,42).
3465. Bir günden bir güne :
(8,29,32,37).
3466. Bir günlük beylik :
(9,17,35,41,42).
3467. Bir gününü bin etmek :
(14,42).
3468. Bir güzel :
(2,6,8,9,22,29,32,37,38,39,40,42).
3469. Bir hâl olmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
3470. Bir hayli :
(8,9,32,37,40,42).
3471. Bir hırka bir külâh :
(14,42).
3472. Bir hiç uğruna :
(8,32).
3473. Bir hoş etmek/ eylemek, olmak :
(1,6,14,22,23,29,37,42).
3474. Bir hoş :
(4,6,8,9,11,22,29,32,37,42).
3475. Bir hoşluğu olmak :
(1,2,9,17,21,22,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
3476. Bir içim su :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).

3477. Bir içim suya gitmek/ satmak :
(35,36,42).
3478. Bir iğne bir iplik kalmak :
(2,6,8,9,22,29,32,37,39,40,42).
3479. Bir iki demeden/ derken :
(1,4,6,8,14,17,22,26,29,37,40,42).
3480. Bir incir çekirdeğini doldurmamak :
(3,4,6,14,17,22,42).
3481. Bir inip bir kalkmak :
(40,42).
3482. Bir ip odun :
(42).
3483. Bir iş çıkmamak :
(21,42).
3484. Bir iş etmek :
(14,42).
3485. Bir işaretime bakmak :
(29,37).
3486. Bir işe sap/ balta olmak :
(13,40,42).
3487. Bir iştir olmak :
(29,32,35,36,37).
3488. Bir iyi...
(26,42).
3489. Bir kaba işlemek :
(2,6,8,9,11,21,22,29,39,40,42).
3490. Bir kabahat/ kaza yapmak :
(42).
3491. Bir kafada :
(6,9,22,29,37,42).
3492. Bir kalem geçi :
(6,22,42).
3493. Bir kalemde :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,35,37,38,39,40,41,42).
3494. Bir kandan olmak :
(14).
3495. Bir kantar balla yenmemek :
(4,6,22,42).
3496. Bir kapıya çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
3497. Bir kararda bir Allah :
(13,21,37,40).
3498. Bir karında yatmış, bir memeden emmiş :
(4,42).
3499. Bir karış beberuhi :
(13,17,23,29,37,42).
3500. Bir karış çocuk :
(14).

3501. Bir karış surat :
(42).
3502. Bir kaşık suda boğmak/ boğmak istemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,37,
38,39,40,41,42).
3503. Bir kazanda kaynamak :
(1,2,6,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
3504. Bir kenara bırakmak :
(6,8,22,42).
3505. Bir kenara çekilmek :
(6,8,22,32,42).
3506. Bir kerecik :
(8,9,37,42).
3507. Bir kılına halel/ hata gelmemek :
(6,13,21,22,40,42).
3508. Bir kıyamettir gitmek/ kopmak :
(6,8,9,22,24,29,32,37,40,42).
3509. Bir kol çengi :
(1,6,8,22,29,37,41,42).
3510. Bir koltuğa iki karpuz sığdırmak²⁷⁸ :
(6,8,22,23,32,35,36,37,42).
3511. Bir konağı beş etmek :
(26,42).
3512. Bir koşu (gitmek) :
(1,2,9,14,17,29,35,37,38,39,40,42).
3513. Bir Köroğlu bir Ayvaz :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,26,27,28,29,30,34,35,36,38,39,
40,42).
3514. Bir köşeye atmak :
(6,8,22,29,37,42).
3515. Bir köşeye çekilmek :
(6,8,22,33,38,42).
3516. Bir köşeye itmek :
(41,42).
3517. Bir köşeye koymak :
(6,8,22,42).
3518. Bir kulağı sağır :
(42).
3519. Bir kulaktan girip diğerinden çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,
37,38,39,40,41,42).
3520. Bir kulpa yapışmak :
(14,42).
3521. Bir kurşun atımı :
(29,37).
3522. Bir kuş bir çalıya sinmiş :
(42).
3523. Bir kuş sütü eksik :
(41,42).

²⁷⁸ Bir koltuğa iki karpuz sığmaz.

3524. Bir kuyruklu yıldızdır ki kırk yılda bir doğar :
(17,35,36,42).
3525. Bir lokma ekmeğe muhtaç olmak :
(42).
3526. Bir lokma, bir hırka :
(1,4,6,8,9,14,16,17,21,22,26,27,29,32,35,36,37,40,42).
3527. Bir mum al da derdine yan! :
(2,6,9,17,21,22,29,35,36,37,38,39,40,42).
3528. Bir/ hem nalına, bir/ hem mihına vurmak:
(2,6,8,14,17,22,29,32,35,36,38,39,42).
3529. Bir nebze :
(37,42).
3530. Bir nefeste/ solukta :
(9,14,29,37).
3531. Bir numaralı :
(9,29,37).
3532. Bir o kadar :
(9,21,29,37,42).
3533. Bir o yana bir bu yana :
(2,4,6,9,14,17,22,23,29,35,37,38,39,40,42).
3534. Bir ok atımı :
(42).
3535. Bir okla iki kuş vurmak²⁷⁹ :
(14,35,42).
3536. Bir oldu amma pir oldu :
(26,42).
3537. Bir olmak/ kalmak :
(2,9,14,17,25,29,37,40).
3538. Bir örnek :
(37,40,42).
3539. Bir/ iki paralık etmek :
(1,6,8,9,13,14,22,29,32,37,39,40,42).
3540. Bir paralık :
(2,4,6,8,11,17,18,21,22,25,26,35,40,42).
3541. Bir parça :
(1,29,37,42).
3542. Bir parmak bal çalmak :
(6,22,42).
3543. Bir parmak bal olmak :
(1,13,14,17,42).
3544. Bir pire için yorgan yakmak :
(35,36,42).
3545. Bir pul etmemek :
(1,6,17,22,23,29,32,35,36,37,40,42).
3546. Bir pul yerine geçmek :
(14,42).
3547. Bir pula değmemek :
(14,26,42).

²⁷⁹ Bir okla iki kuş vurulmaz.

3548. Bir pula satmak :
(2,4,6,9,11,14,17,21,22,23,24,26,27,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
3549. Bir pula saymak :
(14,33).
3550. Bir pulu olmamak :
(14,42).
3551. Bir pulluk etmek :
(14).
3552. Bir punduna getirmek :
(6,8,22,32,42).
3553. Bir saati bir saatine uymamak :
(6,8,22,42).
3554. Bir seksen uzanmak/ uzatmak :
(6,22,42).
3555. Bir sıçradın/ sıçrarsın çekirge, iki sıçradın/
sıçrarsın çekirge :
(7,13,15,30,35,36,41,42).
3556. Bir sıkımlık/ pençelik canı olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,25,32,35,37,38,39,40,41,42).
3557. Bir sıra geldi ki :
(9).
3558. Bir sizden bir bizden :
(7).
3559. Bir soluk :
(9,42).
3560. Bir solukta :
(2,6,8,9,11,21,22,25,29,32,37,38,39,40,41).
3561. Bir söyle bin/ iki işit/ dinle :
(26,35,41,42).
3562. Bir söyledi, pir söyledi :
(14,23,29,37,40,42).
3563. Bir söyleyip iki dökmek :
(40,42).
3564. Bir sözü bir sözüne uymamak :
(14,36,42).
3565. Bir sözünü/ dediğini iki etmemek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
3566. Bir sürü lâfın belini bükmek :
(13,40,42).
3567. Bir sürü :
(1,2,6,8,9,11,21,22,29,32,33,39,40,42).
3568. Bir şeftali almak/ vermek :
(13,40).
3569. Bir şey istemeye görmek :
(42).
3570. Bir şey sanmak :
(29,37).
3571. Bir şey söylemek :
(37).

3572. Bir şeyciği kalmamak :
(6,8,42).
3573. Bir şeye benzememek :
(1,2,4,6,8,9,11,17,21,22,23,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
3574. Bir şeyler, bir şeyler :
(37,42).
3575. Bir tahtada :
(2,9,11,14,17,27,29,37,40,42).
3576. Bir tahtası/ çivi eksik :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,30,35,36,37,38,39,40,42).
3577. Bir tarafa bırakmak/ koymak :
(37).
3578. Bir tarafından yapışmak :
(14,42).
3579. Bir taşla iki kuş vurmak²⁸⁰ :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
3580. Bir tek atmak :
(6,8,22,29,32,37,42).
3581. Bir telaş bir kıyamet :
(42).
3582. Bir telaştır almak :
(40,42).
3583. Bir temiz :
(6,8,22,29,37,42).
3584. Bir torba kemik kalmak :
(6,22,29,35,37,42).
3585. Bir tuhaf olmak :
(1,6,8,22,32).
3586. Bir tuhafılığı olmak :
(6,8,22,29,37,42).
3587. Bir tutmak/ görmek :
(1,6,8,14,21,22,24,26,29,37,42).
3588. Bir türlü :
(8,29).
3589. Bir tüyü bile incinmemek :
(14,42).
3590. Bir vakitler/ bir vakit :
(2,6,8,9,11,21,22,29,32,37,40,42).
3591. Bir varmış, bir yokmuş :
(2,6,9,11,14,17,21,22,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
3592. Bir yakadan baş çıkarmak :
(2,6,14,22,23,29,37,39,40,42).
3593. ... bir yana, dünya bir yana:
(8,29,37,42).
3594. Bir yana çekmek :
(14,32,42).
3595. Bir yandan :
(9,37,42).

²⁸⁰ Bir taşla iki kuş vurulmaz.

3596. Bir yastığa/ yatağa baş koymak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,26,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
3597. Bir yastıkta/ yatakta kocamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
3598. Bir yaşına daha basmak/ girmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
3599. Bir yerden boşanmak :
(42).
3600. Bir yerden elini ayağını kesmek :
(42).
3601. Bir yere getirmek :
(17,26,42).
3602. Bir yığın :
(1,8,17,37,42).
3603. Bir yiyip/ ye bin şükretmek/ şükret :
(2,4,5,6,8,9,14,15,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
3604. Bir yol tutturmak :
(6,22,29,37,42).
3605. Bir yol :
(2,8,9,11,29,33,39,40).
3606. Bir yola koymak :
(14).
3607. Bir yolunu bulmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
3608. Bir yumup beş akıtmak :
(4,6,22,42).
3609. Bir yumup on dökmek/ beş akıtmak :
(4,6,22,42).
3610. Bir zaman/ zamanlar :
(1,6,8,22,29,37,39,42).
3611. Bir zeytin verir ağzına, bir tulum tutar/ takar
ardına :
(2,6,22,35,36,38,40,42).
3612. Biraz da biz ölelimiz²⁸¹ :
(5,15).
3613. Biraz gebe :
(7).
3614. Birbiri için yaratılmış :
(37).
3615. Birbirine düşmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
3616. Birbirine düşürmek :
(1,2,6,8,9,13,17,18,26,42).

3617. Birbirine geçmek :
(27,42).
3618. Birbirine girmek :
(1,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
3619. Birbirine katmak :
(1,9,14,23,29,37).
3620. Birbirine kilit olmak :
(42).
3621. Birbirine yaslanmak :
(42).
3622. Birbirine oyun etmek/ oynamak :
(14,40,42).
3623. Birbirini kırmak :
(40,42).
3624. Birbirini tutmamak :
(9,14,29,37,42).
3625. Birbirini yemek :
(8,9,14,22,29,37,41,42).
3626. Birbirinin ağızına girmek :
(6,22,29,37,42).
3627. Birbirinin ağızına tükürmek :
(1,6,9,14,17,22,29,37,39,40,42).
3628. Birbirinin gözünü çıkarmak :
(1,9,29,37,42).
3629. Birbirinin gözünü oymak :
(1,8,9,13,17,22,29,32,37,40,42).
3630. Birden bire boşanmak :
(42).
3631. Bire beş/ yüz, bin vermek :
(8,9,17,37,42).
3632. Bire bin katmak :
(1,2,4,6,8,9,14,18,20,21,23,24,25,26,28,29,30,34,35,37,39,40,42).
3633. Bire bir gelmek :
(2,6,8,14,18,21,22,24,25,26,28,32,34,37,38,39,40,42).
3634. Bire kırk, elli vermek :
(42).
3635. Bire vefa, bine vefa :
(41,42).
3636. Birer ikişer :
(9,42).
3637. Biri eşikte, biri beşikte :
(2,6,8,9,17,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
3638. Biri vardı geceden, biri düştü bacadan :
(2,6,22,29,35,39,40,42).
3639. Birinci çıkmak/ gelmek :
(9,37).
3640. Birinden biri :
(2,17,29,38,39,40,42).
3641. Birine giriş olmak :
(13,40).

3642. Birlik olmak :
(9,17,26,42).
3643. Birlikte düşüp kalkmak :
(13,40,42).
3644. Bismillâh çekmek/ demek :
(1,2,9,17,21,29,37,39,40).
3645. Bit atmak :
(6,22,29,42) (argo).
3646. Bit kadar :
(6,11,22,29,37,42).
3647. Bit ölmüş, kuyruğu dik :
(41,42).
3648. Bit pazarında kuyruk toplar, Beyoğlu'nda beylik satar:
(13,40,42).
3649. Bit pazarında mezatla satmak :
(13,40,42).
3650. Bit yeniği :
(1,2,6,8,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,41,42).
3651. Biti kanlanmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,34,39,40,41,42) (argo).
3652. Bitini dökmek :
(29) (argo).
3653. Bitip tükenmek bilmemek :
(6,22,42).
3654. Bitirim yeri :
(29,42).
3655. Bitkin düşmek :
(6,8,22,37,42).
3656. Bitkisel hayata girmek :
(23,37).
3657. Bitli kokuş :
(9,29,37,42).
3658. Bitmek tükenmek bilmemek :
(29,37,42).
3659. Biz attık kemik/ sümük diye, él/ âlem kaptı ilik diye²⁸² :
(2,6,17,21,22,29,30,35,36,38,40,42).
3660. Biz bize kalmak/ olmak :
(29,42).
3661. Biz bizeyiz :
(2,6,9,17,21,22,25,29,34,38,39,40).
3662. Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz :
(2,6,17,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,41,42).
3663. Biz leblebi/ leblebici deyinceye kadar pazar savulur:
(2,6,17,22,29,35,36,39,42).

²⁸² sümük< süngük: Eski Türkçede kemik.

3664. Bizans oyunu :
(29).
2580. Bize/ bana de mi lolo? :
(2,4,5,6,7,8,15,17,21,22,23,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
3665. Bizim eşek bu havadan hoşlandı :
(35,36,42).
3666. Bizim eşek bu havadan öldü :
(13,35,40).
3667. Bizim evde yalanırsın, Kırkor'un başında mı
ürürsün? :
(2,6,22,29,35,36,40,42).
3668. Bizim gelin bizden kaçar, tutar ele başın/ kıçın
açar:
(2,6,21,22,29,35,36,41,42).
3669. Bizim it/ köpek size/ sizin köye, eve balta
getirdi mi? :
(2,4,6,17,22,29,35,36,42).
3670. Bizim kazanda kaynamaz :
(42).
3671. Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle
duyar; elin kısrağı küheylân doğurur hiç sesi
çıkamaz :
(2,6,8,17,21,22,29,35,38).
3672. Blöf yapmak :
(17,23,29,31,37,40,42).
3673. Boca etmek :
(1,8,9,23,31,32,37,42).
3674. Bocuk domuzuna dönmek²⁸³ :
(9,23,42).
3675. Bocurgat yapmak :
(10,29) (argo).
3676. Bodur kalmak :
(29,37).
3677. Bodur tavuk her gün/ her dem piliç :
(6,9,14,22,35,37,41,42).
3678. Boğaz açmak :
(9,37).
3679. Boğaz ağrığı/ arsız :
(29).
3680. Boğaz boğaza/ gırtlak gırtlağa gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,31,32,35,37,39,
40,42).
3681. Boğaz boğaza belâya girmek :
(13).
3682. Boğaz cengi :
(26,42).
3683. Boğaz/ gırtlak derdi :
(6,8,9,11,14,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40).

²⁸³ **bocuk**: Ortodokslarca kutlanan İsa'nın doğum yortusu, domuz.

3684. Boğaz derdine düşmek :
(2,26).
3685. Boğaz dokuz/ kırk boğumdur :
(6,9,22,26,31,35,36,37,41).
3686. Boğaz durmaz :
(1,11,37).
3687. Boğaz içinde kavga/ yangın var :
(2,6,14,17,22,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
3688. Boğaz kavgası :
(2,6,8,9,11,14,18,20,21,22,23,24,26,29,32,37,39,40,42).
3689. Boğaz kaydında olmak :
(26,42).
3690. Boğaz ola! :
(1,2,6,8,9,14,22,26,29,37,39,40,42).
3691. Boğaz olmak :
(17,37,42).
3692. Boğaz tokluğuna (çalışmak) :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,31,32,35,37,38,39,40,42).
3693. Boğazdan düşmek :
(4).
3694. Boğazdan geçmemek :
(4,11,31).
3695. Boğazı açılmak :
(9,26,29,37,42).
3696. Boğazı düşünmek :
(6,9,22,23,29,37,42).
3697. Boğazı ele vermek :
(14).
3698. Boğazı inmek :
(9,29,37).
3699. Boğazı işlemek :
(1,2,6,9,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
3700. Boğazı köreltmek :
(13,40,42).
3701. Boğazı kurumak :
(2,4,6,8,9,18,21,22,23,24,26,29,37,38,39,40,42).
3702. Boğazı yırtılmak :
(14).
3703. Boğazın kökü tutuşmak/ yanmak :
(26,42).
3704. Boğazına/ gırtlığına basmak/ sarılmak :
(1,2,4,6,8,9,17,21,22,25,31,37,38,39,40,42).
3705. Boğazına dikkat etmek :
(37).
3706. Boğazına dizilmek :
(2,8,9,17,18,21,22,24,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
3707. Boğazına durmak :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,26,29,37,39,40,42).

3708. Boğazına düşkün :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,26,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
3709. Boğazına geçirmek :
(4).
3710. Boğazına indirmek :
(37).
3711. Boğazına/ gırtlığına kadar borca girmek/ batmak :
(4,6,8,9,14,17,21,22,29,37,42).
3712. Boğazına kurşun akıtmak :
(14,42).
3713. Boğazına sabırsız :
(26,42).
3714. Boğazına tıkmak :
(26,42).
3715. Boğazında bırakmak :
(26).
3716. Boğazında durmak :
(26,42).
3717. Boğazında düşünlenmek :
(6,8,14,22,23,29,32,37,42).
3718. Boğazında kalmak :
(6,9,22,26,29,37,42).
3719. Boğazından arttırmak :
(4,6,9,14,17,22,23,26,29,37,40,42).
3720. Boğazından geçmemek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,26,29,34,35,36,37,39,40,42).
3721. Boğazından/ gırtlığından kesmek :
(2,6,8,9,11,18,20,21,22,25,26,29,30,32,37,38,39,40,42).
3722. Boğazından lokma geçmemek :
(14).
3723. Boğazını cepten çıkarmak :
(42).
3724. Boğazını çıkarmak :
(6,9,22,26,29,31,42).
3725. Boğazını doyurmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
3726. Boğazını sevmek :
(6,9,22,29,37,42).
3727. Boğazını sıkmak :
(26,42).
3728. Boğazını yırtmak :
(1,4,6,9,14,17,21,22,23,29,37,40,42).
3729. Boğazlarına kurt düşün :
(42).
3730. Boğmak boğmak/ boğum boğum boğulmak :
(9).
3730. Boğum boğum/ boğmak boğmak boğulmak :
(37).
3731. Boğuntu yeri :
(10,29) (argo).

3732. Boğuntuya gelmek/ getirmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,22,24,25,26,28,29,34,37,38,39,40,41,42)
(argo).
3733. Bohça göndermek/ vermek :
(42).
3734. Bohçasını bağlamak :
(26).
3735. Bohçasını eline/ koluna, koltuğuna vermek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,22,24,25,26,28,29,30,34,37,39,40,42).
3736. Bohçasını koltuğuna almak :
(23,37).
3737. Bohçasını koluna alıp kaçmak :
(26,42).
3738. Bohçasını toplamak :
(6,22,37,42).
3739. Bok atmak :
(2,4,6,8,9,11,14,21,22,23,25,37,39).
3740. Bok boklavat :
(29) (argo).
3741. Bok canına (olsun) :
(37).
3742. Bok çömçesi :
(42).
3743. Bok çuvalı/ tulumu :
(6,22,29,42) (argo).
3744. Bok etmek :
(2,4,6,8,9,11,21,22,29,37,39,42).
3745. Bok götürmek :
(6,22,29,42) (argo).
3746. Bok içinde badem kadın :
(13,42).
3747. Bok karıştırmak :
(2,6,9,14,21,22,29,37,39,42).
3748. Bok püsür :
(29,37).
3749. Bok soyu :
(14,42).
3750. Bok sürmek :
(8,42).
3751. Bok üstüne bok :
(2,6,9,22,29,33,35,37,42).
3752. Bok yedi başı :
(2,6,8,9,22,26,29,37,42).
3753. Bok yemek düğeri :
(2,4,6,8,21,22,29,37,39,42).
3754. Bok yemek :
(2,4,6,8,9,14,21,22,23,29,37,39,42).
3755. Bok yemenin Arapçası :
(2,6,8,9,21,22,23,29,35,37,39,42).
3756. Bok yiyen :
(29) (argo).

3757. Bok yoluna gitmek :
(2,6,8,9,14,21,22,23,29,37,39,42).
3758. Bokluca bülbül gibi tmek :
(14,26,35,42).
3759. Bokluğu/ boku çıkmak :
(6,8,21,22,29,39,42).
3760. Bokluk etmek :
(6,8,22,42).
3761. Boktan knet²⁸⁴ :
(2,14,29,35,42).
3762. Boku bokuna/ pisi pisine :
(2,4,6,8,9,21,22,29,37,39,42).
3759. Boku/ bokluğu çıkmak :
(22,29,37).
3763. Boku psr :
(2,9,29,39,42).
3764. Boku yemek :
(6,21,22,29,42) (argo).
3765. Bokun soyu :
(8,9,29,37).
3766. Bokunda boncuk bulmak :
(2,4,6,8,9,10,21,22,29,35,37,39,41,42) (argo).
3767. Bokunda inci aramak :
(42).
3768. Bokunu ekmek :
(26,42).
3769. Bokunu ıkarmak :
(2,4,6,9,14,21,22,29,35,37,39,42).
3770. Bokuyla kavga etmek :
(2,6,21,22,23,29,35,37,39,42).
3771. Bol ağız :
(26,42).
3772. Bol biçmek :
(42).
3773. Bol bol yiyip bel bel bakmak :
(26,29,35,36,41,42).
3774. Bol bolamat :
(17,26).
3775. Bol bulama/ bol :
(6,9,22,29,37,42).
3776. Bol doğramak :
(6,17,22,29,31,37,42).
3777. Bol elli :
(42).
3778. Bol gelmek :
(29).
3779. Bol keseden atmak/ savurmak) :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,
35,37,38,39,40,41,42).

²⁸⁴ knet : (Farsa) yapılmış anlamında.

3780. Bol keseden harcamak :
(8,22,26,42).
3781. Bol paça :
(26,29,37,42).
3782. Bol paçadan atmak :
(14,27,42).
3783. Bom/ küllüm, mantar, martaval atmak/ yemek :
(10,29) (argo).
3784. Bomba gibi patlamak :
(1,6,9,13,17,22,23,25,29,31,36,37,40,42).
3785. Bomba patlatmak :
(6,10,22) (argo).
3786. Bombası patlamak :
(6,22,29,42) (argo).
3787. Boncuk boncuk terlemek :
(9).
3788. Bono kırdırmak :
(9,29).
3789. Bora patlamak :
(10,29) (argo).
3790. Bora yemek :
(29).
3791. Borazancı başı olmak :
(9,26,42).
3792. Borca almak :
(6,9,11,17,21,22,29,31,37,38,42).
3793. Borca batmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,29,31,37,38,39,40,42).
3794. Borca girmek :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,29,37,39,40,42).
3795. Borcu asmak :
(26,42).
3796. Borcuna karga, alacağına şahin :
(41,42).
3797. Borcunu bilmek :
(2,9,18,21,23,29,38,39,40,42).
3798. Borcunu kapatmak :
(2,9,18,21,22,29,37,38,39,42).
3799. Borç altına girmek :
(14,26,29,32,37,42).
3800. Borç benim kasavet senin mi?:
(2,6,14,22,29,32,35,36,38,39,40,42).
3801. Borç/ ödev bilmek/ saymak :
(2,6,8,9,11,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
3802. Borç bini aşmak :
(2,6,7,8,9,11,14,17,18,22,23,26,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
3803. Borç gırtlığa çıkmak :
(2,4,6,9,14,17,18,22,25,26,29,30,35,36,37,39,40,42).
3804. Borç paçadan akmak :
(26,42).

3805. Borç harç (etmek) :
(1,2,4,8,9,11,14,17,18,21,23,24,29,30,31,32,35,37,38,39,40,42).
3806. Borç yemek²⁸⁵ :
(2,6,9,17,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
3807. Borçlu çıkmak :
(29,37).
3808. Borçluya kefil, güçlüye vekil :
(26,42).
3809. Borçsuz harçsız :
(8,9,29,37).
3810. Borda etmek :
(6,22,29,37) (argo).
3811. Boru değil/ mu bu :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,17,22,23,26,29,35,37,39,40,42).
3812. Boru gibi ötmek :
(29,31).
3813. Borusu ötmek :
(1,2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,28,30,32,34,35,36,37,38,40,41,42) (argo).
3814. Borusu tutmak/ üstünde :
(37).
3815. Borusuna ot tıkmak :
(26,42).
3816. Borusunu çalmak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,21,22,23,24,29,30,32,37,38,39,40,42).
3817. Bostan korkuluğu:
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,42).
3818. Boş atıp dolu tutmak/ vurmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
3819. Boş bırakmak :
(6,22,37,42).
3820. Boş bırakmamak :
(6,14,22,23,29,37,42).
3821. Boş boğaz :
(1,14,26,29,31,35,37,42).
3822. Boş boğazlık etmek :
(9,29,31,32).
3823. Boş boşuna :
(14).
3824. Boş bulunmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
3825. Boş çıkmak :
(6,8,9,17,22,26,29,37).
3826. Boş çıkmamak :
(4,6,22,26,29,37,42).

3827. Boş dava gütmek :
(14,42).
3828. Boş döndürmemek :
(26,42).
3829. Boş dönme :
(14,26,42).
3830. Boş durmak/ durmamak :
(6,9,22,25,29,37,42).
3831. Boş durulacak zaman değil :
(26,42).
3832. Boş düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,37,38,39,41,42).
3833. Boş geçmek/ koymak, vermek :
(6,22,42).
3834. Boş gezenin boş/ baş kalfası :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,26,28,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
3835. Boş gezenler başı :
(14,42).
3836. Boş/ boşta gezmek/ kalmak :
(14,26,29,37,42).
3837. Boş gitmek :
(42).
3838. Boş gitti dolu gelsin, elek Dimyat' a varsın :
(26,35,42).
3839. Boş göndermemek :
(26,42).
3840. Boş gözlerle bakmak :
(6,22,37,42).
3841. Boş inanç :
(9,23,37,42).
3842. Boş kafalı :
(4,6,9,14,17,22,23,29,37,42).
3843. Boş kâğıdı :
(9,23,37).
3844. Boş kile/ kiler, dipsiz ambar :
(4,6,22,35,37,42).
3845. Boş komak/ koymak :
(1,9,22,26,29,37,42).
3846. Boş konuşmak :
(9).
3847. Boş küp :
(35,42).
3848. Boş lâf etmek/ katmak :
(14,37,42).
3849. Boş olmamak :
(9,14,37,42).
3850. Boş oturmak :
(6,22,29,37,42).

3851. Boş söz/ lâkırdı²⁸⁶ :
(14,23,26,29,35,36,37,42).
3852. Boş şey :
(26,42).
3853. Boş vermek :
(1,2,4,8,9,10,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,33,34,37,
38,39,40,42).
3854. Boş yere :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,32,33,35,39,40,42).
3855. Boş yerine vurmak :
(9,37).
3856. Boşa almak :
(6,22,30,31,42).
3857. Boşa çıkarmak :
(29).
3858. Boşa çıkmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,33,34,35,37,
39,40,41,42).
3859. Boşa gitmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,19,21,22,26,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
3860. Boşa harcamak :
(42).
3861. Boşa koydum dolmadı/ dolmaz, doluya koydum
almadı/ almaz :
(2,4,6,8,9,17,18,21,22,23,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
3862. Boşa kürek çekmek/ sallamak :
(14,42).
3863. Boşboğazı cehenneme atmışlar "odun yaş " diye
haykırmış :
(36).
3864. Boşan da semerini yel :
(2,6,8,9,17,22,29,35,36,39,40,41,42).
3836. Boşta/ boş gezmek/ kalmak :
(4,8,9,14,17,22,23,26,29,37,41,42).
3865. Boşta oturmak :
(6,26,42).
3866. Boşu boşuna :
(1,2,4,6,8,9,11,18,21,22,25,26,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
3867. Boşuna telâş, dikine tıraş :
(6,17,22,35,36,42).
3868. Boy abdesti :
(2,9,11,21,23,29,37,38,39).
3869. Boy almak :
(1,2,6,8,9,11,17,18,20,21,22,24,25,26,29,31,32,37,38,39,40,
41,42).
3870. Boy atmak :
(1,2,6,8,9,11,17,18,20,21,22,24,25,26,29,31,32,37,38,39,40,
41,42).

²⁸⁶ Boş lâkırdı karın doyurmaz.

3871. Boy aynası :
(9,37).
3872. Boy beyi gibi :
(26,41,42).
3873. Boy bos/ pos yerinde :
(8,13,29,37,40,42).
3874. Boy bos :
(2,6,9,11,14,17,22,26,31,32,33,37,39,42).
3875. Boy boy :
(2,9,11,14,26,29,32,37,39,40,41).
3876. Boy etmek :
(26,42).
3877. Boy fukarası :
(42).
3878. Boy göstermek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
3879. Boy hedefi olmak :
(17,42).
3880. Boy kürkü :
(26,42).
3881. Boy ölçülemek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
3882. Boy satmak :
(1,42).
3883. Boy sürmek :
(1,29,42).
3884. Boy vermek :
(6,8,9,14,17,22,25,26,29,31,33,37,42).
3885. Boy vermemek:
(2,6,11,22,29,37,38,39).
3886. Boya atmak :
(26,31,42).
3887. Boya çekmek :
(1,6,8,9,11,14,17,18,22,25,29,37,38,40,42).
3888. Boya kullanmak :
(37).
3889. Boya tutmak :
(26,37,42).
3890. Boya vurmak/ çekmek, sürmek :
(2,9,26,31,37,39,42).
3891. Boyacı kedisi/ köpeği :
(26,42).
3892. Boyacı küpü değil ki,hemen daldırıp çıkarasın :
(2,4,6,17,21,22,29,31,35,36,38,39,40,42).
3893. Boyacı küpü mü bu? :
(9,14).
3894. Boyacı küpü olmamak :
(1,8,13,23,26,30,37,42).

3895. Boyacı kúpüne girmiş gibi :
(23,29,37).
3896. Boyası atmak :
(9,37).
3897. Boyca kefil olmak :
(26,42).
3898. Boydan aşmak :
(26,42).
3899. Boydan boya :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,23,25,26,29,32,33,37,41,42).
3900. Boykot etmek :
(9,17,23,37).
3901. Boylanıp boslanmak :
(29).
3902. Boylu boslu :
(1,8,9,29,32,37,42).
3903. Boylu boyunca/ boyuna :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,32,33,37,38,39,40,42).
3904. Boynu altında kalmak :
(14,17,23,26,29,37,40,41,42).
3905. Boynu armut sapına dönme :
(2,4,6,14,17,18,22,26,29,37,38,39,40,42).
3906. Boynu bağılı kul :
(14).
3907. Boynu bükük/ büküle :
(2,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
3908. Boynu bükülmek :
(14,42).
3909. Boynu eğri :
(2,4,6,9,11,22,23,24,26,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
3910. Boynu kıldan ince :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
3911. Boynu kopsun inşaallah :
(8,42).
3912. Boynunun borcu :
(8,18,21,24,28,30,34,38,39).
3913. Boynuna almak :
(1,6,9,14,17,22,23,26,29,31,41,42).
3914. Boynuna atmak :
(1,17,29,42).
3915. Boynuna borç olmak :
(9,17,42).
3916. Boynuna geçirmek :
(6,9,22,26,37,42).
3917. Boynuna torba takmak :
(14,42).
3918. Boynunda kalmak :
(2,22,28,29,33,34,37,39,40,42).

3919. Boynundan atmak :
(14,42).
3920. Boynunu almak :
(42).
3921. Boynunu burmak :
(14).
3922. Boynunu/ boyun bükme :
(6,8,9,14,17,22,26,32,33,37,42).
3923. Boynunu eğmek :
(14).
3924. Boynunu kırmak :
(6,9,14,17,22,29,37,42).
3925. Boynunu uzatmak :
(1,14,17,37,42).
3926. Boynunu vurmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,29,32,33,37,39,40,42).
3927. Boynunu yemliğe uzatır gibi :
(42).
3928. Boynunun/ boyun borcu olmak :
(1,2,6,9,14,17,22,29,40,42).
3929. Boynunun ölçüsünü almak :
(30,37).
3930. Boynuz asmak/ dikmek, takmak :
(6,13,14,22,29,37).
3931. Boynuz/ kupa, şişe, vantuz çekmek/ vurmak :
(2,6,9,17,22,29,31,39,40,42).
3932. Boynuz eğmek :
(37).
3933. Boynuz isterken kulaktan çıkmak/ olmak :
(2,6,8,17,21,22,29,35,36,37,38,39,40,42).
3934. Boynuz kulağı geçmek :
(6,9,22,29,37,41).
3935. Boynuz takmak/ takınmak :
(1,2,4,6,8,9,17,21,22,29,37,39,40,42).
3936. Boynuz taktırmak :
(1,6,9,22,29,42).
3937. Boynuzları yaldızlamak :
(29,42).
3938. Boynuzlu öküz :
(14).
3939. Boysuz olmak/ kalmak :
(29).
3940. Boyu bacadan mı aştı? :
(2,6,8,22,29,38,39,40,42).
3941. Boyu/ boyunca beraber :
(1,29).
3942. Boyu bir karış uzamak/ uzadı :
(14,37,38,42).

3943. Boyu bosu devrilmek/ devrileşi, devrişin :
(1,2,6,8,9,14,17,22,23,26,29,37,40,42).
3944. Boyu boyuna, huyu huyuna (uymak) :
(2,6,8,9,17,21,22,23,29,32,35,37,39,40,42).
3945. Boyu sıvık aklı kıvık/ yılık²⁸⁷ :
(2,6,22,29,38,39,40,42).
3946. Boyun bir karış uzadı :
(2,6,22,29,39,40,42).
3928. Boyun/ boynunun borcu olmak :
(26,41,42).
3947. Boyun borcu :
(4,9,11,14,20,25,26,31,37).
3922. Boyun/ boynunu bükme :
(1,4,14,17,23,26,29,31,37,41,42).
2677. Boyun/ baş eğme :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
3948. Boyun kaşımak :
(13,31,40,42).
2691. Boyun/ baş kesme :
(2,6,9,11,14,17,21,22,26,29,31,37,39,40,42).
3949. Boyun kırmak :
(1,9,13,14,17,29,37,42).
3950. Boyun olmak :
(23,37).
3951. Boyun tutmak :
(1,9,33,42).
3952. Boyun vermek :
(1,9,14,23,26,31,37,42).
3953. Boyuna bosuna bakmadan :
(6,22,26,29,37,42).
3941. Boyunca/ boyu beraber :
(9,17,42).
3954. Boyunca çocuğu olmak :
(29,37).
3955. Boyunca günaha girmek :
(42).
3956. Boyunca kalıbını basmak :
(1,17,35,42).
3957. Boyundan büyük işlere kalkmak/ karışmak :
(8,14,42).
3958. Boyunduruğa almak/ vurmak :
(9,23,29,37).
3959. Boyunduruk altına almak/ girmek :
(2,4,6,8,14,18,21,22,24,25,26,28,29,31,34,37,38,39,40,41,42).
3960. Boyunduruk altında öküz :
(13,40,42).

²⁸⁷ kıvık : Az. yılık : Her şeye karışan, geveze, zerzek; ağız eğri, çarpık.

3961. Boyunu görmek :
(6,22,29,42) (argo).
3962. Boyunun ölçüsünü almak :
(2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,
34,35,36,38,39,40,41,42).
3963. Boyut kazanmak :
(29).
3964. Boz adam :
(29).
3965. Boz bulanık :
(9,29).
3966. Boza olmak :
(9,23,29,37) (argo).
3967. Bozdur bozdur harca :
(29).
3968. Bozgun havası :
(14,42).
3969. Bozgun vermek/ yemek :
(6,22).
3970. Bozgun yemek/ vermek :
(8,22,29,31).
3971. Bozguna uğramak :
(6,8,9,22,23,29,37,42).
3972. Bozuk atmak/ çalmak :
(2,6,8,9,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
3973. Bozuk çehre :
(26,42).
3974. Bozuk düzen :
(2,4,6,14,17,21,22,24,25,26,28,29,30,34,38,39,41,42).
3975. Bozuk para gibi harcamak :
(6,8,9,22,25,29,32,37,42).
3976. Bozuk para :
(9,10,26,29,42) (argo).
3977. Bozum etmek :
(6,9,22,29,37,42).
3978. Bozum havası çalmak :
(4,9,10,26,29,42) (argo).
3979. Bozum havası :
(4,9,10,29,37) (argo).
3980. Bozum olmak :
(2,6,8,9,10,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,
39,40) (argo).
3981. Bozuntuya uğramak :
(29,37).
3982. Bozuntuya vermemek :
(2,4,6,8,9,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
3983. Böbür böbür böbürlenmek :
(9,29,37).
3984. Böcü börtü :
(29).

3985. Böğrünü dövmek :
(14,42).
3986. Böğürtlen çıkartmak :
(6,10,22,42) (argo).
3987. Bölük bölük/ bölüm, pörçük :
(2,6,9,14,17,18,21,22,23,25,30,32,37,39,40,41,42).
3988. Bölük dur, Kandıralı sen de dur! :
(3).
3989. Bön bön bakmak :
(9,23,26,37,42).
3990. Börtü böcek :
(2,6,17,18,21,22,25,29,30,32,38,39,40,42).
3991. Böyle baş böyle tıraş :
(35,36,37,42).
3992. Böyle böyle :
(2,9,17,29,39,40,42).
3993. Böylesine can kurban :
(2,6,8,21,22,28,29,30,34,38,39,40,42).
3994. Bu abdestle daha çok namaz kılınır :
(2,6,8,9,13,21,22,23,29,30,32,39,40,42).
3995. Bu ayaklar koktu :
(29) (argo).
3996. Bu candır, patlıcan değil :
(35,36).
3997. Bu cümleden olarak :
(9,29,37).
3998. Bu gidişle :
(8,36,37,42).
3999. Bu gün yarın :
(22,33).
4000. Bu/ o kadar kusur kadı kızında da bulunur :
(2,3,6,21,22,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
4001. Bu kemanın sesi sonradan çıkar :
(5).
4002. Bu kör taşı değil! :
(12).
4003. Bu minval üzre :
(14,17,42).
4004. Bu ne çalım :
(42).
4005. Bu ne perhiz, bu ne lâhana turşusu? :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
4006. Bu sığağa kar mı dayanır? :
(9,17,23,29,32,35,36,37,41,42).
4007. Bu sıırım nerden? -Şu murdar gönden! :
(42).
4008. Bu sözlere karnım tok :
(6,42).
4009. Bu yaşta bu zekâ (akıllara seza):
(4,5,7,15).

4010. Bu yel böyle eser, bu yengeç böyle kısarsa :
(30,42).
4011. Bucak bucak aramak :
(8,9,17,29,37,42).
4012. Bucak bucak kaçmak/ saklanmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
4013. Budak deliğinden görmek :
(26,42).
4014. Budalalık etmek :
(9,25).
4015. Bugün bana ise yarın sana :
(4,9,17,31,36,37).
4016. Bugün buldum bugün yerim, yarına Allah kerim :
(2,6,17,21,22,29,35,36,38,39,40).
4017. Bugün dünden güzelsin dedik (yine yaranamadık) :
(2,6,13,22,35,36,38,40).
4018. Bugün git, yarın gel:
(21,41).
4019. Bugün peşin, yarın veresiye :
(2,29,35,36,39,41).
4020. Bugün var, yarın yok :
(42).
4021. Bugün yarın :
(1,2,6,8,11,14,17,21,29,32,37,38,39,40,42).
4022. Bugünden tezi yok :
(2,4,6,8,9,11,17,21,22,29,31,32,37,38,39,40,42).
4023. Bugünden yarına :
(2,4,6,9,14,17,21,22,29,37,39,42).
4024. Bugüne bugün :
(1,2,4,6,9,11,14,17,21,22,25,29,32,35,37,38,39,42).
4025. Bugünkü günde :
(2,6,11,14,17,21,22,29,37,38,39,42).
4026. Bugünlük yarınlık :
(1,8,9,29,37,42).
4027. Buğday benizli :
(9,23,37).
4028. Buğday (dilini yoksa arpa) dilini de mi yok :
(35).
4029. Buhar olmak :
(37).
4030. Buharı başına çıkmak/ vurmak :
(14,42).
4031. Buhran geçirmek :
(37).
4032. Bukalemun gibi renkten renge girmek :
(35,37).
4033. Bukalemun meşrep :
(14).
4034. Bula bula bunu/ onu bulmak :
(29).

4035. Bulanık suda balık avlamak :
(1,2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,36,37,
38,39,40,41,42).
4036. Bulantı vermek :
(8,9,23,29,37).
4037. Bulaşık iş :
(23,29,37).
4038. Bulaşık suyu gibi :
(23,29,37).
4039. Buldukça bunamak/ bunar :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,
36,37,38,39,40,42).
4040. Buldumcuk olmak :
(6,8,9,22,41,42).
4041. Buldun bal alacak çiçeği :
(2,9,21,29,35,36,38,39).
4042. Bulgur çıkarmak :
(6,22,29,42) (argo).
4043. Bulgurlu' ya gelin mi gidecek?²⁸⁸ :
(2,6,9,13,22,29,35,36,38,40,42).
4044. Bulmaz yemez :
(14,35).
4045. Bulmuş da bunuyor :
(41).
4046. Bulunmaz Bursa/ Hint, Tebriz kumaşı değil
ya/ mı? :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
4047. Bulup buluşturmak :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,26,29,32,35,37,38,39,40,42).
4048. Bulup da bunamak :
(13,42).
4049. Bulut kesilmek :
(26,42).
4050. Bulutlar boşanmak :
(26,42).
4051. Bulutlarda yaşamak :
(42).
4052. Buluttan/ kıldan nem kapmak/ almak:
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4053. Bulutunu vermek :
(26,42).
4054. Buna can mı dayanır :
(26,35,42).

²⁸⁸ Bulgurlu, İstanbul' da Kısıklı-Dudullu yolu üzerinde ve eskiden ulu çınarları, yeşil alanları ile meşhur bir gezme yeri idi. Bak.Kerim Yund, "Atasözlerimizde Geçen İstanbul Yer adları ve Açıklamaları", TPA 1975, KB yy., Ankara 1976,s.174.

4055. Buna değdi (idi), buna değmedi demek :
(2,9,14,29,39,42).
4056. Bunda bir iş var :
(2,6,9,14,17,21,22,24,28,29,33,34,35,37,38,39,40,42).
4057. Bundan byle :
(2,6,8,9,17,21,22,29,33,38,39,40,41,42).
4058. Bundan istiskal çıkar :
(42).
4059. Bundan iyisi/ tesi can sağlığı :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4060. Bununla birlikte/ beraber :
(2,8,9,29,39,42).
4061. Buradayım diye bağırmak :
(9,29,37).
4062. Buram buram terlemek :
(9,13,14,40,42).
4063. Buram buram ttmeğ/ kokmak :
(14,42).
4064. Burcu burcu kokmak/ ttmeğ :
(2,6,14,21,22,23,29,30,33,39,40,42).
4065. Burnu (bile) kanamamak :
(2,4,6,8,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
4066. Burnu byk :
(4,8,9,13,14,26,27,29,31,37,40,42).
4067. Burnu bymeğ/ havada olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4068. Burnu dşmeğ :
(2,6,8,9,11,18,21,22,29,38,39,42).
2792. Burnu/ bağı havada :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
4069. Burnu kabarmak :
(42).
4070. Burnu Kaf dağı' nda olmak :
(2,4,6,9,11,13,14,16,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
4071. Burnu kanamamak :
(4,6,9,14,22).
4072. Burnu kırılmak :
(6,13,14,22,23,26,29,39,40,42).
4073. Burnu koku almak :
(13,14,40,42).
4074. Burnu sarmak :
(13,42).
4075. Burnu sıkılmak :
(42).
4076. Burnu srtlmeğ :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,28,29,32,34,35,37,40,42).

4100. 4077. Burnu yere düşse eğilip almamak :
(2,6,8,13,17,21,22,29,37,39,40,41,42).
4101. 4078. Burnuna biber sürülmüş gibi olmak :
(13,40,42).
4102. 4079. Burnuna çıkmak/ gelmek :
(1,4).
4103. 4080. Burnuna getirmek :
(4).
4104. 4081. Burnuna girmek :
(1,2,6,11,17,21,22,23,29,30,32,35,37,39,40,42).
4105. 4082. Burnuna götürmek :
(4,6,22).
4106. 4083. Burnuna helva kokmak :
(14,42).
4107. 4084. Burnuna hızmayı takmak :
(26,42).
4108. 4085. Burnuna kan kokmak :
(14,42).
4109. 4086. Burnunda kokmak :
(14,42).
4110. 4087. Burnunda/ gözünde tütme :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,26,29,30,33,35,37,38,39,40,42).
4111. 4088. Burnundan ateş püskürmek :
(26,42).
4112. 4089. Burnundan ayrılmamak :
(37).
4113. 4090. Burnundan/ suratından, yüzünden düşen bin/ yüz
parça olmak :
(1,4,6,9,14,17,23,24,27,35,36,37,42).
4114. 4091. Burnundan düşmek :
(1,14,17,26,31,42).
4115. 4092. Burnundan (fıtıl fıtıl) gelmek/ getirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,22,23,24,25,26,28,29,30,31,
32,34,36,37,38,39,40,41,42).
4116. 4093. Burnundan kan damlamak :
(26,42).
4117. 4094. Burnundan kıl aldırılmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,29,32,35,36,
37,38,39,40,41,42).
4118. 4095. Burnundan ötesini görmemek :
(26,42).
4119. 4096. Burnundan solunmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,
41,42).
4120. 4097. Burnundan söyler gibi :
(26,42).
4121. 4098. Burnundan/ gagasından yakalamak/ tutmak :
(1,2,4,6,8,9,14,21,22,29,35,37,39).
4122. 4099. Burnunu çekerek gitmek :
(14,42).

4077. Burnu yere düşse eğilip almamak :
(2,6,8,13,17,21,22,29,37,39,40,41,42).
4078. Burnuna biber sürülmüş gibi olmak :
(13,40,42).
4079. Burnuna çıkmak/ gelmek :
(1,4).
4080. Burnuna getirmek :
(4).
4081. Burnuna girmek :
(1,2,6,11,17,21,22,23,29,30,32,35,37,39,40,42).
4082. Burnuna götürmek :
(4,6,22).
4083. Burnuna helva kokmak :
(14,42).
4084. Burnuna hızmayı takmak :
(26,42).
4085. Burnuna kan kokmak :
(14,42).
4086. Burnunda kokmak :
(14,42).
4087. Burnunda/ gözünde tutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,26,29,30,33,35,37,38,39,40,42).
4088. Burnundan ateş püskürmek :
(26,42).
4089. Burnundan ayrılmamak :
(37).
4090. Burnundan/ suratından, yüzünden düşen bin/ yüz parça olmak :
(1,4,6,9,14,17,23,24,27,35,36,37,42).
4091. Burnundan düşmek :
(1,14,17,26,31,42).
4092. Burnundan (fıtıl fıtıl) gelmek/ getirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
4093. Burnundan kan damlamak :
(26,42).
4094. Burnundan kıl aldirmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,29,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
4095. Burnundan ötesini görmemek :
(26,42).
4096. Burnundan solumak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
4097. Burnundan söyler gibi :
(26,42).
4098. Burnundan/ gagasından yakalamak/ tutmak :
(1,2,4,6,8,9,14,21,22,29,35,37,39).
4099. Burnunu çekerek gitmek :
(14,42).

4100. Burnunu çekmek :
(2,8,10,14,17,21,24,28,29,34,37,39) (argo).
4101. Burnunu her deliğe sokmak :
(14).
4102. Burnunu kanatmamak :
(42).
4103. Burnunu kırmak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,25,26,29,37,38,39,40,42).
4104. Burnunu kıvırmak :
(13,26,42).
4105. Burnunu sıksan canı çıkacak/ çıkar :
(2,6,14,22,23,29,35,37,38,39,42).
4106. Burnunu/ parmağını her işe sokmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,34,36,37,38,39,40,41,42).
4107. Burnunu sürtmek :
(6,9,14,17,22,26,29,31,35,38,42).
4108. Burnunu şişirmek :
(14,26,31,35,36,42).
4109. Burnunun dibinde :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,37,38,39,40,42).
4110. Burnunun dibine gelmek/ gitmek, sokulmak :
(9,14,29,37,42).
4111. Burnunun dikine/ doğrusuna, doğrultusuna gitmek:
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,42).
4112. Burnunun direği kırılmak :
(1,2,4,6,8,14,17,22,23,29,32,37,41,42).
4113. Burnunun direği sızlamak :
(14,17,21,22,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
4114. Burnunun ucundan ilerisini/ ötesini görememek :
(26,29,37,42).
4115. Burnunun ucunu görmemek/ görememek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
4116. Burnunun yeli harman/ saman savurmak/ savuruyor, savurur :
(2,4,6,9,14,17,22,23,25,26,29,35,36,37,42).
4117. Burun burmak :
(26,35,36,42).
4118. Burun buruna gelmek/ vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
4119. Burun buruna :
(1,9,17,26,36,42).
4120. Burun bükmek/ kıvırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
4121. Burun çekmek :
(9,26).

4122. Burun değil Kemer patlıcanı²⁸⁹ :
(17,35,36,42).
4123. Burun direği sızlamak :
(26).
4124. Burun göğüs körük gibi inip kalkmak :
(13,42).
4125. Burun kabartmak :
(14,26,31).
4126. Burun sokmak :
(4,13,17).
4127. Burun şişirmek :
(6,14,17,22,23,29,37,42).
4128. Burun taslamak :
(42).
4129. Burun yapmak :
(6,17,22,29,37,42).
4130. Buse almak/ çalmak :
(42).
4131. Buyruğu geçmek/ yürümek :
(14,42).
4132. Buyruk altına girmek :
(9,37).
4133. Buyruk vermek :
(42).
4134. Buyur etmek :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
4135. Buyurun cenaze namazına! :
(1,2,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,21,22,23,24,26,28,29,30,32,34,35,39,40,42).
4136. Buz bağlamak/ tutmak :
(2,4,6,9,11,17,22,29,31,37,38,39,40,42).
4137. Buz gibi insan :
(6,23,25,32,42).
4138. Buz gibi soğumak :
(4,6,9,13,14,17,22,23,26,29,31,35,36,37,40,42).
4139. Buz kesilmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
4140. Buz/ enser kesmek :
(1,2,4,6,8,9,13,17,18,25,29,31,37,39,40).
4141. Buz tutmak/ bağlamak :
(2,6,11,21,22,24,26,29,31,37,39,40,42).
4142. Buz üstüne/ üzerine yazı yazmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,22,24,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
4143. Buzdolabına koymak :
(9).

²⁸⁹ Kemer : İstanbul Kemerburgaz ile ilgilidir. Bak. Kerim Yund, agm., s.185.

4144. Buzlar çözülmek :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,28,29,30,31,34,37,38,39,
40,41,42).
4145. Buzlu hoşaf içmek :
(26,42).
4146. Buzu kırmak :
(40,42).
4147. Bülbül çanağı gibi :
(9,23,29,37).
4148. Bülbül gibi açılmak :
(26,42).
4149. Bülbül gibi anlatmak :
(17,42).
4150. Bülbül gibi konuşmak/ konuşturnak, okumak,
ötmek, söylemek, söyletmek :
(4,6,8,9,13,14,17,22,23,26,29,30,32,35,36,37,40,42).
4151. Bülbül gibi şakımak :
(4,6,8,9,13,14,17,22,23,26,29,30,32,35,36,37,40,42).
4152. Bülbül kesilmek :
(6,14,22,37,42).
4153. Bütün bütün/ bütüne :
(2,6,8,9,22,23,29,33).
4154. Bütün çıplaklığıyla :
(29).
4155. Bütün sınırları yerinden oynamak :
(13,40,42).
4156. Bütün tırnak :
(27).
4157. Bütün yollar Roma' ya çıkar²⁹⁰ :
(12,15,42).
4158. Büyü yapmak :
(9,23,31,37).
4159. Büyük aptesi <abdesti gelmek :
(6,8,22,29,37).
4160. Büyük bilmek :
(9,29).
4161. Büyük görmek/ tutmak :
(8,14,23,29,37,41).
4162. Büyük lâf etmek :
(2,6,8,13,14,20,22,29,37).
4163. Büyük oynamak :
(2,6,8,9,11,21,22,23,24,29,32,37,38,39,40,42).
4164. Büyük (söz) söylemek²⁹¹ :
(1,9,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,36,37,38,39,
40,42).
4165. Büyük sözüme tövbe!
(1,2,6,8,9,14,17,22,24,26,28,29,34,35,37,38,41,42).

²⁹⁰ Aslı Latince'dir.

²⁹¹ Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.

4166. Büyük yemin etmek :
(2,4,6,9,14,22,26,29,37,38,39,40,42).
4167. Büyükle büyük, küçükle küçük olmak :
(6,17,22,23,29,37).
4168. Büyüklü küçüklü :
(4,6,9,22,26,29,37,42).
4169. Büyüklüğüne yaraşan bir incelikle :
(42).
4170. Büyüklük göstermek :
(1,9,13,21,22,23,24,29,37,40,42).
4171. Büyüklük taslamak/ satmak :
(6,9,22,23,29,37,42).
4172. Büyükten bozma :
(14,42).
4173. Büyümüş de küçülmüş :
(1,2,4,6,8,9,14,17,22,23,24,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
4174. Büyüye kapılmak/ tutulmak :
(23).
4175. Büzülüp kalmak/ oturmak :
(9,14,17,23,37,42).

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

102051

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ DEYİMLER ÜZERİNE BİR
DİL İNCELEMESİ

DOKTORA TEZİ

İKİNCİ CİLT

DANIŞMANI

Yard.Doç.Dr.Ahat ÜSTÜNER

HAZIRLAYAN

Abnet Turan SİNAN

ELAZIĞ 2000

102051
(2 cilt)
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANİTASYON MERKEZİ

C

4176. Cacık/ hıyar bile olamamak :
(6,22,29,42)(argo).
4177. Caddeyi tutmak :
(4,6,9,22,23,17,29,42) (argo).
4178. Cadı kazanı gibi kaynamak :
(6,8,17).
4179. Cadı kazanı :
(2,6,8,9,14,21,22,23,24,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
4180. Cadılık etmek :
(29,31,37).
4181. Cafcafindan geçilmemek :
(4,6,22,42).
4182. Cafer Ağa/ Çapanoğlu'nun abdest> aptes suyu:
(13,41,42).
4183. Cahil kalmak :
(37).
4184. Cahili olmak :
(17,42).
4185. Cahillik etmek :
(6,22,29,37,42).
4186. Cak cak ötmek :
(9).
4187. Caka/ çalım, fiyaka, kurum satmak/ yapmak :
(1,2,4,6,8,9,10,13,14,17,20,21,22,24,25,29,30,31,34,37,38,39,40,41,42) (argo).
4188. Cam göbeği :
(1,37,40,42).
4189. Cam kırmak :
(6,10,22,42) (argo).
4190. Camadan vurmak :
(42).
4191. Cambul cumbul :
(2,6,21,22,24,28,29,30,34,39,42).
4192. Camı çerçeveyi indirmek :
(22,28,32,42).
4193. Cami duvarına işemek²⁹² :
(42).
4194. Cami yıkılmış ama mihrabı yerinde :
(1,2,4,6,8,9,17,20,21,22,23,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4195. Camiye giren ite dönmek :
(14,42).
4196. Can acısı :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,26,29,30,31,33,34,38,39,42).
4197. Can ağlamak :
(14).

²⁹² Eceli gelen köpek cami duvarına siyer (işer).

4198. Can ağzında beklemek :
(13,42).
4199. Can alacak yer/ nokta :
(2,4,6,8,9,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
4200. Can alacak yeri bilmek :
(14,35,42).
4201. Can alıcı :
(6,11,14,22,29,37).
4202. Can alıp can vermek :
(4,14,17,22,23,25,26,35,37,42).
4203. Can alıp kan dökmek :
(14).
4204. Can alıp vermek :
(2,6,9,21,26,29,38,39,40).
4205. Can almak :
(6,8,14,22,26,31,42).
4206. Can atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
4207. Can bağışlamak :
(14,26).
4208. Can baş üstüne :
(4,6,9,17,22,23,24,29,32,37,42).
4209. Can baş vermek/ koymak :
(14,42).
4210. Can başa çıkmak :
(26,42).
4211. Can başa düşmek :
(6,17,22,26,42).
4212. Can benim canım, çıksın elin canı :
(2,6,8,21,22,29,30,35,38,42).
4213. Can beslemek :
(1,2,4,8,9,11,14,17,22,23,26,29,35,37,38,39,40,42).
4214. Can bırakmamak :
(26,42).
4215. Can boğazına gelmek :
(13,17,26,40,42).
4216. Can borcunu ödemek :
(8,9,14,23,24,26,29,32,37,42).
4217. Can bulmak :
(14,17,26,42).
4218. Can bülbülü :
(14,42).
4219. Can cana, baş başa :
(2,4,6,8,9,14,17,22,23,26,29,30,31,35,36,37,39,40,41,42).
4220. Can ciğer (dost) olmak :
(4,9,14,17,35,40,42).
4221. Can ciğer kuzu sarması :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,20,21,22,29,30,32,37,38,39,40,42).

4222. Can ciğer :
(1,13,14,26,29,37,42).
4223. Can cümleden aziz :
(9,17,23,26,35,36,37,41).
4224. Can çekilmek :
(26,42).
4225. Can çekilmek²⁹³ :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
4226. Can damarı :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,23,24,25,26,28,29,35,37,38,39,40).
4227. Can damarına basmak :
(2,6,8,9,20,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
4228. Can dayanmamak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,33,35,37,38,39,40,41,42).
4229. Can derdine düşmek :
(6,8,14,22,25,30,32,40,42).
4230. Can dostu :
(1,4,6,8,17,22,23,29,30,32,37,42).
4231. Can dudağa gelmek :
(26,42).
4232. Can düşmanı :
(2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
4233. Can evi :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,26,28,29,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
4234. Can evinden vurmak/ yakalamak, yıkmak :
(2,6,8,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4235. Can feda/ kurban :
(2,4,8,9,14,23,26,29,33,37,38,39,40,42).
4236. Can gelmek :
(6,8,22,23,26,37,42).
4237. Can gözü :
(11,26,42).
4238. Can gözünü açmak :
(14,42).
4239. Can gözüyle bakmak/ tetkik etmek :
(13,14,17,40,42).
4240. Can havliyle²⁹⁴ :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4241. Can hulkuna gelmek²⁹⁵ :
(14,26,27,35).
4242. Can ısmarlamak :
(14).

²⁹³ Aydın Oy, a.g.m., s.205.

²⁹⁴ hev1> havl : (Arapça) Korku, korkma, ürkme.

²⁹⁵ hulk : (Arapça) Boğaz.

4243. Can ie sığmamak :
(42).
4244. Can içinde can :
(14,42).
4245. Can kalmamak :
(2,4,6,8,14,15,17,18,20,21,22,23,24,26,29,31,37,38,39,40,42).
4246. Can kaygısı/ korkusu :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,32,38,39,40,41,42).
4247. Can kaygısına düşmek/ kapılmak :
(2,6,8,11,21,22,23,24,26,29,34,37,38,39,40,42).
4248. Can kulağıyla dinlemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4249. Can kurban/ feda :
(2,4,8,14,17,23,26,29,33,37,40,42).
4250. Can kurtaran yok mu? :
(1,29,37,42).
4251. Can oynamak :
(14,26,42).
4252. Can pahasına :
(2,6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,25,29,33,34,35,37,38,39,40,42).
4253. Can pazarı :
(1,2,6,4,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,33,34,37,38,39,40,41,42).
4254. Can sağılığı :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,29,37,38,39,40,42).
4255. Can sevecek bir şey :
(37).
4256. Can sıkıcı :
(6,8,22,26,29,37,42).
4257. Can sıkıntısı :
(9,11,17,21,22,24,26,28,29,34,37,38,40,42).
4258. Can sıkıntısından atlamak :
(9).
4259. Can sıkmak :
(1,4,6,8,9,14,17,22,23,26,29,31,32,37,41,42).
4260. Can uğurlamak :
(14).
- 2713.Can/ baş üstüne :
(4,6,9,17,22,23,24,29,32,37,42).
4261. Can verip can almak :
(14).
4262. Can vermek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
4263. Can yakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,32,33,34,37,38,40,41,42).
4264. Can yoldaşı :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,23,24,25,26,28,29,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).

4265. Can yongasıdır²⁹⁶ :
(14,42).
4266. Cana can katmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,
35,37,38,39,40,41,42).
4267. Cana değmek :
(14,26,42).
4268. Cana ezan okumak :
(26,27).
4269. Cana gelmek :
(29).
4270. Cana geçmek/ işlemek :
(13,14,26,42).
4271. Cana kalmak :
(14,42).
4272. Cana kâr etmek/ eylemek :
(17,42).
4273. Cana kastetmek :
(4,8,14,26,42).
4274. Cana kıymak :
(4,6,8,9,14,22,23,26,29,37,42).
4275. Cana minnet bilmek :
(1,2,4,6,9,11,14,21,22,24,26,28,29,34,38,39,40,41,42).
4276. Cana od düşmek :
(14).
4277. Cana okumak :
(26,27).
4278. Cana oynamak :
(14).
4279. Cana susamak :
(4,26).
4280. Cana tak demek :
(4,26).
4281. Cana yakın :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,31,32,33,34,
37,38,39,40,41,42).
4282. Cana yetmek :
(14,26,42).
4283. Canavar düdüğü :
(9,29,37).
4284. Canavar kesilmek :
(9,29,37).
4285. Canavar ruhlu :
(14,42).
4286. Cancağızı isterse :
(9,29).
4287. Candan baştan geçmek :
(8,14,42).

²⁹⁶ Mal canın yongasıdır.

4288. Candan bezmek/ usandırmak :
(14,26,42).
4289. Candan ciğerden/ yürekten :
(14,37,42).
4290. Candan el çekmek :
(14,42).
4291. Candan geçmek :
(1,2,4,6,11,14,17,21,23,25,26,29,33,37,38,39,40,41,42).
4292. Candan kopmak :
(14,42).
4293. Candan olmak :
(26,42).
4294. Candan sevmek :
(14,42).
4295. Candan soğutmak :
(14,42).
4296. Candan tatlı :
(14,42).
4297. Candan yanmış :
(13,42).
4298. Candan yürekten/ ciğerden :
(9,23).
4299. Cangıl cüngül :
(2,38,39,42).
4300. Canı acılamak :
(6,8,22,42).
4301. Canı/ kalbi, yüreği ağzına gelmek :
(2,6,8,11,14,18,20,21,22,23,25,26,29,33,35,37,39,40,42).
4302. Canı boğazına/ burnuna gelmek :
(2,6,8,11,14,18,20,21,22,23,25,26,29,33,35,37,39,40,42).
4303. Canı burnunda olmak :
(4,6,8,9,21,22,23,29,32,37,42).
4304. Canı burnundan damlamak/ gelmek :
(1,6,9,13).
4305. Canı cana ölçmek :
(23,26,36,37,41,42).
4306. Canı canına/ içine sığmamak :
(4,17,42).
4307. Canı cebinde :
(1,14,35,36,41,42).
4308. Canı cehennem! :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,26,29,30,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
4309. Canı cesedinden üzülmek :
(29).
4310. Canı çekilmek :
(1,6,8,14,17,22,23,25,37,41,42).
4311. Canı/ gönlü çekmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).

4312. Canı çıkasıca/ çıksın! :
(6,14,26,37,42).
4313. Canı çıkmak²⁹⁷ :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,
34,37,38,39,40,42).
4314. Canı dinlenmek :
(14,42).
4315. Canı geçmek :
(8,32).
4316. Canı gelip gitmek/ gidip gelmek :
(1,4,6,14,17,22,23,29,37,42).
4317. Canı gelmek :
(8,9,14,23,32,37,42).
4318. Canı gibi korumak :
(32).
4319. Canı gibi sevmek :
(14,29,42).
4320. Canı gitmek :
(2,6,8,9,11,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
4321. Can ü gönülden/ yürekten :
(4,6,8,11,16,22,26,29,37,42).
4322. Canı ısınmak :
(14).
4323. Canı içinde yeri olmak :
(14).
4324. Canı içine sığmamak :
(1,4,14,17,42).
4325. Canı ile değişmek :
(14,42).
4326. Canı ile oynamak :
(6,8,22,23,29,37,42).
4327. Canı istemek/ isterse :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,26,29,37,38,39,40,42).
4328. Canı kaynamak :
(14,42).
4329. Canı kurban olmak :
(13,42).
4330. Canı pahasına :
(8,32,42).
4331. Canı pek :
(1,2,4,8,9,11,14,17,18,21,23,26,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
4332. Canı sağ olmak :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,29,30,33,37,38,39,40,42).
4333. Canı sevmek :
(9,17,23,42).
4334. Canı sıkılmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,28,29,31,33,34,37,38,39,40,
41,42).

²⁹⁷ Can çıkar huy çıkmaz.

4335. Canı sokakta/ yabanda bulmak :
(14,22).
4336. Canı tatlı (olmak) :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
4337. Canı teslim etmek :
(14,37).
4338. Canı/ içi tez :
(1,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
4339. Canı vurulmak :
(13,40,42).
4340. Canı vücudundan çekilmek :
(13,40,42).
4341. Canı yanmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,33,34,38,39,41,40,42).
4342. Canı yerinden kopmak :
(14,42).
4343. Canı yerine gelmek :
(2,6,14,18,20,22,25,26,29,37,38,39,40,42).
4344. Canı yok mu? :
(2,6,8,20,21,22,29,37,38,39,40,42).
4345. Can ü yürekten/ gönülden :
(8,22,23,26,29,37).
4346. Canım ciğerim :
(17,23,29,37,42).
4347. Canım dese "canın çıksın" diyor sanmak :
(2,6,14,23,29,37,38,40,41,42).
4348. Canım efendim :
(13,42).
4349. Canım yoksulluk, gözüm yoksulluk, yat ilk akşam,
kalk kuşluk :
(4,42).
4350. Canıma değsin :
(8,29).
4351. Canımın içi :
(1,2,4,6,8,13,14,21,22,26,29,32,34,39,40,42).
4352. Canımın yongası :
(13,42).
4353. Canına acımamak :
(8,9,23,37).
4354. Canına ateş düşürmek :
(14,42).
4355. Canına basmak :
(14,26,42).
4356. Canına can katmak :
(14,42).
4357. Canına değmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).

4358. Canına düşkün :
(6,8,9,22,29,37,42).
4359. Canına geçmek :
(1,11,14,17,22,37,42).
4360. Canına (ciğerine) işlemek/ kâr etmek :
(1,2,4,9,14,17,18,21,22,25,26,33,37,38,39,40).
4361. Canına kastetmek :
(6,8,14,22,41,42).
4362. Canına kıymak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,40,41,42).
4363. Canına minnet :
(2,4,8,9,11,14,17,22,25,29,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
4364. Canına od düşmek :
(14,42).
4365. Canına (ezan) okumak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
4366. Canına susamak :
(1,4,6,8,9,14,17,22,23,25,29,31,37,40,42).
4367. Canına/ imanına tak demek/ etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
4368. Canına tükürmek :
(8,9,14,23,26,37,42).
4369. Canına yanmak :
(1,2,4,6,8,9,14,21,22,24,26,28,29,32,34,36,37,39,40,42).
4370. Canına yasin okumak :
(26,42).
4371. Canına yetmek :
(1,2,4,6,8,14,17,22,23,24,25,29,33,37,39,40,42).
4372. Canına yuva yapmak :
(26).
4373. Canında bulmak :
(14).
4374. Canında saklamak :
(14,42).
4375. Canından bezmek/ bıkmak, usanmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
4376. Canından çok sevmek :
(14,42).
4377. Canından geçmek :
(6,8,9,14,21,22,40,42).
4378. Canından olmak :
(8,32,42).
4379. Canından usanmak :
(42).
4380. Canını acıtmak/ yakmak :
(2,6,8,11,14,18,21,22,29,37,39,40,42).

4381. Canını ağzına almak :
(14).
4382. Canını alacak gibi bakmak :
(13,40,42).
4383. Canını almak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,30,33,37,38,39,40,42).
4384. Canını ateşlere yakmak :
(14).
4385. Canını bağışlamak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,33,34,37,38,39,40,41,42).
4386. Canını cehenneme göndermek :
(6,8,22,23,26,37,42).
4387. Canını çıkarıncaya kadar dövmek :
(13,40,42).
4388. Canını çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,26,29,32,37,38,39,40,41,42).
4389. Canını dar atmak :
(2,6,8,9,11,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
4390. Canını dişine takmak/ almak :
(22).
4391. Canını eline almak :
(14).
4392. Canını feda etmek :
(14,42).
4393. Canını kurban etmek :
(14).
4394. Canını/ postunu kurtarmak :
(14,29,42).
4395. Canını oda atmak :
(14,42).
4396. Canını ortaya koymak :
(29,42).
4397. Canını pazarda bulmak :
(42).
4398. Canını seveyim :
(13,42).
4399. Canını sıkmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,28,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
4400. Canını sokakta/ pazarda bulmamak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
4401. Canını şeytana satmak :
(13,40,42).
4402. Canını vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
4403. Canını yakmak :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,37,38,39,40,41,42).

4404. Canını yoluna koymak :
(13,40,42).
2982. Canının/ başının derdine düşmek :
(1,2,4,6,8,9,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,42).
4405. Canının içine sokacağı gelmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,22,23,24,28,29,30,34,37,39,40,42).
4406. Canının kadrini bilmek :
(26,42).
4407. Canıyla oynamak :
(25,42).
4408. Canıyla ödemek :
(42).
4409. Cankurtaran simidi :
(17,42)
4410. Canla başla :
(1,2,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
4411. Canlı canavar :
(26,42).
4412. Canlı cenaze :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,29,34,35,36,37,39,40,41,42).
4413. Canlı model/ yeleği :
(9,23,37).
4414. Canlı yayın :
(2,9,17,21,24,28,29,34,37,39,40,42).
4415. Cansız düşmek :
(1,9,17,23,29,37,42).
4416. Car cur etmek :
(2,4,6,9,22,29,30,42).
4417. Car çekmek/ çektirmek :
(9,31).
4418. Cart curt etmek :
(2,4,6,9,11,14,21,23,24,28,29,30,31,32,34,35,37,38,40).
4419. Cart curt ötmek :
(1,17,23,29,31,37,42).
4420. Cart kaba kâğıt! :
(2,4,6,11,17,21,22,23,24,28,29,31,32,35,37,39,40,42) (argo).
4421. Cartadak yırtmak :
(13,30,40,42).
4422. Cartayı basmak/ koparmak :
(4,17).
4423. Cartayı/ cavlağı, zartayı çekmek :
(1,2,4,6,8,10,17,21,23,26,29,32,37,39,40,42) (argo).
4424. Cascavlak kalmak :
(6,14,22,23,29,37,42).
4423. Cavlağı/ cartayı, zartayı çekmek :
(1,6,10,21,22,26,29,37,42) (argo).
4425. Cavlağı soyulmak :
(29) (argo).

4426. Cayır cayır yanmak :
(14,21,42).
4427. Cayırtıya vermek :
(1,29,37,42).
4428. Cayırtıyı basmak/ koparmak :
(1,6,22,29,37,42).
4429. Cazibesine kapılmak :
(40,42).
4430. Ce demeye mi geldin? :
(2,8,21,23,26,29,30,31,38,39,40,42).
4431. Cebe atmak/ indirmek, koymak :
(2,4,9,26,29,39,40,42).
4432. Cebe el etmek :
(26,42).
4433. Cebellezi etmek :
(10,23,26,30,37,42) (argo).
4434. Cebi delik :
(1,2,3,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,
34,35,36,38,39,40,42).
4435. Cebi/ eli, kesesi para görmek :
(2,6,8,9,14,18,20,21,22,23,25,26,29,32,35,38,39,40,41,42).
4436. Cebi para tutmamak :
(14).
4437. Cebinde akrep olmak :
(6,8,22,29,32,42).
4438. Cebinden çıkarmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,37,38,39,40,41,42).
4439. Cebine atmak/ indirmek, koymak :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
4440. Cebine el atmak :
(14).
4441. Cebine üfleme :
(14).
4442. Cebini doldurmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,
41,42).
1978. Cebinin/ avucunun içi gibi bilmek :
(14,42).
4443. Cebri yürüyüş :
(9).
4444. Ceddine lânet (okumak) :
(1,9,23,37).
4445. Ceddine okumak :
(13,42).
4446. Ceddine rahmet :
(1,9,14,23,37,42).
4447. Cefa çekmek/ görmek :
(9,14,23,35,37,42).
4448. Ceffel kalem etmek :
(13,35,36,40,42).

4449. Cehennem azabı çekmek :
(1,29).
4450. Cehennem azabı :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
4451. Cehennem hayatı :
(9,23).
4452. Cehennem kütüğü :
(9,13,14,17,26,27,29,35,36,37,42).
4453. Cehennem olmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,32,35,36,34,37,38,39,40,42).
4454. Cehennem zebanisi :
(14,17,23,26,29,35,36,37,42).
4455. Cehenneme atsalar odun yaş diye bağırarak :
(30,42).
4456. Cehenneme çevirmek :
(6,17,22,32,42).
4457. Cehenneme direk olmak :
(6,17,22,42).
4458. Cehenneme düşmek :
(14).
4459. Cehenneme gitse bir köseği getirmek²⁹⁸ :
(2,6,9,22,29,42).
4460. Cehenneme kadar yolu olmak/ var :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,25,26,29,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
4461. Cehenneme kütük olmak :
(6,22,42).
4462. Cehenneme razı olmak :
(42).
4463. Cehenneme seccadeyi yaymak/ postu sermek :
(14,17,26,42).
4464. Cehennemi boylamak :
(6,9,23,29,37,42).
4465. Cehennem dibi/ bucağı :
(2,4,6,8,9,11,14,18,20,21,22,25,26,29,32,35,37,39,40,42).
4466. Cehennem dibi gitmek/ gitsin :
(6,8,22,23,25,29,37,42).
4467. Cehennemine perde olmak :
(42).
4468. Celseyi açmak :
(9,40,42).
4469. Celseyi kapamak :
(9,40,42).
4470. Cemaate uymak :
(6,9,17,21,22,23,29,37,42).
4471. Cem'an yekûn :
(9).

²⁹⁸ köseği : Ateş karıştırmak için kullanılan bir ucu yanmış ağaç.

4472. Cemaziyevvelini bilmek²⁹⁹ :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,21,22,23,24,28,30,34,35,36,37,
38,40,41,42).
4473. Cenazeyi kaldırmak :
(9,14,29,37) (argo).
4474. Cendereye sokmak/ koymak :
(1,4,6,9,14,17,21,22,23,24,25,31,37,42).
4475. Cennet, canıma minnet :
(13,17,26,35,40,41,42).
4476. Cennet köşkü cayır cayır yanmak :
(13,42).
4477. Cennet kuğu :
(14,26,29,31,32,35,36,42).
4478. Cennet misali :
(14,42).
4479. Cennet öküzü :
(1,2,4,6,8,14,17,22,23,29,37,40,41,42).
4480. Cennete çevirmek :
(6,22,42).
4481. Cennete dönmek :
(14,17,42).
4482. Cennetin kapısını açmak :
(2,6,14,21,22,25,26,29,34,35,36,39,40,42).
4483. Cennetten çıkma :
(14).
4484. Cennetten kovulmak :
(42).
4485. Cep harçlığı etmek :
(1,2,4,9,11,18,20,23,25,26,29,30,33,37,39,40,42).
4486. Cephaneyi tüketmek :
(42).
4487. Cephe almak :
(1,2,4,6,8,9,13,17,20,21,22,23,25,29,31,37,38,39,40,42).
4488. Cephe bozulmak :
(9).
4489. Cephe gerisi :
(6,22,23,37,40,42).
4490. Cepheden cepheye koşmak :
(6,22,25,42).
4491. Cepheden cepheyi sormak :
(40,42).
4492. Cepheden hücumla geçmek :
(1,4,6,8,9,17,22,37,42).
4493. Cepten vermek :
(4,9,17,21,26,29,37,42).
4494. Cepten yemek :
(29).
4495. Ceremesini çekmek :
(9,14,23,29,37,42).

²⁹⁹ cemaziyevvel : Arabî ayların beşincisi.

4496. Cerre çıkmak/ **gitmek** :
(14,26,35,36,27,42).
4497. Cesaret almak/ **bulmak** :
(6,8,9,21,22,23,37,40,42).
4498. Cesaret etmek :
(6,9,17,22,23,37,40,42).
4499. Cesaret göstermek :
(6,8,17,21,22,23,32,37,42).
4500. Cesaret vermek :
(6,8,9,21,22,23,32,37,40,42).
4501. Cesarete gelmek :
(6,9,17,21,22,37,42).
4502. Cesaretini artırmak :
(40,42).
4503. Cesaretini kırmak :
(6,8,9,17,22,23,37,40,42).
4504. Cet be cet :
(9,37).
4505. Cetvelle çizilmiş gibi :
(42).
4506. Cevabı dayamak/ **dikmek, yapıştırmak, oturtmak** :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,26,29,37,38,39,40,42).
4507. Cevahir/ **cevher yumurtlamak** :
(1,2,4,6,8,9,13,17,21,22,30,31,37,38,39,40,42).
4508. Cevap vermek/ **vermemek** :
(9,14,23,26,37,42).
4508. Cevher/ **cevahir yumurtlamak** :
(14,29,32,37,39).
4509. Ceviz/ **koz, kestane kabuğundan çıkmış, kabuğunu beğenmemiş** :
(2,6,22,30,38,40,42).
4510. Ceviz kabuğuna sokmak :
(26,42).
4511. Ceviz kabuğunu doldurmamak :
(14,35,42).
4512. Ceviz kırmak :
(14,26,42).
4513. Ceviz oynamak :
(9,26,42).
4514. Cevizi çift görmezse ağaca taş atmamak :
(2,6,18,22,25,40,42).
4515. Ceylan bakışlı :
(9,14,23,29,37,42).
4516. Ceylan gözlü :
(9).
4517. Ceza çekmek :
(2,4,6,8,9,14,18,20,21,22,23,25,31,32,37,38,39,40,42).
4518. Ceza görmek/ **yemek** :
(1,2,6,9,11,14,18,21,22,23,29,31,32,37,38,39,40,42).
4519. Ceza kesmek/ **yazmak** :
(2,6,8,9,10,14,21,22,29,37,38,39,40,42) (argo).

4520. Ceza vermek :
(9,21,23,31,37).
4521. Cezasını bulmak :
(4,9,17,23,29,31,32,37,42).
4522. Cezaya çarpılmak/ çarptırmak, çarptırılmak :
(1,2,4,6,8,9,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
4523. Cezaya kalmak :
(9).
4524. Cezayir dayısı gibi kurulmak :
(14,35,36,42).
4525. Cezbeye gelmek :
(42).
4526. Cezbeye tutulmak :
(37).
4527. Cıvıçı çıkmak :
(6,8,11,13,22,29,37,42).
4528. Cıvıçını çıkarmak :
(2,6,14,21,22,29,31,38,39,40,42).
4529. Cılız çamın kozalağı :
(14,42).
4530. Cılk çıkmak :
(2,6,9,17,21,23,26,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
4531. Cılk etmek :
(9,29,37).
4532. Cılkı çıkmak :
(6,9,13,14,22,23,29,32,37,42).
4533. Cıllığı çıkmak :
(26,42).
4534. Cımbızla çeker gibi :
(29).
4535. Cımbızla çekmek :
(29,38).
4536. Cıncık boncuk :
(9,23,37).
4537. Cırcır cırcır ötmek :
(6,23,31,42).
4538. Cırcır böceği :
(14,35,41,42).
4539. Cıs cıs etmek :
(13,42).
4540. Cıs olmak :
(29).
4541. Cıvataları gevşemek :
(29).
4542. Cıvıklık etmek :
(9,13,40,42).
4543. Cıyak cıyak bağırarak :
(13,14,37,40,42).
4544. Cızlamı çekmek/ kırmak :
(2,6,8,9,10,17,21,22,26,29,30,31,37,39,41,42) (argo).

4545. Cibilliyeti bozuk :
(35).
4546. Cici bey :
(42).
4547. Cici bici :
(2,6,8,14,21,22,29,34,39,40,42).
4548. Cici burun :
(26,42) (argo).
4549. Cici el :
(29).
4550. Cici mama :
(14,17,23,29,35,36,37,42).
4551. Cicili bicili :
(42).
4552. Cicim ayı :
(2,6,8,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
4553. Ciddiye almak :
(6,9,17,21,22,23,37,42).
4554. Ciğer acısı :
(1,2,6,9,14,17,18,20,22,23,25,29,30,34,37,38,39,40,42).
4555. Ciğer dağlamak :
(4,26,32,42).
4556. Ciğer delmek :
(26,37,42).
4557. Ciğer kanı içmek :
(42).
4558. Ciğer köşe :
(11,14,26,37,42).
4559. Ciğer pare/ parçası :
(14,26,42).
4560. Ciğer yakmak :
(4,26).
4561. Ciğerci sırtığı :
(26,29,32,42).
4562. Ciğergâhına kadar işlemek :
(13,40,42).
4563. Ciğeri beş para/ bir akçe etmemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
4564. Ciğeri cız etmek :
(9).
4565. Ciğeri dağlanmak/ yanmak :
(2,6,9,14,22,29,38,39,40,42).
4566. Ciğeri dağlı :
(26,42).
4567. Ciğeri delinmek :
(14,42).
4568. Ciğeri görmüş bayılmış, eti görse ne yapardı? :
(4,42).
4569. Ciğeri kan ağlamak :
(14,42).

4570. Ciğeri kan dolmak :
(14,42).
4571. Ciğeri kavrulmak :
(2,6,9,14,22,29,38,39,40,42).
4572. Ciğeri kebab olmak/ yanmak :
(2,4,6,11,14,17,20,21,22,26,29,30,33,37,39,40,42).
4573. Ciğeri/ içi, yüreği parçalanmak/ parça parça,
pare pare (olmak), paralanmak :
(1,2,4,11,13,14,18,21,25,26,30,31,32,33,35,37,38,39,40,42).
4574. Ciğeri pişmek :
(42).
4575. Ciğeri/ yüreği sızlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,17,21,22,23,26,29,33,34,37,39,40,42).
4576. Ciğerimin köşesi :
(2,4,6,9,14,17,21,22,24,29,35,38,39,40,42).
4577. Ciğerinden kan gitmek :
(14,42).
4578. Ciğerine bit düşmek :
(14).
4579. Ciğerine/ içine, iliğine, yüreğine işlemek/
geçmek :
(2,4,6,9,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,37,38,39,40,42).
4580. Ciğerini almak :
(6,22,42).
4581. Ciğerini delmek :
(2,6,14,22,29,37,38,39,40,42).
4582. Ciğerini kucığında görmek :
(13,40,42).
4583. Ciğerini/ kalbinin içini okumak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,42).
4584. Ciğerini sökmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,39,
40,42).
4585. Ciğerini üzme :
(14,42).
4586. Ciğerini yakmak :
(2,6,9,13,14,21,22,29,33,37,38,39,40,42).
4587. Ciğerleri bayram etmek :
(6,10,17,21,22,23,29,30,37,42) (argo).
4588. Cihan âlem bilmek :
(13,40,42).
4589. Cihan bir yere/ araya gelse :
(14,42).
4590. Cihan durdukça :
(14,35,42).
4591. Cihan kavgası :
(14,42).
4592. Cihandan geçmek :
(14,42).

4593. Cihanı/ dünyayı başına dar/ zehir, zindan etmek : (14,42).
4594. Cihanı/ dünyayı tutmak : (14).
4595. Cihanın yangınlarına salâ okumak : (13,40,42).
4596. Cila çekmek/ vermek : (6,22,29,42) (argo).
4597. Cilve davet etmek : (13,40,42).
4598. Cilve kutusu : (14,29,42).
4599. Cilve satmak : (14,42).
4600. Cilve yapmak/ etmek : (23,29).
4601. Cim karnında bir nokta³⁰⁰ : (2,3,4,6,8,11,13,14,15,17,21,22,23,26,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4602. Cin başka, şeytan başka : (2,4,6,9,22,29,35,39,40,42).
4603. Cin cin bakmak : (23,29,37).
4604. Cin çalışı : (29,37).
4605. Cin çarpmak/ tutmak : (1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,26,27,29,31,32,37,38,39,40,42).
4606. Cin çarpmışa dönmek : (6,8,14,22,23,24,24,25,26,29,35,36,37,40,42).
4607. Cin fikirli : (1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
4608. Cin ifrit kesilmek : (4,6,8,14,17,22,23,25,29,30,37,41,42).
4609. Cin olmadan adam çarpmağa kalkmak : (14,17,35,36,41,42).
4610. Cini tepesine/ başına çıkmak : (2,6,11,20,22,29,35,38,39,42).
4611. Cini tutmak : (1,2,6,9,14,17,22,23,26,29,34,35,37,39,40,42).
4612. Cinler cirit/ top oynamak/ atmak : (1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
4613. Cinleri ayağa kalkmak : (2,4,6,9,14,17,22,23,26,29,30,35,37,39,42).
4614. Cinleri başına/ tepesine toplanmak : (2,4,9,11,13,14,17,21,22,23,24,37,39,42).

³⁰⁰ cim : Arap alfabesinde 'c' harfinin ismidir. Biçimce 'karın' denilen ve ortasında bir nokta olan yarım daireye benzediği için, bilgisiz kimselere kinaye kullanılmıştır.

4615. Cinleri başına/ tepesine üşüşmek :
(2,4,9,13,17,22,26,29,35,37,42).
4616. Cinnet getirmek :
(9,14,23,37,42).
4617. Cinsi bozuk :
(21,42).
4618. Cirit atmak :
(2,6,8,9,14,18,22,23,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
4619. Cirmi kadar yer yakmak :
(4,6,22,42).
4620. Civataları <civataları gevşemek :
(6,22,42).
4621. Coğrafyadan sıfır almak :
(29) (argo).
4622. Cuk oturmak :
(8,14,29,38,42).
4623. Cukkasını almak :
(29,42) (argo).
4624. Cumartesi çocuğu :
(10,21,42) (argo).
4625. Cumartesi kibarı gibi süslenmek :
(23,29,35,36,37).
4626. Cumbadak dalmak :
(13,40).
4627. Cumburlop etmek :
(29) (argo).
4628. Cundaya binmek :
(26,42).
4629. Cura çekmek :
(6,22,29,42) (argo).
4630. Curcuna koparmak :
(13,14,17,29,40,42).
4631. Curcunaya çevirmek/ döndürmek, vermek,
kalkmak:
(2,4,6,9,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,
40,42).
4632. Cümbür< cumhur cemaat :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,42).
4633. Cümbüş patlamak :
(29,42) (argo).
4634. Cümbüş yapmak :
(9,14,23,29).
4635. Cümle kapısı :
(9,24,27,28,34,37).
4636. Cüret etmek :
(23,24,37,40,42).
4637. Cürm-ü meşhut etmek/ hâlinde yakalamak :
(6,9,11,21,22,23,37,40,42).

Ç

4638. Çaba göstermek :
(14,23,24,29,31,37,40,42).
4639. Çabalama kaptan ben gidemem :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,40,42).
4640. Çabuk parlamak³⁰¹ :
(14,23,35,36,37,42).
4641. Çağ açmak :
(9,21,23,24,29,37,42).
4642. Çağ atlamak :
(21,29,42).
4643. Çağı geçmek :
(13,14,29,40,42).
4644. Çağlamadan çatlamak :
(29).
4645. Çakal öldüye vurmak :
(29).
4646. Çakal soluğu :
(29).
4647. Çakal uykusu :
(29).
4648. Çakal yağmuru :
(23,29,37).
4649. Çakal yolu :
(29).
4650. Çakaralmazlıktan gelmek :
(10,26,29) (argo).
4651. Çakılıp kalmak :
(6,8,22,29,42).
4652. Çakıp gürlemek :
(14,42).
4653. Çakır ayaz :
(29).
4654. Çakır keyif olmak :
(1,6,13,14,22,23,25,30,35,36,41,42).
4655. Çakmak çakmak olmak :
(29).
4656. Çakmak taşı çıktı :
(3,7).
4657. Çal gene :
(1,14,26,41,42).
4658. Çal/ çat kapı gelmek :
(6,22,25,42).
4659. Çal yaka etmek :
(14,31,42).

³⁰¹ Çabuk parlayan çabuk söner.

4660. Çala çala ezgisini getirmek :
(14,42).
4661. Çala kalem yazmak :
(13,14,26,35,36,40,42).
4662. Çala kürek :
(14,26,35,42).
4663. Çala oynaya :
(29).
4664. Çalan kim oynayan kim? :
(42).
4665. Çalgı çağanak/ çağana³⁰² :
(2,9,14,17,29,37,38,39,42).
4666. Çalgı çalmak :
(9,32,37,42).
4667. Çalı çırpı :
(2,6,9,18,22,25,29,30,32,34,35,36,37,39,40,42).
4668. Çalı çomarlamak :
(14).
4669. Çalı (dibi) taşlamak :
(6,14,17,22,25,30,32,42).
4670. Çalı dibinde tavşan yuvası :
(17,35,36,42).
4671. Çalı idi çırpı idi evim idi ya, ayı idi uyu idi erim idi ya :
(2,6,8,22,29,35,36,37,38,40,42).
4672. Çalı süpürgesi :
(14,37).
4673. Çalı yırtığı, çoban dürtüğü :
(35).
4674. Çalıdan çalıya atlamak/ sıçramak :
(1,6,14,22,17,42).
4187. Çalım/ caka, fiyaka, kurum satmak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
4675. Çalım yapmak :
(1,2,4,6,8,9,14,18,29,30,37).
4676. Çalımına gelmek/ getirmek :
(1,2,4,6,8,11,14,17,22,25,26,29,31,32,37,39,40,42).
4677. Çalımından geçilmemek :
(2,6,8,11,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
4678. Çalıp çırpmak :
(2,4,6,8,14,18,21,23,24,25,26,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
4679. Çalıyı tepesinden sürmek :
(6,17,22,25,36,42).
4680. Çalmadan oynamak :
(1,2,4,6,8,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,33,35,36,37,38,39,40,42).

³⁰² çağanak< çegâne: (Farsça) .Bir nevi saz kanun veya keman olduğu da söylenir. Eskiden 'çengi çegâne' biçimiyle kullanılırdı.

4681. Çalmadık kapı bırakmamak :
(29).
4682. Çalyaka etmek :
(1,2,6,8,17,22,29,37,38,39,40,42) .
4683. Çam devirmek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,
32,34,35,36,37,38,39,40,41,42) .
4684. Çam sakızı çoban armağanı :
(1,9,11,35,36,37,41) .
4685. Çam sakızı gibi yapışmak :
(42) .
4686. Çam yarması gibi :
(1,4,6,8,14,17,21,22,23,24,25,26,29,35,37,41,42) .
4687. Çamur/ zifos atmak/ sıçratmak, sıvamak :
(2,4,6,8,9,10,11,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42) (argo) .
4688. Çamur banyosu :
(23,37) .
4689. Çamur deryası :
(26,42) .
4690. Çamur topuklarına/ topuklara çıkmak :
(40,42) .
4691. Çamura basıp, çalıya asmak :
(2,6,14,21,29,35,42) .
4692. Çamura basmak :
(26,36,42) .
4693. Çamura batmak :
(14,29,32) .
4694. Çamura bulaşmak :
(23,26,29,31,37,42) .
4695. Çamura düşmek :
(42) .
4696. Çamura/ çirkefe, gerize taş atmak :
(1,4,6,13,14,17,22,26,29,31,40,42) .
4697. Çamura yatmak :
(2,6,8,10,11,17,20,21,22,23,29,30,36,37,38,39,40,42) (argo) .
4698. Çamurdan çekip çıkarmak :
(4,6,14,22,23,26,29,31,35,36,37,42) .
4699. Çamuru karnında, çiçeği burnunda :
(6,22,35,36,37,42) .
4700. Çan çalmak :
(1,6,14,17,22,23,25,26,29,35,37,42) .
4701. Çan çan etmek/ ötmek, konuşmak :
(1,2,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,32,39,40,42) .
4702. Çanak açmak :
(4,6,13,14,20,22,26,35,36,40,42) .
4703. Çanak ağızlı :
(6,22,29,37,42) .
4704. Çanak çömlük :
(14,23,35,36,42) .

4705. **Çanak tutmak :**
(1,2,4,8,11,14,17,18,20,21,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41) .
4706. **Çanak yalamak/ yalayıcı :**
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,22,23,24,25,26,29,30,35,36,37,38,39,41,42) .
4707. **Çangıl>çangul çungul :**
(2,28,29,34,39,40,42) .
4708. **Çanına ot tıkmak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42) .
4709. **Çanta altında yetişmek :**
(7,37) .
4710. **Çantada/ torbada keklik :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,36,38,39,40,41,42) .
4711. **Çap gitmek :**
(29) .
4712. **Çapağını alayım derken/ silerken, gözünü kör etmek/ çıkarmak :**
(4,6,22,30,35,36,42) .
4713. **Çapağını silmek :**
(14,35,42) .
4714. **Çapanoğlu çıkmak :**
(29,31,37) .
4182. **Çapanoğlu/ Cafer Ağa'ın abdest> aptes suyu gibi:**
(9,12,14,17,29,31,37,42) .
4715. **Çapar çiçek çıkardı :**
(42) .
4716. **Çaparız/ engel çıkmak :**
(10,26,42) (argo) .
4717. **Çapraza gelmek :**
(6,22,29,42) (argo) .
4718. **Çapraza getirmek :**
(6,8,22,42) .
4719. **Çapraza sarmak :**
(6,8,9,22,29,37,42) .
4720. **Çaptan düşmek :**
(2,4,6,8,9,10,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,37,38,39,40,42) (argo) .
4721. **Çaputuna çuluna, âşıklık ne hâline/ hâline :**
(2,6,13,22,30,35,36,38,40,42) .
4722. **Çarçur etmek/ olmak :**
(11,17,21,22,23,24,25,29,31,32,33,37,38,39,40,41,42) .
4723. **Çaresi tükenmek :**
(14,42) .
4724. **Çaresine bakmak :**
(6,8,14,22,26,29,37,40,41,42) .
4725. **Çaresini bulmak :**
(14) .

4726. Çaresiz dert :
(42).
4727. Çaresiz kalmak :
(9,14,23,29,37,40,41,42).
4728. Çarığı çekmek/ giymek :
(4,6,17,22,23,26,42).
4729. Çarığı ters giydirmek :
(6,8,13,22,32,42).
4730. Çarığının ipini sürüme :
(14,42).
4731. Çarıklı diplomat :
(4,26,29,38,42).
4732. Çarıklı erkânıharp :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,31,32,34,35,37,39,40).
4733. Çark etmek :
(2,4,6,8,9,11,14,20,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
4734. Çarka tutmak :
(26,42).
4735. Çarka vermek/ çektirmek :
(37).
4736. Çarkı bozulmak :
(14,26,31).
4737. Çarkı döndürmek :
(29,37).
4738. Çarkı dönmek :
(14,26,40,42).
4739. Çarkı dönmeye başlamak :
(42).
4740. Çarkı felek :
(14,26).
4741. Çarkına okumak/ etmek, yapmak :
(2,4,6,11,14,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42)(argo).
4742. Çarliston marka :
(29) (argo).
4743. Çarınha germek :
(14,23,35,36,37,42).
4744. Çarpana yüzlü :
(29).
4745. Çarpanası çalınmak :
(29).
4746. Çarpık ayak :
(29).
4747. Çarpık çurpuk :
(2,6,8,9,11,14,22,29,34,37,39,40,42).
4748. Çarşaf kadar :
(17,29,37,42).
4749. Çarşaf liste :
(29).
4750. Çarşaf tutmak :
(42).

4751. Çarşafa bürünmek/ girmek :
(14,17,27,37).
4752. Çarşafa dolanmak :
(6,8,22,29,42) (argo).
4753. Çarşamba karısı gibi :
(2,4,6,9,14,22,27,28,29,31,34,35,36,37,38,40,42).
4754. Çarşamba mı çarşamba/ çarşambadır çarşamba
(demek) :
(7,8,30,42).
4755. Çarşamba pazarı :
(2,6,11,21,22,23,24,28,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
4756. Çarşamba pazarına çevirmek :
(20,21,42).
4757. Çarşı pazar dolaşmak/ gezmek :
(6,22,26,37,42).
4758. Çarşayı boylamak :
(41,42).
4759. Çat diye orta yerinden çatlamak :
(9,26,42).
4658. Çat/ çal kapı gelmek :
(2,4,6,8,11,14,17,20,21,22,23,24,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
4760. Çat orada, çat burada, çat kapı ardında/
arkasında :
(1,2,4,6,8,11,14,17,20,21,22,23,29,30,35,36,37,38,42).
4761. Çat pat konuşmak :
(6,11,13,21,22,23,24,28,29,34,38,39,40,42).
4762. Çatacak adam aramak :
(14,42).
4763. Çatal avuç :
(2,40,42).
4764. Çatal çatal :
(26,42).
4765. Çatal görmek :
(6,9,22,23,26,31,37,42).
4766. Çatal/ çatalı iş :
(42).
4767. Çatal kazık³⁰³ :
(2,4,6,8,22,26,29,32,36,38,39,40,42).
4768. Çatal/ çatlak ses :
(23,29,42).
4769. Çatal tırnak :
(27).
4770. Çatal yürekli :
(4,6,8,22,30,38,42).
4766. Çatalı/ çatal iş :
(42).
4771. Çatık çehre/ kaş :
(1,2,6,8,9,14,22,23,29,30,33,34,37,38,39,40,42).

³⁰³ çatal kazık yere çakılmaz.

4772. Çatık yüz/ yüzlü :
(2,6,14,17,22,23,29,32,37,39,40,41).
4773. Çatır çatır çatlama :
(6,8,9,22,26,29,37,42).
4774. Çatır çatır etmek :
(31,37).
4775. Çatır çatır nikah etmek :
(13,42).
4776. Çatır çatır sökmek :
(29,37).
4768. Çatlak/ çatal ses :
(8,14,17,23,29,32,37,42).
4777. Çatlak zurna gibi :
(9,26,29,37,42).
4778. Çatlasa da patlasa da :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,22,25,26,28,29,30,31,32,34,38,39,40,42).
4779. Çatlayasıya gülmek :
(42).
4780. Çatma kaş :
(23).
4781. Çattadak gelip, şapa oturmak :
(13,42).
4782. Çattık belâya müstefilatün :
(7,26,35,36,42).
4783. Çattık don yağıyla, bulgur pilâvına :
(6,13,17,21,22,40,42).
4784. Çattık teyellemesi kaldı³⁰⁴ :
(2,6,8,14,22,26,29,35,36,38,42).
4785. Çay ağacı :
(42).
4786. Çay/ deniz kenarında kuyu kazmak :
(2,4,6,9,13,14,17,22,23,25,29,35,36,37,40,42).
4787. Çay semaveri gibi yerinde fokurdamak :
(42).
4788. Çaya varmadan çemrenmek³⁰⁵ :
(3,14,35,42).
4789. Çaydan geçip, derede boğulmak :
(4,6,8,13,17,22,23,25,29,30,32,35,37,42).
4790. Çayı/ dereyi, suyu görmeden paçaları sıvamak :
(1,2,4,6,7,8,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
4791. Çayı çeltiğe tutmak :
(13,17,40,42).
4792. Çayır cücesi :
(42).
4793. Çaylak fırtınası :
(37).

³⁰⁴ çatmak : Bir çok anlamı olmakla birlikte burada biçilmiş kumaş parçalarını teyellemek üzere yaklaştırmak, ayrıca üzücü bir durumla karşılaşmak anlamında kullanılmıştır.

³⁰⁵ Çaya varmadan çemrenme.

4794. Çehre asmak :
(26,42).
4795. Çehre çatmak :
(9,23,26,40).
4796. Çehre eğmek :
(26,42).
4797. Çehre etmek :
(26,31,42).
4798. Çehre uzatmak :
(13,42).
4799. Çehre züğürdü :
(1,2,4,6,8,13,14,17,21,22,24,26,31,35,36,37,39,40,41,42).
4800. Çehresi atmak :
(13,42).
4801. Çehresi bozulmak :
(26,42).
4802. Çehresi dönmek :
(42).
4803. Çehresi sirke satmak :
(40,42).
4804. Çehresinden düşen bin parça olmak :
(26,35,42).
4805. Çehresine karanlık gelmek :
(13,40,42).
4806. Çehresini çatmak :
(42).
4807. Çek arabası :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,26,29,32,34,35,38,39,40,42) (argo).
4808. Çek beşer beşer :
(14,35).
4809. Çekçek arabası :
(27).
4810. Çek kuyruğunu :
(35,42).
4811. Çekeceği olmak :
(2,4,6,8,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,40,42).
4812. Çeki çekmek :
(23,37).
4813. Çeki düzen vermek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4814. Çeki taşı gibi ağır :
(6,9,14,17,22,23,25,26,29,32,35,36,37,42).
4815. Çekingen davranmak :
(9,37).
4816. Çekilir şey değil :
(14,42).
4817. Çekip çekiştirmek :
(41,42).

4818. **Çekip çevirmek :**
(1,2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
2614. **Çekip/ basıp gitmek :**
(1,2,4,6,8,14,17,21,22,23,24,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
4819. **Çekirdeği çıkmak :**
(14).
4820. **Çekirdekten yetişmek :**
(1,2,3,4,6,8,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
4821. **Çekirge sürüsü gibi :**
(29).
4822. **Çekişe çekişe pazarlık etmek :**
(2,4,6,9,14,17,20,21,22,24,28,29,30,34,38,39,42).
4823. **Çekiver kuyruğunu! :**
(2,4,6,8,14,17,21,22,26,29,35,38,40,41,42) (argo).
4824. **Çekiye gelmemek :**
(1,2,4,6,14,17,21,22,23,26,29,35,37,39,40,42).
4825. **Çekme burun :**
(6,22,26,38,42).
4826. **Çeliğe su vermek :**
(37,42).
4827. **Çelik basmak :**
(17,42).
4828. **Çelik çomak oynamak :**
(11,14,35).
4829. **Çelişkiye düşmek :**
(6,8,22,42).
4830. **Çelme atmak/ takmak :**
(2,4,6,8,9,14,18,20,21,22,24,26,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,41,42).
4831. **Çember çevirmek :**
(37).
4832. **Çember içine almak :**
(14,37,42).
4833. **Çember sakal/ sakallı :**
(14,27,37,42).
4834. **Çemberden geçmek :**
(14).
4835. **Çemiş çemiş :**
(9).
4836. **Çen çen etmek :**
(29).
4837. **Çene atmak :**
(6,13,14,22,26,31,35,40,42).
4838. **Çene ayrılmak :**
(42).
4839. **Çene çalmak :**
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).

4840. Çene kavafı :
(1,14,17,26,29,35,37,41,42).
4841. Çene oynatmak :
(2,14,31,42).
4842. Çene oyunu :
(11,21).
4843. Çene patlatmak :
(13,40,42).
4844. Çene satmak :
(26).
4845. Çene tutulmak :
(26,42).
4846. Çene yarıştırmak/ yarışı :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,31,32,37,38,
39,40,42).
4847. Çene yormak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,
39,40,41,42).
4848. Çeneleri birbirine vurmak :
(42).
4849. Çenen kırılınsın/ tutulsun :
(1,8,17,32,37,42).
4850. Çenen pırtı :
(1,26,41,42).
4851. Çenene çeki taşı :
(42).
4852. Çeneni tut! :
(13,40,42).
4853. Çenesi açılmak :
(6,8,13,14,22,23,25,26,29,37,40,42).
4854. Çenesi atmak :
(1,6,17,22,37,42).
4855. Çenesi çözülmek :
(14,42).
4856. Çenesi çürük/ düşük :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,29,30,31,32,35,
36,37,38,39,41,40,42).
4857. Çenesi durmamak :
(2,6,8,22,29,32,38,39,42).
4858. Çenesi düşmek :
(26,28,29,38,42).
4859. Çenesi kilitlenmek :
(6,21,22,26,32,37,42).
4860. Çenesi kuvvetli/ güçlü olmak :
(2,4,6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,24,26,28,29,32,34,35,37,38,39,
40,42).
4861. Çenesi oynamak :
(6,11,14,17,22,26,29,37,38,39,40,42).
4862. Çenesine tükürmek :
(13,40,42).

4863. Çenesine üşenmemek :
(26,42).
4864. Çenesini açmak :
(6,14,17,22,23,29,32,37,42).
4865. Çenesini bağlamak :
(6,14,22,26,29,37,42).
632. Çenesini/ ağzını bıçak açmamak :
(4,6,14,17,22,26,32,35,37,40,42).
4866. Çenesini dağıtmak :
(6,14,22,23,29,37,42).
4867. Çenesini kapamak/ kesmek :
(6,14,22,23,37,42).
4868. Çenesini tutmak :
(2,4,6,14,17,18,22,23,29,35,37,38,39,40,41,42).
4869. Çeneye güvenmek :
(26,42).
4870. Çeneye kuvvet :
(1,2,6,8,14,21,22,23,29,35,37,39,40,42).
4871. Çeneye/ lafa tutmak :
(6,8,22,42).
4872. Çeng ü çegane :
(9).
4873. Çengel atmak :
(4,6,9,17,22,23,29,37).
4874. Çengel çiçeği :
(27).
4875. Çengel takmak :
(1,6,14,17,22,23,26,29,32,37,42).
4876. Çengelde kokmuş/ kokacak eti olmamak :
(2,6,21,22,29,34,35,40,42).
4877. Çengele gelmek :
(26,27,35,36,42).
4878. Çengeli takmak, demiri atmak :
(13,31,35,36,40,42).
4879. Çer çöp/ çör çep :
(2,21,35,37,39,40,42).
4880. Çerçeve dağıtmak :
(10,42) (argo).
4881. Çerden/ çörden çöpten :
(1,2,6,14,21,22,30,35,36,37,38,39,40,42).
4882. Çerez parası :
(9).
4883. Çeşmeye gitse kurutur :
(23,35,36,37,42).
4884. Çeşni değiştirmek³⁰⁶ :
(17,42)
4885. Çeşni< çâşni tutmak :
(6,9,14,17,21,22,27,29,37,38,42).

³⁰⁶ çâşni : (Farsça) Tat, lezzet veya yemeğin tat ve tuzuna bakma, deneme.

4886. **Çeşnisine bakmak :**
(6,13,17,22,37,40,41,42).
4887. **Çetele çekmek/ tutmak :**
(1,6,9,21,22,24,37,42).
4888. **Çetele ile geçinmek :**
(14).
4889. **Çeteleye dönmek :**
(6,17,22,42).
4890. **Çetin ceviz :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
4891. **Çevir kazı yanmasın :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4892. **Çevre yapmak :**
(6,8,22,42).
4893. **Çeyiz çemen/ çimen :**
(2,6,22,23,29,34,37,38,40,42).
4894. **Çeyiz/ sandık düzme :**
(37,42).
4895. **Çeyiz katırısı :**
(29).
4896. **Çeyreğe muz :**
(2).
4897. **Çıban başı :**
(2,4,6,8,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
4898. **Çıbanın başını koparmak :**
(1,2,4,6,13,17,18,20,21,22,23,26,29,35,37,38,39,40,41,42).
4899. **Çıfıt çarşısı :**
(1,2,4,6,8,14,17,21,22,23,24,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
4900. **Çıfıtlık etmek :**
(29,37).
4901. **Çığ gibi büyüme :**
(6,22,29,37,42).
4902. **Çığır açmak :**
(2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
4903. **Çığırından/ raydan çıkmak :**
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
4904. **Çığlık atmak/ basmak, koparmak :**
(6,8,9,14,22,25,32,37,40,42).
4905. **Çığlık çığlığa :**
(6,8,14,32,42).
4906. **Çığlık koyuvermek :**
(42).
4907. **Çıkar bulmak :**
(42).

4908. Çıkar yol aramak :
(2,4,6,8,9,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
4909. Çıkarı olmamak :
(14,42).
4910. Çıkarına bakmak :
(42).
4911. Çıkarını tepmek :
(42).
4912. Çıkın etmek :
(9).
4913. Çıkış almak :
(37).
4914. Çıkış yapmak :
(2,6,8,21,22,23,28,29,34,37,38,39,40,42).
4915. Çıkmaz ayın son çarşambası :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,29,30,31,34,35,37,38,39,40,41,42).
4916. Çıkmaz sokak :
(6,42).
4917. Çıkmaza girmek/ düşmek :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
4918. Çıkmaza sokmak :
(6,22,23,29,31,37,42).
4919. Çıktı dokuza, inmez sekize :
(2,4,6,8,22,30,35,36,38,39,40,41,42).
4920. Çılбір parası³⁰⁷ :
(9).
4921. Çıldırnak işten değil :
(8,14,42).
4922. Çılgına dönmek :
(13,14,40,42).
4923. Çılgınlık etmek :
(9).
4924. Çın çın inletmek :
(37).
4925. Çın çın ötmek :
(31,37,42).
4926. Çın sabah/ seher :
(2,9,31,33,37,40,42).
4927. Çın tutmak :
(13,37,40,42).
4928. Çıngar çıkarmak :
(1,2,4,6,8,10,13,14,18,21,22,23,25,26,29,30,31,32,37,39,40,41,42)
(argo).
4929. Çıngar çıkmak/ kopmak :
(6,9,10,13,22,24,26,29,37,42) (argo).

³⁰⁷ çılбір : Hayvan pazarında verilen bir çeşit komisyon.

4930. Çingıllı çavuş :
(41,42).
4931. Çingırağı çekmek :
(6,10,22,29,42) (argo).
4932. Çingırağına ot tıkmak :
(14).
4933. Çıplak Mustafa' ya dönmek :
(26,42).
4934. Çıra gibi yanmak/ tutuşmak :
(6,14,22,29,35,36,37,42).
4935. Çırak çıkarmak :
(2,6,9,11,21,22,23,26,28,29,30,34,37,38,39,42).
4936. Çırak etmek. :
(2,6,9,11,14,22,29,37,38,39,42).
4937. Çırasını yakmak :
(6,8,22,29,42) (argo).
4938. Çır çır çırpınmak :
(29).
4939. Çırpıdan çıkmak :
(26,42).
4940. Çırpıya getirmek :
(37).
4941. Çıt çıkarmamak :
(2,6,8,9,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
4942. Çıt kırıldım :
(1,42).
4943. Çıt yok :
(42).
4944. Çıtı pıtı :
(13,23,40,42).
4945. Çıtır çıtır etmek :
(9,37).
4946. Çıtır çıtır konuşmak :
(37).
4947. Çıyan gözlü :
(37).
4948. Çıyanlık etmek :
(9,29,31).
4949. Çiçeği burnunda çamuru karnında :
(8,17,22,35,37,42).
4950. Çiçeği burnunda :
(1,2,4,6,8,14,18,20,21,23,24,25,26,29,31,32,33,35,36,38,39,40,42).
4951. Çiçek bozuğu :
(26,31,42).
4952. Çiçek çıkarmak :
(26,29,37).
4953. Çiçek çıkarmışa dönmek :
(26,42).
4954. Çiçek gibi açılmak :
(14,26,42).

4955. Çiçek gibi giyinmek :
(26,37,42).
4956. Çiçek olmak :
(29,37).
4957. Çift basar tek atlar :
(6,17,22,35,42).
4958. Çift çubuk :
(2,6,8,9,14,22,23,25,29,31,35,36,37,39,40,42).
4959. Çift çubuk sahibi :
(2,6,8,9,14,22,23,25,29,31,35,36,37,39,40,42).
4960. Çift dikiş/ dikişli :
(6,8,22,23,27,29,37,42) (argo).
4961. Çift görmek :
(37).
4962. Çift koşmak :
(23,37,42).
4963. Çift zamanı :
(23).
4964. Çifte/ kıç, göt atmak :
(2,6,9,11,14,22,26,29,30,32,37,38,39,40,42).
4965. Çifte dalmak :
(37).
4966. Çifte gitmek :
(6,21,22,37,42).
4967. Çifte kavrulmuş :
(2,4,6,8,10,11,13,14,21,22,28,29,30,34,38,39,40,42) (argo).
4968. Çifte koşmak :
(14,23).
4969. Çifte kumrular :
(1,2,4,6,8,13,14,17,21,24,29,32,35,37,38,39,40,42).
4970. Çifte nikâh :
(14,42).
4971. Çifte sallamak :
(14,42).
4972. Çifte yemek :
(14,29,42).
4973. Çiftesi pek olmak :
(14,42).
4974. Çifti bozmak :
(29).
4975. Çiğ çiğ bakmak :
(14,42).
4976. Çiğ çiğ yemek :
(2,6,8,9,11,13,17,20,22,23,29,31,32,37,38,39,40,42).
4977. Çiğ düşmek/ kaçmak :
(6,9,14,22,23,42).
4978. Çiğ ışık :
(29).
4979. Çiğ iplik :
(2,6,11,21,22,29,37,40).

4980. **Çiğ iplikle/ pamuk ipliğiyle bağlamak :**
(2,6,22,29,38,39,40,42).
4981. **Çiğ kaçmak/ düşmek :**
(29,37).
4982. **Çiğ renk :**
(2,23,29,39,40,42).
4983. **Çiğ söz :**
(14,42).
4984. **Çiğ süt emmek/ emmiş olmak :**
(6,13,14,20,21,22,24,28,34,37,40,42).
4985. **Çiğ toprak :**
(29,37).
4986. **Çiğ yemedim ki karnım ağrısın :**
(2,4,6,8,13,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4987. **Çiğden vermek :**
(37).
4988. **Çiğlik etmek :**
(2,4,6,8,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
4989. **Çiğneyebileceğinden büyük lokma ısırarak :**
(42).
4990. **Çiğneyip geçmek :**
(2,6,8,9,14,18,20,21,22,23,25,26,28,29,30,31,34,38,39,41,40,42).
4991. **Çil altın/ para, kuruş :**
(14,27,36).
4992. **Çil yavrusu gibi dağılmak³⁰⁸ :**
(1,2,3,4,6,7,8,9,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
4993. **Çile çekmek :**
(2,6,7,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,29,30,32,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
4994. **Çile çıkarmak/ doldurmak :**
(1,2,4,6,7,8,13,14,15,17,18,20,21,22,24,25,26,27,29,33,35,36,37,39,40,41,42).
4995. **Çile kırmak :**
(14).
4996. **Çileden çıkmak :**
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
4997. **Çileden çıkarmak :**
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
4998. **Çilesi dolmak :**
(14,26,29,35).
4999. **Çilesini çekmek :**
(14,26).
5000. **Çileye girmek/ çekilmek :**
(11,14,16,35,36,37).

³⁰⁸ **çil** : Tavukgillerden, eti için avlanan ormanda yaşayan bir kuş; dağ tavuğu veya turaç da denir.

5001. Çileyi kırmak :
(16).
5002. Çilingir sofrası :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,23,29,32,35,36,38,39,40,42).
5003. Çimdik atmak/ basmak :
(2,6,8,9,14,17,22,25,26,29,37,39,40,42).
5004. Çimdik yemek :
(6,22,29,42).
5005. Çin çin ötmek :
(14).
5006. Çingene beyi :
(14).
5007. Çingene borcu :
(9,14,17,23,26,27,31,35,36,37,42).
5008. Çingene çalar, Kürt oynar :
(2,4,3,6,7,8,9,13,15,17,21,22,25,26,29,35,36,39,41,42).
5009. Çingene çergesi³⁰⁹ :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,29,36,37,38,39,40,42).
5010. Çingene çergesinde/ evinde musandıra aramak :
(6,13,14,17,21,22,26,35,37,40,42).
5011. Çingene çorbası :
(2,6,9,11,14,22,29,38,39,40,42).
5012. Çingene düğünü :
(11,14,22,23,25,29,35,37,38,39,42).
5013. Çingene horozu gibi ayağından çakılmak :
(35).
5014. Çingene imanı :
(35,41,42).
5015. Çingene kavgası :
(2,9,11,14,17,23,26,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
5016. Çingene maşası :
(2,6,22,29,38,39,40,41,42).
5017. Çingene palamudu :
(17).
5018. Çingene parası :
(9,29,37).
5019. Çingene pembesi/ sarısı :
(2,9,11,23,29,30,37,39,40,42).
5020. Çingene pilici :
(6,22,42).
5021. Çingenelik etmek :
(29).
5022. Çiriş çanağı gibi/ çanağına dönmek :
(9,13,14,17,23,29,37,42).
5023. Çirkef kuyusu :
(14).
5024. Çirkefe bulaşmak :
(6,8,22,32,42).

³⁰⁹ çerge : İki direkli derme çatma çadır.

- 4696.Çirkefe/ çamura taş atmak/ bulaşmak :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
- 5025. Çirkefi üzerine sıçratmak :**
(6,9,22,29,36,37).
- 5026. Çirkin kaçmak :**
(23,29,37).
- 5027. Çitlembik iki idik, üçlendik :**
(41,42).
- 5028. Çitten duvar, gübreden sıva :**
(14).
- 5029. Çivi atmak :** (6,22,29,42)
(argo).
- 5030. Çivi çakmak :**
(9,14,26,42).
- 5031. Çivi çiviye sökmek :**
(23,26,35,36,41,42)
- 5032. Çivi gibi olmak :**
(2,4,6,9,11,14,17,20,21,23,26,29,32,35,37,38,39,40,42).
- 5033. Çivi kesmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
- 5034. Çivi koymak/ sormak, sürmek :**
(7,22,23,26,37,42).
- 5035. Çividen inmek :**
(7).
- 5036. Çivisi sağlam :**
(16).
- 5037. Çiziye/ hizaya gelmek/ sokmak :**
(29).
- 5038. Çizme ile tandıra girmek/ çıkmak :**
(17,42).
- 5039. Çizmeden yukarı çıkmak :**
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
- 5040. Çizmeleri çekmek :**
(29,35,37).
- 5041. Çoban aldı başa gitti, kurt aldı dağa gitti :**
(2,6,9,17,22,35,36,37,38,40,42).
- 5042. Çoban itikadı :**
(14,35,36).
- 5043. Çoban köpeği :**
(9,35).
- 5044. Çoban kulübesinde padişah rüyası/ düşü görmek :**
(2,4,6,9,13,17,21,22,23,29,32,37,38,40,42).
- 5045. Çocuğun adını koymak :**
(26,42).
- 5046. Çocuk dünyaya getirmek :**
(37,42).
- 5047. Çocuk düşürmek :**
(9,11,14,21,37,42).

5048. Çocuk gibi sevinmek :
(6,9,22,23,29,37,42).
5049. Çocuk işi :
(6,8,9,17,22,29,32,42).
5050. Çocuk olmak :
(4,9,29,32,37,42).
5051. Çocuk oyuncağı hâline getirmek :
(1,2,4,6,9,17,20,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,42).
5052. Çocuk oyuncağı :
(4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,31,32,35,37,40,42).
5053. Çocuk peydahlamak :
(9,13,17,37,40,42).
5054. Çocuk ruhlu :
(37).
5055. Çocuk yapmak :
(9,37,42).
5056. Çocukla çocuk, büyükle büyük olmak :
(23,37).
5057. Çocuklar başı Deli Ömer :
(2,6,22,29,35,36,38,42).
5058. Çocukluğu tutmak :
(29,37,42).
5059. Çocuktan al haberi !:
(9,17,23,35,36,37,41,42).
5060. Çoğa kaçmak/ varmak :
(2,6,9,14,22,26,29,40,42).
5061. Çoğa oturmak :
(26,42).
5062. Çoğu gitti, azı kaldı (keli gitti dazı kaldı):
(2,6,8,14,20,21,22,23,24,26,29,30,32,36,37,38,39,40,42).
5063. Çok başlı olmak :
(14).
5064. Çok bilmiş :
(1,4,6,8,14,17,21,22,23,26,32,35,36,37,42).
5065. Çok dokunmak :
(42).
5066. Çok gelmek :
(1,6,8,14,17,22,26,29,32,37,42).
5067. Çok gitmek :
(26,42).
5068. Çok görmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
5069. Çok harman yeri dişlemek :
(4,30,42).
5070. Çok kocalı :
(42).
5071. Çok olmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,37,38,39,40,42).
5072. Çok söylemek :
(42).

5073. Çok su götürür :
(14,35,42).
5074. Çok şey! :
(1,2,9,17,26,29,37,42).
5075. Çoluk çocuğa karışmak :
(1,2,4,9,13,14,17,18,21,24,25,26,29,32,37,38,39,40,41,42).
5076. Çoluk çocuk elinde kalmak :
(2,6,14,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
5077. Çoluk çocuk sahibi :
(9,23,26,29,37,42).
5078. Çoluk çocuk :
(1,2,8,13,14,33,38,39,40,42).
5079. Çoluk var, çocuk yok :
(42).
5080. Çomak sokmak :
(4,23,37).
5081. Çorap giydirmek :
(14,42).
5082. Çorap kaçmak :
(2,9,29,37,40,42).
5083. Çorap söküğü gibi gitmek/ gelmek, sökülme :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,
37,38,39,40,42).
5084. Çorba düzeni :
(14,42).
5085. Çorba etmek :
(9,14,23,29,37).
5086. Çorba içmeğe çağırma :
(1,9,13,23,29,37,42).
5087. Çorbada tuzu bulunma/ maydanozu olmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,41,42).
5088. Çorbaya çevirmek :
(14,37,42).
5089. Çorbaya dönmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,22,26,29,35,36,37,39,40,42).
5090. Çorbaya kıl düşürme :
(14,35,36,42).
5091. Çorbayı kasede pişirip tencere ile sofraya
getirmek :
(26,42).
5092. Çöle dönmek :
(4,9,29,37).
5093. Çöllere düşme :
(14,42).
5094. Çömlek hesabı :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,24,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
5095. Çömlek kafalı :
(14).
5096. Çömlek kaynatma :
(14).

5097. **Çöp atlamamak/ atlamaz nane molla :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,29,31,37,38,40,41,42).
5098. **Çöp bacaklı :**
(13,42).
5099. **Çöp çatan çatmak :**
(13,14,35,36,42).
5100. **Çöp çatanlık etmek :**
(1,29,35,36).
5101. **Çöp kırmak :**
(13,40,42).
5102. **Çöpe dönmek :**
(6,8,9,22,25,29,32,42).
5103. **Çöplük horozu :**
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,23,29,37,39,40,42).
5104. **Çöplükte yatıp vezir rüyası görmek :**
(42).
5105. **Çöpsüz üzüm :**
(2,6,8,9,13,22,29,37,38,39,40,41,42).
5106. **Çöpten çatı/ duvar (boktan sıva) :**
(14,42).
5107. **Çöpten çelebi :**
(2,6,8,21,22,23,25,29,37,38,40,42).
5108. **Çöpten direk :**
(17,29,42).
5109. **Çöpten minare :**
(36,41,42).
- 4879 **Çör çöp/ çer çöp :**
(2,21,29,39,40,42).
4881. **Çörden/ çerden çöpten :**
(1,2,4,6,22,29,38,39,40,42).
5110. **Çöz bakalım :**
(9,42) (argo).
5111. **Çözüm yolu :**
(2,6,9,21,22,25,29,38,39,40,42).
5112. **Çubuğunu tüttürmek/ tellendirmek :**
(8,9,14,27,29,35,36,42).
5113. **Çuha giymedikse kenarını gördük/ kuşandık :**
(2,4,6,22,29,35,36,38,40,42).
5114. **Çukur doldurmak :**
(42).
5115. **Çukura düşmek :**
(29,37,42).
5116. **Çukurunu kazmak :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,25,29,32,37,39,40,41,42).
5117. **Çul çaput/ çuval :**
(9,23,26,29,35,36,37,42).
5118. **Çul çürüten :**
(42).
5119. **Çul tutmaz :**
(2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,26,29,31,32,35,36,37,38,39,40,42).

5120. Çuldan çuvaldan olmak :
(42).
5121. Çulu/ çuvalı deldirmek :
(22,29,42) (argo).
5122. Çulu düzmek/ düzeltmek :
(2,6,8,9,11,14,17,22,23,26,29,32,35,37,38,39,42).
5123. Çulunu başına çekmek :
(14,42).
5124. Çuval ağzı açmak :
(10) (argo).
5125. Çuvala girmek :
(27,42).
5238. Çuvalı/ çulu deldirmek :
(42).
5126. Çürüğe çıkmak/ çıkarmak :
(2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
5127. Çürük akçe :
(27).
5128. Çürük alış veriş :
(26,42).
5129. Çürük çarık :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,32,33,35,37,39,40,42).
5130. Çürük çıkmak :
(2,6,11,22,29,38,39,40,42).
5131. Çürük dava :
(26,42).
5132. Çürük limon gibi :
(26,42).
5133. Çürük merdivenle dama çıkmak :
(26,42).
5134. Çürük para :
(9,14,37).
5135. Çürük sakız :
(37).
5136. Çürük söz :
(14,26,42).
5137. Çürük/ yaş tahtaya basmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
5138. Çürük yumurta :
(9).
5139. Çüş (çüş) deve :
(13,42).

D

5140. Dağ(lar) anası :
(2,4,6,11,21,26,29,37,39).
5141. Dağ adamı :
(23,26,29,31,37).
5142. Dağ ayısı :
(2,4,6,9,11,14,17,21,22,23,26,29,30,31,35,37,38,39,40,42).
5143. Dağ başı :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,26,29,32,33,37,38,39,40,42).
5144. Dağ bayır :
(29,37).
5145. Dağ beyi :
(26,42).
5146. Dağ dağ üstüne³¹⁰ :
(14,23,26,35,37,42).
5147. Dağ dağa kavuşmak³¹¹ :
(23,26,35,42).
5148. Dağ devirmek :
(14,23,26,36,42).
5149. Dağ eteği :
(2,9,11,29,33,37,39,42).
5150. Dağ (doğura doğura bir) fare doğurdu :
(2,4,6,8,9,11,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
5151. Dağ kaldırmak :
(26).
5152. Dağ kesilmek :
(14,42).
5153. Dağ parçası (gibi):
(26,42).
5154. Dağ taş gezmek :
(2,9,11,14,17,29,30,32,33,35,37,39,41,42).
5155. Dağ üstü bağ :
(14,33,35,36,42).
5156. Dağ yürümezse abdal yürür³¹² :
(7,15,23,35,36,37,41).
5157. Dağa çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
5158. Dağa düşmek :
(14,42).
5159. Dağa kaldırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

³¹⁰ Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.

³¹¹ Dağ dağa kavuşmaz , insan insana kavuşur.

³¹² Nasrettin Hoca.

5160. Dağarcığı yüklü :
(4,17,23,29,37,42).
5161. Dağarcığına atmak :
(2,6,9,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
5162. Dağarcığında/ dağarcıkta bir şey kalmamak :
(2,4,6,9,13,17,18,29,35,38,39,40,42).
5163. Dağarcığındakini çıkarmak :
(4,6,22,23,29,37,42).
5162. Dağarcıkta/ dağarcığında bir şey kalmamak :
(21,22,23,37).
5164. Dağda bağı var, yüreğinde dağın var :
(1,6,13,23,37,40,42).
5165. Dağda büyüme/ büyümüş :
(1,2,4,6,14,17,22,23,26,29,35,37,39,40,42).
5166. Dağdan gelip/ inip dağdakini kovmak :
(2,3,4,6,7,8,9,11,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5167. Dağdan gelmek/ inme :
(4,6,26,29,37,42).
5168. Dağdan taş yuvarlar gibi lâf söylemek :
(14,35,42).
5169. Dağı duman olmak :
(14,42).
5170. Dağı taşı kaplamak :
(26,42).
5171. Dağı taşı tutmak :
(14,26,42).
5172. Dağlar anası, devler babası :
(6,17,22,29,35,42).
5173. Dağlar dayanmamak³¹³ :
(2,6,8,11,14,17,21,22,26,28,29,30,33,34,38,39,40,42).
5174. Dağlar kadar :
(6,9,22,25,29,35,36,42).
5175. Dağlar Mehmet Ali çağırır :
(7,35).
5176. Dağlar misafir almaya başlamak :
(2,6,17,22,29,35,37,38,40,42).
5177. Dağlar tepeler aşmak :
(41,42).
5178. Dağlara düşmek :
(1,2,4,6,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,33,37,38,39,40,42).
5179. Dağlara gücü yetmek :
(14,42).
5180. Dağlara taşlara :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,21,23,26,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
5181. Dağlarca günahı olmak :
(14,42).
5182. Dağları aşı mı geldin, aleme paşayı mı geldin? :
(42).

³¹³ Hazıra dağlar dayanmaz.

5183. Dağları devirmek :
(2,6,9,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
5184. Dağları kar aldı :
(14).
5185. Dağları taşları tutmak :
(42).
5186. Dağların buzu sökülme :
(42).
5187. Dağların şenliği/ gelin ablası, anası :
(2,6,9,11,13,14,17,22,26,29,35,37,38,42).
5188. Daha çelik çomak oynamak :
(42).
5189. Daha iyisi can sağlığı :
(6,8,22,23,29,32,37,42).
5190. Daha (daha da) neler! :
(1,2,4,6,8,9,17,21,22,25,29,32,35,37,38,40,42).
5191. Dahdaha binmek :
(27).
5192. Dakikası dakikasına uymamak :
(9,17,29,37,42).
5193. Dal akşam :
(29).
5194. Dal budak salmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5195. Dal dal ötüşmek :
(42).
5196. Dal gibi kalmak :
(4,6,13,17,22,23,25,26,29,35,36,37,42).
5197. Dal gündüz :
(29,37).
5198. Dal kol atmak :
(2,6,11,22,29,39,40,42).
5199. Dal öğle :
(29).
5200. Dal taban :
(1,27,35,42).
5201. Dal vermek :
(29,37).
5202. Dal yarak :
(27).
5203. Dala binmek :
(26,42).
5204. Dala çıka :
(42).
5205. Dala kuş kondurmak :
(6,22,42).
5206. Dalaba gelmek :
(9).
5207. Dalâlete düşmek :
(9,37).

5208. Dalavere/ dümen çevirmek/ döndürmek, yapmak :
(2,6,8,21,22,24,25,26,29,30,32,37,38,39,40,42).
5209. Daldan bükme³¹⁴ :
(14).
5210. Daldan dala atlamak :
(8,9,14,31,35,42).
5211. Daldan dala konmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,36,37,
38,39,40,41,42).
5212. Daldan eğme değil, kökten sürme :
(4,42).
5213. Dalga boyu ha bir karış olmuş, ha bin karış :
(42).
5214. Dalga dalga :
(9).
5215. Dalga dönmek :
(29,42) (argo).
5216. Dalga/ gırgır, matrak, maytap, tünel geçmek :
(1,2,4,6,8,9,10,13,14,17,18,20,21,22,23,25,26,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,42) (argo).
5217. Dalga gibi gelmek :
(4,9,42).
5218. Dalga motor :
(17,29) (argo).
5219. Dalga saymak :
(42).
5220. Dalgalanmaya bırakmak :
(9).
5221. Dalgacı Mahmut :
(6,8,9,14,17,22,26,27,29,32,37,42).
5222. Dalgası olmak :
(14,42).
5223. Dalgasına taş atmak/ koymak :
(6,17,22,23,29,37,42) (argo).
5224. Dalgasını taşlamak :
(6,10,21,22,29) (argo).
5225. Dalgaya düşmek/ gelmek :
(4,6,9,10,14,17,22,23,29,37,42) (argo).
5226. Dalgaya getirmek :
(42).
5227. Dalgayı başa almak :
(6,22,37,42).
5228. Dalgın bakışlı :
(42).
5229. Dalgın dalgın :
(9,23).
5230. Dalgınlığına gelmek :
(29,37).

³¹⁴ Daldan bükme olmamalı, kökten sürme olmalı.

5231. Dalgınlığına getirmek :
(29,37).
5232. Dalına/ damarına basmak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,20,21,22,24,29,32,35,37,38,39,40,42).
5233. Dalına binmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,31,35,37,38,39,42).
5234. Dalına korkuyu kondurmamak :
(9).
5235. Dalından yeni kopmuş/ koparılmış gibi :
(42).
5236. Dalıp dalıp gitmek :
(9,13,37,40,42).
5237. Dalkavukluk etmek :
(23,31).
5238. Dallandırıp budaklandırmak :
(4,26,37,42).
5239. Dallanıp budaklanmak :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
5240. Dalları basmak :
(26,29,37,42).
5241. Dalları bastı, yolları kesti :
(14,42).
5242. Dallı budaklı :
(6,8,9,11,14,22,23,26,37,42).
5243. Dam ağası :
(29).
5244. Dam aktarmak :
(9,11,31,37).
5245. Dam altına girmek :
(29,32,37).
5246. Dam altında ne deliler vardır/ çok :
(35,36,41,42).
5247. Dam üstünde saksagan,vur beline kazmayı/
kazmayla:
(1,2,3,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,23,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5248. Dam yandı/ yanarsa, içindeki sıçan da (birlikte)
yandı/ yanar :
(2,4,6,17,22,29,30,36,37,42).
5249. Dama çıkmak :
(8,13,26,29,31,37,40,42).
5250. Dama demek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,22,26,29,31,32,35,37,40,42).
5251. Dama düşmek :
(14,42).
5252. Dama gelmek :
(42).
5253. Dama taşı gibi oynatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).

5254. Damağı kurumak :
(6,8,22,42).
5255. Damar çatlamak/ patlamak :
(26,42).
5256. Damar deprenmek/ tepreşmek :
(26,42).
5257. Damara girmek :
(14,31,35,42).
5258. Damara göre kan almak :
(35).
5259. Damarı kabarmak :
(6,22,29,37).
5260. Damarı bozuk :
(26,42).
5261. Damarı çatlamak/ patlamak :
(14,42).
5262. Damarı tutmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42).
5348. Damarına/ dalına basmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,26,28,29,30,32,34,37,
38,39,40,41,42).
5263. Damarına çekmek :
(4,6,9,17,22,23,29,37,42).
5264. Damarına girmek :
(2,6,9,11,14,17,22,26,29,32,37,38,39,42).
5265. Damarına işlemek :
(2,6,9,11,14,20,21,22,23,25,26,29,30,35,37,38,39,40).
5266. Damarını bulmak :
(6,11,17,22,29,37,42).
5267. Damarları şaha kalkmak :
(10,42) (argo).
5268. Damarlarında kan tutuşmak :
(42).
5269. Damda havuç Deli Ayşe :
(41,42).
5270. Damda kulak kesen var :
(13,40,42).
5271. Damdan çardağa atlamak :
(1,4,6,17,22,29,37,42).
5272. Damdan düşen halden anlar³¹⁵ :
(15,35,36,41).
5273. Damdan düşen ite dönmek :
(17,35,36,42).
5274. Damdan düşer gibi/ düşercesine :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,19,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,
35,37,38,39,40,41,42).
5275. Damdan düşmek :
(4,26,31,42).

5276. Damga vurmak :
(6,9,22,32,37,41,42).
5277. Damga yemek :
(9,17,23,25,29,32,37,42).
5278. Damgalı eşek³¹⁶ :
(29,35,36).
5279. Damgasını taşımak :
(6,8,22,32,42).
5280. Damgasını vurmak :
(6,8,9,23,24,29,32,37,41,42).
5281. Damgasını yemek :
(6,8,22,41).
5282. Damgayı basmak :
(42).
5283. Damla damla :
(6,9,17,22,42).
5284. Damla inmek :
(1,6,17,22,37,42).
5285. Damlarda gezmek :
(26).
5286. Damokles' in> Demokles 'in kılıcı (gibi)³¹⁷ :
(2,4,5,7,8,12,13,14,15,17,21,24,28,29,30,34,38,39,40,42).
5287. Dan dan konuşmak :
(9).
5288. Dan duna gitmek :
(9,14,29,42) (argo).
5289. Danalar gibi bağırarak/ böğürmek :
(9,23,37,42).
5290. Dananın altında buzağı aramak :
(7,41).
5291. Dananın kuyruğu kopmak :
(1,2,4,6,7,8,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
5292. Dandik babı :
(42).
5293. Dandini bebek :
(1,2,9,17,27,29,30,31,36,38,40,42).
5294. Dandini beyim, hoppala paşam :
(26,29,42).
5295. Danesi bitmek :
(14).
5296. Dangadak atmak :
(29).

³¹⁶ Damgalı eşeği herkes tanır.

³¹⁷ Damokles : İv. yüzyılda, Siraküze kralı olan Dionysius'un sohbetçisi. Kral Dionysius'u zorba düşüncelerinden vazgeçirmek için bir ziyafet düzenler. Kralı at kılıyla tavana asılı kılıcın altındaki koltuğa oturtur ve kral, yemek süresince kılıcın düşeceği zannıyla korku içinde tavana bakar. Bu olaydan çeviri yoluyla deyimleşmiştir.

5297. Dangıl dungul :
(9,13,29,42).
5298. Danışıklı dövüş :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,38,39,40,41,42).
5299. Daniskasını bilmek/ yapmak :
(9,14,42).
5300. Dank etmek/ demek :
(9,14,17,26,30,37,42).
5301. Dar atmak :
(9,23,29,37,38,42).
5302. Dar boğaz/ geçit :
(2,6,8,11,14,21,22,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
5303. Dar/ darı darına :
(1,29,30,37,42).
5304. Dar düşmek :
(14,42).
5305. Dar fikirli :
(14,42).
5306. Dar gelirli :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
5307. Dar/ kısa görüşlü :
(29,37).
5308. Dar gün :
(42).
5309. Dar kaçmak/ kurtulmak :
(2,6,8,9,11,22,25,28,29,34,37,39,40,42).
5310. Dar kafalı :
(1,2,6,8,9,11,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
5311. Dar yol :
(42).
5312. Dara/ darıda boğmak :
(1,4,6,22,31,37,42).
5313. Dara düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,33,35,37,38,39,40,42).
50. Dara/ aceleye gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,22,29,31,32,35,37,38,39,40,42).
5314. Dara getirmek :
(42).
5315. Darağacına çekmek :
(14).
5316. Darasını almak :
(9,14,31,37,42).
5317. Darasını düşmek :
(9,31,37,42).
5318. Daraya atmak/ çıkarmak :
(1,26,29,30,31,37,42).
5319. Darbe indirmek/ vurmak :
(23,29,37,42).

5320. Darbe yapmak :
(29).
5321. Darbe yemek :
(23,29,37,42).
5322. Darda bırakmak :
(14,42).
5429. Darda/ dâra boğmak :
(2,6,22,29,38,39,42).
5323. Darda bulunmak/ kalmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,31,33,34,35,
37,38,39,40,41,42).
5324. Darda olmak :
(14,42).
5325. Dare çekmek :
(27).
5420. Darı/ dar darına :
(2,6,11,22,29,41,42).
5326. Darı dünyada bir tek başı olmak :
(13,40,42).
5327. Darılan darı çöreği yesin :
(4,6,42).
5328. Darısı (dostlar) başına :
(2,3,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,
38,40,42).
5329. Darısı başına, kınası kaşına :
(4,35,41,42).
5330. Darlığa düşmek :
(29).
5331. Darlık çekmek :
(9,29,42).
5332. Darmadağın etmek :
(9,14).
5333. Darphanesi işlemek :
(14,42).
5334. Dât bir feryat iki! :
(1,17,26,35,42).
5335. Daüssıla çekmek :
(42).
5336. Dava açmak :
(9,37).
5337. Davayı kaybetmek :
(42).
5338. Davet yapmak :
(17).
5339. Davete icabet etmek :
(42).
5340. Davetsiz misafir :
(29,36).
5341. Davul (.....) boynunda, tokmak (.....) elinde :
(2,4,9,17,20,21,23,29,37,38,40,42).

5342. Davul çalmak/ dövme :
(6,9,14,17,22,24,26,27,29,37,42).
5343. Davul çalsalar işitmek :
(2,6,9,17,23,29,35,37,38,39,42).
5344. Davul dövme :
(9,22,42).
5345. Davul etmek :
(26,42) (argo).
5346. Davul gibi olmak :
(9,23,29).
5347. Davul görür oynar, mihrap görür ağlar :
(6,17,22,42).
5348. Davul tozu ile minare gölgesi (aramak) :
(13,14,29,35,36,37,42).
5349. Davul zurna ile :
(13,31,42).
5350. Davula dönmek :
(26,42).
5351. Davulcu/ hallaç, kalaycı osuruğu gibi araya girmek: (2,6,9,22,35,41,42).
5352. Davullu düdüklü :
(13,42).
5353. Davulu biz çaldık, parsayı başkası/ el topladı :
(2,4,6,8,9,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
5354. Davulu yarık :
(13,42).
5355. Davulun sesi uzaktan hoş gelir :
(6,7,9,17,22,23,35,37,41).
5356. Davulun tokmağı elinde olmak :
(6,22,25,42).
5357. Dayak arsız :
(2,6,8,9,17,21,22,23,29,32,37,38,39,42).
5358. Dayak/ sopa atmak/ çekmek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,26,29,37,38,39,40,42).
5359. Dayak basmak :
(14,42).
5360. Dayak düşkün :
(6,8,9,14,17,22,37,42).
5361. Dayak düşmanı :
(8,29,32).
5362. Dayak kaçını :
(1,6,8,9,14,17,22,32,37,42).
5363. Dayak/ sopa yemek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,22,29,33,37,38,39,40,42).
5364. Dayak yoksulu :
(14,35,36,41,42).
5365. Dayalı döşeli :
(2,6,9,11,14,17,18,21,22,23,29,34,37,38,39,40,42).
5366. Dayanağı kalmamak :
(13,40,42).

5367. Dayanak noktası :
(29).
5368. Dayansın ehli kubur :
(7).
5369. Dayayıp döşemek :
(2,6,9,14,18,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
5370. Dayıllık etmek :
(29).
5371. Dayısı dümende olmak :
(2,6,10,14,17,21,22,23,29,30,31,35,38,39,40,42) (argo).
5372. Dayısı olmak :
(42).
5373. Dedesi koruk yer, torunun dişi kamaşır :
(23,35,36,37,40,41,42).
5374. Dediği çıkmak :
(6,9,14,22,25,26,37,42).
5375. Dediği dedik, çaldığı/ öttürdüğü düdük :
(4,6,8,9,17,21,29,32,34,35,37,41,42).
5376. Dediği dedik :
(1,2,4,9,14,18,22,23,26,29,30,37,38,39,40).
5377. Dediğinden çıkmak :
(9,37).
5378. Dediğine gelmek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,29,30,37,38,39,40,42).
5379. Dediğini demek :
(42).
5380. Dedikodu çıkarmak :
(42).
5381. Dedikodu kumkuması :
(9).
5382. Def-i belâ kabilinden :
(2,4,6,8,9,21,22,23,26,32,37,38,42).
5383. Def-i hacet etmek :
(2,4,6,8,9,17,21,22,23,29,37,42).
5384. Defe koymak :
(13,14,21,24,40,42).
5385. Defe koyup çalmak :
(14,41,42).
5386. Defin kulağını çınlatmak³¹⁸.
5387. Define bulmak :
(14,42).
5388. Defter açmak :
(1,4,9,17,26,31,37,42).
5389. Defter tutmak :
(2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,25,29,33,37,38,39,40,42).
5390. Defter-i kebirden okumak :
(10,29) (argo).

³¹⁸ İskender Pala, "Defin Kulağını Çınlatmak", Zaman (30.6.1998), s.13.

5391. Defterden kazımak/ silmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,32,33,35,37,38,39,40,42).
5392. Deftere sığmaz :
(14,42).
5393. Deftere yazmak/ geçmek :
(14,35,42).
5394. Defteri dolmak :
(14,42).
5395. Defteri dürülmek :
(2,6,8,9,10,11,17,18,20,21,22,23,24,25,29,32,33,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
5396. Defteri kabarmak :
(6,8,17,22,32,42).
5397. Defteri/ kitabı kapamak :
(1,2,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
5398. Defteri okunmamak :
(14,42).
5399. Defterini dürmek :
(6,8,9,10,14,17,22,23,29,37,41,42) (argo).
5400. Değer/ fiyat biçmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
5401. Değer koymak :
(42).
5402. Değer vermek :
(8,9,23,25,29,32,37,42).
5403. Değirmen sele gitmiş cakkakısını/ şakşakısını arıyor :
(42).
5404. Değirmen taşının altından diri çıkmak :
(2,6,9,14,22,29,35,36,37,42).
5405. Değirmende unu yok, nöbet diye baş yarar :
(4,6,22,42).
5406. Değirmenin suyu nerden/ nereden geliyor? :
(2,6,8,9,14,17,20,21,22,23,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
5407. Değiş tokuş etmek :
(2,6,8,9,22,23,29,37,38,39,40,42).
5408. Değme bana, değmeyeyim sana :
(4,42).
5409. Değme keyfine gitsin! :
(2,4,6,8,9,14,21,22,26,29,35,37,38,39,40,42).
5410. Değme sanatkâra taş çıkartır :
(42).
5411. Değnek altında ölmek :
(14,42).
5412. Değnek atmak :
(29).
5413. Değnek yemek :
(14,29,42).

5414. Değneksiz köre dönmek :
(14,42).
5415. Deh deyip salıvermek :
(26,42).
5416. Dehşet sağlamak :
(23,37).
5417. Dehşet vermek :
(9).
5418. Dehşete vermek :
(9).
5419. Dehşete düşürmek :
(41,42).
5420. Deke düşmek :
(23,37).
5421. Dekolte konuşmak :
(9,17,37,42).
5422. Dekore etmek :
(9).
5423. Delâlet etmek :
(9,17,23,37,42).
5424. Deli alacası :
(1,9,11,14,17,26,29,35,36,37,42).
5425. Deli bal :
(37,42).
5426. Deli balta :
(17,37,42).
5427. Deli bayrağı açmak/ çekmek :
(1,6,14,22,29,37,42).
5428. Deli bir değil ki bağlayasın, ölü bir değil ki ağlayasın :
(6,20,22,38,42).
5429. Deli bozuk :
(1,6,14,17,22,37,42).
5430. Deli çıkmak :
(6,8,9,22,37,42).
5431. Deli dana/ danalar gibi dönmek/ bağırmak :
(6,22,23,29,37,42).
5432. Deli deli gülmek :
(26,42).
5433. Deli derviş gibi :
(16).
5434. Deli divane olmak :
(2,6,8,9,11,14,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,32,33,35,37,38,39,40,41,42).
5435. Deli diyenin tepesi delinsin :
(13,26,40,42).
5436. Deli dolu :
(1,2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,25,26,29,31,32,35,36,37,38,39,40,42).
5437. Deli duman :
(1,26,31,42).

5438. Deli fişek :
(1,2,6,8,14,17,21,22,25,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
5439. Deli gömleği :
(37).
5440. Deli gönül :
(14,16,42).
5441. Deli güllâbiciliği :
(9,35,37,41).
5442. Deli ırmak :
(29,31,37).
5443. Deli kızın çeyizi :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,25,26,29,30,35,36,37,38,40,41,42).
5444. Deli olmak isten değil :
(6,22,23,26,29,37,).
5445. Deli olmak :
(1,6,8,9,14,17,22,23,26,29,37,42).
5446. Deli orman :
(9,11,29,37,42).
5447. Deli pazarı :
(14,26,35,42).
5448. Deli pösteki sayar gibi :
(1,4,6,8,17,22,23,29,31,32,35,37,42).
5449. Deli Raziye :
(1,2,6,9,22,29,35,37,40,42).
5450. Deli saçması :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,31,32,35,37,38,39,40,42).
5451. Deli saraylı (gibi) :
(2,6,8,9,11,14,17,29,30,35,37,42).
5452. Deli uslandırmak :
(14,42).
5453. Delide boynuz bitse sende çatal çatal :
(42).
5454. Delidir ne yapsa yeridir :
(42).
5455. Deliğe girmek :
(2,4,6,9,11,14,18,21,22,23,26,29,37,38,39,40,42) (argo).
5456. Deliğe tıkmak :
(2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,33,37,39,40,42)
(argo).
5457. Delik/ yırtık büyük, yama küçük :
(2,4,6,9,11,14,20,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
5458. Delik deşik etmek/ olmak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,23,25,26,29,33,35,37,38,39,40,41).
5459. Delik deşmek :
(42).
5460. Delik kapamak :
(11,26,42).
5461. Deliksiz bir uyku çekmek :
(1,21,22,25,29,38,40).

5462. Deliksiz çıkarmak :
(26,42).
5463. Deliksiz uyku :
(2,6,8,9,14,17,18,24,26,29,30,37,39,42).
5464. Deliliğe vurmak :
(2,6,14,18,21,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
5465. Deliliği tutmak :
(29,37).
5466. Delinin eline değnek vermek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,20,21,22,23,25,29,30,35,37,40,42).
5467. Delinin zoruna bak :
(13,42).
5468. Delisi (divanesi) olmak :
(14,26).
5469. Delişmenlik etmek :
(37).
5470. Deliye dönmek/ döndürmek :
(6,9,14,17,21,22,23,29,35,37,41,42).
5471. Deliye her gün bayram :
(4,6,9,22,23,35,36,37,41).
5472. Deliye pösteği saydırmak :
(11,13,31,35,36,40,42).
5473. Deliye taş anmak/ atmak :
(35,36,41,42).
5474. Delme takma :
(4).
5475. Delmişler takmışlar vardır bir aslı :
(7).
5476. Dem almak :
(9).
5477. Dem çekmek :
(1,2,6,8,9,14,16,17,21,22,23,26,29,33,37,38,39,40,42).
5478. Dem dökmek :
(6,22,37,42).
5479. Dem görmek :
(16).
5480. Dem sürmek :
(6,9,14,17,22,29,42).
5481. Dem tutmak :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,23,24,29,37,38,39,40,42).
5482. Dem vurmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
5483. Demediğini bırakmamak/ komamak :
(29,37,42).
5484. Demem o (deme) değil :
(2,6,8,11,14,17,22,23,29,37,38,39,40,42).
5485. Demeye gelmek :
(29).
5486. Demeye getirmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,29,30,31,37,38,39,40,42).

5487. Demeye kalmamak :
(6,22,29,37,42).
5488. Demi vurmak :
(32).
5489. Demini almak :
(14,16,42).
5490. Demir almak/ kaldırmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,25,26,29,31,32,37,39,40,42).
5491. Demir asa, demir çarık :
(11,14,41,42).
5492. Demir atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39, 40,41,42).
5493. Demir değnek, demir çarık :
(42).
5494. Demir gibi olmak :
(1,6,8,13,14,17,25,42).
5495. Demir leblebi :
(1,2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,21,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,40,42) (argo).
5496. Demir tavında, dilber çağında :
(9,35).
5497. Demir üzerinde (yatmak) :
(2,6,9,11,22,26,37,39).
5498. Demir yürekli :
(14,17,35,42).
5499. Demirden ayak :
(42).
5500. Demire vurmak :
(6,17,22,23,26,42).
5501. Demirleri funda etmek :
(42).
5502. Deneme tahtası :
(8,9,17,31,37,42).
5503. Dengesi bozulmak :
(37).
5504. Dengesini kaybetmek :
(9).
5505. Dengi dengine :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,29,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
5506. Dengine düşmek :
(14,21,42).
5507. Dengine/ denk getirmek :
(2,6,9,14,17,18,21,25,29,37,39,42).
5508. Dengini bulmak :
(14,42).
5509. Dengiyle karşılamak :
(6,9,17,22,29,37,42).
5510. Deniz bindirmek :
(6,22,32,37,42).

5511. Deniz çıkmak :
(6,22,29,37).
5512. Deniz derya ayak altında :
(35,42).
5513. Deniz durmak :
(6,29,37,42).
5514. Deniz düşmek :
(6,29,37,42).
4786. Deniz/ çay kenarında kuyu kazmak :
(2,6,9,22,35,42).
5515. Deniz kurdu :
(2,6,9,11,18,21,22,29,32,37,38,39,41,42).
5516. Deniz tutmak/ tutması :
(1,2,6,9,11,17,18,21,22,23,25,29,37,38,39,40,42).
5517. Deniz tükendi :
(3).
5518. Denizde balık :
(2,6,22,29,38,39,42).
5519. Denizde kum, bizde para (mum yak metelik ara) :
(2,4,6,9,11,17,20,21,22,23,29,30,32,34,35,37,39,40,41,42).
5520. Denizden bir bardak/ avuç su (gibi) :
(2,6,9,17,22,29,35,36,38,39,42).
5521. Denizden/ sudan çıkmış balığa dönmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
5522. Denizden geçip çayda/ kıyıda, derede boğulmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,29,36,37,38,39,40,41,42).
5523. Denize açılmak :
(37).
5524. Denize çıkmak :
(27,37).
5525. Denize dökmek :
(37).
5526. Denize düşse ağzında balıkla çıkar :
(6,22,42).
5527. Denize düşse götüyle balık tutar :
(42).
5528. Denize girse/ düşse kurutmak :
(2,6,9,20,21,22,29,35,42).
5529. Denize su götürmek/ taşımak :
(14,29,35,42).
5530. Denizizi kurutmak :
(14,42).
5531. Denk gelmek :
(1,6,8,9,22,32,37,42).
5623. Denk/ dengine getirmek :
(1,9,23,37,42).
5532. Denli densiz konuşmak/ söz söylemek :
(9,14,23,31,37).
5533. Densiz densiz konuşmak :
(42).

5534. Densiz teneke dipsiz öreke :
(41,42).
5535. Der demez :
(42).
5536. Der oğlu der :
(29,37).
5537. Derde çatmak :
(6,14,22,26,42).
5538. Derde derman/ deva olmak :
(14,26,42).
5539. Derde doymak :
(14,42).
5540. Derde düşmek :
(6,9,14,22,26,29,42).
5541. Derde girmek :
(1,4,6,9,14,17,22,26,29,35,37,42).
5542. Derde salmak :
(14,42).
5543. Derde sataşmak :
(14).
5544. Derde uğramak :
(14,42).
5545. Derdest etmek :
(9,23,37).
5546. Derdi depreşmek/ tazelenmek, tepmek, uyanmak :
(9,14,42).
5547. Derdi günü :
(2,6,8,9,11,14,17,22,29,37,38,39,42).
5548. Derdine çare bulmak/ kılmak :
(14,42).
5549. Derdine derman olmak :
(14,42).
5550. Derdine derman aramak/ istemek :
(14,42).
5551. Derdine dert katmak :
(14,26,42).
5552. Derdine düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,33,37,38,39,40,41,42).
5553. Derdine koşmak :
(14,42).
5554. Derdine yanmak :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,23,26,29,32,33,35,37,38,39,40,41,42).
5555. Derdini açmak :
(9,11,14,17,21,26,42).
5556. Derdini çekmek :
(6,14,22,29,37,42).
5557. Derdini deşmek/ depreştirmek :
(2,6,8,11,14,18,21,22,29,30,33,37,38,39,40,42).
5558. Derdini dökmek :
(42).

5559. **Derdini Marko Paşa' ya anlatmak**³¹⁹
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,20,21,22,29,30,32,35,36,37,
38,39,40,42).
5560. **Derdini paylaşmak :**
(14,42).
5561. **Derdini tazelemek/ yenilemek :**
(9,14).
5562. **Derdiyle yanıp tutuşmak :**
(13,40,42).
5563. **Dere bülbülü :**
(41,42).
5564. **Dere gibi akmak :**
(6,9,17,22,37).
5565. **Dere tepe dememek :**
(11,23,26,37,42).
5566. **Dere tepe düz gitmek :**
(6,22,37,42).
5567. **Derebeyi kesilmek :**
(14,27,29,35,36,42).
5568. **Dereden tepeden (konuşmak) :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,31,32,35,37,38,39,40,
41,42).
4790. **Dereyi/ çayı, suyu görmeden paçaları sıvamak :**
(1,6,8,13,22,29,35,37,40,41,42).
5569. **Derin derin dalmak :**
(26,42).
5570. **Derin derin düşünmek :**
(6,8,9,22,23,29,32,37,42).
5571. **Derinden derine :**
(42).
5572. **Derinlere dalmak :**
(2,6,9,11,14,18,21,22,25,26,29,33,38,39,40,42).
5573. **Derisi ürpermek :**
(14).
5574. **Derisi kemiklerine yapışmak :**
(6,22,29,37,42).
5575. **Derisine saman basmak/ doldurmak :**
(29).
5576. **Derisine sığmamak :**
(1,2,9,17,18,22,23,29,36,37,38,42).
5577. **Derisini yüzmek :**
(6,8,9,13,14,17,22,23,27,29,32,37,40,42).
5578. **Deriyi tuzlamak/ tuzlatmak :**
(6,22,29,42) (argo).
5579. **Derleyip toplamak/ toparlamak :**
(9,14,23,29,37,42).

³¹⁹ **Marko Paşa :** (?-1888) İstanbul Tıbbiye-i Şahane nazırlığında ve ayan meclisi azalığında bulunmuş ünlü hekim. Herkesle ilgilenir görüldüğü için bu deyim çıkmıştır.

5580. Derli toplu :
(2,6,8,11,14,18,21,22,25,29,38,39,40,41,42).
5581. Derman aramak/ bulmak :
(14,26,42).
5582. Dermanı kuvvetten düşmek/ kesilmek :
(9).
5583. Dermanı kalmamak/ kesilmek, olmamak :
(14,23,29,37,42).
5584. Dermansız dert :
(17,23,42).
5585. Dermansız kalmak :
(14,42).
5586. Derme çatma :
(1,2,4,6,8,9,11,14,18,21,22,25,29,30,35,38,39,40,41,42).
5587. Ders almak :
(6,8,9,13,14,22,23,26,29,32,35,37,40,42).
5588. Ders vermek :
(6,8,9,17,22,29,32,33,37,38,41,42).
5589. Dersleri asmak :
(14,42).
5590. Dert anlatamamak :
(14,37,42).
5591. Dert benim tasa senin mi? :
(2,6,22,29,35,38,42).
5592. Dert bir iken iki olmak :
(14,35,42).
5593. Dert dinlemek :
(42).
5594. Dert dökmek :
(4,6,9,11,14,21,22,26,29,42).
5595. Dert edinmek :
(6,9,14,17,22,23,29,32,37,42).
5596. Dert olmak/ kesilmek :
(6,11,14,22,29,37,42).
5597. Dert ortağı :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,
37,38,39,40,42).
5598. Dert sahibi :
(29,37).
5599. Dert tutmamak :
(14).
5600. Dert üstüne dert katmak :
(14,42).
5601. Dert yanmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,33,37,37,38,
39,40,41,42).
5602. Dertsiz başını derde sokmak :
(2,4,6,8,14,18,21,22,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
5603. Dertten derde düşmek :
(14,42).

5604. Dertten derde uğramak :
(21).
5605. Derununa sular serpilmek :
(13,42).
5606. Derya gibi adam :
(9,16,35,).
5607. Deryadan bir katre :
(42).
5608. Deryanın suyu, hanımın suyu :
(35).
5609. Destan düzmek :
(14,42).
5610. Destan etmek :
(14,17,42).
5611. Destan okumak :
(14,41,42).
5612. Destan yaratmak :
(23,37,42).
5613. Desteksiz atmak/ sallamak :
(6,8,22,29,37,42).
5614. Destur almak/ vermek :
(9,14,42).
5615. Destur istemek :
(27).
5616. Destursuz başa gireni sopa ile kovalamak :
(4,9,17,37).
5617. Destursuz başa girenin hali budur :
(17,35).
5618. Destursuz başa girmek :
(14,35,42).
5619. Deşarj olmak :
(9,23,29).
5620. Dev adımı :
(4,9,14,17,26,42).
5621. Dev adımlarıyla ilerlemek :
(2,4,6,8,20,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
- 1817.Dev/ at, hamam anası :
(1,6,8,14,17,21,23,26,29,35,36,37,38,39,42).
5622. Dev aynası :
(2,22,31,35,36,37).
5623. Dev aynasına bakmak :
(27,35,36,42).
5624. Dev aynasında görmek :
(4,6,11,14,17,22,42).
5625. Deve değil ki yedi yerinden boğazlansın :
(2,6,9,22,29,30,35,36).
5626. Deve dişli :
(31).
5627. Deve edilmek/ yapılmak :
(6,22,29,42) (argo).

5628. Deve gibi hamuttan yemek :
(17,42).
5629. Deve gibi lök lök yürümek :
(26,42).
5630. Deve kini tutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,26,28,32,34,35,36,37,39,40,
41,42).
5631. Deve kuşu gibi (yüke gelince kuş, uçmaya
gelince deve) :
(2,6,17,22,29,35,36,37,38,42).
5632. Deve kuşu gibi başını kuma gömmek/ sokmak :
(6,8,22,29,37,42).
5633. Deve kuşuna dönmek :
(9).
5634. Deve nalbanda bakar gibi (bakmak) :
(2,6,8,17,22,23,29,37,39,42).
5635. Deve tımarı :
(11,26,37,41,42).
5636. Deve yapmak :
(1,2,6,7,8,9,11,14,17,21,22,26,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
5637. Deve yürekli :
(11,17,26,29,37,42).
5638. Deve yürüyüşü:
(13,31,35,36,40,42).
5639. Devede kulak:
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,
33,34,35,36,37,38,39,41,40,42).
5640. Deveden kulak göstermek :
(14).
5641. Devenin başı/ nalı, pabucu³²⁰ :
(4,6,9,13,14,15,17,22,37,42).
5642. Devesi hacı:
(14,35,36).
5643. Deveye binmek :
(10,17,21,29,42) (argo).
5644. Deveye "boynun niçin eğri" demişler; "nerem
doğru ki" demiş :
(2,4,6,9,21,22,29,34,35,38,39,40,41,42).
5645. Deveye hendek atlatmak :
(2,4,6,7,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42).
5646. Deveyi düze çıkarmak :
(4,6,9,14,22,29,37,42).
5647. Deveyi gördün mü? -Yeden ölsün!(-Ne bilirim, ne
gördüm) :
(2,6,22,35,38,42).

5648. Deveyi havutuyla/ hamutuyla yutmak³²¹ :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,26,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
5649. Deveyi yardan atmak :
(36,42).
5650. Devir açmak :
(4,9,23,29,37,42).
5651. Devir sürmek :
(27).
5652. Devlet ayağına gelmek :
(14,42).
5653. Devlet baba :
(29,37).
5654. Devlet düğünü :
(2,4,6,9,11,14,17,21,22,25,26,27,28,29,32,34,35,36,37,38,39,41,42).
5655. Devlet güneşi :
(14,42).
5656. Devlet kapısı :
(6,8,22,32,37,41,42).
5657. Devlet kuşu konmak :
(7,26).
5658. Devlet kuşu :
(1,2,4,6,8,9,11,12,14,15,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5659. Devlet sürmek :
(14,42).
5660. Devlete konmak :
(14,42).
5661. Devleti başında olmak :
(14).
5662. Devletini tepmek :
(11,14,35,42).
5663. Devletten düşmek :
(14,26).
5664. Devr-i sabık yaratmamak :
(17,42).
5665. Devran dönmek :
(14,42).
5666. Devran sürmek :
(14,27,35,42).
5667. Devre dışı kalmak :
(9).
5668. Devreden çıkmak :
(9,31).
5669. Devreye girmek :
(6,8,9,22,38,42).
5670. Devreye sokmak :
(6,9,22,31,42).

³²¹ hamut : Deve semeri.

5671. Deyip geçmek :
(9,14,17,29,37,42).
5672. Dımdızlak kalmak :
(29,31,37,42).
5673. Dır dır etmek :
(1,6,9,13,21,29,31,37,38,40).
5674. Dır dır/ dırıldı çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,13,29,37).
5675. Dıral dedenin düdüğü gibi kalmak :
(6,14,22,27,35,36,41,42).
5674. Dırıldı/ dır dır çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,22,38,39,40,42).
5676. Dırlanıp durmak :
(14).
5677. Dış kapının (dış) mandalı :
(2,8,6,9,11,14,17,21,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
5678. Dışa açılmak :
(29).
5679. Dışa vurmak :
(6,8,22,23,29,32,37,42).
5680. Dışardan gazel okumak :
(41,42).
5681. Dışarı atmak :
(29,37,42).
5682. Dışarı uğramak :
(6,8,17,42).
5683. Dışarı vurmak :
(9,23,37).
5684. Dışarıya fırlamak :
(9).
5685. Dışı eli/ sizi yakar, içi beni (yakar):
(2,3,4,6,7,8,9,15,17,18,20,21,22,24,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5686. Dışı hoca, içi baca :
(42).
5687. Dışı iffetle badana olmak :
(13,40,42).
5688. Dışı kalaylı, içi alaylı :
(2,6,9,11,14,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
5689. Dışına çıkmak :
(23,37).
5690. Dışında kalmak :
(29,37).
5691. Dışından baktım bir yeşil türbe :
(7).
5692. Dışlığı gelmemek :
(29).
5693. Dışlık vermemek :
(29).
5694. Dızdığının dızdığı (dış kapının mandalı) :
(2,6,8,13,14,22,25,29,30,35,37,38,39,40,41,42).

5695. Dibe düz yıkmak :
(17,42).
5696. Dibi boylamak :
(42).
5697. Dibi tutmak :
(8,22).
5698. Dibi düşmek :
(6,22) (argo).
5699. Dibi görünmek :
(1,2,4,6,9,14,17,18,21,22,29,30,32,37,38,39,42).
5700. Dibi kırmızı mumla çağırmaq :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
5701. Dibi tutmamak :
(6,29,38,42) (argo).
5702. Dibinde bitmek :
(29).
5703. Dibinden budamak :
(26,42).
5704. Dibine darı ekmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5705. Dibine gelmek/ inmek :
(1,6,17,22,42).
5706. Dibini bulmak :
(4,6,9,13,14,22,29,37,40,42).
5707. Didik didik etmek/ aramak :
(6,8,9,14,22,23,29,31,37,41,42).
5708. Didon sakallı :
(9,23,37).
5709. Dik âlâsı :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,29,32,35,37,38,39,42).
5710. Dik bakışlı :
(14,22,42).
5711. Dik başlı :
(1,2,6,8,9,11,13,18,21,23,25,26,29,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
5712. Dik bir nazar :
(42).
5713. Dik dik bakmak/ süzmek :
(2,6,8,11,14,17,18,21,22,23,26,29,32,37,38,39,40,41,42).
5714. Dik duvara tırmanmak :
(11,26,42).
5715. Dik kafalılık :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,25,26,29,35,38,39,40,41,42).
5716. Dik taban :
(14,27).
5717. Diken/ iğne üstünde oturmak/ durmak :
(1,2,6,8,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
5718. Dikenli yol :
(29).

5719. Dikensiz gül bahçesi³²² :
(32,37).
5720. Dikili ağacı olmamak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,31,32,35,36,37,38,39,40,
41,42).
5721. Dikili taşı kalmamak :
(14,42).
5722. Dikilip durmak/ kalmak :
(9,29,37).
5723. Dikine gitmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,26,29,35,36,37,39,40,42).
5724. Dikine tıraş :
(1,2,9,10,17,26,27,29,35,36,37,38,42) (argo).
5725. Dikiş kalmak :
(9,26,31,35,37,42).
5726. Dikiş okuması :
(29,37) (argo).
5727. Dikiş payı bırakmak :
(26,42).
5728. Dikiş payı :
(9,31,37,42).
5729. Dikiş tutturamamak :
(2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
5730. Dikiz etmek/ geçmek, gelmek :
(1,2,4,6,8,9,10,13,14,17,21,22,23,24,29,31,35,37,38,39,40,42)
(argo).
5731. Dikize çekmek :
(6,10,22,29,42) (argo).
5732. Dikkat çekmek :
(6,9,22,23,29,37).
5733. Dikkat kesilmek :
(1,6,9,11,14,17,21,22,23,29,37,41,42).
5734. Dikkate değer :
(17,29).
5735. Dil ağız vermemek :
(2,6,8,11,14,17,18,22,25,26,29,30,35,37,38,39,40,42).
5736. Dil altı olmak :
(26,37,42).
5737. Dil altında söz almak :
(26,35,42).
5738. Dil bastırmak :
(26,42).
5739. Dil belâsı :
(11,14,26,27,29,35,42).
5740. Dil bir ikrar bir :
(2,26,42).
5741. Dil bir karış :
(6,8,9,17,21,22,23,26,29,30,37,38,39,40,42).

³²² Dikensiz gül oimaz.

401. Dil/ **ağız, söz birliği** etmek :
(4,11,14,26,42).
5742. Dil **çıkarmak** :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,26,29,31,37,38,39,40,42).
412. Dil/ **ağız dalaşı/ kavgası** :
(29,37).
5743. Dil **dökmek** :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
5744. Dil **ebesi, tandır kebesi** :
(17,35,36,42).
5745. Dil **ebesi** :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,26,29,35,37,38,39,41,42).
5746. Dil **ile tarif/ tabir olunmamak/ olunmaz** :
(11,14,35,39).
5747. Dil **kavgası** :
(1,11,17,23,29,37).
5748. Dil **kayması** :
(42).
5749. Dil **koymak** :
(13,42).
5750. Dil **kullanmak** :
(14,42).
5751. Dil **oğlanı** :
(9,11,37).
5752. Dil **otu yemek** :
(2,6,8,14,22,29,37,38,40,42).
431. Dil/ **ağız pelesengi/ persengi**³²³ :
(2,8,9,14,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
5753. Dil **satmak** :
(13,40,42).
5754. Dil **sürçmesi** :
(14,23,37,42).
5755. Dil **tutmak** :
(26,37,42).
5756. Dil **ucuna gelmek** :
(4,11,42).
5757. Dil **ucunda dolaşmak** :
(42).
5758. Dil **ucunda olmak** :
(4,31,42).
5759. Dil **uzatmak** :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).

³²³ **persenk** < **pârseng** : Farsça ; tartının eksikliğini tamamlamak için bir gözüne konan taş. Bir başka şekli **vird-i zebân** Türkçe Sözlük' te **persenk** biçimiyle madde başı yapılmış ancak dil **pelesengi, diline pelesenk etmek** deyimlerinde açıklanmıştır. Türkçe Sözlük, **pelesenk** kelimesini açıklarken; **türlü bitkilerden çıkarılan kokulu bir reçine** olarak da açıklar.

5760. Dil/ gönül varası³²⁴ :
(1,2,4,6,8,9,11,14,16,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,33,34,35,37,
38,39,40,41,42).
5761. Dil yardımı :
(13).
5762. Dilde gezmek :
(14,42).
5763. Dilde niyaz, elde piyaz :
(17,35,42).
5764. Dilden dile dolasmak/ gezmek :
(2,8,11,14,18,21,22,24,25,26,28,29,34,35,39,41,42).
5765. Dilden düşürmemek :
(14,21,26,42).
5766. Dile düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,18,19,21,22,23,24,25,26,29,30,32,33,35,
36,38,39,40,41,42).
5767. Dile destan olmak :
(4,6,22).
5768. Dile dolamak :
(6,21,22,35,41,42).
5769. Dile gelmek :
(1,2,6,8,9,11,14,16,17,18,21,22,24,26,29,31,33,36,37,38,39,40,
41,42).
5770. Dile getirmek :
(2,4,6,8,9,14,16,17,18,21,22,24,25,26,27,28,29,30,32,33,34,37,
38,39,40,41,42).
5771. Dile kolay :
(1,2,6,8,9,11,14,16,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,42).
5772. Dile takılmak :
(14).
5773. Dile vermek :
(1,2,4,6,9,14,16,17,19,22,23,29,37,39,40,42).
5774. Dilediğini yapmak :
(37).
5775. Dilenci borcu :
(9).
5776. Dilenci çanağı gibi :
(1,4,6,13,14,17,22,25,29,31,35,37,40,42).
5777. Dilenci çanağından para çalmak :
(6,22,26,29,35,36,42).
5778. Dilenci değneğine dönmek :
(4,6,9,13,14,17,22,25,29,31,40,42).
5779. Dilenci duası :
(29).
5780. Dilenci torbası :
(14,36).
5781. Dilenci vapuru :
(9,11,14,17,29,31,37,42).

³²⁴ Kılıç yarası onar, dil yarası onmaz.

5782. Dilenciye hıyar vermişler, eğri diye beğenmemis :
(2,6,9,17,21,22,29,35,36,37,38,41,42).
5783. Dilenemez dilenci :
(2,6,22,29,35,38,42).
5784. Dilgir etmek :
(13,42).
5785. Dili açılmak/ çözülmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,32,37,38,39,40,42).
5786. Dili ağırlaşmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,32,37,38,39,42).
5787. Dili alışmak :
(37).
5788. Dili aşınmak :
(13,42).
5789. Dili bağlanmak :
(11,14).
5790. Dili belâsı :
(4,42).
5791. Dili bir karış dışarı çıkmak/ sarkmak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,37,38,39,40,42).
5792. Dili bir karış :
(8,14,29,35,37).
5793. Dili bozuk :
(9,23,29,37).
5794. Dili (başka bir dile) çalmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,22,23,25,26,29,37,38,39,42).
5795. Dili çetrefilli olmak :
(13,40,42).
5796. Dili çıkmak :
(14).
5797. Dili çözülmek/ açılmak :
(1,2,6,8,11,14,17,18,22,25,26,29,37,38,39,40,41,42).
5798. Dili damağı kurumak/ damağına yapışmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
5799. Dili dışarı çıkmak/ düşmek :
(1,4,14).
5800. Dili dilâver :
(42).
5801. Dili dolaşmak/ sürçmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
5802. Dili döndüğü kadar :
(1,2,4,6,8,9,11,18,20,21,22,23,25,29,32,35,37,38,39,40).
5803. Dili dönmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,33,37,38,39,40,41,42).
5804. Dili durmamak :
(6,13,14,22,29,37,40,42).
5805. Dili düdük etmek :
(13).

5806. Dili ekmekçi küreği/ pabuç gibi :
(35,41,42).
5807. Dili ensesinden/ tepesinden çekilsin! :
(1,2,17,29,37,40,42).
5808. Dili güllü :
(8,42).
5809. Dili ile sokmak :
(14,42).
5810. Dili kılıçtan keskin/ zifir :
(29,37,42).
5811. Dili kısa kulağı delik :
(14,35,36).
5812. Dili kısa olmak³²⁵ :
(14,42).
5813. Dili olsa da söylese :
(2,6,8,11,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
5814. Dili pabuç/ ekmekçi küreği kadar :
(4,6,9,14,17,23,29,37,42).
5815. Dili pabuç gibi olmak :
(13,40).
5816. Dili takılmak/ sürçmek :
(14,42).
5817. Dili tutulmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,37,38,
39,40,41,42).
5818. Dili uzamak :
(1,6,8,11,14,16,17,21,22,23,26,29,32,37,42).
5819. Dili uzun :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
551. Dili/ ağzı varmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,32,33,34,
35,37,38,39,40,41).
5820. Dili yanmak :
(9).
5821. Dili yatkın :
(9,23,29,32,37).
5822. Dili yatmamak :
(14,42).
5823. Dili zifir/ kılıçtan keskin :
(2,9,17,23,29,37,40).
5824. Dilim dilim etmek :
(9,37).
5825. Dilimin ucunda :
(8,29,37).
5826. Dilin aşınmaz ya :
(40).
5827. Dilin kemiği olmamak :
(4,9,13,17,21,24,26,35,36,37,41,42).

³²⁵ Garibin yiğidin dili kısa boynu eğri.

5828. Dilin kurusun! :
(37,42).
5829. Dilin persençi :
(1,14,17,42).
5830. Dilin tutulsun! :
(42).
5831. Dilinde gezmek :
(42).
5832. Dilinde türkü olmak :
(42).
5833. Dilinde tüy bitmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,36,
38,39,40,41,42).
5834. Dilinden anlamak :
(6,8,9,22,25,29,32,37,41,42).
5835. Dilinden bal akmak :
(9).
- 608. Dilinden/ ağzından düşmemek/ düşürmemek :**
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,22,23,25,29,30,33,37,38,39,40,42).
5836. Dilinden kurtulamamak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
5837. Dilinden şeker akmak :
(14,42).
5838. Dilinden zehir dökülmek :
(13,40,42).
5839. Diline dolamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,41,42).
5840. Diline düşmek :
(26,42).
5841. Diline geleni söylemek :
(14,42).
5842. Diline kıl dolaşmamak :
(4,26,42).
- 577 Diline/ ağzına kira istemek :**
(2,6,14,22,29,38,39,42).
5843. Diline pelesenk/ persenk, vird etmek³²⁶ :
(6,9,13,17,21,22,24,26,29,37,40,42).
5844. Diline sağlam olmak :
(1,4,6,9,17,22,29,37,42).
5845. Diline takmak/ dolamak :
(14,29,42).
5846. Diline yürük :
(42).
5847. Dilini açmak :
(13,42).
5848. Dilini bağlamak :
(1,2,6,9,11,14,16,17,21,22,23,29,33,37,38,39,40,42).

633. Dilini/ ağzını bozmak :
(1,26,42).
5849. Dilini çıkarmak :
(14,42).
644. Dilini/ ağzını değdirmemek :
(6,22,29,37,42).
5850. Dilini döndürememek :
(13,42).
5851. Dilini düdük etmek :
(4,6,22,42).
5852. Dilini eşek arısı soksun! :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
5853. Dilini fare yemek :
(6,14,22,40,42).
5854. Dilini ısırarak :
(14,42).
5855. Dilini kedi/ fare mi yedi?:
(2,17,21,26,29,30,35,37,38,40).
5856. Dilini kesip/ kısır oturmak :
(6,22,26,29).
5857. Dilini kesmek/ bağlamak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,31,33,37,38,40,42).
5858. Dilini mi yuttun? :
(2,6,20,21,22,29,39,40,41,42).
5859. Dilini tutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5860. Dilini yutmak :
(1,4,6,9,11,14,17,21,22,23,24,25,26,29,37,42).
5861. Dilini zaptetmek :
(11,13,26,42).
5862. Dilinin altında bir şey olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
5863. Dilinin altında gevelemek :
(42).
5864. Dilinin altındaki baklayı çıkarmak :
(6,22,25,29,37,42).
5865. Dilinin altındakini anlamak :
(9).
5866. Dilinin bağı çözölmek :
(14,42).
5867. Dilinin belâsını/ cezasını bulmak/ çekmek :
(1,2,4,6,11,14,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
5868. Dilinin döndüğü kadar :
(11,14,41,42).
5869. Dilinin ucuna gelmek :
(2,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).

5870. Dilinin ucunda :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,22,26,28,29,30,32,37,38,39,40).
5871. Dilinin ucuyla :
(29,37).
5872. Diliyle belâya uğramak :
(2,6,14,22,29,39,40,42).
5873. Diliyle sokmak :
(1,2,4,6,9,13,17,23,29,37,38,39,40,42).
5874. Diliyle tutulmak/ yakalanmak :
(2,6,11,13,18,21,22,25,26,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
5875. Dille tabir/ tarif olunmaz :
(26,42).
5876. Dillerde dolaşmak/ gezmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,41,42).
5877. Dillerde kalmak/ söylenmek :
(9,14,42).
5878. Dillere destan olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,33,34,36,37,38,39,40,41,42).
5879. Dillere düşmek :
(9,14,17,19,31,35,36,37,38,42).
5880. Dilli dilince :
(14).
5881. Dilli dişli :
(9).
5882. Dilli düdük :
(1,2,4,6,8,9,11,14,16,17,21,22,25,26,27,29,35,38,39,40,41,42).
5883. Dilli düdük etmek :
(4,31,37).
5884. Dimdik ayakta durmak :
(9,23,29,31,37,42).
5885. Dimyat'a/ Payas' a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak 327:
(1,2,4,5,6,7,8,9,13,14,15,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,36,38,39,40,41,42).
5886. Din iman hak getire :
(6,17,35,42).
5887. Dinden imandan çıkmak/ çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,39,40,42).
5888. Dingonun ahır :
(7,8,13,42).
5889. Dini bir uğruna :
(2,4,6,9,11,22,23,24,29,35,36,37,38,40,42).
5890. Dini/ imanı bütün :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,27,29,33,35,37,38,39,40,42).

²²⁷ Dimyat : Osmanlılar zamanında İstanbul'a ve Saraya pirinç gönderen Mısır limanı.

5891. Dini gibi bilmek :
(6,22,29,37,42).
5892. Dini imanı olmamak :
(14,42).
5893. Dini imanı para :
(6,8,14,17,22,29,32,37,42).
5894. Dini yiyip imanı arkasına atmış :
(17,35,42).
5895. Dinince dinlenmek :
(14,17,35,42).
5896. Dininden döner, sözünden dönmez :
(42).
5897. Dinine yandığım :
(9,17,29,37,42) (argo).
5898. Dinini yıkmak :
(42).
5899. Dip bucağ :
(6,8,22,29,37,42).
5900. Dip doruk :
(2,9,29,37,40).
5901. Dip tutmak :
(9).
5902. Dipsiz kile/ kiler, ambar boş ambar/ kile :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,26,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5903. Dipsiz kuyu :
(14,42).
5904. Dipsiz tencere, camsız pencere :
(14,35,36,42).
5905. Dipten doruğa :
(11,14,42).
5906. Direk dikilmek :
(14,42).
5907. Direk direk bağırarak :
(2,4,6,9,14,22,29,35,37,41,42).
5908. Direksiyon sallamak :
(6,22,29,37,42) (argo).
5909. Direksiyona geçmek :
(29).
5910. Direkten dönmek :
(29,42) (argo).
5911. Dirhem dirhem satmak :
(9,14,35,37,42).
5912. Dirhemini yiyen it kudurur :
(2,6,9,14,21,22,29,30,35,38,39,40,41,42).
5913. Dirisinden ölüsü yeğ olmak :
(14,42).
5914. Dirlik düzenlik :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,38,39,40,42).

5915. Dirlik yüzü görmemek :
(6,8,22,29,32,37,42).
5916. Dirsek/ yüz çevirmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,
37,38,39,40,41,42).
5917. Dirsek çürütmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,41,42).
5918. Dirsek dirseğe :
(42).
5919. Dirsek teması :
(8,38,42).
5920. Disiplin altına almak :
(42).
5921. Diskur geçmek/ çekmek :
(6,8,9,10,11,17,22,29,31,37,42) (argo).
5922. Diş atmak :
(29).
5923. Diş bilemek :
(1,2,4,5,6,8,9,11,12,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,
30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5924. Diş geçirmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
5925. Diş gıcırdatmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40).
5926. Diş göstermek³²⁸ :
(2,4,6,11,13,14,17,23,24,28,29,31,34,35,37,38,39,40).
5927. Diş kirası :
(1,2,4,8,9,14,15,21,24,28,29,33,34,35,37,38,40,42).
5928. Diş tırnak göstermek :
(41,42).
5929. Dişe diş, tırnağa tırnak :
(41,42).
5930. Dişe dokunur :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,
40,41,42).
5931. Dişi dişini yemek :
(29,29).
5932. Dişi taşa geçmek :
(42).
5933. Dişi tırnağı dökülmek :
(14,35,36,42).
5934. Dişinden tırnağından arttırmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,41,42).
5935. Dişine değmemek :
(4,6,13,22,40,42).

328 Isıracak it dişini göstermez.

5936. Dişine göre :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,21,22,23,24,25,29,35,37,38,39,40,42).
5937. Dişine güvenmek :
(14,42).
5938. Dişine mangır değmek :
(29,42).
5939. Dişini dökmek :
(14).
5940. Dişini sıkamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
5941. Dişini sökmek :
(4,6,9,13,14,17,22,29,37,40,42).
5942. Dişini tırnağına takmak :
(2,4,6,8,9,14,17,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
5943. Dişinin kovuğuna/ oyuğuna (bile) yetmemek/
gitmemek :
(1,2,4,6,8,13,17,18,21,22,24,25,29,30,32,35,38,39,40,42).
5944. Dişinin kovuğuna bile gitmemek :
(1,37).
5945. Dişinin kovuğuna gitmek :
(9).
5946. Dişinin kovuğunda kalmak :
(41,42).
5947. Dişiyile tırnağıyla :
(29,37).
5948. Dişleri dökülmek :
(6,9,29,37,42).
5949. Dişli tırnaklı :
(4,9,14,29,37,41,42).
5950. Dişten arttırmak³²⁹ :
(6,9,14,22,25,29,35,37,42).
5951. Divan durmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,21,22,23,27,29,31,33,37,38,39,40,42).
5952. Divanesi olmak :
(2,4,6,9,22,29,33,37,38,39,40,42).
5953. Divaneye dönme :
(6,22,29,37,42).
5954. Diyar diyar :
(42).
5955. Diyeceği olmamak :
(2,6,8,9,17,22,29,38,39,40,42).
5956. Diyecek/ lâf, söz yok :
(2,9,29,38,39,40,42).
5957. Diz boyu :
(2,6,11,14,17,21,22,24,29,35,37,38,39,40,41,42).
5958. Diz çökmek :
(2,6,9,11,16,17,21,22,24,25,29,31,33,35,37,38,39,40,41,42).

³²⁹ işten artmaz, dişten artar.

5959. Diz dize (oturmak) :
(2,6,9,14,17,18,21,22,25,29,33,37,38,39,41,42).
5960. Dize gelmek/ varmak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5961. Dize getirmek :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,28,29,30,32,33,34,37,39,40,42).
5962. Dizgin vurmak :
(29,32,37,42).
5963. Dizgini kırmak :
(14,42).
5964. Dizgini/ gemini kısmak :
(1,30,38,39,40,42).
5965. Dizginine çarpmak :
(6,9,22,26,40,42).
5966. Dizginini çekmek :
(6,9,14,22,29,37,42).
5967. Dizginleri başkasına kaptırmak :
(29).
5968. Dizginleri ele almak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
5969. Dizginleri ele vermek :
(6,17,22,29,37,42).
5970. Dizginleri elinde tutmak :
(9,41,42).
5971. Dizginleri gevşetmek :
(6,22,29,37,42).
5972. Dizginleri koparmak :
(6,22,23,37,42).
5973. Dizginleri salıvermek :
(2,6,9,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
5974. Dizinde/ kucağında oturup sakalını yolmak :
(42).
5975. Dizine durmak :
(14,42).
5976. Dizine vurmak :
(14,17,42).
5977. Dizini dövme :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
5978. Dizini kısmak :
(17).
5979. Dizini öpmek :
(14,42).
5980. Dizinin bağı çözülmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
5981. Dizinin dermanı kesilmek :
(14,42).
5982. Dizinin dibinde/ dibi :
(6,8,9,14,22,29,37,38,41,42).

5983. Dizinin dibinden ayrılmamak :
(6,22,25,41).
5984. Dizleri kesilmek/ tutmamak, tutulmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,28,29,32,34,35,37,39,40,42).
5985. Dizlerine kan oturmak :
(14,42).
5986. Dizlerine kapanmak :
(1,2,4,6,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
5987. Dizlerine kara su inmek :
(9,14).
5988. Dobra dobra konuşmak/ söylemek :
(2,6,8,14,21,22,24,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
5989. Doğduğuna inanıp öldüğüne inanmamak³³⁰ :
(2,6,22,29,30,38,40,42).
5990. Doğduğuna pişman etmek/ olmak :
(2,4,6,8,9,14,17,22,23,29,31,33,35,37,38,39,40,42).
5991. Doğma büyüme :
(11,17,29,42).
5992. Doğmadan ölmek :
(14,42).
5993. Doğmamış oğlana/ çocuğa don biçmek :
(2,4,6,21,22,24,25,29,30,35,36,38,39,40,42).
5994. Doğru doğru dosdoğru :
(11,22,29,35,37,38,39,40,41,42).
5995. Doğru durmak :
(1,4,6,8,9,17,22,29,32,37,42).
5996. Doğru oturmak :
(1,4,6,8,22,29,37,42).
5997. Doğru yoldan çıkmak/ sapmak :
(14,42).
5998. Doğrucu Davut :
(6,17,22,29,31,37,42).
5999. Doğrudan doğruya :
(8,37,40,42).
6000. Doğum sancısı çekmek :
(4,17,29,31,37,42).
6001. Doksan/ kırk, seksen kapının ipini çekmek :
(2,6,8,22,29,35,37,38,40,42).
6002. Dokunaklı söz :
(1,42).
6003. Dokunsan ağlayacak :
(14,42).
6004. Dokunu dokunu vermek :
(10) (argo).
6005. Dokuz akıl bir olsa Bileciğe pazar kurulur :
(7).
6006. Dokuz ayın çarşambası bir araya gelmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,28,29,30,32,34,36,37,38,40,41,42).

³³⁰ Nasrettin Hoca'nın (kazan doğurdu) fıkrasıyla ilgilidir.

6007. Dokuz babalı :
(1,2,6,9,14,17,22,23,26,29,35,37,39,42).
6008. Dokuz/ **it, yedi canlı** :
(8,11,14,23,26,29,32,37,41,42).
6009. Dokuz demek otuz demek :
(29).
6010. Dokuz doğurmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,38,39,40,41,42).
6011. Dokuz dolanmak/ **dolaşmak** :
(11,14,37,42).
6012. Dokuz düğüm altı :
(26).
6013. Dokuz felekten geçmek :
(14,42).
6014. Dokuz fırın ekmek istemek :
(9).
6015. Dokuz körün bir değneği :
(2,4,6,9,13,14,17,22,23,29,35,36,37,38,40,41,42).
6016. Dokuz köyden kovulmak³³¹ :
(2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
6017. Dokuz kurda, bir hurda :
(35,36).
6018. Dokuz/ **kırk öküzle/ öksüzle bir mağaraya mı kapandı/ mağarada mı kaldı?** :
(2,6,17,22,29,35,36,38,41,42).
6019. Dokuz parça olmak :
(13,42).
6020. Dokuz/ **her, kırk, seksen tarakta bezi olmak** :
(14,42).
6021. Dokuz yorgan eskitmek/ **paralamak, parçalamak** :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
6022. Dolaba düşürmek/ **sokmak** :
(1,2,14,17,35,42).
6023. Dolaba/ **oyuna gelmek** :
(14,10,42) (argo).
6024. Dolaba girmek :
(1,4,6,9,10,13,14,23,29,35,37,38,40,42) (argo).
6025. Dolabı bozulmak :
(2,6,10,13,14,17,22,29,37,39,40,42) (argo).
6026. Dolap beygiri gibi dönmek/ **dönüp durmak** :
(2,4,6,8,9,13,14,21,22,23,29,30,32,36,37,38,39,40,41,42).
6027. Dolap çevirmek/ **döndürmek** :
(2,4,6,7,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
6028. Dolap dönmek :
(14,17,42).

³³¹ Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.

6029. Dolap düzmek :
(14,35,36,42).
6030. Dolap kurmak :
(6,17,22,31,35,42).
6031. Dolaşıp durmak :
(41,42).
6032. Dolduruşa gelmek :
(6,22,42) (argo).
6033. Dolduruşa getirmek :
(22,42) (argo).
6034. Dolma yutmak/ yemek :
(1,2,4,6,9,17,13,14,15,21,22,24,28,29,31,34,37,38,39,40,42)
(argo).
6035. Dolmuş yapmak :
(2,6,22,29,37,38,39,40,42).
6036. Dolmayı yutmak :
(13,14,30).
6037. Dolu bakmak :
(14,42).
6038. Dolu dizgin gitmek :
(1,2,6,8,14,21,22,23,24,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,
41,42).
6039. Dolu içmek :
(42).
6040. Dolu vurmuş/ döğmüş tarlaya dönmek :
(14,42).
6041. Dolup taşmak :
(9,14,29,37,41,42).
6042. Doluya tutulmak :
(14,42).
6043. Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı :
(2,6,8,9,13,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
6044. Dombay dombay konuşmak :
(7).
6045. Domuz gibi tıkinmak/ yemek :
(6,22,35,37,42).
6046. Domuzdan (bir) kıl çekmek/ koparmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,22,23,24,25,29,30,32,34,35,36,37,38,39,
40,42).
6047. Domuzluk etmek/ yapmak :
(9,13,14,29,37,40,42).
6048. Domuzun gök/ gok dediği yer :
(6,13,17,22,40,42).
6049. Don çözülmek :
(2,6,8,17,22,25,29,37,38,39,40,42).
6050. Don gömlek (kaçmak, kalmak):
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,29,37,39,40,42).
6051. Don havası :
(29).
6052. Don kesmek :
(37).

6053. Don paça kaçmak :
(14,42).
6054. Don tutmak :
(6,8,22,37,42).
6055. Don yağı ile bulgur pilâvı :
(14,17,35,36,42).
6056. Don yağı ile pekmez:
(42).
6057. Dona çekmek :
(2,6,8,11,17,22,25,28,29,34,35,37,39,40,42).
6058. Donkişotluk yapmak :
(29,42).
6059. Donuna doldurmak/ etmek, yapmak :
(6,9,22,29,31,37,42).
6060. Donuna kaçırmak :
(6,9,22,42).
6061. Donunun bağı çözülmek :
(14,42).
6062. Donup kalmak :
(9,14,23,40,41).
6063. Dost düşman dinlememek/ dememek :
(14,41,42).
6064. Dost düşman içinde :
(14,42).
6066. Dost geçinmek :
(14,42).
6067. Dost görünen düşman :
(14,42).
6068. Dost kazığı :
(2,6,9,21,22,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6069. Dost kilidi vurmak :
(14,42).
6070. Dost tutmak :
(9,29,37).
6071. Dosta düşman bakışlı :
(14,17,35,42).
6072. Dosta düşmana karşı :
(1,2,4,6,8,9,11,14,21,22,23,25,29,30,32,33,36,37,38,39,40,42).
6073. Dostlar alış verişte görsün³³²:
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6074. Dostlar başına :
(2,6,9,11,17,22,29,37,38,39,40,42).
6075. Dostlar başından/ dostlardan irak/ uzak :
(2,6,8,14,17,22,26,29,32,37,40,42).
6076. Dostlar şehit, biz gazi :
(2,4,6,9,13,17,22,23,29,37,38,40,42).
6077. Dostlardan irak :
(6,9,22,39).

6078. Dostluğu kırmak :
(14,42).
6079. Dostluk kurmak :
(37).
6080. Doymak bilmemek :
(9,14,42).
6081. Doyum olmamak :
(1,2,6,8,9,14,21,22,23,29,37,38,39,40,41,42).
6082. Doysluk değil, tadımlık :
(2,6,21,22,29,35,36,38,39,40,42).
6083. Doyunca gormek :
(14,42).
6084. Dozu kaçmak :
(29).
6085. Dozunu ayarlamak :
(6,8,22,32,42).
6086. Dozunu kaçırmak :
(6,8,22,23,29,31,32,37,42).
6087. Dognp ağlamak :
(42).
6088. Doklp saçılmak :
(4,6,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,37,38,39,40,42).
6089. Dol doğ :
(9,11,29,31,37).
6090. Doll doğl olmak :
(13,14,40,42).
6091. Dondrp dolağtırmak :
(37).
6092. Done dolağa :
(41,42).
6093. Done done aramak :
(14,42).
6094. Doner tağı,oter kuğu olmamak :
(2,3,6,13,17,22,29,30,35,36,38,40,42).
6095. Donme dolap gibi iki yüzlü :
(9,14,37).
6096. Donm noktası :
(2,4,6,8,11,17,22,23,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6097. Donp dolağmak :
(14,23,37,42).
6098. Donğ olmayan bir yola girmek :
(42).
6099. Dordnc uykuya dalmak :
(14,42).
6100. Dort ayağını bir yere getirip marifet yapmak :
(13,40,42).
6101. Dort ayağını bir yere getirmek :
(6,17,22,26,42).
6102. Dort ayak olmak :
(6,9,22,26,29,42) (argo).

6103. Dört ayak üzerine/ üstüne düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,41,42).
6104. Dört başı mamur :
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,22,23,24,26,28,29,32,34,35,36,37,38,39,
40,41,42).
6105. Dört bir taraf :
(2,6,8,9,11,17,21,22,29,37,38,39,42).
6106. Dört bir yana :
(14,42).
6107. Dört bucak :
(23,29,37,41,42).
6108. Dört/ iki dirhem bir çekirdek³³³ :
(13,40,42).
6109. Dört dolaşmak :
(14,42).
6110. Dört dönmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,41,42).
6111. Dört dörtlük :
(6,8,9,11,22,29,38,41,42).
6112. Dört duvar arasında/ içinde :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
6113. Dört elle sarılmak/ yapışmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
6114. Dört etekli :
(41,42).
6115. Dört göz :
(13,29,37,40).
6116. Dört gözle bakmak :
(1,6,8,13,14,22,29,35,36,38,39,40).
6117. Dört gözle beklemek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,
35,37,38,39,40,41,42).
6118. Dört kaşlı (çar ebru) güzel :
(11,14,17,41,42).
6119. Dört keçeli :
(14).
6120. Dört kitap hakkı için :
(27).
6121. Dört kollu :
(14,29,35,42).
6122. Dört kolluya binmek :
(41,42).
6123. Dört köşe olmak :
(6,8,9,22,25,29,32,37,38,42).

³³³ dirhem : (Arapça) Eskiden bir ağırlık ölçüsü olan okkanın dört yüzde biri. çekirdek: Eskiden kuyumculukta kullanılan beş santigramlık ağırlık ölçüsü. Bir altın lira iki dirhem bir çekirdek idi.

6124. Dört köşeli tekerlek :
(13,40,42).
6125. Dört nala kaçmak :
(9).
6126. Dört nala kaldırmak :
(9,23,37).
6127. Dört nala koşmak :
(9,14,41,42).
6128. Dört ucunu koyuvermek/ salıvermek :
(14,36,42).
6129. Dört ucunu suya vermek :
(6,17,22,42).
6130. Dört üstü, murat üstü³³⁴ :
(1,2,6,9,14,17,22,23,29,35,37,38,40,41).
6131. Dört üstüne (dört başı mamur) :
(14,42).
6132. Dört yanı deniz kesilmek :
(1,2,4,8,9,13,14,17,23,29,30,35,37,39,42).
6133. Dört yanına bakınmak :
(6,14,22,26,31,35,42).
6134. Dört yanını deniz almak :
(14,35,42).
6135. Dört yol ağzı :
(9,23,26,31).
6136. Döş çıkarmak :
(6,22,29,42).
6137. Döşeğe düşmek :
(23,29).
6138. Dövmekten almak :
(17,42).
6139. Dövülmüş ete/ ite dönmek :
(14,42).
6140. Dövüş meydanının kararı :
(42).
6141. Dramatize etmek :
(29).
6142. Dua/ lâf ile peynir gemisi yürütmek :
(13,42).
6143. Duası okunmak :
(14,29,42).
6144. Duası tutmak :
(23,37).
6145. Duasına muhtaç olmak :
(14,42).
6146. Duasını almak :
(9,14,23,37).
6147. Dubara kapıları kapanmak :
(17,42).

³³⁴ dört üstü : işleri yolunda ve keyfi yerinde, bağdaş kurup oturmak.

6148. Dubaraya gelmek :
(29,42) (argo).
6149. Dudağında kalmak :
(14,42).
6150. Dudağından bal akmak :
(14,42).
6151. Dudağından düşürmemek :
(14,42).
6152. Dudağından kan damlamak :
(13,31,40,42).
6153. Dudağını bükmek :
(6,13,17,22,23,29,37,42).
6154. Dudağını ısırarak :
(6,14,17,21,22,23,25,29,35,37,42).
6155. Dudağının ucuna gelmek :
(23,37).
6156. Dudak ağarmak :
(26).
6157. Dudak bükmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41).
6158. Dudak dudağa gelmek/ kalmak :
(2,6,9,11,14,23,29,37,39,40,42).
6159. Dudak ısırtmak :
(1,2,4,6,8,9,21,22,24,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41).
6160. Dudak payı bırakmak :
(2,8,9,14,17,29,35,37,38,39,40,42).
6161. Dudak sarkıtmak :
(1,2,4,6,8,13,17,22,23,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,42).
6162. Dudak tiryakisi :
(2,6,8,9,22,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6163. Dudakları mühürlenmek :
(9).
6164. Dudakları titremek :
(6,8,22,42).
6165. Dudu dilli :
(4,14,17,29,35,42).
6166. Dul karı enciği :
(10) (argo).
6167. Duman almak :
(6,8,29,37,42).
6168. Duman altı olmak :
(6,8,22,29,32,37,42).
6169. Duman attırmak :
(1,2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42) (argo).
6170. Duman olmak :
(2,6,8,9,10,11,13,17,21,22,23,24,28,29,32,35,37,38,39,40,42)
(argo).
6171. Duman yapmak :
(10,34,42) (argo).

6172. Dumanı doğru çıkmak :
(1,2,4,6,7,9,14,17,22,23,28,29,26,34,35,36,37,38,42).
6173. Dumanı tepesinden çıkmak :
(14,17,35,42).
6174. Dumanı üstünde :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,31,34,35,37,38,39,40,42).
6175. Dumanı üstünde bardak eriği :
(14,35,36).
6176. Dumanı vermek :
(29,37) (argo).
6177. Dumanını çıkardı söyle :
(42).
6178. Dur durak/ otur bilmemek :
(29,41,41,42).
6179. Dur durak yok :
(8,9,29,32,37,42).
6180. Dur kendime yâr/ yer edeyim, bak sana neler edeyim:
(2,6,8,22,29,32,38,40,42).
6181. Dur otur olmamak :
(6,8,11,17,21,29,39,40,42).
6182. Durdu durdu turnayı gözünden vurdu :
(2,6,7,8,9,11,17,21,22,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6183. Durduğu yerde :
(2,6,8,9,11,17,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6184. Durmuş oturmuş :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,30,32,35,37,40,41,42).
6185. Duru beyaz ten :
(42).
6186. Duru oturu olmamak :
(2,6,14,22).
6187. Durulmuş ruh :
(42).
6188. Durum almak :
(29,31,37).
6189. Durumu bozulmak :
(8,23,29,31,37).
6190. Durumu düzelmek :
(8,29,31,37).
6191. Durup dinlenmeden :
(2,4,6,8,9,11,17,18,21,24,25,29,33,37,38,39,40,42).
6192. Durup dururken :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,37,38,39,40).
6193. Dut gibi olmak :
(6,8,9,10,17,21,22,23,25,29,32,37,42) (argo).
6194. Dut yemiş Bulgar götü :
(10) (argo).
6195. Dut yemiş bülbüle dönmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).

6196. Duvağına doymamak :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
6197. Duvak dūşkünü :
(1,6,13,14,17,22,23,29,32,35,37,40,41,42).
6198. Duvara çalmak/ vurmak :
(14,42).
6199. Duymazlığa vurmak :
(29,42).
6200. Duymamazlıktan gelmek :
(8,9,23,29,31,37,42).
6201. Dūdūđü çalmak :
(2,6,11,14,17,21,22,26,29,30,31,35,36,40,42).
6202. Dūdūđü ötmek :
(9).
6203. Dūdūđünü öttürmek :
(9).
6204. Dūdük gibi kalmak :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,28,29,30,34,35,37,38,39,39,40,42).
6205. Dūdük makarnası :
(6,8,9,10,17,22,29,32,37,42) (argo).
6206. Dūđüm atmak/ vurmak :
(9,37).
6207. Dūđüm noktası :
(6,8,11,18,21,22,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
6208. Dūđüm üstüne dūđüm atmak/ vurmak :
(2,6,8,9,14,17,18,22,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
6209. Dūđümü özmek :
(8,9,23,29,32,37).
6210. Dūđün aşı/ pilâvı ile dost ađırlamak/
gönüllemek, kazanmak :
(1,2,4,6,9,11,13,17,22,23,29,35,36,37,38,40,42).
6211. Dūđün aşı savrulduktan sonra :
(2,6,9,22,30,35,40,42).
6212. Dūđün bayram etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,
35,37,38,39,40,42).
6213. Dūđün bizim, oyna kızım :
(2,6,9,17,22,29,30,35,36,38,42).
6214. Dūđün deđil, bayram deđil, (eniřtem beni niye
öptü?) :
(2,6,8,22,29,32,37,38,39,40,42).
6215. Dūđün dernek, hep bir örnek :
(2,6,9,13,17,21,22,23,29,32,35,36,37,38,40,42).
6216. Dūđün dernek :
(14,37,41,42).
6217. Dūđün evi gibi :
(1,6,21,22,23,24,29,35,36,37,42).
6218. Dūđün iki kiřiye, bir de deli komřuya :
(17,35,36,42).

6219. Düşüne gider zurna beğenmez; hamama gider kurna beğenmez :
(2,6,9,17,21,25,29,30,36,38,40,42).
6220. Düşüne keçi getirmiş kâhya gibi kurulmak :
(13,40,42).
6221. Düşününde kalburla/ elekle su taşımak :
(2,6,9,14,22,29,35,37,38,39).
6222. Dümbelek çalmak :
(29,42) (argo).
6223. Dümbelek sıfatlı :
(13,42) (argo).
6224. Dümdüz etmek :
(6,8,22,29,32,42) (argo).
6225. Dümdüz gitmek :
(29).
- 5208. Dümen/ dalavere çevirmek/ döndürmek, yapmak :**
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
6226. Dümen kırmak :
(1,2,6,9,10,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,35,36,37,38,39,40,42)
6227. Dümen koşmak :
(10,29,42) (argo).
6228. Dümen kullanmak :
(6,10,22,29,37,42) (argo).
6229. Dümen neferi :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,29,35,37,38,40,42).
6230. Dümen suyuna girmek :
(11).
6231. Dümen suyunda ayrılmamak/ gitmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6232. Dümen tutmak :
(37).
6233. Dümen yapmak :
(2,6,8,9,10,21,22,29,32,37,38,39,40,42) (argo).
6234. Dümeni eğri :
(1,11,23,29,37,42).
6235. Dümenine bakmak :
(2,6,8,9,11,21,22,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42) (argo) .
6236. Dümensiz yelkensiz gemiye dönmek :
(14,42).
6237. Dümtek tutmak :
(9,37).
6238. Dün bir, bugün iki :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,26,29,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
6239. Dün cin olmuş, bugün adam çarpıyor :
(2,6,9,17,22,29,35,36,37,38,42).
6240. Dünden bugüne :
(1,8,23,29,37,42).

6241. Dünden hazır/ **razi** :
(2,4,6,8,14,17,21,22,23,29,32,35,37,38,39,40,42).
6242. Dünden ölmüş :
(1,6,14,17,22,23,29,37,42).
6243. Dünkü çocuk :
(2,4,6,8,14,17,21,22,23,24,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
6244. Dünkü şırlağın küspesi :
(41,42).
6245. Dünür düşmek :
(2,6,9,11,14,17,21,22,29,37).
6246. Dünür gezmek/ **gitmek** :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
6247. Dünya adamı :
(14,17,26,29,31,42).
6248. Dünya ahret kardeşim olsun :
(6,8,17,22,23,29,32,37,39).
6249. Dünya âlem :
(17,21,22,23,29,32,37,38,39,40).
- 1121. Dünya/ âlem başına dar gelmek/ yıkılmak, zindan olmak :**
(1,2,6,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6250. Dünya bir araya gelse :
(1,2,8,9,13,14,18,21,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6251. Dünya cennetine çevirmek :
(14,42).
6252. Dünya durdukça :
(2,6,8,9,14,18,22,23,25,29,32,33,37,42).
6253. Dünya evine girmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
6254. Dünya görmüş olmak :
(29,37).
6255. Dünya gözünde olmamak :
(14,42).
6256. Dünya gözüne görünmemek :
(14,35).
6257. Dünya gözüne zindan olmak/ **görünmek, kesilmek:**
(2,6,8,14,18,21,22,25,28,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
6258. Dünya gözüyle görmek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,39,40,41,42).
6259. Dünya güzeli :
(1,9,13,29,37,42).
6260. Dünya kazan, ben kepçe :
(6,8,14,22,32,35,36,41,42).
6261. Dünya kelâmı etmek :
(1,2,4,6,11,13,14,17,22,29,37,38,39,40,42).
6262. Dünya penceresi :
(42).

6263. Dünya umurunda olmamak :
(14,17,42).
6264. Dünya varmış :
(8,17,23,29,42).
6265. Dünya yerinden oynamak :
(42).
6266. Dünya yıkılsa/ yansa umurunda olmamak :
(1,2,6,8,14,20,21,22,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
6267. Dünya yüzü görmemek :
(9,23,29,32,37).
6268. Dünyada bakılacak surat kalmadı :
(7,15).
6269. Dünyadan el ayak çekmek :
(6,8,13,14,17,22,26,33,34,41,42).
6270. Dünyadan elini eteğini çekmek/ vazgeçmek :
(6,8,9,14,18,22,23,24,29,32,37,42).
6271. Dünyadan geçmek :
(6,14,17,21,25,28,29,30,34,37,38,40,41).
6272. Dünyadan göçmek :
(9,14).
6273. Dünyadan haberi olmamak :
(6,8,9,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6274. Dünyalar onun olmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
6275. Dünyalara sığmaz olmak :
(14,42).
6276. Dünyaları vermek :
(9).
6277. Dünyalığı olmak :
(14,42).
6278. Dünyalığını doğrultmak :
(6,8,22,29,32,42).
6279. Dünyanın çivisi kopmak/ kopmuş :
(17,42).
6280. Dünyanın damı :
(42).
6281. Dünyanın dört bucağı :
(9,23,29,37).
6282. Dünyanın kaç bucak/ köşe olduğunu anlamak/
bilmek, öğrenmek :
(2,6,8,9,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
6283. Dünyanın öbür ucu :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
6284. Dünyanın yedi harikası³³⁵ :
(37).

³³⁵ Artemis tapınağı, İskenderiye feneri, Mausolos'un anıtkabri, Mısır piramitleri, Rodos heykeli, Semiramis'in asma bahçeleri, Zeus heykeli gibi antik çağlardan kalma ünlü eserler için kullanılır.

6285. Dünyası değişmek :
(17,42).
6286. Dünyası (başına) yıkılmak :
(2,6,8,9,22,42).
6287. Dünyasına doymamak :
(14,42).
6288. Dünyasından geçmek :
(4,6,9,14,17,22,23,29,37,39).
6289. Dünyaya bağlamak :
(14,42).
6290. Dünyaya dayanmak :
(14).
6291. Dünyaya değişmemek :
(14,42).
6292. Dünyaya gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,17,18,21,22,23,25,29,33,37,38,39,40,42).
6293. Dünyaya getirmek :
(2,4,6,8,14,18,22,25,29,32,33,37,38,39,40,42).
6294. Dünyaya gözlerini açmak :
(6,9,14,17,22,41).
6295. Dünyaya gözlerini kapamak/ yummak :
(2,4,6,8,13,14,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,41,42).
6296. Dünyaya ilan etmek :
(9).
6297. Dünyaya kazık çakmak/ kakmak :
(1,4,6,8,9,13,14,17,21,22,29,30,32,35,37,39,40,42).
6298. Dünyaya küsmek :
(13,40,42).
6299. Dünyaya sığmayan kafa :
(7).
6300. Dünyaya tapmak :
(14,42).
6301. Dünyaya veda etmek :
(42).
6302. Dünyayı anlamak :
(2,4,6,14,17,18,22,25,29,37,38,42).
6303. Dünyayı ayağa kaldırmak/ yerinden oynatmak :
(13,40,42).
4705. Dünyayı/ cihanı başına zehir/ dar, zindan etmek:
(4,9,13,14,17,35,36,40,42).
6304. Dünyayı birbirine katmak :
(14,36).
6305. Dünyayı gözü görmemek :
(6,8,9,14,22,23,29,32,33,37,42).
6306. Dünyayı haram etmek :
(6,8,22,29,32,37,42).
6307. Dünyayı hiçe satmak :
(14,42).
6308. Dünyayı hor görmek :
(42).

6309. Dünyayı karanlık görmek :
(13,40,42).
6310. Dünyayı kurutmak :
(14,42).
6311. Dünyayı toz pembe görmek :
(2,6,8,18,20,21,22,29,24,25,32,37,38,39,40,42).
- 4706** Dünyayı/ cihanı tutmak :
(8,14,29,37,39,42).
6312. Dünyayı zindan etmek :
(6,8,22,23,29,32,37).
6313. Dürbünün tersiyle bakmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,29,30,33,35,36,37,38,39,40,42).
6314. Düş azmak :
(2,6,8,9,14,37).
6315. Düş gibi gelmek :
(9).
6316. Düş görmek :
(8,9,23,32,37).
6317. Düş kırıklığı :
(8,9,32,37).
6318. Düş kurmak :
(6,8,9,14,22,32,37,38,42).
6319. Düş yormak :
(9,14,42).
6320. Düş kalka :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,32,33,34,35,36,38,39,40,41,42).
6321. Düşecek yer aramak :
(14,42).
6322. Düşüş atmak/ gelmek :
(2,6,9,13,14,17,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,40,42).
6323. Düşüş olmak :
(9).
6324. Düşkün kılıklı :
(42).
6325. Düşkünlük göstermek :
(14,42).
6326. Düşkünü olmak :
(37).
6327. Düşman ağızı :
(1,2,6,14,17,22,23,29,30,37,38,39,42).
6328. Düşman başına :
(9,14,17,29,37,42).
6329. Düşman çatlatmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6330. Düşman kesilmek :
(9,14,23,24,29,32,37,42).
6331. Düşman olmak :
(23,37).

6332. Düşmanın eline kılıç vermek :
(35,42).
6333. Düşmeye yer aramak :
(14).
6334. Düşmez kalkmaz bir Allah :
(4,9,23,35,36,37,41,42).
6335. Düşte görse hayra yormamak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,22,25,28,29,30,33,34,35,36,38,39,40,42).
6336. Düşü azmak :
(11,14,17,22,29,35,36).
6337. Düşük etekli :
(1,14,17,42).
6338. Düşün düşün baktır işin :
(2,6,8,21,22,29,30,35,37,40,42) (argo).
6339. Düşünce beynini kemirmek :
(13,40,42).
6340. Düşüncesini almak :
(32,42).
6341. Düşüncesini okumak :
(6,8,22,23,32,37,42).
6342. Düşüncesizlik etmek :
(37).
6343. Düşünceye dalmak :
(2,6,8,9,18,21,22,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
6344. Düşünceye varmak :
(6,8,9,22,29,37,41).
6345. Düşüne girmek :
(14,42).
6346. Düşünme Allah kerim :
(17,35).
6347. Düşünmeden halt yenmez :
(7).
6348. Düşünü hayra yormak :
(14,42).
6349. Düşünüp taşınmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,41).
6350. Düşüp kalkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,29,30,32,33,38,39,40,41,42).
6351. Düttürü Leylâ :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,22,24,28,29,30,34,35,38,40,41,42).
6352. Düz ayak :
(1,37,42).
6353. Düz duvara çıkmak/ tırmanmak :
(23,29,37,41,42).
6354. Düz nefes almak :
(6,42).
6355. Düz nefes etmek :
(10) (argo).
6356. Düz yerde ayak bağı/ sivri belâ :
(14,17,35,42).

6357. Düze çıkmak :
(6,22).
6358. Düze inmek :
(6,22,37,42).
6359. Düzen bağı :
(6,17,22,37,42).
6360. Düzen düzmek :
(14,42).
6361. Düzen kurmak :
(6,8,9,23,29,37).
6362. Düzen vermek :
(6,9,37).
6363. Düzene koymak/ sokmak :
(6,8,9,22,32,42).
6364. Düzeni bozulmak :
(42).
6365. Düzlüğe çıkmak :
(6,8,22,32,42).

E

1411. Ebenin/ ananın örekesi :
(14,27,35).
6366. Ebussuud Efendi'nin gelini/ torunu :
(1,13,14,29,35,42).
6367. Ecel aman verirse :
(24,29,37).
6368. Ecel beşiği :
(1,2,4,6,9,11,14,17,21,22,23,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
6369. Ecel olup karşısına çıkmak :
(14,42).
6370. Ecel şerbeti içmek :
(8,14,23,33,37,42).
6371. Ecel teknesi :
(14).
6372. Ecel/ ölüm teri dökmek:
(2,4,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
6374. Ecel uykusu :
(14,42).
6375. Ecel yastığına baş koymak :
(6,14,17,22,35,42).
6376. Ecelden aman olursa :
(2,6,22,26,29,30,35,38,39,40,42).
6377. Ecele derman fakire ferman :
(17).
6378. Eceli gelmek³³⁶ :
(1,2,4,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
6379. Eceli yetişmek :
(14).
6380. Eceline/ ölümüne susamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6381. Eceline koşmak :
(14).
6382. Eceliyle ölmek :
(1,2,4,8,9,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
6383. Ecelsiz gömülme :
(14,42).
6384. Ecelsiz ölmek/ ölüm :
(13,14,40,42).
6385. Ecinniler top oynamak/ oynuyor :
(1,6,13,14,17,22,23,29,35,37,40,42).
6386. Ecir sabır dilemek :
(9,23,37,42).
6387. Eciş bücüş :
(1,2,6,8,13,14,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).

³³⁶ Eceli gelen it cami duvarına işer.

6388. Eçheli cühela :
(42).
6389. Edebini takınmak :
(2,6,8,9,13,21,22,29,33,35,36,37,38,40,42).
6390. Edebiyat yapmak :
(2,4,6,8,9,11,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6391. Edep erkân bilmek/ tanımak :
(1,6,9,14,17,22,42).
6392. Edepsizden ırzını satın al! :
(17,35,36,).
6393. Edepsizliği ele almak :
(14,42).
6394. Edepsizliği gündeliğe takılmak :
(13,40,42).
6395. Edeptir söylemesi :
(6,17,22,23,37,42).
6396. Edi ile Bûdü (Şakire Duğu, Şakir ile Duğu):
(2,6,8,9,14,18,21,22,23,29,30,37,38,40,41,42).
6397. Efelik etmek/ yapmak :
(37).
6398. Efendi gibi yaşamak :
(9,23,29,32,37,42).
6399. Efendiden (bir) adam :
(1,2,6,9,14,22,23,26,29,30,32,35,36,37,39,40,42).
6400. Efendiden kelli felli :
(42).
6401. Efendiler götürsün :
(9,14,42).
6402. Efendilik yapmak :
(13,40,42).
6403. Efendim nerde, ben nerde? :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,23,25,29,30,34,35,36,37,38,40,41,42).
6404. Efil efil esmek :
(6,22,37,42).
6405. Efkâr basmak :
(6,14,23,29,37,38,42).
6406. Efkâr dağıtmak :
(2,4,6,8,10,14,21,22,23,24,25,26,29,30,32,37,38,39,40,42) (argo).
6407. Efkâre dalmak :
(14).
6408. Eflâke çıkarmak :
(14).
6409. Eflâke ser çekmek :
(9,26,37,42).
6410. Efradını câmi, ağıyarını mâni :
(2,8,17,21,23,37,40,42).
6411. Efsane dinlemek :
(14,42).
6412. Eğeri görmeden kaşa çıkmak :
(14).

6413. Eğilip bükülmek :
(6,14,17,22,25,38,42).
6414. Eğilmez baş :
(14).
6415. Eğlence olmak :
(14,42).
6416. Eğreti durmak :
(9).
6417. Eğreti oturmak :
(23,37).
6418. Eğretiye almak :
(9,17,23,37,42).
6419. Eğri bacanın tütünü doğru çıkar :
(17).
6420. Eğri bakmak :
(1,9,11,14,17,18,22,23,25,26,29,30,32,33,37,39).
6421. Eğri büğrü söylemek :
(14,42).
6422. Eğri büğrü :
(2,6,8,9,11,21,22,23,29,30,32,37,39,42).
6423. Eğri doğru, dosdoğru :
(2,4).
6424. Eğri düzü beğenmez, bu da bizi beğenmez :
(2,29).
6425. Eğri gemi, doğru sefer :
(2,6,9,13,21,22,23,29,30,37,38,40).
6426. Eğri/ yan gözle bakmak :
(6,21,23,24,28,30,34,37,38,40,42).
6427. Eğri oturup, doğru konuşmak/ söylemek³³⁷ :
(6,9,14,17,22,23,32,36,37,38,41).
6428. Eğri söz :
(1,4,9,13,14,17,23,29,37,42).
6429. Eğri yüz/ çehre :
(9,29,37).
6430. Eğrisi doğrusuna/ rast, karşı, denk gelmek :
(2,6,9,13,14,21,22,23,29,35,37,38,39,40,42).
6431. Eğrisiyle doğrusuyla :
(29).
6432. Ehli dünya :
(11,27).
6433. Ehli ırz :
(35,36,42).
6434. Ehli kible :
(27).
6435. Ehli kitap :
(27).
6436. Ehven-i şer³³⁸ :
(2,3,4,6,22,30,40,41,42).

³³⁷ Eğri oturup doğru konuşalım.

³³⁸ (Arapça) Şerrin hafifi.

6437. Ejder misali/ gibi saldırmak :
(14,23,42).
6438. Ekalliyette kalmak :
(8,9).
6439. Ekin iti :
(2,6,8,9,14,22,29,38,42).
6440. Ekin iti gibi başı havada :
(3,4,13,14,23,25,37).
6441. Ekincinin karnını yarmışlar; kırk "bu yalcık",
kırk"bildircik" çıkmış :
(4).
6442. Ekini belli etmemek :
(2,6,9,11,14,21,22,23,29,31,32,35,36,37,38,39,41,42).
6443. Ekip biçmek :
(9,37,41,42).
6444. Ekli püklü :
(2,6,9,22,23,29,35,37,39,42).
6445. Ekmediğin yerde biter :
(2,6,9,17,18,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,42).
6446. Ekmedim bostan, bitmedi karpuz :
(42).
6447. Ekmeği bütün :
(17,42).
6448. Ekmeği dizinde, imanı yüzünde :
(2,4,6,13,14,17,21,22,31,35,38,40).
6449. Ekmeğinden etmek :
(6,8,14,21,22,23,24,29,32,37,40,42).
6450. Ekmeğine göz dikmek/ koymak :
(6,9,22,23,29,32,37,42).
6451. Ekmeğine kan doğramak :
(2,4,6,11,21,22,30,39,40,42).
6452. Ekmeğine koç/ yiğit, yavuz :
(1,2,6,14,17,22,35,42).
6453. Ekmeğine kuru, ayrına duru mu dedik? :
(2,6,9,14,22,28,29,30,34,38,39,40,42).
6454. Ekmeğine mani olmak :
(32).
6455. Ekmeğine yağ sürmek/ sürülmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
6456. Ekmeğini ayağı ile tepmek :
(17,35,36,42).
6457. Ekmeğini çıkarmak :
(6,8,22,23,26,29,32,37,42).
6458. Ekmeğini eline almak :
(2,6,8,20,22,25,29,32,38,42).
6459. Ekmeğini it yer, yakasını bit :
(2,6,9,21,22,30,35,38,40,42).
6460. Ekmeğini kana batırmak/ doğramak :
(2,4,6,8,9,14,22,23,29,37,39,40,42).

6461. Ekmeğini kazanmak :
(1,2,4,6,9,11,17,18,21,22,23,24,25,28,29,34,37,38,40).
6462. Ekmeğini/ rızkını taştan çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6463. Ekmeğini tuza banmak/ batırmak :
(6,13,14,22,40,42).
6464. Ekmeğini yemek :
(6,8,9,22,23,29,42).
6465. Ekmeğinin peşinde koşmak :
(14,42).
6466. Ekmeğiyle oynamak :
(6,8,9,20,22,23,25,29,32,37,38,42).
6467. Ekmek aslanın ağzında :
(4,8,14,17,23,29,37,41,42).
6468. Ekmek Bedir'in, su Hıdır'ın, yiğit için kudurun :
(2,4,6,22,29,30,36,42).
6469. Ekmek çarpsın ki:
(17,23,29,37,42).
6470. Ekmek/ kaşık düşmanı :
(2,4,6,8,9,11,14,21,22,23,29,32,35,37,39,42) (argo).
6471. Ekmek elden su gölden :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
6472. Ekmek gözünü tutmak :
(14,42).
6473. Ekmek kalede, it hendekte :
(42).
6474. Ekmek kapısı :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
6475. Ekmek kavgası :
(8,14,23,29,32,37,42).
6476. Ekmek parası :
(1,2,4,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
6477. Ekmek parasını çıkarmak :
(42).
6478. Ekmek peşinde :
(14,42).
6479. Ekmek tavşan, biz tazi :
(13,40,42).
6480. Ekmek teknesi :
(9,29).
6481. Ekmek yemek :
(14,29).
6482. Ekmekçi küreği kadar dil :
(26,42).
6483. Eksiği gediği olmamak :
(9,42).

6484. Eksiğini düzmek :
(14,42).
6485. Eksik çıkmak/ gelmek :
(2,6,8,9,17,21,22,26,29,37,38,39,40,42).
6486. Eksik doğmak :
(1,2,6,9,14,17,22,29,37,39,40,42).
6487. Eksik doldurmak :
(1,4,14,17,35,42).
6488. Eksik etek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,27,29,30,32,35,37,39,40,41,42).
6489. Eksik etmemek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,29,33,35,37,38,39,40,41,42).
6490. Eksik gedik kapamak :
(23,29,35,37).
6491. Eksik gedik :
(1,2,4,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,42).
6492. Eksik gelmek/ çıkmak :
(2,6,8,9,17,22,23,29,37,38,39,40,42).
6493. Eksik olma bayır turpu :
(2,4,6,11,17,21,22,29,30,35,38,42).
6494. Eksik olmamak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,22,23,28,29,32,31,33,34,37,38,39,40,42).
6495. Eksik olsun :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
6496. Eksilmek bilmemek :
(29).
6497. Ekşi çehre/ surat, yüz göstermek :
(1,2,6,13,14,21,22,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
6498. Ekşi çorba :
(8,26,42).
6499. Ekşi mekşi/ eşgi üşgü bağımızın koruğu :
(35).
6500. Ekten pükten, deli kıza/ sarı kıza, öksüze kaftan:
(2,6,14,22,29,30,35,36,41,42).
6501. Ekti püktüler³³⁹ :
(2,14,23,29,37,42).
6502. Ektiğini biçmek :
(32,41,42).
2044. El/ avuç açmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,31,32,33,35,36,38,39,40,41)
6503. Él adamı³⁴⁰ :
(9,23,29,37,42).
6504. Él ağzına bakmak :
(14,35,41,42).

339 ekti : Dâvetsiz ziyâfete giden, dalkavuk.

340 él : Yabancı, başkası.

6505. **Él ağzına düşmek/ sakız olmak :**
(14,42).
6506. **Él ağzına uymak :**
(35).
6507. **Él ağzıyla çorba içmek/ kuş tutmak :**
(2,6,8,9,14,20,22,25,26,29,30,38,39,42).
6508. **Él âleme karşı :**
(14,35,42).
6509. **Él âlemin ağzında sakız olmak :**
(14,41,42).
6510. **Él âlemin maskarası olmak :**
(14,35,41,42).
6511. **El alışkanlığı :**
(8,11,23,37).
6512. **El almak/ tutmak :**
(1,2,6,8,9,11,14,16,17,21,22,23,26,27,28,29,30,32,33,34,37,38,39,42).
6513. **El altı etmek :**
(1,14,17,26,37,42).
6514. **El altında (bulundurmak, olmak, tutmak) :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,33,35,37,38,39,40,41,42).
6515. **El altından iş görmek :**
(1,2,6,8,9,14,18,22,25,27,28,29,30,31,32,34,35,38,39,40,41,42).
6516. **El aman çağırmaq :**
(2,8,14,26,33,38,40,42).
6517. **El aman çekmek :**
(8).
6518. **El arabasına binmek :**
(10,29) (argo).
6519. **Él ârı, düşman körü/ gayreti :**
(1,2,9,14,17,23,29,30,35,36,37,40,41,42).
6520. **Él âriftir, yoklar senin bendini/ tez duyar :**
(13,35,40).
6521. **El arkası yerde olmak :**
(14).
6522. **El atmak/ sokmak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,40,41,42).
6523. **El avuç açmak :**
(8,14,42).
6524. **El ayak/ etek çekilmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6525. **El ayak bağlamak :**
(26,42).
6526. **El ayak buz kesilmek :**
(26,42).
6527. **El ayak gevşemek :**
(26,42).

6528. El ayak/ etek öpmek :
(6,22,26,42).
6529. El ayak titremek :
(26,42).
6530. El ayak tutmamak :
(14,26,42).
6531. El bağlamak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,25,27,29,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
6532. El basmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,33,37,38,39,40,42).
6533. El bebek, gül bebek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
6534. El beğenmezse yel/ yer beğensin :
(8,14,17,23,35,37).
6535. El benden, sebep Allah' tan :
(2,6,9,17,22,29,35,40,42).
6536. El benim etek senin :
(14,16,36).
6537. El bir etmek :
(14,26,27,42).
6538. El birliği :
(1,4,11,14,17,27,31,35,37,42).
6539. El çabukluğu :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
6540. El çekmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,28,29,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
6541. El çektirmek :
(6,8,14,17,22,23,25,29,37,42).
6542. El çırpamak :
(2,6,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,31,32,33,37,39,40,41,42).
6543. El daldan kaymak :
(42).
6544. El darlığı :
(42).
6545. El değer etek değmez :
(29).
6546. El değiştirmek :
(2,6,4,9,14,17,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
6547. El değmek :
(1,4,9,14,31).
6548. El değmemiş :
(2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
6549. El değmişken :
(14,42).
6550. El elde, baş başta :
(8,14,21,22,23,24,25,26,29,36,37,38,39,40,41,42).

6551. El elden üstün olmak :
(13,23,36,37,42).
6552. El ele, baş başa :
(8,14,26,42).
6553. El ele vermek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,37,38,
39,40,41,42).
6554. El elin eşeğini türkü söyleyerek/ çağırarak
arar³⁴¹ :
(3,7,12,15,41).
6555. El eliyle yılan tutmak :
(2,6,20,22,25,29,30,36,38,40,41,42).
6556. El emeği, göz nuru:
(2,8,9,14,17,18,21,23,24,25,29,38,39,40,41,42).
6557. El ense çekmek/ etmek :
(2,6,8,9,14,21,22,23,29,32,37,38,39,42).
6558. El enseye düşürmek :
(14).
6559. El erimi :
(9,23,37).
6560. El ermez, göz görmez :
(2,6,14,22,29,35,38,39,41,42).
6561. El ermez, güç yetmez :
(1,6,9,13,17,21,22,23,35,36,37,40,42).
6562. El etek/ ayak çekilmek :
(23,29,37,41,42).
6563. El etek/ ayak çekmek :
(2,6,8,11,14,18,22,25,26,27,29,30,32,38,39,40,41,42).
6564. El etek/ ayak öpmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,25,27,29,30,32,37,38,39,40,42).
6565. El etmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,33,35,37,38,39,40,42).
6566. El gölgesi vermek :
(14,42).
6567. El gün :
(1,2,8,11,14,17,29,37,39,40,42).
6568. El ile gelen düğün bayram :
(4,6,9,22,23,25,37,41).
6569. El işi :
(9,11,14,23,31).
6570. El işte gönül/ göz oynasta :
(14,35,41,42).
6571. El kadar :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,29,30,39,40,42).
6572. El kahrı çekmek :
(14,42).
6573. El/ parmak kaldırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,
38,39,40,42).

6574. **Él kanadı ile uçmak :**
(14,42).
6575. **Él kapısı :**
(2,4,6,8,11,13,14,18,21,22,23,24,28,29,30,33,34,37,38,39,40,41,42).
6576. **Él kapısına düşmek :**
(37).
6577. **Él kapısında sürünmek :**
(14).
6578. **El karar, göz mizan; eşek yarım okka, sıpa yüz dirhem³⁴² :**
(4).
6579. **El katmak :**
(1,2,6,14,29,33,37,42).
6580. **Él kazanıyla aş kaynatmak :**
(6,14,17,22,29,37,42).
6581. **El kavuşturmak :**
(14,42).
6582. **Él kesesinden sultanım, develer olsun kurbanım :**
(2,6,20,22,29,30,38,40,42).
6583. **El kesmek, ayak çekmek :**
(14,17,42).
6584. **Él kızı :**
(14,37,42).
6585. **El kiri :**
(6,11,14,17,21,22,29,32,38,39,40,42).
6586. **El kiri, yüz karası :**
(2,8,13,14,23,42).
6587. **El koymak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
6588. **Él mi yaman, bey mi yaman? :**
(6,17,22,26,36,37,42).
6589. **Él oğlu :**
(1,2,6,11,14,17,21,22,24,29,33,35,36,37,39,40,41,42).
6590. **El ovuşturmak :**
(2,6,8,13,14,18,21,22,27,28,29,31,34,38,39,40,42).
6591. **El pençe beklemek :**
(27,31,41).
6592. **El pençe divan durmak :**
(1,2,4,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,27,29,30,32,33,37,39,40,41,42).
6593. **El peşrevi :**
(14,29) (argo).
6594. **El sallamak :**
(1,14,42).

³⁴² mizan: terazi, ölçek; şek: kuşku, şüphe; okka: eskiden kullanılmış 1283 gram gelen bir ağırlık ölçüsü; dirhem: eski dilde okkanın dört yüzde biri.

6595. El sıkışmak :
(8,21,22,29,42).
6596. El sıkmak :
(2,8,9,14,17,18,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
6597. El sokmak/ atmak :
(1,11,14,17).
6598. El sözüne uymak :
(3,14,42).
6599. El sularında avlanmak :
(14,42).
6600. El sunmak :
(2,14,22,27,29,33,39,42).
6601. El sürmek/ vurmak :
(2,4,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
6602. El şakası (yapmak) :
(1,2,14,17,22,23,29,37,38,39,42).
6603. El tazelemek :
(2,14,22,23,29,37,38,39,42).
6604. El terazi/ mizan, göz mizan/ terazi :
(42).
6605. El titrer, diş kesmez olmak :
(14,42).
6606. El tutmak/ almak :
(8,9,14,23,37,41).
6607. El ucuyla vermek :
(42).
6608. El ulaşı :
(2,13,14,21,29,35,38,42).
6609. El uzatmak :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,34,35,37,38,39,41,42).
6610. El uzluğu :
(1,4,8,17).
6611. El uzunluğu :
(14,23,42).
6612. El üstünde gezmek/ gezdirmek :
(1,2,4,8,14,42).
6613. El üstünde tutmak :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6614. El var, âr var :
(17,35,36).
6615. El vermek :
(1,2,8,11,13,14,16,17,21,22,23,28,31,34,37,38,39,40,42).
6616. El vermez, güç yetmez :
(42).
6617. El vurmamak/ sürmemek :
(1,2,4,11,14,18,21,22,23,25,29,31,37,38,39,40,42).
6618. El yahşi biz yaman, el buğday biz saman :
(2,16,21,22,29,30,38,40,42).

6619. El yatkınlığı :
(1,2,8,11,17,21,23,29,32,37,39,40,42).
6620. El yazısı :
(2,21,29,31,37,38,39,40,42).
6621. El yazması :
(2,11,14,29,30,37,38,39,40,42).
6622. El yıkamak/ yumak :
(2,6,11,13,14,17,22,23,27,29,33,37,38,40,42).
6623. El yordamıyla :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
6624. El yüzüne bakmamak :
(14,42).
6625. Elde avuçta bir şey bırakmamak/ kalmamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
6626. Elde avuçta ne varsa :
(8,14,26,29,35,36,37,41,42).
6627. Elde bir :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,22,29,31,37,38,39,40,42).
6628. Elde bulunan :
(2,17,25,29,37,38,39,40,42).
6629. Elde değil :
(29,35).
6630. Elde etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
6631. Elde kalmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6632. Elde olmak :
(1,4,6,9,11,14,17,21,22,23,29,37,38,40,42).
6633. Elde tutmak :
(4,8,14,17,29,32,37,42).
6634. Elde yok, avuçta yok :
(42).
6635. Eldeki hamuru iyi yoğurmak :
(42).
6636. Elden ağıza yaşamak :
(1,2,4,6,8,14,17,22,23,26,29,37,39,42).
6637. Elden almak :
(17,23,29,37,42).
6638. Elden ayaktan düşmek/ kalmak, kesilmek :
(2,6,8,11,14,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
6639. Elden bırakmak/ koymak :
(9,14,42).
6640. Elden çıkarmak :
(1,2,4,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
6641. Elden çıkmak :
(1,2,11,14,17,22,23,26,29,31,37,39,40,41,42).

6642. Elden düşme :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6643. Elden düşürmek :
(11,14,29,42).
6644. Elden düşürmemek/ bırakmamak :
(1,4,6,8,9,14,17,22,23,29,37,42).
6645. Elden ele dolaşmak/ düşmek, gezmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
6646. Elden ele geçmek :
(1,2,6,8,17,22,29,35,36,37,38,39,40,41).
6647. Elden geçirmek :
(1,2,4,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
6648. Elden geçmek :
(6,22,29,42).
6649. Elden gel (parayı) :
(2,8,22,28,29,30,34,37,38,42) (argo).
6650. Elden geldiği kadar :
(8,14,42).
6651. Elden geleni eksik etmemek :
(14,42).
6652. Elden gelmek :
(6,8,9,10,11,14,17,21,22,23,29,31,32,37,42) (argo).
6653. Elden gitmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,22,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,40,41,42).
6654. Elden kaçırmak :
(6,8,14,22,29,32,37,42).
6655. Elden kaçmak :
(23,37).
6656. Elden komamak/ salmamak :
(14,42).
6657. Elden ne gelir?:
(6,8,14,22,23,29,33,37,38,42).
6658. Elden vefa, zehirden şifa :
(4,9,14,17,35,37,41,42).
6659. Eldiveni çıkarmanın zamanı gelmek :
(42).
6660. Ele alınmamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6661. Ele avuca gelmemek/ sığmamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6662. Ele ayağa düşmek :
(14,26,42).
6663. Ele ayağa kapanmak/ sarılmak :
(26,42).
6664. Ele bakmak :
(14,17,23,26,29,31,35,36,37,42).

6665. Ele başı :
(13,27).
6666. Ele düşmek/ geçmek :
(2,4,6,8,11,14,21,23,25,29,37,39,40,42).
6667. Ele geçirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,41,42).
6668. Ele gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,21,22,23,32,33,37,38,39,40,41,42).
6669. Éle güne karşı :
(2,6,8,9,14,21,22,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
6670. Éle güne rezil etmek/ tutmak :
(9,29).
6671. Éle verir öğüdü, kendi keser/ kırar söğüdü :
(2,22,35,42).
6672. Éle/ halka verir talkını/ öğüdü, kendi yutar salkım³⁴³ :
(2,6,8,20,21,22,30,32,35,36,38,39,40,41).
6673. Ele vermek :
(1,2,4,6,8,13,14,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,33,36,37,38,39,40,41,42).
6674. Eleğim var sacım/ aşım var, komşuya ne borcum var? :
(2,6,13,22,29,30,35,36,38,40).
6675. Eleğini boğaza geçirmek :
(14,17,42).
6676. Elek elek aramak :
(13,14,26,35,36,40,42).
6677. Elekle su taşımak :
(41,42).
6678. Elekten geçirmek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
6679. Elem çekmek :
(9,14,31).
6680. Elemtere fiş, kem gözlere şiş :
(3,13,40,42).
6681. Eli açık :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
6682. Eli ağır :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
6683. Eli ağır, işi pāk :
(14,35).
6684. Eli ağzına uymak :
(14,27,42).
6685. Eli ağzına yetmemek :
(4,6,22,42).

³⁴³ talkın <telkîn : aşılama.

6686. Eli ağızında kalmak :
(6,8,22,26,42).
6687. Eli alışmak :
(6,8,22,23,32,37,42).
6688. Eli altında olmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
6689. Eli armut mu topluyor/ devşir miyor ya? :
(2,6,8,9,14,17,22,23,29,32,37,38,39,40,41,42).
6690. Eli arşa varıncaya kadar :
(14,42).
6691. Eli aştı, gözü oynışta :
(6,22,42).
6692. Eli ayağı/ kolu bağılı olmak/ kalmak :
(1,2,4,6,8,14,17,18,22,23,25,29,37,38,39,40,41,42).
6693. Eli ayağı boşanmak :
(29).
6694. Eli ayağı buz kesilmek :
(2,4,6,8,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
6695. Eli ayağı/ ayağına, eteğine dolamak :
(2,6,8,11,17,18,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
6696. Eli ayağı düzgün :
(6,8,14,22,23,26,29,32,37,41,42).
6697. Eli ayağı gevşemek :
(2,6,14,22,29,30,38,39,42).
6698. Eli ayağı kesilivermek/ kesilmek :
(6,13,14,22,40,42).
6699. Eli ayağı olmak :
(23,26,37,41,42).
6700. Eli ayağı sapır sapır dökülmek :
(4).
6701. Eli ayağı şaşırmaq :
(9).
6702. Eli ayağı (zangır angır) titremek :
(6,8,22,23,29,37,42).
6703. Eli ayağı tutmak :
(1,2,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6704. Eli aza varmamak :
(6,22,23,29,37,42).
6705. Eli bayraklı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,42).
6706. Eli bayraklı Kasımpaşalı :
(14).
6707. Eli belinde :
(11,14,31,41,42).
6708. Eli bol :
(2,6,8,11,21,22,24,25,28,29,34,38,39,42).

6709. Eli boş çevrilmek/ dönmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
6710. Eli boş çıkmak :
(9,23,35,37).
6711. Eli boş gelmek/ gitmek :
(6,8,17,22,26,29,32,37,41,42).
6712. Eli boş kalmak :
(8,41,42).
6713. Eli boş olmak :
(2,8,14,21,26,28,29,31,38,39,40,42).
6714. Eli boş varmak :
(14,42).
6715. Eli bögüründe (kalmak, beklemek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6716. Eli cebine gitmemek/ varmamak :
(2,6,8,14,18,20,21,24,25,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,42).
6717. Eli çabuk :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
6718. Eli daldan kaymak :
(14,42).
6719. Eli dar/ darda olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6720. Eli değmek/ ermek, erişmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
6721. Eli değnekli :
(14).
6722. Eli dert görmemek :
(14,26,42).
6723. Eli dursa ayağı durmaz :
(9,21,23,29,37,42).
6724. Eli düzgün :
(1,14,17,23,42).
6725. Eli ekmek tutmak :
(2,4,8,9,14,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
6726. Eli ermez, gücü yetmez :
(6,11,14,18,22,23,28,29,33,34,36,37,42).
6727. Eli eteği temiz :
(14,35).
6728. Eli genişlemek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,37,39,40,42).
6729. Eli gitmek :
(6,8,29,37).
6730. Eli hafif :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
6731. Eli hamur karnı aç :
(35,36,42).

6732. Eli iki yanına gelmek :
(42).
6733. Eli iş tutmak :
(14).
6734. Eli işe güce yetmez olmak :
(29,35,36).
6735. Eli işe yatmak :
(2,6,8,9,22,23,32,37,38,39,42).
6736. Eli işlemek :
(42).
6737. Eli işte/ aştta, gözü oynasta :
(2,6,8,14,20,21,22,29,30,32,35,36,38,39,40,42).
6738. Eli kalem tutmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,40,41,42).
6739. Eli kamçılı :
(41,42).
6740. Eli kanlı katil :
(14,42).
6741. Eli kırılmak :
(1,8,9,14,17,37,42).
6742. Eli kolu/ ayağı bağlı olmak/ kalmak, durmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,35,37,39,40,41,42).
6743. Eli koynunda kalmak :
(2,4,6,13,14,22,23,29,33,37,39,40,42).
6744. Eli kulağında :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6745. Eli kurumak :
(9,14,23,29,37,42).
6746. Eli mahkûm :
(29).
6747. Eli maşalı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,32,35,38,39,40,41,42).
6748. Eli nurdan kopmak :
(14,42).
6749. Eli/ parmağı olmak/ bulunmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,23,25,27,29,37,38,39,42).
6750. Eli öpülür/ öpülecek adam :
(40,42).
4435. Eli/ cebi, kesesi para görmek :
(2,6,8,13,18,22,23,25,29,37,39,41,42).
6751. Eli pek :
(2,6,13,14,22,29,30,31,39,42).
6752. Eli sıkı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,30,32,37,38,39,41).
6753. Eli silah tutmak :
(8,14,17,23,29,37,41,42).
6754. Eli sopalı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,32,35,37,38,39,42).

6755. Eli şakağında :
(8,9,23,29,32,37).
6756. Eli tartısız :
(13,42).
6757. Eli taş altında olmak :
(14,42).
6758. Eli tutmak, gözü görmek :
(14,42).
6759. Eli uğurlu :
(42).
6760. Eli uz :
(1,2,4,8,11,17,18,28,29,30,34,37,38,39,42).
6761. Eli uzun :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,42).
6762. Eli varmamak/ **gitmemek** :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,42).
6763. Eli yakasında olmak :
(1,14,35,42).
6764. Eli yatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,42).
6765. Eli yerden gökten kesilmek :
(42).
6766. Eli yordamlı :
(1,14,23,29,37,42).
6767. Eli yufka :
(11,14,41,42).
6768. Eli yumuk katı canlı (**mahluk**) :
(13,40,42).
6769. Eli yüreğinin üstünde olmak :
(42).
6770. Eli yüzü düzgün :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,29,30,37,38,39,40,41,42).
6771. Elifi elifine³⁴⁴ :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,25,28,29,30,34,38,41,42).
6772. Elifi görse mertek/ **direk sanmak** :
(1,2,4,6,8,9,13,14,15,17,21,22,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6773. Elifi yüzünde, ekmeği dizinde :
(2,6,22,29,30,38,42).

³⁴⁴ elif : Yukardan aşağıya düz bir çizgiden ibaret olan Arap alfabesinin ilk harfi.

6774. Elifte bir şey yok³⁴⁵ :
(16)
6775. Eliften başlamak :
(14,42).
6776. Elif' ten ye' ye kadar :
(14,35,36,42).
6777. Elim iyiliğine :
(42).
6778. Elime geçersin :
(13,40,42).
6779. Elimi sallasam ellisi, başımı/ belimi sallasam
tellisi/ bellisi :
(1,9,13,17,20,35,36,37,40,41,42).
6780. Elin ağzı torba değil ki, büzesin :
(13,35,36,37,40,42).
6781. Elin ağzına bakmak³⁴⁶ :
(14,35,36,42).
6782. Elin ağzını tutmak :
(14).
6783. Elin ayağın kırılınsın! :
(42).
6784. Elin derdi güzel bir körpede, benim derdim bir
kilecik arpada :
(42).
6785. Elin gözündeki çöpü görüp, kendi gözündeki
direği/ mereği görmemek :
(13,40,42).
6786. Elinde avucunda, nesi varsa :
(1,6,9,13,14,17,21,22,23,29,32,37,40,42).
6787. Elinde bulunmak :
(14,17,37,42).
6788. Elinde büyümek :
(6,14,22,25,42).
6789. Elinde ekşimek :
(1,4,6,14,17,22,42).
6790. Elinde kalmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,22,23,25,28,29,34,37,38,39,42).
6791. Elinde kezzap suyu :
(40,42).
6792. Elinde olmak :
(1,2,8,9,11,14,17,23,29,37,38,39,40,42).
6793. Elinde olmamak/ değil :
(13,14,29,37).

³⁴⁵ elif çizi nedâred (elifte bir şey yok) : (Farsça)
Eskiden okullarda Arap yazısı öğretilirken; harflerin
biçimleri çocukların aklında kalsın diye hep bir ağızdan,
besteyle " elifte bir şey yok, be altında bir nokta, te ona
benzer, se ona benzer. Cim kanında bir nokta...."tekerlemesi
söylenirdi. Bu deyim yöntemin İran'da da olduğunu
göstermektedir. Bak. Gölpınarlı, age. s. 114.

³⁴⁶ El ağzına bakan aç kalır.

6794. Elinde tutmak :
(9,23,29,37).
6795. Elinden ağlamak :
(14).
6796. Elinden almak :
(8,9,14).
6797. Elinden bir kaza/ sakatlık çıkmak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,25,26,29,32,37,38,39,40,42).
6798. Elinden bir şey/ iş gelmemek :
(2,6,8,20,21,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6799. Elinden geçmek :
(8,14,32,42).
6800. Elinden çıkmak :
(14,40,42).
6801. Elinden düşürmemek :
(2,6,22,29,38,39,40,42).
6802. Elinden geleni ardına/ geri, arkasına koymamak/
kötümek :
(1,2,4,6,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
6803. Elinden geleni yapmak :
(6,9,22,23,29,37,42).
6804. Elinden gelmek :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,25,29,33,37,38,39,40,41,42).
6805. Elinden hiç bir şey/ uçan, kaçan kuş
kurtulmamak :
(2,4,6,8,9,14,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6806. Elinden iş çıkmamak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,29,30,32,37,38,39).
6807. Elinden iyi iş gelmek :
(9,14,23,29,37,42).
6808. Elinden kan çıkmak :
(37).
6809. Elinden kurtulmak :
(13,14,23,29,37,42).
6810. Elinden tutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,33,34,37,38,
39,40,41,42).
6811. Elinden yanmak :
(14).
6812. Elinden uçmak :
(14).
6813. Eline almak :
(1,9,14,17,37,42).
6814. Eline ayağına düşmek/ sarılmak, kapanmak :
(2,8,9,14,18,21,22,23,25,29,37,38,39,40,42).
6815. Eline ayağına üşenmemek :
(8,9,23,29,37).
6816. Eline bakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).

6817. Eline diline perhizi olmamak :
(14,35,42).
6818. Eline doğmak :
(2,8,9,14,17,29,37,38,42).
6819. Eline dűşmek/ geçmek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,41,42).
6820. Eline erkek eli değmememiş olmak :
(37).
6821. Eline eteğine doğru :
(2,4,6,9,17,22,23,29,30,37,38,39,42).
6822. Eline eteğine sarılmak :
(1,4,6,8,14,17,22,23,32,29,37,42).
6823. Eline fırsat dűşmek/ geçmek, girmek :
(14,22,23,42).
6824. Eline kalmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
6825. Eline kezzap suyu :
(13,42).
6826. Eline kına yakmak/ yapmak :
(14,42).
6827. Eline sağlık :
(2,8,9,11,14,17,21,25,29,32,37,38,39,40,42).
6828. Eline su dökmemek/ dökemez :
(1,2,6,7,8,9,14,17,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
6829. Eline tetik :
(42).
6830. Eline tutuşturmak :
(23,37,42).
6831. Eline vur ekmeğini (ağzından) al :
(2,6,8,9,22,29,30,32,38,39,42).
6832. Eline yüzüne/ yüzüne gözüne bulaştırmak :
(14,42).
6833. Elini ağır tutmak :
(14).
6834. Elini Allah' a açmak :
(14,42).
6835. Elini ayağını çekmek/ kesmek :
(1,4,8,14,17,22,23,29,32,37,42).
6836. Elini ayağını öpmek :
(8,23,29,32,37).
6837. Elini belli etmek/ göstermek :
(23,37).
6838. Elini bırakıp ayağına sarılmak :
(14,42).
6839. Elini bırakıp ayağını, ayağını bırakıp elini öpmek :
(14,26,42).
6840. Elini cebine/ cűzdanına, kesesine atmamak :
(2,8,9,14,18,21,22,25,26,28,29,34,38,39,40,41,42).

6841. Elini çekmek :
(14).
6842. Elini çabuk tutmak :
(1,2,8,9,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
6843. Elini eteğini çekmek :
(8,14,16,17,22,23,29,32,35,37,41,42).
6844. Elini kalbine koymak :
(1,13,14,17,23,40,42).
6845. Elini kana bulamak/ bulaştırmak :
(2,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
6846. Elini kanla yıkamak/ yumak :
(14).
6847. Elini kesmek :
(13,14,42).
6848. Elini kolunu bağlamak :
(4,8,9,14,17,22,23,29,32,37,42).
6849. Elini kolunu sallaya sallaya gelmek :
(2,4,6,8,18,21,22,24,28,29,30,34,37,39,42).
6850. Elini kolunu sallaya sallaya gezmek/ dolaşmak :
(2,6,8,9,17,18,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40).
6851. Elini kulağına atmak :
(23,29,37).
6852. Elini oynatmak :
(1,2,6,8,11,13,14,17,21,22,23,28,29,34,37,38,39,40,42).
6853. Elini öpüp başına koymak :
(14,35,42).
6854. Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak/ koymamak:
(1,2,4,6,8,13,14,17,18,20,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
6855. Elini sürmemek :
(4,6,8,22,23,29,32,37,42).
6856. Elini şakağına koymak :
(14,42).
6857. Elini uzatmak :
(6,8,22,23,29,37,42).
6858. Elini veren kolunu alamaz :
(2,4,6,8,17,20,21,22,23,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6859. Elini veren parmağını eksik alır :
(6,22,38,42).
6860. Elini vicdanına koymak :
(1,4,13,14,37).
6861. Elini vicdanına koyarak söylemek/ konuşmak :
(2,6,8,22,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
6862. Elini yıkamak :
(29,38,40,42).
6863. Elinin altında :
(8,13,14,23,29,37,42).
6864. Elinin hamuruyla erkek işine karışmak :
(1,2,4,6,7,8,9,13,14,15,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).

6865. Elinin kiri, yüzünün karası :
(14,42).
6866. Elinin/ ölü'nün körü :
(2,4,8,9,11,13,14,17,21,29,30,32,35,38,39,40,42).
6867. Elinle ver, ayağınla ara :
(9,17,23,29,32,37,42).
6868. Eliyle hamur ovalar, gözüyle dana kovalar :
(2,6,22,29,30,38,40).
6869. Eliyle koymuş gibi bulmak :
(2,6,8,14,17,21,23,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,41,42).
6870. Eliyle koynunun arası kırk yıllık yol :
(42).
6871. Eliyle verip ayağıyla aramak :
(14,41).
6872. Elle tutulacak tarafı/ yanı kalmamak :
(6,8,9,17,22,23,29,37,42).
6873. Elle tutulur, gözle görülür biçimde :
(2,4,8,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
6874. Ellenmiş dillenmiş :
(2,6,13,17,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
6875. Eller iyisi, evler ağrısı :
(42).
6876. Eller yukarı! :
(2,4,8,29,37,39,40,42).
6877. Ellerde gezmek :
(1,2,4,6,13,14,17,21,22,23,29,37,39,42).
6878. Elleri armut toplamak :
(14).
6879. Elleri nasır bağlamak :
(2,14,18,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
6880. Elleri yanına gelmek :
(1,4,6,9,14).
6881. Elleri yumurcaktan kopsun! :
(13,42).
6882. Ellerim yanıma gelecek :
(2,17,21,22,25,29,35,37,38,40,42).
6883. Elleri dert görmemek :
(23,29,37).
6884. Elli dirhem otuz :
(10,17,29) (argo).
6885. Elmanın yarısı o, yarısı bu :
(6,17,22,23,25,37,42).
6886. Emanet bırakmak/ etmek, vermek :
(9,23,37).
6887. Emanete hıyanet etmek :
(14,37,42).
6888. Emdiği sütü burnundan getirmek :
(14).
6889. Eme eme iliğini kurutmak :
(14,42).

6890. Eme seme yaramamak³⁴⁷ :
(2,6,14,22,23,29,33,35,37,42).
6891. Eme yaramak :
(2,6,21,22,29,37,38,39,42).
6892. Emeği geçmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
6893. Emeği hebaya gitmek :
(14,42).
6894. Emeği sağdıç emeğine dönmek :
(2,4,6,9,14,17,22,29,35,38,42).
6895. Emeğini yele vermek :
(14,42).
6896. Emek çekmek/ harcamak, sarfetmek :
(2,6,8,9,14,22,23,25,29,32,33,37,38,39,40,42).
6897. Emek vermek :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,33,35,36,37,38,39,40).
6898. Emekleme çağı/ dönemi :
(29).
6899. Emekli olmak :
(9,25,37).
6900. Emekliye ayrılmak :
(9,25,37).
6901. Emeksiz evlât :
(1,35,37).
6902. Emel bağlamak/ peşinde olmak :
(14,42).
6903. Emir büyük yerden gelmek :
(2,6,8,9,14,21,22,25,26,28,29,30,32,34,35,38,39,40,42).
6904. Emir ile Ermeni belli değil :
(17,36,42).
6905. Emir'in iti gibi tir tir titremek :
(6,17,22,36,42).
6906. Emmim dayım hepsinden aldım payım :
(17,35,36,42).
6907. Emmin eşek olduktan sonra nereli olursa olsun:
(12).
6908. Emniyet altına almak :
(6,22,37,42).
6909. Emniyet etmek :
(6,8,9,22,37,42).
6910. Emniyet vermek :
(6,8,22,37,42).
6911. Emre âmâde :
(6,22,42).
6912. Emret, fındık kabuğuna gireyim! :
(2,6,14,17,20,22,29,30,35,36,38,39,41,42).
6913. Emretti patrik efendi!:
(31,32,37).

³⁴⁷ em: ilâç, çare, derman ; sem: ağu, zehir.

6914. Emri hak vaki olmak :
(2,6,8,9,11,21,22,23,29,42).
6915. Emrin olur :
(29).
6916. Emrine girmek :
(2,9,21,22,29,37,38,39,40,42).
6917. Emrine vermek :
(6,22,29,37).
6918. Emrivaki yapmak :
(29,37).
6919. En akıllısı değirmende yoğurt öğütmek/ öğütüyor:
(8,42).
6920. En iyisinin eğe kemiği kırılınsın :
(17,42).
6921. En küçüğü kan kırmızı :
(42).
6922. Enayi boğmak :
(14,26,29,42) (argo).
6923. Enayi dümbeleği :
(1,4,9,14,17,21,29,35,37,42) (argo).
6924. Enayi pilâkisi :
(29) (argo).
6925. Enayi vergisi :
(29) (argo).
6926. Endam aynası cici bebek :
(35,42).
6927. Endam aynası :
(9,17).
6928. Endazesı bozuk³⁴⁸ :
(6,14,17,22,32,42).
6929. Endazeye gelmemek/ sığmamak :
(2,6,8,9,11,14,17,22,27,29,32,35,40,42).
6930. Endazeye vurmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,29,30,32,35,38,40,42).
6931. Endiße duymak :
(8,32).
6932. Endißeeye düşmek :
(37).
4828. Engel/ çaparız çıkmak :
(8,9,23,25,29,37).
6933. Enginarı çalıştırmak :
(29) (argo).
6934. Engine salmak :
(14,42).
6935. Enginlere dalmak :
(26,42).
6936. Eni boyu/ konu:
(1,2,8,14,32,42).

³⁴⁸ endaze : (Farsça) 65 cm boyunda bir uzunluk ölçüsü.

6937. Enik encek :
(42).
6938. Eninde/ önünde sonunda :
(1,2,4,6,8,11,17,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
6939. Enine boyuna çekmek/ ölçüp biçmek :
(2,6,9,11,14,17,22,23,24,25,28,29,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
6940. Enini boyuna uydurmak³⁴⁹:
(15).
6941. Enini boyunu hesaplamak :
(21).
6942. Ense değil, kilise direği/ takkeci kalıbı :
(6,17,22,35,42).
6943. Ense köküne gelmek :
(14,42).
6944. Ense kulak yerinde :
(29,37).
6945. Ense yapmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
4140. Enser/ buz kesmek :
(42).
6946. Ensesi kalın :
(1,2,6,8,9,11,13,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
6947. Ensesi kilise direği :
(14,35,36).
6948. Ensesi yasin tulumu gibi şişmek :
(3,7).
6949. Ensesinde bir araba yonca var :
(6,17,22,35,36,42).
6950. Ensesinde boza pişirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42) (argo).
6951. Ensесinden gitmek :
(14,42).
6952. Ensesine binmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,26,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
6953. Ensesine yapışmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,35,37,38,39,40,42).
6954. Ensесini çevirememek :
(42).
6955. Ensесini görmek :
(6,22,42) (argo).
6956. Ensесini kaşımak :
(2,6,9,14,22,25,28,29,34,38,39,40,42).
6957. Enseye tokat, kıça parmak :
(29) (argo).
6958. Entrika çevirmek :
(4,8,9,17,23,37,42).

6959. Er almak :
(14,42).
6960. Er geç :
(2,8,9,18,21,24,25,29,32,33,39,40,42).
6961. Er kişi :
(11,14,42).
6962. Er meydanı :
(14,23,35,37,42).
6963. Er oğlu er :
(14,35,36,42).
6964. Er olup baş yarmak :
(26,35,36,42).
6965. Erbabı bilmek :
(14,26,35,42).
6966. Erdiğine erer, ermediğine taş atar :
(6,17,22,23,35,36,42).
6967. Ere gitmek/ varmak :
(1,4,9,14,17,21,23,29,31,35,37,38).
6968. Erenlerin sağı sol olmamak³⁵⁰ :
(1,4,7,9,17,35,36,37).
6969. Ergen olmak :
(9,37).
6970. Erim erim erimek :
(14,23,37,42).
6971. Erimiş yağa dđnmek :
(14).
6972. Erindiğinden eşeğe dayı demek :
(4,6,22,42).
6973. Eriyip eriyip hilâle dđnmek :
(6,17,22,42).
6974. Eriyip gitmek :
(8,29,32).
6975. Erkek canlısı/ dđřkünü :
(14,26,29,42).
6976. Erkek erkeğe :
(9,17,29,42).
6977. Erkek Fatma/ Ayşe :
(8,9,13,23,29,32,37,40,42).
6978. Erkekli kadınlı/ dişili :
(9,23,29,37).
6979. Erkekliğe söz getirmemek/ toz kondurmamak :
(6,17,22,42).
6980. Erkekliğin soylu feragati :
(42).
6981. Erkeklik öldü mü? :
(2,6,14,22,23,29,30,35,37,38,39,40,42).
6982. Erkeklik sende kalsın!:
(2,6,9,13,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).

³⁵⁰ Erenlerin sağı solu olmaz.

6983. Erketeye durmak/ yatmak :
(29,42) (argo).
6984. Erketeye durmak :
(6,22,29) (argo).
6985. Ermeni gelini gibi kırılmak/ nazlanmak,
sallanmak:
(6,13,14,17,22,29,35,36,40,42).
6986. Ervâhına yuf çekmek/ olsun :
(3,9,13,14,17,23,29,37,42).
6987. Erzeli ömür :
(17,42).
6988. Erzurum'un soğuğu "gelin beni Gerede'de bulun"
 demiş :
(2,35,38).
6989. Es/ meskût geçmek :
(2,6,8,9,13,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6990. Es yağidin/ kara oğlanın bağına es :
(3,7).
6991. Esamisi okunmamak/ olmamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,38,39,
40,42).
6992. Esaret halkası :
(42).
6993. Esasa bağlamak :
(6,9,22,23,25,29,32,37,42).
6994. Esası olmak :
(2,17,22,23,29,32,37,38,39,42).
6995. Esbabı mucibe :
(37).
6996. Esen yelden sakınmak :
(14,42).
6997. Eser, ama yağmaz :
(2,6,14,21,22,28,29,30,34,35,36,38,39,42).
6998. Eser sahibi olmak :
(42).
6999. Eseri kalmamak :
(14,42).
7000. Esip savurmak/ yağmak :
(2,6,13,14,18,21,22,24,25,27,29,36,38,39,40,41,42).
7001. Esir almak :
(9,23,37).
7002. Eski ağıza yeni kaşık/ taam :
(1,2,6,9,11,13,17,21,22,23,28,29,32,34,35,36,37,40,42).
7003. Eski çamlar bardak oldu:
(1,2,5,6,7,8,9,11,13,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
7004. Eski defter yoklamak/ defterleri karıştırmak:
(2,4,6,8,9,11,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,
39,42).
7005. Eski demleri yâdetmek :
(14,42).

7006. Eski/ ilk göz ağrısı :
(2,6,8,9,14,17,20,21,22,23,29,36,37,38,39,42).
7007. Eski hamam, eski tas :
(1,2,4,6,7,9,11,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
7008. Eski har (eşek) eski palan :
(14,36).
7009. Eski hayratı (da) berbat etmek :
(1,2,6,14,15,17,22,23,23,29,35,37,42).
7010. Eski kafalı :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
7011. Eski köye yeni âdet :
(2,6,8,9,11,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
7012. Eski kulağı kesiklerden :
(6,7,10,22,29,42) (argo).
7013. Eski kurt :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,42).
7014. Eski kütük :
(13,14,35,36,40,42).
7015. Eski maya :
(14,42).
7016. Eski püskü :
(1,2,6,8,9,11,14,21,22,29,31,32,35,37,38,39,40,42).
7017. Eski tas, eski hamam :
(8,13,31,42).
7018. Eski toprak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
7019. Eski tüfek :
(6,8,22,29,32,37,42).
7020. Eskiler Bitpazarı'na :
(35).
7021. Eskisi kadar :
(23,29,37).
7022. Eskisini aratmak :
(9).
7023. Esma (tesbihi) çekmek :
(14,17,26,42).
7024. Esmayı üstüne/ başına sıçratmak :
(1,2,3,4,6,7,8,9,13,14,16,17,21,22,23,29,30,31,35,36,37,40,41,42).
7025. Esnaf ağzı :
(9,29).
7026. Esrar kumkuması/ kutusu, küpü :
(4,6,8,14,17,22,29,32,37,42).
7027. Esrar perdesi :
(6,8,9,17,22,23,32,37,42).
7028. Esrar tekkesi :
(9,14,37,42).
7029. Estek etmek, köstek etmek :
(6,9,14,22,31,37,42).

7030. Estek köstek :
(2,4,6,8,9,21,23,28,29,30,34,35,37,38,39).
7031. Eş dost (gayreti gütmek):
(8,9,11,14,17,23,37,42).
7032. Eş tutmak :
(9,11,14,23,37,42).
7033. Eşeğe bindirmek :
(42).
1843. Eşeğe/ ata binmeden ayaklarını sallamak :
(6,17,22,25,29,32,41,42).
7034. Eşeğe gücü yetmeyip semerini dövmek :
(2,6,8,9,17,20,22,23,25,29,30,35,36,37,38,39,40,41).
7035. Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşürmek :
(29,42).
7036. Eşeğin büyüğü ahırda kaldı :
(29).
7037. Eşeğin büyüğünü ahırda unutmak :
(13,40,42).
1912. Eşeğini/ atını sağlam kazığa bağlamak :
(2,6,9,18,20,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,40,42).
7038. Eşek başı mı?:
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,23,29,32,35,37,38,39,40,42).
7039. Eşek büyüdü, semeri küçüldü :
(6,17,22,29,32,35,42).
7040. Eşek cenneti :
(6,9,22,29,37,42) (argo).
7041. Eşek cennetine göndermek :
(22,29,42) (argo).
7042. Eşek cennetini boylamak :
(29)(argo).
7043. Eşek cilvesizliği :
(2,6,11,22,29,32,35,42).
7044. Eşek davası :
(14).
7045. Eşek derisi gibi :
(6,14,22,37).
7046. Eşek dili yedirmek :
(13,40,42).
7047. Eşek gelip, eşek gitmek :
(6,13,22,40,42).
7048. Eşek gibi çalışmak :
(42).
7049. Eşek hoşaftan ne anlar (suyunu içer tanesini bırakır) :
(9,13,17,23,36,37,40,41,42).
729. Eşek/ ahmak ıslatan :
(9).
7050. Eşek/ gâvur, katır, keçi inadı :
(1,2,6,9,11,17,22,23,29,32,35,37,38,39,42).

351 Eşeğe cilve yap demişler , çifte atmış.

7051. Eşek kadar olmak :
(2,11,13,14,17,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7052. Eşek kadar :
(9,21,24,29,35).
7053. Eşek kafalı :
(23,29,32,37,42).
7054. Eşek kanıyla aşılınmak :
(29).
7055. Eşek kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır :
(2,6,9,17,21,22,23,25,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
7056. Eşek lâlesi gibi açılmak :
(6,13,14,17,22,35,42).
7057. Eşek sıpası :
(37).
7058. Eşek sudan gelinceye kadar dövmek :
(1,2,4,6,7,9,13,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7059. Eşek şakası :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7060. Eşek yükü :
(9).
7061. Eşeklik etmek :
(29).
7062. Eşekten düşmüş karpuzla dönmek :
(4,6,9,10,14,17,22,23,29,32,37,42) (argo).
7063. Eşekten düşmüş dönmek :
(42).
7064. Eşeleme boku çıkar :
(7).
6499. Eşgi üşgü/ ekşi mekşi bağımızın kuruğu :
(4).
7065. Eşliğine çıkmak :
(42).
7066. Eşliğine yüz sürmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,33,34,37,38,39,40,42).
7067. Eşliğini aşındırmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
7068. Eşliğini öpmek :
(11,14,17,29).
7069. Eşik/ kapı aşındırmak :
(13,35).
7070. Eşkiyanın düşkününü beyaz giyer kış günü :
(4).
7071. Eşref saati gelmek³⁵² :
(8,11,17,21,22,23,28,29,35,37,38,42).
7072. Eşref-i mahlûkat :
(42).

³⁵² eşref : (Arapça) Şerefli, uğurlu, mutlu.

7073. Eşref-i saat :
(2,6,9,14,24,27,30,33,34,38,40).
7074. Et bağlamak/ tutmak :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,23,26,29,32,37,38,39,42).
7075. Et can tutmamak :
(2,6,17,18,22,25,26,29,38,39,41,42).
7076. Et kafalı :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,31,32,35,37,39,40,42).
7077. Et lokması :
(9,17,37,42).
7078. Et tırnak gibi (olmak) :
(1,4,8,14,17,23,24,29,35,37,41,42).
7079. Et tırnaktan ayrılmak/ ayrılmaz³⁵³ :
(9,13,17,23,35,37,40,41).
7080. Et tutmak :
(2,6,8,9,11,14,18,29,37,39).
7081. Eteği ayağına dolaşmak :
(11,22,23,24,25,28,29,34,35,37,38,39,42).
7082. Eteği belinde (dâmen dermeyan) :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,23,27,28,29,32,34,35,36,37,38,41,42).
7083. Eteği düşük :
(1,6,9,13,14,17,22,23,29,35,37,41,42).
7084. Eteği kirlenmek :
(9,29,37).
7085. Eteği savruk :
(42).
7086. Eteği temiz :
(11,14,42).
7087. Eteğindeki taşı dökmek :
(23,37).
7088. Eteğinden tutmak :
(14,42).
7089. Eteğine düşmek/ sarılmak, kapanmak :
(1,4,6,11,14,22,23,27,29,31,37,42).
7090. Eteğine yapışmak/ sığınmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,23,24,27,28,29,30,31,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
7091. Eteğine yüz sürmek :
(14).
7092. Eteğini elden bırakmak :
(42).
7093. Eteğini göstermemek :
(2,6,13,14,17,22,29,39,40,42).
7094. Eteğini lekelemek :
(13,40,42).
7095. Etek açmak :
(14,42).
7096. Etek belde :
(11,13,26,40).

³⁵³ Et tırnak arasına girilmez.

7097. Etek dolusu :
(1,2,4,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,27,29,30,32,35,37,38,39,40).
7098. Etek etek :
(6,9,14,22,29).
7099. Etek kiri :
(6,9,22,23,29,37).
7100. Etek öpmek :
(11,14,17,19,21,22,23,24,29,31,32,35,37,38,39,40,42).
7101. Etek pisliği :
(6,13,17,22,42).
7102. Etek serpen :
(27,31).
7103. Etek silkmek :
(1,2,6,14,17,22,23,27,29,31,37,38,39,42).
7104. Etek tutmak :
(42).
7105. Etekler dolusu :
(42).
7106. Etekleri ayağına dolaşmak :
(9).
7107. Etekleri ıslık çalmak :
(14,27,35).
7108. Etekleri tutuşmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40).
7109. Etekleri zil çalmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
7110. Eteklerine kapanmak :
(14,42).
7111. Eti, budu yerinde :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,42).
7112. Eti erimek :
(42).
7113. Eti/ kedi ne, budu ne?:
(1,2,6,8,14,20,21,22,23,24,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
7114. Eti senin, kemiği benim :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7115. Etinden et koparmak/ kesmek :
(9,23,37).
7116. Etine dolgun :
(1,2,6,8,13,14,21,22,23,29,31,32,37,38,39,40,41,42).
7117. Etken yiyip kemikken atmak :
(42).
7118. Etle tırnak gibi (olmak) :
(1,4,6,8,11,13,14,22,23,29,32,37).
7119. Etli butlu :
(2,6,14,17,22,29,37,39,40).
7120. Etli canlı :
(6,17,22,29,37,41,42).

7121. Etliye sütlüye karışmamak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7122. Etmediğini bırakmamak :
(17,22,29,32,42).
7123. Etme bulma dünyası :
(4,9,16,23,35,36,37,41,42).
7124. Etme eyleme :
(9,23,37).
7125. Etmediğini komamak :
(6,8,9,23,37).
7126. Etrafa mezar sessizliği çökmek :
(42).
7127. Etrafında dört dönme :
(1,2,4,6,8,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,34,37,38,39,40,41,42).
7128. Etrafında pervane kesilmek :
(42).
7129. Etrafını almak :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,26,29,37,38,39,41,42).
7130. Etrafını sarmak/ tutmak :
(14,29).
7131. Eten evvel çömleğe düşme! :
(7).
7132. Etti Cafer bez getir :
(14,41,42).
7133. Ettiği/ yaptığı hayır ürküttüğü kurbağaya deşmemek :
(4,6,8,9,13,14,17,22,23,29,32,37,40,41,42).
7134. Ettiği yanına (kâr) kalmak :
(2,4,8,9,14,17,21,22,23,29,32,33,37,38,39,40,42).
7135. Ettiğini bulmak/ çekmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,26,29,30,33,37,38,39,40,42).
7136. Ettiğini yanına bırakmamak :
(6,8,9,17,22,23,29,32,37,42).
7137. Ettiğiyle kalmak :
(2,4,6,8,9,13,17,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
7138. Ev açmak :
(1,6,8,11,13,14,17,21,22,23,24,29,32,37,40,42).
7139. Ev adamı :
(29,31,37).
7140. Ev bark edinmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,31,32,33,37,38,40,41,42).
7141. Ev basmak :
(42).
7142. Ev bekçiliği etmek :
(14,42).
7143. Ev bozmak :
(14,23,26,29,32,37,42).
7144. Ev çevirmek :
(14).

7145. Ev ev dolaşmak/ **gezme** :
(23,37).
7146. Ev hırsız :
(14,42).
7147. Ev işletmek :
(37).
7148. Ev kadını :
(2,6,9,11,14,21,22,29,31,37,38,39,40,42).
7149. Ev tutmak :
(14,37,42).
7150. Ev yeni duvar yeni, eleğim seni nerelere/ **nereye**
asayım? :
(2,6,20,22,29,35,36,38,40,42).
7151. Ev (**bark**) yıkmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,33,34,37,38,39,
40,41,42).
7152. Evcı çıkmak :
(23,29,37).
7153. Evcilik oynamak :
(2,6,9,21,22,29,38,39,42).
7154. Evde kalmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,29,32,37,38,39,40,41,42).
7155. Evdeki hesap çarşıya/ **pazara** uymamak :
(2,4,6,8,9,11,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,41,42).
7156. Eve hırsız girdikten sonra kapıya kilit takmak :
(2,6,22,29,36,39,40,42).
7157. Eve kapağı atmak :
(13,40,42).
7158. Eveleme develope yapmak :
(13,40,42).
7159. Eveleyip gevelemek :
(6,8,9,22,41,42).
7160. Evet efendimci :
(2,4,8,9,14,17,23,29,37,38,39,40,41,42).
7161. Evhama kapılmak :
(14).
7162. Evi omuzunda :
(13,40,42).
7163. Evi sırtında :
(1,2,6,11,14,17,21,22,23,29,37,38,39,42).
7164. Evi yıkmak :
(14).
7165. Evin direği :
(6,8,13,14,22,23,29,32,37,40,42).
7166. Evinde elek dönmek :
(42).
7167. Evini (**başına**) yıkmak :
(14).
7168. Evini yıkıp yüzünü ağartmak :
(42).

7169. Evinin kadını olmak :
(9,23,37).
7170. Evire çevire :
(6,9,14,17,22,23,29,37,42).
7171. Evirip/ evirmek çevirmek :
(2,6,9,14,17,18,21,22,25,26,37,38,39,40,41,42).
- 7171.Evirmek/ evirip çevirmek :
(8,17,29).
7172. Evlât acısı gibi içine çökmek/ oturmak :
(2,8,9,11,21,22,24,25,26,28,29,30,34,35,36,38,39,42).
7173. Evlât canlısı :
(26,42).
7174. Evlât edinmek :
(1,2,9,11,18,22,23,29,37,38,39,40,42).
7175. Evlerden uzak/ ırak :
(2,4,8,11,14,17,21,22,29,32,37,38,39,40,41,42).
7176. Evlere şenlik :
(1,2,4,9,11,14,17,21,22,23,29,35,37,39,40,42).
7177. Evli barklı :
(2,8,9,14,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
7178. Evli evine, köylü köyüne :
(2,6,8,9,17,20,21,22,26,29,35,36,37,38,39,40,41,42).
7179. Evlilik dışı :
(37,42).
7180. Evliya böceği :
(14,42).
7181. Evliya devesi :
(14,26,35,36,42).
7182. Evliyalık yapmak/ satmak, taslamak :
(14,27,35,36,42).
7183. Evrak-ı perişan :
(14,42).
7184. Evrat çekmek :
(9,37).
7185. Evvel âhir :
(9,13,42).
7186. Evvel Allah :
(2,8,9,11,14,17,22,23,29,32,35,37,38,39,40,42).
7187. Evvel/ evvelce âr idi, şimdi kâr oldu :
(2,6,8,21,22,29,32,38,39,40).
7188. Evvel emirde :
(2,6,8,11,17,21,22,23,29,32,37,39,40,42).
7189. Evvel hesap, sonra kasap :
(6,17,22,35,36).
7190. Evvel ve âhir :
(2,9,11,23,37,39,40).
7191. Evvela can, sonra canan/ cihân :
(35,37).
- 7187.Evvelce/ evvel âr idi şimdi kâr oldu :
(17,35).

7192. Ey gaziler yol göründü :
(7).
7193. Eyer boşaltmak :
(2,6,9,11,13,22,29,37,38,42).
7194. Eyer kaltağı :
(9,23,37).
7195. Eyer kapamak/ vurmak :
(2,6,9,11,17,21,22,23,29,37,38,39,42).
7196. Eyere de gelir, semere de :
(2,6,9,13,21,22,23,24,29,30,32,37,38,40,42).
7197. Eyeri boş kalmak :
(6,17,22,29,37,42).
7198. Eyersiz aslan :
(42).
7199. Eylemde bulunmak :
(9,37).
7200. Eyleme geçmek :
(9,37).
7201. Eyvah çekmek :
(42).
7202. Eyvallah demek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,41,42).
7203. Eyvallah etmemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,28,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
7204. Eyvallahı olmamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,23,29,30,37,42).
7205. Eyyam ağası/ efendisi, reisi, adamı³⁵⁴ :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,22,23,27,29,30,35,36,37,40,41,42).
7206. Eyyam dostu :
(17,42).
7207. Eyyam görmüş/ sürmüş :
(1,6,9,13,14,17,22,23,35,37,40,41,42).
7208. Eyyam ola, yel ese :
(6,14,17,22,35,36,42).
7209. Eyyam ola :
(1,6,9,11,14,21,22,29,31,37).
7210. Eyyama uymak :
(14,42).
7211. Eyyüp sabrı :
(2,6,8,9,13,14,16,17,21,22,24,28,30,32,33,34,35,36,38,39,40,42).
7212. Ez ez de suyunu iç :
(2,6,13,14,17,22,29,30,35,36,38,39,40,42).
7213. Ezan okumak :
(6,22,42).
7214. Ezbere bilmek :
(6,9,14,22,29,32,37,42).
7215. Ezbere iş görmek/ gitmek :
(2,4,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

³⁵⁴ eyyam : (Arapça) Günler, iyi günler, el verişli zaman.

7216. Ezbere konuşmak :
(6,8,14,17,22,23,29,30,32,37,42).
7217. Ezilip büzülmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
7218. Ezim ezim ezilmek :
(37,41,42).
7219. Ezip suyunu içmek :
(9,42).
7220. Eziyet çekmek :
(9,23,29,37,42).
7221. Eziyet çektirmek :
(29,37).
7222. Eziyet etmek :
(9,23,29,37).
7223. Eziyet vermek :
(23,29,37).

F

7224. Faaliyet göstermek :
(37,40).
7225. Faaliyete geçmek :
(37,42).
7226. Faaliyette bulunmak :
(9,37).
7227. Façasını aşağı almak/ bozmak :
(6,10,22,29,42) (argo).
7228. Fahiş faize bataklık müşteri :
(13,35,36,40).
7229. Faize vermek :
(9,37,40,42).
7230. Faka basmak :
(2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42) (argo).
7231. Faka takmaya ekini yok, at değirmeninde nöbet sorar:
(13,35,42).
7232. Fakir adam, hazır şeytan :
(13,35,36,40).
7233. Fal açmak :
(8,9,13,14,23,26,27,31,32,37,40,42).
7234. Fal tutmak :
(14,42).
7235. Falakaya çekmek/ vurmak, yatırmak, yıkmak :
(6,8,9,14,17,22,23,27,37,38,40,42).
7236. Falan festekiz/ fıstık, filan, feşmekân :
(2,6,9,11,13,21,22,23,29,35,37,39,40,42).

7237. Falcı değilim ya! :
(13,35,36,40,42).
7238. Falso basmak/ etmek, yapmak :
(29,35,37,42).
7239. Falso ses ęıkarmak :
(14,42).
7240. Fan fin fon etmek :
(6,9,22,23,37,38,42).
7241. Fani dđnya :
(29,35,37).
7242. Fanteziye kaçmak :
(9).
7243. Fare/ sığan deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna
kabak bağlamış :
(2,6,9,13,17,21,23,26,29,35,36,37,38,40,42).
7244. Fare/ sığan deliği bin akęe/ altın :
(6,17,22,23,25,26,35,36,37).
7245. Fare/ sığan dđsse başı yarılmak :
(6,9,13,14,17,22,23,25,35,36,37,38,40,41,42).
7246. Fare gibi kaçacak delik aramak :
(4,6,14,22,35,36,42).
7247. Fare kuyruğu gibi bıylık :
(26,42).
7248. Fareler cirit atmak/ oynamak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
7249. Fark atmak :
(8,29,32).
7250. Fark edilmek :
(2,6,11,22,25,29,30,33,34,38,39,40,42).
7251. Fark etmek :
(1,2,6,8,9,11,14,21,22,23,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
7252. Fark gđzetmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,23,29,37,38,39,40,42).
7253. Fark olunmak :
(6,17,23,29,37,42).
7254. Fark yapmak :
(6,8,17,22,42).
7255. Farkına varmak :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,25,29,31,32,33,37,38,39,40,41,42).
7256. Farkında olmak :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,23,29,32,37,38,39,40,41,42).
7257. Fart furt etmek :
(1,14,29,37,42).
7258. Fartası furtası olmamak :
(1,6,9,13,14,17,22,23,29,31,37,40,42).
7259. Farzı bırak sana Allah' ı gđstereyim! :
(3,7).
7260. Fasit daire :
(8,9,23,37).

7261. Fasulye gibi kendini nimetten saymak :
(2,4,8,9,13,14,17,18,20,21,23,25,28,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
7262. Fasulye mi dedin? :
(29,42).
7263. Fasulye sırtığı gibi :
(6,22,23,29,35,37,42).
7264. Fatiha okumak :
(1,6,8,9,14,17,22,29,37,42).
7265. Faydası dokunmak/ olmak :
(9,37).
7266. Fazla gelmek/ gitmek, kaçmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).
7267. Fazla havlayan köpek, sürüye kurt getirir :
(15).
7268. Fazla kaçırmak :
(6,14,22,29,32,37,38,39,42).
7269. Fazlalık etmek :
(9,23,29,37).
7270. Fazlası yok eksigi var :
(14,42).
7271. Feda olmak/ olsun :
(23,40).
7272. Fedakârlığa katlanmak :
(23,37).
7273. Felâh bulmak :
(6,9,17,22,23,37).
7274. Felâkete sürüklenmek :
(17,42).
7275. Felâketi bölüşmek :
(40,42).
7276. Felce uğratmak :
(2,6,8,9,18,21,22,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
7277. Feleğe baş eğmek :
(14).
7278. Feleğe küsmek :
(6,14,17,22,27,32,35,42).
7279. Feleği şaşmak :
(6,42).
7280. Feleğin çemberinden geçmek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7281. Feleğin damına düşmek :
(13,40,42).
7282. Feleğin germ ü serdini görmüş³⁵⁵ :
(2,11,17,35,42).
7283. Feleğin işine bak! :
(42).

³⁵⁵ germ ü serd : (Farsça) Sıcak ve soğuk; iyi ve kötü günler anlamında.

7284. **Feleğin sillesini yemek/ sillesine uğramak :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,33,35,36,37,38,39,40,42).
7285. **Feleğini şaşırmaq :**
(8,22,29,32,37).
7286. **Felek, kimine kavun yedirir kimine kelek :**
(14).
7287. **Felek Deli Mustafa'ya yâr olmadı :**
(7,35).
7288. **Felek yâr olursa :**
(2,6,14,22,29,30,35,37,38,39,40).
7289. **Felekle yıldızı barışmaq :**
(14,35).
7290. **Felekten bir gün/ gece çalmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,23,25,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
7291. **Felekten kâm almak :**
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,28,29,32,33,34,35,37,39,40,42).
7292. **Fellek sokmaq :**
(29,37).
7293. **Fellek fellek/ fellik fellik aramak/ dolaşmaq :**
(2,4,6,8,9,22,25,29,37,42).
7293. **Fellik fellik/ fellek fellek aramak/ dolaşmaq :**
(2,6,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
7294. **Felsefe yapmak :**
(2,4,8,9,18,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7295. **Fena bakmaq :**
(14,26,42).
7296. **Fena bulmaq :**
(9,11,13,14,37,40,42).
7297. **Fena değil/ sayılmaz :**
(6,22,29,42).
7298. **Fena etmek :**
(6,9,14,17,21,22,23,24,29,30,37,42).
7299. **Fena fena şeylere yormak :**
(13,39,40,42).
7300. **Fena gözle bakmaq :**
(2,4,6,9,13,14,17,21,22,23,29,37,38,40,42).
7301. **Fena günlere kalmak :**
(14).
7302. **Fena halde :**
(2,6,8,9,17,18,21,22,25,29,32,33,37,38,39,40,42).
7303. **Fena kalpli/ yürekli :**
(1,2,9,11,17,23,29,37,38,39,40,42).
7304. **Fena vurmaq :**
(29).
7305. **Fena yakalanmaq :**
(1,14,42).
7306. **Fena yapmak/ etmek :**
(2,6,8,11,21,23,29,37,38,39,40).

7307. Fena yerinden/ yerine vurmak :
(2,6,21,22,23,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
7308. Fenalık geçirmek/ gelmek :
(9,14,23,37,42).
7309. Fenasına gitmek :
(2,6,8,9,14,17,22,23,25,29,32,37,38,42).
7310. Fenaya çekmek/ yormak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,25,26,29,32,37,38,39,42).
7311. Fenaya sarmak :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,29,30,35,37,38,42).
7312. Fenaya varmak :
(13,14,22,40).
7313. Fener alayı :
(2,8,9,11,14,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7314. Fener çekmek :
(1,2,6,11,14,17,22,26,29,37,42).
7315. Feneri nerede söndürdün? :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
7316. Fenerle/ mumla aramak :
(14,26,42).
7317. Fenersiz yakalamak/ yakalanmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
7318. Feragat göstermek :
(17,23,32,37,42).
7319. Feragat sahibi :
(21,24,42).
7320. Ferdalara salmak³⁵⁶ :
(14,35).
7321. Feri kesilmek :
(29).
7322. Feriştahını şaşırmaq :
(29) (argo).
7323. Ferman buyurmak/ çıkarmak :
(9,23,37,42).
7324. Ferman çıkmak :
(8,14,32,42).
7325. Ferman dinlememek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
7326. Fermanlı deli :
(2,6,8,13,14,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
7327. Fersah fersah üstadını geçmek :
(6,9,13,14,22,35,40,42).
7328. Fertiği çekmek/ kırmak³⁵⁷ :
(2,4,6,7,8,10,12,13,14,21,22,23,29,30,37,40,42) (argo).
7329. Feryadı basmak :
(6,8,9,14,22,23,32,37,42).

³⁵⁶ ferdâ : (Farsça) Yarın, yarınki gün, ertesi gün.

³⁵⁷ fertik : (Almanca) Bir demir yolu terimidir. Gitmek, kaçmak, sıvışmak.

7330. Feryadı cihanı tutmak :
(14,42).
7331. Feryadı göklere ermek :
(14).
7332. Feryat ile figanı ayyuka çıkmak :
(13,14,32,35,40,42).
7333. Fes düştü, kel açıldı :
(13,35,40,42).
7334. Fesada vermek :
(9,29,37,42).
7335. Fesat çıkarmak/ karıştırmak, kaynatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
7336. Fesat kumkuması/ kutusu, ocağı, tohumu:
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,27,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
7337. Fesat kumkuması, ceneviz sandalı :
(35,36).
7338. Fesini/ külâhını havaya/ göğe atmak :
(2,6,14,18,22,26,29,35,37,39,42).
7339. Fetva almak/ çıkarmak, vermek :
(6,9,14,17,22,23,29,35,36,37,42).
7340. Fetvayı anlatışa göre vermek :
(13,35,36,40,42).
7341. Feveran etmek :
(9,23,37).
7342. Fıçı dibinden ayrılmamak :
(6,14).
7343. Fıkır fıkır etmek :
(32).
7344. Fıkır fıkır kaynamak :
(9,13,14,23,29,32,37,40).
7345. Fıldır fıldır aramak :
(13,14,31,42).
7346. Fıldır fıldır yüzüne bakmak :
(13,14,41).
7347. Fındık kabuğunu/ incir çekirdeğini doldurmamak:
(2,4,6,9,11,13,14,18,20,21,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
7378. Fındık altını :
(1,29,37).
7379. Fındık kırmak :
(6,22,23,29,37,42).
7380. Fındık kurdu gibi :
(1,2,8,11,13,14,21,22,23,27,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
7381. Fırça çekmek :
(6,9,21,22,23,25,29,37,42).
7382. Fırça yemek :
(6,22,29,42).
7383. Fırıldak çevirmek/ döndürmek :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).

7384. Fırıldak çiçeği :
(42).
7385. Fırıldak tazeler :
(27).
7386. fırın ekmek yemesi lâzım :
(6,17,22,29,37,42).
7387. Fırın süpürgesi :
(13,42).
7388. Fırsat aramak/ beklemek, gözlemek, kollanmak :
(6,9,14,20,22,23,29,30,32,37,41).
7389. Fırsat bilmek :
(6,9,17,22,23,29,32,37,42).
7390. Fırsat bu fırsat demek :
(1,6,13,14,21,22,29,40,42).
7391. Fırsat bulmak :
(6,9,14,17,22,29,32,37,42).
7392. Fırsat çıkmak/ düşmek :
(6,14,22,29,33,37,42).
7393. Fırsat düşünüşü :
(2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
7394. Fırsat gözlemek/ kollamak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,22,23,25,33,35,36,37,38,39,40).
7395. Fırsat vermek :
(6,8,9,14,22,23,29,32,37).
7396. Fırsat vermemek :
(9,29).
7397. Fırsat yoksulu/ düşünüşü :
(2,6,9,13,14,21,22,29,35,37,40,42).
7398. Fırsatı fevt etmemek :
(9,33,35,36,42).
7399. Fırsatı ganimet bilmek/ saymak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,26,29,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
7400. Fırsatı kaçırmak :
(8,14,17,29,37,42).
7401. Fırsatı öldürmek :
(14,42).
7402. Fırsatını düşürmek :
(8,23,37).
7403. Fırsattan istifade (etmek) :
(14,17,29,35,37,42).
7404. Fırtına çıkmak :
(37).
7405. Fırtına kopmak/ patlamak :
(6,9,14,22,23,29,37,42).
7406. Fırtınayı ucuz atlatmak :
(6,13,21,22,40,42).
7407. Fırs geçmek :
(29,35).

7408. Fısıltı gazetesi :
(8,9,11,17,29,32,37,42).
7409. Fıstıkî makam³⁵⁸ :
(2,6,8,9,14,17,22,28,29,34,35,36,37,38,42).
7410. Fıstık/ fit, fitil vermek :
(2,6,22,29,42).
7411. Fıtık olmak :
(6,8,17,22,29,32,37,42) (argo).
7412. Fi tarihinde³⁵⁹ :
(2,4,6,8,11,21,23,29,30,32,37,38,39,40,42).
7413. Fidan boylu :
(4,9,13,14,17,23,35,36,37,42).
7414. Fidy-e-i necat :
(9).
7415. Figan etmek :
(23,37).
7416. Figanı göklere çıkmak :
(14).
7417. Fiili bozuk :
(11,13,14,17,37,40,42).
7418. Fikir almak :
(2,6,8,9,11,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
7419. Fikir edinmek :
(9,14,23,29,31,37).
7420. Fikir gazetesi :
(42).
7421. Fikir işçisi :
(23,29,37,40,42).
7422. Fikir kaynağı :
(42).
7423. Fikir vermek :
(2,6,8,9,11,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,40,42).
7424. Fikir yormak :
(1,11,14,17,23,29,37,42).
7425. Fikir yürütmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7426. Fikri şaşmak :
(29).
948. Fikrinde/ aklında tutmak :
(17,42).
952. Fikrinden/ aklından, gönlünden, hatırlından,
kafasından geçmek :
(17,42).
7427. Fikrinden geçirmek :
(42).

³⁵⁸ fıstıkî : açık yeşil.

³⁵⁹ fi : Bu Arapça edat; içinde, bulunma bildirir. Eskiden

7428. Fikrini almak :
(14,29,37).
7429. Filan (oğlu) falan :
(2,6,9,14,22,29,37,40,42).
7430. Filan feşmekân/ fişmekân, fezteyiz :
(2,6,8,14,22,29,32,35,39,40,42).
7431. Film çevirmek :
(4,6,9,21,22,29,32,37,42) (argo).
7432. Film kopmak :
(6,22,29,42) (argo).
7433. Film olmak :
(29).
7434. Film oynatmak :
(9,37).
7435. Filme almak :
(29).
7436. Filmleri yakmak :
(42).
7437. Filozof adam :
(14,42).
7438. Fincancı katırlarını ũrkũtmek³⁶⁰ :
(1,2,3,4,6,7,8,9,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
7439. Fink atmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,41,42).
7440. Firara kadem basmak :
(2,6,14,22,29,30,37,38,42).
7441. Firavun kesilmek :
(14).
7442. Fire vermek :
(2,6,8,9,13,17,18,21,22,23,25,30,31,32,37,38,39,40,42).
7443. Firenk icadı :
(14,42).
7444. Fiske dokundurmak/ kondurmak :
(14,29,31,42).
7445. Fiske fiske kabarmak :
(9,23,37).
7446. Fiskos etmek :
(6,9,13,21,22,23,24,31,37,38,40,42).
7447. Fişek atmak :
(6,9,13,14,22,23,25,29,37,40,42) (argo).
7448. Fişek salıvermek/ sokmak :
(9,13,29,37,40,42).
7449. Fişi çekmek :
(29).
7450. Fişini tutmak :
(37).

7451. Fit koymak :
(30,42).
7452. Fit olmak :
(1,2,4,6,9,11,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42) (argo).
7453. Fit/ fitne sokmak :
(14,29,37,42).
7410. Fit/ fıstık, fitil vermek :
(1,2,6,9,11,13,14,18,21,22,23,23,25,27,29,37,38,39,40,42).
7454. Fitil almak :
(11,13,14,25,26,29,31,32,42).
7455. Fitil fitil burnundan gelmek :
(2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,31,35,36,37,38,39,40,41,42).
7456. Fitil gibi olmak :
(2,4,6,8,9,11,21,22,23,24,29,30,32,37,40,42) (argo).
7410. Fitil/ fıstık, fit vermek :
(1,4,6,8,9,14,17,22,29,31,32,37,42).
7457. Fitili alırken mumu söndürmek :
(17,35,36,42).
7458. Fitili almak :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,27,29,35,36,37,38,39,40,42).
7459. Fitili yutmak :
(14,35,36,42).
7460. Fitne çıkarmak :
(14,42).
7461. Fitne düzmek :
(14,42).
7462. Fitne fücür³⁶¹ :
(1,2,6,8,9,11,13,14,21,22,29,32,37,38,40,42).
7463. Fitne kaynatmak/ koparmak, kopmak :
(14).
7464. Fitne kumkuması (cincime karpuzu):
(8,14,29,35,36,37,42).
7465. Fitne salmak :
(14,42).
7453. Fitne/ fit sokmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,28,29,34,37,38,39,42).
4187. Fiyaka/ caka, çalım, kurum satmak/ yapmak :
(2,4,6,8,9,10,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42) (argo).
7466. Fiyakayı bozmak :
(14,26,42).
7467. Fiyasko vermek :
(9,14,29,37,42).
5517. Fiyat/ değer biçmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39).
7468. Fiyat düşürmek :
(9).
7469. Fiyat kırmak :
(2,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,29,32,37,38,39,40,42).

³⁶¹ fücür : (Arapça) Günah işleyen anlamında kullanılmıştır.

7470. Fiyat vermek :
(2,6,11,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
7471. Fiyatını bulmak :
(26).
7472. Fiyatını dondurmak :
(40,42).
7473. Fol yok yumurta yok :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,19,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
7474. Fora etmek :
(1,6,9,14,21,22,23,24).
7475. Formda olmak :
(37).
7476. Formdan düşmek :
(37).
7477. Formunu korumak :
(37).
7478. Formül aramak :
(6,9,22,25,42).
7479. Formül bulmak :
(6,9,21,22,24,29,42).
7480. Fors yapmak :
(42).
7481. Forsu kalmamak :
(21,24,42).
7482. Forsu kırılmak :
(13,40,42).
7483. Forsu geçmek :
(32).
7484. Fos çıkmak :
(6,8,9,22,29,32,38,42).
7485. Fosur fosur içmek :
(6,22,29,37,42).
7486. Fotoğrafını çekmek :
(9,37).
7487. Fotoğrafını meydana çıkarmak :
(42).
7488. Foyası meydana çıkmak :
(1,2,3,4,6,7,8,9,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,
30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
7489. Frenleri boşalmak :
(9,42).
7490. Frikik yakalamak :
(37).
7491. Fukara/ öksüz babası :
(2,4,6,9,13,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,42).
7492. Fukara keşkülü gibi :
(16).
7493. Funda demir etmek :
(21,24).

7494. Fücçeten gitmek :
(23,29,37).
7495. Fülûs-ü ahmere muhtaç³⁶² :
(2,6,9,14,22,35,36,37,40,42).
7496. Fütur etmemek :
(1,6,17,22,23,29,30,36,37,40,42).
7497. Fütur getirmek³⁶³ :
(6,13,14,17,22,23,24,29,35,37,42).
7498. Fütur getirmemek :
(2,11,14,21,28,29,30,32,34,36,42).

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

362 fülûs: (Arapça) Bakır para.
363 fütûr : (Arapça) Gevşeklik.

G

7499. Gacır gucur etmek :
(37).
7500. Gaddar olmak :
(23,37).
7501. Gaf yapmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,29,31,32,37,38,39,40,42).
7502. Gafil avlamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,34,35,36,
37,38,39,40,41,42).
7503. Gafil baş, düşmana eş/ aş :
(13,36,40,42).
7504. Gafil davranmak :
(6,14,17,42).
7505. Gafile kelam, nafile kelam :
(13,35,40).
7506. Gaflet basmak :
(2,6,8,9,14,16,17,18,21,22,24,29,30,32,33,34,35,37,38,39,42).
7507. Gaflet içinde olmak :
(9,14).
7508. Gaflet perdesi :
(14,16).
7509. Gaflet uykusuna dalmak :
(9,14,42).
7510. Gaflet uykusundan uyanmak :
(14).
7511. Gaflete düşmek :
(14,23,29,40,42).
- 4098.** Gagasından/ burnundan yakalanmak/ tutmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
7512. Gagayı ıslatmak :
(6,22,29,42) (argo).
7513. Gagayı kısmak :
(6,22,29,42) (argo).
7514. Gaillesi/ işi başından aşmak/ aşkın olmak :
(35,41,42).
7515. Gaipten haber vermek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,22,23,29,34,37,38,39,40,42).
7516. Gaipten ses gelmek :
(17).
7517. Galebe çalmak/ etmek :
(2,4,6,8,9,11,17,21,22,23,29,30,32,37,38,41,42).
7518. Galeyan etmek :
(2,6,22,37).
7519. Galeyana gelmek/ getirmek :
(6,8,9,14,22,32,37,42).
7520. Galiba kız doğdu :
(1,14,17,42).

7521. Galip edalı mağlup :
(42).
7522. Gam almamak :
(42).
7523. Gam çekmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,33,34,35,37,38,
39,40,41,42).
7524. Gam dağıtmak :
(14,26,41,42).
7525. Gam tutmaz, tasasız Raziye :
(13,36,40,42).
7526. Gam yemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,33,34,35,37,
38,39,40,42).
7527. Gamgaya karışmak :
(17,42).
7528. Gamze oku :
(14).
7529. Gani gani rahmet okumak³⁶⁴ :
(14,32,37,42).
7530. Gani gönüllü :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,29,30,32,37,38,39,40,42).
7531. Ganîmet bilmek :
(14,42).
7532. Ganisi olmak :
(1,29).
7533. Gar eylemek :
(17).
7534. Garanti etmek :
(9,37,42).
7535. Garantisi olmak/ var :
(29) (argo).
7536. Garaz bağlamak :
(8,9,14,29,32,37,42).
7537. Garazsız ivazsız³⁶⁵ :
(9,14,37).
7538. Gargara yapmak :
(9,29,37).
7539. Gargaraya gelmek/ getirmek :
(2,6,8,9,14,22,23,25,28,29,30,32,34,37,39,39,40,42) (argo).
7540. Garibine gitmek :
(8,14,29,37,42).
7541. Garip çingenenin nesine gerek, gümüslü zurna :
(13,35,36,40,42).
7542. Garip ilin şenliği :
(14,42).
7543. Gariplik çökmek :
(14).

³⁶⁴ gani : (Arapça) Bol, zengin.

³⁶⁵ ivaz : bir şeye karşılık verilen ya da alınan şey.

7544. Gark olmak :
(9,23,29,37,42).
7545. Gâvur etmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
7546. Gâvur eziyeti :
(6,8,9,14,22,29,32,37,42).
7547. Gâvur icadı :
(14,17,29,37,42).
7050. Gâvur/ eşek, katır, keçi inadı :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,32,35,36,37,39,40,42).
7548. Gâvur olmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
7549. Gâvur orucu gibi uzamak :
(4,6,9,13,14,17,22,23,29,37,40,42).
7550. Gâvur ölüsü gibi :
(4,5,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,32,37,40,42).
7551. Gâvura/ papaza kızıp, oruç yemek/ perhiz bozmak : (1,2,4,6,8,9,13,14,21,22,23,29,30,35,37,38,39,40,42).
7552. Gâvurdan dönme, sonradan görme :
(14,35).
7553. Gâvurdan vefa, zehirden şifa :
(13,35,36,40).
7554. Gâvurluğu tutmak :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
7555. Gâvurluk etmek :
(6,9,22,23,29,37,42).
7556. Gayret almak :
(6,22,29,37,42).
7557. Gayret dayıya düştü :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,32,36,37,38,39,40,41,42).
7558. Gayret etmek :
(6,9,22,37).
7559. Gayret kemerini kuşanmak :
(16,41,42).
7560. Gayret kuşağı bağlamak :
(14).
7561. Gayrete gelmek :
(6,9,14,17,22,23,37,42).
7562. Gayreti elden bırakmamak :
(6,17,22,42).
7563. Gayreti idraki kadar olmak :
(42).
7564. Gayretine dokunmak :
(1,2,4,6,9,14,16,17,21,22,23,29,37,38,39,42).
7565. Gayretini gütmek :
(14,31,42).

7566. **Gayya kuyusu³⁶⁶ :**
(2,4,6,8,17,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
7567. **Gaz kesmek :**
(6,21,22,42) (argo).
7568. **Gaza basmak :**
(6,8,21,22,29,37,42) (argo).
7569. **Gazaba gelmek :**
(6,8,9,17,22,23,32,37,42).
7570. **Gazaba uğramak :**
(6,8,9,17,22,31,32,37,42).
7571. **Gazel okumak/ söylemek :**
(2,6,8,9,11,13,14,21,22,23,24,25,28,30,34,37,38,39,40,42).
7572. **Gazete çıkarmak :**
(10,11) (argo).
7573. **Gaziler helvası :**
(9,17,23,36,42).
7574. **Gazoz ağacı :**
(10,23,29,37,42) (argo).
7575. **Gebe bırakmak/ kalmak :**
(8,9,11,25,29,31,32,37,42) (argo).
7576. **Gece baskını :**
(31,42).
7577. **Gece gözü, kör gözü :**
(4,9,13,23,37,42).
7578. **Gece gündüz dememek :**
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).
7579. **Gece gündüz :**
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,33,39,42).
7580. **Gece hayatı :**
(23,37,40,42).
7581. **Gece işçisi :**
(23,29,37,42) (argo).
7582. **Gece kadısı :**
(27).
7583. **Gece kâim, gündüz saim :**
(6,17,22,33,35,36,42).
7584. **Gece kuşu :**
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,42).
7585. **Gece muma, gündüz güne zararı var :**
(17,35,42).
7586. **Gece silâhlı, gündüz külâhlı :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
7587. **Gece yatısına gitmek :**
(9,11,14,31,37,42).
7588. **Geceli gündüzlü :**
(2,6,8,9,11,14,22,29,30,37,39,42).
7589. **Gecelik külâhıma anlat :**
(13,17,42).

³⁶⁶ **gayya** : (Arapça) Dinî inanışa göre cehennemdeki bir kuyu.

7590. Gecesi gündüzü belli olmamak :
(14,42).
7591. Geceyi gündüze katmak :
(2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,
41,42).
7592. Geç efendim :
(17,29,42).
7593. Geç kalmak :
(9,17,37,42).
7594. Geç olsun da, güç olmasın :
(13,17,23,36,37,40,41,42).
7595. Geç yiğidim geç (demek) :
(2,7,14,21,26,29,30,35,38,42).
7596. Geçer akçe :
(2,6,8,13,14,17,19,21,22,23,24,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,
40,41,42).
7597. Geçerli olmak :
(6,9,22,38,42).
7598. Geçim derdi :
(9,14,23,37,42).
7599. Geçim dünyası :
(8,32,37,42).
7600. Geçim kapısı :
(2,6,8,9,18,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7601. Geçim kaygısı/ sıkıntısı çekmek :
(23,37,42).
7602. Geçim yolu :
(2,6,8,9,14,21,22,23,25,29,30,37,38,39,40,42).
7603. Geçimini sağlamak :
(24,42).
7604. Geçinip gitmek :
(6,8,9,14,17,22,23,25,32,37,42).
7605. Geçinmeye gönlü olmamak/ yok ki adını öğrensin
: (6,17,22,37,42).
7606. Geçinmeye gözü/ niyeti olmamak :
(14).
7607. Geçit vermek :
(14,17,23,37,41,42).
7608. Geçit yeri :
(27).
7609. Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni³⁶⁷ :
(5,7,15,35,36,37).
7610. Geçmiş olmak :
(1,2,4,6,17,21,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7611. Geçmişine okumak :
(6,13,21,22).
7612. Geçmişine rahmet :
(14,17).

7613. Geçmişine yandığım :
(42).
7614. Geçmişlerini karıştırmak :
(4,6,14,17,21,22,23,24,29,32,37,42).
7615. Geçti Bor'un pazarı (sür eşeğini Niğde'ye) :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,20,21,22,23,24,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
7616. Geçti bülbül, geçti gül; ister ağla, ister gül :
(13,36,40).
7617. Geçtim çerezimden üstüme pisleme :
(30,42).
7618. Gedik açmak :
(2,6,9,11,17,18,22,25,29,30,32,37,38,39,42).
7619. Gedik kapmak :
(2,11,14,23,37,42).
7620. Gedik kapamak :
(4,6,9,21,22,23,29,32,37).
7621. Gedikleri tıkamak :
(6,9,17,22,23,29,32,37,42).
7622. Gel de anlat :
(13,40).
7623. Gel gelelim (çam kertmesine):
(1,2,4,6,8,11,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,42).
7624. Gel git akıllı :
(4,42).
7625. Gel keyfim gel! :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,21,22,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7626. Gel zaman, git zaman :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
7627. Gelberi etmek :
(10,29,37,42) (argo).
7628. Geldi gitti tahtasına döndü :
(14,17,42).
7629. Geldi kafiye/ Safiye, gitti Safiye/ kafiye :
(3,7,35).
7630. Geldiğin yer şen, gittiğin yer harap :
(42).
7631. Gele atmak :
(42).
7632. Geleceği varsa, göreceği de var :
(2,8,9,13,17,21,22,23,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
7633. Gelelim bamyanın faziletine :
(7).
7634. Gelelim ma nahnü fihimize :
(7).
7635. Gelen ağam/ paşam, giden paşam/ ağam :
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
7636. Gelin almak :
(9,14,37).

7637. Gelin arabasına atlamak :
(42).
7638. Gelin ata bindi ya nasip! :
(7,35,36).
7639. Gelin güvey olmak :
(4,9,14,17,23,35,36,37,40,42).
7640. Gelin hamamı :
(27,37).
7641. Gelin havası :
(1,11,31,37,42).
7642. Gelin odası gibi :
(13,14,35,36,40,42).
7643. Gelin parası :
(27).
7644. Gelin teli :
(27,37).
7645. Gelin yazmak :
(37).
7646. Gelinlik etmek/ tutmak :
(23,29,37).
7647. Gelinlik kız olmak :
(42).
7648. Gelip çatmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,33,34,35,
37,38,39,40,41,42).
7649. Gelip dayanmak :
(29,37).
7650. Gelip geçmek :
(29,37).
7651. Gelirse hane boş, gelmezse daha hoş :
(2,6,17,22,29,30,38,42).
7652. Gelmemişe dönmek :
(14).
7653. Gelmesiyle gitmesi bir olmak :
(6,13,21,22,36,40,42).
7654. Gelmiş geçmiş :
(29,37).
7655. Gem almak :
(6,9,11,17,22,23,26,37,42).
7656. Gem almamak :
(2,6,8,11,13,14,18,21,22,23,25,27,29,30,32,33,35,36,37,38,40,42).
7657. Gem vurmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,27,29,30,32,35,37,38,39,
41,42).
7658. Gemi aslanı :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,22,23,25,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
7659. Gemi azya almak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,
37,38,39,40,41,42).
7660. Gemi karaya oturmak :
(37).

7661. Gemini gevmeek :
(29).
5964. Gemini/ dizgini kısmak :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,29,32,37,39,42).
7662. Gemisi şapa/ karaya oturmak :
(4,9,13,14,17,22,23,29,32,35,37,40,42).
7663. Gemisini kurtaran kaptan :
(9,13,14,23,35,37,40,41,42).
7664. Gemisini yürütmek :
(2,6,8,9,11,18,21,22,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
7665. Genç irisi :
(1,2,6,9,14,17,22,23,28,29,30,34,38,39,42).
7666. Genç saçların savrulduğu yerler :
(42).
7667. Gençliğine doyamamak :
(14,31).
7668. Geniş bir nefes/ soluk almak :
(2,4,6,9,13,17,18,21,22,23,25,26,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
7669. Geniş gönüllü :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,23,24,29,31,37,38,39,42).
7670. Geniş karınlı :
(8,42).
7671. Geniş mezhepli :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,29,30,37,38,42).
7672. Geniş yürekli:
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,23,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
7673. Genizden konuşmak :
(9,14,17,23,37,42).
7674. Gerdan kırmak :
(4,9,11,14,23,29,31,33,37).
7675. Gerdan süpürgesi :
(6,22) (argo).
7676. Gerdeğe girmek/ komak :
(1,9,11,14,31,37,42).
7677. Gereği düşünölmek :
(9,23,29,37).
7678. Gereğini yerine getirmek :
(29).
7679. Gerek görmek :
(23,37).
7680. Geri basmak :
(6,17,22,23,24,29,37,42).
7681. Geri çekilmek :
(2,6,9,22,23,24,28,29,34,37,38,39,40).
7682. Geri çevirmek :
(6,8,9,11,21,23,24,29,31,32,37,38,39,40,41,42).
7683. Geri dönmek :
(2,9,17,23,29,30,31,33,37,38,39,40,42).

7684. Geri durmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
7685. Geri gitmek :
(9,23,29,31,37).
7686. Geri göndermek :
(9,37).
7687. Geri hizmet :
(2,6,8,9,11,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
7688. Geri kafalı/ fikirli :
(2,6,8,9,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
7689. Geri kalmamak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,29,30,31,33,37,38,39,42).
7690. Geri komak/ komamak :
(6,11,17,22,31,37,42).
7691. Geri tepmek :
(6,8,9,22,32,37,42).
1677. Geride/ arkada kalanlar :
(2,29,38,39,42).
7692. Gerideki köprüleri yıkmak :
(42).
7693. Geriden geriye :
(2,6,8,9,11,17,21,22,23,29,38,39,42).
7694. Gerile gerile :
(2,9,21,23,28,29,30,34,37,38,39,42).
7695. Gerin gerin gerilmek :
(41,42).
7696. Gerisi Aydın havası :
(42).
7697. Gerisin geri (gitmek) :
(2,6,8,9,11,22,29,33,37,39,42).
7698. Gerisini sen getir :
(29).
7699. Geriye bırakmak :
(37).
7700. Geriye sayma/ sayış :
(42).
7701. Geriye yürüme :
(37).
4696. Gerize/ çamura, çirkefe taş atmak/ bulaşmak :
(4,11,13,23,29,37,42).
7702. Gevezelik etmek :
(9,23,37).
7703. Geviş getirmek :
(9,11,14,23,37,42).
7704. Gevrek gevrek gülmek :
(1,6,9,14,22,23,29,42).
7705. Gevşek ağızlı :
(4,6,14,22,23,25,29,37,42).
7706. Geyik etine girmek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,22,23,29,30,37,38,40,42).

7707. Geyik kırkımında :
(17,23,29,37).
7708. Geyik muhabbeti :
(8,29,42) (argo).
7709. Geyikçi hoca :
(42).
7710. Geze almak :
(42).
7711. Gezip durmak :
(40,42).
7712. Gezip tozmak :
(1,2,6,8,9,17,22,23,29,30,32,33,37,39,42).
7713. Geziye çıkmak :
(23,37).
7714. Gıcık almak/ kapmak, olmak :
(6,8,9,22,23,29,30,32,37,42).
7715. Gıcık etmek :
(6,10,22,29,30,37,42) (argo).
7716. Gıcık tutmak :
(2,6,8,9,21,22,24,29,30,37,38,39,40,42).
7717. Gıcık vermek :
(2,4,6,8,9,10,11,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42) (argo).
7718. Gıcıklık etmek/ yapmak :
(29).
7719. Gıcır gıcır :
(11,14,23,29,42).
7720. Gıcırı bükme, boş lâkırdı :
(2,9,14,23,26,29,31,35,37,42).
7721. Gık dedirtmemek :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,31,37,38,39,40,42).
7722. Gık dememek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
7723. Gıkı çıkmamak :
(6,8,22,32,37,42).
7724. Gına gelmek/ getirmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
7725. Gır atmak :
(9,29,37) (argo).
7726. Gır geçmek :
(1,9,13,14,17,37,42).
7727. Gır kaynatmak :
(9,14,17,29,37,42).
5333. Gırgır/ dalga, matrak, maytap, tünel geçmek :
(2,6,7,8,10,11,13,22,23,25,29,31,32,34,37,40,42) (argo).
7728. Gırgıra/ maskaraya, maytaba almak/ getirmek :
(2,6,8,9,10,21,22,28,29,30,34,37,38,39,40,42) (argo).
7729. Gırla gitmek :
(2,6,8,9,14,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

- 3704.** Gırtlacağına/ boğazına basmak/ sarılmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
- 7730.** Gırtlacağına düşkün :
(1,14,23,29,37).
- 7731.** Gırtlacağına kadar batmak :
(14,29,37,42).
- 3711.** Gırtlacağına/ boğazına kadar borca girmek/ batmak :
(6,22,24,39,41).
- 7732.** Gırtlacağına kadar borcu olmak/ var :
(2,8,9,17,18,20,21,25,30,32,35,38,40,42).
- 3721.** Gırtlacağından/ boğazından kesmek :
(2,4,6,8,9,13,17,22,23,25,29,30,37,38,39,40,42).
- 7733.** Gırtlacağını sıkamak :
(14,42).
- 7734.** Gırtlacağını yırtmak :
(14,42).
- 7735.** Gırtlığının derdine düşmek :
(13,40,42).
- 3683.** Gırtlak/ boğaz derdi :
(6,8,22,32,42).
- 3771.** Gırtlak gırtlacağı/ boğaz boğaza gelmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
- 7736.** Gibisine gelmek/ getirmek :
(1,2,9,14,17,29,32,37,42).
- 7737.** Gider ayak :
(1,13,14,26,27,35,37,40,42).
- 7738.** Gidip de geri gelmek :
(42).
- 7739.** Gidip gidip gelmek :
(2,6,22,29,38,39,42).
- 7740.** Gidiş o gidiş :
(1,6,8,9,14,17,21,22,24,29,32,35,42).
- 7741.** Gidişini beğenmemek :
(6,13,14,17,21,22,25,40,42).
- 7742.** Girdisi çıktısı :
(1,8,14,21,22,23,28,29,34,35,36,37,38,39,42).
- 7743.** Girecek delik aramak :
(6,22,23,29,37,42).
- 7744.** Giren çıkan :
(42).
- 7745.** Girintisini çıkıntısını bilmek :
(41,42).
- 7746.** Girip çıkmak :
(6,9,22,29,37,42).
- 7747.** Girmediği bir Gerede zindanı kalmış (onda da altı ay eğlenmiş) :
(2,6,17,22,29,30,35,36,38,42).
- 7748.** Girye bana, hande sana :
(13,35,36,40,42).

7749. Gitti ağalar paşalar, itlere kaldı köşeler :
(4,6,22,42).
7750. Gitti de geldi :
(1,6,9,17,22,23,29,37,42).
7751. Gitti gider (dahi gider) :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,29,35,36,37,38,39,42).
7752. Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm, Azrail ettiğini
bulsun :
(13,35,40,41,42).
7753. Giydiği yakışırken, eller bakışırken :
(2,6,22,29,37,38,40,42).
7754. Giydirip kuşatmak :
(29,31,37).
7755. Giyim kuşama dikkat etmek :
(42).
7756. Giyim(i) kuşamı yerinde :
(1,2,6,9,13,14,17,22,23,29,31,37,39,40).
7757. Giyimli kuşamlı :
(9,11,29,37,38,39,40,42).
7758. Giyinip kuşanmak :
(6,14,22,29,37,42).
7759. Gizli din taşımak :
(2,6,8,14,17,22,23,29,37,38,42).
7760. Gizli kapaklı :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,29,30,31,32,37,38,39,40,41,42).
7761. Gizli sevda :
(14,42).
7762. Gizli sıtma :
(6,9,13,14,17,22,23,29,35,36,42).
7763. Gizli tutmak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,42).
7764. Gizliden gizliye :
(2,6,8,9,18,22,29,32,37,38,39,42).
7765. Gizlisi kapaklısı olmamak :
(8,18,32,42).
7766. Göbeği biriyle bağlı/ beraber kesilmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,30,32,37,38,40,42).
7767. Göbeği çatlama :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,
39,40,42).
7768. Göbeği düşmek :
(2,6,9,21,22,29,31,37,38,39,42).
7769. Göbeği sokakta kesilmek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,22,23,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
7770. Göbeğinden işetmek :
(10,11,14,35) (argo).
7771. Göbeğine taş bağlamak :
(14).
7772. Göbeğini kesmek :
(14,29,37,42).

7773. Göbek adı :
(2,8,9,11,13,14,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
7774. Göbek atmak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,26,29,32,37,38,39,40,41,42).
7775. Göbek bağı :
(21,37,42).
7776. Göbek bağlamak/ salmak, salıvermek :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,29,30,32,37,38,39,40,42).
7777. Göbek çalkalamak/ çalkamak :
(2,6,14,22,29,38,39,40,42).
7778. Göbek havası :
(2,6,9,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
7779. Göç borusu çalmak :
(35).
7780. Göçüp gitmek :
(6,22,29,37,41,42).
7781. Göğe merdiven dayamak/ kurmak :
(2,6,8,13,14,17,22,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
7782. Göğe/ göklere ser çekmek :
(13,42).
7783. Göğsü daralmak/ sıkışmak :
(6,9,22,29,37,42).
7784. Göğsü kabarmak :
(1,2,4,6,8,11,14,18,21,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
7785. Göğsünü gere gere :
(1,2,6,8,9,14,21,22,23,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
7786. Göğsünü siper/ kalkan etmek :
(14).
7787. Göğün muslukları açılmak :
(14,35).
7788. Göğüs bağı açık :
(6,9,14,22,26,29,37,42).
7789. Göğüs darlığı :
(37,42).
7790. Göğüs/ iç geçirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
7791. Göğüs germek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,41,42).
7792. Göğüs göğüse gelmek :
(2,9,14,29,23,35,36,38,39,41,42).
7793. Göğüs kabartmak :
(9,14,17,27,35,36,41,42).
7794. Göğüs kavuşturmak :
(6,17,22,42).
7795. Göğüs tahtası :
(14,35,42).
7796. Göğüs vermek :
(14,31,41,42).

7797. Gök delinmek :
(6,22,23,29,37,42).
7798. Gök demir, yer bakır :
(13,35,36,40,42).
7799. Gök gibi gürleyip, şimşek gibi çakmak :
(13,35,36,40).
7800. Gök gözlü :
(1,8,9,11,14,23).
7801. Gök güremeden Allah Allah dememek :
(35,36,42).
7802. Gök kandil sarhoş :
(35,42).
7803. Gök keçinin gök kulağı :
(35).
7804. Gökçe baylık bir aylık :
(35,36).
7805. Göklere çıkarmak/ uçurmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
7806. Göklere çıkmak :
(6,17,22,29,37,42).
7807. Göklere el açmak :
(14,42).
7808. Göklere ermek :
(14,42).
7782. Göklere/ göğe ser çekmek :
(13,14).
7809. Göklere uçmak :
(14,42).
7810. Göklerin yedinci katı :
(14,42).
7811. Gökte ararken yerde/ yolda bulmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
7812. Gökte yıldız ararken, yerdeki çukuru görmemek :
(4,13,35,40,42).
7813. Gökteki buluttan nem kapmak :
(14).
7814. Gökteki yıldızla akçe diye kement atmak :
(14,17,35,36,42).
7815. Gökten inmek :
(14,31).
7816. Gökten zembille inmek :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,25,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7817. Gökyüzünde saray kurmaya çalışmak :
(42).
7818. Gölge düşürmek :
(2,6,8,9,14,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41).

7819. Gölge etme başka ihsan istemem³⁶⁸ :
(5,7,12,13,15,35,40).
7820. Gölge etmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,
38,39,40).
7821. Gölgede bırakmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,41).
7822. Gölgesi altında yaşamak :
(6,14,18,21,22,25,29,35,38,39,40).
7823. Gölgesi yetişememek :
(14).
7824. Gölgesinden korkmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,
38,39,40,41).
7825. Gölgesine sığınmak :
(14).
7826. Gölgesiz kavak ağacı :
(13,14,35,36,42).
7827. Gömgök deli kılmak :
(14).
7828. Gömgök kesilmek :
(14).
7829. Gömgök tere batmak :
(14).
7830. Gömleği kalın :
(42).
7831. Gömlek değiştirmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,29,30,35,37,38,40,42).
7832. Gömlek eskitmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,23,29,30,31,37,38,39,40,42).
7833. Gömlekten geçirmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,23,29,31,37,40,42).
7834. Gönlü açılmak :
(9,14,21,26,37,42).
7835. Gönlü akmak/ ilişmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,29,30,33,37,38,39,40,42).
7836. Gönlü alçağa akmak :
(14,26).
7837. Gönlü bol olmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,29,32,33,37,38,39).
7838. Gönlü/ midesi bulanmak :
(1,2,6,9,11,14,17,22,25,33,37,38,39,42).
7839. Gönlü büyük olmak :
(4,8,14,33).
4419. Gönlü/ canı çekmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,23,25,26,29,32,37,38,39,42).
7840. Gönlü çelinmek :
(1,2,6,9,14,17,22,29,37,38,39,42).

³⁶⁸ Sinoplu Yunan filozofu Diyojen (M.Ö.413-327), bu sözü
Büyük İskender'e söylemiştir.

7841. Gönlü çökmek :
(6,17,22,29,37,42).
7842. Gönlü/ içi, yüreği daralmak/ sıkılmak :
(14).
7843. Gönlü düşmek :
(14).
7844. Gönlü el almak :
(14,42).
7845. Gönlü ferah olmak :
(14,42).
7846. Gönlü (gözü) gani :
(1,2,4,6,8,11,14,17,22,23,29,30,37,42).
7847. Gönlü gözü açılmak :
(6,14,17,22,35,42).
7848. Gönlü gözü tok :
(6,14,24,28,29,34,37,38,41).
7849. Gönlü ısınmak :
(13,14,40,42).
7850. Gönlü ile oynamak :
(1,2,6,11,14,17,21,22,29,30,37,38,39,42).
7851. Gönlü kabarmak :
(42).
7852. Gönlü/ hatırı kalmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
7853. Gönlü kanmak :
(1,6,14,17,22,37,38,42).
7854. Gönlü/ içi kararmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,21,22,27,29,30,32,37,38,39,42).
7855. Gönlü katı :
(14,42).
7856. Gönlü kaymak :
(1,6,14,22,29,37,42).
7857. Gönlü olmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,31,32,33,37,38,39,40,41,42).
7858. Gönlü paslanmak :
(14,42).
7859. Gönlü rahat olmak :
(42).
7860. Gönlü razı olmak :
(6,9,22,29,37,42).
7861. Gönlü şâd olmak :
(14,42).
7862. Gönlü takılmak :
(1,2,6,14,17,21,22,29,38,39,42).
7863. Gönlü tez :
(1,4,11,14,42).
7864. Gönlü yanmak :
(14).
7865. Gönlü yatmak :
(41,42).

7866. Gönlü yufka :
(14,27,42).
7867. Gönlü zengin :
(29,37,).
7868. Gönlüm yoktur vermeye un sererim örmeye :
(42).
7869. Gönlümün sultanı :
(13,42).
7870. Gönlünce yaşamak :
(14).
7871. Gönlünde cehennem ateşi kaynarken/ yanarken,
yanağı gül açmak :
(13,40,42).
7872. Gönlünde taht kurmak/ yer etmek :
(14).
952. Gönlünden/ aklından, fikrinden, hatırlından,
kafasından geçmek/ geçirmek :
(2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,
40,42).
7873. Gönlünden kopmak :

(6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
7874. Gönlüne bir ok saplanmak :
(13,35,40,42).
7875. Gönlüne danışmak :
(35).
7876. Gönlüne/ içine, kalbine doymak :
(4,6,8,9,14,17,22,23,29,32,37).
7877. Gönlüne/ kalbine göre :

(2,4,6,7,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40).
7878. Gönlüne girmek :
(14,35,42).
7879. Gönlüne od bırakmak :
(14,42).
7880. Gönlüne su serpmek :
(17,42).
7881. Gönlünü akıtmak :
(14).
7882. Gönlünü almak :
(1,8,9,14,32,33,41,42).
7883. Gönlünü avlamak/ çelmek, kapmak :
(1,2,6,8,13,14,17,21,22,29,32,37,38,41,42).
7884. Gönlünü avutmak :
(14).
7885. Gönlünü bağlamak :
(14).
7886. Gönlünü çalmak :
(42).
7887. Gönlünü etmek/ yapmak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,25,29,31,32,37,38,39,40,42).

7888. Gönlünü/ hatırını hoş etmek/ tutmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,25,29,30,32,33,35,37,38,39,40,42).
7889. Gönlünü karartmak :
(23,29,31).
7890. Gönlünü kazanmak :
(17,22,42).
7891. Gönlünü kemirmek :
(14,42).
7892. Gönlünü oynatmak :
(14).
7893. Gönlünü parçalamak :
(14).
7894. Gönlünü pazara çıkarmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,22,23,29,37,38,39,40,42).
7895. Gönlünü serin tutmak :
(6,22,23,29,37,42).
7896. Gönlünü yakmak :
(14,42).
7897. Gönlünün arzusuna tâbi olmak :
(13,35,40,42).
7898. Gönlünün dümeni bozuk olmak :
(2,6,9,13,14,17,20,22,29,30,35,37,38,40,42).
7899. Gönlünün perdelerini açmak :
(13,42).
7900. Gönül açıklığı :
(14,17,42).
7901. Gönül/ iç açmak :
(1,2,6,9,14,17,21,22,23,29,31,33,37,38,39,40,42).
7902. Gönül adamı :
(42).
7903. Gönül akıtmak :
(6,11,14,22,29,37,42).
7904. Gönül alçaklığı :
(6,14,22,38,39,42).
7905. Gönül aldirmek :
(13,14).
7906. Gönül/ hatır almak :
(4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,34,35,
36,37,38,39,40,42).
7907. Gönül altında kalmak :
(14).
7908. Gönül avlamak :
(14,17,26,37,38,42).
7909. Gönül avutmak :
(9,14,42).
7910. Gönül azabı :
(14,17,35,36,42).
7911. Gönül bağı :
(1,8,9,11,14,23,29,32,37,42).

7912. Gönül bağlamak :
(2,4,6,9,11,13,14,21,22,26,28,29,30,33,35,37,39,40,41,42).
7913. Gönül belâsı :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,23,29,35,36,37,38,39,40,41,42).
7914. Gönül birliği :
(1,4,9,11,14,27,29,37,42).
7915. Gönül bolluğu :
(14,31,35,42).
7916. Gönül borcu :
(6,8,22,29,32,37,42).
7917. Gönül borçlusu :
(29,37).
7918. Gönül bulandırmak :
(1,6,9,11,13,14,17,22,23,29,31,35,37,40).
7919. Gönül çalmak :
(14).
7920. Gönül darlığı :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,23,27,29,30,31,33,35,37,38,39,42).
7921. Gönül değiştirmek :
(1,14).
7922. Gönül deliliği :
(42).
7923. Gönül dilencisi :
(6,14,17,22,23,29,35,37,42).
7924. Gönül dili :
(14,42).
7925. Gönül düşürmek :
(14,42).
7926. Gönül eğlendirmek/ eğlencesi :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
7927. Gönül ehli :
(41,42).
7928. Gönül eri :
(1,2,8,9,11,14,17,21,24,28,29,30,34,37,38,39,42).
7929. Gönül etmek :
(1,9,14,17,42).
7930. Gönül ferahlığı :
(2,9,11,29,37,38,39).
7931. Gönül gezdirmek/ dolaştırmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,21,22,29,30,33,37,38,39,42).
7932. Gönül gözüyle bakmak :
(14,42).
7933. Gönül hırsız/ uğrusu :
(14,42).
7934. Gönül hoşluğuyla/ rızasıyla :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,27,29,30,33,35,36,37,38,39,42).
7935. Gönül ilişmek/ akmak, takılmak :
(6,42).
7936. Gönül incitmek :
(42).

7937. Gönül indirmek :
(2,6,9,11,14,17,22,29,33,37,38,39,42).
7938. Gönül isterdi/ ister ki :
(29).
7939. Gönül işi :
(29).
7940. Gönül kâbesi :
(14).
7941. Gönül kalmak :
(14,16,27,31,35,36).
7942. Gönül kaptırmak :
(2,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,29,33,38,39,40,41,42).
7943. Gönül katmak :
(14,33,42).
7944. Gönül kazanmak :
(14,42).
7945. Gönül/ hatır, kalp kırmak/ yıkmak :
(1,2,6,8,9,11,14,16,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
7946. Gönül koymak/ komak :
(2,6,9,11,16,17,18,21,22,23,25,28,29,30,33,34,37,38,39,41,42).
7947. Gönül kulağı ile dinlemek :
(14).
7948. Gönül kuşu :
(14,42).
7949. Gönül maskarası :
(6,9,11,13,14,17,22,23,29,37,42).
7950. Gönül okşamak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,30,37,38,39,40,42).
7951. Gönül oyalamak :
(40,42).
7952. Gönül pazarı :
(16).
7953. Gönül mehtabı :

7960. Gönülden çıkmak/ çıkarmak :
(1,2,4,6,9,13,14,16,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
7961. Gönülden geçici olmak :
(42).
7962. Gönülden geçmek/ geçirmek :
(9,14,16).
7963. Gönülden gönüle :
(14,35).
7964. Gönülden ırak olmak :
(9,14,23,29,37).
7965. Gönülden kopmak :
(9,13,35,40,42).
7966. Gönüle uğramak :
(14,42).
7967. Gönüller bir olmak :
(42).
7968. Gönüllü gönülsüz :
(2,21,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
7969. Gördüğünden göz kirası istemek :
(42).
7970. Gördüğüne çengel atmak :
(13,35,36,40,42).
7971. Gördün yemek, daha ne demek :
(35,36,40,42).
7972. Göreceği/ göresi gelmek :
(2,6,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
7973. Görelim Mevla neyler³⁶⁹ :
(5).
7974. Görenler Allah için söylesin :
(7).
7972. Göresi/ göreceği gelmek :
(14,37).
7975. Görevden alınmak :
(37,42).
7976. Görevden ayrılmak :
(37).
7977. Görevden uzaklaştırmak :
(37).
7978. Görgüsüz adam :
(35).
7979. Görmediğe/ görmemiş dönme :
(2,6,9,18,22,29,30,37,38,42).
7980. Görmediğini gördü, bayıldı öldü :
(13,35,42).
7979. Görmemiş/ görmediğe dönme :
(9,17,18,30,37,42).

³⁶⁹ Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri' nin bir beytinden kaynaklanmaktadır.

7981. Görmemişin oğlu olmuş, çekmiş göbeğini koparmış :
(35).
7982. Görmemişlik etmek :
(6,22,42).
7983. Görmezlikten gelmek :
(6,8,9,11,17,18,21,22,23,25,29,31,32,33,37,38,39,40,41,42).
7984. Görmüş geçirmiş :
(2,6,8,13,17,18,20,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
7985. Görücü gezmek :
(27).
7986. Görücü gitmek :
(2,6,9,11,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
7987. Görücüye çıkmak :
(1,2,6,9,11,14,18,21,22,25,26,27,30,31,32,37,38,39,42).
7988. Görülecek hesabı olmak :
(6,8,22,25,32,42).
7989. Görülmez olmak :
(42).
7990. Görümcelik etmek/ yapmak :
(9,23,29,31).
7991. Göründü Sivas' ın bağları :
(2,3,6,7,13,15,17,22,23,29,30,35,37,38,40,42).
7992. Görünmez belâ/ kaza :
(9,14,17,23,26,29,35,42).
7993. Görünüş almak :
(37).
7994. Görünüşe aldanmak :
(14,35,36,42).
7995. Görünüşü kurtarmak :
(6,8,22,29,32,37,42).
7996. Görüp geçirmek :
(1,9).
7997. Görüp göreceği rahmet bu/ bundan ibaret :
(2,6,7,8,9,14,15,17,21,22,23,29,30,32,35,37,38,39,42).
7998. Görüp gözetmek :
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,29,30,37,38,39).
2507. Görüş/ bakış açısı :
(2,6,8,9,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,42).
7999. Görüş bildirmek :
(37).
8000. Görüşeni, karışanı olmamak :
(6,8,9,17,22,42).
8001. Görüşme yapmak :
(37).
8002. Gösteri yürüyüşü :
(2,9,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
8003. Gösteriş budalası/ düşkünü :
(14,42).
8004. Gösteriş yapmak :
(6,8,22,25,32,42).

8005. Göt altına gitmek :
(6,10,22,29,42) (argo).
8006. Göt atmak :
(2,6,22,29,30,42).
8007. Göt burmak :
(21).
8008. Göt döndermek :
(21).
8009. Göt içi kadar :
(29,42) (argo).
8010. Göt ister :
(2,6,8,9,21,22,29,42) (argo).
8011. Göt olmak :
(29) (argo).
8012. Göt oynatan kuş gibi :
(42).
8013. Göt tokuşturmak :
(42).
8014. Göt üstü oturmak :
(29,42) (argo).
8015. Götten atmak :
(29,42) (argo).
8016. Götten/ kıçtan bacaklı :
(6,9,22,29,42) (argo).
8017. Götü boklu :
(29,42) (argo).
8018. Götü görünmek :
(29,42) (argo).
8019. Götü kurtarmak :
(29,42).
8020. Götü örümcek bağlamak :
(6,42).
8021. Götü sıkamak/ sıkıyorsa :
(42).
8022. Götü trampet çalmak :
(10,21) (argo).
8023. Götü tutuşmak :
(42).
8024. Götü varsa :
(2,9,21,29,42).
8025. Götü yere yakın :
(6,22,29,42).
8026. Götün götün gitmek :
(42).
8027. Götünde/ kıçında pireler uçmak :
(42).
8028. Götünden anlamak :
(6,29,42) (argo).
8029. Götünden korkmak :
(29,42) (argo).

8030. **Götüne/ kıçına batmak :**
(2,6,21,22,29,42).
8031. **Götüne/ kıçına kına yakmak :**
(2,6,21,22,29,42) (argo).
8032. **Götüne/ kıçına tekme atmak/ vurmak, yapıştırmak :**
(2,6,8,22,29,42) (argo).
8033. **Götüne mi düşmüş?:**
(2,9,29).
8034. **Götünü görmek :**
(29,42) (argo).
8035. **Götünü/ kıçını yalamak :**
(2,6,8,9,21,22,29,42) (argo).
8036. **Götünü/ kıçını yırtmak :**
(2,6,8,21,22,29,42) (argo).
8037. **Götünün harcı olmamak :**
(29).
8038. **Götünün/ kıçının kolları ağarmak :**
(2,6,8,21,22,29,42) (argo).
8039. **Götünün kolları diyapazon olmak :**
(10) (argo).
8040. **Götürü pazarlık :**
(11,25,29,36,37,42).
8041. **Götüyle balık avlamak/ yakalamak :**
(6,22,42).
8042. **Götüyle gülmek :**
(6,22,42).
8043. **Gövde gösterisi :**
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
8044. **Gövdesinde canı olmamak :**
(42).
8045. **Gövdeye atmak/ indirmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,31,37,38,39,40,42).
8046. **Göz açmamak :**
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,37,39,40).
8047. **Göz açıp/ yumup kapayınca/ açınca kadar :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
8048. **Göz açmak :**
(1,9,11,14,17,28,31,34,35,38,42).
8049. **Göz açmaya vakti olmamak :**
(13,35,42).
8050. **Göz açtırmamak :**
(1,2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
8051. **Göz ağrısı :**
(1,7,9,13,14,26,31,35,36,40,42).
8052. **Göz alabildiğine/ alabildiğince, erimi :**
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).

8053. Göz alıcı :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
8054. Göz almak :
(2,4,8,9,11,14,21,23,26,28,29,30,31,37,38,39,40,41,42).
8055. Göz altı etmek/ altına almak :
(2,6,9,14,17,18,22,23,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
8056. Göz altında tutmak :
(14,42).
8057. Göz ardı etmek :
(6,8,18,22,23,29,32,38,42).
8058. Göz âşinalığı :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
8059. Göz atmak/ gezdirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8060. Göz aydına gitmek :
(1,2,8,9,14,17,21,28,29,34,37,38,39,40,42).
8061. Göz bağı :
(42).
8062. Göz bağlamak :
(26,29,42).
8063. Göz banyosu yapmak :
(8,9,29,37,42) (argo).
8064. Göz bebeği :
(13,14,24,29,31,37,40,42).
8065. Göz/ nazar boncuğu :
(9,11,14,29,31,37,42).
8066. Göz boyamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8067. Göz çıkarmak :
(11,14,27,31,35,42).
8068. Göz değil, çam/ çıra budağı :
(13,35,36,41,42).
8069. Göz/ nazar değmek/ uğramak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
8070. Göz derya, seyir bedava :
(13,35,36,42).
8071. Göz dikmek/ koymak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8072. Göz doldurmak :
(2,6,8,9,14,18,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
8073. Göz doyurmak :
(6,9,14,18,25,37).
8074. Göz eğlendirmek :
(42).

8075. Göz emeği :
(1,14,29,37).
8076. Göz etmek :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,25,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,40,42).
8077. Göz gezdirmek/ atmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
8078. Göz göre göre kendini cehenneme/ ateşe atmak :
(13,35,40,42).
8079. Göz göre göre :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
8080. Göz göz olmak :
(9,11,14,17,37,42).
8081. Göz göze gelmek/ ilişmek :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
8082. Göz gözü görmemek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
8083. Göz hakkı :
(2,8,9,11,14,17,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
8084. Göz hapsine almak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
8085. Göz kadehi :
(9,37).
8086. Göz kamaştırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,28,29,30,33,34,38,39,40,41,42).
8087. Göz kapamak :
(13,14,27,36,37,42).
8088. Göz kapayıp açıncaya kadar :
(13,40,42).
8089. Göz kararı :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,42).
8090. Göz kararmak :
(31,42).
8091. Göz kesilmek :
(2,9,11,13,17,22,23,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
8092. Göz kırpıncaya kadar :
(42).
8093. Göz kırpmadan :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
8094. Göz kırpmak :
(13,11,22,23,24,25,28,29,33,34,38,39,40).
8095. Göz kızmak :
(27,42).
8096. Göz kirası :
(14,42).

8097. Göz korkutmak :
(4,6,8,14,37,42).
8098. Göz koymak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,27,28,29,30,31,32,33,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
8099. Göz kulak olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,29,28,30,31,32,33,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
8100. Göz kuyruğuyla/ ucuyla bakmak :
(2,6,9,11,14,22,29,35,37,39,42).
8101. Göz nuru dökmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
8102. Göz oymak :
(27,42).
8103. Göz önünde bulundurmak/ tutmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,
40,42).
8104. Göz önüne almak :
(6,22,30,41).
8105. Göz önüne getirmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
8106. Göz pınarı :
(11,14,37,42).
8107. Göz sevdası :
(1,13,14,17,29,37,42).
8108. Göz süzmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,28,29,31,32,33,34,37,38,39,40,42).
8109. Göz tahmini/ kararı, terazisi :
(14,42).
8110. Göz ucuyla/ kuyruğuyla bakmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
8111. Göz üstünde yeri olmak :
(14).
8112. Göz yaşartıcı :
(9,29).
8113. Göz yaşı dökmek/ akıtmak :
(1,2,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,33,38,39,40,41,42).
8114. Göz yaşına boğmak :
(14).
8115. Göz yaşını içmek :
(14,42).
8116. Göz yaşını silmek :
(14).
8117. Göz yaşlarını tutamamak :
(42).
8118. Göz yaylası :
(9,11,14).
8119. Göz yıldırım :
(9,11,29,37).

8120. Göz yummak/ yummamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8121. Göz yumup açıncaya kadar :
(2,6,14,18,22,25,29,36,39,41,42).
8122. Gözdağı vermek :
(1,2,4,6,7,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,41,42).
8123. Gözde büyümek :
(42).
8124. Gözde olmak :
(1,2,6,14,21,22,28,29,34,35,36,38,40,41,42).
8125. Gözde tütme :
(6,9,13,21,22,24,31,42).
8126. Gözden ayırmamak :
(9).
8127. Gözden çıkmak :
(14,26,31,42).
8128. Gözden çıkarmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,40,41,42).
8129. Gözden/ nazardan düşmek :
(1,2,6,8,9,11,14,16,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,6,38,40,41,42).
8130. Gözden geçirmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,40,41,42).
8131. Gözden gönülden çıkarmak :
(14).
8132. Gözden irak olmak³⁷⁰ :
(9,14,17,23,42).
8133. Gözden kaçırmak :
(9).
8134. Gözden kaçmak :
(1,2,6,8,11,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,40,41,42).
8135. Gözden kaybolmak/ silinmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,29,30,32,37,38,40,41,42).
8136. Gözden sürmeyi/ sürmeyi gözden çekmek/ çalmak :
(1,2,3,4,5,6,7,9,13,14,15,21,22,23,25,26,28,29,30,34,35,37,38,40,41,42).
8137. Gözden uzaklaşmak :
(1,2,6,9,14,17,21,22,29,32,35,37,38,40,42).
8138. Göze almak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,40,41,42).
8139. Göze batmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,40,41,42).

³⁷⁰ Gözden irak olan gönülden de irak olur.

8140. Göze çarpmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,37,38,40,41,42).
8141. Göze diken olmak :
(6,9,13,14,17,22,23,29,37,40,42).
8142. Göze/ nazara gelmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,25,29,30,35,36,37,38,40,42).
8143. Göze girmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,40,42).
8144. Göze görünmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,28,29,34,35,37,38,42).
8145. Göze göz, dişe diş :
(1,2,6,8,9,14,17,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,40,41,42).
8146. Göze ilişmek :
(4,8,14,40,42).
8147. Göze kestirmek :
(13,35,42).
8148. Göze sokmak :
(1,6,11,13,14,30,40,42).
8149. Gözle görülür, elle tutulur :
(14,42).
8150. Gözle kaş arasında :
(13,14,17,40,42).
8151. Gözle yemek :
(1,6,9,13,14,17,23,28,29,34,37,38,39,40,42).
8152. Gözleri açık gitmek :
(42).
8153. Gözleri akası :
(13,42).
8154. Gözleri bayılmak :
(2,6,8,9,14,17,22,29,32,37,38,39,42).
8155. Gözleri buğulanmak/ bulanmak, bulutlanmak :
(1,2,6,9,11,14,17,18,22,24,29,37,38,39,40,42).
8156. Gözleri bütün yumulası :
(13,42).
8157. Gözleri çakmak çakmak olmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
8158. Gözleri çekik :
(2,9,29,37,38,39,42).
8159. Gözleri çukura girmek/ gitmek, kaçmak :
(2,6,14,18,22,25,29,30,37,38,39,42).
8160. Gözleri dalmak :
(14,18,41).
8161. Gözleri dışarı fırlamak :
(14,37,42).
8162. Gözleri dolmak/ dolu dolu olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).

8163. Gözleri evinden/ yerinden, yuvasından fırlamak/ oynamak :
(1,2,6,9,13,14,17,21,22,23,29,35,36,37,38,40,42).
8164. Gözleri fal taşı gibi açılmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
8165. Gözleri fıldır fıldır etmek/ dönmek, oynamak :
(2,6,8,21,22,23,24,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
8166. Gözleri fincan gibi olmak :
(42).
8167. Gözleri kamaşmak :
(8,14,22,29,32,37,41,42).
8168. Gözleri kan olmak :
(14).
8169. Gözleri kapanmak :
(6,9,14,22,23,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
8170. Gözleri kararmak/ dönmek :
(1,2,4,6,11,13,14,17,21,22,23,25,33,29,30,37,38,39,40,41,42).
8171. Gözleri nemlenmek :
(42).
8172. Gözleri oynamak :
(39,42).
8173. Gözleri parlamak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
8174. Gözleri sulanmak :
(2,6,8,14,22,29,32,33,37,38,39,40,41,42).
8175. Gözleri süzülme/ kapanmak :
(1,2,6,14,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
8176. Gözleri toprağa bakmak :
(42).
8177. Gözleri ufukta güneşi aramak :
(42).
8178. Gözleri uyku tutmamak :
(42).
8179. Gözleri uzaklarda kaybolmak :
(14).
8180. Gözleri velfecri okumak³⁷¹ :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
8181. Gözleri yaşarmak :
(2,6,8,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41).
8182. Gözleri yol çekmek :
(14).
8183. Gözleri yollarda kalmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
8184. Gözlerinde fer kalmamak :
(9,41,42).

³⁷¹ velfecri : Kur'an'da geçer. 'Tan yerinin ağarmasına ant olsun' anlamındadır. Tanyerinin ağarması ile gözlerin kurnazca parıldaması arasında bir ilgi kurulmuştur.

8185. Gözlerinde şimşekler çakmak :
(6,14,22,23,37,42).
8186. Gözlerindeki yaşı kanla silmek :
(42).
8187. Gözlerinden okumak :
(8,29,32).
8188. Gözlerinden öpmek :
(14,42).
8189. Gözlerinden uyku akmak :
(14,42).
8190. Gözlerinden yaş boşanmak :
(42).
8191. Gözlerine fer gelmek :
(42).
8192. Gözlerine inanmamak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
8193. Gözlerine mil çekmek/ perde çekmek :
(1,14,42).
8194. Gözlerini bayıltmak :
(29,37).
8195. Gözlerini belirtmek :
(6,9,14,22,29,37,42).
8196. Gözlerini devirmek :
(1,6,11,14,17,22,29,37,42).
8197. Gözlerini dikmek :
(1,6,9,11,14,17,22,29,37,42).
8198. Gözlerini içine çevirmek :
(14,42).
8199. Gözlerini kaçırmak :
(6,11,14,17,22,23,29,41,42).
8200. Gözlerini kapamak :
(6,8,11,14,17,22,29,37,42).
8201. Gözlerini toprak doyursun :
(17,42).
8202. Gözlerini yummak :
(14,42).
8203. Gözlerinin bağına açmak :
(13,42).
8204. Gözlerinin içi gülmek :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
8205. Gözlerinin içine kadar kızarmak :
(1,4,6,11,17,22,29,23,37,42).
8206. Gözlerinin önünde canlanmak :
(42).
8207. Gözlüye gizli kalmamak :
(13,40,42).
8208. Gözü aç :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,33,35,36,37,38,39,40,41,42).

8209. Gözü açık gitmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8210. Gözü açık :
(1,2,4,6,9,11,13,14,16,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,35,36,37,39,41).
8211. Gözü açılmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
8212. Gözü akmak :
(2,6,8,11,14,17,21,22,29,37,39,42).
8213. Gözü alışmak :
(6,8,22,29,37,42).
8214. Gözü almamak/ yememek :
(2,6,9,13,14,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
8215. Gözü ardında kalmak :
(1,6,13,14,31,35,36,42).
8216. Gözü arkada kalmak :
(2,4,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
8217. Gözü aydın olmak :
(14).
8218. Gözü bağlı/ kapalı :
(2,6,9,11,13,14,17,21,22,24,28,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
8219. Gözü bağlı doğan :
(36).
8220. Gözü bağlı kuş gibi :
(36).
8221. Gözü bir şey görmemek :
(14,41,42).
8222. Gözü bir şeyde/ bir şeyin üzerinde olmak :
(37).
8223. Gözü bulanmak :
(1,2,6,9,14,17,22,29,37,38,39,42).
8224. Gözü büyükte olmak :
(4,9,14,17,23,29,37,42).
8225. Gözü çıkmak :
(9,14,37).
8226. Gözü dalmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8227. Gözü dar :
(42).
8228. Gözü dışarda :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8229. Gözü doymak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
8230. Gözü dönmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,31,35,36,37,38,39,40,41,42).

8231. Gözü dumanlanmak :
(1,9,14,17,29,37,42).
8232. Gözü dünyayı görmemek :
(8,14,29,37,41).
8233. Gözü fal taşı gibi açılmak :
(2,9,14,18,29,39,40).
8234. Gözü gibi sakınmak/ saklamak, esirgemek :
(2,6,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
8235. Gözü gibi sevmek :
(9,14,29,31,37,42).
8236. Gözü gitmek/ kaymak :
(1,2,6,8,9,14,17,22,23,29,37,38,39,42).
8237. Gözü gönlü açılmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
8238. Gözü gönlü doymak :
(14).
8239. Gözü gönlü tok :
(2,6,8,20,22,29,30,37,38,39,40,42).
8240. Gözü görmemek/ görmez olmak :
(6,9,11,17,22,23,29,37,42).
8241. Gözü göz değil :
(23,29,37).
8242. Gözü hiç bir şey görmemek :
(1,2,4,6,8,17,18,20,21,22,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
8243. Gözü ısırarak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
8244. Gözü ilişmek. :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41).
8245. Gözü kaçmak/ kaymak :
(2,9,13).
8246. Gözü kalmak :
(2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,23,25,29,31,33,37,38,39,40,42).
8247. Gözü kan çanağına dönmek/ kanlanmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,25,26,30,37,38,39,39,40,41,42).
8248. Gözü kanlı :
(14,42).
8249. Gözü kapalı/ bağlı :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,30,31,35,36,37,38,39,40,41,42).
8250. Gözü kapalı evlenmek :
(13,42).
8251. Gözü kapanmak :
(2,6,8,14,18,21,29,38,39,42).
8252. Gözü kapıda olmak :
(14,42).
8253. Gözü kara/ pek :
(2,4,6,8,9,14,17,21,23,24,28,29,30,31,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
8254. Gözü keskin :
(2,8,9,14,17,18,21,28,29,30,32,34,38,39,40,42).

8255. Gözü kesmek :
(2,4,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
8256. Gözü kızmak :
(2,6,9,11,14,17,25,29,35,38,39,40,42).
8257. Gözü korkmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,38,39,40,41,42).
8258. Gözü kör olsun! :
(1,2,6,8,9,14,17,21,29,30,38,39,40,42).
8259. Gözü olmak :
(1,4,6,8,9,11,14,17,18,22,23,25,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
8260. Gözü parlamak :
(11,42).
8261. Gözü saplı kalmak :
(9).
8262. Gözü sönmek :
(6,14,21,22,29,38,39).
8263. Gözü sulu/ sidikli :
(2,4,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
8264. Gözü sürmeli :
(13,42).
8265. Gözü takılmak :
(2,6,8,9,11,13,17,22,29,38,39,40,41,42).
8266. Gözü toprağa bakmak :
(2,6,8,11,14,17,18,21,22,23,29,35,38,39,42).
8267. Gözü tok :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,31,33,35,38,39,40,41,42).
8268. Gözü tutmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
8269. Gözü uyku görmemek/ tutmamak :
(14,29,42).
8270. Gözü üstünde/ üzerinde olmak :
(2,6,8,14,21,22,24,28,29,32,34,39,40,42).
8271. Gözü yaşlı (bağrı taşlı) :
(13,14,35,36,42).
8272. Gözü yememek/ almamak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,29,31,32,35,38,39,40,42).
8273. Gözü yılmak :
(2,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,29,32,35,38,39,41,42).
8274. Gözü yollarda kalmak :
(2,6,8,14,18,21,22,25,29,39,40,41,42).
8275. Gözü yumulmak :
(14).
8276. Gözü yüksekte/ yükseklerde olmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,38,39,40,42).
8277. Gözüm çıksın! :
(2,6,8,21,23,29,32,38,39,40,42).
8278. Gözüm görmesin! :
(2,6,8,14,21,29,30,38,39,40,42).

8279. Gözümün bebeği/ elifi, nuru :
(1,9,42).
8280. Gözün alabildiğine :
(17,42).
8281. Gözün aydın! :
(9,11,14,17,21,29,30,35,36,38,39,40,41,42).
8282. Gözün(ün) üstünde kaşın (kaşın altında gözün)
var dememek :
(14,35,36,41,42).
8283. Gözünde büyümek :
(1,2,4,6,8,11,17,18,21,23,24,25,26,29,30,32,38,39,40,41,42).
8284. Gözünde büyütme :
(6,8,9,13,14,17,23,24,28,29,34).
8285. Gözünde canlandırmak :
(14).
8286. Gözünde kalmak :
(2,6,8,14,17,38,39,42).
8287. Gözünde olmamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,23,29,38,39,42).
4087. Gözünde/ burnunda tutmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,23,25,29,33,38,39,40,41,42).
8288. Gözünde uçmak :
(14).
8289. Gözünden ayırmak istememek/ ayırmamak :
(41,42).
8290. Gözünden çakmak :
(14).
8291. Gözünden kaçmak :
(6,8,9,13,21,23,29,32,38,40,42).
8292. Gözünden kıskanmak :
(14).
8293. Gözünden okumak :
(14,37).
8294. Gözünden sakınmak :
(14).
8295. Gözünden sel akmak :
(14,42).
8296. Gözünden sürmeyi çalmak :
(6,42).
8297. Gözünden uyku akmak :
(2,6,8,14,18,21,24,25,29,32,38,39,40,41,42).
8298. Gözüne almak :
(4).
8299. Gözüne/ gözünün içine bakmak :
(2,6,21,24,28,29,30,34,38,39,42).
8300. Gözüne batmak :
(6,8,9,14,23,29,32).
8301. Gözüne bir şey görünmemek :
(14).
8302. Gözüne çarpmak :
(1,9,14).

8303. Gözüne çöp düşmek :
(14).
8304. Gözüne dayamak :
(29).
8305. Gözüne diken olmak :
(14).
8306. Gözüne dizine durmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,24,27,28,29,30,34,35,36,38,39,40,41,42).
8307. Gözüne dünya/ âlem, cihan görünmemek :
(14,41,42).
8308. Gözüne gelmek :
(14).
8309. Gözüne girmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,38,39,40,41,42).
8310. Gözüne görünecek belâ var :
(17,35,36,42).
8311. Gözüne (hiç bir şey) görünmemek :
(1,2,6,11,14,17,18,23,28,29,30,34,38,39,42).
8312. Gözüne kara su inmek³⁷² :
(2,6,14,29,38,39,42).
8313. Gözüne kestirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,41,42).
8314. Gözüne koruk (suyu) sıkmak :
(14,35,36).
8315. Gözüne perde inmek/ durmak :
(14).
8316. Gözüne uyku girmemek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,33,37,38,40,42).
8317. Gözüne yandığımın para neredesin? :
(35,42).
8318. Gözünü açmak :
(6,18,21,22,29,37,38).
8319. Gözünü açıp görmek :
(41,42).
8320. Gözünü açmak :
(1,4,6,8,9,11,14,17,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,41,42).
8321. Gözünü ağartmak :
(6,29,37).
8322. Gözünü alamamak :
(6,8,9,22,23,29,37).
8323. Gözünü ayıramamak :
(29).
8324. Gözünü ayırmamak :
(6,8,11,14,17,18,21,24,25,28,30,33,34,37,38,39,42).
8325. Gözünü bağlamak :
(6,9,11,14,17,23,28,29,30,34,37,38,39,42).

³⁷² karasu : Genellikle gözün iç basıncının çoğalmasıyla kendini gösteren, körlüğe sebep olabilen bir göz hastalığıdır.

8326. Gözünü başını yarmak :
(40,42).
8327. Gözünü boyamak :
(1,13,14,40,42).
8328. Gözünü budaktan sakınmamak :
(8,14,21,35,36).
8329. Gözünü çıkarmak :
(1,6,9,11,14,17,21,23,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42) .
8330. Gözünü daldan budaktan/ **çöpten** esirgememek/
sakınmamak :
(1,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
8331. Gözünü dikmek :
(1,6,9,11,14,17,18,25,29,33,37,39,42) .
8332. Gözünü doyurmak :
(8,9,11,14,21,23,29,42) .
8333. Gözünü dört açmak :
(1,4,8,11,13,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,
40,42) .
8334. Gözünü duman bürümek :
(14,42) .
8335. Gözünü dünyaya açmak :
(42) .
8336. Gözünü gönlünü açmak :
(9) .
8337. Gözünü gözüne dikmek :
(14,23,29) .
8338. Gözünü hırs bürümek :
(29,37,42) .
8339. Gözünü kan/ **kin** bürümek :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,
39,40,41,42) .
8340. Gözünü kırpmamak :
(8,14,17,25,29,32,37,42) .
8341. Gözünü oymak :
(6,14,22,29,37,42) .
8342. Gözünü patlatmak :
(13,42) .
8343. Gözünü seveyim/ **sevdiğim** :
(1,8,9,13,14,17,21,29,33,37,38,39,42) .
8344. Gözünü toprak doyurmak :
(6,8,9,14,17,20,21,22,23,29,30,35,36,38,39,41,42) .
8345. Gözünü yaşartmak :
(42) .
8346. Gözünü yıldırım :
(6,22,29,37,42) .
8347. Gözünü yollara dikmek :
(14) .
8348. Gözünü yummak :
(1,6,8,11,14,17,22,23,25,29,36,37,38,39,42) .

8349. Gözünün bebeği gibi bakmak/ korumak :
(13,29,40,42).
8350. Gözünün bebeğine basmak :
(17,35,42).
8351. Gözünün bebeğini sevmek :
(13,17,37,40,42).
8352. Gözünün çapağını silmeden :
(6,9,11,13,17,23,25,29,30,37,38,39,40,42).
8353. Gözünün içine baka baka :
(8,11,17,23,29,37,42).
8299. Gözünün içine/ gözüne bakmak :
(1,6,8,9,11,13,14,17,23,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
8354. Gözünün kurdunu kırmak :
(17,42).
8355. Gözünün kuyruğuyla/ ucuyla bakmak :
(6,13,14,17,29,37,42).
8356. Gözünün önünde olmak :
(31,37).
8357. Gözünün önünden ayırmamak :
(6,25).
8358. Gözünün önünden geçmek :
(6,29,37).
8359. Gözünün önünden gitmemek :
(6,8,9,18,20,21,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
8360. Gözünün önüne gelmek/ getirmek :
(6,13,14,17,22,29,37,42).
8361. Gözünün üstünde kaşın var demek :
(1,4,6,8,9,13,17,21,22,23,29,30,37,38,39,40,42).
8362. Gözünün yaşına bakmamak :
(4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
8363. Gözüyle bakmak : " gözüyle bakmak " :
(2,8,9,11,29,37,38,42).
8364. Gözüyle görmek :
(2,6,8,9,22,23,29,33,37,38,39,40,42).
8365. Gözüyle yemek :
(2,6,9,21,22,29,39,40,42).
8366. Guguk gibi kalmak/ oturmak :
(6,9,13,17,22,29,37,40,42).
8367. Guguk yapmak :
(2,6,14,17,22,29,30,37,38,42).
8368. Gulyabani gibi insanın tepesine binmek :
(42).
8369. Gurbet çekmek :
(6,9,14,17,22,32,37,40,42).
8370. Gurbet ele/ ellere düşmek :
(6,8,22,37,42).
8371. Gurbet kuğu :
(2,6,22,29,38,40,42).
8372. Gurbet ve sıla acısı :
(42).

8373. Gurbete düşmek :
(9,14,32,30,42).
8374. Gurka yatmak :
(6,9,22,37,42).
8375. Gurur duymak :
(8,32,37).
8376. Gurur getirmek :
(1,14,17,42).
8377. Gururuna/ kibrine, nefesine yedirememek :
(42).
8378. Gururunu cebine koymak :
(42).
8379. Gururunu incitmek :
(42).
8380. Gururunu kurtarmak :
(42).
8381. Gururunu okşamak :
(2,6,8,17,21,22,24,29,30,32,37,38,39,40,42).
8382. Gururunu yenmek :
(6,22,32,42).
8383. Güce sarmak :
(1,6,9,22,29,31,37,42).
8384. Gücü gücü yetene :
(2,6,8,11,14,17,21,22,25,29,30,32,33,35,38,39,40,42).
8385. Gücü kalmamak :
(42).
8386. Gücü yetmek :
(6,9,14,22,32,42).
8387. Gücü yettiği kadar :
(14,42).
383. Gücüne/ ağırına gitmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,35,37,38,39,40,42).
8388. Gücüne koşmak :
(1,6,14,22,29,31,42).
8389. Gücünü göstermek :
(42).
8390. Gücünü yitirmek/ kaybetmek :
(17,42).
8391. Güç beğenmek/ beğenir olmak :
(42).
8392. Güç/ zor belâ :
(1,2,6,8,11,14,21,26,29,30,31,33,36,37,38,39,42).
8393. Güç gelmek :
(2,6,9,22,29,32,33,37,38,39,40,42).
8394. Güç hal ile :
(1,2,6,9,11,14,22,29,31,37,38,42).
8395. Güçlük çekmek :
(2,6,9,11,18,22,25,29,31,37,38,39,40,42).
8396. Güçlük çıkarmak :
(2,6,8,11,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).

8397. Güçlükleri yenmek :
(9,29,37,42).
8398. Güçten düşmek :
(9,42).
8399. Güderi eldivenle muamele etmek :
(42).
8400. Güdük kalmak :
(6,14,22,23,29,31,42).
8401. Gül bahçesi :
(42).
8402. Gül gibi açılmak :
(14).
8403. Gül gibi bakmak :
(6,9,11,22,29,37,42).
8404. Gül gibi solmak :
(14).
- 3215. Gül/ bey, paşa gibi yaşamak/ geçinmek :**
(6,9,14,17,22,23,29,30,32,37,41,42).
8405. Gül gül olmak :
(14).
8406. Gül üstüne gül koklamamak :
(9,14,29,32,37,42).
8407. Gül yüzlü :
(31).
8408. Güldükçe güller açmak :
(13,35,40,42).
8409. Güle güle otura gitmek :
(42).
8410. Güle güle :
(1,2,6,8,9,29,37,38,39,42).
8411. Güle oynaya :
(6,8,11,13,17,22,23,29,32,37,40,42).
8412. Güleç/ güler yüzlü :
(6,14,37,42).
8413. Güler bir çehre :
(26).
8414. Güler misin ağlar mısın? :
(6,8,13,17,21,22,29,37,40,42).
8415. Güler yüz göstermek :
(8,9,14,17,29,32,42).
8416. Güler yüz, tatlı dil:
(14,22).
- 8413. Güler/ güleç yüzlü :**
(8,14,21,29,31,42).
8417. Gülerken ısırarak/ ısırır :
(6,9,14,17,22,37,42).
8418. Güllâbicilik etmek :
(2,6,9,13,17,21,22,29,38,40,42).
8419. Güllü kukla :
(13,40,42).

8420. Güllük gülistanlık :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,33,34,35,38,39,40,42).
8421. Gülmekten/ kahkahadan bayılmak/ çatlamak,
katılmak, kırılmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,
41,42).
8422. Gülmekten kırıp geçirmek :
(9).
8423. Gülü tarife ne hacet, ne çiçektir biliriz :
(9,11,13,35,36,37,40,41,42).
8424. Gülünç duruma düşmek :
(9,42).
8425. Gülüp geçmek :
(2,6,8,9,21,22,23,24,29,32,37,38,39,40,41,42).
8426. Gülüp oynamak/ söylemek :
(6,9,14,22,29,37,41,42).
8427. Güm güm atmak :
(14).
8428. Gümbürtüler koparmak :
(13,42).
8429. Güme gitmek :
(1,2,4,5,6,7,8,9,11,13,14,15,17,21,22,23,28,27,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42).
8430. Gümleyip gitmek :
(29,37,41,42).
8431. Gümrükten/ yangından mal kaçırmak/ kaçır
gibi :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
8432. Gümüş gerdan :
(35).
8433. Gümüş göz :
(9,14).
8434. Gün almak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,25,29,32,38,39,40,42).
8435. Gün/ tan, şafak atmak/ ağarmak :
(2,6,9,11,17,22,26,29,30,32,37,38,39,42).
8436. Gün/ güneş batmak/ sönmek :
(2,9,24,29,32,33,37,38,39,42).
8437. Gün bu gün (saat bu saat) :
(1,6,11,14,17,22,29,31,35,36,37).
8438. Gün çoğu/ yalımı :
(17,42).
8439. Gün dikilmesi :
(11,17,29,37,42).
8440. Gün doğmadan neler doğar :
(5,7,11,37).
8441. Gün/ güneş doğmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,22,25,29,30,31,32,33,35,36,37,38,39,
40,42).
8442. Gün doldurmak :
(42).

8443. Gün eğişmesi :
(9,17,42).
8444. Gün geçirmek :
(14,35,36).
8445. Gün geçmek :
(9,11,17,29,31,37).
8446. Gün gelmek :
(9).
8447. Gün gibi âşikar/ açık :
(9,13,14,23,29,35,36,40,42).
8448. Gün görmek/ grmüş :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,33,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8449. Gün günden :
(2,8,17,22,33,37,38,39,42).
8450. Gün işığına çıkmak :
(2,6,8,9,18,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,40,42).
8451. Gün kavuşmak :
(9,11,14,17,29,37,41,42).
8452. Gün koymak :
(2,6,14,17,22,29,37,38,39,42).
8453. Gün ola harman ola :
(6,8,17,22,29,37,42).
8454. Gün saymak :
(1,11,13,14,17,40,42).
8455. Gün tepesinden dönmek :
(14).
8456. Gün yapmak :
(29,37).
8457. Gün yemek :
(29,42) (argo).
8458. Gün yüzü görmek :
(14,35).
8459. Gün yüzlü :
(13,14,42).
8460. Günah ıkarmak :
(6,9,11,14,21,22,29,30,37,38,39,42).
8461. Günah gitmek :
(1,2,8,9,14,29,32,38,42).
8462. Günah işlemek :
(2,6,8,9,11,22,23,24,33,37,38,39).
8463. Günah olmak :
(9,11,13,14,23,29,37,40).
8464. Günaha girmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,24,29,30,31,32,37,38,39,40,42).
8465. Günaha sokmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,29,30,32,37,38,39,42).
8466. Günahlı/ vebali boynuna :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,26,29,30,31,33,35,36,37,38,39,42).
8467. Günahlı kadar sevmemek :
(9,11,13,14,17,23,37,40,42).

8468. Günahına girmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,18,21,22,23,25,29,31,32,37,38,39,42).
8469. Günahını almak :
(1,2,6,9,11,14,17,22,25,29,37,39,40,42).
8470. Günahını çekmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8471. Günahını koklatmamak :
(42).
8472. Günahını vermemek :
(8,9,11,13,17,21,22,23,24,29,30,34,37,38,39,40,42).
8473. Günahını yüklenmek :
(14).
8474. Günahlarından soyunmak :
(17,42).
8475. Güncelliğini yitirmek :
(29).
8476. Gündeme gelmek/ getirmek :
(6,8,9,22,29,31,37,38,42).
8477. Günden güne :
(2,6,8,9,11,21,22,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
8478. Gündüz feneri :
(9,11,14,29,37,42).
8479. Gündüz gözüyle :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,32,37,38,39,40,42).
8480. Gündüz külâhlı, gece silâhlı :
(2,4,6,9,13,16,17,22,29,33,35,37,38,39,40,41).
8481. Gündüz tespîh çevirmesi, gece koyun kavurması :
(6,17,22,35,36,42).
8482. Güneş açmak :
(2,6,9,11,22,29,37,38,39,40,42).
8483. Güneş almak/ görmek :
(2,6,9,11,18,21,22,24,29,30,37,38,39,40).
8484. Güneş banyosu :
(2,9,29,37,38,39,40,42).
8436. Güneş/ gün batmak/ sönmek :
(2,9,11,29,31,33,37,39).
8485. Güneş çarpmak/ vurmak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,29,31,32,37,38,39,40,42).
8486. Güneş çavmak :
(37).
8441. Güneş/ gün doğmak :
(2,6,9,22,29,31,33,37,38,39,42).
8487. Güneş olsa kimsenin üstüne doğmamak :
(2,6,8,20,22,25,29,30,38,39,42).
8488. Güneş tutulması :
(2,9,29,37,38,42).
8489. Güneş vurmak/ çarpmak :
(42).
8490. Güneş yanığı :
(29,37).

8491. Güneşe karşı işemek :
(2,6,7,15,17,29,30,35,37,38,39,42).
8492. Güneşin altında/ **altında** :
(17,26,29,37,42).
8493. Güneşin doğduğu yerden doğmak :
(42).
8494. Güneşinde mendil kurumamak :
(42).
8495. Günlerden bir gün :
(2,6,8,9,11,14,17,22,29,37,38,39,42).
8496. Günleri gece olmak :
(6,13,14,17,22,23,29,37,42).
8497. Günleri sayılı olmak :
(6,8,9,11,13,14,17,18,22,23,24,25,28,29,30,33,34,37,39,40,42).
8498. Günlerini saymak :
(1,2,14,29,37,38,39,40,42).
8499. Günlük güneşlik :
(8,9,11,14,32,37,42).
8500. Günü akşam olmak :
(14).
8501. Günü birlik :
(1,2,6,8,14,18,21,22,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
8502. Günü doğmak :
(14,35).
8503. Günü dolmak :
(11,13,14,35,36,42).
8504. Günü dönmek :
(14).
8505. Günü günden yeğ olmak :
(14,35).
8506. Günü gününe uymamak :
(9,11,13,14,17,23,29,32,36,37,40,42).
8507. Günü gününe :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,29,31,35,37,38,39,40).
8508. Günü yaza dönmek :
(14).
8509. Günü yetmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,22,29,37,38,39,42).
8510. Günün adamı :
(2,6,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,42).
8511. Günün birinde :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,29,33,35,37,38,39,42).
8512. Gününü beklemek/ **saymak, doldurmak** :
(2,6,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
8513. Gününü/ **mürüvvetini** görmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,22,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
8514. Gününü göstermek :
(6,22,25,29,37,41).
8515. Gününü gün etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).

8516. **Gürleyip gitmek :**
(6,14,22,29,42).
8517. **Gürül gürül akmak :**
(14,42).
8518. **Gürültü çıkarmak/ etmek, kopmak, yapmak :**
(2,6,8,9,14,22,29,32,37,38,39,40,42).
8519. **Gürültü patırtı :**
(6,14,22,29,37,42).
8520. **Gürültüye boğmak/ getirmek :**
(2,4,6,7,8,11,14,18,21,22,25,26,28,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
8521. **Gürültüye gelmek :**
(1,8,9,11,13,14,17,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
8522. **Gürültüye gitmek :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,22,23,29,32,35,37,38,39,40,42).
8523. **Gürültüye/ patırtıya pabuç bırakmamak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
8524. **Gürültüye/ patırtıya vermek :**
(2,29,30,37,38,39,42).
8525. **Güttüğüm domuzu bana öğretme :**
(2,6,22,29,35,37,38,42).
8526. **Güven beslemek :**
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,29,32,37,38,39,40,42).
8527. **Güven kazanmak :**
(2,6,9,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
8528. **Güven vermek :**
(2,8,21,22,24,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
8529. **Güvence vermek :**
(6,29,31).
8530. **Güvenceye bağlamak :**
(29,37).
8531. **Güvendiği dağlara kar yağmak :**
(2,4,6,7,8,9,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8532. **Güvendiği dal elinde kalmak :**
(4,6,9,18,22,29,30,37).
8533. **Güveni olmak :**
(9,14,23,29,31,37,42).
8534. **Güveni sarsılmak :**
(6,9,22,23,29,31,37,42).
8535. **Güvenlik altına almak :**
(29).
8536. **Güvey girmek :**
(1,6,9,14,22,30,37,42).
8537. **Güvey olmadık ama kapı dışarı bekledik :**
(6,9,13,17,22,30,37,40,42).
8538. **Güvey yemeği :**
(9,17,37,42).

H

8539. Ha Ali Hoca, ha Hoca Ali :
(2,4,6,8,9,13,17,20,21,22,24,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8540. Ha anan ölmüş öksüzsün, ha baban :
(13,40,42).
8541. Ha babam (ha) :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
8542. Ha babam, de babam :
(29,42).
8543. Ha bugün ha yarın :
(6,22,23,29,37,42).
8544. Ha deyince :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,23,25,29,30,31,33,38,39,40,42)
8545. Ha geldi, ha geliyor/ gelecek :
(17,35,36,42).
8546. Ha/ hah şöyle :
(6,8,11,22,34,37,38,39,40,42).
8547. Ha şunu bileydin! :
(6,8,9,11,22,23,28,29,30,34,35,37,39,40,42).
8548. Habbesi kalmamak/ yok :
(9,13,17,23,29,35,37,40,42).
8549. Habbeyi kubbe yapmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,20,22,23,24,25,29,30,31,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
8550. Haber almak :
(2,6,8,9,11,17,18,22,25,26,29,32,33,37,38,39,40,42).
8551. Haber atlamak :
(6,8,9,29,37).
8552. Haber çıkmamak :
(2,6,8,17,21,22,29,30,32,37,38,39,40,42).
8553. Haber deyince :
(37).
8554. Haber geçmek :
(6,22,29,37).
8555. Haber göndermek :
(6,17,22,37,42).
8556. Haber salmak/ yollamak :
(6,8,9,11,14,21,22,23,32,37,41).
8557. Haber sızdırmak :
(29,41,42).
8558. Haber uçurmak :
(4,6,11,13,14,21,22,23,24,29,32,37,42).
8559. Haber vermek :
(2,6,8,9,11,13,22,25,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
8560. Haberdar etmek :
(9,11,23,37,42).

8561. Haberi olmak :
(1,2,6,8,9,13,14,21,22,25,29,33,37,38,39,40,42).
8562. Habersiz bırakmak :
(29).
8563. Habibini şaşmak :
(42).
8564. Hacamat etmek :
(10,11,29,37,42) (argo).
8565. Hacet dilemek :
(9,11,29,37).
8566. Hacet görmek :
(6,9,11,13,14,21,22,29,40).
8567. Hacet kalmamak :
(2,6,8,9,21,22,23,24,30,32,33,37,38,39,40,42).
8568. Hacet kapısı/ penceresi :
(6,11,14,22,23,35,37,41,42).
8569. Hacet yeri :
(2,6,8,9,11,13,21,22,30,37,40,42).
8570. Haceti olmak :
(29,37).
8571. Hacetini yapmak :
(29,31).
8572. Hacı ağa :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,32,34,35,36,37,38,39,40,42)
(argo).
8573. Hacı ağalık etmek :
(9,10,25,23,37,42) (argo).
8574. Hacı ana/ anne :
(29) (argo).
8575. Hacı bekler gibi beklemek :
(6,9,13,14,17,21,22,23,29,37,40,42).
8576. Hacı bey :
(42).
8577. Hacı hacıyı Mekke'de derviş dervişi tekkede bulur
: (16,36).
8578. Hacı lokumu gibi uymak :
(13,40,42).
8579. Hacı olmak :
(23,27,37).
8580. Hacı dediğimizizin/ sandığımızızın haçı koynunda
çıktı :
(2,6,8,17,20,21,22,29,30,36,38,40,42).
8581. Hacı yatmaz :
(1,3,13,14,27,31,35,42).
8582. Hacılar bayramı :
(11,29,31,37).
8583. Hacısı hocası :
(1,9,29,37).
8584. Haciz konmak :
(6,8,9,22,23,32,37).

8585. Haç/ istavroz çıkarmak :
(1,2,11,14,23,29,31,37,39).
8586. Hâddeden Cidde' yi seyretmek :
(6,17,22,35,36).
8587. Hâddeden geçmek³⁷³ :
(1,2,4,6,9,13,14,17,22,23,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
8588. Haddi hesabı yok :
(6,8,9,17,22,23,25,29,37,42).
8589. Haddi hududu olmak :
(42).
8590. Haddi kifayeyi bulmak :
(9,37).
8591. Haddi olmamak :
(6,11,17,22,23,29,37,42).
8592. Haddi varsa :
(1,2,6,9,13,14,22,29,38,39,40).
8593. Haddinden fazla :
(6,9,11,22,37,42).
8594. Haddine mi düşmüş? :
(2,6,8,9,13,14,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40).
8595. Haddini aşmak :
(6,9,11,14,17,22,23,29,30,37,41,42).
8596. Haddini bildirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8597. Haddini bilmek:
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
8598. Hadise çıkarmak :
(8,9,13,17,23,37,42).
8599. Hadsiz hesapsız :
(9,14,17,42).
8600. Hafakanlar> afakanlar basmak/ boğmak³⁷⁴ :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,26,29,35,37,38,39,40,42).
8601. Hafız Paşa tokadı :
(7,35,36).
8602. Hafızayı yoklamak :
(29,37).
8603. Hafif atlatmak :
(2,6,8,9,11,18,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
8604. Hafif giyinmek :
(6,9,13,21,22,29,37,42).
8605. Hafif tertip :
(2,6,8,9,11,13,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
8606. Hafif uyku :
(29,37).

³⁷³ hâdde : erimiş madeni döküp tel yapmaya yarayan ince delikli bir âlettir ve mecaz olarak; süzölmüş, işlenmiş anlamlarına gelir.

³⁷⁴ hafakân : (Arapça) Yürek oynaması, çarpıntı.

8607. Hafife almak :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
8608. Hafiflik etmek :
(6,8,9,22,23,29,31,42).
8609. Hafiften almak :
(1,9,13,14,17,29,35,42).
8610. Hafta arasında :
(9,37).
8611. Hafta sekiz gün dokuz :
(2,4,6,8,9,13,14,17,22,23,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
8546. Hah/ ha şöyle :
(2,8,9,22,23,29,37,38,39,42).
8612. Hainlik etmek :
(9,23,37).
8613. Hak bellemek :
(14,42).
8614. Hak etmek :
(2,6,8,9,21,22,23,29,32,33,34,38,39,40,42).
8615. Hak getire :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
8616. Hâk ile yeksân etmek³⁷⁵ :
(2,4,6,9,13,14,17,21,22,29,31,33,37,38,40,42).
8617. Hak kazanmak :
(6,9,14,21,22,24,29,31,37,42).
8618. Hak vere :
(27).
8619. Hak vermek :
(2,6,8,9,11,22,23,29,30,31,32,33,37,38,39,41,42).
8620. Hak yemek :
(1,9,11,13,14,29,35,40,42).
8621. Hak yerini bulmak :
(35).
8622. Hak yolu :
(11,13,14,17,21,23,24,29,40,42).
8623. Hakaret etmek/ görmek :
(9,23,31,37).
8624. Hakaret saymak :
(37).
8625. Hakikatsiz çıkmak :
(37).
8626. Hakiki rengi anlaşılmaq :
(42).
8627. Hakir görmek :
(9,23,37).
8628. Hakka kavuşmak :
(6,16,22,37,42).
8629. Hakka yürüme :
(11,14,16,42).

³⁷⁵ hâk ile yeksan : (Farsça) Yerle bir etmek.

8630. Hakkı geçmek :
(2,6,8,9,13,14,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
8631. Hakkı olmak/ var :
(2,6,8,9,22,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
8632. Hakkı ödenmemek :
(9,13,14,23,29,37,40,42).
8633. Hakk-ı sükût :
(2,17,24,28,34,37,38,).
8634. Hakkın rahmetine kavuşmak :
(4,6,8,13,14,17,21,22,23,29,37,40,42).
8635. Hakkından Allah gelsin :
(13,42).
8636. Hakkından gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
8637. Hakkını aramak :
(26,29,37).
8638. Hakkını hak etmek :
(13,14,42).
8639. Hakkını helâl etmek :
(6,9,13,14,21,22,24,29,37,40,42).
8640. Hakkını vermek :
(2,6,8,9,11,14,22,23,24,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
8641. Hakkını yemek :
(6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,42).
8642. Haklı bulmak :
(2,6,8,21,22,29,34,38,39,40,42).
8643. Haklı çıkmak :
(2,6,8,18,21,22,25,29,32,34,37,38,39,40,42).
8644. Haklı olmak :
(29,37).
8645. Haklı söze ne hacet/ denir :
(29).
8646. Haksız bulmak :
(29,37).
8647. Haksız çıkmak :
(6,8,22,42).
8648. Haksızlık etmek :
(9,37).
8649. Haksız yere :
(2,6,8,9,21,22,29,34,37,38,39,40,42).
8650. Hakuran kafesi gibi³⁷⁶ :
(9,13,14,29,35,37,42).
8651. Hâl almak :
(9,37).
8652. Hâl böyle iken :
(9).

8653. Hâl çaresi :
(23,37).
8654. Hâl hatır/ hatır sormak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,29,32,33,37,38,39,40,41,42).
8655. Hâl olmak :
(9,37).
8656. Hâl ve gidiş :
(42).
8657. Hâlâ o mektup/ masal :
(9,13,17,23,29,35,37,42).
8658. Halay çekmek/ tepmek :
(37).
8659. Hâlden anlamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
8660. Hâle yola koymak/ sokmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
8661. Halef selef olmak³⁷⁷ :
(2,6,14,17,21,22,29,30,37,38,40,42).
8662. Hâlel gelmek :
(9,37).
8663. Hâlel getirmek :
(4,9,13,21,23,37,40,42).
8664. Hâlel vermek :
(9,11,13,17,37,40,42).
8665. Halep iti gibi yan yan yürümek :
(4).
8666. Halep ordaysa, arşın burada :
(1,2,3,5,6,7,8,9,12,13,15,20,21,22,29,30,35,36,38,39,40,41,42).
8667. Halep yolunda deve izi aramak :
(2,4,6,9,22,29,35,36,38,42).
8668. Halet-i nezi :
(9,17,31,42).
8669. Halet-i ruhiye :
(9,11).
8670. Hâli duman olmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
8671. Hâli hâl olmamak :
(29).
8672. Hâli harap olmak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,29,32,37,38,39,40).
8673. Hâli kalmamak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,25,29,32,37,40,42).
8674. Hâli olmamak :
(1,4,6,9,11,22,29).
8675. Hâli tavrı yerinde :
(6,22,29,37,42).

³⁷⁷ halef : (Arapça) Bir görevde bulunan kimsenin yerine atanan kişi. selef : (Arapça) daha önce bu görevi yürüten.

8676. Hâli vakti/ vakti hâli yerinde :
(2,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,29,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
8677. Halil İbrahim katırır, neler versen götürür :
(13).
8678. Halil İbrahim bereketi :
(13,14,29,35,36,40,42).
8679. Halim selim :
(8,9,13,14,17,22,37,40).
8680. Hâline bakmak :
(14,25,26,29,37).
8681. Hâline bakmaz, Hasandağı'na oduna gider :
(2,4,9,21,22,29,30,35,36,38,40,42).
8682. Hâline el vermek :
(21).
8683. Hâline göre hallaç değil :
(17,35).
8684. Hâline köpekler/ itler gülmek :
(4,9,13,14,17,22,29,37,40).
8685. Hâline şükretmek :
(42).
8686. Hâlis muhlis :
(4,6,11,21,22,24,42).
8687. Halk adamı :
(29).
8688. Halka dönük :
(2,9,11,21,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
8689. Halka inmek :
(23,29,37).
8690. Halka olmak :
(9,14,37).
6672. Halka/ ele verir talkını< telkini, kendi yutar
salkımı³⁷⁸ :
(2,6,9,13,17,21,22,24,29,35,37,38,39,40,41,42).
8691. Halkın ağzına düşmek :
(17,42).
5468. Hallaç/ davulcu, kalaycı osuruğu gibi araya
girmek :
(2,6,22,30,35,39).
8692. Hallaç pamuğu gibi atmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,40,41,42).
8693. Hallenip küllenmek :
(1,9,13,14,17,29,37,40,42).
8694. Halli hamur olmak :
(6,8,9,13,14,21,22,29,30,37,38,40,42).
8695. Halt etmek :
(6,14,21,22,24,29,32,40,42).

³⁷⁸ telkin : (Arapça) Bir düşünceyi aşılama, kulağa koyma.

8696. **Halt karıştırmak/ yemek :**
(6,8,14,15,17,22,23,32,42).
8697. **Halvet istemek³⁷⁹ :**
(14,21,27).
8698. **Halvete çekilmek :**
(14,27).
8699. **Halvete girmek :**
(14,27).
8700. **Halvet olmak :**
(1,2,4,6,11,13,28,31,34,37,40,42).
8701. **Ham armudun, ham sözü :**
(13,35,36,42).
8702. **Ham armut/ ahlak gibi boğaza durmak/ oturmak,
tıkılmak, saplanmak :**
(2,4,6,14,17,22,26,29,30,34,35,36,38,40,42).
8703. **Ham ervah :**
(1,2,4,6,9,13,14,17,21,22,23,24,27,28,29,34,35,36,37,38,40,42).
8704. **Ham hayal :**
(21,29).
8705. **Ham hum etmek :**
(9,10,13,31,37,40,42) (argo).
8706. **Ham hum şaralop/ şorolop :**
(2,4,6,8,9,10,13,14,17,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42)
(argo).
8707. **Ham süt emmiş olmak :**
(14,42).
8708. **Ham taktik :**
(38,42).
8709. **Ham teklif :**
(2,9,17,29,33,39,40,42).
8710. **Ham toprağın çamurunu uyandırmak :**
(42).
8711. **Hamallığını yapmak :**
(2,6,9,13,14,17,21,22,25,29,30,34,37,39,40).
1817. **Hamam/ at, dev anası :**
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,26,29,30,35,37,39,40,41,42).
8712. **Hamam bohçası :**
(26,42).
8713. **Hamam yapmak :**
(9,11,37).
8714. **Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık
olur:** (2,6,9,22,29,30,35,36,38,40,41,42).
8715. **Hamamcı olmak :**
(9,29,37) (argo).
8716. **Hamamda deli var :**
(2,6,8,9,14,17,22,29,35,38,41,42).
8717. **Hamamın namusunu kurtarmak/ temizlemek :**
(2,3,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,30,32,37,38,40,42).

³⁷⁹ halvet : (Arapça) Tenhaya çekilme, yalnız kalma, başbaşa kalma.

8718. Hamı alınmak :
(13,26,40,42).
8719. Hamle yapmak :
(9,11,23,37).
8720. Hamudu ile yutmak :
(9,37).
8721. Hamur açmak :
(6,9,11,21,22,31,37,38,42).
8722. Hamur tutmak :
(2,6,9,11,22,29,37,39,40,42).
8723. Han hamam sahibi :
(1,9,14,17,23,37,42).
8724. Hancı sarhoş, yolcu sarhoş (ne halt ettin oda başı):
(3,4,6,8,9,13,17,21,22,23,32,35,36,37,40,42).
8725. Hane berduş :
(14,27,31).
8726. Hangi/ ne akla hizmet ediyor? :
(2,6,8,9,21,22,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8727. Hangi cehennem dibinde? :
(26,42).
8728. Hangi dağda kurt öldü/ ölmüş? :
(1,2,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
8729. Hangi keşişin öldüğünden haberi yok;" vay Vartan/ Vasil" diye ağlıyor :
(22,29,38,42).
8730. Hangi peygambere ümmet olacağını şaşırarak/ bilmemek:
(1,2,4,6,8,9,13,17,20,21,22,29,30,35,36,37,38,40,42).
8731. Hangi rüzgâr attı?:
(2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
8732. Hangi taş büyükse/ katıysa, pekse başını ona vur :
(1,6,9,13,14,17,21,22,26,29,35,37,38,41,42).
8733. Hangi taşı kaldırırsan altından çıkar :
(2,6,8,9,13,17,21,22,24,26,28,29,30,32,33,34,35,38,39,40,41,42).
8734. Hanım evlâdı :
(1,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,29,30,32,35,36,37,41,42) (argo).
8735. Hanım hanımcık :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,28,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
8736. Hanım iğnesi :
(6,11,14,17,22,27,35,36).
8737. Hanım/ karı köylü :
(41).
8738. Hani yok mu? :
(1,2,9,29,37,38,39,40).
8739. Hant hant ötmek :
(9).

8740. Hanya' yı Konya'yı öğrenmek/ anlamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,25,29,30,34,35,38,39,40,42).
8741. Hanzoluk etmek :
(29) (argo).
8742. Hapı yutmak :
(2,3,4,5,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,
31,32,34,35,36,38,39,40,41,42) (argo).
8743. Hapı yuttuğumuz gün :
(9).
8744. Hapırsa da köpürse de :
(9).
8745. Hapis giymek/ yemek :
(1,4,6,8,11,14,17,22,29,32,37,42).
8746. Hapis yatmak :
(8,9,37).
8747. Hapishane kaçını :
(1,4,6,9,14,17,22,29,42).
8748. Hapiste çürümek :
(14,42).
8749. Hapse atmak/ tıkmak :
(6,8,9,22,42).
8750. Hapsi boylamak :
(6,8,22,32,42).
8751. Hapt olmak/ etmek :
(2,17,42).
8752. Har güür :
(2,6,8,37,38,39,42).
8753. Har vurup harman savurmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,30,32,34,35,37,
38,39,40,41,42).
8754. Haraca bağlamak/ kesmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,31,32,34,35,36,38,39,
40,42).
8755. Haraç almak/ yemek :
(6,9,10,11,14,17,22,23,29,42) (argo).
8756. Haraç kesmek :
(4,8,17).
8757. Haraç mezat satmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,23,29,30,32,34,38,39,41,42).
8758. Haram helâl ver Allah'ım, garip kulun yer
Allah'ım : (2,22,30,35,36,38,40,41,42).
8759. Haram olmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,31,33,34,35,37,38,39,
40,42).
8760. Haram para/ mal :
(1,9,13,14,21,23,24,29,37,40).
8761. Haram yemek :
(1,6,8,11,14,17,21,22,23,29,32,37,42).
8762. Harama el sürmek :
(42).

8763. Harama hile karıştırmak/ katmak :
(14,17,35,36,42).
8764. Harama uçkur çözmek :
(2,4,6,8,9,13,14,20,21,22,29,30,32,35,37,39,40,42).
8765. Hararet bağlamak :
(14).
8766. Hararet basmak :
(1,2,6,4,8,9,11,14,18,21,22,23,29,32,34,38,39,40,42).
8767. Hararet kesmek/ söndürmek :
(2,4,6,8,9,11,14,22,29,38,39,40,42).
8768. Hararet noktası :
(40,42).
8769. Hararet vermek :
(1,2,4,8,11,14,18,21,22,29,38,39,40,42).
8770. Harbi keriz mantar yemez :
(29,42) (argo).
8771. Harbi konuşmak :
(4,6,8,10,22,23,29,32,37,42) (argo).
8772. Harc-ı âlem :
(2,6,14,21,22,28,29,30,31,34,38,39,40,42).
8773. Harcı içinden çıkmak :
(17,31,35,42).
8774. Harcı olmak/ olmamak :
(2,6,8,17,22,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
8775. Harcını vermek :
(10,29,42) (argo).
8776. Harç bitti ,yapı paydos :
(29).
8777. Hareket noktası :
(2,8,18,21,25,28,29,30,32,34,37,38,42).
8778. Harekete geçirmek/ getirmek :
(8,9,18,29,32,34,37,41,42).
8779. Harekete geçmek :
(2,6,8,9,21,25,29,30,37,38,39,40,41,42).
8780. Haremlik selâmlık olmak :
(1,2,8,9,11,13,14,21,23,29,30,34,37,38,39,40,42).
8781. Harf atmak :
(2,6,11,14,21,22,26,27,31,37,38,42).
8782. Harfendazlık etmek :
(13,14,27,31,35,36,40,42).
8783. Harfi harfine :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,34,37,38,39,40,42).
8784. Harı başına vurmak :
(2,4,6,9,13,14,17,22,29,35,37,38,39,40,42).
8785. Harı geçmek :
(2,6,9,13,14,17,22,29,37,38,39,40,42).
8786. Hariçten gazel okumak/ atmak :
(6,7,8,9,11,22,23,29,32,37,42).
8787. Harikalar yaratmak :
(9,23,29,37).

8788. Haritada bu da yazar :
(17,35,36,42).
8789. Haritada bu yok idi/ olmak :
(14,29,35,37).
8790. Haritadan silinmek :
(6,8,22,23,29,37,42).
8791. Harman çorman :
(1,13,17,40).
8792. Harman etmek/ yapmak :
(9,11,37,42).
8793. Harman savurmak :
(9,11,14,31,35,37,42).
8794. Harman sonu dervişlerin :
(5,9,11,13,14,29,31,35,36,37,41,42).
8795. Harman yerine dönmek :
(31,42).
8796. Harp zengini :
(9,23,37,42).
8797. Hartası hurtası olmamak :
(37).
8798. Has boya :
(42).
8799. Hasan almaz basan alır :
(42).
8800. Hasanpaşalı olmak :
(38,42).
8801. Hasbi geçmek³⁸⁰ :
(1,2,4,6,10,14,17,22,29,37,38,39,42) (argo).
8802. Hasebi nesebi :
(9,17,42).
8803. Hasetten çatlamak :
(14,26,42).
8804. Hasır/ minder altı etmek :
(1,2,6,8,9,14,15,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
8805. Hasır gibi serilmek :
(9,13,14,40,42).
8806. Hasıra sarmak :
(10,29) (argo).
8807. Hasıra yatmak :
(6,22,29,42) (argo).
8808. Hasrının ağzına ot tıkamak :
(13,42).
8809. Hasret çekmek/ kalmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,29,32,33,37,38,39,40,41,42).
8810. Hasret gidermek :
(8,11,29).

³⁸⁰ hasbi : (Arapça) Allah rızası için, karşılıksız yapılan şey.

8811. Hasret gitmek :
(2,6,8,9,11,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8812. Hasret kalmak/ çekmek :
(2,6,8,9,11,21,22,24,28,29,30,34,38,39,40,42).
8813. Hasret kitabını okumak :
(40,42).
8814. Hasreti içe çökmek :
(42).
8815. Hasretini çekmek :
(1,14,17,29,37,42).
8816. Hasretiyle yanmak :
(14,42).
8817. Hasta, çorbası tasta :
(2,6,14,21,22,28,29,30,34,35,36,38,40,42).
8818. Hasta döşğinde :
(35).
8819. Hasta düşmek :
(1,9,14,17,31,42).
8820. Hasta etmek :
(9,37).
8821. Hastahanelik etmek/ olmak :
(9,29).
8822. Hastahaneye kaldırmak/ yatırmak :
(37).
8823. Hastalığa tutulmak/ yakalanmak :
(8,9,37).
8824. Hastalık almak/ kapmak :
(8,9,32).
8825. Hastalık hastası :
(8,9,17,42).
8826. Hastası olmak :
(2,4,8,11,13,14,17,21,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
8827. Hastaya çorba/ kar, karpuz sormak :
(2,6,13,17,22,29,30,35,36,38,39,40,41,42).
8828. Hastayı tımar etmek :
(13,40,42).
8829. Hâşa huzurdan/ huzurunuzdan :
(1,2,6,8,9,11,13,16,17,21,22,29,38,39,40).
8830. Hâşa sümme hâşa :
(8,11,17).
8831. Haşat etmek :
(11,29,31) (argo).
8832. Haşat olmak :
(6,9,11,22,29) (argo).
8833. Haşatı çıkmak :
(8,29,37) (argo).
8834. Haşir neşir günü³⁸¹ :
(17,42).

³⁸¹ haşir : (Arapça) Bir yere toplama; neşir : (Arapça) Dağıtmak, yaymak.

8835. Haşır neşir olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,30,31,35,37,38,39,40,41).
8836. Haşre dek/ kadar :
(14,42).
8837. Hat çekmek :
(9,13,37,40,42).
8838. Hat hudut tanımamak :
(41,42).
8839. Hata etmek/ işlemek :
(8,9,11,32,37).
8840. Hatasını anlamak :
(42).
8841. Hataya düşmek :
(4,8,9,14,17,37,42).
7906. Hatır/ gönül almak :
(2,9,11,14,17,18,29,33,37,38,39,40,42).
8842. Hatır belâsı :
(2,8,9,14,17,21,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
8843. Hatır etmek :
(1,14,17,42).
8844. Hatır gönül bilmek/ tanımak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
8845. Hatır gütmek :
(41,42).
8846. Hatır için³⁸² :
(2,8,11,17,21,29,33,35,37,38,39,42).
7945. Hatır/ gönül, kalp kırmak/ yıkmak :
(1,4,14,41,42).
8847. Hatır saymak :
(9,14,17,42).
8654. Hatır/ hâl hatır sormak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,33,37,39,40,41,42).
869. Hatıra/ akla gelmek :
(11,17,29,37).
8848. Hatırını için :
(22,37,40).
7852. Hatırını/ gönlü kalmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
8849. Hatırını sayılmak/ sayılır :
(1,6,8,9,11,13,17,21,22,24,28,30,34,37,38,39,40,41,42).
8850. Hatırına bir şey gelmemek :
(2,6,8,9,17,20,21,22,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
930. Hatırına/ aklına gelmek/ düşmek :
(1,2,6,8,9,18,22,25,29,32,33,37,38,39,40,42).
8851. Hatırında kalmak :
(2,6,8,9,18,21,22,23,25,29,31,37,38,39,40,42).
8852. Hatırında olmak :
(29,37).

³⁸² Hatır için çiğ tavuk yenir.

- 951. Hatırından/ aklından çıkmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,23,24,26,28,29,31,32,33,34,37,38,39,40,42).
- 952. Hatırından/ aklından, fikrinden, gönlünden, kafasından geçmek :**
(2,6,8,11,14,22,23,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
- 7888. Hatırını/ gönlünü hoş etmek/ tutmak :**
(2,8,11,18,21,22,29,33,37,38,39,42).
- 8853. Hatırını kıramamak :**
(2,6,8,11,17,21,22,23,31,33,37,38,39,40,42).
- 8854. Hatırını saymak :**
(2,6,8,21,22,29,30,31,32,33,37,38,39,40,41,42).
- 8855. Hatırını sormak :**
(4,29,31,37).
- 8856. Hatırını yapmak :**
(14,42).
- 8857. Hatim sürmek :**
(11,17,37).
- 8858. Hatime çekmek³⁸³ :**
(1,2,6,9,11,14,21,22,29,37,38,42).
- 8859. Hatip kesilmek :**
(9).
- 8860. Hava açmak :**
(2,9,11,29,37,38,39,40,42).
- 8861. Hava almak :**
(2,4,6,8,9,10,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
- 8862. Hava atmak/ basmak :**
(6,10,11,21,22,24,25,29,32,37,40,42) (argo).
- 8863. Hava bin beş yüz :**
(29,42) (argo).
- 8864. Hava bozmak :**
(2,6,9,11,17,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
- 8865. Hava bulanmak :**
(2,6,9,22,29,32,37,38,39,40,42).
- 8866. Hava civa :**
(10,11,42) (argo).
- 8867. Hava çalmak (her biri başka bir) :**
(2,8,9,11,28,30,34,37,38,39,42).
- 8868. Hava çarpmak :**
(29,37).
- 8869. Hava değiştirmek :**
(2,6,9,11,17,18,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
- 8870. Hava estirmek :**
(9,11).
- 8871. Hava hoş :**
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,22,24,28,29,30,31,32,34,36,37,38,39,40,42).

³⁸³ **hatime :** (Arapça) Son, bitirmek.

8872. Hava iyi/ fena esmek :
(29,37).
8873. Hava kaçırmak :
(37).
8874. Hava kapanmak :
(2,6,9,11,22,29,37,38,39,42).
8875. Hava kararmak :
(2,6,9,22,29,32,37,38,39,42).
8876. Hava kırılmak :
(9).
8877. Hava köprüsü :
(2,9,11,18,28,29,34,38,39).
8878. Hava oyunu :
(11,17,42).
8879. Hava parası :
(2,4,8,9,11,17,18,21,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8880. Hava sıkılmak :
(10,11,29) (argo).
8881. Hava vermek :
(8,9,17,37,42).
8882. Hava yapmak :
(9).
8883. Havada bulut, sen onu unut :
(13,17,35,36,41,42).
8884. Havada kalmak :
(2,4,8,9,11,17,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8885. Havada katlamak :
(29,42) (argo).
8886. Havada konuşmak :
(9).
8887. Havadan atmak :
(26,42).
8888. Havadan kazanmak :
(14,40,42).
8889. Havadan nem kapmak :
(13,14,35,40,41,42).
8890. Havadan, sudan/ şundan bundan konuşmak :
(2,8,9,11,13,14,18,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8891. Havadis kumkuması :
(27).
8892. Havalara uçmak :
(14,42).
8893. Havale etmek :
(9,11,31,37,40,42).
8894. Havan batsın :
(29,42) (argo).
8895. Havan dövücünün hınk deyicisi :
(1,4,9,13,14,23,29,37,40,41,42).
8896. Havanda su dövmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).

8897. Havanın gözü yaşlı :
(13,17,23,29,35,36,37,40,42).
8898. Havası olmak :
(2,6,8,21,25,28,29,30,34,37,38,40,42).
8899. Havasına uymak :
(29,36,37).
8900. Havasını almak :
(29) (argo).
8901. Havasını atmak :
(29) (argo).
8902. Havasını bulmak :
(4,6,9,13,17,22,23,29,37,40,42).
8903. Havaya gitmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
8904. Havaya pala/ kılıç sallamak :
(1,4,6,11,13,14,22,29,37,40,42).
8905. Havaya savurmak :
(4,6,8,11,13,14,17,22,23,29,32,37,40,42).
8906. Havaya uçmak :
(8,29).
8907. Havaya uğraşmak :
(4,42).
8908. Havaya uymak :
(14,42).
8909. Havayı bozmak :
(2,6,8,9,22,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8910. Havlu atmak :
(8,9).
8911. Havraya çevirmek/ döndürmek :
(14).
8912. Havsalası almamak/ kavrayamamak³⁸⁴ :
(1,2,4,6,8,9,14,21,22,23,24,29,30,31,37,38,39,40,41,42).
8913. Havsalası dar/ geniş :
(9,14,29,31,37).
8914. Havsalasına sığmamak :
(1,6,8,9,14,17,22,29,37,42).
8915. Havyar kesmek :
(1,2,4,6,7,9,10,11,13,14,15,17,22,23,29,37,38,40,42) (argo).
8916. Hay aksi/ kör (şeytan). :
(8,12,29).
8917. Hayâ perdesi yırtılmak :
(23,37).
8918. Hayal etmek :
(9,11,23,37).
8919. Hayal kırıklığı(-na uğramak) :
(6,8,9,11,17,21,22,23,24,37,42).

³⁸⁴ havsala : (Arapça) Kuş kursağı, mide anlamına gelir. Burada mecazen zihnen alma ve kavrama derecesi anlatılmıştır.

8920. Hayal kurmak :
(6,8,9,14,22,32,37,42).
8921. Hayal mahsulü :
(42).
8922. Hayal meyal :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
8923. Hayal olmak :
(29).
8924. Hayal oyunu :
(6,9,11,22,23).
8925. Hayal-i ham :
(2,9,11,30).
8926. Hayalde iz bırakmak :
(42).
8927. Hayale dalmak :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
8928. Hayale dönmek :
(17,29,42).
8929. Hayale kapılmak :
(6,8,17,22,23,29,32,37,42).
8930. Hayali fener :
(6,9,22,29,37,42).
8931. Hayalinden geçirmek :
(6,8,9,22,23,29,32,37,42).
8932. Hayat adamı :
(2,8,9,11,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8933. Hayat arkadaşı :
(2,6,8,9,11,13,21,22,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8934. Hayat dolu :
(37,42).
8935. Hayat geçirmek :
(2,6,9,11,21,29,37,38,39,40,42).
8936. Hayat güreşini tek başına kazanmak :
(42).
8937. Hayat kadını :
(6,8,11,22,42).
8938. Hayat kavgası/ mücadelesi :
(6,8,9,22,23,32,37,42).
8939. Hayat memat meselesi³⁸⁵ :
(2,4,6,8,9,13,14,11,17,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8940. Hayat pahalılığı :
(2,8,9,11,17,18,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
8941. Hayat seviyesinin yükselmesi :
(42).
8942. Hayat tecrübesi :
(42).

³⁸⁵ memat : (Arapça) Ölüm.

8943. Hayat vermek :
(6,8,11,22,29,37,42).
8944. Hayata atılmak :
(2,6,8,9,11,18,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8945. Hayata doymamak :
(14).
8946. Hayata geçirmek :
(8,22,29,41).
8947. Hayata gözlerini kapamak/ yummak :
(4,6,8,9,11,17,21,22,29,37,42).
8948. Hayata küsmek :
(6,8,9,14,22,23,29,32,37,42).
8949. Hayatı kaymak :
(6,8,11,22,23,29,32,37,42) (argo).
8950. Hayatına girmek :
(2,6,8,9,11,21,22,29,37,38,39,40,42).
8951. Hayatından olmak :
(42).
8952. Hayatını bir yola bağlamak :
(42).
8953. Hayatını borçlu olmak :
(6,8,22,29,32,37,42).
8954. Hayatını istikamete vermek :
(42).
8955. Hayatını kaydırmak :
(29,42).
8956. Hayatını kazanmak :
(2,6,8,9,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
8957. Hayatını kurtarmak :
(42).
8958. Hayatını yaşamak :
(2,8,9,11,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8959. Hayatının baharında :
(6,22).
8960. Hayatta olmamak :
(8,9,14,22,29,37,42).
8961. Haybeye kürek çekmek :
(6,8,22,29,32,42) (argo).
8962. Haydi canım sen de/ oradan :
(2,6,8,9,13,22,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
8963. Haydi haydi :
(2,6,8,11,22,25,29,37,38,39,42).
8964. Haydi hayırlısı :
(29).
8965. Haydi oradan/ canım sen de :
(2,6,8,11,22,29,37,38,39,40,42).
8966. Haydutluk etmek :
(9,37).
8967. Hayı gidip vayı kalmak :
(29,37).

8968. Hayır beklememek :
(2,6,8,9,11,18,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
8969. Hayır dememek :
(23,29,37).
8970. Hayır etmemek :
(2,6,8,9,11,22,29,32,33,37,38,39,42).
8971. Hayır gelmemek :
(6,8,9,22,28,29,33,34,37,38,39,40,42).
8972. Hayır görmek :
(4,17,30,42).
8973. Hayır görmemek :
(2,6,8,9,11,21,22,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
8974. Hayır işlemek :
(2,6,8,9,11,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
8975. Hayır kalmamak :
(2,4,6,8,9,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8976. Hayır ola? :
(1,2,8,9,11,22,30,32,33,37,38,39,40,42).
8977. Hayır sahibi :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,24,29,32,37,38,39,40,42).
8978. Hayır söylemez:
(12,31).
8979. Hayırdır inşaallah!
(1,2,6,8,9,11,13,21,22,24,29,37,38,39,40,42).
8980. Hayırla anmak/ yâd etmek :
(6,17,22,29,37,42).
8981. Hayırlı olmak :
(6,9,22,29,42).
8982. Haymana beygiri/ öküzü, mandası, sığırı gibi dolaşmak :
(4,6,9,11,13,17,22,23,35,37,40,42).
8983. Hayra alâmet değil :
(2,6,8,9,11,17,21,22,23,28,29,30,32,34,37,37,38,39,42).
8984. Hayra yormak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
8985. Hayran olmak/ kalmak :
(9,14,17,31,37,42).
8986. Hayrete düşmek :
(6,8,9,14,22,29,37,42).
8987. Hayretler içinde kalmak :
(29,37).
8988. Hayretler mütamadiyen :
(42).
8989. Hayrette bırakmak :
(6,9,17,22,29,31,37,42).
8990. Hayrette kalmak :
(31).
8991. Hayretten çıldırmak :
(13,40,42).
8992. Hayrı dokunmak :
(6,8,14,22,29,32,37,42).

8993. Hayrını görmemek :
(1,2,6,8,9,11,14,21,22,28,29,31,32,34,37,38,39,40,42).
8994. Hayrını gör :
(1,29,31,42).
8995. Haysiyet tacı :
(42).
8996. Haysiyetine dokunmak :
(37).
8997. Hayvan terli olmak :
(42).
8998. Hayvanlık etmek :
(9,29).
8999. Haz duymak :
(9,37,42).
9000. Haz vermek :
(37,42).
9001. Hazır bulunmak/ olmak :
(2,6,9,11,21,22,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
9002. Hazır cevap :
(1,13,14,26,31,35,40,42).
9003. Hazır evin has kadını :
(2,6,9,22,29,30,32,38,39,40,42).
9004. Hazır mezarın ölüsü :
(13,14,29,35,36,37,40,42).
9005. Hazır ola geçmek :
(42).
9006. Hazır/ hazırda yemek³⁸⁶ :
(29,35,42).
9007. Hazır yiyici :
(2,4,6,8,9,11,17,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40).
9008. Hazıra konmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
9006. Hazırdan/ hazır yemek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,30,32,37,38,39,40,42).
9009. Hazırlık görmek :
(2,6,8,9,21,22,28,29,33,37,38,39,40,42).
9010. Hazırlıklı bulunmak :
(9,29,37).
9011. Hazret-i Nuh' tan kalma :
(2,4,6,17,22,29,38,39,42).
9012. Hazreti Adem kıyafeti :
(42).
9013. Heba etmek :
(23,37).
9014. Hece taşı :
(11).
9015. Hecin devesi gibi salınmak :
(26,42).

³⁸⁶ Hazıra dağlar dayanmaz.

9016. Hedef almak :
(6,8,9,22,32,42).
9017. Hedef olmak :
(6,8,9,22,32,42).
9018. Hedefe erişmek/ ulaşmak, varmak :
(42).
9019. Hedefin kalbine düşmek :
(42).
9020. Hekim kim başına gelen :
(35).
9021. Hekimin ye dediği :
(14,35,36).
9022. Helâl/ temiz süt emmiş :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9023. Helâl ü hoş olsun :
(2,4,6,8,9,14,17,22,24,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
9024. Helâllığa almak :
(1,2,9,14,27,29,31,37,38,39,42).
9025. Helâllik dilemek :
(9,11,37).
9026. Helâllik vermek :
(9,37).
9027. Hele eyyam, yel esse :
(35).
9028. Hele hele :
(2,8,9,11,17,29,38).
9029. Helme dökmek :
(9,17,37,42).
9030. Helva demesini de bilirim, helva demesini de :
(2,5,6,22,29,30,35,36,38,39,40,41,42).
9031. Helva gibi kabak, elma gibi soğan :
(17,35).
9032. Helva şakırtısı değil, dayak patırtısı :
(35).
9033. Helva tenceresi sırtında :
(35,36).
9034. Helva yemek :
(14,27).
9035. Helvacı kâğıdı (gibi itibarsız olmak) :
(14,35).
9036. Helvası burnunda kokmak :
(14).
9037. Hem anam, hem babam :
(42).
9038. Hem ağlarım, hem giderim :
(15,35).
9039. Hem de nasıl :
(29,37).
9040. Hem döver, hem ağlatmaz :
(13,36,42).

9041. Hem elmayı yemek, hem cennette kalmak istemek :
(42).
9042. Hem gazi, hem şehit :
(14).
9043. Hem İsa' yı, hem Musa' yı memnun etmek :
(4,6,13,17,22,23,29,37,40,42).
9044. Hem kaçar, hem davul çalar :
(1,2,6,9,11,13,17,21,22,23,26,29,32,36,37,38,39,40,42).
9045. Hem kel, hem fodul :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
3528. Hem/ bir nalına, hem/ bir mihına vurmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9046. Hem sağır, hem sığır :
(42).
9047. Hem suçlu, hem güçlü :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
9048. Hem şandan paklandı, hem pilâv yağlandı :
(2,6,9,22,29,32,35,42).
9049. Hem ziyaret, hem ticaret :
(2,4,6,7,8,9,11,13,15,17,20,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9050. Hemen hemen :
(9,11).
9051. Henüz ormandan çıkmamış olmak :
(42).
9052. Hep bir ağız olmak :
(6,9,22,23,37,42).
9053. Hep bir ağızdan/ ağızla :
(6,8,9,22,26,37,42).
9054. Hepi topu :
(11,29).
9055. Hepsi bir kapıya çıkmak :
(29).
9056. Her aşın kaşığı olmak :
(2,4,6,9,11,13,14,21,22,23,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
9057. Her beyaz dediğine kara demek :
(42).
9058. Her biri değişik/ başka bir hava çalmak :
(29,42).
9059. Her boyaya boyanmak/ girip çıkmak :
(8,9,23,25,29,32,37,41,42).
9060. Her boyayı boyadık/ sürdük da/ de fıstıkî yeşil/ cengâri mi kaldı?387 :
(2,6,8,22,29,35,36,37,42).
9061. Her çekiye uymak :
(26,42).

387 jengâri> cengâri : (Farsça) Bakırpası, göztaşı

9062. Her çorbaya/ köfteye maydanoz olmak :
(10,29,41) (argo).
9063. Her dem taze :
(6,8,9,11,14,17,22,29,31,35,36,37,42).
3336. Her/ bin derde deva :
(6,8,9,14,21,22,23,29,35,37,42).
9064. Her dereden su getirmek :
(14).
9065. Her gördüğü sakallıyı babası sanmak :
(6,8,9,22,23,25,29,32,35,37,42).
9066. Her gün/zaman papaz pilâv yemez :
(1,7,9,13,15,17,23,35,37,40,41).
9067. Her havadan/ telden çalmak :
(13,26,35,40,42).
9068. Her iş bitti sıra leğen örtüsüne geldi :
(7).
9069. Her işe/ şeye burnunu sokmak :
(2,4,6,8,14,17,18,20,21,22,25,29,30,36,38,40,42).
9070. Her işin hakından gelmek :
(13,40,42).
9071. Her kafadan bir ses çıkmak :
(1,2,4,8,9,13,14,17,18,21,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9072. Her kapının ipini çekmek :
(14,42).
9073. Her kapıya baş vurmak :
(14).
9074. Her keseye elverişli/ uygun :
(8,9,32,42).
9075. Her ne ise :
(1,6,9,29,31,37).
9076. Her ne kadar :
(2,8,9,29,31,37,39,40,42).
9077. Her ne pahasına olursa olsun :
(6,17,22,29,37,42).
9078. Her renge boyanmak :
(14).
9079. Her sakala bir tarak bulunmak/ uydurmak :
(6,17,22,35,42).
9080. Her sakallıyı babası sanmak :
(1,4,13,14,17,35,36,40,41,42).
9081. Her şeyi karanlık görmek :
(42).
9082. Her şeyi toz pembe görmek :
(29).
9083. Her tarafı ateş kesilmek :
(13,40,42).
9084. Her tarafı buz kesmek :
(6,8,22,42).
6020. Her/ dokuz, kırk, seksen tarakta bezi olmak :
(2,4,6,8,13,17,18,21,22,25,29,32,35,36,37,38,39,40,42).

9085. Her tarladan bir kesek :
(2,14,18,35,38,39,42).
9086. Her taşın altından çıkmak :
(13,14,40,42).
9087. Her telden/ havadan çalmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
9088. Hercaî meşrep :
(5,9,14,31,35,36).
9089. Herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine:
(2,6,8,9,13,20,21,22,23,29,30,35,37,38,39,40,42).
9090. Herkes kendi Agop' una ağlar :
(7).
1126. Herkese/ âleme sakal dağıtmak :
(26).
9091. Herkese şapur şapur bize gelince ya Rabbi şükür :
(2,6,8,13,20,21,22,29,30,38,39,40,42).
9092. Herkesi/ mahalleyi ayağa kaldırmak :
(42).
9093. Herkesi gözü kapalı satın almak :
(13,40,42).
9094. Herkesin ağızına düşmek :
(6,8,22,42).
9095. Herkesin ağızına sakız olmak :
(6,8,22,42).
9096. Herkesin dilinde gezmek :
(41,42).
9097. Hesaba almak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
9098. Hesaba çekmek :
(1,2,6,8,11,14,17,18,21,22,24,29,37,38,39,40,41,42).
9099. Hesaba dökmek :
(2,6,9,22,24,28,29,30,37,38,39,40,42).
9100. Hesaba (kitaba) gelmemek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,33,34,38,39,40,41,42).
9101. Hesaba katmak :
(23,24,25,32,39,40,41,42).
9102. Hesabı kapamak :
(2,6,8,9,11,21,22,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
9103. Hesabı kesmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
9104. Hesabı olmak :
(29).
9105. Hesabı temizlemek :
(1,14,29,37,42).
9106. Hesabı vermek :
(9).

9107. Hesabına çekmek :
(27).
9108. Hesabına/ işine gelmek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,31,34,37,38,39,40,42).
9109. Hesabını almak :
(6,14,22,37,42).
9110. Hesabını (kitabını) bilmek :
(1,2,4,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
9111. Hesabını dürmek :
(41,42).
9112. Hesabını görmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
9113. Hesabını kitabını yapmak :
(9).
9114. Hesabını temizlemek :
(13,17,40,42).
9115. Hesabını vermek :
(1,4,8,13,29,38,42).
9116. Hesap açmak :
(2,6,18,21,22,24,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
9117. Hesap çıkarmak :
(2,6,11,18,21,22,28,29,32,34,37,38,39,42).
9118. Hesap etmek (kitap etmek) :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,24,28,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
9119. Hesap görmek :
(1,2,11,14,17,21,22,24,28,29,34,37,38,39,42).
9120. Hesap günü :
(22,37,42).
9121. Hesap işi :
(29,37).
9122. Hesap kitap :
(2,4,8,11,13,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39).
9123. Hesap meydana :
(17,22,42).
9124. Hesap sormak :
(2,8,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
9125. Hesap tutmak :
(2,11,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,42).
9126. Hesaplamak kitaplamak :
(1,29,37).
9127. Hesaplı hareket etmek :
(1,9,13,14,23,29,37,40,42).
9128. Hesapsız kitapsız :
(4,9,13,14,21,24,29,40,42).
9129. Hesapta olmamak :
(2,8,11,21,22,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
9130. Hesaptan düşmek :
(2,8,9,11,13,21,22,24,29,32,37,38,39,40,42).

9131. Heves etmek :
(9,17,23,37,42).
9132. Hevesi/ sevinci içinde/ kursağında kalmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
9133. Hevesine düşmek :
(14,37).
9134. Hevesini almak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
9135. Heyecana gelmek/ düşürmek, getirmek :
(9,14,42).
9136. Heyheyler gelmek/ geçirmek :
(8,13,29,37,42).
9137. Heyheyleri tutmak/ üstünde olmak :
(2,6,8,9,11,13,18,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
9138. Hezeyan etmek :
(9,37).
9139. Hezimete uğramak :
(9,23,37,42).
9140. Hıçkırma hıçkırma ağlamak :
(9,13,42).
9141. Hıçkırık tutmak :
(6,9,17,22,37,42).
9142. Hık demiş anasının/ babasının burnundan düşmüş³⁸⁸ :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,29,32,36,37,38,39,40,42).
9143. Hık mık etmek/ demek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
9144. Hımhım ile burunsuz (birbirinden uğursuz):
(2,6,17,22,26,29,30,36,40,41,42).
9145. Hincını/ hınç çıkarmak :
(8,9,26,32).
9146. Hincını almak :
(8,42).
9145. Hınç/ hincını çıkarmak :
(42).
9147. Hınk deyici :
(13,15,42).
9148. Hınzırlık etmek :
(37).
9149. Hır/ kavga, maraza, patırtı çıkarmak :
(2,6,8,11,13,14,22,24,26,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42) (argo).
9150. Hır gür çıkarmak/ etmek :
(4,6,10,13,14,18,21,22,23,25,29,30,31,32,37,40,42).
9151. Hır söylemez :
(7).
9152. Hırçınlık etmek/ yapmak :
(9,23,37).

9153. Hırkayı başına çekmek :
(2,6,14,17,27,30,33,35,37,38,42).
9154. Hırlı mıdır, hırsız mıdır? :
(9,29,37).
9155. Hırs gözünü bürümek :
(37).
9156. Hırsımı senden alırım :
(13).
9157. Hırsından çatlama :
(6,8,14,22,29,32,42).
9158. Hırsını almak :
(6,8,9,22,29,32,37,40,42).
9159. Hırsını çıkarmak :
(6,8,22,29,32).
9160. Hırsını yenmek :
(6,8,9,22,29,37).
9161. Hırsız adım :
(9,37).
9162. Hırsız yatağı :
(9,11,31,37).
9163. Hırsızlık etmek/ yapmak :
(9,37).
9164. Hırsıza yol göstermek :
(13,23,29,35,37).
9165. Hırtlamba gibi giyinmek³⁸⁹ :
(1,2,6,9,13,14,22,23,37,40).
9166. Hırtlambası çıkmak :
(2,6,9,17,22,26,29,37).
9167. Hışır çıkmak³⁹⁰ :
(2,6,9,21,22,28,29,34,37,38,39,40).
9168. Hışmına uğramak :
(8,9,29,37).
9169. Hıyar ağası :
(8,37).
4176. Hıyar/ cacık bile olamamak :
(6,22) (argo).
9170. Hıyarlık etmek :
(29) (argo).
9171. Hızını almak :
(2,6,9,17,21,22,23,26,29,31,37,38,39,40).
9172. Hızını kaybetmek/ yitirmek :
(29).
9173. Hızır gibi yetişmek :
(2,4,6,8,9,13,14,16,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40).
9174. Hızıra külâh giydirir :
(17,35,36).

³⁸⁹ hırtlamba : Kılıksız, perişan.

³⁹⁰ hışır : Yıpranmış, ezilmiş sert şey.

9175. Hızlı yaşamak :
(6,9,14,22,37).
9176. Hicabından yere geçmek :
(9,13,35,40).
9177. Hicap duymak :
(37).
9178. Hiç değilse/ olmazsa :
(2,6,8,9,11,22,23,29,31,37,38,39,40).
9179. Hiç mi hiç :
(17,29).
9180. Hiç olmak :
(9,17,39).
9181. Hiç yoktan/ yüzünden :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,37,38,39,40).
9182. Hiçe saymak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,31,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
9183. Hidayete ermek :
(9,29).
9184. Hiddete kapılmak :
(8,32).
9185. Hiddetten çatlamak/ köpürmek :
(26,41,42).
9186. Hikâye anlatmak :
(31).
9187. Hikmeti Lokman' dan haber almak :
(6,17,22,26,42).
9188. Hikmetinden sual olmamak :
(6,9,15,17,21,22,23,35,37,42).
9189. Hilâliahmere lâf konuşmak :
(10) (argo).
9190. Hile hud'a> hurda bilmemek³⁹¹ :
(6,9,22,23,29,35,37,42).
9191. Hileli hurdalı :
(13,14,40).
9192. Hilesi hurdası olmamak/ yok :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
9193. Himaye görmek :
(37).
9194. Himayesine almak/ sığınmak :
(9,42).
9195. Hin oğlu hin :
(1,2,4,6,8,14,21,22,29,30,31,37,38,39,40,41,42).
9196. Hindi gibi kabarmak :
(1,4,6,9,13,14,22,23,29,36,37,40,42).
9197. Hislerine kapılmak :
(8,9,11,23,29,32).
9198. Hisse almak :
(9).

³⁹¹ hud'a : (Arapça) Aldatma, oyun, dolap, hile.

9199. Hisse çıkarmak :
(6,8,9,22,32,37,42).
9200. Hisse kapmak :
(6,8,9,14,22,29,37,40,42).
9201. Hissini uyandırmak/ vermek :
(8,9,29,37,42).
5153. Hizaya/ çiziye gelmek/ sokmak :
(2,3,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
9202. Hizaya getirmek :
(37,41,42).
9203. Hizmete girmek :
(9,37).
9204. Hoca çıkmak :
(26,42).
9205. Hodri meydan :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,25,29,32,35,38,39,40,42).
9206. Hokka gibi ağızlı, kiraz gibi dudaklı :
(9,13,14,40,42).
9207. Hokka gibi oturmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,22,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
9208. Hokkabaz çeşmesi gibi akmak :
(35).
9209. Hokkanın/ okkanın altına girmek :
(13,26,27,35,40,42).
9210. Hop dedik :
(6,22,29,42) (argo).
9211. Hop etmek :
(29,42) (argo).
9212. Hop oturup/ kalkıp hop kalkmak/ oturmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
9213. Hoppala bebek/ paşa :
(2,6,13,17,21,22,29,35,38,40,42).
9214. Hor bakmak/ görmek, tutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,28,29,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
9215. Hor kullanmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
9216. Hora geçmek :
(2,6,8,9,13,14,21,22,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
9217. Hora tepmek :
(1,9,13,14,21,24,27,29,31,37,42).
9218. Horoz akıllı/ kafalı adam :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,25,29,30,31,35,36,37,38,39,40,42).
9219. Horoz döğüşü :
(9,11).
9220. Horoz evlenir/ evlendi, tavuk tellenir/
tellendi :
(6,9,13,17,22,23,29,35,37,40,41,42).

9221. Horoz herif :
(13,42).
9222. Horoz ibiği gibi kızarmak :
(14).
9223. Horoz orospusu :
(14).
9224. Horozdan kaçmak :
(1,6,9,13,14,17,22,27,29,35,37,42).
9225. Horozlanmaya başlamak :
(35,42).
9226. Horozlar gagalamak :
(42).
9227. Horozlar ötmek :
(6,8,9,13,22,29,31,37,42).
9228. Horozsuz tavuk :
(13,40,42).
9229. Horozuna kıravat takmak :
(10) (argo).
9230. Hoş beş etmek :
(14,21,22,24,29,37,38,39,40,41,42).
9231. Hoş görmek/ karşılamak :
(1,6,9,11,14,16,18,21,22,23,25,29,30,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
9232. Hoş tutmak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,29,37,38,39,40,41,42).
9233. Hoşa gitmek :
(1,2,6,9,11,14,17,18,23,25,29,33,37,38,42).
9234. Hoşafın yağı kesilmek :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,21,22,23,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9235. Hoşafına gitmek :
(8,9,10,11,13,17,22,29,37,40,42) (argo).
9236. Hoşnut etmek :
(9,37).
9237. Hoşnutsuzluk getirmek :
(9,23,29,37,42).
9238. Hot zot etmek :
(37).
9239. Hovardalık etmek :
(23,29,37).
9240. Hödüklük etmek :
(37).
9241. Höt demek :
(2,6,8,13,21,22,23,25,29,30,31,37,38,40,42).
9242. Hud< Uhud dağı gibi şişmek :
(14,26).
9243. Hû çekmek :
(9,14,23,26,29,31,37,42).
9244. Hulyaya dalmak :
(14,23,37).
9245. Hulûs çakmak :
(1,4,14,37,42).

9246. Hurdahaş olmak :
(6,9,17,22,29,42).
9247. Hurdası çıkmak :
(2,4,6,8,14,17,18,21,22,24,25,26,29,32,37,38,39,40,42).
9248. Hurdaya çevirmek :
(6,8,22,23,29,37,42).
9249. Huy çekmek :
(26,42).
9250. Huy edinmek :
(6,9,14,17,22,29,37,42).
9251. Huysuzluk etmek :
(9,37).
9252. Huyu huyuna, suyu suyuna uygun :
(6,9,17,22,29,37,42).
9253. Huyu suyu :
(1,8,9,14,17,23,37,42).
9254. Huyuna suyuna gitmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
9255. Huyunu suyunu almak :
(24,40,42).
9256. Huyunu suyunu bilmek :
(17,42).
9257. Huzur hakkı³⁹² :
(2,9,11,28,29,37,38,39,42).
9258. Huzur vermek :
(6,9,14,22,24,37,42).
9259. Huzurunu kaçırmak :
(6,8,9,22,24,32,37,42).
9260. Hücuma geçmek/ kalkmak :
(6,9,22,37,42).
9261. Hüküm-î karakuşî :
(5,7,8,12,14,15,17,35,36,42).
9262. Hükümü geçmek :
(6,8,9,17,22,23,29,31,32,37).
9263. Hükümü parasına geçmek :
(6,9,22,29,37,42).
9264. Hükümü yürütmek :
(14,37,41,42).
9265. Hükümünde olmak :
(1,6,9,11,13,22,29,31,37,42).
9266. Hüküm giymek/ yemek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,21,23,24,25,29,30,32,33,37,38,39,40,42).
9267. Hüküm sürmek :
(2,6,8,9,11,13,14,21,22,23,24,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
9268. Hüküm vermek :
(2,6,8,9,14,18,21,22,30,37,38,40,42).

³⁹² huzur : (Arapça) Bir yerde hazır bulunma. Eskiden hakk-ı huzur da denirdi.

9269. Hükümet devirmek :
(9,37,39).
9270. Hükümet gibi (karı) :
(17,37,42).
9271. Hükümet kapısı :
(2,6,8,9,11,13,18,21,22,24,28,30,34,35,36,37,38,39,42).
9272. Hükümet sürmek :
(6,9,11,13,37,42).
9273. Hükümran olmak :
(9).
9274. Hüner göstermek :
(6,17,22,25,37,42).
9275. Hüngür hüngür ağlamak :
(6,9,13,14,17,22,40,42).
9276. Hünkârın atı bana baktı :
(17,35,36).
9277. Hünkâr beğendi :
(11,27).
9278. Hürmet göstermek :
(42).
9279. Hürriyeti seçmek :
(17,29,37,42).
9280. Hürya etmek :
(2,4,6,8,9,11,13,17,23,29,30,32,38,39,40,42).
9281. Hüsnü kuruntu :
(2,6,8,13,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
9282. Hüsnü kabul görmek :
(29).
9283. Hüsnü kabul göstermek :
(29,37).
9284. Hüsrana uğramak :
(6,8,17,22,23,29,32,37,40,42).
9285. Hüt < Uhud dağı gibi şişmek :
(2,6,8,13,17,24,29,30,35,38,40,42).
9286. Hüzün çökmek :
(23,37).
9287. Hüzne kapılmak :
(29,37).

I

9288. İciği cıdığı/ iciği ciciği çıkmak :
(2,4,6,8,9,17,18,20,21,23,24,25,26,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,42).
9289. İciğini cıdığını sormak :
(2,6,8,13,17,18,20,21,22,25,28,29,34,35,38,39,40,42).
9290. İğrip çevirmek :
(9,23,29,37,42).
9291. İkıla sıkıla/ ikına sıkına :
(1,42).
9291. İkına sıkına/ ikıla sıkıla :
(1,13,14,23,37).
9292. İkinip sıkınmak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,20,21,22,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
9293. İklaya sıklaya :
(1,9,29,37).
9294. İklım tıklım :
(1,9,14,29,42).
9295. İlgım silgım :
(29,42).
9296. İlıca ördeği :
(42).
9297. İrabda yeri yok :
(7).
9298. İrağı yakın etmek :
(30,42).
9299. İraktan/ uzaktan merhaba demek/ merhabası olmak :
(14,26,42).
9300. İrgat başı gibi :
(42).
9301. İrgat gibi çalışmak :
(6,9,13,17,22,23,29,35,36,37,40).
9302. İrgat pazarına çevirmek/ döndürmek :
(4,6,9,13,14,23,29,35,37,40,42).
9303. İrmakları düzene sokmak :
(42).
9304. İrmaktan geçerken at değiştirmek :
(42).
9305. İrz düşmanı :
(1,6,8,9,11,14,22,23,29,35,37,42).
9306. İrz ehli :
(1,6,9,11,14,17,22,23,35,36,37,42).
9307. İrz namus tertemiz :
(6,17,22,35,36,42).
9308. İrzi çiğnenmek :
(14).
9309. İrzi kırık :
(29,42) (argo).

9310. Irzı namusu yerinde :
(14,42).
9311. Irzına/ üzerinden geçmek :
(2,6,8,9,11,13,14,21,22,29,32,37,39,40,42).
9312. Irzını bozmak :
(8,29,37).
9313. Isırgan daladı, ebeğömece yaladı :
(17,35,36,42).
9314. Isıtıp ısıtıp önüne getirmek/ koymak :
(9,14,20,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
9315. Iska geçmek :
(2,4,6,8,9,10,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42) (argo).
9316. Iskartaya çıkmak/ çıkarmak³⁹³ :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
9317. Iskonto etmek :
(23,29,37).
9318. Iskota <Skoda bacak :
(10) (argo).
9319. Islak göz :
(29).
9320. Islak kargaya dönmek :
(6,17,22,31,35,36,42).
9321. Islak tavuk/ karga, sıçan :
(13,29,35,37,42).
9322. Isliğa tutmak :
(14,42).
9323. Issız eve it girer gibi/ it buyruk :
(4,6,22,35).
9324. Issız kalmak :
(6,22,37,42).
9325. Issızlık çökmek :
(6,22,29,31,37,42).
9326. Istakoz gibi kızarmak :
(6,22,25,37,42).
9327. Istılah paralamak :
(31,35,37).
9328. İstırap çekmek :
(8,11,38,42).
9329. İstırap vermek :
(8,38,42).
9330. Işığı altında :
(2,6,8,9,22,24,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
9331. Işığı dindirmek :
(17).
9332. Işık tutmak/ göstermek :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).

³⁹³ iskarta : (italyanca) Çeşitli sebeplerle değerini kaybetmek.

9333. Işık yağmuru :
(42).
9334. Işıl ışıl bakmak :
(26,29,42).
9335. Itır atmak :
(42).
9336. İvir zıvir :
(6,8,14,30,42).
9337. İyıp kesmemek :
(29).

İ

9338. İbibullah< ibadullah/ ip ipullah sivri külâh:
(2,6,8,9,13,14,17,22,27,28,29,30,32,34,35,36,37,41,42).
9339. İbiğini kaldırmak :
(10,21,29,42) (argo).
9340. İbret almak :
(6,8,9,14,21,22,23,24,23,26,32,33,37,40,42).
9341. İbret dersi :
(40,42).
9342. İbret-i âlem için :
(6,8,9,11,22,25,32,37,42).
9343. İbretin kudreti :
(9,13,37,40,42).
9344. İbretin kuvveti :
(42).
9345. İcabına bakmak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
9346. İcat çıkarmak :
(8,9,22,23,29,32,37,42).
9347. İcat etmek :
(9,22,25,29,37,42).
9348. İcazet almak :
(23,27,37,42).
9349. İcazet vermek :
(14,27,42).
9350. İcrayı faaliyet göstermek :
(42).
9288. İciği ciciği/ ıcığı cıcığı çıkmak :
(2,4,6,8,9,17,18,20,21,22,26,30,39,40).
8010. İç/ gönül açmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
9351. İç ağrısı :
(35,42).

9352. İç bağlamak/ tutmak :
(6,9,22,29,35,37,42).
9353. İç çekmek/ geçirmek :
(1,6,11,13,14,17,22,23,24,26,29,31,37,40,41,42).
9354. İç darlığı :
(42).
9355. İç dedilerse, çeşmeyi kurut demediler ya :
(35,42).
9356. İç etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
9357. İç fırtınasına tutulmak :
(13,42).
7790. İç/ göğüs geçirmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
9358. İç gıcıklamak/ gıdıklamak :
(4,6,13,17,22,23,24,29,37,42).
9359. İç güveyi girmek :
(37,42).
9360. İç güveysinden hallice :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9361. İç içe girmek :
(11,17,30,38,41,42).
9362. İç karartmak :
(14,41,42).
9363. İç sıkılmak :
(1,17,42).
9364. İç tutmak/ bağlamak :
(29,37,38,42).
9365. İçe doğmak :
(13,40,42).
9366. İçe kapanmak :
(14,37,40,42).
9367. İçe dönmek :
(17,40).
9368. İçe sindirmek :
(9,40).
9369. İçecek suyu olmamak :
(2,6,8,14,21,22,28,29,37).
9370. İçerde olmak :
(1,2,4,6,8,9,14,18,22,25,29,37,38,39,40).
9371. İçeri almak/ atmak, tıkmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
9372. İçeri dalmak :
(26,42).
9373. İçeri düşmek :
(6,8,10,22,29,37,42) (argo).
9374. İçeri girmek :
(1,4,6,8,9,11,14,22,23,25,29).

9375. İçerisi Mahmutpaşa çarşısı :
(13,35,36,42).
9376. İçeriye boylamak :
(6,22,42).
9377. İçerisi acılamak :
(13,42).
9378. İçerisi açılmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
9379. İçerisi alaylı, dışarı kalaylı :
(6,13,21,22,42).
9380. İçerisi almamak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
9381. İçerisi bayılmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,25,29,31,32,37,38,39,40,42).
9382. İçerisi beni yakar, dışarı eli (yakar) :
(2,6,8,9,13,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
9383. İçerisi boş :
(14,42).
9384. İçerisi bulanmak :
(1,2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,31,37,38,39,40,42).
9385. İçerisi burkulmak/ sızlamak :
(2,6,8,9,14,17,18,22,25,29,30,37,38,39,40,41,42).
9386. İçerisi cız etmek :
(6,8,9,14,17,18,22,23,24,29,30,32,37,40,42).
9387. İçerisi çekmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
9388. İçerisi Çıfıt çarşısı³⁹⁴ :
(1,2,4,6,9,13,14,17,21,22,24,25,26,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
9389. İçerisi çürük olmak :
(17,26,42).
9390. İçerisi dar :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,28,29,34,37,38,39,40,42).
7842. İçerisi/ gönlü, yüreği daralmak / sıkılmak :
(2,6,8,18,21,22,25,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
9391. İçerisi dayanamamak :
(6,8,37,42).
9392. İçerisi dışarı/ özü sözü bir :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,39,40,41,42).
9393. İçerisi dışarına çıkmak :
(2,6,8,9,13,18,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
9394. İçerisi dışarına uymamak :
(14,36,42).
9395. İçerisi dışarına vurmamak :
(14,42).

³⁹⁴ çıfıt <cehüd : (Farsça); Yahudi, hileci, düzenbaz.

9396. İçi dönmek :
(6,14,17,42).
9397. İçi/ yüreği erimek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
9398. İçi/ midesi, yüreği ezilmek/ kazanmak,
kıyılmak:
(1,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,32,37,38,40,41,42).
9399. İçi fena olmak :
(9).
9400. İçi geçmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
9401. İçi geniş :
(1,8,14,25,29,37).
9402. İçi/ karnı gitmek/ sürmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
9403. İçi götürmemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,34,35,37,38,39,
40,42).
9404. İçi gülmek :
(1,4,6,14,17,22,42).
9405. İçi hop etmek :
(6,8,14,22,37,42).
9406. İçi ısınmak :
(6,8,14,18,22,37,42).
9407. İçi içine batmak :
(13,42).
9408. İçi içine geçmek :
(6,9,22,23,29,42).
9409. İçi içine sığmamak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,
35,36,38,39,40,41,42).
9410. İçi içini yemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,37,38,
39,40,41,42).
9411. İçi kabarmak :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,24,29,37,38,39,40,42).
9412. İçi kabul etmemek :
(4,11,14,29,37,40,42).
9413. İçi kaldırmamak :
(6,8,22,38,42).
9414. İçi kalkmak:
(2,8,22,28,29,34,37,38,39).
9415. İçi/ kalbi, yüreği kan ağlamak :
(1,2,4,6,8,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,
41,42).
9416. İçi kan kuyusu :
(42).
9417. İçi kapanmak :
(1,6,13,14,17,22,29,37,42).

7854. İçi/ gönü kararmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
9418. İçi kıyılmak :
(11,22,29).
4675. İçi/ ciğeri, yüreği parçalanmak/ parça parça, pare pare (olmak), paralanmak, sızlamak, yanmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
9419. İçi pır pır etmek :
(29,37).
9420. İçi rahat etmek :
(2,6,8,9,14,21,22,23,24,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
9421. İçi/ yüreği sıkılmak :
(2,4,38,42).
4446. İçi/ canı tez :
(1,2,8,9,11,13,14,17,21,22,29,37,38,39,42).
9422. İçi titremek :
(2,4,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
9423. İçi vık vık/ fık fık etmek :
(37).
9424. İçi/ yüreği yağ bağlamak :
(1,2,4,9,11,13,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
9425. İçi yanmak :
(2,8,9,14,17,20,21,22,23,24,28,29,30,33,34,37,38,39,40,41,44).
9426. İçin için ağlamak :
(9,14,42).
9427. İçin için gülmek :
(23,29,37).
9428. İçin için yanmak :
(29,37).
9429. İçinde ecinniler top oynamak :
(13,35,36,42).
9430. İçinde kaybolmak :
(6,22,37,42).
9431. İçinde kurt olmak :
(13,42).
9432. İçinde parmağı olmak/ bulunmak :
(2,6,14,21,29,38,39,42).
9433. İçinde su kaçığı olmak :
(7).
9434. İçinde yüzmek :
(9,29,37).
9435. İçinden çıkılmaz hâl almak :
(9).
9436. İçinden çıkmak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
9437. İçinden doğmak :
(1,6,8,14,17,18,22,25,29,32,38,39,40,42).

968. İçinden/ aklından, fikrinden, gönlünden, kafasından geçmek/ geçirmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).
9438. İçinden/ yüreğinden gelmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
9439. İçinden gülmek :
(1,2,6,8,9,13,14,18,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
9440. İçinden kan gitmek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,33,35,37,39,40,42).
9441. İçinden konuşmak/ demek :
(37).
9442. İçinden okumak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
9443. İçinden/ içten pazarlıklı :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41).
9444. İçinden vırlamak/ vırlayıp durmak :
(13,40,42).
9445. İçinden çıkamamak :
(42).
9446. İçine almak :
(2,4,6,8,9,19,22,29,37,38,39,40,42).
9447. İçine/ yüreğine ateş/ od, alev düşmek :
(2,6,8,9,14,18,21,22,23,29,30,32,37,38,39,40,42).
9448. İçine atmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
9449. İçine batmak :
(4).
9450. İçine baygınlıklar çökmek :
(6,22,29,37,42).
9451. İçine çakıl kaçmak :
(42).
9452. İçine çekilmek :
(6,8,14,22,24,29,37,42).
9453. İçine çekmek :
(6,22,26,37,42).
9454. İçine/ yüreğine dert olmak :
(1,2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
7876. İçine/ gönlüne, kalbine doğmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
9455. İçine dokunmak :
(6,8,22,29,37,42).
9456. İçine dönük :
(9,14).
9457. İçine etmek/ sıçmak :
(2,6,8,9,14,17,22,29,37,39,40,42).
9458. İçine hüznün çökmek :
(29,37).

- 4691. İçine/ ciğerine, iliğine, yüreğine işlemek/ geçmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
- 9459. İçine kapanmak :**
(2,6,8,9,14,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
- 9460. İçine kurt düşmek/ sokmak :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
- 9461. İçine oturmak :**
(6,8,22,23,29,37,42).
- 9462. İçine sinmek :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
- 9463. İçine sokacağı gelmek :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,22,24,28,29,30,34,37,38,40,42).
- 9464. İçine tükürmek :**
(6,22,23,29,37,42).
- 9465. İçine yağmak :**
(14,42).
- 9466. İini açmak/ dökmek :**
(6,8,13,14,17,18,22,29,32,37,40,41,42).
- 9467. İini bayıltmak/ kıymak :**
(2,6,8,14,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
- 9468. İini bezemek :**
(42).
- 9469. İini/ yüreğini boşaltmak/ dökmek :**
(2,4,6,9,11,14,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,40,42).
- 9470. İini çeke çeke :**
(42).
- 9471. İini çekmek :**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
- 9472. İini dağlamak :**
(1,14,42).
- 9473. İini dökmek :**
(1,2,4,6,9,14,17,18,19,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
- 9474. İini gıcıklemek :**
(14,29).
- 9475. İini karartmak :**
(42).
- 9476. İini karıştırmak :**
(9).
- 9477. İini kavurmak :**
(9).
- 9478. İini kemirmek :**
(2,6,8,9,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
- 9479. İini (bir) kurt yemek :**
(2,4,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
- 9480. İini sıkmak :**
(6,22,23,29,37,42).

9481. İçini sıızlatmak :
(14,42).
9482. İçini şişirmek :
(9).
9483. İçini yakmak :
(6,9,14,22,29,37,41,42).
9484. İçini yemek :
(6,22,29,37,38,42).
9485. İçinin/ yüreğinin yağı erimek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,32,35,37,38,39,42).
9486. İçler/ yürekler acısı :
(1,2,4,6,8,9,13,14,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
9487. İçli dışlı olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,30,32,34,35,38,39,40,41,42).
9488. İçten gelme :
(4,14,42).
9489. İçten içe :
(1,2,6,9,14,17,18,21,22,25,29,32,33,38,39,40,42).
9443. İçten/ içinden pazarlıklı :
(11,29,42).
9490. İçtikleri su ayrı gitmemek
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,34,37,38,39,40,41,42).
9491. İdare etmek :
(2,6,8,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
9492. İdaresini bilmek :
(8,9,14,37).
9493. İddiaya girmek/ tutuşmak :
(8,9,23,37,42).
9494. İfâde etmek :
(6,9,22,37,42).
9495. İfâde vermek :
(1,2,6,9,17,21,22,24,25,29,33,37,38,39,40,42).
9496. İfâdesi tamam olmak :
(10,42) (argo).
9497. İfâdesini almak :
(1,2,6,8,9,11,14,15,18,21,22,28,29,31,32,34,37,38,39,40,42).
9498. İflâh olmamak :
(14,37,42).
9499. İflâhı kesilmek :
(2,9,14,23,28,29,34,37).
9500. İflâhını kesmek :
(4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
9501. İflâs bayrağını çekmek/ borusunu çalmak :
(6,8,14,17,22,29,37,42).
9502. İflâs etmek :
(9,23,29,37).
9503. İflâsa çıkmak :
(17,26,42).

9504. İfrata kaçmak :
(8,9,23,37).
9505. İfrata vardırmaq :
(8,37).
9506. İfrit etmek :
(8,9,23,32,37).
9507. İfrit olmak/ kesilmek :
(1,2,6,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
9508. İfrit yardağı :
(13,42).
9509. İftihara geçmek :
(8,9,23).
9510. İftira atmak/ etmek :
(8,9,23,26,37).
9511. İftiraya uğramak :
(8,9,37).
9512. İğde de var, çıkırıktadır da :
(2,6,22,29,30,38,42).
9513. İğdiş yoğurt :
(29).
9514. İğfal etmek :
(9,37).
9515. İğne atacak yer olmamak :
(14).
9516. İğne/ toprak atsan yere düşmez
(1,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9517. İğne deliğinden Hindistan' ı seyretmek :
(2,4,6,14,17,22,29,30,32,35,37,38,41,42).
9518. İğne deliğine sığmak :
(14,26,31,42).
9519. İğne ile kuyu kazmak :
(40,41,42).
9520. İğne ipliğe dönmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
5835. İğne/ diken üstünde oturmak/ durmak :
(6,14,17,22,29,37,42).
9521. İğne yemiş ite/ köpeğe, maymuna dönmek :
(1,2,6,9,13,14,17,22,23,29,30,35,36,37,38,42).
9522. İğneden ipliğe kadar/ varınca :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,9,40,42).
9523. İğneli beşik/ fıçı :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,28,27,29,30,34,35,38,42).
9524. İğneli beşik azabı çekmek :
(13,42).
9525. İğneli söz/ lâf :
(1,2,6,4,9,14,17,18,21,22,24,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).

9526. İhale etmek :
(9,37).
9527. İhaleye çıkarmak :
(37).
9528. İhanete uğramak :
(37).
9529. İhtar vermek/ çekmek :
(42).
9530. İhtilâfa düşmek :
(8,9,23,32,37).
9531. İhtimal dahilinde olmak :
(42).
9532. İhtimal vermemek :
(8,9,32,37).
9533. İhtimaldir padişahım belki derya tutuşa :
(7,35).
9534. İhtimam göstermek :
(8,9,32,37).
9535. İhtiras duymak :
(42).
9536. İhtirasa kapılmak :
(42).
9537. İhtiyaca cevap vermek :
(9,37).
9538. İhtiyar elden gitmek :
(14,27).
9539. İhtiyarı elden bırakmak :
(17).
9540. İhtiyatı elden bırakmak :
(42).
9541. İhtiyatlı davranmak :
(9,37,42).
9542. İkamete memur edilmek :
(14,37).
9543. İkbal düşkünlüğü/ düşkünü :
(9,11,14,37,42).
9544. İkbalden düşmek :
(9).
9545. İkbali sönmek :
(29,37).
9546. İki ağızlı :
(31,42).
9547. İki ahbap çavuşlar :
(2,4,6,8,9,17,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
9548. İki analı kuzu :
(17,26,42).
9549. İki arada bir derede (kalmak) :
(2,6,8,9,13,20,21,22,24,25,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
9550. İki arada kalmak :
(14,17,22,26,29,37,42).

9551. İki ateş arasında kalmak :
(6,8,13,14,17,22,25,29,32,37,40,41,42).
9552. İki ayağı bir papuca girmek/ koymak, sokmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).
9553. İki ayağı çukurda olmak :
(13,14,35,36,41,42).
9554. İki ayaklı eşek :
(6,14,17,22,36,42).
9555. İki ayaklı kütüphane :
(13,35,36,42).
9556. İki başlı olmak :
(2,11,26,42).
9557. İki başlı tutmak :
(17,26,42).
9558. İki baştan olmak :
(1,6,9,14,17,21,22,26,29,33,37,38,42).
9559. İki büklüm :
(2,9,13,14,17,18,21,29,35,37,38,39,41,42).
9560. İki cami arasında kalmış beynamaza< bfnamaza dönme:
(1,2,3,4,6,7,8,9,14,17,18,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9561. İki canlı :
(1,6,8,11,13,14,17,22,26,35,37,40,42).
9562. İki cihanda yüzü ak olmak :
(13,21,24,29,40,42).
9563. İki çıplak bir hamamda olmak :
(26,35,36,42).
9564. İki çift lâf/ söz etmek/ söylemek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,24,29,32,37,38,39,40,42).
9565. İki de bir :
(2,6,8,11,13,21,22,29,38,39,40,42).
9566. İki dinden avare :
(14,42).
6108. İki/ dört dirhem bir çekirdek :
(1,2,4,6,8,9,11,12,13,14,15,17,18,20,21,22,23,25,26,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9567. İki dünyada :
(9,14,29).
9568. İki eli böğründe/ bağrında kalmak :
(2,4,9,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,37,38,39,42).
9569. İki eli kanda olsa :
(2,4,8,9,11,14,22,24,29,30,35,37,38,40,42).
9570. İki eli kızıl kanda olsa :
(11,13,14,17,18,21,23,24,25,32,36,39,41,42).
9571. İki eli on parmağı karada :
(42).
9572. İki eli on parmağı yakasında olmak :
(8,14,22,24,35,42).

9573. İki eli şakaklarında düşünmek :
(1,4,6,13,22,23,29,37,40,42).
9574. İki eli yağlı kara :
(6,17,22,35,36,42).
9575. İki eli yakasında olmak :
(1,2,4,9,11,14,17,18,21,23,24,25,27,28,29,30,32,34,37,38,39,40).
9576. İki elim yanıma gelecek :
(2,9,11,13,14,16,17,22,25,28,29,34,35,36,37,38,42).
9577. İki eliyle yapışmak :
(35).
9578. İki evin köpeği :
(35).
9579. İki geçeli :
(2,6,9,11,22,29,37,38,42).
9580. İki gözü iki çeşme :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9581. İki gözüm/ gözümün nuru :
(1,8,9,11,13,17,29,40,42).
9582. İki gözüm önüme aksın :
(6,8,14,17,22,42).
9583. İki hırtı bir pırtı :
(6,17,22,29,37,42).
9584. İki kat olmak :
(6,14,22,29,37,41,42).
9585. İki kere iki dört eder gibi :
(9,13,17,29,36,37,40,42).
9586. İki kuyruklu :
(42).
9587. İki lâfı/ sözü bir araya getirememek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40).
9588. İki lâkırdı/ lâf etmek :
(13,14,29,37,40,42).
3539. İki/ bir paralık etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
9589. İki rahmetten biri :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,29,35,36,37,38,42).
9590. İki satır lâf etmek/ konuşmak, dertleşmek :
(6,17,22,29,37,42).
9591. İki seksen uzanmak :
(6,8,10,14,21,22,29,37,42) (argo).
9592. İki seksen uzatmak :
(8,17,29,42).
9593. İki söz bir pazar :
(11,29,35,37).
9587. İki sözü/ lâfı bir araya getirememek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

9594. İki şıktan biri :
(37).
9595. İki şilte bir yastık, onu da terkiye astık³⁹⁵ :
(2,6,9,17,22,29,35,36,38,42).
9596. İki taraflı kesmek :
(42).
9597. İki tek atmak :
(6,29,37,42).
9598. İki ucu sivri/ boklu değnek :
(2,6,8,9,13,14,21,22,29,30,32,35,37,39,41,42).
9599. İki ucunu bir araya getirememek :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,42).
9600. İki yakası bir araya gelmemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,33,34,36,37,38,39,40,41,42).
9601. İki yeminden bir emir! :
(17,35).
9602. İki yüzlülük :
(1,6,13,14,21,22,25,31,33,35,37,38,42).
9603. İkidarda olmak :
(42).
9604. İkide bir/ birde :
(1,9,14,17,18,26,31,33,35,36,41,42).
9605. İkiden hali değil :
(14).
9606. İkili oynamak :
(2,6,8,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
9607. İkinci baskı :
(42).
9608. İkinci plâna düşmek :
(9).
9609. İkinci güneşi gibi :
(6,22,25,42).
9610. İkindiden sonra dükkân açmak :
(6,9,22,29,35,36,37,42).
9611. İkisi bir deliğe işemek :
(42).
9612. İkisi bir kapıya çıkmak :
(2,8,22,29,37,38,39,42).
9613. İkisini bir çifte koşmak :
(13,14,17,42).
9614. İkisini bir tahtada alıp gitmek :
(17,42).
9615. İkiyi ikiye eklemek :
(42).
9616. İkiz doğurmak :
(11,14,29,31,37,42).
9617. İkizlere takke giydirmek :
(10,29,42) (argo).

³⁹⁵ terki : Eyerin arkası.

9618. İkrâm görmek :
(37).
9619. İkrâr almak/ vermek :
(11,16,37,42).
9620. İktidardan düşmek :
(37).
9621. İlâç gibi gelmek :
(6,8,22,32,42).
9622. İlâç için (olsun) yok :
(6,8,9,11,22,29,37,42).
9623. İlâç yazmak :
(37).
9624. İlâhî su kuşu :
(15).
9625. İlân-ı aşk etmek :
(9,11,25,29).
9626. İler tutar yeri olmamak/ kalmamak, yerini bırakmamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,40,41,42).
9627. İleri almak :
(6,8,9,22,31,37,42).
9628. İleri atılmak/ çıkmak :
(6,26,37).
9629. İleri geçmek :
(6,8,22,31,37,42).
9630. İleri gelenler :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29, 37,38,39,41,42).
9631. İleri gelmek :
(1,2,8,9,14,18,25,28,29,31,32,34,37,39,41,42).
9632. İleri geri konuşmak/ söylemek, lâflar etmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
9633. İleri gitmek/ varmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,31,32,33,35,37,38,39,40,41).
9634. İleri görüşlü :
(37).
9635. İleri götürmek :
(6,29).
9636. İleri/ öne sürmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,25,29,32,35,38,39,40,41,42).
9637. İleriden/ öteden beri :
(2,6,22,29,38,39,42).
9638. İlerisine gitmek :
(11,14,29,37,42).
9639. İlerisini gerisini düşünmek/ hesaplamak, saymak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,25,29,37,38,39,42).
9640. İleriyi/ uzağı görmek :
(2,6,8,22,29,32,33,37,38,39,40,41).

9641. İletişim kurmak :
(29).
9642. İlgi beslemek :
(8,32).
9643. İlgi duymak :
(8,9,23,31,37).
9644. İlgi görmek :
(8,31,37).
9645. İlgi göstermek :
(23,31,37).
9646. İlgi toplamak :
(8,31,32).
9647. İlgisini kesmek :
(29,31,37).
9648. İlham almak :
(23,37).
9649. İlham vermek :
(37).
- 4691. İliğine/ ciğerine, içine, yüreğine geçmek/
işlemek :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,
40,41,42).
9650. İliğine, kemiğine işlemek :
(8,32).
9651. İliğini kemirmek :
(1,14,29,37,42).
9652. İliğini/ kanını kurutmak:
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,22,23,25,29,33,37,38,39,40,42).
9653. İlikleri gevşemek :
(29,42) (argo).
9654. İliklerinde duymak :
(6,22,29,37,42).
9655. İliklerine kadar ıslanmak :
(6,9,14,17,22,23,29,37).
9656. İliklerine kadar ürpermek :
(6,17,22,42).
9657. İlim irfan sahibi :
(42).
9658. İlişiği kalmamak :
(6,22,37,42).
9659. İlişki kurmak :
(6,8,22,23,29,37,38,42).
9660. İlişkiyi kesmek :
(29,42).
9661. İlk adım :
(8,9,14,29,42).
9662. İlk ağızda :
(1,2,6,8,9,14,17,18,22,25,26,29,37,38,39,41,42).
9663. İlk elden :
(6,8,22,29,37,41,42).

9664. İlk etapta :
(42).
7006. İlk/ eski göz ağrısı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,27,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
9665. İlk nefeste :
(14,42).
9666. İlk sırayı tutmak :
(9).
9667. İllallah çağırarak/ demek :
(2,6,8,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
9668. İllet-i aşka ilâç nedir/ ilâç ne kâr eder? :
(35).
9669. İlmini almak :
(2,6,8,17,22,29,30,32,33,35,38,39,42).
9670. İlmini yapmak :
(21).
9671. İltimas geçmek :
(8,32,37).
9672. İltiması olmak :
(37).
9673. İmam feneri gibi döndükçe dönmek :
(35).
9674. İmam kayığı/ sandalı :
(6,8,10,11,17,22,32,37,42) (argo).
9675. İmam suyu :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,29,35,36,37,42) (argo).
9676. İmanın dört çiftesine/ kayığına binmek :
(6,7,8,22,29,42) (argo).
9677. İman getirmek :
(9,14,17,31,37,42).
9678. İman tahtası :
(2,6,8,11,14,17,21,22,28,29,34,37,38,39,42).
9679. İmana gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,29,31,32,33,37,38,39,40,42).
9680. İmana getirmek :
(1,4,14,23,29,37).
9681. İmana tak demek/ etmek :
(17,42).
9682. İmanı açlamak/ gevremek :
(2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,32,36,37,38,39,40,42).
5890. İmanı/ dini bütün :
(17,25,42).
9683. İmanı yok :
(1,2,6,9,14,21,22,29,37,38,39,40,42).
9684. İmanına kadar (doldurmak) :
(2,6,9,11,14,17,21,22,29,37,38,40,42).
9685. İmanına yandığım :
(29,42) (argo).
9686. İmansız gitmek :
(9,14,23,37,42).

9687. İmansız peynir :
(9,37,42).
9688. İmaret/ mescit yapılmadan dilenciler/ körler
dizilmek/ kapıyı almak³⁹⁶ :
(2,6,17,22,29,38,42).
9689. İmaret cücesi :
(17,36,42).
9690. İmbikten geçirmek :
(42).
9691. İmdada yetişmek :
(9,40).
9692. İmdadına koşmak :
(6,9,22,40,42).
9693. İmdat istemek :
(25).
9694. İmi bir olmak :
(42).
9695. İmi timi belirsiz olmak :
(29).
9696. İmiğine sarılmak :
(8,9,32,37).
9697. İmkân vermemek :
(9,37).
9698. İmlâya gelmemek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,27,29,31,32,33,35,36,37,38,42).
9699. İmlâya getirmek :
(6,8,22,27).
9700. İmtihan vermek :
(9,37).
9701. İmtihana çekmek :
(8,9,14,32,37,42).
9702. İmtiyaz sahibi :
(42).
9703. İmza toplamak :
(9,29,37).
9704. İmza vermek :
(29,37).
9705. İmzayı basmak/ çakmak :
(6,8,22,29,37,42).
9706. İn cin top oynamak :
(4,6,8,9,14,17,20,21,22,23,24,25,26,29,31,32,37,30,39,41,42).
9707. İn cin yok :
(2,8,9,11,14,22,29,30,31,37,38).
9708. İn misin cin misin? :
(8,14,31,37).
9709. İnada binmek :
(9,14,17,26,37,42).

³⁹⁶ imaret : (Arapça) Fakirlere ve öğrencilere ekmek, çorba vb.yiyecek veren hayır kurumu.

9710. İnadı tutmak :
(6,9,22,25,37,41,42).
9711. İnadım inat, adım Kel/ Hacı Murat :
(2,6,8,13,14,17,21,22,29,30,35,36,38,39,40,42).
9712. İneyet buyurmak :
(42).
9713. İneyet ola, öbür kapıya :
(35).
9714. İnce düşünce :
(13,42).
9715. İnce elekten geçirmek :
(14).
9716. İnce eleyip/ eğirip sık dokumak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9717. İnce hastalık :
(1,6,8,11,13,14,17,22,29,31,37,40,42).
9718. İnce iş :
(8).
9719. İnce kesim :
(1,11,14,29,31,37).
9720. İnce yapılı :
(37,42).
9721. İnceden inceden/ inceye :
(1,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,28,29,30,31,32,34,36,39,42).
9722. İnceleyim derken üzölmek :
(42).
9723. İnci gibi gözyaşı dökmek :
(14,35).
9724. İncik boncuk :
(2,6,22,29,38,39,42).
9725. İnci saçmak :
(14,31,37).
7347. İncir çekirdeğini/ fındık kabuğunu
doldurmamak:
(2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9726. İndirimli satışlar :
(37).
9727. İndirip bindirmek :
(2,6,22,29,38,42).
9728. İnek Narmanlı, dana Tekmanlı :
(7).
9729. İnfial uyandırmak :
(8,23,37).
9730. İnfiale kapılmak :
(37).
9731. İngiliz arması gibi donatmak :
(35).
9732. İngiliz ipi/ sicimi ile asılmak :
(37).

9733. İngiliz siyaseti :
(29,37).
9734. İngiliz tabancası gibi kurulmak :
(13,35,36,40,42).
9735. İnhisarına almak :
(23,37).
9736. İnim inim inlemek :
(6,8,14,22,23,29,32,37,42).
9737. İnip çıkmak :
(9).
9738. İnisiyatifini kullanmak :
(29,37).
9739. İniş takımları :
(10) (argo).
9740. İnişli yokuşlu/ çıkışlı :
(9,29,31,37,42).
9741. İnkârdan gelmek :
(37,42).
9742. İnkisarı tutmak :
(37).
9743. İnme inmek :
(2,6,8,9,18,21,22,24,25,28,29,34,38,39,40,42).
9744. İnsafa gelmek :
(6,8,9,11,14,17,22,25,37,42).
9745. İnsafına kalmak :
(8,29,37).
9746. İnsafılı davranmak :
(42).
9747. İnsan arasına çıkmak :
(14).
9748. İnsan ayağı basmamak/ değmemek :
(6,22,29,37,42).
9749. İnsan eli değmemek/ dokunmamak :
(6,22,23,29,37,42).
9750. İnsan eti yemek/ çiğnemek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,29,32,37,38,41,42).
9751. İnsan evlâdı :
(2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
9752. İnsan hâli :
(2,6,8,9,14,17,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,42).
9753. İnsan içine çıkacak hâl bırakmamak :
(42).
9754. İnsan içine çıkmak :
(6,8,14,17,22,23,29,37,42).
9755. İnsan kasabı :
(42).
9756. İnsan kurusu :
(6,8,11,22,29,37,42).
9757. İnsan kuş misâliymiş :
(4,15,29,37).

9758. İnsan müsveddesi :
(6,22,37,42).
222. İnsan/ adam sarrafı :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,24,25,29,32,35,39,41,42).
9759. İnsaniyet namına :
(29,37).
9760. İnsaniyeti ele almak :
(13,40,42).
9761. İnsanlık bende kalsın :
(42).
9762. İnsanlık etmek :
(29,37).
9763. İnsanlık hâli :
(8,29,30,37).
9764. İnsanlıktan çıkmak :
(2,8,9,17,18,21,22,24,25,26,28,29,32,34,38,39,40,42).
9765. İnşallahla maşallahla :
(8,29,37).
9766. İnşaata devam :
(7).
9767. İntikamını almak :
(9,37).
9768. İnzivaya çekilmek :
(8,9,23,32,37,42).
9769. İp boyamak :
(42).
9770. İp cambazı :
(9,11,14,37,42).
9771. İp ilmik tutmamak :
(42).
9338. İp ipullah/ ibibullah< ibâdullah sivri külâh :
(2,6,8,9,13,14,17,22,27,28,29,30,32,34,35,36,37,41).
9772. İp kaçkını (zindan gülü) :
(1,4,6,9,11,13,14,17,21,22,31,35,36,42).
9773. İp kazık korkusu :
(14,42).
9774. İp korkusunu boynuna almak :
(13,42).
9775. İp kuşaklı, keçe külâhlı :
(9).
9776. İp parası vermek :
(14,31,42).
9777. İp sürmek :
(42).
9778. İp takmak :
(13,14,29,35,37,42).
9779. İp ucu vermek :
(1,2,6,8,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9780. İp üzengi, tahta kılıç :
(42).

9781. İpe çekmek :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,31,32,37,38,39,40,42).
9782. İpe dizmek :
(6,14,17,22,31,42).
9783. İpe gelmek :
(1,6,14,17,22,29,42).
9784. İpe gitmek :
(37).
9785. İpe sapa gelmemek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
9786. İpe un sermek³⁹⁷ :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9787. İpi çözmek :
(1,6,17,22,29,37,42).
9788. İpi çürük :
(29,37).
9789. İpi elinde (bulundurmak) :
(9).
9790. İpi kesmek :
(42).
9791. İpi/ kirişi, pamık almak/ kırmak :
(1,2,4,6,11,14,17,18,21,22,23,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42)(argo).
9792. İpi/ teli koparmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,40).
9793. İpi sapı olmamak/ yok :
(1,13,14,21,22,23,24,29,36,37,42).
9794. İpi uzatmak :
(13,42).
9795. İpin kıvrığı çözülmek :
(42).
9796. İpin ucu/ ipleri başkasının/ birinin elinde olmak :
(2,6,7,8,22,28,29,32,34,38,39,42).
9797. İpin ucunu kaçırmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9798. İpine basmak :
(13,14,31,42).
9799. İpini çekmek :
(1,6,9,11,13,22,29,33,37,42).
9800. İpini kendi eliyle çekmek :
(14,17,35,36,42).
9801. İpini kesmek :
(6,10,14,29) (argo).
9802. İpini koparmak :
(4,6,8,13,22,31,37,42).

³⁹⁷ İpe un sermek Nasrettin Hoca fıkrasıdır.

9803. İpini koparan takımı :
(6,7,29,37).
9804. İpini sürümek :
(6,13,14,22,35,42).
9805. İpini sürüyüp gezmek :
(2,4,6,22,29,30,36,38,39,40,42).
9806. İpiyle kuyuya inilmemek :
(1,2,4,6,7,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
9807. İple çekmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
9791. İpleri/ ipin ucu başkasının/ birinin elinde olmak:
(6,8,11,14,17,22,25,29,37,42).
9808. İpliği pazara çıkmak :
(1,2,3,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,27,29,31,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
9809. İpliğini pazara çıkarmak :
(8,13,42).
9810. İplik iplik yağmak :
(14,42).
9811. İpsiz sapsız :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
9812. İpten kazıktan kurtulmak :
(1,2,6,9,13,14,15,17,21,22,29,30,31,35,36,37,38,40,42).
9813. İpten kuşak kuşanmak :
(2,6,9,13,14,17,21,22,23,29,30,31,35,36,37,40,42).
9814. İradesi elden gitmek :
(42).
9815. İradesine hâkim olmak :
(42).
9816. İrapta yeri olmamak/ mahalli yok³⁹⁸ :
(1,9,11,14,17,37,42).
9817. İrfanına turp sıkayım! :
(13,17,35,36,40,42).
9818. İri kıyım/ yarı :
(1,11,14,37,42).
9819. İrili ufaklı :
(11,42).
9820. İrisini ipe/ rafa, ufağını çöpe dizmek :
(6,17,29,35,36,42).
9821. İrtihali darı beka eylemek :
(42).
9822. İsa için Musa' yı kınamak :
(17,35,42).
9823. İsa' yı küstürmek, Muhammed' i de memnun edememek :
(2,3,6,8,17,22,29,38,42).

³⁹⁸ İrab: Arapça kelimelerin doğru okunuş tarzı.

9824. İsbet ettirmek :
(42).
202. İsim/ ad koymak/ takmak, vermek :
(8,9,31,42).
9825. İsim yapmak :
(6,8,9,22,32,42).
9826. İskambil kâğıdı gibi devrilmek :
(4,6,9,22,23,37,42).
9827. İskambil kâğıdından yapılmış olmak :
(13,36,42).
9828. İskandil etmek :
(2,6,10,14,17,21,22,25,29,37,38,39,40,42) (argo).
9829. İskele almak :
(9,10,29,37,42) (argo).
9830. İskele babası :
(6,8,9,11,16,17,21,22,26,29,37,42) (argo) .
9831. İskele vermek :
(9,24,42).
9832. İskelete dönmek :
(13,40,42).
9833. İskeleti çıkmak :
(6,8,9,13,22,23,29,32,37).
9834. İskemle/ koltuk, sandalye kavgası :
(9,17,29,37,42).
9835. İslim/ İstim arkadan gelsin :
(2,7,9,15,29,37,38,39,40,42).
9836. İslim üzerinde bulunmak :
(9).
9837. İsmi geçmek :
(6,8,22,23,32,37,42).
9838. İsmi var, cismi yok :
(2,6,9,14,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
9839. İsmi cismi bilmemek :
(29,37).
9840. İsmiyle cismiyle :
(8,29,37).
9841. İsnat etmek :
(6,22,23,42).
9842. İspanya' da şato kurmak :
(15).
9843. İspenç horozu gibi :
(6,11,13,22,23,31,37,42).
9844. İspinoz gibi düşünmek :
(6,22,42).
9845. İsrafa kaçmak :
(6,22,37,42).
9846. İsrail sûru :
(42).
9847. İstanbul' un taşı toprağı altın :
(42).

- 8585.** İstavroz/ haç çıkarmak :
(2,21,29,37,38,39,42).
- 9848.** İstavroz fidesi :
(29,42) (argo).
- 9849.** İstemem, yan cebime koy! :
(6,8,9,13,21,22,25,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,42).
- 9850.** İster istemez :
(6,8,9,14,17,19,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39).
- 9851.** İsteri nöbetine tutulmak :
(42).
- 9852.** İsteyen bir çingene, vermeyen iki çingene :
(42).
- 9853.** İstifayı basmak :
(6,8,22,37,42).
- 9854.** İstifinden başlamak :
(10,21,29,42) (argo).
- 9855.** İstifini bozmamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
- 9856.** İstihâreye yatmak :
(9,14,16,17,23,29,37,42).
- 9835.** İstim/ islîm arkadan gelsin:
(2,3,6,8,9,21,22,29,30,37,39,42).
- 9857.** İstim üstünde olmak :
(6,9,14,22,29,37,38,42).
- 9858.** İstimini almak :
(6,10,14,22,35,36,42) (argo).
- 9859.** İstintaka çekmek :
(17,42).
- 9860.** İsyân bayrağını açmak/ çekmek :
(6,8,9,22,29,32,37,38,42).
- 9861.** İsyân edecek olmak :
(42).
- 9862.** İsyân etmek :
(9,23).
- 9863.** İş açmak :
(2,4,6,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,33,37,38,39,40,42).
- 9864.** İş adamı :
(11,13,14,31,37,40,42).
- 9865.** İş almak :
(10) (argo).
- 9866.** İş ayağa düşmek :
(4,6,9,13,14,17,22,23,24,29,35,36,37,42).
- 9867.** İş başa düşmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
- 9868.** İş başı etmek/ yapmak :
(11,37).
- 9869.** İş becermek :
(29,37).

9870. İş bilmek³⁹⁹ :
(1,2,6,8,9,11,13,18,21,22,25,29,31,33,37,38,39,40,42).
9871. İş birliği etmek :
(11,14,42).
9872. İş bitirmek :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,29,31,37,38,39,40,42).
9873. İş buyurmak :
(17,26,42).
9874. İş çatalanmak :
(2,6,8,9,14,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
9875. İş çevirmek :
(6,8,17,22,23,29,32,37,40,42).
9876. İş çıkırından çıkmak :
(42).
9877. İş çıkarmak/ açmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,31,32,37,38,39,40,41,42).
9878. İş dayıya düşmek :
(1,6,14,22,29,35,37,42).
9879. İş değil :
(6,17,22,29,42).
9880. İş değişmek :
(42).
9881. İş düşmek :
(2,9,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
9882. İş edinmek :
(6,8,14,17,22,37,42).
9883. İş etmek :
(8,9,14,29,32,37).
9884. İş görmek :
(1,2,8,9,14,17,21,22,29,30,31,33,37,38,39,41,42).
9885. İş göstermek :
(1,2,6,9,21,22,29,31,37,38,39,42).
9886. İş güç sahibi :
(1,2,6,8,9,17,22,29,33,37,38,39,41,42).
9887. İş/ işin içinde (bir) iş olmak/ var :
(14,17,29,35,36).
9888. İş inada binmek :
(2,3,6,8,9,14,17,18,21,24,25,28,29,34,37,39,40,42).
9889. İş işlemek :
(37).
9890. İş işten geçmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,31,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
9891. İş kapıya bacaya düşmek :
(13,42).
9892. İş karıştırmak :
(6,8,14,17,21,29,37,38,39,42).

³⁹⁹ İş bilen kılıç kuşananın atasözünde de geçer.

9893. İş medreseye düşmek :
(2,6,14,22,29,38,42).
9894. İş mi yani? :
(29,37).
9895. İş olmak/ var, yok :
(6,14,18,22,24,25,28,34,38,39,40,42).
9896. İş olacağına varmak :
(14,17,23,35,36,37).
9897. İş olsun diye :
(2,6,8,21,22,29,38).
9898. İş tutmak :
(9,17,21,22,25,29,33,37,38,39,42).
9899. İş vermek :
(1,2,6,22,29,37,38,39,42).
9900. İş yapmak :
(8,29,31,37,42).
9901. İş yoluna girmek :
(9).
9902. İşe balta ile girişmek :
(26,35,36,42).
9903. İşe dört elle sarılmak :
(6,17,22,29,42).
9904. İşe el koymak :
(29).
9905. İşe el sürmemek :
(42).
9906. İşe girmek :
(2,6,9,22,28,29,34,37,38,42).
9907. İşe kapak vurmak :
(42).
9908. İşe karışmak :
(17,42).
9909. İşe koşmak :
(2,6,9,14,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,42).
9910. İşe koşulmak :
(14,41,42).
9911. İşe parmak sokmak :
(13,35,36,40,42).
9912. İşe yaramak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,28,29,30,31,33,34,37,38,41,42).
9913. İşini ağırdan almak :
(6,22,24,40,42).
9914. İşini aksi/ ters gitmek :
(6,8,22,29,32,37,42).
9915. İşini alaya almak/ vurmak :
(17,42).
9916. İşini Allah'a kalmak :
(2,4,6,9,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,41,42).
9917. İşini altın olmak :
(14,26,35,36,42).

9918. İşi anlamak :
(29,37).
9919. İşi azıtmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,
40,42).
9920. İşi başlamak :
(29).
9921. İşi başına dolamak/ yıkmak :
(42).
7514. İşi/ galesi başından aşmak/ aşkın olmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,29,30,32,37,38,39,
40,42).
9922. İşi başından atmak :
(42).
9923. İşi bırakmak :
(9).
9924. İşi bitmek :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,33,37,39,41,42).
9925. İşi boru olmak :
(14,42).
9926. İşi boşlamak :
(42).
9927. İşi bozulmak :
(2,6,8,9,18,22,25,29,30,32,37,39,40,42).
9928. İşi ciddiye almak :
(6,8,22,29,37,42).
9929. İşi çıkmak :
(9).
9930. İşi çitlatmak :
(17,42).
9931. İşi çocuk oyuncağına çevirmek :
(13,35,36,40,42).
9932. İşi dokuzdan gitmek :
(29,42) (argo) .
9933. İşi dökmek :
(8,29,37).
9934. İşi duman, hali yaman olmak :
(2,4,6,9,13,14,21,22,24,25,28,29,30,34,37,39,40,42).
9935. İşi düşmek :
(2,6,8,14,17,21,22,24,25,28,29,32,34,37,39,42).
9936. İşi gücü olmak :
(17,42).
9937. İşi gül pembe olmak :
(14).
9938. İşi iş kaşığı gümüş :
(29).
9939. İşi iş olmak :
(2,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,37,39,40,42).
9940. İşi hafiften almak :
(9).

9941. İŖi ne? :
(6,8,22,29,34,42)
9942. İŖi olmak :
(2,6,9,11,22,29,31,38,42).
9943. İŖi oluruna bırakmak/ bağlamak :
(2,6,8,14,17,21,22,25,29,30,32,38,39,40,42).
9944. İŖi piŖirmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,30,33,37,38,39,40,42).
9945. İŖi pot gitmek :
(13,42).
9946. İŖi rast gitmek :
(6,8,14,22,23,29,32,37,42).
9947. İŖi sağlama/ sağlam kazığa bağlamak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,30,32,38,39,40,41,42).
9948. İŖi sarpa sarmak :
(1,2,4,6,8,21,29,32,34,41,42).
9949. İŖi savsaklamak :
(6,22,29,37,42).
9950. İŖi sıkı tutmak :
(6,9,13,14,22,24,42).
9951. İŖi sıkıŖık olmak :
(13,40,42).
9952. İŖi sırasına girmek :
(13,42).
9953. İŖi tatlıya bağlamak :
(6,8,22,23,29,32,37,42).
9954. İŖi temizlemek :
(29,37).
9955. İŖi ters gitmek :
(14,42).
9956. İŖi tesadüflere bırakmak :
(42).
9957. İŖi tıkırında/ yolunda gitmek/ olmak :
(2,4,6,8,9,11,14,18,20,21,22,24,25,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
9958. İŖi uzatmak :
(6,22,29,37,42).
9959. İŖi üç nalla bir ata kalmak :
(6,9,13,22,29,35,37,40,42).
9960. İŖi/ yorgunu yokuŖa sürmek :
(2,6,8,18,21,22,24,29,30,32,38,39,40,42).
9961. İŖi yolunda gitmek :
(13,29,42).
9962. İŖi yoluna girmek/ koymak :
(9,14).
9963. İŖi yolunda olmak :
(2,6,8,14,21,22,25,30,37,38,39,40,42).
9964. İŖi yüzüne gözüne bulaŖtırmak :
(29,35).
9965. İŖimiz boru :
(42).

9966. İşin alayında olmak :
(1,2,6,8,9,13,14,18,21,22,25,29,30,32,37,39,40,42).
9967. İşin başı :
(1,2,6,9,11,14,13,21,22,29,31,33,37,39,40,42).
9968. İşin başında durmak :
(31,42).
9969. İşin eri/ adamı :
(2,13,31).
9970. İşin iç yüzü :
(29).
9887. İşin/ iş içinde (bir) iş olmak/ var :
(2,4,6,8,9,13,14,18,21,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
9971. İşin içinden çıkmak/ sıyrılmak :
(1,2,6,8,14,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
9972. İşin kötüsü/ fenası :
(8,29,37).
9973. İşin püf noktası :
(7).
9974. İşin rengi değişmek :
(6,22,32,42).
9975. İşin sağlama bağlandı da gülersin⁴⁰⁰ :
(5).
9976. İşin sakalı bitmek :
(42).
9977. İşin tuhafı :
(9).
9978. İşin ucu birine dokunmak :
(6,9,22,23,29,32,37,42).
9979. İşin üstesinden gelmek :
(6,22,29,37,42).
9980. İşinde gücünde olmak :
(14).
9981. İşinden kalmak :
(25,29).
9982. İşinden olmak :
(2,6,8,9,18,21,22,24,25,29,32,37,39,40,42).
9983. İşine bak! :
(6,22,29,37,42).
9108. İşine/ hesabına gelmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,25,29,33,37,39,40,41,42).
9984. İşine göre :
(29).
9985. İşine gücüne bakmak :
(29).
9986. İşine koyulmak :
(6,22,29,37,42).
9987. İşine son vermek :
(42).

⁴⁰⁰ Bu deyim de Nasreddin Hoca'ya ait bir fıkradan çıkmıştır.

9988. İşini altın etmek :
(14).
9989. İşini bilmek :
(1,2,6,8,9,14,18,21,22,25,26,29,32,33,37,39,40,41,42).
9990. İşini bitirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,21,22,25,29,32,33,37,39,40,41,42)
(argo).
9991. İşini bozmak :
(42).
9992. İşini görmek :
(2,8,21,22,29,33,39,42) (argo).
9993. İşini görmek/ bitirmek :
(6,9,21,29,37,38).
9994. İşini sağ etmek :
(14).
9995. İşini sıkı tutmak :
(13,40,42).
9996. İşini uydurmak :
(6,8,9,22,23,25,29,37,42).
9997. İşinin adamı/ eri :
(9,29,37,38,39,42).
9998. İşitenlerden uzak/ ırak :
(2,42).
9999. İşitmezliğe vurmak :
(2,9,14,22,42).
10000. İşitmezlikten gelmek/ getirmek :
(6,8,21,22,29,30,31,32,37,38,39,40,42).
10001. İşkembe suratlı :
(1,9,14,29).
10002. İşkembeden atmak/ söylemek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,
36,37,38,39,40,42).
10003. İşkembesi geniş :
(29,37).
10004. İşkembesini almak/ dökmek :
(29,42).
10005. İşkembesini düşünmek :
(1,6,9,13,14,22,25,29,37,40,42).
10006. İşkembesini şişirmek :
(1,9,14,17,22,29,37,42).
10007. İşkembeyi doldurmak :
(13,31,40,42).
10008. İşkence etmek/ yapmak :
(9,37).
10009. İşkenceye sokmak :
(9,29,37).
10010. İşkili bozuk dingilder :
(9,13,35,40,41).
10011. İşlek yazı :
(2,29,38,39,42).

10012. İşler açılmak :
(2,6,8,9,11,18,21,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
10013. İşler becermek :
(6,9,13,22,29,37,40,42).
10014. İşler çapan :
(14,42).
10015. İşler sarpa sarmak :
(13,18,42).
10016. İşler yolunda olmak :
(2,6,8,14,21,22,25,30,37,38,39,40,42).
10017. İşleyen değirmenin boğazına durmak :
(42).
10018. İşportaya/ kaldırırma, pazara düşmek :
(8,29,31).
10019. İşsiz güçsüz :
(14,29,40,42).
10020. İştah açmak :
(6,8,9,22,29).
10021. İştahı açılmak :
(2,6,8,9,21,22,25,26,29,32,38,39,40,42).
10022. İştahı kabarmak :
(23).
10023. İştahı kapanmak/ kesilmek :
(2,6,8,9,21,22,29,38,39,42).
10024. İşte böyle Mehmet (Ağa) :
(3,7,12).
10025. İşte canım, işte başım :
(26,42).
10026. İşte geldi ve ileyhi türceun :
(12).
10027. İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri⁴⁰¹ :
(2,9,21,29,35,36,38,39,40,42).
10028. İşte kapı, işte sapı :
(6,22,42).
10029. İşte şimdi kuşa benzedin! :
(7).
10030. İşten anlamak :
(29).
10031. İşten atmak :
(2,6,8,21,22,29,38,39,40,42).
10032. İşten (bile) değil :
(2,6,8,9,14,17,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
10033. İşten el çektirmek :
(2,6,8,9,14,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
10034. İşten güçten kalmak :
(6,8,22,23,37,42).

⁴⁰¹ Şen olasın Halep şehri :XVI.yüzyıl halk şairi Âşık Garip' in işte geldim gidiyorum /Şen olasın Halep şehri mısralarından kaynaklanmış olabilir."

10035. İŖten sayılmamak/ olmamak :
(1,14,42).
10036. İt bilmez bağlaması çalmak :
(42).
10037. İt boku eme yaradı :
(2,29,42).
- 6008.** İt/ dokuz, yedi canlı :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,23,26,29,35,36,38,39,40,42).
10038. İt dalaŖı :
(14,42).
10039. İt damarı tutmak :
(14,27,42).
10040. İt deliği :
(29,42).
10041. İt derneği :
(11,17,27,29,31,35,42).
10042. İt dirliği :
(11,14,17,29,42).
10043. İt diği, domuz derisi :
(1,2,6,9,13,14,17,21,22,23,29,35,36,37,38,41,42).
10044. İt doydu da Haydar mı kaldı? :
(4).
10045. İt gibi çalıŖmak :
(9,17,23,29,37,42).
10046. İt ite buyurur, it de kuyruğuna :
(1,2,6,8,13,17,20,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41).
- 1830.** İt/ at izi at/ it izine karıŖmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,22,25,29,37,38,39).
10047. İt kopuk :
(8,29,37).
10048. İt kuyruğuna :
(9).
10049. İt oğlu it :
(1,13,14,42).
10050. İt sürü para/ akçe kazan :
(3,5,15,35,36,).
10051. İt sürüsü kadar :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,24,25,29,31,35,36,37,38,39,40).
10052. İt taŖlayan :
(6,11,14,17,22,27).
10053. İt yalağı :
(13).
10054. İte atsan yemez :
(1,2,6,9,14,17,22,23,25,29,37,38,39).
10055. İte kaka :
(2,6,8,17,21,22,24,25,29,37,38,39,41).
10056. İte ot, ata et vermek :
(2,6,14,17,22,29,37,39,41).
10057. İti an, taŖı eline al :
(11,17,35,36,41).

10058. İtibar görmek :
(6,11,22,37).
10059. İtibar kazanmak :
(6,8,22,24,25,32,40).
10060. İtibara almak :
(6,11,22,31,37).
10061. İtibardan düşmek :
(6,8,9,17,22,23,31,37).
10062. İtidalini kaybetmek :
(6,9,17,22,25,37).
10063. İtidalini muhafaza etmek :
(9,23,37).
10064. İtikadı sarsılmak :
(25).
10065. İtilip kakılmak :
(9).
10066. İtimadı kalmamak/ sarsılmak :
(6,8,22).
10067. İtimat beslemek :
(8,32,37).
10068. İtimat telkin etmek :
(6,8,22,32,37,42).
10069. İtin ayağını taştan esirgemek :
(2,4,6,17,29,35,36,38,39,41,42).
10070. İtin götüne/ kığına sokmak/ sokup çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,29,35,37,40,42).
10071. İtin kuyruğunda :
(11,13,17,23,29,37,42).
10072. İtin ürümesi para ile pulla mı?:
(4,6,42).
10073. İtip kakmak :
(42).
10074. İtiraf etmek :
(9,37,40,42).
10075. İtişip kakışmak :
(14,23,37,42).
10076. İtler/ köpekler gülmek :
(14).
10077. İtlik etmek :
(9).
10078. İtsiz köy gibi تنها :
(6,17,22,36,42).
10079. İtsiz köye dönmek :
(13,35,36,42).
10080. İtten de ölse kâr, kurttan da :
(42).
10081. İve iver :
(42).
10082. İyi bok yemek/ halt etmek :
(29,42).

10083. İyî davranmak :
(42).
10084. İyî etki uyandırmak :
(42).
10085. İyî geçinmek :
(42).
10086. İyî gelmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,31,37,38,39,42).
10087. İyî gitmek :
(2,6,9,11,21,22,29,31,37,38,39,42).
10088. İyî gözle bakmamak :
(2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
10089. İyî gün dostu :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,33,35,37,38,39,40,42).
10090. İyî gün görmek :
(13,14,17,31,40,42).
10091. İyî hoş (ama) :
(29,37).
10092. İyî kalpli/ yürekli :
(2,6,8,9,21,22,29,30,32,37,38,39,40,42).
10093. İyî kötü :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,29,30,31,33,37,38,39,42).
10094. İyî kubbe vermek :
(13,42).
10095. İyî niyet beslemek :
(37,42).
10096. İyî niyet sahibi :
(42).
10097. İyî saatte olsunlar :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,31,37,38,39,40,42).
10098. İyî söylemek :
(1,9,13,17,29,37,42).
10099. İyî yalan bu yalan, filî yuttu bir yılan :
(35).
10100. İyîden iyîye :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,31,37,38,39,40,42).
10101. İyîleşmeye yüz tutmak :
(42).
10102. İyîliği dokunmak :
(8,9,29,37).
10103. İyîlik bilmek :
(17,26,29,31,35,37,42).
10104. İyîlik düşünmek :
(42).
10105. İyîlik perisi :
(29).
10106. İyîye çekmek/ yormak :
(6,8,11,17,22,26,29,32,37,42).

10107. İyiyeye iyi kötüye kötü demek :
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
10108. İyiyeye gitmek :
(29).
10109. İyot gibi açığa çıkmak :
(6,7,22,29,42) (argo).
10110. İz bırakmak :
(14,29,40,42).
10111. İz sürmek :
(2,6,8,14,17,18,21,22,25,29,30,32,34,37,38,39,40).
10112. İz'an dedikçe uzamak⁴⁰² :
(2,6,14,17,22,30,35,36,38,41).
10113. İz'anına turp sıkamak :
(35,36).
10114. İzi belirsiz olmak :
(1,6,9,13,14,22,23,29,31,37,42).
10115. İzi silinmek/ kaybolmak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,34,37,38,39,40,42).
10116. İzi tozu kalmamak :
(6,22,25,29).
10117. İzin çıkmak :
(9,23,37).
10118. İzin koparmak :
(6,8,14,22,25,32,37,42).
10119. İzin vermek :
(9,13,17,31,37,40,42).
10120. İzinden gitmek/ yürümek :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10121. İzine basmak :
(1,6,11,13,14,22,31,37,42).
10122. İzine dönmek :
(1,6,13,14,22,31,37,42).
10123. İzine düşmek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,25,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
10124. İzine kurşun atmak :
(14,42).
10125. İzine uymak :
(8,17,23,29,31,37,42).
10126. İzini düşürmek :
(9,37).
10127. İzini kaybetmek :
(6,22,29,31,37,42).
10128. İzinli çıkmak :
(42).
10129. İzzet ü ikbal ile :
(6,9,11,17,22,23,37,42).
10130. İzzet ü ikramda bulunmak :
(6,11,13,22,40,42).

⁴⁰² izan : (Arapça) Anlayış.

J

10131. Jeton düşmek :
(6,8,9,22,29,32,42) (argo).
10132. Jetonu geç düşmek :
(6,8,22,23,29,32,37,42) (argo).
10133. Jigolo tutmak :
(6,22,23,37,42) (argo).

K

10134. Kaba döşek, kaba taslak :
(14,42).
10135. Kaba kuvvete başvurmak :
(6,9,29,37).
10136. Kaba yerine aba giymek :
(16).
10137. Kabaca söylemek :
(13,40,42).
10138. Kabadayı kimse :
(31,37,42).
10139. Kabadayılık taslamak :
(9,27,31,42).
10140. Kabahat bulmak :
(8,22,25,31,32,37,42).
10141. Kabahati birine atmak/ yüklemek, yıkmak :
(6,8,22,26,32,37,42).
10142. Kabak başına/ başında patlamak :
(1,3,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,,37,38,39,40,41,42).
10143. Kabak çekmek :
(6,14,17,22,29,42) (argo).
10144. Kabak çıkmak :
(2,6,9,14,21,22,29,37,38,39,40,42).
10145. Kabak çiçeği gibi açılmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
10146. Kabak/ saman tadı vermek :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
10147. Kabasını almak :
(11,22,23,29,37,38,39,40,42).

10148. Kabına (kacağına) sığmamak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,
33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
10149. Kabına varmak :
(1,9,14,31,17,42).
10150. Kabız olmak :
(10) (argo).
10151. Kabir azabı çekmek :
(4,6,8,13,14,17,21,22,23,24,29,32,35,36,37,40,42).
735. Kabir/ ahret suali sormak :
(2,6,8,14,17,21,22,29,32,35,36,38,37,39,40,42).
10152. Kabuğuna/ kozasına çekilmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,41,42).
10153. Kabuk bağlamak/ tutmak :
(6,9,14,22,31,37,42).
10154. Kabuk koparmak :
(42).
10155. Kabuksuz yumurtlamak :
(9,13,14,29,37,40,42).
10156. Kabul olunmayacak/ olmayacak duaya âmin demek :
(2,6,8,9,17,18,21,22,29,30,32,35,36,38,40,42).
10157. Kaburgaları çıkmak/ sayılmak :
(6,9,13,14,17,21,22,29,37,40,42).
10158. Kâbus basmak/ çökmek :
(8,9,29,37).
10159. Kaç paralık adam/ şey :
(4,6,14,22,25,29,37,40,42).
10160. Kaç parça olayım? :
(6,9,17,22,29,37,42).
10161. Kaç zamandır :
(6,8,22,29,32,37,42).
10162. Kaçacak delik aramak :
(6,8,9,22,25,29,37,42).
10163. Kaçak güreşmek :
(6,22,25,29,42).
10164. Kaçamak yapmak :
(9,22,23,29,37).
10165. Kaçamak yolu :
(13,29,37,42).
10166. Kaçan balık için iri demek :
(36,37,41).
10167. Kaçın kur' ası :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,41,42).
10168. Kaçmaktan kovalamaya/ kovmaya vakti olmamak/
vakit bulamamak, yok :
(1,2,4,6,8,9,14,17,20,21,22,23,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,
41,42).

10169. Kadastro geçmek :
(29).
10170. Kadeh arkadaşı :
(1,29,37).
10171. Kadeh atmak :
(29).
10172. Kadeh kaldırmak/ parlatmak, tokuşturmak,
yuvarlamak :
(9,11,14,23,29,37,42).
10173. Kademi yaramak :
(14,27,35,42).
10174. Kader birliği etmek :
(37).
10175. Kader böyle imiş :
(17,42).
10176. Kadere kırk beş :
(6,22,29,42) (argo).
10177. Kadere/ talihine küsmek :
(2,3,6,8,9,14,17,22,29,35,36,38,39,40).
10178. Kadere meydan okumak :
(6,8,17,22,32,42).
10179. Kaderin buyruğuna boyun eğmek :
(6,8,22,40,42).
10180. Kaderin sillesini yemek :
(8,9).
10181. Kaderini bağlamak :
(14).
10182. Kadı kızı Kadire, geldi çıktı/ yattı sedire :
(2,6,20,22,29,30,35,36,38,40,42).
10183. Kadı kızından ak/ güzel :
(6,17,22,35,36,42).
10184. Kadı yoran :
(14,17,35,42).
- 2034.** Kadın/ avrat ağızlı :
(1,11,29,42).
10185. Kadın atmak :
(26,42).
10186. Kadın avcısı :
(1,6,9,11,17,22,29,37,42).
10187. Kadın düşmanı :
(17,42).
10188. Kadın kadına :
(9,29,37).
10189. Kadın kadıncık :
(1,2,6,9,14,17,21,22,28,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
10190. Kadın nine :
(11,31,37,42).
10191. Kadın olmak :
(9,29,37).
10192. Kadını/ kariyı bırakmak :
(26,42).

10193. Kadının yüzünün karası, erkeğin elinin kınası :
(9,13,17,37).
10194. Kadınlar hamamına çevirmek/ dönmek, döndürmek:
(1,2,4,5,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,25,28,29,30,32,34,
35,37,38,39,40,41,42).
10195. Kadınlar tandırnamesi :
(17,35,36,42).
10196. Kadidi çıkmak :
(6,8,17,22,37,42).
10197. Kadir gecesi doğmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,27,29,35,36,37,38,39,40,42).
10198. Kadrini bilmek :
(6,8,9,14,17,37,42).
10199. Kadük olmak⁴⁰³ :
(14,37).
10200. Kaf dağından kar başışlamak :
(14,42).
10201. Kaf dağının ardı :
(26,42).
10202. Kafa ağrıtmak :
(42).
10203. Kafa atmak :
(26,42).
10204. Kafa bulmak :
(29,42) (argo).
10205. Kafa büyük içi boş, tut kulağından çifte koş :
(2,6,20,22,29,30,32,38,42).
10206. Kafa cilalamak :
(6,8,22,29,37,42) (argo).
10207. Kafa çekmek :
(6,8,11,14,17,22,29,37,42) (argo).
10208. Kafa değil, bal kabağı :
(17,35,42).
10209. Kafa değiştirmek :
(9,29,32,37).
10210. Kafa dengi :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42).
10211. Kafa dinlemek :
(6,8,23,29,37,42).
10212. Kafa gezdirmek :
(14,42).
10213. Kafa göz yarararak konuşmak :
(13,40).
10214. Kafa göz yarmak :
(6,8,9,17,22,23,29,35,37,42).
- 2662. Kafa kafaya/ baş başa vermek :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41).

⁴⁰³ kadük < caduc Fransızca ; değerini , önemini yitirmiş, eskimiş.

10215. Kafa kâğıdı/ koçanı :
(6,8,11,13,17,21,22,35,36,37,40,42).
10216. Kafa kalmamak :
(8,9,29,32,37,42).
10217. Kafa koparmak :
(6,42) (argo).
10218. Kafa patlatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
10219. Kafa sallamak :
(4,6,9,11,13,17,22,29,37,40,42).
10220. Kafa şişirmek :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,22,29,34,37,42).
10221. Kafa tutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,31,32,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
10222. Kafa ütölemek/ tütülemek :
(1,4,6,8,9,10,11,13,14,17,21,22,29,35,37,40,42) (argo).
10223. Kafa yapmak :
(29,42) (argo).
10224. Kafa yarmak :
(42).
3234. Kafa/ beyin, zihin yormak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
10225. Kafadan atmak :
(4,6,8,9,17,18,20,21,22,23,24,25,28,33,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
10226. Kafadan çatlak/ sakat :
(2,8,17,28,29,39,40).
10227. Kafadan gayri müsellâh⁴⁰⁴ :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,37,40,42).
10228. Kafadan kontak/ sakat :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
10229. Kafakola almak :
(6,29,42) (argo).
878. Kafası/ akli almamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10230. Kafası atmak :
(8,29,42).
10231. Kafası bozulmak :
(6,8,9,10,20,21,22,23,29,30,34,37,38,42) (argo).
10232. Kafası bulanmak :
(6,8,11,17,22,29,37,42).
10233. Kafası çalışmak/ işlemek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,42).

⁴⁰⁴ müsellâh : (Arapça) Silâhsız, eskiden sakatlar silâhsız askerlerdi.

10234. Kafası dönmek :
(1,6,8,9,17,22,29,37,42).
10235. Kafası dumanlı :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,42).
10236. Kafası durmak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
10237. Kafası düzelmek :
(37).
10238. Kafası izinli olmak :
(10) (argo).
10239. Kafası kalın :
(14,25).
- 2802.** Kafası/ başı kazan (gibi) olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10240. Kafası kıyak olmak :
(29) (argo).
- 2804.** Kafası/ başı kızmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
10241. Kafası olmamak :
(17,42).
10242. Kafası şişmek :
(1,2,6,8,14,17,18,21,22,24,25,29,30,33,37,38,39,40,42).
- 917.** Kafası/ aklı, zihni takılmak :
(6,22,29,37,42).
10243. Kafası taşa çarpmak :
(1,2,6,9,14,17,20,22,29,38,39,42).
10244. Kafası tavana vurmak :
(42).
10245. Kafası yerinde olmamak :
(2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10246. Kafası yerine gelmek :
(6,9,22,29,37,42).
- 2842.** Kafasına/ başına çalmak :
(26).
10247. Kafasına dank etmek/ demek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
- 3251.** Kafasına/ beynine girmek :
(2,6,8,14,21,22,29,32,38,42).
10248. Kafasına girmemek :
(29).
10249. Kafasına kakmak :
(9).
- 933.** Kafasına/ aklına koymak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
- 934.** Kafasına/ aklına sığdırmak/ sığmamak :
(6,9,29,37).

10250. Kafasına söz girmemek :
(6,22,29,37,42).
10251. Kafasına uymak :
(6,17,22,29,37,42).
10252. Kafasına vura vura :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
10253. Kafasına vurmak :
(6,8,17,22,29,37,42).
- 2888.** Kafasına/ başına vurup, elinden/ ağzından ekmeğini/ lokmasını almak :
(2,6,9,13,17,18,21,22,23,29,34,37,38,39,40,42).
- 3332.** Kafasında/ beyinde şimşekler çakmak :
(6,22,29,37,42).
10254. Kafasında tutmak :
(6,22,29,37,42).
- 950.** Kafasından/ aklından çıkarmak :
(6,8,22,29,37,42).
- 968.** Kafasından/ aklından, fikrinden, gönlünden, hatırlardan geçmek :
(6,22,29,37,42).
10255. Kafasından uçup gitmek :
(6,17,22,42).
10256. Kafasını bozmak :
(6,22,29,42).
10257. Kafasını duvara/ duvardan duvara vurmak :
(6,17,22,25,42).
10258. Kafasını ezmek :
(8,29,37).
- 2948.** Kafasını/ başını kaldırmak :
(6,8,22,29,37,42).
10259. Kafasını kızdırmak :
(29,42).
10260. Kafasını kullanmak :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
10261. Kafasını kurcalamak :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
- 2964.** Kafasını/ başını sokmak :
(6,22,23,29,37,42).
- 2970.** Kafasını/ başını taştan taşa vurmak/ çalmak, çarpmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
10262. Kafasını toplamak :
(6,8,14,22,29,37,41,42).
10263. Kafasını vurmak/ vurdurmak :
(6,22,29,37,42).
10264. Kafasını yarmak :
(26,42).
10265. Kafasının bir tahtası noksan olmak :
(6,17,22,29,37,42).
- 2983.** Kafasının/ başının dikine gitmek :
(4,6,9,11,13,22,23,29,35,37,41,42).

10266. Kafasının taşı atmak :
(6,22,42).
10267. Kafaya almak :
(10,11,21,29) (argo).
10268. Kafaya dikmek :
(42).
10269. Kafaya koymak :
(13).
10270. Kafayı abur cuburla doldurmak :
(6,42).
10271. Kafayı bozmak :
(6,17,42).
10272. Kafayı bulmak/ tutmak :
(6,8,9,11,17,22,25,29,32,37,38,42) (argo).
10273. Kafayı çekmek :
(1,2,4,8,9,13,14,17,18,21,22,25,26,29,32,37,38,39,40,41,42)
(argo).
10274. Kafayı değiştirmek :
(8,14,22,29,37,42).
10275. Kafayı dinlemek :
(37).
10276. Kafayı dumanlamak/ tütsülemek :
(1,2,4,8,9,13,14,17,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40,42) (argo).
10277. Kafayı takmak :
(8).
10278. Kafayı üşütmek/ çatlatmak :
(8,17,20,22,29,32,38,42) (argo).
10279. Kafayı (yere) vurmak :
(2,8,9,11,14,17,21,22,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
10280. Kafayı yemek :
(29) (argo).
10281. Kafes ardından :
(29,31).
10282. Kafese almak :
(10,21,29,42) (argo).
10283. Kafese girmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,31,32,34,37,38,
39,40,42) (argo).
10284. Kafese koymak :
(1,2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,
34,35,37,38,39,40,42)(argo).
10285. Kaftan kafa hükmetmek :
(14,42).
10286. Kaftan kalıbı :
(42).
10287. Kâğıda dökmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,38,39,40,42).
10288. Kâğıda kaleme sarılmak :
(6,22,29,37,42).
10289. Kâğıt açmak :
(6,9,22,37,42).

10290. Kâğıt düzmek :
(14,42).
10291. Kâğıt gibi bembeyaz olmak :
(4,9,11,14,17,37,42).
10292. Kâğıt helvası gibi yamyassı :
(29,31,35,36).
10293. Kâğıt uçurmak :
(14,27,35).
10294. Kâğıt üzerinde/ üstünde kalmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
10295. Kâğıt üzerine dökmek :
(6,22,25,37,42).
10296. Kağrı gibi gitmek :
(6,13,22,29,37,40,42).
10297. Kahır çekmek :
(6,8,9,13,14,17,22,23,25,26,37,42).
10298. Kahır yüzünden lütuf görmek/ lütfa uğramak :
(4,8,9,13,17,23,29,36,37,40,42).
8421. Kahkahadan/ gülmekten çatlamak/ katılmak,
kırılmak :
(6,22,29,37,42).
10299. Kahkahayı basmak/ koparmak, koyuvermek,
patlatmak, salıvermek :
(1,6,8,9,17,22,23,29,37,42).
10300. Kahpelik etmek :
(1,4,9,13,14,23,37,40,42).
10301. Kahrına uğramak :
(17,22,25).
10302. Kahrından dokuz doğurmak :
(13,40).
10303. Kahrından ölmek :
(6,17,22,29,37,42).
10304. Kahrını çekmek :
(6,14,17,22,29,32,42).
10305. Kahve ağacı :
(42).
10306. Kahve bülbülü :
(13,42).
10307. Kahve dövücüsünün hınk/ hık deyicisi :
(1,2,4,6,8,9,14,17,22,25,28,29,32,34,35,36,37,38,40,41,42).
10308. Kahve tütün, keyifler oldu bütün :
(2,22,29,30,35,36,38,40,42).
10309. Kâhya kesilmek :
(1,4,6,9,14,22,23,37,42).
10310. Kâhyalık etmek :
(1,6,14,22,29,37,42).
10311. Kaka bebek :
(26,42).

10312. Kakavanlık etmek⁴⁰⁵ :
(37).
10313. Kakılıp kalmak :
(6,9,14,17,22,23,29,37,42).
10314. Kakır kakır gülmek :
(29,37).
10315. Kala kala :
(9,11,31,37,42).
10316. Kalabalık ağızlı :
(29,37).
10317. Kalabalık etmek :
(9,29,31,37,42).
10318. Kalafata çekmek :
(6,9,11,17,22,23,29,37,42).
10319. Kalafatçı köpeğine dönmek :
(35,42).
10320. Kalay çekmek :
(4,6,10,17,22,29,36,) (argo).
10321. Kalaycı körüğü gibi nefes almak :
(6,22,41,42).
- 5468.** Kalaycı/ davulcu, hallaç osuruğu gibi araya girmek:
(17).
10322. Kalayı basmak/ çekmek, sallamak :
(1,2,6,8,9,10,11,14,17,21,22,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42)
(argo).
10323. Kalayı yemek :
(6,8,10,42) (argo).
10324. Kalaylayıp kalaylayıp basmak :
(42).
10325. Kalbe dokunmak :
(29,37).
10326. Kalbe işlemek :
(29,37).
- 4409.** Kalbi/ canı, yüreği ağzına gelmek :
(29,37).
10327. Kalbi bozuk :
(26,29,42).
10328. Kalbi burulmak :
(14,42).
10329. Kalbi çarpmak :
(8,9,14,29,37).
10330. Kalbi çarpmaya başlamak :
(42).
10331. Kalbi durmak :
(14,42).
- 9415.** Kalbi/ içi, yüreği kan ağlamak :
(6,22,42).

⁴⁰⁵ kakavan : kendini beğenmiş, sevimsiz, budala, düşüncesiz.

10332. Kalbi kanamak :
(6,17,22,42).
10333. Kalbi kararmak :
(11,14,29,37,42).
10334. Kalbi kırık :
(29,37).
10335. Kalbi kırılmak :
(11,14,29,41,42).
10336. Kalbi olmamak :
(2,4,6,9,13,14,17,22,28,29,34,39,40,42).
10337. Kalbi parçalanmak/ parça parça olmak :
(4,6,17,42).
10338. Kalbi sızlamak :
(29,37).
10339. Kalbi temiz :
(29,37).
10340. Kalbi yerinden oynamak :
(29,37).
10341. Kalbi yumuşak/ yumuşamak :
(14,40,42).
10342. Kalbi zengin :
(14,32,42).
7876. Kalbine/ gönlüne, içine doğmak :
(2,4,6,9,11,14,18,21,22,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
10343. Kalbine girmek :
(6,8,9,17,22,23,29,33,37,42).
7877. Kalbine/ gönlüne göre :
(2,4,6,8,9,14,17,18,22,25,29,35,37,38,39,42).
10344. Kalbini açmak :
(2,6,8,9,14,17,18,22,25,26,29,32,37,38,39,42).
10345. Kalbini çalmak :
(14,29,37).
10346. Kalbini dinlemek :
(17).
10347. Kalbini fethetmek/ kazanmak :
(6,8,22,32,37,42).
10348. Kalbini kırmak :
(6,8,9,14,18,21,22,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
10349. Kalbini okumak :
(6,14,17,22,23,29,32,37,42).
10350. Kalbinin sesini dinlemek :
(6,17,22,42).
10351. Kalbiyle konuşmak :
(37).
10352. Kalbur üstü (gelenlerden olmak) :
(1,11,14,21,22,35,36,37,40,42).
10353. Kalbur üstünde kalmak :
(4,9,17,22).
10354. Kalbur üstüne gelmek/ kalmak :
(6,9,17,22,29,31,37,42).

10355. Kalbura çevirmek :
(6,17,21,22,25,29,37,42).
10356. Kalbura dönmek :
(1,6,11,14,17,21,22,23,25,29,34,37,41,42).
10357. Kalburdan geçirmek :
(37,42).
10358. Kalburla su taşımak :
(1,2,4,6,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,41,42).
10359. Kaldır kaldır etmek :
(30,42).
10360. Kaldırım aşındırmak :
(6,13,17,22,29,42).
10361. Kaldırım çiçeği/ süprüntüsü, süpürgesi,
yosması :
(6,9,11,13,17,22,26,29,37,42).
10362. Kaldırım çiğnemek :
(4,6,9,11,13,14,22,25,26,27,29,32,37,40,42).
10363. Kaldırım kabadayısı :
(35,36).
10364. Kaldırım kargası :
(11,13,14,31,35,36,42).
10365. Kaldırım mühendisi :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,27,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,40,42).
10366. Kaldırım şairi :
(11,31).
- 10018.**Kaldırırma/ işportaya, pazara düşmek :
(6,8,22,29,42).
10367. Kalem arkadaşı :
(1,14,42).
10368. Kalem çalmak :
(17,42).
10369. Kalem çekmek :
(6,11,14,17,22,29,31,32,37,42).
10370. Kalem efendisi :
(6,9,11,22,23,24,27,29,32,37,41,42).
10371. Kalem erbabı :
(42).
10372. Kalem işi :
(11,37,42).
10373. Kalem kağılı :
(1,6,14,22,29,37,42).
10374. Kalem kulaklı :
(6,22,29,31,37,42).
10375. Kalem oynatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,
41,42).
10376. Kalem parmaklı :
(1,6,9,14,17,22,29,31,37,42).

10377. Kalem sahibi :
(1,9,13,14,17,29,37,40,41,42).
10378. Kaleme almak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,23,27,28,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
10379. Kaleme gelmek :
(6,9,22,29,31,37).
10380. Kaleme gelmemek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,25,27,28,29,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
10381. Kaleme (kâğıda) sarılmak :
(6,22,29,37).
10382. Kalemi kuvvetli olmak :
(11,14,17,29,37,42).
10383. Kaleminden çıkmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
10384. Kaleminden kan damlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
10385. Kalemiyle geçinmek/ yaşamak :
(6,17,22,25,29,37,42).
10386. Kalender meşrep olmak :
(35,42).
10387. Kaleyi içinden almak/ fethetmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
10388. Kalıba çekmek :
(10,11,21,26,27,42) (argo).
10389. Kalıba dökmek :
(6,9,11,22,37,42).
10390. Kalıba vurmak :
(6,9,22,37,42).
10391. Kalıbı değiştirmek/ dinlendirmek :
(1,2,4,6,9,10,11,13,14,16,21,22,25,27,29,36,37,38,39,40,42) (argo).
10392. Kalıbı kalıbına :
(29).
10393. Kalıbı kıyafeti yerinde olmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,22,23,25,29,29,32,35,36,37,38,39,42).
10394. Kalıbını basmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,40,42).
10395. Kalıbının adamı olmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10396. Kalın kafalı :
(1,2,3,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
10397. Kalıp basmak :
(27).
10398. Kalıp değiştirmek :
(31,32).

10399. Kalıp gibi gelmek :
(9).
10400. Kalıp gibi oturmak/ serilmek, uyumak,
yatmak: (1,6,8,13,17,22,29,32,37,42).
10401. Kalıp kesilmek :
(1,9,11,14,22,29,37,42).
10402. Kalıp kıyafet köpeklere ziyafet :
(11,14,37,42).
10403. Kalıptan kalıba girmek :
(2,6,9,13,17,21,22,23,24,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
10404. Kalır yeri olmamak/ yok :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,29,30,37,38,39,42).
10405. Kalk borusu :
(37,42).
10406. Kalk gidelim olmak/ etmek :
(10,29,42) (argo).
10407. Kalkıp kalkıp oturmak :
(1,2,6,9,14,17,18,21,22,23,25,29,31,37,38,39,42).
10408. Kalkışa geçmek :
(37).
10409. Kalkışa oturmak :
(29) (argo).
10410. Kalp acısı/ ağrısı :
(6,13,17,22,26,29,37,40,42).
10411. Kalp beşlik/ metelik, onluk gibi bozmak :
(26,42).
10412. Kalp kazanmak :
(6,11,24,29,37,40,42).
7945. Kalp/ gönül, hatır kırmak/ yıkmak :
(2,6,8,9,11,18,22,23,25,29,31,32,37,38,39,40,42).
10413. Kalpleri bir olmak :
(13,40,42).
10414. Kalpten gelmek :
(17,42).
10415. Kalubelâdan beri :
(4,9,13,17,37,40,42).
10416. Kâm almak :
(4,9,11,17,26,37,42).
10417. Kama basmak/ yapmak :
(13,29,31,37,42).
10418. Kamber' siz düğün olmaz/ olur mu? :
(2,6,7,8,9,13,17,20,21,22,23,24,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,
40,41,42).
10419. Kambur felek :
(4,6,9,13,14,17,21,22,29,32,35,37,40,42).
10420. Kambur kambur üstüne/ üstüne kambur :
(1,2,4,6,8,9,13,14,15,17,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,36,37,
38,39,40,42).
10421. Kamburu çıkmak :
(6,9,13,14,17,22,29,37,42).

10422. Kamçı kuyruk/ kıl :
(9,14,42).
10423. Kamçı yemek :
(14,42).
10424. Kameti arttırmak/ azdırmak, uzatmak :
(17,31,35,36,37,42).
10425. Kamış atmak/ koymak :
(2,4,6,8,9,10,11,17,21,22,29,35,37,39,42) (argo).
10426. Kamışa su yürüme :
(29).
10427. Kamışı kırmak :
(10,29,42) (argo).
10428. Kampa girmek :
(31,37).
10429. Kampanya açmak :
(9,17,42).
10430. Kan ağlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,33,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
10431. Kan akmak/ akıtmak :
(1,6,9,11,13,14,17,21,22,23,28,29,31,33,34,37,38,39,40,42).
10432. Kan alacak damarı bilmek :
(2,6,8,13,14,20,21,22,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
10433. Kan alacak damarı bulunmamak :
(42).
10434. Kan almak :
(9,11,14,26,29,31,37,42).
10435. Kan aramak :
(11,31,42).
10436. Kan bağışlamak :
(14,42).
10437. Kan başına/ beynine çıkmak/ fırlamak,
sıçramak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,24,25,26,29,30,32,37,38,39,
40,42).
10438. Kan boğmak :
(1,6,9,14,29,37,42).
10439. Kan boyamak :
(6,22).
10440. Kan çekmek :
(2,6,8,21,22,28,29,30,34,37,38,39,42).
10441. Kan çıkmak :
(1,2,6,8,9,14,17,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
10442. Kan davası :
(1,8,9,11,14,32,37,42).
10443. Kan doğramak :
(42).
10444. Kan dökmek :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,30,31,32,33,35,37,38,39,
41,42).

10445. Kan dökücü :
(14,42).
10446. Kan etmek :
(11,14,33,42).
10447. Kan ettim kapına düştüm :
(42).
10448. Kan gelmek :
(6,22,37,42).
10449. Kan gitmek :
(6,9,11,14,17,22,29,31,37,42).
10450. Kan gövdeyi götürmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,39,40,41,42).
10451. Kan gütmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,27,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
10452. Kan içinde kalmak/ yatmak :
(14).
10453. Kan içmek :
(14).
10454. Kan istemek :
(1,4,9,11,14,17,29,37,42).
10455. Kan kardeşi olmak :
(1,2,8,9,14,21,23,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,42).
10456. Kan kaşanmak⁴⁰⁶ :
(14).
10457. Kan kaybetmek :
(37).
10458. Kan kesilmek :
(14,21).
10459. Kan kırmızı :
(1,2,6,9,11,14,17,22,29,35,36,37,38,39,42).
10460. Kan kokmak :
(14).
10461. Kan kusmak/ kusturmak, tükürmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
10462. Kan kusup kızılıcık şerbeti içtim demek :
(1,4,6,8,9,13,17,20,22,25,29,30,35,37,38,40,41,42).
10463. Kan olmak :
(2,9,11,14,17,29,33,37,38,39).
10464. Kan oturmak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,25,29,32,37,38,39,42).
10465. Kan pahasına :
(11,31).
10466. Kan revan içinde (kalmak)⁴⁰⁷ :
(2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,29,32,35,36,37,38,39,40,42).

⁴⁰⁶ kaşanmak : (Büyük baş hayvanlar) işemek.

⁴⁰⁷ revân : (Farsça) Yürüten, giden, akan.

10467. Kan tepesine çıkmak/ sıçramak :
(13,42).
10468. Kan ter içinde kalmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,23,24,25,29,30,31,32,35,36,37,
38,39,40,41,42).
10469. Kan tere batmak :
(14,26,31,41,42).
10470. Kan tutmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,27,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,
41,42).
10471. Kan uykuda olmak :
(14).
10472. Kan üstüne kan eylemek :
(14,42).
10473. Kan yalaşmak :
(14).
10474. Kan yaş ağlamak/ dökmek :
(14,42).
10475. Kan yaş ile yazmak :
(14).
10476. Kan yutmak/ tükürmek :
(2,4,6,11,13,14,17,20,21,22,27,29,30,31,38,39,41,42).
10477. Kan yürümek :
(9,29,37).
10478. Kana batmak/ boyanmak, bulanak :
(1,9,11,17,21,29,37,41,42).
10479. Kana kan istemek :
(1,2,4,6,8,9,14,19,20,21,22,29,30,35,36,37,38,39,42).
10480. Kana kana içmek :
(9,14,17,31,37,41).
10481. Kana susamak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,23,24,27,29,31,35,37,38,39,42).
10482. Kanaat getirmek :
(9,11,23,31,37,42).
10483. Kanada kalkmak :
(42).
10484. Kanadı altına almak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,26,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,42).
10485. Kanadı altına sığınmak :
(2,6,14,18,20,21,22,25,28,29,30,34,32,38,39,40).
10486. Kanadı kırılmak :
(11,14,42).
10487. Kanadını kırpmak :
(42).
10488. Kanat açmak :
(6,14,22,29,32,37,42).
10489. Kanat alıştırmak :
(1,6,9,14,22,29,37,42).
10490. Kanat germek :
(1,2,4,6,8,9,14,18,20,21,22,24,25,29,33,35,37,38,39,42).

10491. Kanat vermek :
(14,42).
10492. Kancayı atmak :
(1,17,26,35,42).
10493. Kancayı takmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,33,34,35,
36,37,38,39,40,41).
10494. Kancıklık etmek/ yapmak :
(9,14,29,37,42).
10495. Kandilin yağı tükenmek/ kalmamak :
(1,4,6,9,11,13,14,17,22,29,37,42).
10496. Kandilli küfür :
(9,11,13,17,29,42).
10497. Kandilli selâm/ temenna :
(2,4,6,8,9,11,13,14,22,24,27,28,29,34,35,37,40,41,42).
10498. Kanı ağır :
(2,6,8,14,17,21,22,24,29,30,34,35,38,39,42).
10499. Kanı akmak/ dökülmek :
(14,42).
10500. Kanı başına çıkmak/ fırlamak, sıçramak,
toplanmak:
(6,14,22,29,35,36,37).
10501. Kanı bozuk :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,35,42).
10502. Kanı çekilmek :
(14).
10503. Kanı donmak :
(1,6,9,11,14,17,22,23,29,37,40,42).
10504. Kanı helâl olmak :
(14,42).
10505. Kanı ısınmak :
(6,8,9,14,17,22,23,29,37,42).
10506. Kanı içine akmak :
(6,14,22,23,29,35,36,37,42).
10507. Kanı kanla yıkamak/ yumak⁴⁰⁸ :
(6,14,17,22,25,35,36,42).
10508. Kanı kaynamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,
33,34,35,36,37,38,39,40,42).
10509. Kanı kurumak :
(6,8,14,22,29,37,42).
10510. Kanı pahasına :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,30,32,35,37,39,40,42).
10511. Kanı sıcak :
(1,2,6,9,17,22,24,25,27,28,29,32,34,35,36,37,38,39,42).
10512. Kanı soğuk :
(6,14,17,22,35,42).
10513. Kanı sulanmak :
(6,22,37,42).

⁴⁰⁸ Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yuyarlar.

10514. Kanı uyuşmak :
(14,42).
10515. Kanı yerde kalmamak :
(8,36).
10516. Kanına dokunmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
10517. Kanına ekmek batırmak/ doğramak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,25,27,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
10518. Kanına girmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
10519. Kanına susamak :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
10520. Kanını bağışlamak :
(14,42).
10521. Kanını dökmek :
(1,14).
10522. Kanını emmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
10523. Kanını içine akıtmak :
(1,2,6,9,14,17,18,21,22,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
10524. Kanını içmek :
(13,14,42).
9652. Kanını/ iliğini kurutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
10525. Kanını su etmek :
(42).
10526. Kanını su yerine içmek :
(14).
10527. Kanıyla ödemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10528. Kanla yoğrulmak :
(14).
10529. Kanlı bıçaklı olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
10530. Kanlı canlı :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
10531. Kanlı gömlek :
(42).
10532. Kanlı katil :
(1,9,11,14,17,29,37,42).
10533. Kanlı olmak :
(6,22).
10534. Kanlı yaş/ yaşlar akıtmak/ dökmek :
(6,11,14,22,29,37,42).

10535. Kansızs cansız :
(9,29,37).
10536. Kantar gitmek :
(6,22,29,42) (argo).
10537. Kantara çekmek/ vurmak :
(4,6,9,11,14,17,22,29,37,42).
10538. Kantarı belinde :
(1,6,9,11,13,14,17,22,26,29,31,35,36,37).
10539. Kantarı elinde, divit belinde :
(6,17,22,42).
10540. Kantarın topunu/ topuzunu kaçırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
10541. Kantarıyla basmak :
(13,42).
10542. Kantarlı atmak :
(6,10,29,42) (argo).
10543. Kantarlıyı atmak/ basmak, çekmek, savurmak :
(2,6,9,10,14,22,26,29,31,35,36,37,38) (argo).
10544. Kantin atmak :
(10,26,29,42) (argo).
10545. Kapağı (zor) atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
10546. Kapak kâğıdına pişti vermek :
(10,29) (argo).
10547. Kapalı dükkâna kira vermek :
(10,21,41,42) (argo).
10548. Kapalı geçmek :
(6,9,17,22,29,37,42).
10549. Kapalı kalmak :
(9,29).
10550. Kapalı kapı :
(42).
10551. Kapalı konuşmak :
(13,40,42).
10552. Kapalı kutu:
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,35,36,37,38,39,40,41,42).
10553. Kapalı yer korkusu :
(6,22,37,42).
10554. Kapalı yetişmek :
(6,8,9,14,22,29,37,42).
10555. Kapan kapana :
(29,31,35).
10556. Kapan kurmak :
(9,37,42).
10557. Kapana düşmek/ kısılmak, tutulmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
10558. Kapana düşürmek/ kıstırmak, sıkıştırmak :
(4,6,8,14,22,23,29,37,42).

10559. Kapana girmek/ yakalanmak :
(8,32).
10560. Kapanın elinde kalmak :
(2,6,8,9,17,20,21,22,23,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
10561. Kapanmayan yara :
(14).
10562. Kapçık ağızlı :
(25).
10563. Kapı açmak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,22,23,25,31,37,40,42).
10564. Kapı ağızı :
(37,42).
10565. Kapı almak/ yapmak :
(6,9,22,37).
10566. Kapı aramak :
(6,17,22,29,37,42).
10567. Kapı baca açık :
(1,6,9,14,17,22,23,29,37,42).
10568. Kapı bir komşu :
(2,13,14,29,39,40,42).
10569. Kapı bulmak :
(26,42).
10570. Kapı çalmak :
(26,42).
10571. Kapı dışarı etmek/ atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
10572. Kapı duvar :
(2,6,8,9,11,13,14,17,22,29,35,37,38,39,40,42).
10573. Kapı halkı :
(11,17,37,42).
10574. Kapı kadar :
(11,17,22,37,42).
10575. Kapı kapamaca :
(1,14,17,25,29,35,37,42).
10576. Kapı kapı aramak :
(6,22,29,37,42).
10577. Kapı kapı dolaşmak/ gezmek :
(1,4,6,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,29,31,32,35,36,37,40,42).
10578. Kapı komşu :
(6,11,13,14,17,18,22,24,25,32,35,37,38,40,42).
10579. Kapı kulu :
(37,42).
10580. Kapı mandalı :
(11,17,29,37,42).
10581. Kapı yoldaşı :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,24,27,28,29,31,34,35,37,38,39,42).
10582. Kapıda kalmak :
(17,23,29,37,42).

10583. Kapıdan bakmak⁴⁰⁹ :
(14,17,31,42).
10584. Kapıdan çevirmek :
(6,17,22,23,25,29,37).
10585. Kapıdan geçmek :
(16).
10586. Kapıdan kovulsa bacadan girmek :
(1,2,6,8,9,13,14,17,20,21,22,25,29,30,32,36,37,38,39,40,42).
10587. Kapılar üstüne/ üzerine, yüzüne kapanmak :
(6,22,29,37,42).
10588. Kapıları açık tutmak :
(6,22,29,37,42).
10589. Kapıları kapamak :
(6,22,29,37,42).
10590. Kapılı bacalı olmak :
(11,42).
10591. Kapının ipini çekmek :
(2,9,13,14,17,37,38,40,42).
10592. Kapının önüne koymak :
(8).
10593. Kapı koyuvermek :
(2,6,8,9,14,18,21,22,25,29,30,37,38,39,42).
10594. Kapı salıvermek :
(42).
10595. Kapısı açık :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
10596. Kapısı açık, sofrası meydanda :
(13,17,35,36).
10597. Kapısına düşmek :
(14).
10598. Kapısına kilit vurmak :
(9,23,29,37).
10599. Kapısında büyümek :
(2,6,18,20,21,22,24,25,28,29,32,34,38,39,40,42).
10600. Kapısında kul olmak :
(14).
10601. Kapısında maymun oynamak :
(17,36,42).
10602. Kapısını açık tutmak :
(42).
10603. Kapısını açmamak :
(14).
10604. Kapısını aşındırmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
10605. Kapısını çalmak :
(1,4,6,9,17,22,29,37,42).

⁴⁰⁹ Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.

10606. Kapısını yapmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,22,25,28,29,31,34,35,37,38,42).
10607. Kapısız kalmak :
(29).
10608. Kapış kapış (gitmek) :
(9,14,29,42).
10609. Kapıya dayanmak/ dikilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,37,38,39,40,42).
10610. Kapıya kilit asmak :
(42).
10611. Kapıyı açmak :
(1,2,6,8,9,14,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39).
10612. Kapıyı büyük açmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,22,25,27,29,31,32,36,37,38,39,40,42).
10613. Kapıyı dışardan kapatmak :
(13,17,42).
10614. Kapıyı duvar etmek :
(14).
10615. Kapıyı göstermek :
(8,37,42).
10616. Kapıyı kırıp odun etmek :
(2,6,9,17,22,29,30,38,40,42).
10617. Kapıyı tutmak :
(14).
10618. Kaplumbağa yürüyüşü :
(1,4,9,37,42).
10619. Kaplumbağaya binmek :
(17,26,42).
10620. Kaput gitmek :
(10,17,29,31,37,42) (argo).
10621. Kar dişi :
(42).
10622. Kar gibi ak, süt gibi pâk :
(35).
10623. Kar yağdı iz/ pislik örtüldü :
(3,42).
10624. Kara ağızlı :
(2,8,17,26,29,37,41,42).
10625. Kara bağlamak :
(14,17,26,42).
10626. Kara bahtıma kırk beş :
(7).
10627. Kara bahtlı :
(8,13,14,35,36,40,42).
10628. Kara baş :
(1,26,37,42).
10629. Kara belâ :
(14,17,26,42).
10630. Kara borsa :
(2,8,21,28,30,34,38,39,40,42).

10631. Kara borsaya düşmek :
(8,25,29,31,37).
10632. Kara bulut (gibi gelmek) :
(26,35,36,42).
10633. Kara/ kör cahil :
(1,2,8,9,13,14,17,21,22,24,27,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
10634. Kara cehennem kesilmek :
(35).
10635. Kara cümle :
(2,8,9,11,14,17,28,29,34,37,38,42).
10636. Kara cümlesi kısa olmak :
(29,42).
10637. Kara çalı gibi araya girmek :
(2,8,9,11,13,14,17,20,22,24,28,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
10638. Kara çalmak/ sürmek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10639. Kara düzen :
(27).
10640. Kara gün dostu⁴¹⁰ :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
10641. Kara gün :
(9,14,24,29,35,40,41,42).
10642. Kara günlere kalmak :
(14,27).
10643. Kara haber⁴¹¹ :
(1,2,6,8,14,17,18,21,22,23,24,25,27,30,31,32,33,35,36,38,39,40,41,42).
10644. Kara kaplı kitap :
(2,6,8,9,14,17,22,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
10645. Kara kara/ pis pis, kötü kötü düşünmek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,29,30,32,37,38,39,40,41,42).
10646. Kara kedi geçmek :
(9,14,17,31,35,36,37,42).
10647. Kara kış :
(36,42).
10648. Kara kuru :
(8,9,11,17,29,32,37,42).
10649. Kara kuvvet :
(1,8,9,13,14,29,37,42).
10650. Kara liste :
(2,6,8,9,18,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10651. Kara maşa :
(6,9,22,29,37,42).
10652. Kara para aklamak :
(29).

⁴¹⁰ Kara gün dostu az olur, kara gün dostu güç olur, kara gün dostu olmaz.

⁴¹¹ Kara haber tez duyulur.

10653. Kara para :
(8,29).
10654. Kara sevdaya düşmek/ tutulmak, uğramak :
(6,8,14,22,31,37,42).
10655. Kara tahta :
(9,11,42).
10656. Kara toprağa düşmek :
(11,14,29,42).
10657. Kara toprakta yatmak :
(14).
10658. Kara yazı :
(1,14,17,35,36,40,42).
10659. Kara yere girmek :
(8,13,14,22,40,42).
10660. Kara yumrukla ağarmamak :
(36).
10661. Kara yüz/ yüzlü :
(1,9,14,17,29,31,35,36,37,42).
10662. Karabatak gibi (bir batıp,dalıp bir) çıkmak⁴¹²:
(2,6,8,9,14,17,20,22,30,35,36,37,39,42).
10663. Karaca, kuruca bir adam :
(36).
10664. Karaca, kuruca, gönlüme görece :
(2,20,22,29,30,35,36,38,40,42).
10665. Karada ölüm yok :
(6,8,11,22,29,30,37,38,42).
10666. Karadeniz fırtına, al pırtını sırtına :
(2,9,20,22,29,30,35,36,38,42).
10667. Karadeniz' e kapak uydurmak :
(17,35,36).
10668. Karadeniz'de gemilerin mi battı? :
(2,8,13,17,20,21,22,29,30,35,36,39,40,41,42).
10669. Karadeniz'in ortasında, değirmen taşı boğazında :
(17).
10670. Karagöz oynatmak :
(9,29,37).
10671. Karakolluk olmak :
(8,9,25,29,31,37,42).
10672. Karalar bağlamak/ giymek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,33,35,37,38,39,40).
10673. Karalı beyazlı :
(9,31).
10674. Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu :
(2,6,7,8,9,12,15,17,20,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,41,42).
10675. Karambola gelmek/ getirmek :
(6,8,9,22,23,25,29,31,37,41,42).

⁴¹² karabatak : Ördeğe benzeyen, kara tüylü bir deniz kuşu; çok süratli şekilde suya dalıp çıkar.

10676. Karamürsel sepeti (mi sandın?) :
(1,2,6,8,9,12,14,15,22,27,29,35,38,39,42).
10677. Karanfili sıkmak :
(6,10,22,29,42) (argo).
10678. Karanlığa gömülmek :
(37).
10679. Karanlığa kalmak :
(6,9,17,21,22,23,29,37,42).
10680. Karanlığa kurşun/ tabanca sıkmak :
(2,6,8,13,14,17,18,20,21,22,25,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,42).
10681. Karanlığı deşmek/ yırtmak :
(37).
10682. Karanlık basmak :
(6,9,22,29,37,42).
10683. Karanlık çökmeye başlamak :
(42).
10684. Karanlık görmek :
(6,8,14,22,42).
10685. Karanlıkta (yürüyüp) göz kırpmak/ yummak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
10686. Karanlıkta pilâv/ helva yemek⁴¹³ :
(14).
10687. Karanlıkta sıçramak :
(42).
10688. Karar altına almak :
(6,37).
10689. Karar bulmak :
(6,9,13,17,26,37,40,42).
10690. Karara bağlamak :
(6,9,17,22,23,37,42).
10691. Karara kalmak :
(6,22,37,42).
10692. Karara varmak :
(6,9,17,22,37,42).
10693. Kararında bırakmak :
(6,9,17,22,23,37,42).
10694. Kararını bulmak :
(22,26,42).
10695. Karası elinde :
(17,42).
10696. Karavanadan yemek :
(29,37).
10697. Karaya ayak basmak/ çıkmak :
(6,9,11,17,22,37,42).
10698. Karaya düşmek :
(6,9,17,37,42).
10699. Karaya oturmak :
(6,8,9,11,14,17,22,37,42).

⁴¹³ Karanlıkta pilâv yiyenin sırrını Mevlâ bilir.

10700. Karaya vurmak :
(6,8,11,14,17,22,25,37,40,42).
10701. Karda aslan :
(35,42).
10702. Karda gezip/ yürüyüp izini belli etmemek/
bildirmemek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,
37,38,39,40,41,42).
10703. Kardeş değil, kara taş :
(13,35,36,40,42).
10704. Kardeş gözüyle bakmak :
(40,42).
10705. Kardeş kavgası :
(8,29,37).
10706. Kardeş payı yapmak :
(4,13,17,21,22,23,24,25,29,37,40,42).
10707. Kardeşçe taksim etmek :
(13,35,36,40,42).
10708. Kardeşlik etmek/ yapmak :
(29).
10709. Karga beyinli :
(9,37).
10710. Karga boka konmadan :
(11).
10711. Karga burun :
(1,26,31,42).
10712. Karga derneği :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,22,27,29,31,35,36,38,40,42).
10713. Karga sekmemek :
(6,11,17,22,37,42).
10714. Karga taşlamak :
(6,10,11,17,22,42) (argo).
10715. Karga tulumba etmek :
(2,6,8,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
10716. Kargacık burgacık :
(6,8,9,11,14,18,22,24,28,30,31,32,34,39,42).
10717. Kargalar bok/ nane yemeden :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,29,35,37,40,42).
10718. Kargalar haber verdi :
(13,14,36,40,42).
10719. Kargaşa çıkarmak :
(9,23).
10720. Kargayı bülbül diye satmak :
(2,6,13,14,17,22,26,29,30,32,33,35,38,40,42).
10721. Karı ağızlı :
(1,6,9,11,14,17,21,22,23,28,29,34,37,38,39,42).
10722. Karı koca ilân etmek :
(42).
10723. Karı kocalık :
(9,31,37,42).

- 8737. Karı/ hanım köylü :**
(6,8,22,37,42).
- 10724. Kârı olmamak :**
(9,17,29,42).
- 10725. Karı şerrine uğramış :**
(35).
- 10726. Karılar hamamı :**
(35).
- 10727. Karılı kocalı :**
(37).
- 10728. Karılık etmek :**
(6,8,22,29,42).
- 10729. Karın ağrısı :**
(1,6,8,9,11,13,14,17,22,26,29,31,37,40,42).
- 10730. Karın ağrısına uğramak :**
(17,26,29,42).
- 10731. Karın doyurmak :**
(9,37).
- 10732. Karın kasık salmak :**
(17,42).
- 10733. Karın tokluğuna :**
(14).
- 10734. Karınca belli/ beli ince :**
(1,6,14,17,22,29,35,37,42).
- 10735. Karınca duası gibi :**
(1,2,8,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
- 10736. Karınca kaderince/ kararınca :**
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
- 10737. Karınca yuvası gibi kaynamak :**
(11,13,14,17,18,20,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,42).
- 10738. Karıncanın bile kanı var :**
(17,35,36,42).
- 10739. Karıncaya binmek :**
(42).
- 10740. Karıncayı bile ezmek/ incitmek :**
(6,8,17,22,23,25,29,37,42).
- 10741. Kârını çar çur etmek :**
(13,42).
- 10742. Kârını tamam almak/ etmek :**
(1,13,17,29).
- 10743. Karısını sakalının önünde okşamak :**
(13,40,42).
- 10744. Karış karış aramak :**
(11,29,31,42).
- 10745. Karış karış bilmek :**
(8,9,14,26,31,35,42).
- 10746. Karış karış dili var :**
(2,6,22,31,38,39,42).
- 10747. Karışanı görüşeni olmamak :**
(1,2,6,8,9,13,14,17,20,21,22,23,25,29,30,37,38,39,40,42).

10748. Karışık ipliğin buruşuk bezi :
(35).
10749. Karışık ism-i fail⁴¹⁴ :
(2,14,17,35,36,42).
10192. Karıyı/ kadını bırakmak :
(26).
10750. Karine ile anlamak/ çıkarmak :
(6,8,9,17,22,37,42).
10751. Karman çorman (etmek) :
(1,2,6,8,9,14,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
10752. Karnaval maskarası/ soytarısı :
(37).
10753. Karnı/ yüreği bol/ geniş :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
10754. Karnı bozulmak :
(9).
10755. Karnı burnunda :
(1,2,6,8,9,11,13,17,21,22,25,29,30,31,32,35,37,38,39,40,42).
9402. Karnı/ içi gitmek/ sürmek :
(2,6,22,29,38,42).
10756. Karnı karış karış yağ bağlamak :
(13,42).
10757. Karnı karnına geçmek :
(2,6,17,18,21,22,24,25,29,38,39,40,42).
10758. Karnı tok, sırtı pek :
(2,6,9,13,14,17,20,21,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
10759. Karnı tok, gözü aç :
(9,13,18,24,35,36,39,40,42).
10760. Karnı yememek/ almamak :
(29).
10761. Karnı zil/ dümbeliek çalmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
10762. Karnım tok :
(2,6,8,11,14,17,22,24,25,28,29,30,33,34,37,38,39,40).
10763. Karnından atmak/ konuşmak, söylemek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
10764. Karşı çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
10765. Karşı durmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
10766. Karşı gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,41,42).
10767. Karşı gitmek :
(1,2,6,11,13,14,17,22,29,39,40,42).

⁴¹⁴ karışık ism-i fail : İçinden çıkılmaz, karmaşık iş.

10768. Karşı karşıya :
(6,9,11,22,29,37,38,39,42).
10769. Karşı karşıya/ yüz yüze gelmek/ durmak :
(2,6,8,22,29,30,31,37,40,41,42).
10770. Karşı karşıya kalmak :
(2,13,29,31,40,42).
10771. Karşı koymak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,33,37,38,39,40,41,42).
10772. Karşı olmak :
(6,8,9,22,23,29,37,42).
10773. Karşıdan bakmak :
(2,6,14,17,22,26,29,38,39,40,42).
10774. Karşıdan baktım yeşil türbe, yanına vardım
estağfurullah tövbe :
(35,42).
10775. Karşıdan karşıya :
(9,11,29,37).
10776. Karşılık vermek :
(1,6,8,9,11,14,17,22,29,37,42).
10777. Karşısına almak :
(6,8,22,29,37,42).
10778. Karşısına/ önüne çıkmak/ dikilmek :
(2,6,8,14,22,28,29,30,38,39,40,41,42).
10779. Kart horoz :
(13,40,42).
10780. Karta kaçmak :
(1,8,42).
10781. Kartal burun :
(26,42).
10782. Kartvizit bırakmak :
(6,42) (argo).
10783. Karun kadar zengin :
(5,6,13,14,22,35,36).
10784. Kasaba et/ yağ borcu olmamak/ yok ya! :
(2,6,14,29,32,35,38,42).
10785. Kasap satırı gibi tın tın ötmek :
(35).
10786. Kasap süngeriyle silinmiş yüz :
(6,14,17,22,31,35,42).
10787. Kasıklarını tuta tuta gülmek :
(42).
10788. Kasım kasım kasılmak :
(6,8,17,22,25,42).
10789. Kasımpaşa karısı gibi eli bayraklı :
(13,35,36,42).
10790. Kasımpaşalı, eli maşalı :
(13,35,36,41).
10791. Kasıp kavurmak :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,24,25,27,28,29,30,33,35,36,37,38,39,40,41,42).

10792. Kaskatı kesilmek :
(6,8,14,22,29,31,37,42).
10793. Kasvet basmak/ çökmek :
(6,8,9,22,37,42).
10794. Kasvet vermek :
(6,8,22,37,42).
10795. Kaş atmak :
(13,26,29,31,37,42).
10796. Kaş çatmak/ yıkmak :
(11,14,17,23,26,27,29,31,37).
10797. Kaş göz etmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,35,36,37,38,39,40,42).
10798. Kaş ile göz, gerisi söz :
(36,35,37).
10799. Kaş yapayım derken/ yaparken göz çıkarmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
10800. Kaşı gözü oynamak :
(14).
10801. Kaşık atmak/ çalmak, sallamak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,22,25,26,29,31,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
6470. Kaşık/ ekmek düşmanı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,27,29,31,35,36,37,38,39,40,41,42).
10802. Kaşık kadar :
(29,37).
10803. Kaşık sepetinde fareler oynamak :
(17,42).
10804. Kaşıkçı avurdu :
(13,31,42).
10805. Kaşıkla ağzına verilmesini beklemek :
(42).
10806. Kaşıkla düşürüp/ toplayıp çömçe/kepçe ile dağıtmak:
(4,13,32,35,40,42).
10807. Kaşıkla verip kepçeyle almak :
(42).
10808. Kaşıkla yedirip/ aş verip sapıyla gözünü çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
10809. Kaşıklık sepetinde fareler mi oynuyor? :
(35,42).
10810. Kaşınacak tırnak bırakmamak/ bulamamak :
(13,40,42).
10811. Kaşının altında gözün var demek/ dememek :
(2,4,6,13,14,17,21,22,32,36,37,38,39,40,42).
10812. Kaşıntı tozu :
(29,42) (argo).

10813. Kaşkariko yapmak :
(14,31,42) (argo).
10814. Kaşla göz arası/ arasında :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,35,36,
37,38,39,40,41,42).
10815. Kaşlarını çatmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,28,29,29,30,33,38,39,40,42).
10816. Kaşlı gözlü :
(11,17,42).
10817. Kat çıkmak :
(9,37).
10818. Katakulli çevirmek/ yapmak :
(6,9,22,29,42) (argo).
10819. Katakulliye gelmek/ düşmek :
(6,22,29,42) (argo).
10820. Katı söz :
(37).
10821. Katı yaydan ok çıkar gibi :
(13,26,36,42).
10822. Katı/ taş yürekli :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
10823. Katığı ekmeğine denk olmak :
(13,35,36,40,42).
10824. Katık etmek :
(9,37,42).
10825. Katıla katıla ağlamak/ gülmek :
(14,21,37,42).
7050. Katır/ eşek, gâvur, keçi inadı :
(2,6,8,13,14,17,22,29,35,36,38,39,40,42).
10826. Katır kuyruğu gibi kalmak :
(23,29,31,37).
10827. Katır tepmişe dönmek :
(9,42).
10828. Katmer kaldırmak :
(29,37).
10829. Katmer katmer :
(11,37,42).
10830. Katmerli katmerli gülmek :
(37).
10831. Katmerli yalan :
(6,8,22,23,29,32,37,42).
10832. Katresi kalmamak :
(9,29,37).
10833. Kav gibi tutuşmak :
(9,14,31).
10834. Kaval elden, yel Allah' tan (oynat
parmaklarını/sen yalnız parmaklarını
oynat):
(2,4,6,20,22,29,32,35,38,42).
10835. Kavanoz dipli dünya :
(6,8,22,29,37,42).

10836. Kavara çekmek :
(37).
10837. Kavga aramak :
(26,42).
9149. Kavga/ hır, maraza, patırtı çıkarmak :
(2,6,8,9,26,29,32,37,38,39,42).
10838. Kavga kaşağısı :
(1,6,9,11,13,14,17,22,29,35,36,37,42).
10839. Kavgasız evin kaynanası :
(17,36,42).
10840. Kavgaya girişmek/ tutuşmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
10841. Kavgaya kaşınmak :
(29).
10842. Kavli fiiline uymamak :
(14,17,35,36,42).
10843. Kavuk giydirmek :
(14,27,42).
10844. Kavuk sallamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,27,28,29,30,31,32,35,
36,37,38,39,40,42).
10845. Kavun değil ki götünü koklayasın/içine bakasın :
(8,13,42).
10846. Kayda geçirmek :
(6,9,11,17,22,37,42).
10847. Kaydına düşmek :
(42).
10848. Kaydını silmek :
(6,14,22,42).
10849. Kaygı çekmek :
(6,8,14,22,26,37,42).
10850. Kaygıya düşmek :
(9,14).
10851. Kayığı akıntıya vermek :
(6,22,42).
10852. Kayıntı geçmek/ etmek, yapmak :
(42).
10853. Kayıp vermek :
(29,37).
10854. Kayıplara karışmak :
(6,8,9,22,23,29,37,42).
10855. Kayış aşırmaq :
(10) (argo).
10856. Kayış atmak :
(10,21,29,42) (argo).
10857. Kayışa çekmek :
(1,2,4,6,9,10,11,14,17,22,29,37,38,39,42) (argo).
10858. Kayıt altına almak :
(9,29).
10859. Kayıt altına girmek :
(6,22,37,42).

10860. Kayıt kuyut tanımamak :
(6,8,22,37,42).
10861. Kayıtsız kalmak :
(6,8,9,13,22,23,24,29,37,40,42).
10862. Kayıtsız şartsız :
(6,11,13,17,22,23,37,40,42).
10863. Kayıttan düşmek :
(6,8,9,11,17,22,37,42).
10864. Kaymağını almak/ yemek :
(6,8,14,22,29,37,42).
10865. Kaymak bağlamak/ tutmak :
(9,37).
10866. Kaymak tabakası/ takımı :
(6,8,22,29,37,42).
10867. Kaynağını almak :
(37).
10868. Kaynak yapmak :
(37).
10869. Kaynana dırılıtsı/ zırıltısı :
(11,35,36,40,42).
10870. Kaynanalık etmek :
(1,14,29,37).
10871. Kaynar kazana atmak/ tıkmak :
(42).
10872. Kaytan bıyıklı :
(11,26,37,42).
10873. Kaz beyinli :
(1,4,14,32,35,36,42).
10874. Kaz gibi ağzını/ gözünü açıp bakmak/ kapamak :
(13,35,40).
10875. Kaz gibi bakmak :
(13,14,40,42).
10876. Kaz gibi boynunu uzatmak :
(13,35).
10877. Kaz gibi uçup tavuk gibi yere düşmek :
(30,42).
10878. Kaz gibi yolmak :
(6,9,22,42).
10879. Kaz kafalı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
10880. Kaz yerine ördek almak :
(13,42).
10881. Kaz yolmak :
(29,42).
10882. Kaz yumurtası :
(42).
10883. Kazan kaldırmak :
(1,2,4,5,6,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,35,36,37,38,39,40,42).

10884. Kazan kaynatmak :
(14,17,42).
10885. Kazan kazana "kara" demiş, tavanın da gülmeden
aklı gitmiş :
(4,42).
10886. Kazanç kapısı :
(35,36,42).
10887. Kazanda pişirip, kapağında yemek :
(4,6,22,30,42).
10888. Kazanı kapalı kaynamak :
(6,9,11,13,14,17,22,23,29,37,40).
10889. Kazanı kaynarken, tenceresi/ maymunu oynarken :
(1,36,42).
10890. Kazasız belâsız :
(29,37).
10891. Kazaya bırakmak :
(37,42).
10892. Kazaya uğramak :
(9,17,31).
10893. Kazdığı çukura/ kuyuya kendisi düşmek :
(1,4,6,8,14,15,20,21,22,25,29,30,32,37,38,41,42).
10894. Kazdığı kuyuya düşmek :
(13,40).
10895. Kazı koz anlamak :
(1,2,4,6,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,31,32,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
10896. Kazı yolarken çıkacak sesi hesap etmek :
(40,42).
10897. Kazığa oturtmak/ vurmak :
(1,9,11,14,37,42).
10898. Kazık atmak/ yemek :
(2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,21,22,23,25,26,28,29,30,32,35,37,38,39,
40,42) (argo).
10899. Kazık dikmek :
(37).
10900. Kazık kadar :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,37,38,39,42).
10901. Kazık kakmak/ çakmak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,22,25,27,31,37,38,39,40,42).
10902. Kazık kesilmek :
(1,6,8,9,14,17,22,29,37,42).
10903. Kazık marka :
(6,8,10,22,29,37,42) (argo).
10904. Kazık oynamak :
(42).
2636. Kazık/ baston yutmuş gibi :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,37,38,39,42).
10905. Kazık yerini buldu, tokmağa ne hacet/ gerek
yok:
(4,42).

10906. Kazın ayağı öyle değil⁴¹⁵ :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
10907. Kazın ayağını anlamak :
(13,26,31,42).
10908. Kebapçı kedisi gibi yutkunmak :
(13,14,35,36,40,42).
10909. Keçe kepeneğe gümüş düğmeler :
(42).
10910. Keçe külâh etmek :
(3,13,31,37,42).
10911. Keçeyi/ postu, pöstekiği sudan çıkarmak :
(2,3,6,7,14,17,18,22,23,25,29,30,35,36,37,38,42).
10912. Keçeyi suya atmak :
(6,10,17,22,37,42) (argo).
10913. Keçeyi suya salmak :
(14,21,33,42).
10914. Keçi boynuzu gibi(ne uzar, ne kısalır) :
(9,13,14,29,37,42).
10915. Keçi dağda, kılı sırtında :
(17,35,36,42).
7050. Keçi/ eşek, gâvur, katır inadı :
(2,6,8,9,13,14,22,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
10916. Keçi sakallı :
(35).
10917. Keçileri kaçırmak :
(2,6,7,8,9,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,
41,42).
10918. Keçilik (-ği) etmek/ tutmak :
(6,8,22,23,29,37,42).
10919. Keçinin de sakalı var! :
(35).
10920. Keçinin palamuda/ sumağa ettiğini palamut/
sumak da keçiye etmek :
(7,42).
10921. Kedi ciğere bakar gibi bakmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,20,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,36,37,38,
39,40,42).
10922. Kedi gibi dama çıkmak :
(13,35,40,42).
10923. Kedi gibi dört ayak üstüne düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,42).
10924. Kedi ile çuvala/ harara girmek :
(4,6,9,13,17,22,23,35,37,40,42).
10925. Kedi ile köpek gibi :
(1,6,8,9,13,14,17,22,36,37,40,41,42).
7113. Kedi/ eti ne budu ne? :
(2,6,13,29,36,37,38,39,40,42).

10926. Kedi olalı bir fare tuttu :
(2,4,6,9,11,13,14,17,20,21,23,24,25,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
10927. Kedi sirke içer mi? :
(35,42).
10928. Kedi yavrusunu taşır gibi taşımak :
(6,17,22,42).
10929. Kedinin bacağını ayırmak/ koparmak :
(7).
10930. Kedinin hacca gitmesine benzemek :
(17,42).
10931. Kedisine pist demek :
(13,41,42).
10932. Kediye ciğer emniyet etmek :
(17,41).
10933. Kediye ciğer/ peynir ısmarlamak/ teslim etmek :
(1,4,6,9,11,13,14,22,29,36,37,42).
10934. Kediye camiye mütevellî yapmak :
(42).
10935. Kefâfı nefis etmek :
(37).
10936. Kefaretini ödemek :
(4,6,8,9,22,32,37,40,42).
10937. Kefen soyucu/ hırsız :
(35,36,41).
10938. Kefeni boynunda olmak :
(29,37).
10939. Kefeni yırtmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
10940. Kefenin cebi yok :
(29,37,42).
10941. Kefenini boynuna, şehitliği göze almak :
(13,42).
10942. Kefil göstermek :
(37).
10943. Keklik gibi sekmek :
(6,17,22,29,35,36,37,42).
10944. Kel alâka⁴¹⁶ :
(29) (argo).
10945. Kel başa şimşir tarak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,17,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,41,42).
10946. Kel kafasını kaşımak :
(14,35,42).
10947. Kel kâhya kesilmek :
(13,35,36).

⁴¹⁶ Kel alâka.:Fransızca ' quel ' [ne, hangi] kelimesinin Türkçe'deki'kel'kelimesiyle olan ses benzerliğinden yararlanarak;' hiç ilgisi yok, 'ilgilendirmez', 'ne alâkası var' anlamında kullanılır.

10948. Kel kâhya :
(2,6,8,9,11,14,17,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
10949. Kel tavuk kel horozla :
(42).
10950. Kel yanında kabak demek :
(13,36,40,42).
10951. Kelebek kalpli :
(13,42).
10952. Keleğe gelmek :
(10,29) (argo).
10953. Kelek yapmak :
(10,29,42) (argo).
10954. Kelepire konmak :
(1,9,14,37).
10955. Keli açılmak/ görülmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,29,32,35,37,38,39,40,42).
10956. Keli kızmak :
(1,6,11,13,14,17,22,29,31,36,37,42).
10957. Keli körü toplamak :
(1,2,6,9,14,17,22,23,29,30,35,37,38,39,40,42).
10958. Kelime oyunu :
(11,17,42).
10959. Kelimeleri tartarak konuşmak :
(37).
10960. Kelimenin tam anlamıyla :
(37).
10961. Kelimesi kelimesine :
(37).
10962. Kelle götürmek/ götürür gibi :
(1,2,5,6,9,13,14,15,17,21,22,23,24,25,27,29,35,36,37,38,39,40,41,42).
10963. Kelle kebab :
(29,42) (argo).
10964. Kelle koltukta :
(4,6,7,8,9,14,22,29,32,40,42).
10965. Kelle koşturmak :
(6,17,22,29,37).
10966. Kelle kulak yerinde :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,23,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
10967. Kelle olmak :
(42).
10968. Kellesi kızmak :
(35,36).
10969. Kellesini istemek :
(6,8,22,29,42).
10970. Kellesini ortaya koymak :
(6,8,14,17,22,32,42).
2972. Kellesini/ başını uçurmak/ kesmek :
(1,6,8,9,11,14,17,21,22,27,29,37,40,42).

10971. Kelleye masraf etmek :
(29,42) (argo).
10972. Kelleyi koltuğa almak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,27,28,29,30,33,34,35,
36,37,38,39,42).
10973. Kelleyi vermek :
(6,9,11,13,17,22,29,37,40,42).
10974. Kelli/ kerli felli :
(1,2,6,8,21,22,28,29,30,33,34,38,39,40,42).
10975. Kellüm kellüm lâ yenfa (Arapça: **söyle söyle yararsız**). :
(5).
10976. Kem bir nazar :
(42).
10977. Kem gözle/ nazarla bakmak :
(1,6,8,11,13,14,16,22,32,35,36,37,42).
10978. Kem küm eylemek⁴¹⁷ :
(1,2,4,6,8,13,21,22,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
10979. Keman çalmak :
(42).
10980. Kemankeş, çilekeş :
(7).
10981. Kemendi boynuna takmak :
(14).
10982. Kement atmak :
(17,37).
10983. Kemer bağlamak :
(14,37,42).
10984. Kemer patlıcan gibi burun⁴¹⁸ :
(13,17,35,36,42).
10985. Kemer sıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,38,
39,40,42).
10986. Kemer dolmuş olmak :
(6,22,37).
10987. Kemiği sararmak :
(6,22,42).
10988. Kemiğine kadar işlemek :
(14,29,37,42).
10989. Kemik atmak :
(4,6,8,9,11,14,22,23,31,37,40,42).
10990. Kemik kavgası :
(1,4,14).
10991. Kemik yalayıcı :
(6,8,9,11,14,17,22,23,29,37,42).

⁴¹⁷ Bu deyim Tarama Sözlüğü ıv.cilt, sayfa 2410' da kem kül etmek biçimiyle geçmektedir.

⁴¹⁸ Kerim Yund, "Atasözlerimizde Geçen İstanbul Yer Adları ve Açıklamaları ",TFA 1975, KB yayınları, Ankara 1976, s.171-194.

10992. Kemikleri sayılmak :
(6,9,14,22,29,37,42).
10993. Kemikleri sızlamak :
(6,8,14,22,29,37,42).
10994. Kemiklerine kadar :
(6,22,37).
10995. Kemiklerini kırmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
10996. Kenar gezmek :
(17,29,37,42).
10997. Kenar mahalle :
(11,17,37,42).
10998. Kenara atmak :
(37).
10999. Kenara çekilmek :
(1,4,6,9,11,14,17,21,22,25,29,32,35,37,40,42).
11000. Kenarda kalmak :
(1,6,9,11,14,17,21,22,29,35,37,42).
11001. Kenarın dilberi :
(1,2,4,6,8,9,11,13,21,22,28,29,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11002. Kendi adına :
(37).
11003. Kendi ağzıyla tutulmak :
(2,4,6,8,9,11,17,18,22,23,25,26,29,32,35,37,38,39,40,42).
11004. Kendi âleminde olmak/ yaşamak :
(6,8,16,17,22,42).
11005. Kendi âlemine dalmak :
(6,22,40).
11006. Kendi ayağıyla gelmek :
(13,14,40,42).
11007. Kendi başına buyruk (olmak) :
(1,13,14,36,40,42).
11008. Kendi başına :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,25,26,29,30,31,32,33,37,38,39,42).
11009. Kendi başını yemek :
(13,40,42).
11010. Kendi bildiğini okumak :
(13,40,42).
11011. Kendi canına kıymak :
(42).
11012. Kendi çalıp kendi oynamak :
(2,6,8,11,13,14,20,21,22,29,33,35,36,38,39,40,42).
11013. Kendi derdine düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
11014. Kendi derdine yanmak :
(6,13,17,22,35,42).
11015. Kendi edip, kendi bulmak :
(13,40,42).
11016. Kendi eliyle ayağına balta vurmak :
(13,40,42).

11017. Kendi eliyle çukurunu kazmak :
(14).
11018. Kendi eliyle kendi ipini çekmek :
(14).
11019. Kendi gelmek :
(2,6,11,14,17,22,35,37,38,39,42).
11020. Kendi gideceğine ünü gitmek :
(12).
11021. Kendi göbeğini kendi kesmek :
(1,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,35,36,37,40,41,).
11022. Kendi gözündeki mertegi/ hezeni görmeyip, elin
gözündeki çöpü görmek :
(2,4,6,9,20,21,22,25,29,32,35,38,39,40).
11023. Kendi gözünden sakınmak :
(13,36,40,42).
11024. Kendi gözünü kendi bağlamak :
(13,40,42).
11025. Kendi hâlinde bırakmak :
(6,8,9,11,17,22,24,29,33,37,42).
11026. Kendi hâlinde yaşamak :
(2,8,9,18,21,25,29,30,35,40).
11027. Kendi hâline bırakmak :
(6,13,17,22,29,37).
11028. Kendi havasına gitmek :
(1,2,4,6,8,13,14,18,22,35,37,39,40,42).
11029. Kendi havasında olmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
11030. Kendi hesabına :
(6,8,22,37).
11031. Kendi ipini kendi çekmek/ kesmek :
(13,35,36,40,42).
11032. Kendi kabuğuna çekilmek :
(6,22,29,37,42).
11033. Kendi karpuzunu kendi kesmek :
(36,42).
11034. Kendi kazdığı kuyuya düşmek :
(4,5).
11035. Kendi kendine film< film olmak :
(42).
11036. Kendi kendine gelin güvey olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,
37,38,39,40,41,42).
11037. Kendi kendine :
(2,6,8,31,33,37,38,39,42).
11038. Kendi kendini yemek/ yiyip bitirmek :
(2,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,42).
11039. Kendi köşesinde yaşamak :
(6,22,29,37,42).
11040. Kendi kuyusunu kendi kazmak :
(6,8,17,22,29,37,42).

11041. Kendi payıma :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,42).
11042. Kendi söyleyip kendi dinlemek :
(9,23,29,37).
11043. Kendi yağıyla kavrulmak :
(1,2,3,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,36,
37,38,39,40,42).
11044. Kendimi bildim bileli :
(42).
11045. Kendinde olmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,37,38,40).
11046. Kendinden geçmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,33,34,35,
37,38,39,40,41,42).
11047. Kendinden pay/ paha biçmek :
(2,6,8,11,13,14,21,22,28,29,32,34,35,36,38,39,40).
11048. Kendine çeki düzen vermek :
(17).
11049. Kendine çekmek :
(42).
11050. Kendine dert etmek :
(42).
11051. Kendine etmek :
(17,42).
11052. Kendine gelince eyvallah, halka gelince
illâallah:
(13,40,42).
11053. Kendine gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,25,28,29,30,31,32,33,34,35,
37,38,39,40,42).
11054. Kendine güvenmek :
(40,42).
11055. Kendine hâkim olamamak :
(8,17,42).
11056. Kendine kıymak :
(14,29,37,42).
11057. Kendine mal etmek :
(6,8,22,29,32,37,42).
11058. Kendine süpürge sopası davet etmek :
(13,40,42).
11059. Kendine süsü vermek :
(1,2,6,8,11,14,21,22,29,37,38,42).
11060. Kendine yedirememek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,
40,42).
11061. Kendine yontmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,
40,42).
11062. Kendini ağır/ ağıra, ağırdan satmak :
(2,6,8,11,13,14,20,21,22,24,25,28,29,32,34,38,39,40).

11063. Kendini alamamak :
(2,6,8,9,11,17,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11064. Kendini aldatmak :
(6,13,14,22,25,40,42).
11065. Kendini aşağı görmek :
(37).
11066. Kendini ateşe atmak :
(2,6,8,9,13,14,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
11067. Kendini avutmak :
(29,37).
11068. Kendini beğenmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,31,32,33,35,37,38,39,40,42).
11069. Kendini bırakmak :
(6,8,9,11,14,17,21,22,25,26,29,30,32,35,37,38,40,42).
11070. Kendini bilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
11071. Kendini bir şey sanmak :
(1,6,8,9,22,29,37,42).
11072. Kendini bir yerde bulmak :
(6,9,22,29,37,42).
11073. Kendini bir yere atmak/ dar atmak :
(1,2,9,26,29,30,38,42).
11074. Kendini bulmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,21,22,23,26,28,29,33,34,37,38,39,40,42).
11075. Kendini çekip çevirmek :
(6,22,42).
11076. Kendini dar atmak :
(2,4,6,8,11,14,22,25,26,29,32,37,39,40).
11077. Kendini dev aynasında görmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,36,37,38,39,40,42).
11078. Kendini dinlemek :
(2,6,8,9,11,14,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
11079. Kendini dirhem dirhem satmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,22,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).
11080. Kendini ele vermek :
(6,8,17,22,29,37,42).
11081. Kendini fasulye gibi nimetten saymak :
(1,6,8,17,22,29,32,37,42).
11082. Kendini göstermek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
11083. Kendini hissettirmek :
(29,37).
11084. Kendini ibadete vermek :
(42).

11085. Kendini işe vermek :
(13,40,42).
11086. Kendini kapıp koyvermek :
(6,9,22,29,37,42).
11087. Kendini kaptırmak :
(2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
11088. Kendini kaybetmek :
(1,2,6,9,11,21,22,24,28,29,30,34,37,38,40,41,42).
11089. Kendini koyvermek :
(14,17).
11090. Kendini kuyuya atmak :
(26,42).
11091. Kendini naza çekmek :
(1,2,4,6,9,14,18,21,22,25,29,33,35,37,38,39,40,42).
11092. Kendini pabucu büyüğe okut! :
(1,29).
11093. Kendini paralamak :
(6,22,29,37,42).
11094. Kendini satmak :
(6,14,22,29,35,36,37,38,42).
11095. Kendini sevdirmek :
(42).
11096. Kendini sıkmak :
(6,22,29,37,42).
11097. Kendini tartmak :
(6,9,22,29,37,42).
11098. Kendini taşlarla döğmek :
(14).
11099. Kendini taştan taşa/ yerden yere vurmak/
çalınmak :
(13,14).
11100. Kendini temize çıkarmak :
(13,40,42).
11101. Kendini toparlamak/ toplamak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,
39,40,41,42).
11102. Kendini tutamamak :
(2,6,11,14,18,20,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
11103. Kendini tutmak :
(1,6,8,9,22,29,32,37,39).
11104. Kendini vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,32,33,34,37,38,
39,40,41,42).
11105. Kendini yemek/ yiyip bitirmek :
(2,6,11,22,29,37,38,39,41,42).
11106. Kendini yitirmek :
(14,16,30,42).
11107. Kendini yüksekte görmek :
(5).
11108. Kendini zaptetmek :
(13,42).

11109. Kendisi muhtac-ı himmet bir dede, nerde kaldı
gayriye himmet/ imdat ede :
(2,4,6,11,16,17,20,22,32,35,36,38,41).
11110. Kendisine bir yıldızı rehber/ kılavuz seçmek :
(42).
11111. Kendisini dağıtmak :
(14,42).
11112. Kene gibi yapışmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,
40,42).
11113. Kene gözlü :
(13,42).
11114. Kepaze etmek :
(14,37).
11115. Kepçe kulak/ kuyruk, surat :
(1,13,14,29,31,42) (argo).
11116. Kepenkleri indirmek :
(37).
11117. Keramet bizim sopada :
(13,35,36,40,42).
11118. Keramet buyurmak :
(6,9,17,22,26,29,37,42).
11119. Kerameti kendinden/ menkul bilmek :
(6,11,14,16,17,21,22,29,35,36,37,38,39,40,42).
11120. Kerbelâ'ya çevirmek :
(14).
11121. Kerem' in arpa tarlası gibi yanmak :
(13,35,36,40,42).
11122. Kerem buyurmak/ eylemek :
(4,9,11,37).
11123. Kerem gibi yanmak/ sevmek :
(14,23,35,36,37,42).
11124. Kereste/ odun ağa :
(42).
11125. Kereste müdürü :
(10,29,42) (argo).
11126. Keriz atmak :
(9,10,42) (argo).
11127. Keriz havası :
(10,42) (argo).
11128. Kerize bayılmak/ kesilmek :
(10,29,31) (argo).
10974. Kerli/ kelli felli :
(1,2,8).
11129. Kervana katılmak :
(6,22,29,37,42).
11130. Kes bir yağlı olsun :
(42).
11131. Keseden eklemek :
(17,42).

11132. Kesenin ağzını açmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
11133. Kesenin dibi görünmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11134. Keser kaçırmak :
(42).
11135. Kesesi dolgun :
(41,42).
11136. Kesesi el vermemek :
(6,17,22,29,37,42).
4545. Kesesi/ cebi, eli para görmek :
(9).
11137. Kesesi şişkin olmak :
(41,42).
11138. Kesesine bir şey/ hiçbir şey girmemek :
(1,2,6,9,11,20,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
11139. Kesesine danışıp pazarlığa girmek :
(6,22,42).
11140. Kesesine giren çıkan olmamak :
(42).
11141. Kesesine girmek :
(17,42).
11142. Kesesine göre :
(6,22,29,37,42).
11143. Kesesine güvenmek :
(6,14,22,29,37,40,42).
11144. Kesesini doldurmak :
(35).
11145. Keseye davranmak :
(37).
11146. Kesik atmak :
(29) (argo).
11147. Kesik yalayıcı :
(13,42).
11148. Kesimine getirmek :
(42).
11149. Kesin kes cevap vermek :
(26,42).
11150. Kesintiye/ tiye almak :
(1,9,13,14,17,29,37).
11151. Kesintiye uğramak :
(9,37).
11152. Kesip/ kestirip atmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,25,26,29,30,32,37,38,39,41).
11153. Kesip attığı/ kestiği tırnak olamamak :
(1,2,4,6,8,9,17,20,22,25,29,30,32,38).
11154. Kesip biçmek :
(6,9,22,26,29,37,42).

11155. Keskin sirke⁴¹⁹ :
(14,36,37).
11156. Kesme/ makas, şeftali almak/ atmak, geçmek :
(8,10,42) (argo).
11157. Kessen bir damla kanı akmamak :
(29,42).
11158. Kestane fişeği :
(11,14).
11159. Kestane geçmek :
(10) (argo).
4621. Kestane/ ceviz, koz kabuğundan çıkmış (da)
kabuğunu beğenmemiş :
(1,2,6,9,11,13,17,20,22,23,30,37,38,39,41,42).
11153. Kestiği/ kesip attığı tırnak olamamak :
(1,2,4,6,8,13,14,22,23,37,40,42).
11152. Kestirip/ kesip atmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,26,29,30,36,40,42).
11160. Kestirmeden gitmek :
(6,22,37,42).
11161. Keşe boğmak :
(42).
11162. Ket vurmak :
(11,22,29,37,38,39,42).
11163. Ketebe almak⁴²⁰ :
(14).
11164. Ketum davranmak :
(37).
11165. Keyfe gelmek :
(42).
11166. Keyfi başına vurmak :
(14).
11167. Keyfi bilmek :
(6,17,29,37,42).
11168. Keyfi bozuk :
(2,6,11,21,29,30,38,39,40,42).
11169. Keyfi bozulmak :
(1,8,13,14,17,22,29,31,37,42).
11170. Keyfi düzelmek :
(17,42).
11171. Keyfi gelmek :
(1,6,11,13,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
11172. Keyfi gıcır olmak :
(29,42) (argo).
11173. Keyfi kaçmak :
(2,6,8,11,14,17,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40,41).
11174. Keyfi olmamak :
(1,17).

⁴¹⁹ Keskin sirke küpüne zarar verir.

⁴²⁰ ketebe : Eskiden yazıcılara verilen hattatlık belgesi.

11175. Keyfi oluncaya kadar :
(2,6,9,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
11176. Keyfi sıra :
(29,37,42).
11177. Keyfi yerinde :
(6,14,17,22,29,37,42).
11178. Keyfi yerine gelmek :
(8,13,40,42).
11179. Keyfince gitmek :
(14,31,35,36,42).
11180. Keyfinden bayılmak :
(37).
11181. Keyfinden dört köşe olmak :
(29,37).
11182. Keyfine bakmak :
(6,8,14,17,22,29,32,37,41,42).
11183. Keyfine danışmak :
(13,14,36,42).
11184. Keyfine diyecek yok :
(17,42).
11185. Keyfine gitmek :
(6,11,13,14,17,22,29,37,42).
11186. Keyfine göre :
(17,42).
11187. Keyfini bozmak :
(2,6,8,14,22,26,28,29,33,34,38,41,42).
11188. Keyfini/ tadını, zevkini çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,28,29,30,34,37,38,40,41).
11189. Keyfini/ neşesini, tadını kaçırmak :
(6,8,9,13,14,17,22,28,29,37,42).
11190. Keyfinin kâhyası olmamak :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
11191. Keyif benim, Köy Mehmet Ağanın :
(6,9,13,17,22,23,29,37,42).
11192. Keyif çatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,26,29,31,32,33,35,37,38,39,40,42).
11193. Keyif ehli :
(14,17,24,37,42).
11194. Keyif hâli :
(1,2,6,9,14,17,21,22,29,38,39,42).
11195. Keyif sormak :
(1,2,6,9,11,17,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
11196. Keyif sürmek :
(6,8,14,22,29,37,42).
11197. Keyif vermek :
(6,8,14,22,31,37,42).
11198. Keyif yetiştirmek :
(1,13,31,42).

11199. Kiblesi belli olmamak :
(29).
- 5079. Kıç/ çifte, göt atmak/ attırmak⁴²¹ :**
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,23,26,29,31,35,37,38,39,40,42).
11200. Kıç üstü oturmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,28,29,32,35,37,38,39,40,42).
11201. Kıç kırı :
(2,6,8,9,11,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
11202. Kıç tavana vurmak :
(42).
11203. Kıçın kenarı :
(42).
11204. Kıçın kıçın gelmek/ gitmek :
(14,31,37).
11205. Kıçına bakarak/ baka baka :
(2,6,11,22,29,37,38,39,40,42).
- 8030. Kıçına/ götüne batmak :**
(2,6,8,11,22,26,29,39,42).
- 8031. Kıçına/ götüne kına yakmak :**
(2,6,8,11,21,22,29,39,40,42).
- 8032. Kıçına/ götüne tekme atmak/ vurmak, yapıştırmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,32,37,39,40,42).
11206. Kıçında donu olmamak :
(14).
- 8027. Kıçında/ götünde pireler uçmak :**
(6,22,29,42) (argo).
11207. Kıçından atmak :
(40,42).
11208. Kıçından ayrılmamak :
(6,22,42).
11209. Kıçından çıkarmak :
(13,42).
11210. Kıçını kaldıramamak :
(6,8,17,22,42).
- 8035. Kıçını/ götünü yalamak :**
(8).
- 8036. Kıçını/ götünü yırtmak :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,32,35,37,39,40,42).
11211. Kıçının çatalını indirip bindirmek :
(42).
11212. Kıçının kılıyla balık yakalamak :
(21,29,) (argo).
- 8038. Kıçının/ götünün kolları ağarmak :**
(6,22,26,29,42).
- 8016. Kıçtan/ götten bacaklı :**
(37).
11213. Kıkır kıkır gülmek :
(29,37,42).

⁴²¹ Keskin zekâ keramete kıç attırır.

11214. Kıl çekmek :
(6,11,17,22,29,42) (argo).
11215. Kıl kadar ayıpsız/ hatasız :
(17,35,36,42).
11216. Kıl kadar kalmak :
(14,17,37,42).
11217. Kıl kapmak :
(29) (argo).
11218. Kıl kondurmamak :
(14).
11219. Kıl kuyruk (herif) :
(1,13,14,23,31,35,36,40,42).
11220. Kıl olmak :
(29) (argo).
11221. Kıl payı kalmak :
(6,9,14,17,22,24,25,29,32,37,42).
11222. Kıl payı fark :
(2,8,11,20,21,38,39,40).
11223. Kıl üstünde durmak/ oturmak :
(14,35,36).
11224. Kıl yarmak :
(14).
11225. Kılca farkı olmamak :
(14).
11226. Kılca itibarı olmamak :
(14).
11227. Kılçık atmak :
(6,8,11,13,21,22,29,37,40,41,42) (argo).
11228. Kıldan ince, kılıçtan keskin :
(14,35,36).
4052. Kıldan/ buluttan nem kapmak/ almak :
(2,6,9,13,14,21,22,35,36,38,39,40,42).
11229. Kıldan kıla :
(11,14).
11230. Kılı bin/ kırk yarmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,
36,37,38,39,40,42).
11231. Kılı kıpırdamamak/ ürpermek :
(1,6,14,22,29,36,37,38,42).
11232. Kılıcı uzun olmak :
(14,27).
11233. Kılıcından kan akmak/ damlamak :
(14,35,36).
11234. Kılıcını arşa asmak :
(2,6,14,17,22,29,35,36,38,42).
11235. Kılıcını kınına koymak⁴²² :
(17,29,37,42).
11236. Kılıcını sallamak :
(27).

⁴²² Kılıç kınını kesmez.

11237. Kılıç artığı⁴²³ :
(11,14,29,35,36).
11238. Kılıç atlamak :
(17,35,36,42).
11239. Kılıç bıçak olmak :
(14).
11240. Kılıç çalmak :
(9,11,14,17,26,29,31,42).
11241. Kılıç çekmek :
(6,9,11,14,22,26,29,31,37,42).
11242. Kılıç hakkı :
(5,14,15,35).
11243. Kılıç kuşanmak/ takmak :
(6,9,17,22,27,37,42).
11244. Kılıç oynatmak :
(1,6,9,11,13,14,17,22,37,42).
11245. Kılıç pabucu :
(9,11,37).
11246. Kılıç sallamak :
(11,14).
11247. Kılıç şakırdatmak :
(42).
11248. Kılıç üşürmek :
(11,37).
11249. Kılıçtan arta kalmak :
(6,22,42).
11250. Kılıçtan geçirmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,35,37,38,39,40,42).
11251. Kılıfına uydurmak :
(6,8,22,37,42).
11252. Kılığı kıyafeti düzme :
(42).
11253. Kılığına çeki düzen vermek :
(6,22,29,37,42).
11254. Kılığına girmek : ".....kılığına girmek":
(6,17,22,29,37,42).
11255. Kılık değiştirmek :
(42).
11256. Kılık kıyafet düşkünü :
(14,29,37).
11257. Kılık kıyafet yerinde :
(14,17,31,35,36,42).
11258. Kılık kıyafet, köpeklere/ sıçanlara ziyafet:
(2,6,9,11,17,20,22,29,35,37,38,41,42).
11259. Kılık kıyafeti düzme :
(17,29,37,42).
11260. Kılıktan kılığa girmek :
(6,22,29,37,42).

⁴²³ Arapça, bakıyyet'üs-seyf deyiminden çeviridir.

11261. Kılına/ tüyüne dokunmamak :
(2,4,6,9,11,13,17,18,20,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11262. Kılına hata/ hanel, zarar gelmemek :
(2,6,11,14,22,25,28,29,30,34,38,39,40,41,42).
11263. Kılını (bile) kıpırdatmamak/ oynatmamak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11264. Kıllı bebek :
(14,26,42).
11265. Kımıl kımıl/ kım kım :
(42).
11266. Kınalar yakmak :
(1,6,9,11,13,14,17,22,29,31,35,37,40,42).
11267. Kınalı kuzu :
(14,42).
11268. Kıpık gözlü :
(1,14,37,42).
11269. Kıpır kıpır etmek :
(29,42).
11270. Kıpkırmızı kesilmek :
(29,37).
11271. Kıpkızıl divane :
(14).
11272. Kır düşmek :
(9,11,17,37,42).
11273. Kırağı çalmak/ vurmak⁴²⁴ :
(9,11,17,23,31,37,42).
11274. Kıran girmek/ düşmek⁴²⁵ :
(2,6,8,11,14,21,22,23,24,28,29,30,34,38,39,40,42).
11275. Kıran kırana (döğüşmek) :
(9,11,14,22,29,37,38,42).
11276. Kırdığı koz/ ceviz kırk/ bini aşmak/ geçmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,20,23,29,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
11277. Kırık dökük :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
11278. Kırık dölü :
(29,37).
11279. Kırık düzen :
(29).
11280. Kırılıp bükülmek/ dökülmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,35,37,38,39,40,41,42).
11281. Kırıp dökmek :
(1,2,6,8,9,17,22,29,37,42).
11282. Kırıp geçirmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,33,34,35,38,39,40,42).
11283. Kırıp sarmak :
(2,6,22,29,30,37,38,41,42).

⁴²⁴ Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

⁴²⁵ kıran : Yok eden, telef eden hastalık.

11284. Kırış günleri :
(42).
11285. Kırış kırış olmak :
(42).
11286. Kırıtı kırıtı :
(37,42).
11287. Kırk abdal doyuran :
(16).
11288. Kırk ambar :
(1,13,14,31,35,42).
11289. Kırk anahtarlı :
(14,42).
11290. Kırk bir buçuk maşallah! :
(1,2,6,8,9,11,13,21,22,29,35,37,38,40,42).
11291. Kırk bir kere maşallah! :
(8,14,23,29,31,32,36,39).
- 3337.** Kırk/ bin dereden su getirmek :
(1,2,4,6,7,8,11,12,14,15,17,18,21,22,23,24,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
11292. Kırk ev/ evin kedisi :
(1,6,9,11,13,14,17,22,29,35,36,37,42).
11293. Kırk gün, kırk gece :
(14,35,36).
11294. Kırk hamamı :
(29).
- 6001.** Kırk/ doksan, seksen kapının ipini çekmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,29,32,35,37,38,40,41,42).
11295. Kırk katır mı kırk satır mı? :
(14,42).
11296. Kırk kilit altında/ olmak :
(14,35,42).
11297. Kırk körün bir değneği :
(42).
- 6018.** Kırk/ dokuz öküzle bir mağaraya mı kapandı/
mağarada mı kaldı? :
(2,6,22,38,42).
- 3175.** Kırk/ beş, on para etmemek :
(6,17,22,29,42).
- 6020.** Kırk/ dokuz, her, seksen tarakta bezi olmak :
(2,6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
11298. Kırk yılda bir :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,29,30,33,35,36,37,38,39,40,42).
11299. Kırk yılın başı/ başında :
(2,6,8,9,14,17,21,22,25,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
11300. Kırk yılın çarşambası bir araya gelmek :
(6,17,22,35,36,42).
11301. Kırk yılın elli kiralığı :
(13,42).
11302. Kırk yılın sisleri :
(42).

11303. Kırk yıllık Kâni/ Yâni, olur mu Yâni/ Kâni⁴²⁶ :
(7,9,11,12,13,15,35,36,37,40).
11304. Kırk yıllık orospu :
(14).
11305. Kırkı çıkmak :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,29,33,35,37,38,39,42).
11306. Kırkı karışmak :
(14).
11307. Kırkına varmak :
(16).
11308. Kırkıdan sonra azmak :
(29,37,42).
11309. Kırkıdan sonra saz çalmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
11310. Kırkını aşmak :
(16).
11311. Kırkını çıkarmak :
(9).
11312. Kırklar meclisi :
(42).
11313. Kırklar'a karışmak :
(2,6,8,11,13,14,21,22,24,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11314. Kırkları karışmak/ karışmış olmak :
(1,2,6,9,11,13,16,22,28,29,37,38,39,40,42).
11315. Kırlangıç dönümü :
(11,42).
11316. Kırmızı (dipli) mumla davet etmek :
(6,8,9,11,12,14,22,37,42).
11317. Kırmızı dipli Varna mumu ile davet etmediler ya! :
(13,35,36).
11318. Kırmızı gömlek :
(9,11,13,17,29,37,42).
11319. Kıs kıs gülmek :
(6,8,14,17,40,41,42).
11320. Kısa geçmek :
(6,9,13,17,22,29,31,42).
5424. Kısa/ dar görüşlü :
(29,37).
11321. Kısa günün kârı :
(6,8,22,29,35,36,37,41,42).
11322. Kısa kes Aydın havası< abası olsun :
(7,12).

⁴²⁶ Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi'nin 751.sayfasında XVIII. asrın, mizahî mektup ve manzûmeleriyle tanınmış nüktedan bir şairi olan Tokatlı Kâni (1712-1792) nin Bükreş'te sevdiği bir Romen kızının Hristiyanlık teklifi üzerine böyle söylediğinin rivayet edildiğini yazmıştır.

11323. Kısa kesmek :
(2,9,11,14,17,21,25,29,30,33,37,38,39,40,42).
11324. Kısa ömürlü :
(37).
11325. Kısa tutmak :
(2,6,9,11,14,22,25,29,31,37,38,39,40,42).
11326. Kısa yanını vermemek :
(42).
11327. Kısa yoldan :
(6,8,17,22,29,37,42).
11328. Kısır döngü :
(2,8,17,29,38,39,42).
11329. Kısık gülmek :
(21,22,29,37).
11330. Kısıvrak bağlamak :
(8,13,31,36,37,40,42).
11331. Kısıvrak yakalamak :
(8,37).
11332. Kısmet beklemek :
(6,9,22,29,37,42).
11333. Kısmet çıkmak :
(8,22,29,37).
11334. Kısmet olmak :
(1,9,14,17,30,37,42).
11335. Kısmeti açık :
(8,17,26,42).
11336. Kısmeti açılmak :
(6,8,9,14,17,21,22,24,25,29,37,42).
11337. Kısmeti ayağına (kadar) gelmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,20,21,22,23,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
11338. Kısmeti ayağına dolanmak :
(13,40).
11339. Kısmeti bağlanmak/ kalkmak, kesilmek,
kapanmak :
(6,8,14,22,29,37,42).
11340. Kısmeti çıkmak :
(2,6,11,14,17,21,22,25,26,32,35,37,38,39,40,42).
11341. Kısmeti kalmamak :
(42).
11342. Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar :
(7,35,36).
11343. Kısmetine mâni olmak :
(9,11,13,17,21,29,37,40,42).
11344. Kısmetini/ nimeti ayağıyla tepmek :
(2,6,8,11,14,17,20,21,22,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
11345. Kısmetini bağlamak :
(9,29,37,42).

11346. Kıssadan hisse almak/ çıkarmak⁴²⁷ :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,33,35,36,37,38,39,40,42).
11347. Kış kıyamette :
(2,6,8,9,14,17,21,22,25,29,35,37,38,39,40,42).
11348. Kış basmak :
(6,22,29,37,42).
11349. Kış uykusuna yatmak :
(37,42).
11350. Kış yapmak :
(29,37).
11351. Kışı çıkarmak/ geçirmek :
(6,22,29,37,42).
11352. Kışın en civcivli zamanı :
(40,42).
11353. Kıt kanaat (geçinmek) :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11354. Kıtı kıtına :
(2,6,8,11,22,32,37,38,39,41,42).
11355. Kıtır atmak :
(1,2,4,6,8,9,10,13,14,17,21,22,28,29,34,38,39,40,42) (argo).
11356. Kıtır kıtır kesmek/ doğramak :
(8,14,42).
11357. Kıtıra almak :
(6,22,29,42) (argo).
11358. Kıtılığına kıran girmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,22,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11359. Kıtlıkta elinde buğday bulunmak :
(36,42).
11360. Kıtlıktan çıkmış gibi (yemek) :
(2,6,8,11,13,14,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11361. Kıvamına gelmek :
(9,24,42).
11362. Kıvamını bulmak :
(9,14,17,24,26,37,40,42).
11363. Kıvanç duymak :
(42).
11364. Kıvrır zıvrır :
(1,42).
11365. Kıvrım kıvrım kıvrınmak :
(29,42).
11366. Kıyafet düşkünü :
(37).
11367. Kıyak çekmek/ yapmak :
(10,29,42) (argo).
11368. Kıyak kaçmak :
(21,29,37) (argo).

⁴²⁷ kıssa : (Arapça) Anlatılan, aktarılan hikâye, olay.

11369. Kıyamet alâmeti :
(14,35,37).
11370. Kıyamet kopmak :
(1,2,6,8,9,14,21,22,24,29,37,40,42).
11371. Kıyamet mi kopar? :
(8,17,22,29,36,38,42).
11372. Kıyamete kadar :
(1,6,8,9,11,14,17,22,29,32,35,37,40,42).
11373. Kıyamete kalmak :
(14,17,29,37).
11374. Kıyameti/ kızıl kıyameti, kızılca kıyameti
koparmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40,41).
11375. Kıyas kabul etmemek :
(17,37,42).
11376. Kıyasa muhalefet :
(27,37).
11377. Kıyı bucak :
(6,22,35,37,42).
11378. Kıyıda köşede/ bucakta, kenarda :
(2,6,9,13,14,17,22,25,29,29,31,35,37,38,39,40,41,42).
11379. Kıyıda köşede kalmak :
(6,8,14,22,37,42).
11380. Kıyım kıyım kıymak :
(14,29,42).
11381. Kıyıya atmak :
(37).
11382. Kıymet bilmek :
(8,26,37,42).
11383. Kıymetten düşmek :
(14,42).
11384. Kız almak :
(2,6,9,11,22,26,29,31,33,37,38,39,40,42).
11385. Kız çıkarmak :
(11,26,29,42).
11386. Kız istemek :
(17,37,42).
11387. Kız kaçırmak :
(2,6,9,11,14,17,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
11388. Kız kızan :
(29,37,42).
11389. Kız kurusu :
(6,8,17,22,29,37,42).
11390. Kız oğlan kız :
(2,8,9,11,13,14,17,21,22,27,29,31,33,35,37,38,39,40,42).
11391. Kız vermek :
(2,6,9,11,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
11392. Kızağa çekilmek :
(42).
11393. Kızağa çekmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,28,29,34,37,38,39,40,42).

11394. Kızak yapmak :
(9,11,29,37,42).
11395. Kızarıp bozarmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,25,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,42).
11396. Kızı kırsrağı :
(2,6,9,13,14,17,21,22,29,37,38,39,42).
11397. Kızıl ayı :
(13,42).
11398. Kızıl divane :
(2,11,14,29,35,38,39,42).
11399. Kızıl iblis :
(29,37).
11400. Kızıl kâfir :
(14,42).
11401. Kızıl kana boyanmak :
(14).
- 11374.Kızıl kıyameti/ kıyameti, kızılca kıyameti koparmak :**
(1,6,21,24,25,37,42).
- 11374.Kızılca kıyameti/ kızıl kıyameti, kıyameti koparmak :**
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,20,22,25,29,35,36,37,38,39,40,41,42).
11402. Kızılıcık hoşafı içirmek :
(6,22,42) (argo).
11403. Kızılıcık sopası yemek :
(9,11,14,17,42).
11404. Kızım sana söylüyorum,gelinim sen anla/ dinle, işit:
(2,3,6,8,11,20,21,22,23,25,29,36,37,38,39,40,41,42).
11405. Kızın ayağına basmak :
(13,40,42).
11406. Kızını vermek :
(17,42).
11407. Kibarlığı tutmak :
(6,22,37,42).
11408. Kibarlık akmak :
(17,35,37,42).
11409. Kibarlık budalası :
(6,8,22,23,37,42).
11410. Kibarlık düşkünü :
(37,41).
11411. Kibarlık etmek :
(37).
11412. Kibarlık taslamak :
(14,17,37,42).
11413. Kibrine dokunmak :
(6,17,22,37,42).
- 8377. Kibrine/ gururuna, nefesine yedirememek :**
(17,42).

11414. Kik yakadan⁴²⁸ :
(14).
11415. Kilidi küreği olmamak :
(37).
11416. Kilim altında davul çalmak :
(14,35).
11417. Kilimi kebeyi sermek :
(35,42).
11418. Kilimi suya salmak :
(14,33).
11419. Kilimini yaymak :
(14).
11420. Kilit adam :
(29).
11421. Kilit altına almak :
(6,22,29,32,37,42).
11422. Kilit altında tutmak :
(6,22,42).
11423. Kilit gibi olmak :
(6,9,13,22,29,37,40,42).
11424. Kilit kürek olmak :
(6,14,17,22,35,36,37,42).
11425. Kilit noktası/ yeri, mevki :
(4,6,8,9,11,13,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
11426. Kilit vurmak :
(6,8,22,37,42).
11427. Kilitlessiz küreksiz :
(37).
11428. Kilo almak :
(2,6,8,11,18,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
11429. Kilo vermek :
(2,6,8,11,18,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
11430. Kilometre taşı :
(6,8,22,29,42).
11431. ".....kimkim " :
(9,29).
11432. Kim bilir :
(2,6,9,11,17,21,22,29,31,33,39,40,42).
11433. Kim kaybetmiş de sen buluyorsun? :
(8,42).
11434. Kim kime dum duma :
(1,4,6,8,11,13,14,17,20,21,22,23,25,29,35,37,38,40,41,42).
11435. Kim okur, kim dinler? :
(14,35).
11436.kim oluyor? :
(29,37).
11437. Kim takar/ ipler Yalova kaymakamını :
(6,8,22,29,32,41,42).

⁴²⁸ kik yaka : Can alacak nokta.

11438. Kim takar/ **sallar, ipler** :
(29).
11439. Kim vurduya/ **tan tuna gitmek** :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
11440. Kime ne? :
(9,17,31,33,42).
11441. Kime niyet, kime kismet :
(2,6,8,11,17,20,21,22,29,30,38,39,40,41,42).
11442. Kimi davuluna, kimi kasnağına :
(42).
11443. Kimi enine çeker, kimi boyuna :
(35,36).
11444. Kimi kimsesi olmamak/ **yok** :
(2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
11445. Kimi köprü bulamaz geçmeye, kimi su bulamaz
içmeye :
(13,35,37,42).
11446. Kimi yağlandı, kimi dağlandı :
(42).
11447. Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırarak/
düdüğünü çalmak :
(1,2,6,7,8,9,13,14,15,17,20,21,22,23,29,32,35,36,37,38,39,40,
41,42).
11448. Kimin nesi, neyin fesi? :
(29).
11449. Kimin nesi? :
(8,29,37).
11450. Kimine hay hay, kimine vay vay :
(11,17,29,35,36,37,41).
11451. Kiminin parası, kiminin duası :
(13,23,35,37,40).
11452. Kiminle dans ediyorsun/ **ettiğini
bilmiyorsun!**
(29,42) (argo).
11453. Kimseden bir lokma beklememek :
(13,42).
11454. Kimsenin burnu kanamamak :
(6,17,22,26,40,42).
11455. Kimsenin tavuğuna/ **kedisine kış/ pist dememek**
:
(6,8,20,22,30,38,42).
11456. Kimseye eyvallah/ **minnet etmemek** :
(6,13,21,22,24,40,42).
11457. Kin bağlamak :
(6,8,9,14,17,22,29,31,37,42).
11458. Kin beslemek/ **tutmak** :
(6,8,9,11,14,17,22,29,32,37,41,42).
11459. Kin duymak :
(37).
11460. Kin gütmek :
(6,8,9,14,17,22,29,32,37,42).

11461. Kin saklamak :
(29).
11462. Kin tutmak :
(8,9,14,17,22,25,31,34,41).
11463. Kinaye atmak :
(26,42).
11464. Kinayeli konuşmak :
(42).
11465. Kip gelmek :
(37).
11466. Kir götürmek/ kaldırmak :
(4,6,8,9,11,21,22,29,37,42).
11467. Kir pas içinde :
(37,42).
11468. Kir tutmak :
(4,6,8,9,11,22,29,37,42).
11469. Kirada olmak/ oturmak :
(9,37).
11470. Kiraya vermek :
(9,25,37).
11471. Kiraz dudak :
(1,42).
11472. Kirazın/ üzümün çöpü, armudun sapı var demek :
(26,42).
11473. Kireç gibi olmak/ kesilmek :
(6,8,9,11,13,14,22,23,31,37,40,42).
11474. Kiri kabarmak :
(37).
11475. Kirini pasını gidermek :
(42).
9791. Kirişi/ ipi, pamik almak/ kırmak :
(2,4,6,8,11,13,14,21,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42)
(argo).
11476. Kirli çamaşır :
(13,35,42).
11477. Kirli çamaşırlarını ortaya dökmek/ sermek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
11478. Kirli çıkın/ çıkı :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,23,25,29,35,37,38,39,40,41,42).
11479. Kirli kukla :
(13,42).
11480. Kirli sarı :
(17,42).
11481. Kirliye atmak :
(6,17,22,37,42).
11482. Kirpiği kirpiğine deşmemek :
(6,17,22,29,37,42).
11483. Kirpiği kurumamak :
(6,17,22,42).

11484. Kirpikle harman sürmek :
(29).
11485. Kisvesi altında, ".... kisvesi altında " :
(8,37).
11486. Kişi oğlu :
(2,11,29,39).
11487. Kişilik kazanmak/ edinmek :
(29,31,37).
11488. Kişiye özel :
(42).
11489. Kitaba el basmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11490. Kitaba gömülme :
(14).
11491. Kitaba sığmamak :
(14).
11492. Kitaba/ kitabına uydurmak :
(17,28,30,38).
5514. Kitabı/ defteri kapamak :
(6,9,22,29,37,42).
11492. Kitabına/ kitaba uydurmak :
(2,4,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
11493. Kitap açmak :
(6,22,25).
11494. Kitap açmamış olmak :
(6,13,40,42).
11495. Kitap ehli :
(37).
11496. Kitap kurdu :
(6,8,22,29,37,42).
11497. Kitap okur gibi konuşmak :
(42).
11498. Kitapçıl adam :
(42).
11499. Kitapta yeri olmak :
(6,8,14,17,22,29,37,42).
11500. Koca adam :
(42).
11501. Koca bebek :
(26,29,37,42).
11502. Koca bulmak :
(6,9,17,22,37,42).
11503. Koca herif olmak :
(9,42).
11504. Koca kafa içi boş, tut kulağından çifte koş :
(13,35,40).
11505. Koca kafalı :
(1,8,13,14,40,42).
11506. Koca karı ilâcı :
(2,6,8,11,14,18,21,22,23,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).

11507. Koca karı masalı/ lākırdısı :
(13,35,36,40,42).
11508. Koca karı soğuğu :
(1,2,6,8,11,18,21,22,29,31,32,35,37,38,39,40,42).
11509. Koca oğlan :
(9,29,31,37).
11510. Kocasını kakıyıp kınamak :
(13,42).
11511. Kocaya gitmek :
(42).
11512. Kocaya kaçmak :
(6,29,37,42).
11513. Kocaya varmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,21,22,29,31,34,37,38,39,40,42).
11514. Kocaya vermek :
(1,2,6,9,11,22,29,37,38,39,40,42).
11515. Koç burunlu :
(1,14,26,37,42).
11516. Koç yiđit⁴²⁹ :
(2,6,8,11,14,21,22,29,31,33,34,37,38,39,40,42).
11517. Kodese/ tomruğa atmak/ koymak, tıkmak :
(6,8,22,29,37,42).
11518. Kodesi boylamak :
(6,8,22,23,25,29,30,37,42) (argo).
11519. Kof çıkmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
11520. Kofti atmak :
(14,26,29,42) (argo).
11521. Kofti yutmak :
(29,42) (argo).
11522. Koklayanın burnu dűşmek/ kopmak :
(14,26,35,41,42).
11523. Koku sinmek :
(37,42).
11524. Kokusu çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,36,37,39,40,42).
11525. Kokusunu almak :
(1,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
11526. Kol atmak/ salmak. :
(1,6,8,9,11,13,14,17,22,23,26,29,31,35,37,40,41,42).
11527. Kol bağı :
(26,42).
11528. Kol burmak :
(31,42).
11529. Kol bűkmek :
(26,31,42).

⁴²⁹ Koç yiğit kurban içindir.

11530. Kol demiri :
(42).
11531. Kol gezmek :
(6,8,9,11,14,17,22,27,29,31,37,38,41,42).
11532. Kol işçisi :
(40,42).
11533. Kol kanat germek :
(8,9,13,21,40,42).
11534. Kol kanat olmak :
(1,2,6,4,8,11,14,17,18,20,23,24,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,41).
11535. Kol kesmek :
(11,13,31,42).
11536. Kol kola :
(37,41,42).
11537. Kol uzatmak. :
(6,17,23,29,31,37,42).
11538. Kol vermek :
(6,22,29,37,42).
11539. Kol vurmak :
(6,13,14,22,29,31,37,42).
11540. Kola çıkmak :
(11,26,31,37,42).
11541. Kolağan etmek :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,42).
11542. Kolağana çıkmak :
(26,42).
11543. Kolan vurmak :
(9,11,31,37,42).
11544. Kolay gelmek :
(1,8,9,11,29,31,37,42).
11545. Kolayı olmak/ var :
(8,13,17,29,37,40,42).
11546. Kolayına bakmak/ kaçmak :
(2,6,8,9,11,14,17,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
11547. Kolayına gelmek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,29,37,38,39,40,41,42).
11548. Kolayını aramak :
(6,29,37,42).
11549. Kolayını bulmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,26,29,35,37,38,39,40,42).
11550. Kolaylık göstermek :
(6,9,17,21,22,23,29,37,42).
11551. Kolları sıvamak :
(2,6,8,9,11,14,18,22,23,29,32,37,38,39,40,41).
11552. Kolları kopmak :
(6,22,29,37,42).
11553. Kollarını açmak :
(1,4,6,9,17,21,22,29,31,37,41,42).
11554. Kollarını sallaya sallaya gelmek :
(6,9,13,17,22,29,37,42).

11555. Kollarını sallaya sallaya gitmek :
(40).
11556. Kollarının arasına almak :
(37).
11557. Koltuğa girmek :
(6,9,13,22,29,37).
11558. Koltuğu doldurmak :
(6,22,23,29,37,42).
11559. Koltuğu kabarmak :
(4,31).
11560. Koltuğuna girmek :
(2,6,11,29,31,37,42).
11561. Koltuğunun altına sığınmak :
(6,22,28,29,34,37,38,39,40).
11562. Koltuk altı :
(11,26,29,31,37,42).
11563. Koltuk çıkmak :
(8,32).
11564. Koltuk değneği :
(1,2,6,8,9,11,14,21,22,25,29,31,32,37,38,39,40,42).
11565. Koltuk kapısı :
(9,11,37).
- 9834.** Koltuk/ iskemle, sandalye kavgası :
(9,25).
11566. Koltuk meyhanesi :
(2,8,9,14,29,32,37,38,39,42).
11567. Koltuk vermek :
(1,2,6,8,9,11,14,21,22,25,27,29,31,35,37,38,39,42).
11568. Koltuk vurmak :
(13,42).
11569. Koltukları kabarmak :
(1,2,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
11570. Koltukta olmak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,29,37,38,39,42).
11571. Kolu kanadı kırılmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
11572. Kolu uzun :
(1,6,8,9,11,17,31,35,37,42).
11573. Kolu uzun, eli ağır :
(4,13,42).
11574. Koluna girmek :
(2,6,9,17,22,29,32,34,37,38,39,42).
11575. Koluna kuvvet :
(14,29,36,37,42).
11576. Kolunda altın bileziği olmak :
(6,9,22,29,37,42).
11577. Kolunu bükmek :
(14).

11578. Kolunu yastık, saçını yorgan etmek :
(14).
11579. Kolonya sıkmak :
(10) (argo).
11580. Komadan çıkmak/ kurtulmak :
(9,31,37,42).
11581. Komalık etmek/ olmak :
(6,8,10,21,22,29,37,42) (argo).
11582. Komaya girmek :
(6,8,9,10,17,22,29,31,37,42).
11583. Komaya sokmak :
(8,10,21,31,42) (argo).
11584. Komplo kurmak :
(6,22,23,37,42).
11585. Komşu çatlatmak :
(14,41).
11586. Komşu kapısı etmek/ kapısına çevirmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,35,37,38,40,41,42).
11587. Komşuluk etmek/ yapmak :
(9,37).
11588. Konak yavrusu :
(6,9,17,22,37).
11589. Konferans çekmek/ vermek :
(11,23,29,37,42) (argo).
11590. Kont gibi yaşamak :
(6,9,13,22,29,37,42).
11591. Kontrol altına almak :
(9,37).
11592. Konu komşu :
(2,6,8,9,11,17,22,29,31,34,35,38,39,40,42).
11593. Konuk gibi oturmak :
(29).
11594. Konuşmaya dalmak :
(29,37).
11595. Konya külâhı giydirmek :
(7).
11596. Kopukluk etmek :
(9).
11597. Kopup gelmek :
(6,22,37,42).
11598. Kopya çekmek/ yapmak :
(9,23,37).
11599. Kor gibi yanmak :
(23,31,37).
11600. Kordon içine almak :
(37).
11601. Korkak karga :
(42).
11602. Korktuğu başına gelmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).

11603. Korktuğuna uğramak :
(6,8,13,14,17,22,25,30,31,36,37,41).
11604. Korku basmak :
(14,27).
11605. Korku dağları bekler :
(1,9,11,13,14,17,35,36,37,41,42).
11606. Korku duymak :
(9).
11607. Korku saçmak :
(9,23,37).
11608. Korku vermek :
(8,32,37).
11609. Korkudan gözleri büyümek :
(14).
11610. Korkudan ölmek :
(14).
11611. Korkulu rüya görmek :
(14,42).
11612. Korkusundan kan işemek :
(17,35,42).
11613. Korkuya düşmek :
(14,37).
11614. Korkuya kapılmak :
(37).
11615. Korkuyu dalına kondurmamak :
(40,42).
11616. Koro hâlinde :
(13,29,37,40,42).
11617. Koru önüne deşmek :
(42).
11618. Koşar adım :
(37,42).
11619. Kovan gibi kaynamak :
(11,14).
11620. Kovana çomak sokmak :
(14).
11621. Koy desinler Şah Budak' ın bağı var :
(3,7,35).
11622. Koyduğu yerde bulmak/ kalmak, otlamak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
11623. Koydunsa bul! :
(2,6,8,9,11,14,17,22,26,29,35,38,39,42).
11624. Koynuna almak :
(6,22,29,37,42).
11625. Koynuna girmek :
(6,9,11,13,21,22,29,37).
11626. Koynunda yılan beslemek :
(6,8,17,22,29,37,42).
11627. Koyu renklere boyamak :
(42).

11628. Koyun bakışlı :
(9,11,13,14,23,29,37,42).
11629. Koyun başlı :
(26,42).
11630. Koyun beyinli, at kafalı :
(13,35,42).
11631. Koyun dede :
(13,29,37,42).
11632. Koyun kafalı :
(1,11,42).
11633. Koyun kaval dinler gibi dinlemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
11634. Koyun kırpmanın birden fazla yolu olmak :
(42).
11635. Koyun koyuna yatmak :
(11,13,14,40,42).
11636. Koyun sürüsü :
(9,29).
11637. Koyunu kurda ısmarlamak :
(35).
11638. Koyunun bulunmadığı yerde, keçiye Abdurrahman Çelebi demek :
(9,13,35,37,40,41,42).
11639. Koyup gitmek :
(11,13,14,40,42).
11640. Koz ağacında karga var :
(4,42).
4621. Koz/ ceviz, kestane kabuğundan çıkmış (da) kabuğunu beğenmemiş :
(2,6,17,22,39,42).
11641. Koz kırmak :
(1,9,11,13,14,17,22,31,35,37,40,42).
11642. Koz vermek :
(8,23,29,37).
11643. Kozalak mahallesi :
(14,35,42).
10152. Kozasına/ kabuğuna çekilmek :
(6,22,29,37,42).
11644. Kozasını örmek :
(14).
11645. Kozmetik tedbir :
(42).
11646. Kozunu kaybetmek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,22,29,37,38,39,42).
11647. Kozunu oynamak :
(2,4,8,9,11,14,17,18,21,22,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
11648. Kozunu paylaşmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).

11649. **Kök salmak :**
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,
38,39,40,42).
11650. **Kök söktürmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,41,42).
11651. **Kökeninde büyümek :**
(13,42).
11652. **Köklü aile :**
(29,42).
11653. **Kökten bozuk :**
(29).
11654. **Kökten sürme⁴³⁰ :**
(1,2,6,14,17,22,29,31,38,39,42).
11655. **Kökü kazınmak :**
(9,17,23,29,37,40,42).
11656. **Kökü kesilmek :**
(29).
11657. **Kökü kurumak :**
(9,42).
11658. **Kökünde büyümek :**
(31,35,36,42).
11659. **Kökünden budamak :**
(42).
11660. **Kökünden kazımak :**
(37,42).
11661. **Kökünden kesip atmak :**
(6,17,22,29,42).
11662. **Köküne kıran girmek :**
(1,9,14,42).
11663. **Köküne kibrit suyu dökmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
11664. **Köküne sumak suyu sıkılmak :**
(4).
11665. **Kökünü kazımak/ kurutmak :**
(1,2,4,6,8,9,17,22,25,29,30,31,35,37,38,39,40,42).
11666. **Kölesi olmak :**
(1,14,37).
11667. **Kömür başa çarpmak/ vurmak :**
(9,26,37,42).
11668. **Kömür gözlü :**
(13,14,42).
11669. **Kömürcü çırağına dönmek :**
(6,13,14,17,22,23,29,37,42).
11670. **Köpeğe atsan yemez :**
(1,6,14,17,22,29,37,42).
11671. **Köpeğe hoş, kediye pist dememek :**
(2,6,9,11,13,14,17,20,22,29,32,34,35,36,37,38,39,40,42).

⁴³⁰ Daldan bükme değil kökten sürme olmalı.

11672. Köpeği bağlasan durmaz :
(6,14,17,22,29,37,42).
11673. Köpeğin ayağını taştan mı sakınırsın? :
(35).
11674. Köpeği olmak :
(13).
11675. Köpeğin ağzına kemik atmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,20,21,22,25,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
11676. Köpeğin tasmağını çözmek :
(42).
11677. Köpek gibi havlamak/ ulumak :
(13,35,36,42).
11678. Köpek gibi kemik yalamak :
(13,25,42).
11679. Köpek köpek olalı (kırk yılda) bir av avladı :
(2,14,17,35,38,39,41,42).
11680. Köpek soylu :
(37).
11681. Köpek yese kudurmak : (17,29,42).
10076. Köpekler/ itler gülmek :
(1,35,36,42).
11682. Köpeksiz köy, çobansız koyun :
(13,40,42).
11683. Köpeksiz köyde eli çomaksız/ değneksiz
dolaşmak/ gezmek :
(2,4,6,11,14,17,21,22,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
11684. Köprü altı çocuğu :
(29,37).
11685. Köprü başını tutmak :
(2,6,8,28,29,32,34,37,38,42).
11686. Köprü kurmak :
(14,37,42).
11687. Köprüden geçinceye kadar ayıya dayı demek :
(6,9,11,22,29,35,37,42).
11688. Köprüleri atmak :
(2,8,9,11,18,21,24,25,28,29,32,34,37,38,39,42).
11689. Köprünün altından çok su geçmek :
(2,6,8,9,11,13,20,21,25,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11690. Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı, gavura hacı
baba demek :
(4,13,35,36,40,41).
11691. Kör bıçak :
(14,42).
11692. Kör boğaz :
(8,11,14,26,29,31,35,37,41,42).
10633. Kör/ kara cahil :
(42).
11693. Kör değneğini beller gibi :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).

11694. Kör dövüşü :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,28,29,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11695. Kör duman :
(6,8,11,22,29,37,42).
11696. Kör düğüm :
(13,14,36,42).
11697. Kör gözlü :
(11,13,31,42).
11698. Kör kadı :
(1,2,6,9,11,13,14,21,24,29,30,34,36,37,38,40,42).
11699. Kör kadıya körsün demek :
(17,28,35,42).
11700. Kör kadıya körsün diyen soyu :
(7).
11701. Kör kandil :
(1,2,6,11,13,14,17,21,29,35,36,38,39,40,41,42).
11702. Kör kaz gibi hemen yutmak :
(13,35,36,42).
11703. Kör kör parmağım gözüne/ gözünde :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,25,29,35,36,37,38,40,41,42).
11704. Kör kötürüm :
(13,40,42).
11705. Kör kurşun :
(8,23,29,37).
11706. Kör kurttan bile vazgeçmemek :
(6,22,29,37,42).
11707. Kör kuruş :
(29).
11708. Kör kuruşun hesabını sormak :
(29).
11709. Kör kuruşun hesabını vermek :
(29).
11710. Kör kuyu :
(11,14,37,42).
11711. Kör kütük/ kandil :
(1,2,4,6,8,11,14,21,22,25,29,30,32,34,35,37,38,40,42).
11712. Kör nişancılık :
(9,11,37,42).
11713. Kör ocak :
(1,4,6,11,22,42).
11714. Kör sıçan :
(9,11,31,42).
11715. Kör şeytanın işi :
(6,8,14,22,23,29,35,42).
11716. Kör şeytandan bulmak :
(37).
11717. Kör şeytanın işi yok :
(13,42).
11718. Kör talih :
(14,29,37,42).

11719. Kör topal :
(2,6,8,9,11,13,14,18,21,22,23,25,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).
11720. Kör uçuş :
(29,37).
11721. Kör yılan :
(37,42).
11722. Körebe oynamak :
(14,35,36,42).
11723. Körlük mahallesinde ayna satmak/ tutmak :
(2,6,8,9,22,25,29,30,32,35,36,37,38,40,42).
11724. Körlüğüne körlük :
(35).
11725. Körlük etmek :
(9,14,27).
11726. Köroğlu' nun selâmı kendisinden daha keskindir :
(7).
11727. Körü körüne :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
11728. Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz/
ikisi olursa ne söz :
(2,6,9,11,13,17,20,21,25,29,30,34,37,38,39,40,41).
11729. Körün taşı tekin değildir :
(7,37,41).
11730. Körünü almak :
(13,42).
11731. Körünü kırmak :
(6,29,35,37,42).
11732. Körünü öldürmek :
(2,4,6,9,11,14,17,22,29,35,37,38,39,40,41,42).
11733. Köş dinlemek :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,14,15,17,21,22,25,27,28,29,30,34,36,37,38,39,40,42).
11734. Köş köş dinlemek :
(40,42).
11735. Köş köş yürümek :
(14,42).
11736. Köse sakal :
(11,31,37,42).
11737. Kösele suratlı :
(9,11,29,37).
11738. Köşemenlik etmek :
(13,31,42).
11739. Köseye tarak sormak :
(13,17,35,36,40,42).
11740. Kösteği kırmak :
(2,6,9,14,17,22,29,35,38,42).
11741. Köstek olmak :
(4,6,9,11,14,17,21,22,24,29,37,30,42).
11742. Köstek vurmak :
(6,8,9,14,22,29,37,42).

11743. Köşe başını tutmak :
(6,8,9,11,22,23,25,29,31,32,37,42).
11744. Köşe bucak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,24,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,42).
11745. Köşe kadısı :
(9,11,13,14,17,29,35,36,37,41,42).
11746. Köşe kapmaca oynamak :
(2,6,8,11,14,18,20,22,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).
11747. Köşeleri kesmek :
(42).
11748. Köşesine çekilmek :
(4,6,8,9,13,14,17,21,22,29,35,37,38,40,42).
11749. Köşeye oturmak :
(6,9,11,13,22,37,42).
11750. Köşeye sıkışmak :
(6,9,20,22,29,38,41,42).
11751. Köşeye sinmek :
(6,22,29,37).
11752. Köşeyi dönmek :
(6,8,9,10,20,21,22,23,25,29,32,37,38,39,42) (argo).
11753. Kötek atmak/ çalmak, çekmek :
(8,9,14,26,31,37,42).
11754. Kötek yemek :
(9,13,14,29,31,37,40,42).
11755. Kötü anı bırakmamak :
(42).
11756. Kötü etmek :
(9,29).
11757. Kötü gözle bakmak :
(6,8,9,22,23,25,29,32,37,42).
11758. Kötü huylu :
(9).
11759. Kötü kadın/ karı :
(1,6,8,11,14,22,29,37,42).
11760. Kötü kalpli/ yürekli :
(8,29,32).
11761. Kötü kişi olmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,22,29,35,37,38,40,42).
10645. Kötü kötü/ kara kara, pis pis düşünmek :
(1,2,6,9,11,14,22,29,37,38,39,40,42).
11762. Kötü niyetli olmak :
(14,42).
11763. Kötü söylemek :
(1,14,29,37,42).
11764. Kötü yola düşmek :
(2,4,9,11,13,14,17,20,21,25,29,35,37,38,39,40,42).
11765. Kötü yola sapmak :
(1,6,14,22,23,29,32,37,42).
11766. Kötülerle konuşup göçücü olmak :
(42).

11767. Kötüye boğmak :
(10,29) (argo).
11768. Kötüye çekmek :
(6,22,29,37,42).
11769. Kötüye kullanmak :
(35,42).
11770. Köylünün muhtar azli gibi :
(13,35,36,42).
11771. Kraldan çok kralcı olmak :
(2,4,6,8,11,14,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
11772. Krallara lââyık :
(29,37).
11773. Kredi açmak :
(37,42).
11774. Kredisi düşmek :
(23,29,37).
11775. Kriz geçirmek :
(42).
11776. Kubbelice bir yalan :
(14,35).
11777. Kucağa düşmek :
(1,13,37,42).
11778. Kucağına düşmek :
(6,8,11,14,17,21,22,29,31,37,40).
11779. Kucağına oturmak :
(9,29,37,42).
5974. Kucağında/ dizinde oturup sakalını yolmak :
(4).
11780. Kucak açmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
11781. Kucak çocuğu :
(9,37).
11782. Kucak dolusu :
(8,9,32,37).
11783. Kucak kucağa :
(6,9,11,14,21,22,31,42).
11784. Kucak kucak :
(1,9,11,14,42).
11785. Kucaktan kucağa dolaşmak/ düşmek :
(6,14,22,29,37,42).
11786. Kudret hamamı :
(13,29,31,42).
11787. Kudurmuş köpek gibi :
(42).
11788. Kuduz gibi saldırmak :
(13,14,35,40,42).
11789. Kukla gibi oynatmak :
(4,6,8,9,11,13,14,17,22,29,35,36,37,42).
11790. Kukumav gibi düşünmek/ düşünüp durmak :
(4,6,8,9,13,17,22,23,24,29,37,40,42).

11791. Kul hakkı :
(9,11,21,23,24,29,37,42).
11792. Kul köle/ kurban olmak :
(1,2,4,6,9,11,14,16,17,20,21,23,24,27,28,29,30,33,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
11793. Kul taksimi :
(8,9,13,14,29,40,42).
11794. Kul yapısı :
(9,11,13,14,29,40,42).
11795. Kula kul olmak :
(13,14,29,37,42).
11796. Kulağı ağır (işitmek):
(9,11,26,37,42).
11797. Kulağı çınlamak :
(1,2,8,9,14,16,17,21,29,30,31,35,37).
11798. Kulağı delik :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
11799. Kulağı dibinde :
(9).
11800. Kulağı düşük :
(2,4,6,14,22,28,29,34,35,36,38,42).
11801. Kulağı kesik :
(6,22,29,42) (argo).
11802. Kulağı kirışte/ tetikte, seste olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,33,34,35,36,
37,38,39,40,41,42).
11803. Kulağı okşamak :
(9,23,37).
11804. Kulağı tıkalı :
(37).
11805. Kulağına bir söz koymak :
(13,40,42).
11806. Kulağına çalınmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,41,42).
11807. Kulağına çan çalmak :
(42).
11808. Kulağına çarpmak :
(8,37).
11809. Kulağına değmek :
(4,14,42).
11810. Kulağına fısıldamak :
(14,42).
11811. Kulağına gelmek :
(6,8,14,22,29,37,41,42).
11812. Kulağına girmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,28,29,33,34,35,37,38,39,
41,42).

11813. Kulağına kar suyu kaçmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
11814. Kulağına koymak/ sokmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,25,29,31,37,38,39,40,41,42).
11815. Kulağına kurşun akıtmak :
(13,14,16,35,36,40,42).
11816. Kulağına küpe olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
11817. Kulağına lâf/ söz girmemek :
(13,40,42).
11818. Kulağına pire kaçmak :
(1,14,42).
11819. Kulağına söylemek :
(2,6,9,14,17,21,22,29,37,38,39,42).
11820. Kulağına takmak/ asmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
11821. Kulağından gebe kalmak :
(42).
11822. Kulağını açmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,
41,42).
11823. Kulağını arkaya at da dinle :
(13,40,42).
11824. Kulağını burmak/ bükme, çekmek :
(2,6,8,9,11,13,14,21,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,
39,40,41).
11825. Kulağını çınlatmak :
(6,8,9,11,20,22,25,29,32,36,37,38,40,42).
11826. Kulağını doldurmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
11827. Kulağını küçükken kesmek :
(4,6,22,42).
11828. Kulağının arkası kalmak :
(42).
11829. Kulağının üstüne yatmak :
(6,14).
11830. Kulak açmak :
(14,42).
11831. Kulak ardı etmek/ arkasına atmak :
(6,8,14,22,15,38,41,42).
11832. Kulak asmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
11833. Kulak belâsı :
(26,42).
11834. Kulak burmak/ bükme, çekmek :
(1,2,4,6,13,14,17,18,21,22,26,30,31,42).

11835. Kulak dolgunluğu (olmak) :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,31,34,35,36,37,38,39,40,42).
11836. Kulak kabartmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11837. Kulak kesilmek :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
11838. Kulak misafiri olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11839. Kulak tıkamak :
(1,2,6,9,11,13,14,18,21,22,23,25,29,37,38,40,42).
11840. Kulak tırmalamak :
(6,14,18,22,37,41,42).
11841. Kulak tozu :
(11,17,31,37,42).
11842. Kulak tozuna vurmak :
(17,37,42).
11843. Kulak tutmak/ vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,27,29,31,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
11844. Kulak vurmak :
(14,33).
11845. Kulakları dolmak :
(1,2,6,9,11,14,17,22,29,37,38,39,40,41,42).
11846. Kulakları ile işitmek :
(14).
11847. Kulakları kapıda kalmak :
(14,42).
11848. Kulakları parçalanmak :
(13,42).
11849. Kulakları paslanmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,21,22,23,25,28,29,32,34,37,30,39,40,42).
11850. Kulaklarına inanmamak :
(1,14,23,41,42).
11851. Kulaklarına kadar kızarmak :
(6,9,17,21,22,23,29,37,42).
11852. Kulaklarında çınlamak :
(17,32,38,42).
11853. Kulaklarını dikmek :
(2,6,9,11,13,17,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
11854. Kulaklarının pasını gidermek/ silmek :
(1,4,6,22,29,35,37,42).
11855. Kulaklarının üstüne yatmak :
(22,38,42).
11856. Kulaktan âşık olmak :
(2,6,14,20,22,29,35,36,38,39,42).

11857. Kulaktan dolma :
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
11858. Kulaktan kapmak :
(2,6,11,14,22,25,29,38,39,40,42).
11859. Kulaktan kulağa :
(2,4,6,8,11,14,17,21,22,29,35,37,38,39,40,41,42).
11860. Kulaktan pamuk atmak/ çıkarmak :
(14,35,42).
11861. Kulis yapmak :
(6,9,22,23,29,37,42).
11862. Kulluk kölelik etmek :
(9,14,22,37).
11863. Kulp bulmak :
(1,8,32,37,42).
11864. Kulp takmak :
(1,2,4,5,6,8,9,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
11865. Kulplarını bozmak :
(26,42) (argo).
11866. Kulpu kulağı yok :
(13,31,42).
11867. Kulpuna getirmek :
(42).
11868. Kulpuna yapışmak :
(4,6,14,42).
11869. Kulpunu/ ucunu bulmak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,22,28,29,34,35,36,38,39,40,42).
11870. Kulpunu/ ucunu kaybetmek :
(11).
11871. Kulu kölesi/ kurbanı olmak :
(13,14,36,40,42).
11872. Kuluçkaya oturmak/ yatmak :
(9,11,13,37,40,42).
11873. Kulunç kırmak :
(6,9,22,37,42).
11874. Kum gibi kaynamak :
(8,11,13,14,17,22,25,35,36,40,42).
11875. Kuma gitmek :
(35).
11876. Kumar oynamak :
(8,29,37).
11877. Kumda oynamak :
(1,4,6,9,11,13,14,17,21,22,29,31,35,36,37,41,42) (argo).
11878. Kumpas kurmak/ sallamak, yapmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
11879. Kundak koymak/ sokmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,30,34,35,37,38,40,41,42).
11880. Kunduraları öne çevirmek :
(26,42).

- 3931. Kupa/ boynuz, şişe, vantuz çekmek/ vurmak :**
(6,22,38,42).
- 11881. Kupkuru kesilmek :**
(29,37).
- 11882. Kur yapmak :**
(8,9,30,37,42).
- 11883. Kur'a çekmek :**
(37).
- 11884. Kur'an çarpmak :**
(8,26,37,42).
- 11885. Kuran' a el basmak :**
(6,8,14,22,42).
- 11886. Kurbağa bile vararak vurarak demiş :**
(26,36,42).
- 2626. Kurbağa kavağa/ balık ağaca çıkınca :**
(2,6,8,22,39,42).
- 11887. Kurban etmek :**
(6,8,9,14,17,21,22,29,32,37,41,42).
- 11888. Kurban gitmek :**
(1,6,8,14,22,29,32,37,42).
- 11889. Kurban olmak :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,21,22,24,28,29,30,33,34,35,37,38,40,42).
- 11890. Kurban vermek :**
(1,6,9,11,14,22,29,37,42).
- 11891. Kurbanlık koyun gibi bel bel bakmak :**
(4,6,8,13,14,17,22,23,35,36,37,40,42).
- 11892. Kurda kuşa/ kuşa kurda yem olmak :**
(14).
- 11893. Kurdu koyunla barıştırmak/ yürütmek :**
(2,6,13,14,17,22,29,33,35,36,38,39,40,42).
- 11894. Kurdunu/ kurtlarını dökmek :**
(6,8,9,14,18,20,21,22,23,24,25,29,30,34,37,38,39,42).
- 11895. Kurdunu kırmak :**
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
- 11896. Kurna başı soygunu gibi :**
(26,42).
- 11897. Kursağı boş :**
(13,31,40).
- 11898. Kursağı patlamak :**
(13,31,42).
- 11899. Kursağına girmek :**
(14,42).
- 11900. Kursağında (hâlâ) ekmeği olmak/ bulunmak :**
(2,6,14,17,20,22,25,29,36,38,39,40,42).
- 11901. Kursağında kalmak :**
(6,9,13,22,23,29,37,40,42).
- 11902. Kursağından geçmemek :**
(9,14,42).
- 11903. Kurşun atmak :**
(6,9,11,13,14,22,29,31,37,42).

11904. Kurşun dökmek :
(1,2,6,8,9,11,14,21,22,23,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
11905. Kurşun sıkmak :
(11,14,41,42).
11906. Kurşun yağdırmak :
(6,22,37,42).
11907. Kurşun yağmuruna tutmak :
(6,8,14,22,29,37,42).
11908. Kurşun yemek :
(6,8,9,11,22,29,37,42).
11909. Kurşuna dizmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,29,31,32,37,38,39,40,41,42).
11910. Kurt ağzı bağlamak :
(3).
11911. Kurt ağzından kuzu almak :
(13,42).
11912. Kurt geçinip tilkilik etmek :
(9,35).
11913. Kurt gibi kemirmek :
(6,9,22,37,42).
11914. Kurt kapanına düşmek :
(11,13,27,35,36).
11915. Kurtlar kuşlar ağlamak :
(14,42).
11916. Kurt masalı okumak/ söylemek :
(1,2,6,8,11,13,14,15,17,21,22,24,29,31,32,35,36,38,39,40,42).
11894. Kurtlarını/ kurduunu dökmek :
(6,8,9,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
11917. Kurtlu bakla :
(26,42).
11918. Kuru baş :
(14,26,42).
11919. Kuru başına kalmak :
(1,2,6,9,13,14,17,22,25,29,31,35,37,38,39,40,42).
11920. Kuru çeşme :
(6,9,11,14,22,37,42).
11921. Kuru çeşmede abdest alıp ihmal pašada namaz kılmak :
(35,36,42).
11922. Kuru dava :
(14,42).
11923. Kuru ekmek :
(6,8,9,14,21,22,29,37,40,42).
11924. Kuru gürültüye pabuç bırakmak :
(6,8,9,14,22,25,32,35,36,37,40,42).
11925. Kuru hasır/ kilim üstünde kalmak :
(6,22,29,37,42).
11926. Kuru iftira :
(1,2,4,6,8,9,11,14,18,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).

11927. Kuru kafa :
(1,6,11,13,14,17,22,35,36,37,40,42).
11928. Kuru kalabalık :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,
38,39,40,41,42).
11929. Kuru kemik :
(29,37).
11930. Kuru kuruya düşünmek :
(13,42).
11931. Kuru kuruya :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,29,35,36,37,38,39,40,42).
11932. Kuru lâf431 :
(13,14,40).
11933. Kuru sıkı atmak :
(14,24,42).
11934. Kuru sıkı :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,41,42).
11935. Kuru soğuk :
(2,6,11,22,29,32,37,38,39,40,42).
11936. Kuru söz :
(29,37).
11937. Kuru tahtada kalmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,37,38,40,42).
11938. Kuru yere kurt düşürmek :
(4,42).
11939. Kurula kurula :
(29).
11940. Kurum kurum kurulmak/ kurulanmak :
(6,8,22,29,37,41,42).
4187. Kurum/ caka, çalım, fiyaka satmak/ yapmak :
(6,8,9,14,22,23,29,37,41,42).
11941. Kurumundan geçilmemek :
(14,36,42).
11942. Kuruntuya düşmek :
(42).
11943. Kuruntuya kapılmak :
(37,42).
11944. Kuruş kuruş :
(37,42).
11945. Kuruşu kuruşuna (ödemek) :
(6,8,9,11,22,29,37,42).
11946. Kuruyası ağız :
(14,42).
11947. Kuskuna kusmak :
(13,40,42).
11948. Kuskunu düşük :
(1,9,13,14,17,29,35,36,37,40,42).
11949. Kusur bulmak :
(37).

11950. Kusur işlemek :
(9,37).
11951. Kusura bakmamak/ kalmamak :
(6,8,9,11,14,21,22,37,42).
11952. Kuş bakışı :
(11,13,14,26,37,42).
11953. Kuş başı :
(14,26,37,42).
11954. Kuş beyinli :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
11955. Kuş dili :
(26,31,35,36,37,42).
11956. Kuş gibi çırpınmak :
(6,22,29,37,42).
11957. Kuş gibi hafif :
(35,36).
11958. Kuş gibi uçup gitmek :
(6,8,13,17,22,29,37,40,42).
11959. Kuş gibi yemek :
(6,9,11,13,17,22,29,37,40,42).
11960. Kuş kadar can :
(42).
11961. Kuş kadar canı olmak :
(2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
11962. Kuş kadar yemek :
(37).
11963. Kuş kanadıyla gitmek :
(4,6,13,17,22,29,37,42).
11964. Kuş kanadıyla haber salmak/ mektup uçurur :
(36,42).
11965. Kuş misali gitmek :
(14,17,42).
11966. Kuş mu konduracak? :
(2,6,8,9,11,17,22,29,37,38,42).
11967. Kuş sekmek :
(14,42).
11968. Kuş sütü eksik :
(14,31,42).
11969. Kuş sütünden başka her şey bulunmak/ tekmil,
var:
(2,6,8,9,11,17,20,29,35,37,38,39,40,42).
11970. Kuş sütüyle beslemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
11971. Kuş uçmaz, kervan geçmez :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
11972. Kuş uçurmamak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).

11973. Kuş uykusu :
(1,2,6,9,11,14,17,22,23,25,29,35,37,38,39,40,42).
11974. Kuşa benzetmek/ dönme⁴³² :
(1,2,3,4,6,8,9,11,14,15,17,22,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
11975. Kuşa çevirmek/ benzetmek :
(6,8,9,14,21,22).
11892. Kuşa kurda/ kurda kuşa yem olmak :
(14).
11976. Kuşağı gevşek olmak :
(14).
11977. Kuşak çözmek :
(26,31,42).
11978. Kuşak salmak :
(7).
11979. Kuşaktan kuşağa :
(42).
11980. Kuşku beslemek/ duymak :
(6,22,37,42).
11981. Kuşku uyandırmak :
(6,8,22,37,42).
11982. Kuşkuya düşmek :
(6,8,9,22,37,42).
11983. Kuşun kanadıyla göndermek :
(6,21,22,42).
11984. Kutunun kapağını açmak :
(31,42).
11985. Kuvveden fiile çıkmak :
(4,9,37).
11986. Kuvvet almak :
(6,8,9,11,22,37,42).
11987. Kuvvet bulamamak :
(6,8,9,11,22,37,42).
11988. Kuvvet vermek :
(9,11,31,37).
5700. Kuvvetten/ dermandan düşmek/ kesilmek :
(6,9,13,22,24,37,40,41,42).
11989. Kuyruğa girmek :
(2,6,11,18,21,22,25,28,29,30,37,38,39,40,42).
11990. Kuyruğu bacağıının arasında olmak :
(14).
11991. Kuyruğu dikip köprüyü geçmek :
(14,42).
11992. Kuyruğu dikmek :
(2,6,8,13,14,17,22,29,35,37,38,39,40,42).
11993. Kuyruğu ele vermek :
(14,42).
11994. Kuyruğu ile oynamak :
(4,6,22,42).

11995. Kuyruğu kapana kısılmak/ sıkışmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
11996. Kuyruğu kuskunu dökülmek :
(13,35,42).
11997. Kuyruğu omuzlamak :
(11,13,35,42).
11998. Kuyruğu tava sapına dönmek :
(1,14,36).
11999. Kuyruğu titretmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,25,29,31,32,35,36,37,38,39,40,42) (argo).
12000. Kuyruğuna basmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
12001. Kuyruğuna teneke bağlamak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
12002. Kuyruğunu (bacaklarının arasına) kısmak :
(1,4,14,25,38,39,40,42).
12003. Kuyruğunu kıstırmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,25,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
12004. Kuyruğunu tava sapına çevirmek :
(6,9,13,17,22,26,31,42).
12005. Kuyruğunun olmadığı yere başını sokmak :
(42).
12006. Kuyruk acısı olmak :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,21,22,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
12007. Kuyruk çekmek :
(29,37).
12008. Kuyruk kısmak :
(9,31,42).
12009. Kuyruk koparsa seyret tozu dumanı :
(7,15).
12010. Kuyruk olmak :
(2,6,11,18,21,25,28,29,30,34,37,38,39,40).
12011. Kuyruk sallamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
12012. Kuyruklu yalan :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12013. Kuyruksuz aslan :
(14,35,36,42).
12014. Kuyusunu kazmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12015. Kuzguni siyah :
(37).
12016. Kuzu başı yemek :
(26,42).

12017. Kuzu çevirmek :
(2,6,9,21,29,32,37,38,39,42).
12018. Kuzu gibi olmak :
(6,9,14,25,29,35,36,37,40,42).
12019. Kuzu kesilmek :
(6,29,37).
12020. Kuzu kuzu :
(6,9,37,41).
12021. Kuzu postuna bürünmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
12022. Kuzulayıcı koyuna bıçak çekmek :
(42).
12023. Kuzuyu kurda ısmarlamak :
(14,42).
12024. Küçük abdest :
(2,6,8,9,11,13,29,37,39,40).
12025. Küçük adam :
(13,40).
12026. Küçük başlı :
(26,42).
12027. Küçük çapta :
(9,37).
1133. Küçük/ alçacık dağları ben yarattım demek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,23,25,26,29,30,32,37,38,40,41,42).
12028. Küçük deli, büyük deli, beşikteki başını sallar:
(6,17,29,30,35,36,38,40,42).
12029. Küçük dilini yutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
12030. Küçük düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,25,28,29,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
12031. Küçük düşürmek :
(24,29,35,37).
12032. Küçük gelmek :
(6,8,29) (argo).
12033. Küçük gölcüğün büyük kurbağası olmak :
(42).
12034. Küçük görmek :
(1,4,6,9,13,14,21,23,24,29,37,40,41,42).
12035. Küçük hanım :
(9,37).
12036. Küçük köyün büyük ağası :
(1,6,9,13,26,29,37,42).
12037. Küçük oynamak :
(6,8,13,29).
12038. Küçük su dökmek :
(8,42).
12039. Küçüklü büyüklü :
(9,31,37,42).

12040. Küfelik sarhoş olmak :
(6,13,14,29,35,37,42)(argo).
12041. Küflü çıkın :
(14,29,42).
12042. Küfür küfür esmek :
(14,42).
12043. Küfür savurmak :
(6,8,37).
12044. Küfür yemek :
(6,8,37).
12045. Küfürü basmak :
(6,8,9,26,42).
12046. Kül bağlamak :
(6,9,14,29,37).
12047. Kül döken :
(42).
12048. Kül etmek/ eylemek, olmak :
(1,9,14,29,37,41,42).
12049. Kül kedisi :
(1,2,6,8,11,13,14,17,21,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,40,42).
12050. Kül kesilmek :
(4,6,13,14,17,21,24,29,37,40,42).
12051. Kül olmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,21,24,25,28,29,30,34,35,37,38,40,42).
12052. Kül savurmak :
(23,38,42).
12053. Kül ufak olmak :
(29,37).
12054. Kül yutmamak/ yememek :
(1,2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
12055. Külâh etmek :
(1,14,27,35).
12056. Külâh giydirmek :
(1,2,4,6,9,11,14,15,17,21,23,29,32,35,36,37,38,39,40).
12057. Külâh kapmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,21,25,28,29,31,33,34,35,36,37,38,39,42).
12058. Külâh peşinde koşmak :
(1,9,13,14,17,29,37,42).
12059. Külâh sallamak :
(9,11,14,42).
12060. Külâhı/ pabucu ters giydirmek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,23,24,28,30,34,35,37,38,39,40,42).
12061. Külâhıma anlat/ dinlet :
(1,6,8,9,11,13,14,16,17,21,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7338. Külâhını/ fesini havaya/ göğe atmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,25,27,28,29,30,35,37,38,39,40,42).
12062. Külâhını yere çalmak :
(14).

12063. **Külâhını önüne koyup/ alıp düşünmek :**
(2,6,8,9,11,14,17,21,28,30,34,38,39,40,42).
12064. **Külâhları değişmek :**
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,17,20,21,23,24,25,27,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
12065. **Külçe gibi oturmak/ yığılıp kalmak :**
(1,6,9,13,14,29,40).
12066. **Külfete katlanmak :**
(23,37).
12067. **Küllühüm taralelli :**
(5).
3784. **Küllüm/ bom, mantar, martaval atmak/ yemek :**
(26,42).
12068. **Kültür seviyesi düşük olmak :**
(42).
12069. **Külünü (göge) saçmak/ savurmak :**
(1,2,6,11,13,14,17,21,24,25,28,29,32,33,34,35,36,37,39,40,42).
12070. **Külüstür marka :**
(29,42) (argo).
12071. **Kündeden/ yardan atmak :**
(1,2,4,6,9,11,14,17,21,26,31,35,36,37,38,39,40,42).
12072. **Küneye gelmek :**
(6,23,37).
12073. **Küneye getirmek :**
(14,27,37,41,42).
12074. **Küneye vurmak :**
(13,40).
12075. **Künyesi bozuk olmak :**
(1,6,9,11,13,14,21,23,24,29,35,36,37,40,42).
12076. **Künyesini okumak :**
(4,6,9,11,13,14,29,37,40,42).
12077. **Künyesini silmek :**
(6,10,14,21,29,42) (argo).
12078. **Küp gibi olmak :**
(11,14,23,35,36).
12079. **Küp yıkamak :**
(10) (argo).
12080. **Küpe dönmek :**
(6,29,37).
12081. **Küpe fare/ sıçan düşmek :**
(10,21,35) (argo).
12082. **Küplere binmek :**
(1,2,3,4,5,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12083. **Küpü yuyup güne dayamak :**
(42).
12084. **Küpünü doldurmak :**
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12085. **Kürek/ pabuç gibi/ kadar dili olmak/ var :**
(2,6,8,13,14,17,20,21,24,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).

12086. Kürek ekmek :
(9,11,31,37,42).
12087. Krkn içinden giymek :
(35).
12088. Kt kafa olmak :
(14,42).
12089. Ktge geçirmek/ kaydetmek :
(6,9,37).
12090. Ktgne balta değmemiş olmak :
(42).
12091. Kütük gibi olmak :
(9,11,17,23,31,37,40,42).

L

12092. Laçka etmek :
(6,9,22,29,37,42).
12093. Laçka olmak :
(6,9,13,14,17,21,22,23,24,29,37,40,42).
12094. Lâdes tutuşmak :
(2,8,21,23,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
12095. Lâf/ söz açmak :
(6,8,13,17,22,37,40,42).
12096. Lâf açmazı :
(17,26,42).
12097. Lâf ağzında kalmak :
(2,6,9,11,17,18,20,29,30,34,37,39,40,42).
12098. Lâf/ lâkırdı, söz altında kalmamak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,24,25,26,28,29,30,32,34,37,39,40,41,42).
12099. Lâf/ söz anlamak :
(6,8,17,22,23,25,29,37,42).
12100. Lâf/ söz aramızda :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
12101. Lâf/ söz atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,31,32,33,34,37,39,40,41,42).
12102. Lâf cambazı :
(29,37).
12103. Lâf çatlatmak :
(14,17,42).
12104. Lâf/ lâkırdı çıkarmak :
(6,22,23,26,29,32,37,42).
12105. Lâf çıkmak :
(6,8,17,22,37,42).
12106. Lâf çiğnemek :
(26,42).
12107. Lâf değil! :
(17,29,37,42).
12108. Lâf/ söz dinlemek/ tutmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,25,29,37,39,40,42).
12109. Lâf dokundurmak :
(6,9,14,25,29,37,42).
12110. Lâf/ söz düşmemek :
(2,6,8,9,11,14,22,25,28,29,32,34,39,40,42).
12111. Lâf/ söz ebesi :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,42).
12112. Lâf getirip götürmek/ götürüp getirmek :
(14,17,42).
6142. Lâf/ dua ile peynir gemisi yürütmek :
(1,7,11,13,15,30,36,40).

12113. Lâf/ söz işitmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,32,37,39,40,42).
12114. Lâf/ söz kaldırmamak :
(2,6,8,14,17,18,22,25,32,37,39,40,42).
12115. Lâf/ lâkırdı kıtlığında asmalar budayayım :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,25,29,35,36,37,40,42).
12116. Lâf körüğü/ kumkuması :
(13,14,40,42).
12117. Lâf lâfı (açar), lâf da sigara paketini :
(13,35,42).
12118. Lâf lâfı/ lâkırdı lâkırdıyı açmak:
(8,9,32,35,36,37,41,42).
12119. Lâf ola (torba dola, beri gele) :
(2,6,8,11,14,17,21,22,29,30,35,36,37,41,42).
12120. Lâf ola padişahım :
(7,35,36).
12121. Lâf/ söz olmak :
(1,9,11,13,14,17,21,22,29,37,39,40,42).
12122. Lâf olsun diye :
(2,6,8,9,13,14,16,21,24,25,28,30,32,34,37,39,40,42).
12123. Lâf söyledi bal kabağı, dinledi asma kabağı :
(2,6,8,11,13,17,21,22,23,29,30,32,35,37,39,40,42).
12124. Lâf/ lâkırdı, söz taşımak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,35,37,39,40,42).
12125. Lâf ü güzaf :
(11,14,29,31,37).
12126. Lâf/ söz yetiştirmek :
(6,8,17,22,24,37,42).
5956. Lâf/ diyecek, söz yok! :
(2,6,8,9,11,14,21,22,24,28,29,37,39,40,42).
12127. Lâfa atılmak :
(37).
12128. Lâfa/ lâkırdıya boğmak :
(6,8,9,14,17,21,22,24,25,29,35,37,42).
12129. Lâfa çanak tutmak :
(14,42).
12130. Lâfa/ lâkırdıya dalmak :
(6,14,22,23,26,29,37,41,42).
12131. Lâfa karışmak :
(6,17,22,29,37,41,42).
12132. Lâfa limon sıkmak :
(6,17,22,42).
12133. Lâfa/ lâkırdıya tutmak :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,39,40,41,42).
12134. Lâfa/ lâkırdıya yekûn tutmak :
(6,9,10,22,29,37,42) (argo).
12135. Lâfı/ lâkırdıyı, sözü ağzına tıkamak/
kapamak:
(2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,39,
41,42).

12136. Lâfı/ lâkırdıyı, sözü ağızında gevelemek :
(2,6,8,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,39,40,41,42).
12137. Lâfı/ sözü ağızında bırakmak/ kalmak :
(2,4,6,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,39,40,42).
12138. Lâfı/ sözü ağızından almak/ kapmak :
(37).
12139. Lâfı ağızından kaçırmak :
(2,6,14,17,18,21,22,25,28,29,30,34,39,40,42).
12140. Lâfı/ lâkırdıyı, sözü çevirmek :
(2,6,8,11,14,17,18,21,22,24,25,29,30,32,39,40,42).
12141. Lâfı/ lâkırdıyı, sözü çiğnemek :
(2,6,11,14,22,25,29,34,39,40).
12142. Lâfı değiştirmek :
(6,8,17,22,29,37,42).
12143. Lâfı/ lâkırdısı, sözü mı olur? :
(2,6,8,14,17,22,23,29,30,32,40,42).
12144. Lâfı uzatmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
12145. Lâfı yabana atmamak :
(6,29,37,42).
12146. Lâfın gümrüğünü vermek :
(2,11,39).
12147. Lâfına metelik vermemek :
(13,40,42).
12148. Lâfına tabanca sıkmak :
(6,22,29,42) (argo).
12149. Lâfını/ sözünü balla kestim :
(8,9,17,22,29,32,37,41,42).
12150. Lâfını/ sözünü bilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,39,40,42).
12151. Lâfını/ sözünü esirgememek/ sakınmamak :
(6,8,22,29,41).
12152. Lâfını/ lâkırdısını, sözünü etmek :
(1,2,6,8,9,14,17,22,24,25,29,31,37,39,42).
12153. Lâfını/ sözünü kesmek :
(6,8,22,29,37).
12154. Lâfını şaşırmak :
(6,17,21,22,29,37,42).
12155. Lâfta/ sözde kalmak :
(6,8,22,29,32,37,42).
12156. Lahana yaprağı :
(42).
12157. Lâhavle çekmek/ okumak :
(4,6,8,9,11,13,17,21,22,24,26,40,42).
12158. Lahmacun pidesi :
(42).
12159. Lâkırdı/ söz ağızından dirhemle çıkmak :
(2,6,22,28,29,34,39,40,42).
12160. Lâkırdı ağızından dökülmek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,37,39,40).

- 12098.**Lâkırdı/ lâf, söz altında kalmamak :
(1,2,4,6,9,14,17,22,25,26,29,32,37,39,40,42).
- 12161.**Lâkırdı çevirmek :
(26,42).
- 12104.**Lâkırdı/ lâf çıkmak/ çıkarmak :
(6,22,26,37).
- 418.** Lâkırdı/ ağız, ayak kâhyası/ kavafı:
(1,11,13,17,29,35,36,37,40,42).
- 12115.**Lâkırdı/ lâf kıtlığında asmalar budayayım :
(35).
- 12162.** Lâkırdı değil a süpürge bilmececi :
(35)
- 12118.**Lâkırdı lâkırdıyı/ lâf lâfı açmak :
(13,36,42).
- 12163.** Lâkırdı paralamak :
(42).
- 12124.**Lâkırdı/ lâf, söz taşımak :
(1,2,6,9,11,17,25,28,29,31,34,37,39,40,42).
- 12164.** Lâkırdı yakası açmak :
(13,17,42).
- 12165.** Lâkırdı yetiştirmek :
(13,14,29,35,37,42).
- 12166.** Lâkırdısı ağızda kalmak :
(29,37).
- 12167.** Lâkırdısı ağızından dökülmek :
(42).
- 12168.** Lâkırdısı geçmek :
(9).
- 12143.**Lâkırdısı/ lâfı, sözü mü olur? :
(17,31,42).
- 12169.** Lâkırdısından insanın tüyleri ürpermek :
(13,42).
- 12152.**Lâkırdısını/ lâfını, sözünü etmek :
(1,2,4,6,17,22,25,29,37,39,40,42).
- 12128.**Lâkırdıya/ lâfa boğmak :
(1,4,6,9,11,14,17,22,26,29,37,42).
- 12130.**Lâkırdıya/ lâfa dalmak :
(9,26,42).
- 12170.** Lâkırdıya karışmak :
(9).
- 12133.**Lâkırdıya/ lâfa tutmak :
(1,4,6,9,11,13,14,17,29,37,42).
- 12134.**Lâkırdıya/ lâfa yekûn tutmak :
(10,17,22,42) (argo).
- 12135.**Lâkırdıyı/ lâfı, sözü ağızına tıkamak :
(1,2,4,6,9,13,17,22,23,25,29,32,37,39,40,42).
- 12136.**Lâkırdıyı/ lâfı, sözü ağızında gevelemek :
(2,6,22,25,29,39,40,42).
- 12140.**Lâkırdıyı/ lâfı, sözü çevirmek :
(2,6,22,25,29,39,40,42).

12141. Lâkırđıyı/ lâfı, sözü çığnemek :
(2,6,22,25,29,39,40,42).
12171. Lâkırđıyı ezip büzmek :
(1,6,13,17,22,23,29,37,42).
12172. Lâkırđıyı kesmek :
(9).
12173. Lâkke yapmak :
(13,40,42).
12174. Lâklâk etmek :
(6,8,9,11,22,29,33,37,42).
12175. Lâklâka perdaz :
(13,42).
12176. Lâl ü ebkem⁴³³ :
(9,14,37).
12177. Lâla Paşa eğlendirmek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,23,25,28,29,30,34,35,36,37,40,42).
12178. Lâla Paşa oyunu :
(14,27,35,36,42).
12179. Lale sümbül bürümek :
(42).
12180. Lâmbayı açmak :
(6,22,37,42).
12181. Lâmelif çevirmek/ çizmek⁴³⁴ :
(2,4,6,11,13,14,17,22,26,29,31,37,40,42).
12182. Lâmi cim istememek⁴³⁵ :
(26,41,42).
12183. Lâmi cimi yok :
(2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,36,39,40,41,42).
12184. Lânet altında kalmak :
(17,26,42).
12185. Lânet halkası boğazına/ boynuna geçmek :
(2,6,8,21,22,29,35,42).
12186. Lânet okumak :
(4,6,8,9,11,14,17,22,37,40,42).
12187. Lânet olmak/ olsun :
(1,6,8,9,14,17,22,40).
12188. Langur lungur konuşmak :
(9,14).
12189. Lastikli konuşmak :
(6,8,22,32,42).
12190. Lastikli söz :
(13,21,24,40).

433 lâl : (Farsça) dilsiz; ebkem : (Arapça) dilsiz.

434 lâmelif : (Arapça) Eski yazıda 'l' ve 'a' harflerinden meydanağelen, üstü kavuşturulmayıp açu biçiminde uzatıldığı için 8 çizen harf. Bu harften kinaye kısa yoldan dolaşıp gelmek anlamında kullanılmıştır.

435 lâm cim : Eski dilde 'lâyecuz' Arapça 'caiz değil, izin yok, olmaz' anlamlarındaki kalıp sözün kısaltmasından kinaye.

12191. Lâtifeye bozmak :
(26,42).
12192. Lâyığıını bulmak :
(6,9,11,14,17,22,29,37,41,42).
12193. Leb demeden leblebiyi anlamak :
(2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
12194. Leğen başından almak :
(6,9,13,17,22,29,37,40,42).
12195. Lehinde bulunmak/ söylemek :
(9,17,37,40,42).
12196. Leke getirmek :
(6,9,13,22,29,31,40,42).
12197. Leke sıçratmak :
(40,42).
12198. Leke sürmek :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,33,34,35,37,39,40,41).
12199. Leş gibi sarhoş :
(6,9,17,22,37,42).
12200. Leş gibi serilmek/ yatmak :
(13,17,21,22,29,37,40,42).
12201. Leş yapmak :
(10,29) (argo).
12202. Leşi olmak :
(10,29,42) (argo).
12203. Leşini çıkarmak :
(4,6,8,9,13,17,21,22,24,25,29,37,40,42).
12204. Leşini sermek :
(6,8,9,10,11,21,22,24,25,29,37,40,42) (argo).
12205. Leyleği havada/ ayakta görmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
12206. Leyleğin (yuvadan) attığı yavru :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,22,24,29,30,32,35,36,37,40,41,42).
12207. Leyleğin ömrü laklakla geçer :
(8,9,11,13,35,36,37,40,41,42).
12208. Leylek bacaklı :
(26,42).
12209. Leylek yuvası gibi :
(42).
12210. Lezzet almak/ duymak :
(29,31,37,42).
12211. Lime lime olmak :
(4,14,42).
12212. Limon gibi sıkamak :
(9,11,22,37,42).
12213. Limon sıkamak :
(6,10,22,29,42) (argo).
12214. Limonî çehre/ tabiat :
(1,13,26,35,36,40,42).

12215. Limonî hava :
(14,17,29,35,37).
12216. Lisan-ı hâl ile söylemek :
(14,31,35,36).
12217. Lisana gelmek :
(9,11,14,31,35,37,42).
12218. Lodos dalgasına uğramış gibi bocalamak :
(13,35,36,40,42).
12219. Lodosun gözü yaşlı olmak :
(13,36,40,42).
12220. Lokma ağzında büyümek :
(2,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,36,37,39,40,42).
12221. Lokma boğazda kalmak :
(42).
12222. Lokma dağıtmak/ dökmek :
(26,37,42).
12223. Lokma gözlü :
(1,2,8,11,13,14,29,30,34,37,39,40,42).
12224. Lokma zehir olmak :
(14,42).
12225. Lokman Hekim'in ye dediği :
(13,14,29,42).
12226. Lokmasını dökmek :
(6,9,13,17,22,29,40,42).
12227. Lokmasını saymak :
(2,6,9,11,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,39,40,42).
12228. Lolo yutmamak :
(13,40,42).
12229. Lop yerlerini lüp eylemek :
(13,40,42).
12230. Lop yumurta :
(13,31,37,40,42).
12231. Lök gibi oturmak/ kurulmak⁴³⁶ :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,34,35,37,39,40,42).
12232. Lüfere çıkmak :
(37).
12233. Lügat paralamak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
12234. Lülüye gelmek :
(13,40).
12235. Lüp diye yutmak :
(6,22,37).
12236. Lüpe konmak :
(1,4,6,10,13,17,21,22,24,25,29,37,40,42) (argo).
12237. Lüzumlu lüzumsuz :
(17,37,42).

⁴³⁶ lök : iri bir tür erkek deve.

M

2274. Maaş/ aylık bağlamak :
(2,9,21,32,37,38,39,40,42).
2273. Maaşa/ aylığa geçmek :
(2,21,24,37,38,39,40,42).
12238. Macerasını dinlemek :
(42).
12239. Maceraya atılmak/ kapılmak, takmak :
(14,42).
12240. Maç anlatmak :
(42).
12241. Maça beyi gibi kurulmak :
(1,6,9,13,17,22,25,35,37,29,40,42).
12242. Maçası sıkışmak :
(42).
12243. Maçası/ menekşesi sıkmak :
(6,22,42) (argo).
12244. Madalyonun öteki yüzüne de bakmak :
(42).
12245. Madalyonun ters/ öteki yüzü/ tarafı :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12246. Madara etmek :
(4,6,8,10,11,21,22,29,37,42) (argo).
12247. Madik atmak/ etmek, oynamak :
(1,2,4,6,8,10,13,14,17,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42) (argo).
12248. Madrabazlık etmek :
(14,42).
12249. Mah gelmemek :
(42).
12250. Mahal bırakmak/ kalmak, vermek :
(2,6,8,9,17,21,22,23,29,34,38,40,42).
12251. Mahalle beyi :
(42).
12252. Mahalle çapkını :
(1,6,9,13,14,17,22,29,37,42).
12253. Mahalle çocuğu :
(1,6,9,13,14,17,22,26,31,35,42).
12254. Mahalle kahvesi gibi :
(6,8,9,13,17,22,29,35,37,40,42).
12255. Mahalle karısı :
(1,2,4,6,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,41,42).
12256. Mahalle kavgası :
(8,14,42).
9092. Mahalleyi/ herkesi ayağa kaldırmak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).

12257. Mahkeme duvarı :
(14,25,29,35,37,42).
12258. Mahkemede dayısı olmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,20,22,23,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
12259. Mahkemelik olmak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,29,30,32,37,38,39,40,42).
12260. Mahkemeye düşmek :
(2,6,18,21,22,29,37,38,39,42).
12261. Mahmurluğu üstünde olmak :
(14,42).
12262. Mahmurluk açmak/ bozmak :
(6,17,22,26,42).
12263. Mahremiyetine girmek :
(6,17,22,37,42).
12264. Mahremlik satmak :
(13,40,42).
12265. Mahşer günü :
(17,42).
12266. Mahşer kalabalığı :
(14,42).
12267. Mahşer midillisi :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,24,25,29,30,35,37,40,42).
12268. Mahşer tilkisi gibi meydanda kalmak :
(4,42).
12269. Mahşere dönmek :
(6,14,17,22,29,37,42).
12270. Mahşere kalmak :
(6,14,17,22,42).
12271. Maişet derdine düşmek :
(13,14,40,42).
12272. Makable şamil olmak :
(2,28,30,34,37,40,42).
12273. Makara çekmek :
(2,6,9,10,14,17,21,22,29,37,38,40,42) (argo).
12274. Makara geçmek :
(4,10,21,29,39,42) (argo).
12275. Makaraları koyuvermek/ salıvermek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
12276. Makaraları zaptedememek/ tutamamak :
(1,13,40,42).
12277. Makaraya almak :
(6,8,20,22,23,29,30,37,40,42).
12278. Makaraya takmak :
(1,9,13,17,22,40,42).
11156. Makas/ kesme, şeftali almak/ atmak, geçmek :
(2,4,6,8,9,10,17,21,22,24,29,34,37,38,39,40,42) (argo).
12279. Makas atmak :
(42).
12280. Makas değiştirmek :
(29,42) (argo).

12281. Makas payı/ hakkı :
(9,11,13,29,37,40,42).
12282. Makas vurmak :
(6,22,37,42).
12283. Makasa almak/ gelmek :
(22,28,29,42) (argo).
12284. Makasları açmak :
(10,21) (argo).
12285. Makbule geçmek :
(2,6,8,11,17,21,22,23,25,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,42).
12286. Makinayı bozmak :
(1,6,10,17,21,22,37,40) (argo).
12287. Makinayı kırmak :
(10,42) (argo).
12288. Makine gibi adam :
(1,6,13,37,40,42).
12289. Makineli tüfek gibi (konuşmak) :
(6,11,22,25,29,37,42).
12290. Makineye çekmek :
(37).
12291. Maksadı üzüm yemek değil, bekçi dövmek :
(6,20,22,38,42).
12292. Maksat gütmek :
(37,42).
12293. Maktul düşmek :
(17,37,42).
12294. Mal bulmuş Mağribî gibi/ Mağribîye dönmek⁴³⁷ :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,29,30,31,34,35,36,37,38,40,41,42).
12295. Mal canlısı/ gözlü :
(2,4,6,8,14,17,18,21,22,23,25,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12296. Mal edinmek :
(6,9,11,17,22,29,31,37,40,42).
12297. Mal etmek :
(2,6,8,9,11,13,17,21,22,23,24,28,29,31,32,34,37,38,39,40,42).
12298. Mal kaldırmak :
(29,37).
12299. Mal kapatmak :
(29,37).
12300. Mal kendini gösterir :
(7,35).
12301. Mal meydanda :
(13,14,29,35,36,37,40,42).
12302. Mal olmak :
(1,6,8,9,17,22,29,37,42).
12303. Mal yapmak :
(6,8,22,29,37,42).

⁴³⁷ Mağribî : Mısır dışında kalan Kuzey Afrika halkından olan kimse.

12304. Malı götürmek :
(29,42) (argo).
1431. Malın/ anasının gözü :
(1,2,4,6,8,9,10,11,13,14,21,22,24,25,29,30,32,34,35,37,38,39,40,
41,42) (argo).
12305. Malını it, bağırını bit yemek :
(2,4,6,38,40,42).
12306. Malının hesabını bilmemek :
(25,35).
12307. Malta parası :
(29,42) (argo).
12308. Malûm olmak :
(1,2,6,17,18,22,29,37,38,39,40,42).
12309. Malûm ya! :
(6,17,22,37,42).
12310. Malûmat almak/ edinmek, vermek, sahibi olmak:
(37,42).
12311. Malûmatfuruşluk göstermek :
(42).
12312. Malûmu ilâm etmek :
(6,17,22,37,42).
12313. Mana çıkarmak :
(1,2,6,8,9,13,17,21,22,24,26,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
12314. Mana vermek :
(2,6,8,9,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
12315. Manastır papazına dönmek :
(35).
12316. Manda gibi şişmek :
(13,35,36,40,42).
12317. Manda gibi yayılmak :
(29,37).
12318. Manda gibi yemek :
(29,37).
12319. Manda gözü :
(42).
12320. Manda yürekli :
42).
12321. Mandepsiye/ mantara basmak/ bağlamak, düşmek,
gelmek :
(2,4,6,9,10,13,17,21,22,26,29,30,31,34,37,38,39,40,42) (argo).
12322. Mandıra köpeği gibi :
(14,29,35,36,42) (argo).
12323. Maneviyatı bozulmak/ kırılmak :
(2,6,8,9,17,21,22,24,29,32,37,38,39,40,42).
12324. Maneviyatını kırmak :
(6,8,29,37).
12325. Manevra çevirmek :
(14,17,26,42).
12326. Manevra yapmak :
(37).

12327. Mangal gibi/ kadar yüreği olmak :
(9,42).
12328. Mangal yürekli :
(13,42).
12329. Mangalda kül bırakmamak :
(2,6,8,9,10,11,14,17,18,20,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
12330. Mangır eritmek :
(10,29) (argo).
12331. Mangır etmemek :
(10,14,42) (argo).
12332. Mangır kesmek/ tutmak :
(10,29,42) (argo).
12333. Mangız eritmek :
(4,9,10,21,29,42) (argo).
12334. Mangız tutmamak :
(9,10,14,29) (argo).
12335. Manıtaya basmak :
(1,29,42) (argo).
3783. Mantar/ bom, küllüm, martaval atmak/ yemek :
(1,2,6,9,10,13,14,22,29,31,37,38,39,40,42) (argo).
12336. Mantar gibi yerden bitmek :
(2,4,6,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12321. Mantara/ mandepsiye basmak/ bağlamak, düşmek, gelmek :
(1,2,4,6,8,9,10,11,14,17,21,22,26,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
12337. Manyetize etmek/ olmak :
(37).
12338. Manzarayı çakmak :
(42).
12339. Maraza aramak :
(10,37,42). (argo).
9149. Maraza/ hır, kavga, patırtı çıkarmak :
(2,10,14,17,21,22,24,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42) (argo).
12340. Marazlık etmek :
(29,31,37).
12341. Mari banyosu :
(17,42).
12342. Marız atmak :
(6,8,9,10,17,21,22,26,29) (argo).
12343. Marko Paşa' ya anlatmak⁴³⁸ :
(14,42).
12344. Marmara çırası gibi yanmak/ tutuşmak :
(6,13,22,23,32,35,36,40,42).
12345. Mars etmek :
(1,6,8,9,14,17,22,29,32,37,40,42).
12346. Marsık kokmak :
(29) (argo).

⁴³⁸ Bak. 113 nolu dipnot.

12347. Marsık yiyip ateş püskürmek :
(13,35,40,42).
12348. Marsıvan ayısı/ eşeği⁴³⁹ :
(2,6,9,17,22,29,33,35,37,38,42).
12349. Mart buzağısı gibi bakmak :
(4,6,22,42).
12350. Mart dokuzu⁴⁴⁰ :
(9,11,17,37,42).
12351. Mart havası gibi⁴⁴¹ :
(6,9,11,13,17,22,25,29,35,37,42).
12352. Mart içeri, pire dışarı :
(1,2,4,6,9,11,13,15,17,20,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,42).
12353. Mart kedisi gibi damlarda dolaşmak :
(1,4,13,17,23,35,36,42).
12354. Mart kızgını/ kedisi :
(6,11,13,14,22,37,42).
3783. Martaval/ bom, küllüm, mantar atmak/ yemek :
(1,2,4,6,8,10,11,14,17,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,37,39,42)
(argo).
12355. Martaval/ masal, maval okumak :
(1,6,8,9,10,11,13,22,25,27,30,32,37,39,40) (argo).
12356. Masal âleminde yaşamak :
(29,37).
12357. Masal anlatmak :
(29,42) (argo).
12355. Masal/ martaval, maval okumak :
(1,2,4,9,10,14,17,21,22,23,24,25,28,29,34,37,38,40,42) (argo).
12358. Mâsîvadan geçmek :
(13,14,17,40,42).
12359. Maskara etmek :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
12360. Maskara olmak :
(1,6,9,11,13,14,17,21,22,24,25,37,40,42).
12361. Maskaralık etmek :
(29).
12362. Maskarası olmak :
(6,8,21,22,29,37).
12363. Maskarasını çıkarmak :
(1,4,6,14,17,22,29,37,42).
12364. Maskaraya almak :
(1,2,6,13,14,17,26,29,34,37,38,39,40,42).
12365. Maskaraya çevirmek/ dönmek :
(1,4,6,9,11,13,14,17,21,22,25,29,35,37,40,42).

439 merzibân> merzifon, marsıvan : (Farsça) Sınır muhâfızı, beyi.

440 Mart dokuzunda çıra yak, baş buda ; yeni takvime göre 22 Mart tarihidir ve bu tarihten itibaren bağlar budanır, yaza hazırlık yapılır.

441 Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır. Bak. Ömer Asım Aksoy, Atasözleri Sözlüğü, s.315-316.

12366. Maske değiştirmek :
(14,42).
12367. Maskesi dūřmek :
(4,6,8,11,13,17,18,21,22,24,29,30,31,32,37,40,42).
12368. Maskesini indirmek/ dūřürmek, kaldırmak :
(1,2,4,6,8,9,13,17,22,25,29,30,31,32,37,42).
12369. Maskeyi atmak :
(14,17,20,22,25,28,29,31,34,37,38,39,40,42).
12370. Masraf etmek/ görmek :
(2,6,8,9,11,17,18,22,29,31,34,37,38,39,40,42).
12371. Masraf kapısı açmak :
(2,6,9,11,14,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12372. Masraf kapısı :
(8,29,37).
12373. Masrafa girmek :
(2,6,8,9,11,18,21,22,24,29,32,34,37,38,39,40,42).
12374. Masrafı çekmek :
(6,8,9,14,17,22,24,29,32,37,40,42).
12375. Masraftan çıkmak :
(2,6,8,9,11,14,17,22,29,34,37,38,39,42).
12376. Masraftan kaçmak :
(6,17,22,29,42).
2628. Mastı/ bastı bacak :
(13,31,40,42).
12377. Maşa gibi kullanmak :
(6,8,9,14,22,29,32,35,37,42).
12378. Maşa kadar :
(6,9,13,21,22,29,37).
12379. Maşa varken, elini yakmak/ kullanmak :
(1,4,6,9,11,13,21,22,29,35,36,37,40,42).
12380. Maşalık etmek :
(13,14,29,35,37,40,42).
12381. Maşallahı olmak/ var :
(1,2,8,9,14,17,21,23,24,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
12382. Maşası olmak :
(2,6,9,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
12383. Mat etmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
12384. Matem havası :
(37).
12385. Matem tutmak :
(9,32,33,37,42).
12386. Matrağa almak :
(6,10,14,22,29,37,42) (argo).
5333. Matrak/ dalga, gırgır, maytap, tünel geçmek :
(2,4,8,9,10,11,13,14,21,22,24,29,32,37,38,39,40,42) (argo).
12355. Maval/ martaval, masal okumak :
(2,4,6,8,9,10,11,14,17,21,22,24,27,29,30,32,33,37,38,39,40,42)
(argo).

12387. Mavi boncuk hikâyesi/ dağıtmak, vermek⁴⁴²:
(4,6,8,13,14,15,32,37,40,42).
12388. Mavi boncuk kimde? :
(2,3,7,9,17,20,29,34,35,36,37,38,40,42).
12389. Mavi kâğıt almak :
(10,29,42) (argo).
12390. Mavra atmak :
(10,29) (argo).
12391. Mayası/ sütü bozuk :
(2,6,8,14,21,22,24,26,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
12392. Mayın tarlası :
(9,31,37,42).
12393. Maymun gözünü açtı :
(3,6,7,8,9,11,12,14,15,17,21,22,29,32,35,37,40,42).
12394. Maymun iştahlı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12395. Maymun saltası :
(9,35).
12396. Maymun suratlı :
(13,29,35,40,42).
12397. Maymuna benzemek/ çevirmek, dönmek :
(6,8,9,14,17,22,25,29,32,37,40,42).
7837. Maytaba/ gırgıra, maskaraya almak/ getirmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,20,22,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42)
(argo).
5333. Maytap/ dalga, gırgır, matrak, tünel geçmek :
(10,14,42) (argo).
12398. Mazaret beyan etmek :
(42).
12399. Mazgalına kargı saplamak :
(10) (argo).
12400. Maziye karışmak :
(37).
12401. Mazotu yerinde olmak :
(10,29,42) (argo).
12402. Mecalden düşmek :
(6,14,22,42).
12403. Mecali kalmamak :
(6,22,42).
12404. Meclis kurmak :
(9,37).
12405. Mecnun gibi gezmek :
(13,35,36,40,42).
12406. Mecnun gibi üryan :
(35).
12407. Mecnun ile Leyla masalı :
(35).

12408. Mecnun olmak :
(6,22,37,42).
12409. Mecrası değişmek :
(29,37).
12410. Medar-ı iftihar :
(9,37).
12411. Medet Allah :
(17,37,42).
12412. Medine dilencisi gibi :
(6,13,14,21,35,36,40,42).
12413. Medine fukarası gibi dizilmek :
(2,6,9,14,20,22,25,28,29,30,34,35,38,39,42).
12414. Medreseye düşmek :
(1,2,6,13,14,17,22,29,37,40,42).
12415. Mehtaba çıkmak :
(9,29,31,37,42).
12416. Mek parmak :
(6,8,22,42).
12417. Mekân tutmak :
(29,37).
12418. Mekiği doğru işlemek :
(10) (argo).
12419. Mekik atmak/ dokumak :
(2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,
40,41,42).
12420. Mekkare beygiri gibi dur otur olmamak/ yok :
(13,35,36,40,42).
12421. Mektebe başlatmak :
(10,27,42) (argo).
12422. Mektebi asmak :
(29,37) (argo).
12423. Mektep çocuğu :
(6,22,26,29,35,37,42).
12424. Mektep görmemek :
(6,11,29,31,37,42).
12425. Mektep medrese görmek :
(6,22,29,37,41,42).
12426. Mektubu dışından/ üzerinden okumak :
(2,6,17,22,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
12427. Mektubu yazana okutmak :
(35).
- 3070. Mel mel/ bel bel, melil melil bakmak :**
(6,22,37,42).
12428. Melek gibi adam :
(35,42).
- 3070. Melil melil/ bel bel, mel mel bakmak :**
(26,42).
12429. Meme çocuğu :
(9).
12430. Meme vermek :
(6,9,21,22,31,37,42).

12431. Memede olmak :
(6,9,22,37,42).
12432. Memeden kesmek :
(6,9,21,22,25,31,37,42).
12433. Memnu meyve :
(29,37,42).
12434. Mendakka dukka :
(17,35,36,41,42).
12435. Mendil açmak :
(6,13,14,21,22,24,25,40,42).
12436. Mendil sallamak :
(1,6,11,13,14,17,21,22,29,37,40,42).
12437. Mendilin ucunu düğümlemek :
(13,40,42).
12438. Menekşe gözlü :
(37).
12243. Menekşesi/ maçası sıkamak :
(6,22,42) (argo).
12439. Menzilci beygiri gibi koşmak⁴⁴³ :
(2,6,11,13,14,17,21,22,29,34,35,36,37,38,40,42).
12440. Menzili dövmek :
(14,42).
12441. Merak durmak/ salmak, sarmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,22,25,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
12442. Merak getirmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,34,37,38,40,42).
12443. Merak hissini okşamak :
(42).
12444. Meraka düşmek :
(37).
12445. Merakı kabarmak/ kalkmak :
(1,9,11,14,17,31,42).
12446. Merakına dokunmak/ mucip olmak :
(6,22,29,31,37,42).
12447. Meraklı Mustafa Efendi/ Mustafendi :
(29).
12448. Meraklı turgucu/ köfteci :
(29,42).
12449. Merakta bırakmak :
(6,22,37,42).
12450. Merakta kalmak :
(37).
12451. Meraktan çatlama :
(6,9,22,26,29,37,42).
12452. Meraktan deli olmak :
(26,42).
12453. Meram anlatmak :
(6,9,11,13,22,30,37,42).

⁴⁴³ menzilci : (Arapça) Uzak yerlere atları ile posta götüren sürücü, postacı.

12454. Meramı kalaycılık değil göt/ kıç çalkalamak,
sallamak :
(2,6,11,22,29,35,42).
12455. Meramın üzüm yemek mi, bekçi dövmek mi? :
(4,42).
12456. Mercimeği fırına vermek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,21,22,29,33,35,37,38,39,40,41,42).
12457. Mercimeği yan yuvarlamak :
(42).
12458. Mercimek kadar :
(11,29,37,42).
12459. Merdiven dayamak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,21,22,25,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12460. Merhabası olmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
12461. Merhabayı kesmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
12462. Merhamet etmek :
(9,11,17,37,40,42).
12463. Merhamete gelmek :
(8,9,11,17,21,22,37,40,42).
12464. Merhem olmak :
(14,29,37).
12465. Meryem Ana kandili gibi :
(13,40,42).
12466. Mesafe almak :
(8,40).
12467. Mesafe bırakmak/ koymak :
(6,8,22,25,29,37,42).
9688. Mescit/ imaret yapılmadan dilenciler/ körler
dizilmek/ kapıyı almak :
(2,4,6,22,38,42).
12468. Mesele çatalanmak :
(14).
12469. Mesele çıkarmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
12470. Mesele yapmak :
(2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,25,29,30,34,37,38,39,40,42).
12471. Meselenin çatal yerini bulmak :
(13,40,42).
12472. Mesken tutmak :
(6,11,14,21,22,24,29,37,42).
12473. Meskün kılmak :
(37).
6989. Meskün/ es geçmek :
(2,4,6,9,17,22,29,37,42).
12474. Meskün kalmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
12475. Mest etmek :
(6,9,11,17,22,37,42).

12476. Mesul tutmak :
(8,9,37).
12477. Meşakkat çekmek :
(8,37).
12478. Meşakkate katlanmak :
(37).
12479. Meşale çekmek :
(6,9,11,13,22,37,40,42).
12480. Meşe büken :
(26,42).
12481. Meşe odunu :
(1,2,6,13,14,22,29,32,34,39,40,42).
12482. Meşin yuvarlak :
(29,37).
12483. Meşk etmek :
(11,17,37,42).
12484. Meşgul etmek :
(8,9,31,37).
12485. Meşhur etmemek/ etmez :
(8).
12486. Meteliğe kurşun atmak/ sıkmak⁴⁴⁴ :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,24,25,26,27,28,29,30,
32,34,35,36,37,38,39,40,42).
12487. Meteliği olmamak/ yok :
(9).
12488. Metelik etmemek :
(6,17,22,25,29,35,37,42).
12489. Metelik gözüne divan sinisi görünmek :
(4,42).
12490. Metelik vermemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,27,28,30,32,34,35,
37,38,39,40,41,42).
12491. Methüsenâ eylemek :
(42).
12492. Metres tutmak :
(9,37).
12493. Mevki sahibi olmak :
(24,37).
12494. Mevlâsına kavuşmak :
(42).
12495. Mevlâsını bulmak :
(9,13,17,29,37,40).
12496. Mevsimli mevsimsiz konuşmak :
(6,22,37,42).
12497. Meyanesi gelmek :
(9,35,37).
12498. Meydan açmak :
(14,37,42).

⁴⁴⁴ metalik> metelik : (Yunanca) Eskiden kullanılmış, on para değerinde sikke.

12499. Meydan almak :
(1,14,17,26,33,37,42).
12500. Meydan bırakmamak/ vermek :
(1,8,14,18,26,42).
12501. Meydan bulamamak :
(6,8,9,22,26,29,32,37,42).
12502. Meydan dayağı atmak/ çekmek :
(1,2,6,8,11,14,21,22,28,29,32,34,37,38,39,42).
12503. Meydan kalmamak :
(2,6,8,11,14,17,22,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
12504. Meydan muharebesi :
(9,42).
12505. Meydan okumak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,27,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
12506. Meydan vermek/ bırakmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
12507. Meydana/ ortaya atılmak :
(2,4,6,9,11,14,21,22,25,28,29,31,34,37,39,40,42).
12508. Meydana/ ortaya atmak :
(1,2,8,9,11,14,17,21,22,25,29,34,37,40,42).
12509. Meydana bırakmak :
(2,42).
12510. Meydana çıkarmak :
(1,9,14,17,22,26,29,31,37,40,42).
12511. Meydana/ ortaya çıkmak :
(1,2,8,9,11,14,21,22,24,25,28,29,31,33,34,37,38,39,40,41,42).
12512. Meydana/ ortaya dökmek :
(2,6,8,9,11,21,22,25,29,30,33,34,37,39,40,41,42).
12513. Meydana/ ortaya, ortalığa düşmek :
(2,6,9,11,14,17,22,29,34,37,39,40,42).
12514. Meydana gelmek :
(1,6,8,9,11,14,17,21,22,24,29,33,34,37,38,39,40,41,42).
12515. Meydana getirmek :
(1,6,8,9,17,22,29,31,32,37,40,41,42).
12516. Meydana/ ortaya koymak :
(6,8,9,11,14,17,21,22,29,31,33,34,37,39,40,41,42).
12517. Meydana sürmek :
(6,17,22,42).
12518. Meydana vurmak :
(1,6,8,11,14,17,22,29,37,40,42).
12519. Meydana yılan ölüsü atmak :
(17,42).
12520. Meydanda bırakmak :
(6,8,22,29,37).
12521. Meydanı boş bulmak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12522. Meyil vermek :
(6,14,22,29,33,37,42).

12523. Meyveye durmak :
(29).
12524. Mezar kaçkını :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,34,35,37,39,40,41,42).
12525. Mezardan çıkarmak :
(6,13,21,22,29,37,42).
12526. Mezarını kazmak :
(6,14,21,22,42).
12527. Mezat malı :
(17,29,31,35,37,42).
12528. Mezata çıkarmak :
(37).
12529. Mezbahaya dönmek :
(6,22,25,29,42).
12530. Mezhebi geniş :
(1,2,6,8,11,13,14,17,21,22,24,25,29,35,37,38,40,42).
12531. Mezhebi meşrebine uymamak⁴⁴⁵ :
(2,6,8,11,14,17,22,29,34,35,38,42).
12532. Mıncık mıncık etmek :
(9,11,37).
12533. Mırığını yıkmak :
(21).
12534. Mırın kırın etmek :
(2,6,8,14,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
12535. Mısır'a sultan oldu :
(35).
12536. Mısır'daki sağır sultan bile duydu :
(3,6,7,8,13,15,22,40,42).
12537. Mızıkçılık/ oyun bozanlık etmek :
(2,6,13,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
12538. Mızrağı çuvala sığdıramamak⁴⁴⁶ :
(1,9,11,13,35,36,37,40,42).
12539. Miadını doldurmak :
(9,37).
12540. Mide bulandırmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
12541. Mide ezikliği :
(17,42).
12542. Mide fesadına uğramak :
(6,8,9,17,22,25,32,37,42).
12543. Midesi ağzına gelmek :
(6,8,17,22,25,42).
12544. Midesi almamak/ götürmemek, kabul etmemek, kaldırmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,29,37,39,40,42).
12545. Midesi bozulmak :
(6,9,17,22,26,42).

⁴⁴⁵ meşrep : (Arapça) Davranış biçimi, gidiş tutum, yol.

⁴⁴⁶ Mızrak çuvala girmez/ sığmaz.

- 7838. Midesi/ gönlü bulanmak :**
(1,2,8,9,17,28,29,32,33,34,37,39,40,42).
- 12546. Midesi ekşimek/ kaynamak, yanmak :**
(6,8,9,22,32,37,42).
- 9398. Midesi/ içi, yüreği ezilmek/ kazınmak, kıyılmak:**
(2,6,8,11,21,22,29,37,38,39,40,42).
- 12547. Midesine düşkün :**
(25).
- 12548. Mideye indirmek :**
(8,14,40,42).
- 12549. Mideye oturmak :**
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,29,34,35,37,38,39,40,42).
- 12550. Mideyi ateşlemek :**
(6,10,21,22,42) (argo).
- 12551. Mideyi bastırmak :**
(6,17,22,29,37,42).
- 12552. Midye çıkarmak :**
(29).
- 12553. Mihenge vurmak :**
(14,17,37,42).
- 12554. Mihrâbı yerinde :**
(16,35).
- 12555. Mikropluk etmek/ yapmak :**
(8,9,32).
- 12556. Mil çekmek :**
(6,9,11,17,22,37,42).
- 12557. Milim oynamamak :**
(29,37).
- 12558. Milim şaşmamak :**
(6,22,25,29,37,42).
- 12559. Milimi milimine :**
(6,8,22,29,37,42).
- 12560. Mim koymak⁴⁴⁷ :**
(2,4,6,8,11,13,14,15,17,21,22,24,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
- 12561. Minare boyu :**
(9,11,17,37,42).
- 12562. Minare gölgesi, davul tozu :**
(6,14,17,22,35,36,42).
- 12563. Minare kırması⁴⁴⁸ :**
(1,11,17,35,37,42).
- 12564. Minareden ceviz aktarmak :**
(35,36).
- 12565. Minareye dışından çıkmak :**
(4,30,42).

⁴⁴⁷ mim : Eski yazıda 'm' harfi. Eskiden işaret olarak da yazının bazı yerlerine konurdu.

⁴⁴⁸ Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

- 8804. Minder/ hasır altı etmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,22,25,26,27,29,37,39,40,42).
- 12566. Minder çürütmek :**
(2,6,8,11,13,14,17,21,22,25,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
- 12567. Minder sermek :**
(42).
- 12568. Minnet altında kalmamak :**
(6,8,9,17,22,25,37,40,42).
- 12569. Minnet borcu :**
(42).
- 12570. Minnet çekmek :**
(14,26,37,42).
- 12571. Minnet duymak :**
(37).
- 12572. Miras yedi :**
(6,14,22,42).
- 12573. Miras yemek :**
(6,8,9,14,22,29,37,42).
- 12574. Mirasa konmak :**
(6,8,9,14,22,29,37).
- 12575. Misafir ağırlamak :**
(9,26,37,40,42).
- 12576. Misafir gibi oturmak :**
(9,37).
- 12577. Misafir tohumu :**
(42).
- 12578. Miskin miskin oturmak :**
(42).
- 12579. Miskinler tekkesi :**
(2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,22,25,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
- 12580. Misli görülmemiş :**
(14).
- 12581. Moda olmak :**
(6,9,21,22,24,37,42).
- 12582. Modası geçmek :**
(1,6,8,9,14,17,22,24,25,29,37,40,41,42).
- 12583. Model değiştirmek :**
(10,29,42) (argo).
- 12584. Mola taşı :**
(11,18,37,42).
- 12585. Mola vermek :**
(2,6,8,14,18,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
- 12586. Mor etmek :**
(10,21,29) (argo).
- 12587. Moral vermek :**
(8,9,31,37,42).
- 12588. Morali bozulmak :**
(8,9,29,31,37).
- 12589. Moralini bozmak :**
(8,9,29,31,37).

12590. Mortoyu çekmek :
(2,4,6,8,9,10,11,17,21,22,26,29,30,34,37,39,40,42) (argo).
12591. Moskofluk etmek :
(29).
12592. Mostra olmak :
(1,6,10,13,14,22,29,37,40,42) (argo).
12593. Mostrasına bakmak :
(10,29,42) (argo).
12594. Mostrasını bozmak :
(6,9,10,17,22,26,29,42)(argo).
12595. Motoru bozmak :
(10,29) (argo).
12596. Motorun suyunu değiştirmek :
(10,29) (argo).
12597. Muallâkta kalmak :
(4,6,9,22,37,42).
12598. Muhabbet kaynatmak :
(14).
12599. Muhabbet tellalı :
(6,8,9,11,22,35,37,42).
12600. Muhabbet zincirini gerdana takmak :
(13,40,42).
12601. Muhabbetten baş alamamak :
(13,40,42).
12602. Muhallebi çocuğu :
(4,6,8,9,13,17,21,22,23,24,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
12603. Muhasebesini yapmak :
(6,8,22,29,37,42).
12604. Muhit edinmek/ yapmak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
12605. Mukabelede bulunmak :
(9,17,24,37,42).
12606. Mukavemet göstermek :
(37).
12607. Mukavemeti kırılmak :
(37).
12608. Mum adamak :
(14,42).
12609. Mum dikmek :
(13,14,22,34,35,38,40,42).
12610. Mum direk olmak :
(2,6,13,14,21,29,40,42).
12611. Mum etmek :
(6,14,22,42).
12612. Mum gibi erimek :
(6,8,14,16,22,25,32,42).
12613. Mum hırsızlı :
(29) (argo).
12614. Mum (gibi) olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).

12615. Mum yakıp derdine yanmak :
(14,16,41).
12616. Mum yakmak :
(6,9,14,22,37,42).
12617. Mum yapıştırmak :
(2,6,8,9,14,22,30,33,37,38,39,40,42).
12618. Muma çevirmek/ döndürmek :
(1,4,6,8,9,11,13,14,16,17,22,23,29,32,35,37,40,42).
7316. Mumla/ fenerle aramak :
(1,2,3,5,6,8,9,11,13,14,16,18,20,21,22,24,25,26,28,29,31,32,33,34,
35,37,39,40,42).
12619. Mumla aratmak :
(2,4,6,11,17,22,28,29,30,32,34,37,38,40,42).
12620. Mumu iki ucundan yakmak :
(42).
12621. Muradına ermek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,34,37,
39,40,42).
12622. Murat alıp, murat vermek :
(11,13,40,42).
12623. Murat almak :
(14,29,37).
12624. Murat etmek :
(29,37).
12625. Murdar öldüğüne bakmaz, öd ağacında tabut ister :
(35,42).
12626. Musallat etmek :
(6,9,22,37).
12627. Musluğu açmak :
(10,13,21,40,42) (argo).
12628. Musluğu kısmak/ sıkmak :
(10,40) (argo).
12629. Muşmula olmak :
(42).
12630. Muşmula suratlı/ yanak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,21,22,23,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
12631. Muteber olmak üzere :
(37).
12632. Mutlu azınlık :
(11,29).
12633. Mutlu son :
(11).
12634. Muz gibi olmak :
(10,29) (argo).
12635. Muzipliğine uğramak :
(37).
12636. Mübarek ağzını açmak :
(6,17,22,26,42).
12637. Mübarek gün :
(37,42).

12638. Mübarek ihtiyar :
(42).
12639. Müdür-i mes' uline kadar okumak :
(7).
12640. Müflise mal mı kaptırdın? :
(2,6,14,17,20,22,29,30,34,35,36,38,40,42).
12641. Mührünü basmak :
(6,8,9,22,25,26,29,32,37,42).
12642. Mührünü yalamak :
(8,29).
12643. Mühür gözlü :
(9,37).
12644. Müjde koşturmak :
(29,37).
12645. Mükâfatını görmek :
(29,37).
12646. Mülâhazat hanesini açık bırakmak⁴⁴⁹ :
(1,2,4,6,8,9,11,17,22,28,29,34,37,38).
12647. Mülâyim çıkmak :
(17,42).
12648. Mümkün mertebe :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
12649. Münasebet almak :
(2,6,8,9,17,22,29,37,40,42).
12650. Münasebet düşmek/ getirmek :
(2,8,9,17,29,37,38,42).
12651. Münasebet kurmak :
(6,8,22,29,37,42).
12652. Münasebet olmamak :
(38).
12653. Münasebete girmek :
(6,8,9,17,22,29,37,42).
12654. Münasebeti kesmek :
(29).
12655. Münasebetini getirmek :
(2,6,8,9,13,22,29,40,42).
12656. Münasebetli münasebetsiz :
(6,8,13,17,22,29,37,40,42).
12657. Münasebetsiz Mehmet/ Ahmet Efendi :
(3,4,12,41).
12658. Münasebette bulunmak :
(2,6,8,9,22,29,34,37,38,40,42).
12659. Münasip bulmak/ görmek :
(6,8,22,37,42).
12660. Mürekkebi kurumadan bozmak :
(6,13,17,24,23,37,40,42).

⁴⁴⁹ mülâhazat hanesi: (Arapça) düşünceler, belli resmî evrakta konu ile ilgili başka düşüncelerin yazılabilmesi için ayrılan yer.

12661. Mürekkebi kurumadan :
(1,2,8,9,14,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12662. Mürekkep yalamak :
(1,2,4,5,6,8,9,13,14,15,17,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,33,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12663. Mürekkepli cahil :
(42).
8513. Mürüvvetini/ gününü görmek :
(2,4,6,8,9,13,14,16,17,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
12664. Müslüman adam :
(13,17,21,24,29,37,42).
12665. Müslüman mahallesinde salyangoz satmak :
(6,8,22,32,37,42).
12666. Müşahede altına almak :
(42).
12667. Müşkül mevkide kalmak :
(42).
12668. Müşkülât çıkarmak :
(6,8,9,17,22,37,42).
12669. Müşteri avlamak :
(8,26,32,42).
12670. Müşteri çevirmek :
(42).
12671. Müşteri kızıştırmak :
(6,22,32,42).
12672. Müzevirlik etmek :
(9,17,34,42).

N

12673. Nabız almak :
(37,42).
12674. Nabız yoklamak :
(9).
12675. Nabza göre şerbet/ kan vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
12676. Nabzı durmak :
(6,8,22,37,42).
12677. Nabzına girmek :
(6,9,13,17,22,35,37,40,42).
12678. Nabzını tutmak :
(9,37).
12679. Nabzını yoklamak :
(40,42).
12680. Naçar kalmak :
(29,37).

12681. Nadasa bırakmak/ yatırmak :
(23,37).
12682. Nafakasını almak :
(10,21) (argo).
12683. Nafile yere :
(8,9,32,37).
12684. Naçme yapmak :
(6,8,13,22,29,32,37,40,42).
12685. Naçmeyi değiştirmek :
(29).
12686. Nah kafa! :
(2,6,8,17,21,22,24,29,30,37,38,39,40,42) (argo).
12687. Nahır bütün gitti, sen alaca danayı arıyorsun :
(42).
12688. Nakavt etmek :
(29,37).
12689. Nal deyip mih dememek :
(6,8,22,29,32,37,42).
12690. Nal dökme :
(14,17,31,42).
12691. Nal toplamak :
(6,14,22,25,29,37,42).
12692. Nalina mihına vurmak :
(13,31,42).
12693. Nalınca keseri gibi (hep) kendine yontmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12694. Nalını sökmek için ölmüş eşek aramak :
(4,6,22,25,26,42).
12695. Nalları atmak/ dikmek :
(1,2,6,8,10,11,13,14,15,17,20,21,22,23,26,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42) (argo).
12696. Nallı kuzu :
(42).
12697. Nam/ ün almak/ kazanmak, salmak, vermek :
(1,6,9,14,17,22,24,25,26,32,35,37,41,42).
199. Nam/ ad bırakmak :
(14,26,37,42).
12698. Namaz kıla kıla alını mı aşınmış? :
(6,17,22,35,36,42).
12699. Namazı kılınmak :
(14,29,37).
12700. Namazı niyazı yerinde :
(17,42).
12701. Namazında abdestinde/ niyazında olmak :
(6,8,13,21,22,25,29,32,37,40,42).
2227. Namazsız/ aybaşı olmak :
(42).
12702. Name okumak :
(10,29) (argo).

12703. Namerde muhtaç olmak/ muhtaç bırakmak :
(14,37,42).
12704. Namesini değiştirmek :
(10,42) (argo).
12705. Namı dillere destan olmak :
(13,36,40,42).
12706. Namı kalmak :
(14).
12707. Namı nişanı/ şanı kalmamak :
(6,9,13,14,17,22,23,29,37,40,42).
12708. Namlular konuşmak :
(42).
1476. Namus/ ar belâsı :
(2,6,8,21,22,24,26,28,29,30,32,33,34,37,38,40,42).
12709. Namus sözü :
(8,37).
12710. Namusu ayaklar altına almak :
(42).
12711. Namusu iki paralık olmak :
(6,8,22,29,35,37,42).
12712. Namusuna dokunmak :
(6,8,22,29,37,42).
12713. Namusunu çignetmemek :
(14,42).
12714. Namusunu temizlemek :
(6,8,22,29,32,37,42).
12715. Namusuyla yaşamak :
(29,37).
12716. Nan pâreye muhtaç olmak :
(13,35,42).
12717. Nane dikenini batmak :
(30,42).
12718. Nane molla :
(1,6,8,14,21,22,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12719. Nane ruhu :
(2,11,37,42).
12720. Nane yemek :
(6,7,8,11,14,15,22,29,35,37,41,42).
12721. Nanik yapmak :
(2,6,8,9,13,21,22,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
12722. Nar gibi kızarmak :
(11,14,37,42).
12723. Nara atmak/ basmak, sallamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,26,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
12724. Nâra yakmak/ atmak :
(1,6,14,29,37,42).
12725. Nâra yanmak :
(6,14,22,29).
12726. Nargile suyu :
(13).

- 1897. Nârına/ ateşine yanmak :**
(2,8,11,13,14,18,21,22,29,33,38,39,40).
- 12727. Narin yapılı olmak :**
(13,42).
- 12728. Nasıl oldu da bizim eşek tavla başı oldu? :**
(13,42).
- 12729. Nasır bağlamak/ kaplamak, tutmak :**
(1,6,8,9,14,17,22,29,37,42).
- 12730. Nasırına basmak :**
(6,17,22,42).
- 12731. Nasibi kesilmek :**
(21).
- 12732. Nasibi olmak :**
(9,17,42).
- 12733. Nasibini almak :**
(8,9,14,37,41).
- 12734. Nasihat vermek :**
(9,37).
- 12735. Nasihatte bulunmak :**
(37).
- 12736. Nasip ise gelir Hint' ten Yemen' den :**
(7).
- 12737. Nasrettin Hoca' nın türbesi gibi (üç tarafı açık) :**
(8,13,14,29,35,42).
- 12738. Nato kafa, nato mermer :**
(2,6,8,9,10,14,17,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42) (argo).
- 12739. Naz çekmek :**
(26,42).
- 12740. Naz etmek :**
(14,37).
- 12741. Naz hastası :**
(13,17,35,42).
- 12742. Naza çekmek :**
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
- 8065. Nazar/ göz boncuğu :**
(11,14,17,23,29,35,36,37,42).
- 8069. Nazar/ göz değmek/ uğramak :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,33,35,37,38,39,40,42).
- 12743. Nazar etmek :**
(11,16,31).
- 8142. Nazara/ göze gelmek/ uğramak :**
(2,6,8,9,14,16,17,22,29,38,39,40,42).
- 8129. Nazardan/ gözden düşmek :**
(16,17,35,42).
- 12744. Nazarı dikkate/ itibara almak :**
(8,31,42).
- 12745. Nazarı dikkatini çekmek :**
(8,37).

12746. Nazarıyla bakmak ".....nazarıyla bakmak":
(9,17,37,42).
12747. Nazı geçmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
12748. Nazını çekmek :
(6,8,14,22,29,33,37,41,42).
12749. Nazik nazik :
(9).
12750. Nazlı gündüz :
(42).
12751. Nazlı hanımın büzme çarığı :
(4,6,17,22,35,36,42).
12752. Ne ağzına alır, ne kulağına kor :
(35).
12753. Ne akar, ne kokar :
(6,13,17,21,22,23,24,35,36,40,42).
8726. Ne/ hangi akla hizmet ediyor? :
(2,6,8,11,14,21,22,29,32,35,38,39,40,42).
12754. Ne âlâ memleket! :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12755. Ne âlâ :
(9,29,37).
12756. Ne alacak ne verecek :
(17,35,36,42).
12757. Ne alandan ne satandan (ne bir akça katandan)
olmamak :
(2,6,21,22,29,34,35,38,42).
12758. Ne aldı ne verdi? :
(42).
12759. Ne âlemdesin? :
(13,29,37,40,42).
12760. Ne alıp da ne vereyim? :
(1,13,14,22,35,36,42).
12761. Ne alıp veremiyor? :
(2,6,8,9,11,17,21,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
12762. Ne Allah tanır ne kul :
(13,42).
12763. Ne altını bırakmak ne üstünü :
(1,6,22,29,37,42).
12764. Ne arar/ gezer? :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,29,34,37,38,39,40,42).
12765. Ne arayan var, ne soran! :
(14,42).
12766. Ne bal etti, ne mum :
(4,6,22,42).
12767. Ne balını isterim, ne belâsını :
(2,6,20,22,29,30,32,34,38,39,40,42).
12768. Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme :
(2,6,20,22,29,30,35,38,40,42).

12769. Ne benden selâm, ne senden kelâm :
(13,36,40,42).
12770. Ne bilirim, ne gördüm, deveyi yeden ölsün :
(2,6,22,35,38,42).
12771. Ne buyrulur? :
(6,8,17,22,26,29,37,42).
12772. Ne çaldın yüzüme, ne çalayım yüzüne? :
(2,6,20,21,22,29,30,34,35,38,40,42).
12773. Ne çalıp ne oynuyorsun? :
(26,42).
12774. Ne çâre? :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,24,29,30,32,33,34,37,39,40,42).
12775. Ne çıkar? :
(2,6,8,9,21,22,24,28,29,30,32,33,34,37,38,39,42).
12776. Ne çiçektir biliriz! :
(2,6,8,11,13,14,17,22,26,29,35,37,38,39,40,42).
12777. Ne çöreğin karnıma, ne osuruğun burnuma :
(42).
12778. Ne dağda bağım var, ne çakaldan/ tilkiyle davam
: (2,9,13,20,32,34,35,37,38,40,42).
12779. Ne darı ekerim, ne de serçeden şikâyet ederim :
(35,36).
12780. Ne de olsa :
(2,6,8,11,17,21,22,24,29,32,34,37,38,39,40,42).
12781. Ne dedim de/ demeye? :
(1,2,6,8,11,13,17,21,22,29,32,34,37,38,39,40,42).
12782. Ne demek/ demek olsun? :
(2,6,8,9,17,21,22,29,31,34,37,38,39,42).
12783. Ne demeye? :
(2,6,8,9,11,13,17,21,22,29,37,38,40,42).
12784. Ne denir/ dersin? :
(8,17,29,37,42).
12785. Ne denli :
(17,37).
12786. Ne dese beğenirsin? :
(2,6,8,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
12787. Ne deve yürüsün, ne çan seslensin :
(4,30,42).
12788. Ne diye? :
(2,6,8,11,17,21,22,29,37,38,42).
12789. Ne diyorsun? :
(1,42).
12790. Ne doğrar ne basar :
(7).
12791. Ne dost belli, ne düşman :
(17,35,36,42).
12792. Ne fayda? :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,29,33,34,37,38,39,40,42).
12793. Ne gelen var, ne giden :
(17,35,36,42).

12794. Ne gözle bakmak :
(8,37).
12795. Ne güne duruyor? :
(2,6,8,9,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
12796. Ne günlere kaldık? :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
12797. Ne haber? :
(8,29,31,37).
12798. Ne hacet? :
(29,37).
12799. Ne haddine! :
(6,8,9,11,13,17,21,22,29,32,37,40,42).
12800. Ne halde? :
(29,37).
12801. Ne hali varsa görsün :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12802. Ne halt düşer? :
(42).
12803. Ne halt yer ağanın beygiri? :
(26).
12804. Ne hikmetse/ hikmettir? :
(8,22,29,37,42).
12805. Ne idiği/ idüğü belirsiz :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
12806. Ne idik, ne olduk? :
(17,35,36,42).
12807. Ne imiş?:
(9,17,37,42).
12808. Ne ise :
(1,9,11,17,37,42).
12809. Ne iyi :
(9,17,29,37).
12810. Ne izi belli/ var ne tozu :
(17,35,42).
12811. Ne kadar? :
(9,17,37,42).
12812. Ne kadar olsa :
(6,8,22,29,37,42).
12813. Ne kalburun üstü ne eleğin altı :
(42).
12814. Ne karın ağrısı :
(2,6,8,21,22,29,30,34,38,39,40,42).
12815. Ne kızı veriyor, ne dünürü küstürüyor :
(2,6,17,20,21,22,29,35,38,40,42).
12816. Ne kokar, ne bulaşır :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
12817. Ne mal/ meta, kumaş olduğunu biliriz :
(2,6,8,14,17,20,22,25,26,29,32,35,37,38,39,42).

12818. Ne mal olduğunu anlamak :
(13,14,17,18,21,24,35,40,42).
12819. Ne mene/ menem şey :
(2,8,9,11,17,24,29,37,38,39,40,42).
12820. Ne mümkün :
(6,8,22,29,37,42).
12821. Ne münasebet! :
(2,6,8,9,11,13,17,21,22,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
12822. Ne od var, ne ocak :
(2,4,6,8,9,13,14,20,21,22,23,24,29,35,37,38,39,40,42).
12823. Ne olacak! :
(2,8,9,17,21,29,34,37,38,39,40,42).
12824. Ne olduğunu bilememek :
(9,17,29,42).
12825. Ne oldum delisi/ budalası olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12826. Ne olur/ olursun :
(2,6,8,9,11,13,17,21,22,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
12827. Ne olur, ne olmaz :
(1,2,6,8,13,14,17,18,21,22,24,25,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
12828. Ne oluyor? :
(8,17,22,29,37,42).
12829. Ne onmak ne ölmek :
(42).
12830. Ne ölü görmüş ağlamış ne düşün görmüş oynamış :
(4,6,21,22,35,42).
12831. Ne ölüye ağlar, ne diriye güler :
(6,13,22,23,35,40,42).
12832. Ne pahasına olursa olsun :
(2,6,8,9,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,36,37,38,39,40,42).
12833. Ne sakala minnet, ne bıyığa :
(1,2,4,6,9,13,14,17,20,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,40,41,42).
12834. Ne selâm, ne sabah :
(2,6,8,14,18,20,21,22,29,30,32,35,36,38,39,40,42).
12835. Ne sen sor, ne ben söyleyeyim! :
(13,14,40,42).
12836. Ne sihirdir ne keramet (el çabukluğu marifet)
: (2,6,8,13,17,20,21,29,32,35,38,39,40,41,42).
12837. Ne söylüyorsun? :
(6,8,9,22,29,37,42).
12838. Ne sularda? :
(6,8,11,17,22,29,37,42).
12839. Ne Şam' ın şekeri, ne Arab' ın yüzü/ zekeri⁴⁵⁰ :
(2,6,7,8,9,11,13,17,20,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
12840. Ne şap/ sap oldu/ olur ne şeker :
(2,6,9,14,17,20,22,29,35,36,38,39,40,42).
12841. Ne şehittir/ şehit oldu ne gazi :
(7,42).

⁴⁵⁰ zeker : (Arapça) Penis.

12842. Ne şeker çiğnedi? :
(2,29,38,40,42).
12843. Ne şeytani gör, ne lâhavle/ kulhuvellahu çek/
oku :
(13,21,35,36,40,42).
12844. Ne şiş yansın, ne kebab :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
12845. Ne tadı var, ne tuzu :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,29,32,33,35,36,38,39,40,42).
12846. Ne üstte kaldı, ne başta :
(9,14).
12847. Ne üstüme/ neme lâzım/ gerek :
(2,6,8,21,22,38,39,40,42).
12848. Ne var ki :
(2,6,8,9,17,21,22,37,40,42).
12849. Ne var, ne yok? :
(2,6,8,14,17,20,21,22,26,29,35,37,38,39,40,42).
12850. Ne varsa :
(42).
12851. Ne yalan söyleyeyim :
(6,8,22,42).
12852. Ne yapalım ki :
(17,37,42).
12853. Ne yapıp yapıp/ edip :
(2,6,8,9,11,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
12854. Ne yârdan geçer, ne serden :
(2,6,8,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
12855. Ne yazar? :
(6,8,22,29,42) (argo).
12856. Ne yer, ne yedirir; tükürür murdar eder :
(4,17,21,42).
12857. Ne yer, ne yedirir :
(6,13,22,24,35,36).
12858. Ne yüzle? :
(1,6,8,13,14,21,22,29,37,40,42).
12859. Ne zekât verecek mal, ne zekât alacak hâl :
(17,42).
12860. Neci oluyor? :
(6,8,13,17,22,37,42).
12861. Nedamet çekmek/ duymak, getirmek :
(8,9,14,17,26,37,42).
12862. Neden sonra :
(1,2,8,9,17,18,21,24,29,33,37,38,39,40,42).
12863. Nedenli nedensiz :
(37).
12864. Nedret kespemek :
(17,37).

12865. Nefes aldirmamak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,28,29,30,31,32,33,34,35,
37,38,39,40,41,42).
12866. Nefes almak :
(6,8,9,11,14,17,22,26,29,31,37,41,42).
12867. Nefes çekmek :
(6,8,9,10,14,22,26,29,37,42) (argo).
12868. Nefes darlığı :
(9,11,31,37,42).
12869. Nefes etmek :
(1,2,6,8,9,11,14,16,17,18,21,22,25,28,29,32,34,37,38,39,42).
12870. Nefes kesmek :
(14).
12871. Nefes nefese (gelmek, kalmak) :
(2,6,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,42).
12872. Nefes/ yürek tüketmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,31,32,34,35,
37,38,39,40,41,42).
12873. Nefesi durmak :
(6,8,22,29,37,42).
12874. Nefesi kesilmek/ daralmak, tutulmak,
tıkanmak, tükenmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,41,42).
12875. Nefesi kokmak :
(8,13,14,35,40,42).
12876. Nefis mücadelesi :
(8,32,37).
12877. Nefret uyandırmak :
(37).
12878. Nefsine danışmak :
(40,42).
12879. Nefsine düşün :
(6,9,17,22,37,42).
12880. Nefsine mağlup olmak :
(17,42).
12881. Nefsine uymak :
(6,14,17,22,37,42).
8377. Nefsine/ gururuna, kibrine yedirememek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,38,39,
40,42).
12882. Nefsini aldatmak/ körletmek :
(2,6,8,9,13,22,24,29,32,34,37,38,40,42).
12883. Nefsini beğenmek :
(17,42).
12884. Nefsini bilmek :
(14,42).
12885. Nefsini kırmak :
(8).
12886. Nefsini körletmek :
(1,14,17,18,21,30,39,42).

12887. Nefsini öldürmek :
(14,42).
12888. Nefsini tutmak :
(42).
12889. Nefsini yenmek :
(6,8,13,14,17,21,22,24,31,40,42).
12890. Nefsinin hakkını gözetmek :
(42).
12891. Nefsiyle mücadele etmek :
(42).
12892. Neler de neler, maydanozlu köfteler :
(2,14,20,21,22,29,34,35,38,40,41,42).
12893. Neler işitiyorum! :
(1,42).
12894. Nema/ neşvünema bulmak :
(42).
12847. Neme/ ne üstüme lâzım/ gerek :
(2,8,11,17,21,22,25,29,31,33,34,36,37,38,39,40,42).
12895. Nerde kaldı ki! :
(9,17).
12896. Nerde o yoğurdun bolluğu? :
(6).
12897. Nerede akşam/ sabah, orada sabah/ akşam:
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,35,36,37,38,
39,40,41,42).
12898. Nerede bu bolluk/ yoğurdun bolluğu? :
(2,4,6,9,11,13,14,17,20,21,22,26,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
12899. Nerede Ese/ İsa, orada Köse :
(2,6,22,29,35,38,42).
12900. Nerede kaldı ki :
(2,8,11,17,29,32,37,38,39,40,42).
12901. Nereden esti? :
(2,6,8,11,21,29,32,35,38,39,40,42).
12902. Nereden nereye? :
(2,4,8,11,14,17,18,21,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,42).
12903. Nereye kazık çaksam oraya torba asar :
(6,17,22,35).
12904. Nereye varsan okka dört yüz dirhem :
(6,7,13,22,35,40).
12905. Nesebi gayri sahih :
(9,11,37,42).
12906. Nesi var, nesi yok? :
(6,8,17,22,29,37,42).
12907. Nesi var? :
(29).
12908. Neşen bilir! :
(29,42) (argo).
12909. Neşesi yerinde :
(9,37).
12910. Neşesini bulmak :
(29,37).

- 11189. Neşesini/ keyfini, tadını kaçırmak :**
(8,37,42).
- 12911. Neşter vurmak :**
(6,22,29,32,37,42).
- 12894. Neşvünema/ nema bulmak :**
(37,42).
- 12912. Nev'i şahsına münhasır⁴⁵¹ :**
(2,6,9,11,20,21,22,29,32,37,38,40,42).
- 12913. Nevaleyi düzmek :**
(4,6,9,13,17,22,29,37,40,42).
- 12914. Nevri dönmek :**
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,40,42).
- 12915. Neye uğradığını bilememek :**
(2,6,8,14,17,18,20,21,22,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
- 12916. Neyin nesi, kimin fesi :**
(2,6,8,17,20,25,29,30,37,38,39,40,41,42).
- 12917. Neyse ne :**
(6,8,22,29,37,42).
- 12918. Neyzen bakışlı :**
(9,13,26,40,42).
- 12919. Nezarete almak:**
(9,37).
- 12920. Nifak sokmak :**
(6,8,9,22,23,37,42).
- 12921. Nikâh düşmek :**
(2,6,8,9,17,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
- 12922. Nikâh etmek :**
(6,9,11,22,31,37,42).
- 12923. Nikâh kıymak :**
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
- 12924. Nikâh tazelemek :**
(6,8,22,29,32,37,42).
- 12925. Nikâhı altına almak :**
(29).
- 12926. Nikâhım helâl, canım azat :**
(6,17,22,26,42).
- 12927. Nimet çarpmak :**
(29).
- 12928. Nimet hakkı için :**
(29,37).
- 11344. Nimeti/ kısmetini ayağıyla tepmek :**
(2,6,8,18,21,22,26,29,32,37,38,40,42).
- 12929. Nirengi noktası :**
(9,11).
- 12930. Nispet etmek :**
(1,4,6,9,11,17,21,22,37,42).
- 12931. Nispet kabul etmemek :**
(6,8,9,17,22,37,42).

⁴⁵¹ münhasır : (Arapça) Yalnız ona özgü, sınırlandırılmış.

12932. Nispet vermek/ yapmak :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,30,32,37,38,39,40,42).
12933. Nişan almak :
(6,9,11,22,37,42).
12934. Nişan atmak/ bozmak :
(6,9,17,22,37,42).
12935. Nişan halkası/ yüzüğü :
(11,37,42).
12936. Nişan koymak :
(6,9,17,22,25,35,37,42).
12937. Nişan takmak :
(9,22,37,42).
12938. Nişan vermek :
(1,6,9,14,17,22,37).
12939. Nişan yapmak :
(9,37,42).
12940. Nişanı kalmamak :
(14).
12941. Niyazi olmak :
(21,42) (argo).
12942. Niyet çekmek :
(9,37).
12943. Niyet tutmak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
12944. Niyeti bozmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
12945. Nizam yerini bulmak :
(26,42).
12946. Nizama koymak/ sokmak :
(14,42).
12947. Nohut oda, bakla sofa :
(2,6,8,9,11,13,17,20,21,22,23,29,30,35,36,37,38,40,41,42).
12948. Noksan bulmak :
(37).
12949. Noksanına kalmak :
(14,42).
12950. Nokta kadar menfaat için virgül kadar eğilmek :
(21,42).
12951. Nokta koymak :
(6,8,9,14,22,29,32,42).
12952. Nokta-i nazar :
(9,37,42).
12953. Noktası noktasına (çıkma) :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12954. Noktasız virgülsüz :
(29).
12955. Not almak :
(6,8,9,11,17,18,22,29,31,32,37,42).
12956. Not atmak :
(6,8,11,21,22,29,31,37,42).

12957. Not düşmek :
(6,8,11,17,21,22,24,29,31,37,42).
12958. Not kırmak :
(6,9,21,22,31,37,42).
12959. Not tutmak :
(9,17,21,31,37,42).
12960. Notunu/ numarasını vermek :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,29,30,31,32,37,38,39,40,42).
12961. Nöbet beklemek/ tutmak :
(6,9,17,22,25,33,37,38,42).
12962. Nöbet çalmak :
(11,17,37,42).
12963. Nöbet değiştirmek :
(9).
12964. Nöbet düşmek/ gelmek :
(9,14).
12965. Nöbete çıkmak :
(42).
12966. Nuh deyip peygamber dememek :
(1,2,6,7,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
12967. Nuh gemisi :
(13,42).
12968. Nuh Nebi'den/ Hazreti Nuh' tan kalma :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,).
12969. Numara çekmek/ yapmak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42)
(argo).
12960. Numarasını/ notunu vermek :
(2,4,6,9,13,21,22,23,25,29,30,37,40,42).
12970. Numara yemek :
(10,22,42) (argo).
12971. Numarasına yatmak; "...numarasına yatmak " :
(10,29,42) (argo).
12972. Numarasını yapmak :
(2,10,29,40,42) (argo).
12973. Numaraya gelmek :
(6,10,22,42) (argo).
12974. Nur akmak :
(13,42).
12975. Nur çeşmesinden su içmek :
(42).
12976. Nur görmüş hacıya dönmek :
(14).
12977. Nur içinde yatmak :
(9,11,13,14,17,21,29,31,37,40,42).
12978. Nur inmek :
(9,14,37,42).
1308. Nur/ altın topu gibi :
(1,6,9,11,13,14,17,21,22,24,29,31,37,40,41,42).

12979. Nur yüzlü :
(9,13,14,17,29,37,40,42).
12980. Nura gark etmek :
(14,42).
12981. Nursuz pirsiz :
(11,35,42).
12982. Nuru aynım :
(11,42).
12983. Nurün alânur :
(42).
12984. Nutku kurumak/ tutulmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,41,42).
12985. Nutuk atmak/ çekmek, söylenek, vermek :
(6,8,9,14,17,22,29,32,37,42).
12986. Nüfus patlaması :
(9,29,37).
12987. Nüfuz ticareti :
(8,9,11,29,37).
12988. Nüfuzlu adam :
(13,40,42).
12989. Nüfuzu altına almak :
(9,37,38,42).
12990. Nüfuzu altında tutmak :
(6,8,22,29,42).
12991. Nükte yapmak :
(11,17,23,34,37,42).

O

12992. O abacı, bu kebeci, sen neci? :
(6,13,17,22,35,36,40,42).
12993. O bacı/ hacı, bu hacı, kim olacak boyacı :
(42).
12994. O biçim etmek :
(42).
12995. O biçim :
(29,42) (argo).
12996. O bir demir leblebidir, çiğneyebilene aşk olsun
: (13,36,42).
12997. O bir düşüş :
(13,35,36,40,42).
12998. O bir kere olur :
(26).
12999. O bir sağnak idi geldi, geçti :
(13,35,36,40,42).

13000. O dolabın beygiri değil :
(42).
13001. O duraktan iş almak :
(10,42) (argo).
13002. O duvar senin, bu duvar benim :
(2,6,13,14,17,20,22,29,32,34,37,38,39,40,42).
13003. O gün bu gün/ gündür :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,34,37,38,39,40,42).
13004. O günün birinde :
(4,42).
13005. O işe Rufailer karışır :
(15).
4000. O/ bu kadar kusur kadı kızında da bulunur :
(2,15,20,21,29,35,38,39,40,41,42).
13006. O kadar uzun değil! :
(5).
13007. O kapı/ mahalle senin, bu kapı/ mahalle benim
(dolaşmak) :
(2,6,8,20,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
13008. O ki düştün bu harka, ya kurt yiyecek ya karga :
(42).
13009. O ne kumaştır! :
(42).
13010. O saat/ saatte :
(11,13,17,21,29,37,40,42).
13011. O sözleri yan cebime koy :
(13,42).
13012. O taraflı olmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,28,29,34,37,38,39,40,42).
13013. O tarakta bezi olmamak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,41,42).
13014. O yaprağı çevirelim :
(17,26,35,42).
13015. O yolda :
(8,9,17,31,37,42).
13016. O yolun yolcusu :
(2,6,8,9,22,23,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13017. Ocağı batmak :
(6,9,17,22,25,26,37,42).
13018. Ocağı kör olmak/ kalmak :
(2,4,6,9,11,18,21,22,23,24,25,29,30,34,37,38,39,40,42).
13019. Ocağı kül olmak :
(14,17,35,36,42).
13020. Ocağı külsüz kalmak :
(13,35,36,40,42).
13021. Ocağı sönmek :
(4,6,9,11,13,14,17,22,23,25,32,35,36,41,42).
13022. Ocağı tütme :
(6,14,29,37,42).

13023. Ocağı yıkılmak :
(13,40,42).
13024. Ocağına darı ekmek :
(2,4,6,9,22,25,29,30,37,38,39,42).
13025. Ocağına düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,
32,34,35,37,38,39,40,41,42).
13026. Ocağına incir (ağacı) dikmek :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,12,14,15,17,18,20,21,22,23,25,27,28,29,30,31,
32,34,35,36,37,38,39,40,42).
13027. Ocağına su bırakmak/ koymak :
(11,14,35).
13028. Ocağını söndürmek :
(1,2,6,8,9,11,14,18,20,21,22,23,24,25,27,29,30,31,33,34,37,38,39,
40,41,42).
13029. Ocak başına attırmak/ oturtmak :
(40,42).
13030. Ocak yakmak :
(14,42).
13031. Ocak yıkmak :
(14,42).
13032. Od vermek :
(21,42).
13033. Od yok, ocak yok :
(2,6,21,22,29,35,37,39,40,42).
13034. Oda yandırmak :
(14,42).
13035. Odanın ortasına saptanmak :
(42).
13036. Odlara salmak :
(14).
13037. Odsuz ocaksız :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13038. Odu ocağı sönmek :
(35,42).
11124. Odun/ kereste ağa :
(29).
13039. Odun atmak :
(26,42).
13040. Odun gibi adam/ herif :
(6,14,17,22,25,29,35,42).
13041. Odun kafalı :
(14,42).
13042. Odunumun parası :
(4,17,42).
13043. Of çekmek :
(6,9,14,22,25,37,42).
13044. Oflamak/ oflayıp puflamak :
(6,23,29,42).
13044. Oflayıp/ oflamak puflamak :
(2,8,11,14,16,21,22,25,29,32,34,37,38,39,40,42).

13045. Ofsayta düşmek :
(29,42) (argo).
13046. Oğlan aldı/ yedi, yer oyuna gitti/ gider, çoban aldı/ yedi, yer koyuna gitti/ gider :
(2,3,6,13,17,21,22,29,30,34,35,38,40,41,42).
13047. Oğlan evinde dambur dambur, kız evinin haberi yok : (4,42).
13048. Oğlan gider it getirir, kız gider yiğit getirir : (4).
13049. Oğul balı :
(2,6,8,9,17,21,22,24,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,42).
13050. Oğul çıkarmak/ vermek :
(2,6,9,11,18,21,22,24,25,29,34,37,38,39,42).
13051. Oğul uşak :
(11,37).
13052. Oh çekmek/ olsun demek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,30,32,34,35,37,38,39,40).
13053. Oh demek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13054. Ok atmak :
(31,37).
13055. Ok gibi (yerinden) fırlamak :
(6,22,29,37,41,42).
13056. Ok gibi ciğerine/ yüreğine işlemek :
(13,14,17,35,36,40,42).
13057. Ok yaydan/ yayından çıkmak/ fırlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,42).
13058. Okka (her yerde) dört yüz dirhem :
(1,6,9,11,13,14,15,17,22,23,25,31,37,40,42).
13059. Okka çekmek :
(2,6,9,11,14,17,21,22,24,29,32,34,37,38,39,40).
13060. Okkalı kahve :
(2,6,8,9,11,21,22,24,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
13061. Okkalıyı savurmak :
(14).
9209. Okkanın/ hokkanın altına girmek / gitmek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
13062. Oklava yutmuş gibi durmak :
(4,6,9,11,13,14,17,22,35,36,37,40,42).
13063. Okmeydanı' na buhurdanla çıkmak :
(6,13,40,42).
13064. Okmeydanı' nda buhurdan yakmak :
(4,9,17,22,29,35,36,37,41,42).
13065. Oktan uğru, mumdan doğru :
(13,35,36,40,42).
13066. Oku kiriste olmak :
(14,42).
13067. Okulu asmak/ kırmak :
(17,29,42).

13068. Okuma bilmez, gözü defterdarlıkta :
(6,13,17,22,35,40,42).
13069. Okumada âlim, gezmede seyyah :
(13,42).
13070. Okumam yazmam yok ama Kayseriliyim :
(3,5,7).
13071. Okuntu çıkarmak :
(42).
13072. Okunu atmış, yayını asmış/ basmak :
(2,6,11,13,14,17,22,29,35,36,38,39,40,42).
13073. Okuyup üfleme :
(6,8,29,37,42).
13074. Olacak gibi değil:
(2,6,8,9,17,21,22,25,29,34,37,38,39,40,42).
13075. Olan biten :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,29,34,37,38,39,40,42).
13076. Olan oldu (torba doldu) :
(1,2,6,8,9,11,13,17,21,22,26,29,33,35,36,38,39,40,42).
13077. Olay çıkarmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
13078. Oldu/ olup bittiye getirmek :
(2,6,7,8,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
13079. Oldu olacak/ olanlar :
(1,2,8,9,17,22,29,33,34,37,38,39,42).
13080. Oldu olacak kırıldı nacak, daha ne olacak? :
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,24,28,29,30,34,35,37,39,40,41,42).
13081. Oldum bittim/ olası, olasıya, olalı :
(1,2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,24,25,29,32,34,37,38,39,40,42).
13082. Olmadı bostan, bitmedi karpuz :
(35).
13083. Olmasa gerek :
(6,22,29,34,38,39,42).
13084. Olmayacak duaya âmin demek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
13085. Olmuş/ pişmiş armut gibi eline düşmek :
(4,6,9,13,22,29,37,42).
13086. Olmuşu da bu, olacağı da :
(13,35,36,40,42).
13087. Olmuşuna hamına bakmamak :
(14,42).
13088. Olsa olsa :
(8,29,37,42).
13089. Olsun..... olsun :
(1,8,9,29,37,42).
13090. Oltaya vurmak :
(9,37).
13091. Oltayı yutmak :
(9,14,37) (argo).
13092. Oluk gibi akmak :
(4,13,14,22,29,32,37,40).

- 13078. Olup/ oldu bittiye getirmek :**
(2,6,8,9,22,25,29,37,39,40,42).
- 13093. Olup olacağı :**
(2,6,8,9,21,22,23,29,30,34,37,38,39,40,42).
- 13094. Olur mu olur :**
(29,42).
- 13095. Olur olmaz :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,33,34,35,37,38,39,40,42).
- 13096. Olur şey değil! :**
(1,2,9,11,13,14,17,21,22,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
- 13097. Olursa aşım suyu, olmazsa başım suyu :**
(7,13,35,36,40,42).
- 13098. Olursa çat pat, olmazsa aç yat :**
(4,6,22,30,42).
- 13099. Olursa olsun/ olur suyu, olmazsa yağmur/ başım, hamur suyu :**
(3,6,17,22).
- 13100. Olursa yedi çıra yakar, olmazsa karanlıkta yatar:**
(4,6,22,42).
- 13101. Oluruna bakmak :**
(29,31,37).
- 13102. Oluruna bırakmak/ bağlamak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,26,29,32,37,38,39,40,42).
- 13103. Oluruyla yetinmek :**
(6,22,29,37,42).
- 13104. Omuz atmak :**
(42).
- 13105. Omuz çekmek :**
(31,42).
- 13106. Omuz kaldırmak :**
(6,13,17,22,27,29,31,37,40,42).
- 13107. Omuz omuza :**
(2,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,27, 29,30,32,34,35,37,38,40,41,42).
- 13108. Omuz öpüşmek :**
(1,6,10,11,13,14,17,22,27,29,31,37,38,40,42) (argo).
- 13109. Omuz silmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25, 27,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
- 13110. Omuz vermek :**
(2,4,6,8,10,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
- 13111. Omuz vurmak :**
(17,29,31,42) (argo).
- 13112. Omuzda çıkmak :**
(11,26,31,27).
- 13113. Omuzda taşımak :**
(1,4,6,9,11,13,14,17,21,22,29,31,37,40,42).
- 13114. Omuzdan atmak :**
(6,14,17,22,26,42).

13115. Omuzla dayanmak :
(42).
13116. Omuzları çökmek :
(6,9,14,17,22,29,37,42).
13117. Omuzu kopmak :
(29).
13118. Omuzuna binmek :
(6,14,17,22,37,42).
13119. Omuzuna çökmek :
(14,42).
13120. Omuzuna vurmak :
(6,9,13,22,42).
13121. Omuzuna yüklenmek :
(42).
13122. On birden sonra dükkân açmak :
(13,35,36,42).
13123. On ikiden vurmak :
(6,8,22,25,29).
13124. On ikiye beş kala :
(29).
13125. On kez/ defa, kere :
(29).
13126. On ölçüp, bir biçmek :
(31,35).
3175. On/ beş, kırk para etmemek :
(6,9,17,22,29,37).
3177. On/ beş paralık etmek :
(2,6,8,9,14,17,18,22,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13127. On paralık mum al da derdine yan :
(13,35,36,40,42).
13128. On paralık :
(8,14,23,42).
13129. On parasız olmak :
(9,29,37,42).
13130. On paraya on takla atmak :
(2,6,14,21,22,25,29,34,37,38,39,40,42).
13131. On parmağım iki yakasında :
(1,8,13,14,17,35,42).
13132. On parmağında, on hüner/ marifet:
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
13133. On parmağında, on kara :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
13134. On parmağını kandil edip yakmak :
(40,42).
13135. Ona göre hava hoş :
(2,6,8,14,22,23,35,37,39,40,42).
13136. Onu bunu bilmemek :
(9,25,29).

13137. Onun bunun çocuğu :
(29) (argo).
13138. Onun lâkırdısı, eski bakır takırtısı :
(13,35,40,42).
13139. Onun parası para da, benim ki mangır mı? :
(13,40,42).
13140. Onun tüfeği çifte mi patlar? :
(13,35,40).
13141. Onunla aşık atılmaz :
(23,35,40,42).
13142. Onunla cennete bile gitmemek :
(42).
13143. Onup yetmemek :
(42).
13144. Onur vermek :
(37,42).
13145. Onuruna dokunmak :
(6,8,9,17,22,24,29,31,32,37,42).
13146. Onuruna yedirememek :
(2,6,8,9,17,18,22,25,29,31,32,37,38,39,40,42).
13147. Oralı olmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
13148. Orası senin, burası benim (gezme, dolaşmak) :
(2,6,8,18,21,22,25,29,34,37,38,39,40,42).
13149. Orasına burasına :
(29,37).
13150. Orasını ne sen sor, ne ben söyleyeyim/ söyleyim :
(6,13,21,22,40,42).
13151. Orda burada :
(29).
13152. Ordu bozanlık etmek :
(1,14,29,31,37).
13153. Orman baltalamak :
(14,35,42).
13154. Orman kanunu :
(8,32,42).
13155. Orman kibarı :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,35,36,37,38,39,40,42).
13156. Orman taşlamak :
(1,4,6,9,11,13,14,17,22,29,35,37,42).
13157. Ormana balta girer gibi :
(14,36,42).
13158. Orospu bohçası gibi:
(14,26,29,37,42).
13159. Orta baklası :
(36).
13160. Orta direk :
(6,8,22,38,42).
13161. Orta halli :
(2.6.8.9.11.14.17.18.21.22.24.25.29.33.34.37.39.40.42).

13162. Orta hizmetçisi :
(9,37).
13163. Orta işi :
(37).
13164. Orta karar :
(6,9,14,17,22,37,42).
13165. Orta malı :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,35,37,38,39,40,41,42).
13166. Orta şekerli :
(6,8,17,22,37,42).
13167. Orta yaşlı :
(14,37,42).
13168. Ortada bırakmak :
(6,8,17,22,29,37,41,42).
13169. Ortada bir şey olmamak :
(42).
13170. Ortada fol yok yumurta yok :
(2,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,25,29,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
13171. Ortada kalmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
13172. Ortada olmak :
(29,37,42).
13173. Ortadan kaldırmak :
(6,8,11,13,17,21,22,29,31,32,34,37,40,42).
13174. Ortadan kalkmak :
(2,6,8,14,17,18,22,24,25,28,29,30,33,37,38,39,40,41,42).
13175. Ortadan kaybolmak :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,24,25,29,30,34,37,38,39,40,42).
13176. Ortadan konuşmak/ söylemek :
(2,6,8,9,11,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
- 12513. Ortaliğa/ meydana, ortaya düşmek :**
(2,6,8,14,29,38,39,40,42).
13177. Ortaliği birbirine katmak/ çorbaya çevirmek :
(2,6,9,11,18,20,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
13178. Ortaliği bok götürmek :
(6,8,22,37,42).
13179. Ortaliği curcunaya vermek :
(6,8,22,29,42).
13180. Ortaliği çorbaya çevirmek/ döndürmek :
(6,17,22,30,35,42).
13181. Ortaliği elli altıya kaldırmak :
(7).
13182. Ortaliği götürmek :
(9,29,37).
13183. Ortaliği gümbürtüye vermek :
(29).
13184. Ortaliği kasıp kavurmak :
(13,40,36,42).

13185. Ortaliğı telâşa/ patırtıya, gürültüye, ateşe,
velveleye vermek :
(6,8,22,32,42).
13186. Ortaliğı toz pembe görmek :
(1,14,29,42).
13187. Ortaliğı tutmak :
(6,8,22,41,42).
13188. Ortalık açarmak/ açılmak, aydınlanmak :
(1,2,6,9,11,13,17,18,21,22,25,26,29,34,37,38,39,40,42).
13189. Ortalık düzelmek :
(2,6,8,9,11,18,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13190. Ortalık kan ağlamak :
(13,35,36,40,42).
13191. Ortalık kararmak :
(1,6,9,22,29,37,42).
13192. Ortalık karışmak :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13193. Ortalık malı :
(8,29,42).
13194. Ortalık panayıra dönmek :
(13,40,42).
13195. Ortalık yatışmak :
(2,6,8,9,11,18,21,22,25,29,34,37,38,39,40,42).
13196. Ortalıkta cehennem kazanları kaynamak :
(13,42).
13197. Ortalıkta cinler cirit atmak/ oynamak :
(13,40,42).
13198. Ortalıkta kalmak :
(29).
13199. Ortasını bulmak :
(6,8,11,17,21,22,29,31,32,37,42).
13200. Ortaya almak :
(6,17,22,26,31,37,42).
12507. Ortaya/ meydana atılmak :
(2,6,8,11,14,22,25,29,37,38,39,40,41,42).
12508. Ortaya/ meydana atmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,25,26,29,32,35,37,38,39,42).
13201. Ortaya bir balgam atmak :
(4,6,9,13,17,22,29,37,41,42).
12511. Ortaya/ meydana çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,25,29,33,37,38,39,41,42).
12512. Ortaya/ meydana dökmek :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,29,31,32,37,38,39,40,41,42).
12513. Ortaya/ meydana, ortalığa düşmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,29,37,39,40,42).
12516. Ortaya/ meydana koymak :
(2,6,8,9,11,22,25,29,37,38,39,40,41,42).
13202. Ortaya sürülmek :
(37).
131. Ortaya/ açığa vurmak :
(17,42).

13203. Orucu bozulmak :
(14,42).
13204. Oruç açmak :
(6,9,11,17,22,26,37,42).
13205. Oruç bozmak :
(6,9,11,22,26,37).
13206. Oruç tutmak :
(9,11,37,42).
13207. Oruç yemek :
(6,9,11,22,37,42).
13208. Osurmanın sıçmanın köyde kâhya var :
(42).
13209. Osuruğu cinli :
(2,6,8,9,17,22,26,29,35,37,41,42).
13210. Osuruğu düğümlenmek :
(6,10,22,29,42) (argo).
13211. Oşt köpek dememek :
(31,42).
13212. Ot bitmemek :
(14,42).
13213. Ot tutunmak :
(2,8,9,22,29,37,38,40,42).
13214. Ot yoldurmak :
(4,6,8,9,14,17,21,22,24,27,29,37,42).
13215. Otağ kurmak :
(29).
13216. Otobüsü/ treni kaçırmak :
(14,25,42).
13217. Otostop yapmak :
(37).
13218. Otu çekip köküne bakmak :
(35,37).
3356. Oturduğu/ bindiği dalı kesmek :
(2,6,8,17,18,22,25,26,29,35,39,40,41,42).
13219. Oturup kalkmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
13220. Otuz beşe bakla :
(42).
13221. Otuz bir çekmek :
(42).
13222. Otuz iki dişe trampet çaldırmak :
(9,14,42).
13223. Otuz iki dişini göstermek :
(42).
13224. Oy birliği :
(2,6,8,9,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13225. Oy çokluğu :
(29,37).
13226. Oy toplamak :
(9,37).

13227. Oya koymak :
(6,9,17,21,22,24,29,32,37,42).
13228. Oynadı güldü, yerini buldu :
(4,6,22,29,42).
13229. Oynak kadın :
(13,42).
13230. Oynaya oynaya :
(1,4,6,9,11,14,17,22,29,42).
13231. Oyun açmak :
(13,40,42).
13232. Oyun almak :
(6,9,17,22,26,31,37,42).
12537. Oyun bozanlık/ mızıkçılık etmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
13233. Oyun bozmak :
(14,26,42).
13234. Oyun çıkarmak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,26,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
13235. Oyun değişmek :
(42).
13236. Oyun etmek/ yapmak, oynamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,22,24,25,27,28,29,30,32,33,34,35,
37,38,40,41,42).
13237. Oyun kurmak :
(6,22,37,42).
13238. Oyun vermek :
(6,9,17,22,37,42).
13239. Oyuna çevirmek :
(13,14,42).
13240. Oyuna çıkmak :
(6,9,22,37,42).
13241. Oyuna düşmek :
(14,42).
6023. Oyuna/ dolaba gelmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
13242. Oyuna girmek :
(6,17,22,42).
13243. Oyuncağı olmak :
(6,8,22,42).
13244. Oyuncak etmek :
(8,14,29,42).
13245. Oyunlarını meydana vurmak :
(13,40,42).
13246. Oyunu almak :
(9,37).
13247. Oyunu bozmak :
(8,17).
13248. Oyunu kurallarına göre oynamak :
(8).

13249. Oyunun sakalı bitmek :
(13,14).

Ö

13250. Öbür dünya :
(14,25,28,33,34,35,37,38,40,41,42).
13251. Öcünü komamak :
(14,42).
13252. Öç almak/ çıkarmak :
(6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,26,32,37,42).
3801. Ödev/ borç bilmek/ saymak :
(2,6,8,22,29,32,37,38,39,40,42).
13253. Ödü bokuna karışmak :
(6,8,14,22,29,37,42).
13254. Ödü kopmak/ patlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13255. Öfke tepesine/ topuğuna çıkmak :
(1,4,6,11,13,14,17,22,26,29,35,36,37,40,42).
13256. Öfkeden ateş püskürmek :
(13,23,35,36,40,42).
13257. Öfkeden kudurmak :
(42).
13258. Öfkesi burnunda :
(6,9,25,29,37,41,42).
13259. Öfkesini almak/ çıkarmak :
(6,8,22,29,37,41,42).
13260. Öfkesini yenmek :
(9,29,37,42).
13261. Öğüdünü almış olmak :
(13,14,26,40,42).
13262. Öğünme çeltik, yel esti gördük :
(13,17,36).
13263. Öğünme çörtük, seni de gördük :
(4,30).
13264. Öğüreceği gelmek :
(4,6,17,22,29,37,42).
13265. Öğüt almak :
(8,9,11,14,26,42).
13266. Öğüt vermek :
(8,9,11,14,17,37,40,42).
13267. Öğütte bulunmak :
(37).
13268. Ökçeleri çekmek :
(26,27,31,42).
13269. Ökse çubuğu :
(9,11,17,31,37).

13270. Ökseye basmak :
(1,2,6,9,13,17,21,22,27,29,31,34,37,38,39,40,42).
13271. Öksürük patlatmak :
(42).
13272. Öksürüklü tıksırıklı :
(6,9,22,37,42).
13273. Öksüz anası :
(9,13,14,17,22,31,37,42).
7491. Öksüz/ fukara babası :
(2,9,13,17,22,23,29,31,37,38,39,40,42).
13274. Öksüz kalmak :
(6,22,37,42).
13275. Öksüz sevindirmek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,22,23,28,29,34,37,38,39,40,42).
13276. Öksüze kaftan biçmek :
(14,35,40,42).
13277. Öküz altında buzağı aramak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13278. Öküz aleyhisselâm :
(1,14).
13279. Öküz boyunduruğa bakar gibi bakmak :
(13,14,40).
13280. Öküz gibi bakmak :
(6,9,22,23,25,29,35,37,42).
13281. Öküz herif :
(13,40,42).
13282. Öküz koşturmak :
(6,10,22,29,42) (argo).
13283. Öküz öldü, ortaklık ayrıldı/ bitti, bozuldu:
(2,3,6,7,9,11,13,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13284. Öküz trene bakar gibi bakmak :
(6,8,11,22,29,32,37,42).
13285. Öküze boyunduruğu kuyruğundan vurmak :
(6,17,31,42).
13286. Öküzü bacaya çıkarmak :
(42).
13287. Öl de baygınlık gösterme :
(35,36,40).
13288. Öl dediği yerde ölmek, kal dediği yerde kalmak :
(2,6,11,20,21,22,29,30,32,37,38,39,40,42).
13289. Ölçü almak :
(2,6,9,11,14,17,21,22,23,26,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
13290. Ölçü vermek :
(2,6,17,22,29,37,38,39,40,42).
13291. Ölçülü biçili :
(29,31).
13292. Ölçülü söz :
(14,42).

13293. Ölçüp biçmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,26,29,30,31,33,37,38,39,40,42).
13294. Ölçüsünü bildirmek :
(13,31,40,42).
13295. Ölçüyü kaçırmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13296. Öldürseler kanı akınmak :
(13,14,23,36,42).
13297. Öleceğim, sağ yanım yere gelecek :
(4,6,22,42).
13298. Ölenle ölmek :
(14,42).
13299. Ölesiye çalışmak :
(42).
13300. Ölme eşeğim ölme (yaza yonca bitecek) :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,15,17,18,20,21,22,24,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13301. Ölmeden önce ölmek :
(11,14,16,42).
13302. Ölmek var, dönmek yok :
(2,6,8,9,11,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13303. Ölmez eser :
(42).
13304. Ölmez oğlu :
(1,14,42).
13305. Ölmüşlerine kavuşmak :
(42).
13306. Ölmüşlerinin canı için :
(17,26,42).
13307. Ölü dalga :
(9,11,37,42).
13308. Ölü deniz :
(9,11,37,42).
13309. Ölü fiyatına :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
13310. Ölü helvası :
(14,42).
13311. Ölü mevsim :
(2,6,9,11,18,21,22,23,24,25,28,30,34,37,39,40,42).
13312. Ölü toprağı serpmek :
(14,42).
13313. Ölüm Allah'ın emri :
(1,2,6,8,9,11,17,20,21,22,24,26,29,30,34,35,38,39,40,42).
13314. Ölüm değil ya! :
(6,17,22,).
13315. Ölüm dirim/ kalım savaşı/ meselesi :
(11,17,20,21,22,42).

13316. Ölüm döşeğinde :
(2,6,8,9,14,17,18,22,25,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
13317. Ölüm fermanı :
(8,17,29,37,42).
13318. Ölüm kalım meselesi :
(4,6,9,14,29,34,37,38,39,40,41).
13319. Ölüm raksını oynamak :
(42).
13320. Ölüm saati çalmak :
(14,42).
13321. Ölüm sessizliği :
(6,8,17,22,29,37,42).
- 6372.** Ölüm/ ecel teri dökmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,22,30,42).
13322. Ölüm tırpan atıyor :
(14,42).
13323. Ölüm var dönüm yok :
(42).
13324. Ölüm var, dirim var :
(1,6,17,22,29,37,42).
13325. Ölüm yüz aklığı :
(42).
13326. Ölümden acı :
(17,26,42).
13327. Ölüme meydan okumak :
(14,42).
13328. Ölümle burun buruna gelmek :
(2,6,8,9,17,18,20,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
13329. Ölümle kalım arası bir karış :
(7).
13330. Ölümle pençeleşmek :
(42).
13331. Ölümlü dünya :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,29,34,37,38,39,42).
13332. Ölümü gösterip sıtmaya razı etmek :
(29).
13333. Ölümü göze almak :
(2,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
13334. Ölümün eli alınına dokunmak :
(14,42).
13335. Ölümüne koşmak :
(6,8,22,29,42).
- 6380.** Ölümüne/ eceline susamak :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
- 6866.** Ölünün/ elinin körü :
(2,7,29,39).
13336. Ölüp ölüp dirilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,31,32,34,37,38,39,40,41,42).

13337. Ölür müsün, öldürür müsün? :
(1,2,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,20,21,22,23,24,29,31,34,35,36,37,38,39,40,42).
13338. Ölüsü dirisine binmek :
(14,17,26,42).
13339. Ölüsü kandilli/ kınalı :
(1,2,4,6,8,9,10,11,14,17,21,22,29,30,35,37,38,39,40,42) (argo).
13340. Ölüsü ortada kalmak :
(6,22,29,37,42).
13341. Ölüsünü öpmek :
(2,6,8,9,17,22,29,34,37,39,40,42).
13342. Ölüye ağlamaz, diriye gülmez :
(13,42).
13343. Ölüyü güldürmek :
(9,13,14,17,21,22,29,35,37,40,42).
13344. Ömre bedel :
(9,17,29,37,42).
13345. Ömre ömür katmak :
(14,42).
13346. Ömrü billâh :
(2,4,6,8,9,11,13,17,21,22,23,24,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
13347. Ömrü geçmek :
(14,42).
13348. Ömrü hesap kitapla geçmek :
(13,14,35,40).
13349. Ömrü oldukça :
(6,17,22,29,37,40,42).
13350. Ömrü uzamak :
(37,42).
13351. Ömrü vefa etmemek :
(6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,32,37,40,42).
13352. Ömrümün varı :
(2,8,17,21,28,29,37,38,39,40,42).
13353. Ömründe rahmana secde etmemiş :
(13,40,42).
13354. Ömrüne bereket :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,20,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
13355. Ömrünü harcamak/ vermek :
(14,42).
13356. Ömrünün varı :
(4,6,14,22,33,34).
13357. Ömür adam :
(2,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13358. Ömür boyu/ boyunca :
(6,9,14,17,22,32,37,42).
13359. Ömür çürütmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
13360. Ömür geçirmek :
(6,9,14,22,29,37,41,42).

13361. **Ömür sürmek :**
(1,2,4,6,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,41,42).
13362. **Ömür törpüsü:**
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
13363. **Ömür tüketmek :**
(14,42).
13364. **Ömürde bir :**
(2,29,38,39,42).
13365. **Ömürler olsun :**
(29,37).
13366. **Ön ayak etmek :**
(8,37).
13367. **Ön ayak olmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
13368. **Önce can sonra canan :**
(8,42).
13369. **Öncülük etmek :**
(9,31,37).
13370. **Önde gelmek :**
(6,8,22,29,37,42).
13371. **Öne bakmak :**
(26,42).
13372. **Öne düşmek :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,27,28,29,32,34,35,37,38,39,42).
- 9636. Öne/ ileri sürmek :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,25,29,35,37,39,41,42).
13373. **Önü alınmak :**
(22,29,37,41,42).
13374. **Önü kavurga kavruruyor, arkası harman savuruyor :**
(4,42).
- 1582. Önü/ ardı, arkası sıra gitmek :**
(2,6,8,17,18,22,25,29,33,38,39,40,42).
13375. **Önünde ardında dolaşmak :**
(6,8,17,22,26,42).
13376. **Önünde ardında gidilmemek :**
(2,6,22,29,30,37,38,39,40).
13377. **Önünde diz çökmek :**
(14,42).
13378. **Önünde parende atılmamak :**
(6,13,14,17,22,29,37,40,42).
13379. **Önünde secde etmek :**
(14,42).
- 6938. Önünde/ eninde sonunda :**
(9).
13380. **Önüne arkasına/ ardına bakmamak :**
(1,6,9,13,14,17,21,22,26,29,37,40,42).
13381. **Önüne atmak :**
(27).

13382. Önüne bakmak :
(6,13,14,17,22,29,31,37,40,42).
553. Önüne/ ağzına bir kemik atmak :
(1,2,6,8,22,23,29,37,38,39,40,42).
10778. Önüne/ karşısına çıkmak/ dikilmek :
(2,6,8,11,17,22,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
13383. Önüne düşmek :
(1,4,6,8,9,14,17,22,23,29,30,31,33,37,41,42).
13384. Önüne geçmek :
(1,2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,25,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
13385. Önüne gelen :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
13386. Önüne geleni kapar, ardına geleni teper :
(2,4,6,13,17,20,21,22,29,30,37,38,40,42).
13387. Önüne katmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
13388. Önünü almak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,25,26,29,31,35,37,38,39,40,41,42).
13389. Önünü ardını bilmek/ düşünmek, saymak :
(2,6,8,11,13,14,17,18,22,23,26,29,31,37,38,39,40,42).
13390. Önünü/ yolunu kesmek :
(1,2,6,9,13,14,17,18,21,22,29,37,38,39,40,42).
13391. Öp babanın elini! :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,20,21,22,23,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
13392. Öp eşiği, çık dışarı :
(6,16,17,22,35,36,40,42).
13393. Öperken ısırarak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,25,28,29,32,33,34,37,38,39,40,42).
13394. Öpmeye kıyamamak :
(14,42).
13395. Öpücük almak/ çalmak :
(42).
13396. Öpücük göndermek/ yollamak :
(2,6,9,22,37,38,39,40,42).
13397. Öpücük kondurmak :
(31,37).
13398. Öpücüklere boğmak :
(42).
13399. Öpüp (de) başına koymak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,26,29,31,32,37,38,39,40,42).
13400. Ördek avlamak/ düşürmek, toplamak :
(6,9,10,21,22,29,42) (argo).
13401. Ördek edalı :
(13,42).
13402. Ördek muhabbeti yapmak :
(11,13,31,35,40,42).
13403. Ördek nağmesi :
(35,42).

13404. Ördek yürüyüşü :
(37).
13405. Örneğini almak/ çıkarmak :
(2,6,9,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
13406. Örnek almak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,22,23,25,26,29,33,37,38,39,40,41,42).
13407. Örnek olmak :
(2,6,9,14,18,21,22,29,32,33,37,38,40,41,42).
13408. Ört ki ölem! :
(2,3,6,7,8,14,15,22,35,37,38,42).
13409. Örtbas etmek :
(2,4,6,8,13,14,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,37,38,39,40,41,42).
13410. Örtülü ödenek :
(9,19).
13411. Örtüye koymak :
(9).
13412. Örümcek bağlamak/ tutmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13413. Örümcek kafalı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
13414. Örümcek sarmak :
(9,37,42).
13415. Öte beri :
(1,2,4,6,8,11,14,21,22,25,29,30,31,32,39,40,42).
13416. Öte dünya :
(11,17,42).
13417. Öte gün :
(6,17,22,31,37,42).
13418. Ötede beride :
(1,2,6,9,11,17,21,22,25,29,30,31,37,38,39,42).
9637. Öteden/ ileriden beri :
(2,9,17,18,21,24,25,29,32,33,37,38,39,40,42).
13419. Öteden beriden :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,29,37,38,39,42).
13420. Öteki beriki :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,29,31,32,37,38,39,40,42).
738. Öteki dünyayı/ ahreti boylamak :
(13,42).
13421. Ötesi berisi :
(6,9,22,29,35,37,42).
13422. Ötesi can sağlığı :
(6,14,21,26,42).
13423. Ötesi çıkmaz sokak :
(2,6,11,13,14,17,21,22,24,29,32,35,38,39,40,42).
13424. Ötesi var mı? :
(2,6,9,11,22,23,29,37,38,39,40,42).
13425. Ötesinde berisinde :
(29,31,37).
13426. Ötesine varmak :
(6,11,17,22,31,42).

13427. Ötesini beri etmek :
(6,11,13,14,17,22,29,31,42).
13428. Öteye beriye :
(1,6,9,14,17,22,37,42).
13429. Öve öve göklere çıkarmak :
(6,13,14,21,22,40,42).
13430. Övgü düzmek :
(29).
13431. Övmüş de yaratmış :
(14,35,42).
13432. Övünmek gibi olmasın :
(2,6,9,17,21,22,23,25,29,37,38,39,40).
13433. Övünü, tayını bellisiz :
(4,6,22,42).
13434. Öyle başa böyle tıraş :
(13,21,35,36,40,42).
13435. Öyle gelmek :
(1,2,4,6,9,11,17,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
13436. Öyle ise :
(30,38,42).
13437. Öyle köpeğin böyle kepeği olur :
(7).
13438. Öyle şey yok! :
(6,17,22,37).
13439. Öyle ya! :
(6,22,29,).
13440. Öyle yağma yok! :
(6,9,22,29,37,42).
13441. Özen göstermek :
(2,6,8,9,18,22,25,29,32,38,39,40,42).
13442. Özene bezene :
(6,8,9,22,25,37).
13443. Özenip bezenmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,39,42).
13444. Özenmiş de yaratmış :
(14,42).
13445. Özlem gidermek :
(6,8).
13446. Özlemını çekmek :
(6,22,42).
13447. Özü sözü bir :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
13448. Özünü dünyanın göbeği saymak :
(13,40,42).
13449. Özür dilemek :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
13450. Özürlü olmak :
(9).

13451. Özürü kabahatinden aşkın/ **büyük olmak**⁴⁵²:

{1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,32,
34,35,36,37,38,39,40,41,42}.

⁴⁵² Bu deyim İncili Çavuş fıkrasından çıkmıştır.

P

13452. Pabucu başına giydirmek :
(42).
13453. Pabucu büyüğe okutmak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,22,26,27,29,30,35,36,37,38,40,42).
13454. Pabucu büyük :
(14,26,42).
13455. Pabucu dama atılmak :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,
30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
12060. Pabucu/ külâhı ters giydirmek :
(2,8,11,17,24,27,29,39,42).
13456. Pabucuna kum dolmak/ taş kaçmak :
(2,6,13,17,20,22,29,30,35,36,37,40,42).
13457. Pabucunu başına giymek :
(35,36,42).
13458. Pabucunu eline vermek :
(1,4,6,9,13,16,17,21,22,25,29,35,36,37,40,42).
13459. Pabucunu ters giydirmek :
(1,4,6,9,13,14,21,22,23,29,35,37,40,42).
13460. Pabucunun teki bir yerde kalmak :
(42).
13461. Pabuç ağızlı :
(13,42).
13462. Pabuç bırakmamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,35,
37,38,39,40).
13463. Pabuç çevirmek :
(13,16,40,42).
13464. Pabuç emanet, sokak beylik, gez kuzum gez :
(13,35,36,42).
13465. Pabuç eskitmek/ paralamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,29,30,32,35,37,38,40,41,42).
13466. Pabuç hırsız :
(13,14,35,36,40,41,42).
12085. Pabuç/ kürek gibi/ kadar dili olmak/ var :
(1,2,6,8,9,13,14,17,22,23,25,26,29,37,38,40,42).
13467. Pabuç pahalı :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,
40,41,42).
13468. Pabuç tartmak :
(13,40,42).
13469. Pabuçlarını çevirmek :
(6,9,11,17,22,27,29,35,36,37,42).
13470. Pabuçsuz kaçmak/ kaçırmak :
(1,6,8,9,11,14,17,22,27,29,31,35,36,42).
13471. Pabuçtan aşağı :
(6,13,22,29,31,37,40,42).

13472. Paçacı damından köpek uçar gibi :
(13,36,40,42).
13473. Paçaları sıvamak :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,31,32,34,35,
37,38,39,40,42).
13474. Paçaları tutuşmak :
(17,22,42).
13475. Paçalarından akmak :
(8,14,17,29,37,42).
13476. Paçası bozuk/ düşük :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
13477. Paçası sıkı olmak :
(6,22,42) (argo).
13478. Paçasından tutup atmak :
(1,4,6,9,13,14,17,22,29,37,42).
13479. Paçasını almak :
(6,22,42) (argo).
13480. Paçasını aşağıya almak :
(13,40,42).
13481. Paçasını çekecek/ toplayacak hali olmamak :
(1,4,6,9,13,14,17,22,29,37,40,42).
13482. Paçavrasını çıkarmak :
(2,4,6,9,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
13483. Paçavraya çevirmek :
(1,4,9,14,17,20,23,25,27,29,35,37,40,42).
13484. Paçavraya döndürmek :
(6,13,22,31,42).
13485. Paçayı kaptırmak :
(2,6,8,11,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,42).
13486. Paçayı kurtarmak/ sıyırmak :
(2,6,8,9,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13487. Paha biçmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,32,34,37,38,39,
40,41,42).
13488. Pahalıya/ tuzluya mal olmak/ oturmak, patlamak
: (1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,34,37,39,
40,42).
13489. Pahaya çıkmak :
(1,2,6,9,17,22,29,34,37,39,42).
13490. Pahaya geçmek :
(2,6,11,22,29,34,37,38,39,42).
13491. Pala çalmak/ salılamak :
(6,9,11,14,17,22,26,27,29,37,42).
13492. Pala çekmek :
(9,22,29,37,42).
13493. Pala sürtmek :
(17,27,37,42).
13494. Palabıyık takımı :
(14,42).

13495. **Palamarı/ payandaları çözmek/ koparmak, toplamak, koyuvermek :**
(1,4,6,9,10,11,13,14,17,21,22,26,27,29,31,37,40,42) (argo).
13496. **Palas pandıras :**
(1,2,6,8,13,14,18,21,22,23,24,25,27,29,30,34,38,39,40,42).
13497. **Palavra atmak/ savurmak, sıkamak, yuvarlamak:**
(1,2,4,6,8,9,10,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
13498. **Paldımı aşmak :**
(10,14,17,29,37,42) (argo).
13499. **Paldır demeden çalıya çıkmak :**
(13,35,40,42).
13500. **Paldır küldür :**
(2,6,8,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,38,39,40,42).
13501. **Paldır küldür söylemek/ konuşmak :**
(13,40,42).
13502. **Palyoş gibi iki yüzlü :**
(35,36).
- 9791. Pamik/ ipi, kirişi almak/ kırmak :**
(10,37,42) (argo).
13503. **Pamuk gibi atmak :**
(11,17,22,26,31,42).
13504. **Pamuk ipliğine bağlı olmak :**
(6,13,35,36,39,42).
- 5095. Pamuk ipliğiyle/ çığ iplikle bağlamak :**
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,40,41,42).
13505. **Panayır köpeğine dönmek :**
(13,14,35,40,42).
13506. **Pancar gibi kızarmak :**
(6,9,14,42).
13507. **Pancar kesilmek :**
(13,21,25,29,31,37,40,42).
13508. **Pancara dönmek :**
(14,42).
13509. **Pandispanya gazetesi :**
(10,11) (argo).
13510. **Pandomima koparmak :**
(1,4,6,8,9,11,13,17,22,37,40,42).
13511. **Pandomima oynamak :**
(13,31,40,42).
13512. **Pandoranın kutusu :**
(42).
13513. **Paniğe kapılmak/ tutulmak, uğramak :**
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
13514. **Paniğe vermek :**
(8,9,29,31,37,42).
13515. **Panik düğmesine basmak :**
(42).

13516. Panik yaratmak :
(6,17,22,29,31,37,42).
13517. Pantolon ıslatmak :
(10,29) (argo).
13518. Papağan gibi ezberlemek :
(9,14,17,23,29,35,37,42).
13519. Paparayı yemek :
(1,2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,37,39,40,42) (argo).
13520. Papaz uçurmak :
(1,2,4,6,7,9,10,11,13,14,17,21,22,23,29,30,35,37,38,39,40,42) (argo).
13521. Papaza borcunu ödemek :
(6,10,22,29,42) (argo).
13522. Papaza dönmek :
(4,6,9,13,14,17,22,37,40,42).
13523. Papaza gitmek/ işemek, sıçmak :
(1,6,10,29,42) (argo).
7551. Papaza/ gāvura kızıp, oruç yemek/ perhiz bozmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
13524. Papazı bulmak :
(6,10,13,22,29,42) (argo).
13525. Papel ağacı :
(29,42) (argo).
13526. Para babası :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,24,25,29,37,38,39,40,42).
13527. Para basmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
13528. Para bozmak :
(2,6,8,17,18,21,22,25,29,31,37,38,39,40,42).
13529. Para bile değil:
(42).
13530. Para canlısı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
13531. Para çekmek :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,30,34,37,38,39,40,42).
13532. Para çıkarmak :
(2,6,17,21,22,25,28,29,30,34,37,38,40,42).
13533. Para çıkışmamak :
(8,29,37).
13534. Para dökmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
13535. Para dönmek :
(2,6,8,9,11,25,29,30,37,39,40,42).
13536. Para etmemek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,42).

13537. Para getirmek :
(6,22,29,37,42).
13538. Para gözlü :
(1,2,6,8,11,14,17,22,25,26,29,32,37,39,40,42).
13539. Para için can vermek :
(13,40,42).
13540. Para ile değil, sıra ile :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,29,37,39,40,42).
13541. Para isteme benden, buz gibi soğurum senden :
(13,40,42).
13542. Para kesesini çarpmak :
(26,42).
13543. Para kesmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,39,40,42).
13544. Para kırmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,18,22,25,29,31,32,36,37,38,39,42).
13545. Para koparmak/ sızdırmak :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,39,40,42).
13546. Para peşin, kırmızı meşin :
(13,40,42).
13547. Para pul :
(8,9,13).
13548. Para saçmak :
(13,35,36,40,42).
13549. Para saymak :
(8,29,32,37,42).
13550. Para suyunu çekmek :
(40,42).
13551. Para tutmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
13552. Para tuzağı :
(14,42).
13553. Para veren altın bulsun :
(29).
13554. Para vurmak :
(2,6,8,11,21,22,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
13555. Para yapmak :
(1,2,4,6,8,9,11,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13556. Para yatırmak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
13557. Para yedirmek :
(2,6,11,18,20,21,22,24,25,28,29,34,37,38,39,42).
13558. Para yemek :
(1,2,4,6,8,9,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,42).
13559. Para yetiştirmek :
(42).
13560. Paradan (puldan) çıkmak :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,25,26,29,37,38,39,42).

13561. Paranın gümüş olduğunu anlamak :
(2,6,14,20,22,25,29,30,35,38,40,42).
13562. Paranın üstü :
(2,9,11,29,37,38,39,40,42).
13563. Parantez açmak :
(6,8,13,22,37,40,42).
13564. Parası çok, akli az :
(13,23,35,36,40,42).
13565. Parasını çıkarmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
13566. Parasını kurtarmak :
(13,40,42).
13567. Parasını su gibi dökmek/ harcamak :
(13,40,42).
13568. Parasıyla rezil olmak :
(4,6,13,17,21,22,25,29,37,40,42).
13569. Parasız pulsuz :
(4,6,8,9,13,17,22,25,37,40,42).
13570. Parasız tellâl :
(13,14,23,35,36,42).
13571. Paravana yapmak :
(6,8,9,22,25,29,37,42).
13572. Paraya çevirmek :
(2,6,9,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13573. Paraya kıymak :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
13574. Paraya para/ pul dememek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
13575. Paraya tapmak :
(6,14,17,22,25,35,36).
13576. Parayı gavur etmek :
(7).
13577. Parayı mezara götürmek :
(14,17,42).
13578. Parayı sokağa/ denize atmak :
(4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,29,32,35,36,37,42).
13579. Parazit yapmak :
(8,10,21,29) (argo).
13580. Parça parça olmak :
(37,42).
13581. Parçalı bohça :
(1,9,37,42).
13582. Parmağı ağızında kalmak :
(1,2,4,5,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,41,42).
6749. Parmağı/ eli olmak/ bulunmak, var :
(1,2,6,8,9,14,18,21,22,25,29,30,37,38,40,41,42).
13583. Parmağım kör gözüne :
(4,42).

13584. Parmağına dolamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13585. Parmağına iplik bağlamak :
(14,35,42).
13586. Parmağında çevirmek/ oynatmak :
(2,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
13587. Parmağını oynatmak :
(1,2,4,6,8,11,20,22,25,29,35,42).
13588. Parmağını bile oynatmamak/ kıpırdatmamak :
(1,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,29,32,37,40,42).
4106. Parmağını/ burnunu her işe sokmak :
(1,13,17,35,40,42).
13589. Parmağını yaranın üstüne basmak :
(4,6,13,22,29,37,40,42).
13590. Parmağının ucunda/ üzerinde, ucuyla çevirmek :
(1,2,4,6,9,14,17,20,21,22,23,29,35,37,39,42).
13591. Parmağının ucunu göstermemek :
(11,20,21,22,25,35,38,39,42).
13592. Parmak arasında bırakmak :
(42).
13593. Parmak atmak :
(4,6,9,13,14,17,22,26,29,35,37,40,42).
13594. Parmak basmak :
(6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,41,42).
13595. Parmak bozmak :
(37).
13596. Parmak dikişli :
(26,42).
13597. Parmak hesabı göstermek :
(2,14,28,29,35,38,42).
13598. Parmak hesabı :
(2,6,9,11,17,13,18,21,22,23,24,28,29,34,36,37,38,39,40,42).
13599. Parmak ısırarak/ ısırtmak :
(1,2,4,5,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
13600. Parmak kadar (çocuk) :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,26,29,32,37,38,39,40,41,42).
6573. Parmak/ el kaldırmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,34,38,39,42).
13601. Parmak kalmak :
(4,6,8,9,13,17,37,40,42).
13602. Parmak karıştırmak :
(11,13,31,42).
13603. Parmak üstünde oynatmak :
(14).

13604. Parmak yalamak⁴⁵³ :
(1,8,9,13,14,17,35,37,42).
13605. Parmakla gösterilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,
32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13606. Parmakla sayılmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
13607. Parmaklarını (birlikte) yemek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,42).
13608. Parsa toplamak :
(6,9,14,23,35,37,41).
13609. Parsayı başkası toplamak :
(1,2,4,6,9,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13610. Parsayı toplamak :
(6,9,13,22,36,42).
13611. Parti çevirmek :
(29,37).
13612. Parti vermek :
(2,6,8,9,18,21,22,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
13613. Partiyi kaybetmek :
(2,4,6,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,39,
40,42).
13614. Partiyi vurmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,31,37,38,39,40,42).
13615. Pas açmak :
(6,9,22,26,31,37,42).
13616. Pas almak :
(6,10,22,31,37,42) (argo).
13617. Pas geçmek :
(2,4,6,8,9,10,11,14,17,21,22,24,25,28,29,31,32,34,37,38,39,40,42)
(argo).
13618. Pas tutmak :
(6,8,9,11,22,31,37,42).
13619. Pas vermek :
(2,6,8,9,10,14,17,20,21,22,25,29,31,37,38,39,40,42) (argo).
13620. Pasaportunu eline vermek :
(1,2,4,6,8,9,10,11,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,
39,40,41,42) (argo).
13621. Pasaportunu almak :
(6,9,10,22,29,42) (argo).
13622. Paskalya yumurtası gibi/ yumurtasına dönmek :
(1,6,9,11,13,14,17,22,31,37,40,42).
13623. Paslı vicdan :
(14,42).
13624. Pastaya krema olmak :
(42).
13625. Pastırma yazı :
(6,8,9,11,17,23,36,37,42).

13626. **Pastırmasını/ pestilini, postunu, pöstekisini çıkarmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,22,23,25,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
13627. **Paşa çayı :**
(29).
13628. **Paşa döküntüsü (gibi geriden gelmek):**
(3,7,13,14,27,35,36,40,42).
- 3215. Paşa/ bey, gül gibi yaşamak/ geçinmek :**
(2,6,9,13,14,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
13629. **Paşa kapısı :**
(6,22,31,37,).
13630. **Paşa olmak :**
(6,9,22,29,37,42) (argo).
13631. **Paşa paşa :**
(2,4,6,8,9,11,18,20,21,22,23,25,28,30,32,34,37,38,39,40,42).
13632. **Paşalının düşkünü aklar giyer kış günü :**
(14,35).
13633. **Pat burun :**
(26).
13634. **Pat diye :**
(8,22,29).
13635. **Pata çakmak :**
(2,4,6,9,10,14,17,22,26,29,31,37,38,42) (argo).
13636. **Pata gelmek :**
(6,9,10,22,31,37,42) (argo).
13637. **Pata olmak :**
(6,10,22,31,37,42) (argo).
13638. **Patentinin altına almak :**
(6,9,13,22,29,37,42).
13639. **Patır kütür :**
(42).
- 9149. Patırtı/ hır, kavga, maraza çıkarmak :**
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,37,38,39,40,42).
13640. **Patırtı kopmak :**
(2,6,8,9,11,17,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
- 8523. Patırtıya/ gürültüye pabuç bırakmamak :**
(2,4,6,8,9,11,17,18,21,23,25,29,37,38,39,40,42).
- 8524. Patırtıya/ gürültüye vermek :**
(2,6,8,9,17,22,25,29,37,39,42).
13641. **Patlak gözlü :**
(42).
13642. **Patlak vermek :**
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
13643. **Patlayasıya yemek :**
(40,42).
13644. **Patlıcan burunlu :**
(40,42).
13645. **Patlıcan cenginde şehit düşmek :**
(13,17,35,36,40,42).

13646. Patriğin eşeğini gütmek :
(14,42).
13647. Pay almak :
(6,14,17,22,26,42).
13648. Pay bırakmak :
(2,6,8,9,11,18,22,23,25,26,28,29,34,37,38,39,42).
13649. Pay biçmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
13650. Pay çıkarmak :
(6,8,14,17,22,24,26,29,32,42).
13651. Pay edene pay kalmamak :
(4,6,22,42).
13652. Pay vermek :
(1,6,11,14,17,22,29,35,37,42).
13653. Payanda ile durmak :
(14,42).
13654. Payanda vurmak :
(11,37).
13655. Payandaları/ palamarı çözmek/ koparmak,
toplamak, koyuvermek :
(1,4,6,11,13,22,29,37,40,42) (argo).
5885. Payas' a/ Dimyat'a pirince giderken evdeki
bulgurdan olmak :
(2,6,22,35,39,42).
13656. Paydos borusu çalmak :
(6,9,14,17,22,37,42).
13657. Paydos demek :
(6,9,22,25,37,42).
13658. Pâye vermek :
(1,6,13,17,22,24,25,29,37,40,42).
13659. Payını almak :
(1,6,8,9,11,14,17,21,22,24,26,27,29,32,37,42).
13660. Payını vermek :
(6,13,14,17,21,22,42).
13661. Payzen payzen gezmek :
(27).
13662. Pazar bozmak :
(11,13,14,26,31,42).
13663. Pazar dağıldıktan sonra sergi açmak :
(6,13,21,22,35,36,40,42).
13664. Pazar kayığı gibi :
(42).
13665. Pazar yerine dönmek :
(6,22,31,37,42).
13666. Pazara çıkarmak :
(6,9,22,29,37,42).
10018. Pazara/ işportaya, kaldırıma düşmek :
(14,42).
13667. Pazarlığı pişirmek :
(6,22,29,37,42).

13668. Pazarlık bozmak :
(13,40,42).
13669. Pazarlık etmek/ yapmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
13670. Pederin bayraktar olduğunu anlatamamak :
(13,36,40,42).
13671. Pehlivan yakısı açmak :
(17,26,31,37,42).
13672. Pehlivan yapılı :
(42).
13673. Pehpehe gelmek :
(42).
13674. Pek başlı :
(1,6,9,14,17,22,29,37,42).
13675. Pek canlı :
(1,6,14,22,29,42).
13676. Pek gözlü/ gözlülük :
(1,2,6,9,14,17,22,29,37,39,40,42).
13677. Pek söylemek :
(6,9,22,23,29,37,42).
13678. Pek yazık oldu Süleyman Efendiye⁴⁵⁴ :
(7,12).
13679. Pek yürekli :
(6,17,22,23,29,31,35,37,42).
13680. Pek yüzlü :
(1,6,9,13,14,17,22,29,35,37,42).
13681. Pekmez akıtmak :
(6,10,22,42) (argo).
13682. Pembe akşam :
(42).
13683. Pembe görmek :
(4,6,9,17,22,29,37,42).
13684. Penaltı yakalamak :
(10) (argo).
13685. Pençe atmak/ vurmak :
(1,6,9,11,14,17,21,22,25,26,29,31,37,42).
13686. Pençe pençeye gelmek :
(6,9,14,17,22,29,37,42).
13687. Pençesine düşmek :
(6,14,22,29,37,41).
13688. Pençeyi takmak :
(14)
13689. Perdah vermek/ vurmak :
(9,17,31,37).
13690. Perde arkasından :
(2,6,8,9,11,17,18,20,21,22,23,25,29,30,37,38,39,40,42).
13691. Perde arkasına çekilmek :
(13,35,36,40).

⁴⁵⁴ Yazık oldu Süleyman Efendiye Orhan Veli'nin meşhur olmuş mısralarındandır.

13692. Perde arkasında/ arkasından seyretmek :
(14,32,35).
13693. Perde çekmek :
(6,22,26,29,37,42).
13694. Perde inmek :
(9,29,37).
13695. Perde kurmak :
(29,37).
13696. Perde perde :
(29,37).
13697. Perdeleri açmak :
(8,9,13,14,37,40,42).
13698. Perdeli göz :
(14,42).
13699. Perdesi sıyrık/ yırtık :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,24,29,31,37,38,39,40,42).
13700. Perdesini yırtmak :
(13,14,42).
13701. Perende atmak⁴⁵⁵ :
(2,6,9,14,17,22,26,29,32,33,35,36,37,38,39,42).
13702. Peresesine/ biçimine, punduna, usturubuna
getirmek⁴⁵⁶ :
(1,2,4,6,9,13,14,17,22,23,29,37,40,42).
13703. Pereseye almak :
(1,4,6,9,14,17,22,29,31,37,42).
1687. Pergelleri/ arşınları açmak :
(4,6,8,11,13,21,22,24,29,32,37,40,42).
13704. Perhizi bozmak :
(17,26,40,42).
13705. Perileri bağdaşmak :
(4,6,9,14,17,22,37,42).
13706. Perisi hoşlanmamak/ uyuşmamak :
(4,6,9,11,13,14,17,22,27,29,35,36,37,42).
13707. Perşembenin gelişi, çarşambadan belli olmak :
(1,9,11,13,14,17,35,37,41).
13708. Pervane kesilmek :
(14,42).
13709. Pervane olmak :
(1,4,6,8,9,11,14,17,22,29,32,37,42).
13710. Pervası olmamak :
(14,37,42).
13711. Pes demek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,26,28,29,30,33,37,38,39,40,42).
13712. Pes perdeden konuşmak/ söylemek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
13713. Pestile çevirmek :
(8,29,37).

⁴⁵⁵ perende : (Farsça) Çark gibi dönerek atılan takla.

⁴⁵⁶ perese : Hizâ ipi.

- 13798. Pestilini/ pastırmasını, postunu, pöstekisini çıkarmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
13714. Peşkeş çekmek⁴⁵⁷ :
(5,8,9,13,26,28,34,35,37).
13715. Peşin hükümlü olmak :
(8,9,11,37,42).
13716. Peşin pazarlık :
(9,37,42).
13717. Peşinde dolaşmak :
(1,2,4,6,9,14,17,18,21,22,23,25,29,32,33,37,39,40,42).
13718. Peşinde gezmek :
(1,2,6,9,17,18,22,25,33,).
13719. Peşinde koşmak :
(2,6,8,18,22,25,37,38,39,40,42).
13720. Peşinden gitmek :
(6,8,9,22,29,37,42).
13721. Peşinden sürüklemek :
(6,8,17,22,29,37,42).
13722. Peşinden yürümek :
(6,8,22,29,37).
- 1584. Peşine/ ardına, arkasına düşmek/ takılmak:**
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,33,37,38,39,40,41,42).
13723. Peşine takılmak :
(6,8,9,14,17,22,29,37,39,40,41,42).
- 1659. Peşini/ arkasını bırakmak :**
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,32,33,37,38,39,42).
13724. Peşkeş çekmek :
(4,6,9,14,17,21,22,23,24,25,26,29,30,32,38,39,40,41,42).
13725. Peşrev atmak :
(10,21,29) (argo).
13726. Peştemal ıslanmak :
(4,6,22).
13727. Peştemal kuşanmak :
(6,9,11,13,14,16,17,21,22,31,37,40,42).
13728. Pey sürmek/ vermek, vurmak :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
13729. Peyamı benden al! :
(17,42).
13730. Peygamber tavuğu :
(14,42).
13731. Peynir ekmek gibi yemek :
(42).
13732. Peynir ekmek hazır yemek :
(35,36,42).
13733. Pıççı pıççı yapmak :
(13,40,42).

⁴⁵⁷ peşkeş : (Farsça) Armağan, hediye.

13734. Pılsını pırtısını almak :
(13,42).
13735. Pıliyi pırtıyı/ tasi tarağı, ufağınitefeğini toplamak :
(2,6,8,11,14,18,20,21,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
13736. Pır pır eder uçamaz, çukura düşmüş çıkamaz :
(13,35,40,42).
13737. Pır pır etmek :
(6,8,22,29,37).
13738. Pırangaya vurmak :
(17,42).
13739. Pırasa bıyıklı (hâlâ bebecik) :
(1,6,9,13,17,22,35,37,42).
13740. Pırıl pırıl olmak :
(14,42).
13741. Pırlanta değerinde :
(13,35,36,42).
13742. Pırtıyı kaldırmak :
(11,13,31,42).
13743. Piç etmek :
(1,4,6,9,11,13,14,17,21,22,25,29,37,40,42).
13744. Piç gibi bırakmak :
(9).
13745. Piç kurusu :
(2,4,6,8,9,11,17,21,22,29,30,35,37,39,40,42).
13746. Piç olmak :
(1,4,6,9,14,17,21,22,29,37,40,42).
13747. Piçlik etmek :
(9).
13748. Pike yapmak :
(9,37,42).
13749. Pili bitmek :
(6,8,11,21,22,25,42).
13750. Pinti Hamit :
(42).
13751. Pir aşkına/ yoluna :
(1,2,5,8,9,11,14,17,21,22,25,26,29,35,36,37,38,39,40,42).
13752. Pir yoluna gitmek :
(14,17,27,42).
13753. Pire için/ pireye kızıp yorgan yakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,35,36,37,38,39,40,42).
13754. Pire sektirmemek :
(14,42).
13927. Pireye kızıp/ pire için yorgan yakmak :
(8,22).
13755. Pireyi deve yapmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).

13756. **Pireyi gözünden (çakalı dizinden, deveyi dizinden) vurmak :**
(2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,30,35,36,37,38,40,42).
13757. **Pireyi nallamak :**
(35,36,42).
13758. **Pireyi nallamaya kalkışmak/ çalışmak :**
(6,13,17,21,22,40,42).
13759. **Pirinci (çok) su kaldırmamak/ götürmemek :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,29,30,35,36,37,38,40,42).
13760. **Pirincin taşını ayıklamak :**
(9,13,14,35,37,40,42).
13761. **Pir ü pak olmak :**
(2,6,14,18,22,25,29,30,35,38,39,40,42).
13762. **Pis boğaz :**
(14,26,42).
13763. **Pis lâkırdı :**
(13,29,37,42).
13764. **Pis pis bakmak/ gülmek, sırıtmak :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
- 10645.Pis pis/ kara kara, kötü kötü düşünmek :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,34,37,38,39,40).
13765. **Pisi pisine/ boku bokuna :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,30,35,37,39,40,41,42).
13766. **Pisliği ile kavga etmek :**
(42).
13767. **Pislik götürmek :**
(1,2,8,9,13,14,17,18,21,29,37,38,39,40,42).
13768. **Pislik paçalarından/ parmağından akmak :**
(1,4,6,9,13,14,22,29,37,40,42).
13769. **Pişene/ pişinceye kadar durur/ sabredip da soğuyana kadar durmaz :**
(42).
- 13943.Pişinceye/ pişene kadar durur/ sabredip da soğuyana kadar durmaz :**
(13,40).
13770. **Pişirdiği aş olaydı, başımı yaran taş olaydı :**
(42).
13771. **Pişirip kotarmak :**
(2,6,8,9,17,22,25,28,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
13772. **Pişkinliğe vurmak :**
(2,6,8,11,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13773. **Pişmaniyeyi çevirmek :**
(10) (argo).
13774. **Pişmanlık çekmek :**
(17,26,37,42).
- 13085.Pişmiş/ olmuş armut gibi eline düşmek :**
(6,17,22,37,42).
13775. **Pişmiş aşa (soğuk) su katmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).

13776. Pişmiş kelle gibi sırtmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,41,42).
13777. Pişmiş kelle :
(42).
13778. Piyango vurmak/ çıkmak :
(6,8,9,10,11,21,22,29,37,42) (argo).
13779. Piyasa etmek :
(9,37,42).
13780. Piyasaya çıkmak :
(6,9,10,22,25,29,42) (argo).
13781. Piyasaya düşmek :
(4,6,8,9,10,13,14,17,21,22,29,37,40,42) (argo).
13782. Piyaz doğramak/ kesmek, vermek, yapmak :
(6,10,14,22,27,29,42) (argo).
13783. Piyaza gelmek :
(10,29,42) (argo).
13784. Plâğı bozulmak :
(6,10,22,37,42) (argo).
13785. Plân kurmak/ yapmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
13786. Plânda tutmak :
(29).
13787. Pohpoha gelmek :
(14).
13788. Poker çevirmek :
(29,37).
13789. Polemiğe girmek :
(29,37).
13790. Polim atmak :
(4,10,26,42) (argo).
13791. Polim yapmak :
(4,10) (argo).
13792. Politika yapmak :
(9,37).
13793. Poposuna göre :
(42).
13794. Pos bıyık :
(14,26,42).
13795. Posasını çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
13796. Post elden gitmek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,
39,40,42).
13797. Post kavgası :
(2,6,8,9,11,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,33,
34,35,36,37,38,39,40,42).
13798. Post vermek :
(37).

13799. Posta atmak/ koymak, okumak :
(2,6,8,9,10,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42)
(argo).
13800. Posta kaldırmak :
(10,42) (argo).
13801. Posta oturmak :
(27).
13802. Posta yapmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
13803. Postaya atmak/ vermek :
(37).
13804. Postayı kesmek :
(2,6,9,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,40,42)
(argo).
13805. Postu deldirmek :
(6,7,8,10,11,17,21,22,29,37,41,42) (argo).
13806. Postu kaptırmak :
(14,42).
13807. Postu kurtarmak :
(1,2,4,6,9,10,11,14,16,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42) (argo).
13808. Postu pul değmez olmak :
(42).
13809. Postu sermek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,20,21,24,25,27,28,29,30,31,32,34,
35,36,37,38,39,40,42).
10911. Postu/ keçeyi, pöstekiyi sudan çıkarmak :
(29).
13810. Postu vermek :
(6,11,14,16,22,29,42).
13811. Postuna saman doldurmak :
(27,29,31,42).
13812. Postunu çamurdan üslûpla çıkarmak :
(13,40,42).
13798. Postunu/ pastırmasını, pestilini,
pöstekisini çıkarmak :
(2,6,14,17,22,25,27,29,31,38,39,40,42).
4503. Postunu/ canını kurtarmak :
(13,40,42).
13813. Postunu soymak :
(14,42).
13814. Pot gelmek :
(1,6,9,11,22,29,37,42).
13815. Pot kırmak :
(1,2,4,6,7,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,
38,39,40,42).
13816. Pot yapmak :
(6,22,29,37,42) (argo).
13817. Pot yeri :
(9,37).

13818. Poyraza çevirmek :
(29,42).
13819. Poz atmak/ kesmek, yapmak :
(6,9,22,29,42).
13820. Pösteki saymak :
(1,2,4,5,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,
30,31,32,34,37,38,39,40,42).
- 13798. Pöstekisini/ pastırmasını, pestilini,
postunu çıkarmak :**
(26,31,37,42).
13821. Pöstekisini sermek :
(1,2,6,9,20,21,22,29,36,37,38,40,42).
13822. Pöstekiye çevirmek :
(21).
13823. Pöstekiye kurtarmak :
(37).
13824. Pöstekiye sermek :
(6,9,31,42).
- 10911. Pöstekiye/ keçeyi, postu sudan çıkarmak :**
(27,31,35,36,42).
13825. Pranga kaçağı :
(9,37,42).
13826. Prangaya vurmak :
(6,9,21,22,23,24,37,42).
13827. Profesyoneli olmak :
(37).
13828. Programa bağlamak :
(42).
13829. Protesto çekmek :
(37).
13830. Puan almak/ kazanmak :
(6,9,17,21,22,24,31,37,42).
13831. Puan hesabıyla yenmek :
(6,9,17,22,31,37).
13832. Puan toplamak :
(31).
13833. Puan tutturmak :
(2,6,8,18,21,22,24,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
13834. Puan vermek :
(6,9,22,29,31,37,42).
- 3383. Punduna/ biçimine, presesine, usturubuna
getirmek:**
(2,4,6,8,9,13,14,18,21,22,23,24,25,29,37,38,39,40,41,42).
13835. Pundunu bulmak :
(4,6,9,17,22,26,37,42).
13836. Pupa yelken :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,28,29,30,34,38,39,40,42).
13837. Pusu kurmak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13838. Pusuda beklemek/ sinmek :
(29,40,42).

13839. Pusulayı şaşırmaq :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,
34,35,36,37,38,39,40,42).
13840. Pusuya çekmek :
(13,14,42).
13841. Pusuya düşürmek/ düşmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,
41,42).
13842. Pusuya yatmaq :
(4,6,8,9,11,13,17,21,22,29,37,40,41).
13843. Put gibi (dürmek) :
(1,6,8,9,14,17,21,22,24,29,32,35,37,42).
13844. Put kesilmek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,20,21,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13845. Püf demek :
(14,26,42).
13846. Püf desen uçacak :
(6,9,17,22,29,37,38,42).
13847. Püf noktası :
(1,2,3,4,5,6,8,9,11,12,13,14,15,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,
32,34,37,38,39,40,42).
13848. Püsküllü belâ :
(1,2,4,5,6,8,9,12,13,14,17,20,21,22,23,24,26,28,29,30,31,32,33,
34,35,36,37,38,39,40,42).

R

13849. Rabbena hakkı için :
(6,9,17,22,37,42).
13850. Rabbena hep bana :
(11,17,21,22,38,42).
13851. Rabbin keskin kılıcına gelmek :
(42).
13852. Racon atmaq/ kesmek :
(6,9,10,11,21,22,29,37,42) (argo).
13853. Radyatör boşaltmaq :
(10,21,29) (argo).
13854. Radyatörü su kaynatmaq :
(10,29,42) (argo).
13855. Rafa kaldırmak/ koymak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42).
13856. Raftan sünger/ maydanöz düşmüş hanımın başı
yarılmış:
(13,35,36,41,42).
13857. Rağbet etmek/ göstermek :
(9,37).
13858. Rağbet görmek/ kazanmaq :
(9,17,23,37,40,42).

13859. Rahat/ rahatlık kıçına batmak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,29,32,37,39,40,42).
13860. Rahat bırakmak/ vermek :
(6,9,22,29,32,37,38,42).
13861. Rahat döşeginde ölmek :
(6,8,9,17,21,22,23,25,28,29,30,34,35,37,39,42).
13862. Rahat durmak :
(1,6,9,17,21,22,24,29,37,38,42).
13863. Rahat olmak/ var :
(29,31,37).
13864. Rahat vermemek :
(17,22,29,42).
13865. Rahat yüzü görmemek :
(1,2,4,6,8,9,11,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
13866. Rahat yüzüne hasret kalmak :
(13,36,40,42).
13867. Rahata kavuşmak :
(42).
13868. Rahatı kaçmak :
(8,29,37).
13869. Rahatına bakmak :
(4,6,8,9,11,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
13870. Rahatına kıymak :
(42).
13871. Rahatını bozmak/ kaçırmak :
(6,8,9,22,42).
13859. Rahatlık/ rahat kıçına batmak :
(18,20,22,24,25,28,29,30,34,38,39).
13872. Rahatsızlık vermek :
(37).
13873. Rahle-i tedrisinde :
(37).
13874. Rahmet okutmak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,14,17,18,21,22,23,25,27,29,32,35,37,38,39,40,42).
13875. Rahmet saçmak/ yağmak :
(14,42).
13876. Rahmeti rahmana kavuşmak :
(6,17,22,42).
13877. Rahmetle anmak :
(14,40,42).
13878. Rahmetli olmak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,24,25,29,32,34,37,38,39,40,42).
13879. Rakı çekmek :
(26,29,42) (argo).
13880. Rakı sıskası :
(13,40,42).

13881. Ramak kalmak⁴⁵⁸ :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,29,30,34,37,38,39,40,42).
13882. Ramazan keyfi :
(13,17,37,40,42).
13883. Ramazanı tutmak :
(14,42).
13884. Rampa etmek :
(6,9,10,29,35,36,37,42) (argo).
13885. Randevusu olmak :
(9,37).
13886. Rap diye durmak :
(37).
13887. Rapor vermek/ etmek :
(37).
13888. Raspa ile arka kaşımak :
(17,31,36,42).
13889. Rast gele gitmek :
(40,42).
13890. Rast gelmek :
(2,6,8,9,17,18,21,22,24,25,28,29,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
13891. Rast getirmek :
(2,6,8,9,17,22,23,29,30,31,37,38,39,42).
13892. Rast gitmek :
(2,8,9,18,21,22,24,29,37,38,39,40,42).
13893. Rastık çekmek :
(9,31,37).
5017. Raydan/ çığırından çıkmak :
(2,6,8,9,11,18,22,25,29,31,32,37,38,39,40,42).
13894. Rayına/ yoluna, yörüngesine girmek/ oturmak,
sokmak :
(2,6,8,9,11,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,
40,42).
13895. Reçete yazmamak :
(10,29) (argo).
13896. Rehavet çökmek/ basmak :
(37).
13897. Rehberlik etmek :
(37).
13898. Rehin etmek :
(9,37).
13899. Rehine koymak/ vermek :
(6,9,17,22,25,37,38,40,42).
13900. Rejim yapmak :
(37).
13901. Reklâm etmek :
(29,42).
13902. Rekor kırmak :
(2,6,8,18,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).

⁴⁵⁸ ramak : (Arapça) Az bir şey.

13903. Remil atmak/ dökme :
(17,26,37,42).
13904. Rengi atmak/ uçmak, kaçmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,30,32,33,34,35,37,39,40,41,42).
13905. Rengi dönme :
(14,42).
13906. Rengi olmamak :
(13,40,42).
13907. Rengi solmak :
(38,42).
13908. Rengi uçuk, kanı kaçık :
(13,35,40,42).
13909. Rengi yerine gelmek :
(6,8,22,42).
13910. Rengine boyanmak :
(14).
13911. Rengini belli etmek :
(6,9,22,29,37,42).
13912. Renk cümbüğü :
(29,37).
13913. Renk katmak/ vermek :
(6,8,9,14,21,22,37,42).
13914. Renk renk olmak :
(14,42).
13915. Renk senfonisi :
(13,40,42).
13916. Renk vermemek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
13917. Renkli hayat :
(14,42).
13918. Renkten renge girmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,36,38,39,40,41,42).
13919. Resmi geçit yapmak :
(27).
13920. Resmiyete dökme/ koymak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13921. Rest çekmek :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13922. Reva görmek :
(6,8,9,11,17,22,23,37,38,42).
13923. Rezalet çıkarmak :
(6,9,21,22,37,38,42).
13924. Rezil (kepaze) etmek :
(23,37,42).
13925. Rezil rüsva/ kepaze olmak :
(4,6,9,11,22,23,29,37,42).
13926. Rızasını almak :
(9,23).

6462. Rızkını/ ekmeğini taştan çıkarmak :
(13,14,29,35,36,37,40,42).
13927. Ricada bulunmak :
(9,37).
13928. Rol almak :
(9,29,37).
13929. Rol kesmek :
(6,8,9,17,22,29,31,37,42).
13930. Rol oynamak :
(2,6,8,9,11,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
13931. Rol yapmak :
(8,17,29,31,37,42).
13932. Rolü olmak :
(9,17,29,31,37,42).
13933. Rolüne çıkmak :
(31,37).
13934. Rotayı değiştirmek :
(9,18,22,24,29,37,38,42).
13935. Rölantiye almak :
(10,29,37) (argo).
13936. Röntgen işletmek :
(10,22,42) (argo).
13937. Röntgene yatmak :
(6,10,22,29) (argo).
13938. Rufailler bilmek :
(9).
13939. Rufailler karışmak⁴⁵⁹ :
(2,3,4,5,6,7,9,13,14,16,17,22,29,37,38,40,42).
13940. Ruh gibi dolaşmak :
(29).
13941. Ruh kazandırmak/ vermek :
(6,22,29,38,42).
13942. Ruhsuz kalıp :
(42).
13943. Ruhu bile duymamak :
(2,6,8,9,11,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
13944. Ruhu ölmek :
(14,42).
13945. Ruhu şad olmak :
(14,37,42).
13946. Ruhuna hitap etmek :
(13,40,42).
13947. Ruhuna işlemek :
(6,8,9,11,22,25,29,42).
13948. Ruhunu açmak :
(13,40,42).

⁴⁵⁹ Rufailik : Anadolu'da da yayılmış bir tarikat.

13949. Ruhunu okumak :
(6,9,22,25,29,42).
13950. Ruhunu şad etmek :
(6,9,14,22,29,37,42).
13951. Ruhunu teslim etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,33,34,35,37,39,40,42).
13952. Ruhunu vermek :
(17,42).
13953. Rus ruleti oynamak :
(42).
13954. Rutubetten nem kapmak :
(14,42).
13955. Rüşvet almak/ vermek, yemek :
(8,9,37).
13956. Rüyada görmek :
(13,40,42).
13957. Rüyadan uyanmak :
(14,42).
13958. Rüyalarına girmek :
(6,8,9,14,17,22,29,30,37,42).
13959. Rüyası çıkmak :
(9,29,37).
13960. Rüyasında (bile) görememek :
(1,6,8,9,13,17,21,22,23,24,25,29,37,42).
13961. Rüyasında görse, hayra yormamak :
(1,2,4,6,8,9,13,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
13962. Rüyasını görmek :
(14,42).
13963. Rüyaya dalmak :
(14,42).
13964. Rüzgâr almak :
(8,29,37).
13965. Rüzgâr avlamak :
(14,17,26,42).
13966. Rüzgâr ekip, fırtına biçmek :
(4,6,8,9,11,13,35,36,37,38,40,41,42).
13967. Rüzgâr gelecek delikleri tıkamak :
(2,4,6,9,13,17,18,20,21,23,24,25,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
13968. Rüzgâr gibi geçmek :
(6,17,38,42).
13969. Rüzgâr tutmak :
(9).

S

13970. Saat ayarlamak :
(10) (argo).
13971. Saat başı galiba! :
(1,2,9,17,26,29,30,31,35,37,38,40,42).
13972. Saat bu saat :
(6,9,13,17,21,22,24,29,37,40,42).
13973. Saat gibi çalışmak/ işlemek :
(6,22,29,37,42).
13974. Saat gibi olmak :
(9,13,22,29).
13975. Saat on bir buçuğu çalmak :
(2,4,6,9,13,14,17,22,29,37,38,40,42).
13976. Saat tutmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,31,37,39,40,42).
13977. Saat vurmak :
(29,38).
13978. Saati çalmak :
(6,9,14,29,37).
13979. Saati saatine uymamak :
(2,4,6,8,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
13980. Saati saatine :
(2,6,8,9,11,17,21,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
13981. Sabah açılmak :
(42).
13982. Sabah akşam :
(6,9,11,13,17,21,22,25,29,32,37,40,42).
13983. Sabah keyfi :
(17,42).
13984. Sabah ola, hayrola :
(6,9,13,17,22,29,36,37,40,41,42).
13985. Sabah sabah :
(6,8,9,17,22,29,37).
13986. Sabah sağından kalkmak :
(13,42).
13987. Sabaha çıkmamak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
13988. Sabaha doğru/ karşı :
(2,6,9,17,22,25,29,37,38,40,42).
13989. Sabaha peynir ekmek bulama, akşama baklava börek, gözleme :
(13,35,40,42).
13990. Sabahçı kahvesi :
(9,37,42).
13991. Sabahı bulmak/ etmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,30,35,37,38,39,40,42).

13992. Sabahı seccadede karşılamak :
(6,17,22,42).
13993. Sabahın köründe :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,41,42).
13994. Sabahtan akşama kadar :
(42).
13995. Sabahtan sonra akşamlar hayrolsun! :
(2,17,26,42).
13996. Sabır acıdır, acı ise de meyvesi tatlıdır :
(36,42).
13997. Sabır çanağı taşmak :
(7).
13998. Sabır taşı :
(1,2,8,9,11,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,
40,42).
13999. Sabit fikir :
(37).
14000. Sabrı taşmak/ tükenmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,33,35,36,37,38,39,
40,42).
14001. Sabun köpüğü gibi sönmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,42).
14002. Saç ağartmak :
(2,6,8,9,21,22,23,24,29,37,38,39,40).
14003. Saç ayak kurmak/ olmak :
(6,9,13,14,21,22,26,29,35,40,42).
14004. Saç baş yolmak :
(14,29,37,42).
14005. Saç saça, baş başa (dövüşmek) :
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,35,36,37,39,
41,42).
14006. Saç saça gelmek :
(8,9).
14007. Saç sakal ağarmak :
(6,14,17,22,26,37,41,42).
14008. Saç sakal ağartmak :
(1,2,8,9,13,14,17,21,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40).
14009. Saç sakal birbirine karışmak :
(2,6,11,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14010. Saç sakala karışmak :
(1,6,14,22,23,29,35,37,39,41).
14011. Saç < sac tava geldi, hamur kalmadı, akıl başa
geldi ömür kalmadı :
(42).
14012. Saçaklı baba :
(17,26,42).
14013. Saçı başı ağarmak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,25,29,30,32,35,36,38,39,40,42).

14014. Saçı bitmedik (yetim) :
(1,2,8,9,11,14,17,21,23,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,41,42).
14015. Saçı buçuk :
(42).
14016. Saçı él elinde olmak :
(17,42).
14017. Saçı/ tıraşı önüne dökülmek :
(7).
14018. Saçı topuklarını dövmek :
(14,29,37).
14019. Saçı uzun, aklı kısa :
(2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,29,35,37,38,39,40,41,42).
14020. Saçılıp dökülmek :
(4,6,22,37,42).
14021. Saçın ak mı kara mı, önüne düşünce görürsün :
(2,6,8,9,17,22,29,30,37,38,40,42).
14022. Saçına ak düşmek :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
14023. Saçına başına/ sakalına bakmak :
(2,6,8,9,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14024. Saçından başından / sakalından utanmak :
(6,17,22,25,42).
14025. Saçını başını/ sakalını yolmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
14026. Saçını çözüp ağlamak :
(14).
14027. Saçını süpürge etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,24,25,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
14028. Saçıp savurmak :
(1,4,6,8,14,17,22,29,37,42).
14029. Saçları ağartmak :
(41).
14030. Saçları değirmende ağartmamak :
(17,42).
14031. Saçları iki türlü olmak :
(6,13,17,22,37,40,42).
14032. Saçlı sakallı adam :
(1,6,9,14,17,22,29,31,37,42).
14033. Saçma sapan lâkırdı/ söz :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,30,31,33,35,36,37,38,39,40,42).
14034. Saçma sapan konuşmak/ söylemek :
(8,29,35).
14035. Sadakayı saraydan çıkarmamak :
(30,42).
14036. Sade suya tirit :
(6,9,14,22,29,41,42).
14037. Sadede gelmek :
(6,8,9,14,17,22,30,37,42).

14038. Sadra şifa vermek⁴⁶⁰ :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,27,29,37,38,42).
14039. Saf bağlamak :
(14,26,37,42).
14040. Saf dışı etmek :
(41).
14041. Safa geldine gitmek :
(1,11,17,39,40,42).
14042. Safa pezevengi :
(8,14,42).
14043. Safa sürmek :
(8,14,17,41,42).
14044. Safalar getirmek/ getirmek :
(13,42).
14045. Safaya mest kaplamak :
(17).
14046. Safları birleştirmek :
(42).
14047. Safra atmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,40,42).
14048. Safra bastırmak/ sındırmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
14049. Safran gibi sapsarı kesilmek :
(13,36,40,42).
14050. Safrası kabarmak/ ayağa kalkmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
14051. Sağ ayağın gittiği yerden sol ayağın haberi olmamak : (26,42).
14052. Sağ bırakmamak :
(6,17,22,42).
14053. Sağ elinin verdiğini sol el görmemek :
(4,9,35,36,37).
14054. Sağ eliyle sol kulağını göstermek :
(2,6,8,9,20,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
14055. Sağ gösterip sol vurmak :
(6,8,22,32,42).
14056. Sağ göz sol göze muhtaç olmamak :
(13,23,36,40,42).
14057. Sağ gözünü sol gözünden kıskanmak/ sakınmak :
(1,4,6,8,13,14,21,22,24,29,32,37,40,42).
- 2207. Sağ/ ayakta kalmak :**
(17,37,42).
14058. Sağ olsun selâmi gelsin :
(21,42).
14059. Sağ/ var olsun yerinde olsun :
(6,22,29,30,38,40,42).
14060. Sağ tarafından kalmak :
(11,17,31,42).

⁴⁶⁰ sadr : (Arapça) Göğüs.

14061. Sağ yapmak :
(2,8,17,28,29,34,38,39,40,42).
14062. Sağa kaymak :
(2,4,6,9,11,17,22,25,29,37,38,39,42).
14063. Sağa sola bakmamak :
(2,6,8,9,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
14064. Sağa sola kulak vermek :
(13,40,42).
14065. Sağa sola :
(1,6,8,9,17,22,29,42).
14066. Sağdan gelmek :
(42).
14067. Sağdan geri dönmek :
(6,17,22,29,37,42).
14068. Sağdan geri etmek :
(22,29,42).
14069. Sağdıç emeği :
(1,2,4,6,9,17,22,29,36,37,38,39,42).
14070. Sağduyu sahibi olmak :
(42).
14071. Sağı solu (belli) olmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,31,32,33,34,37,38,39,40,42).
14072. Sağı solu belirsiz olmak :
(13,35,36,37,40,42).
14073. Sağına soluna bakmamak :
(6,11,17,31,41,42).
14074. Sağını solunu bulamamak/ bilmemek :
(4,6,9,13,14,17,22,29,35,37,40,42).
14075. Sağır işitmez/ duymaz uydurur/ yakıştırır :
(35,42).
14076. Sağır sultan bile duymak :
(6,8,9,11,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,34,37,38,39,40,42).
14077. Sağlam adam :
(14,42).
14078. Sağlam ayakkabı olmamak/ değil :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
14079. Sağlam ayakkabıya benzememek :
(22,30).
14080. Sağlam kaba kotarmak :
(1,9,10,13,17,42) (argo).
14081. Sağlam kazığa bağlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,22,24,26,29,31,37,40,42).
14082. Sağlama almak :
(6,8,9,10,22,42) (argo).
14083. Sağlama bağlamak :
(1,6,10,14,18,21,22,23,25,32,35,38,39,41,42) (argo).
14084. Sağlama gitmek :
(6,10,17,22,29,42) (argo).

14085. Sağlı sollu :
(6,8,14,37,42).
14086. Sağlığa yüz tutmak :
(17,31,42).
14087. Sağlığı bozulmak :
(42).
14088. Sağlık/ salık almak :
(17,26,42).
14089. Sağlık/ salık vermek :
(42).
14090. Sağmal inek :
(2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,24,25,29,30,35,39,40,42).
14091. Sahibi razı olur, tellâl razı olmaz :
(2,6,17,20,22,29,30,36,38,40,42).
14092. Sahip çıkmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
14093. Sahip kılmak :
(6,9,22,37,42).
14094. Sahne olmak :
(8,9,37,41).
14095. Sahneye çıkmak :
(6,8,9,22,25,29,37,42).
14096. Sahneye koymak :
(9,11,37).
14097. Sahneyi hazırlamak :
(42).
14098. Sait nane molla :
(13).
14099. Sak yatmak :
(2,6,22,29,30,31,37,40).
14100. Sakal başı dağıtmak :
(17,35).
14101. Sakal bırakmak/ koyvermek, uzatmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
14102. Sakal falına bakmak/ varmak :
(6,17,22,42).
14103. Sakal keçide de var! :
(13,35,36).
14104. Sakal oynatmamak :
(2,6,9,11,14,29,35,37,38,40,41,42).
14105. Sakal salıvermek/ salmak :
(22).
14106. Sakal/ şekerleme yapmak/ kestirmek :
(42).
14107. Sakal yatmak :
(38).
14108. Sakala soğan doğramak :
(6,13,14,17,22,31,40,42).
14109. Sakaldan kesip bıyığa eklemek/ ulamak :
(2,4,6,14,17,20,21,22,25,29,30,32,35,36,38,40,42).

14110. Sakalı başkasının elinde olmak :
(13,35,36,40,42).
14111. Sakalı bitmek/ çıkmak :
(6,9,13,14,22,23,29,37,40,42).
14112. Sakalı değirmende ağartmak/ ağartmamak :
(1,2,3,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,25,27,28,29,30,31,32,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14113. Sakalı ele vermek/ kaptırmak :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,27,29,30,31,32,
35,36,37,38,39,40,41,42).
14114. Sakalı kaydırmak/ saydırmak :
(1,2,6,14,17,21,22,23,25,29,30,31,37,38,40,42).
14115. Sakalı tıraş etmek :
(31).
14116. Sakalım tutuştı diyene "dur şu çubuğumu
yakayım" demek :
(6,13,22,35,36,40,42).
14117. Sakalım yok ki sözüm geçsin/ dinlensin :
(2,6,7,8,9,17,20,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
14118. Sakalına gülmek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
14119. Sakalından utanmak :
(14,35).
14120. Sakalının altına girmek :
(2,6,9,11,14,22,25,29,30,35,37,38,41,42).
14121. Sakalının bam teline basmak :
(13,35,36,42).
14122. Sakallı bebek :
(14,26,29,42).
14123. Sakınması olmamak :
(6,9,17,22,29,37,42).
14124. Sakız gibi yapışmak :
(6,8,11,13,14,17,21,22,24,25,29,35,40,42).
14125. Sakızını gözünün önüne yapıştırmak :
(42).
14126. Saklanacak delik aramak :
(9).
14127. Salağa yatmak :
(29,42) (argo).
14128. Salâvat çekmek/ getirmek :
(9,14,17,42).
14129. Saldım çayıra, Allah/ Mevlâ kayıra :
(2,3,6,8,21,22,29,30,38,39,41,42).
14130. Saldırıya geçmek :
(42).
14131. Saldırıya uğramak :
(31,37).
14132. Salepçi güğümü :
(42).
14133. Salepçi güğümü gibi içinden kaynamak :
(13,35,36,40,42).

- 14088.Salık/ sağlık almak :**
(29).
- 14089.Salık/ sağlık vermek :**
(2,8,9,14,17,18,21,23,25,29,30,37,38,39,40,41,42).
- 14134. Salına salına :**
(6,9,22,37,42).
- 14135. Salıyı çarşambayı kaybetmek :**
(13,17,42).
- 14136. Salkım saçak :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
- 14137. Salla baş :**
(1,26,42).
- 14138. Salla başını, al maaşını :**
(13,21,35,36,40,42).
- 14139. Sallantıda bırakmak :**
(6,8,22,25,29,31,37,42).
- 14140. Sallantıda kalmak :**
(2,6,11,21,22,24,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
- 14141. Sallasırt etmek :**
(2,6,8,13,14,17,21,22,29,30,35,37,38,39,40,42).
- 14142. Salma deve gibi gezinmek :**
(6,14,17,22,26,42).
- 14143. Salma gezmek :**
(6,9,22,29,37,42).
- 14144. Salon adamı :**
(9,11,13,21,29,37,40,42).
- 14145. Salt çoğunluk :**
(2,8,9,11,18,25,28,29,30,34,37,39,40,42).
- 14146. Salta durmak :**
(6,22,29,37,42).
- 14147. Saltanat sürmek :**
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,40,41,42).
- 14148. Saltanatın gözleri kör etmesi :**
(42).
- 14149. Sam yeli vurmuş mayıs çirozu :**
(10,42) (argo).
- 14150. Saman alevi gibi parlamak/ parlayıp sönmek :**
(1,6,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,32,35,36,37,40,42).
- 14151. Saman altından su yürütmek :**
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
- 14152. Saman elinse, samanlık senin :**
(6,17,22,25,29,30,38,42).
- 14153. Saman kafalı :**
(14,17,42).
- 14154. Saman senin değilse samanlık da mı senin değil?**
:
(2,6,21,22,42).
- 10146.Saman/ kabak tadı vermek :**
(4,42).

14155. Saman yememek :
(42).
14156. Samana kazık çakmak :
(42).
14157. Samur kaşlı :
(1,9,14,17,22,37,42).
14158. Samur kürkü birinin sırtına geçirmek :
(42).
14159. Sana pişmişse bana kotarılmış :
(2,6,22,25,29,35,38,40,42).
14160. Sana yalan, bana gerçek :
(2,6,22,25,29,37,38,40,42).
14161. Sanatı iki paralık olmak :
(13,42).
14162. Sancağın sönmesi :
(42).
14163. Sancak boğmak :
(6,17,22,31,42).
14164. Sancak kaldırmak :
(27).
14165. Sancı çekmek :
(42).
14166. Sancısı tutmak :
(6,8,22,42).
- 9834. Sandalye/ iskemle, koltuk kavgası :**
(4,6,9,14,17,18,22,29,37,42).
- 5007. Sandık/ çeyiz düzmek :**
(2,6,9,11,21,22,23,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14167. Sandık eşyası :
(6,9,11,22,29,37,42).
14168. Sandık sepet :
(6,9,11,14,17,22,29,35,37,42).
14169. Sandıktaki sırtında, ambardaki karnında/
sepetteki boğazında :
(2,6,13,17,20,21,22,29,30,35,36,37,38,40).
14170. Sandıktan çıkmak :
(6,9,22,29,37,42).
14171. Sansasyon yaratmak :
(29).
14172. Sansürden geçirmek :
(37).
14173. Santim kaçırmamak :
(9,29,37).
14174. Santralı işletmek/ çalıştırmak :
(10,21,29,42) (argo).
14175. Sap çekmek :
(6,9,22,37,42).
14176. Sap derken, saman demek :
(13,14,23,35,41,42).
14177. Sap senin değilse samanlıkta mı senin değil?:
(42).

14178. Sap yer, saman savurur :
(17,35,36,42).
14179. Sap yiyip saman sıçmak/ çıkarmak :
(2,6,9,17,21,22,29,35,37,38,42).
14180. Sapartayı/ zılgıtı yemek :
(1,6,9,22,29,31,37,42) (argo).
14181. Sapı silik :
(1,2,4,6,7,9,11,13,14,15,17,18,21,22,23,25,29,30,35,37,38,
39,40,42).
14182. Sapına kadar :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
14183. Sapla samanı (birbirine) karıştırmak :
(6,8,22,30,38,42).
14184. Sapsarı kesilmek :
(29,37).
14185. Sapsız balta :
(1,6,11,13,14,17,22,29,31,35,36,37,42).
14186. Saraka etmek :
(6,10,22,29,37,42). (argo).
14187. Sarakaya almak :
(1,2,6,8,9,10,13,14,17,22,25,26,29,35,37,40,42) (argo).
14188. Sararıp solmak :
(14,29,37,42).
14189. Sarası tutmuşa dönmek :
(13,42).
14190. Sardalye gibi istif olmak :
(1,9,14,29,37,).
14191. Sarı çıyan :
(13,29,35,36,37,42).
14192. Sarı çizmeli Mehmet Ağa :
(1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,
31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14193. Sarı kız :
(1,14,29,42).
14194. Sarı sendika :
(9).
14195. Sarı sıcak :
(29,37,40,42).
14196. Sarı yağ ile yağlayıp kuyruk yağı ile dağlamak :
(17,42).
14197. Sarı Yahudi :
(13,35,36,42).
14198. Sarımsağı nerede yedinse ağzını orada kokut :
(4,6,22,42).
14199. Sarımsak/ soğan yemedim ki ağzım koksun :
(2,6,8,9,13,17,20,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
14200. Sarıp sarmalamak :
(6,9,14,17,22,29,37,41,42).
14201. Sarkıntılı olmak :
(29,37)

14202. Sarkıntılık etmek/ yapmak :
(13,21,37,40,42).
14203. Sarmaş dolaş kuzu dolması olmak :
(9).
14204. Sarmaş dolaş olmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,24,25,29,37,38,39,40,41,42).
14205. Sarpa sarmak :
(2,4,6,8,9,11,14,15,17,18,21,22,23,24,25,29,31,33,35,37,38,39,40,42).
14206. Sarsak sarsak :
(6,9,17,22,42).
14207. Satın almak :
(31,37,42).
14208. Satıp salmak/ savmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,37,38,39,40,42).
14209. Satır aralarını okumak :
(8,42).
14210. Satır atmak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,26,28,29,34,35,38,39,40,42).
14211. Satıra yatmak :
(10) (argo).
14212. Satışa çıkarmak :
(37).
14213. Satıya çıkarmak :
(9,37,42).
14214. Sattı bana çocukluğumu :
(42).
14215. Savsa vermek :
(10) (argo).
14216. Savsak kafalı :
(13,40,42).
14217. Savuşup gitmek :
(37).
14218. Say beni sayayım seni :
(35,36,37,41,42).
14219. Saye salmak :
(6,17,22,40,42).
14220. Sayesinde sayeban olmak :
(6,17,22,29,37,42).
14221. Sayfa bağlamak :
(9,37).
14222. Sayfiyeye çıkmak :
(9).
14223. Saygı duymak/ beslemek :
(37,42).
14224. Saygıyı maskaraya almak :
(13).
14225. Sayı ile vermemek :
(14).
14226. Sayılı sarımsak, dikili soğan :
(2,22,29,38,40,42).

14227. Sayılı soğan, dikili sarımsak :
(6,17,35).
14228. Sayım suyum yok :
(2,6,8,9,11,14,20,21,22,25,28,29,32,34,37,39,40,41,42).
14229. Sayıp dökmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
14230. Sayıp sövmek :
(9).
14231. Sayısını Allah bilir :
(2,6,9,22,23,29,37,38,39,40,42).
14232. Saymakla bitmemek/ tükenmemek :
(6,29,37,42).
14233. Sayrı düşmek :
(42).
14234. Saz benizli :
(1,14,17,29,37,42).
14235. Sazı söyletmek :
(13).
14236. Sazı sözü yerinde olmak :
(13,35,40,42).
14237. Sazına bülbül konmak :
(6,13,14,17,22,35,36,42).
14238. Sazlı sözlü :
(9,37).
14239. Sebep olan, sebepsiz kalsın :
(9,13,17,21,23,29,35,36,37,40,41,42).
14240. Sebepsiz kalmak :
(6,9,11,13,14,17,22,29,35,37).
14241. Sebilhane bardağı gibi dizilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,15,17,21,22,23,29,35,36,37,38,41,42).
14242. Secdesiz baş :
(14).
14243. Sedyelik olmak :
(6,9,21,22,24,29,37,42).
14244. Sefa geldine gitmek :
(9,29,37).
14245. Sefa pezevengi :
(6,9,13,17,21,22,23,29,37,38,42).
14246. Sefa sürmek :
(6,9,22,29,37,42).
14247. Sefalet çekmek :
(23,37,42).
14248. Sefasını sürmek :
(29,37).
14249. Sefaya mest kaplamak :
(6,22,42).
14250. Seferberlik ilân etmek :
(9,37).
14251. Sefere çıkmak :
(6,22,37,42).

14252. Sefilleri oynamak :
(29) (argo).
14253. Sehpayaya çekmek :
(1,6,9,17,22,37,42).
14254. Sekiz köşe olmak :
(6,10,22,42) (argo).
14255. Seklemi sekiye koyup oturmak :
(4).
6001. Seksen/ doksana, kırk kapının ipini çekmek :
(2,6,14,22,25,29,37,38,40,42).
14256. Seksen kapıya doksana değnek çalmak :
(4,6,22,42).
6020. Seksen/ dokuz, her, kırk tarakta bezi olmak :
(6,17,22,42).
14257. Sekte vermek :
(37).
14258. Sekte vurmak :
(9,25,37).
14259. Sekteye uğramak :
(9,25,37,42).
14260. Sel ağzından/ önünden kütük kapmak :
(6,13,14,17,22,35,38,40,41,42).
14261. Sel gibi akmak :
(6,22,29,37,42).
14262. Sel gibi coşmak :
(40,42).
14263. Sel götürmek :
(6,9,22,29,37,42).
14264. Sel seli götürmek :
(29,37).
14265. Selâm almak :
(1,2,6,8,9,11,18,21,22,29,31,33,37,38,39,40,42).
14266. Selâm çakmak/ durmak :
(6,8,14,22,29,31,37,42).
14267. Selâm sabah :
(14,29,37,42).
14268. Selâm söylemek :
(2,6,9,11,21,22,29,33,37,39,40,42).
14269. Selâm verip, borçlu çıkmak :
(2,4,6,8,9,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14270. Selâm yollamak :
(8,29,37,38,39).
14271. Selâma durmak :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,25,29,33,37,38,39,40,42).
14272. Selamete çıkmak/ ermek :
(9,23,29,37,42).
14273. Selâmı sabahı kesmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,33,35,37,38,39,40,41,42).

14274. Selâmsız sabahsız :
(14,29,37,41).
14275. Selâmsızda mı oturuyorsun? :
(13).
14276. Selâmünaleyküm demeden :
(13).
14277. Selâmünaleyküm K r Kadı :
(2,3,8,9,11,12,13,14,15,17,29,35,37,38,40,42).
14278. Sele gitmek :
(2,6,21,22,23,29,33,37,38,39,40,42).
14279. Selef dağıtmak :
(27).
14280. Selektör yapmak :
(9,10,29) (argo).
14281. Seli suyu kalmamak :
(1,6,9,14,22,29,35,37,42).
14282. Selvi/ servi boylu :
(1).
14283. Semen gelmek/ peyda etmek :
(9,13,17,29,37,40,42).
14284. Semer devirmek :
(2,6,10,14,21,22,29,30,35,36,37,38,39,40,42) (argo).
14285. Semer vurmak :
(37).
14286. Semere gelmek :
(29).
14287. Semeresini vermek :
(29,37).
14288. Semerini güneşe dayamak :
(17,35,36,42).
14289. Sempatı duymak/ beslemek :
(9,17,37).
14290. Sempatisini kazanmak :
(37).
14291. Semtine uğramamak :
(6,11,13,14,21,22,23,29,37,40).
14292. Sen a ben a, otur da fal a :
(13,35,40,42).
14293. Sen ben davası/ kavgası :
(8,29,37).
14294. Sen bilirsın bir iki, ben bilirim on iki :
(6,17,22,35,42).
14295. Sen bilirsın :
(29,35).
14296. Sen de mi Brutus!⁴⁶¹ :
(4,5,7,12,15,17,42).

⁴⁶¹ Sezar, kendisini hançerleyen Brutus' a söylemiştir. Marcus Junius Brutus (M. .85-42) : Gaius Julius Caesar (Sezar)'ı öldüren Romalı politikacılardan. Bu eviri söz Türkçe'de deyimleşmiştir.

14297. Sen ekilirken ben göcektim! :
(42).
14298. Sen giderken ben geliyordum/
dönüyordum!
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,32,36,37,38,
39,40,42).
14299. Sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanırsın? :
(13,40,42).
14300. Sen hissene çalı çek! :
(4,42).
14301. Sen hocan kadar mı bileceksin! :
(7).
14302. Sen kiminle dansediyorsun? :
(42).
14303. Sen sağ, ben selâmet :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,
37,38,39,40,42).
14304. Sen sen, ben ben :
(29,35).
14305. Sen söyle, sen dinle :
(17,35,42).
14306. Sende o göz var mı? :
(2,6,22,38,39,42).
14307. Senden gelecek/ gelen çıraya puf/ püf :
(4,6,22,42).
14308. Senden gelecek hayır Allah' tan gelsin! :
(17,35,36,42).
14309. Senet sepet :
(2,6,8,9,14,17,22,29,30,37,38,40,42).
14310. Senet vermek :
(1,2,6,9,17,22,24,25,28,29,34,37,38,40,42).
14311. Senetli sepetli :
(14,29,37).
14312. Senetsiz sepetsiz :
(9,29,35,37,42).
14313. Seni bana sayı ile mi verdiler? :
(4,42).
14314. Seni deve tepti :
(7).
14315. Seni gidi seni :
(2,8,9,21,22,23,29,30,37,38,39,40,42).
14316. Seni hamamcı eden Allah, beni de külhancı eder :
(4,35,42).
14317. Senin aradığın kantar, Bursa'da kestane tartar :
(2,6,21,22,29,30,32,36,38,40,42).
14318. Senin aradığın, bende yok :
(13,35,36).
14319. Senin gönlün Döndü ile Döne'de, benim gönlüm inek
ile danada :
(2,6,20,22,29,30,38,40,42).

14320. Senin kanın benden kırmızı mı? :
(4,6,22,42).
14321. Seninki (tatlı) can da benimki/ elinki patlıcan mı?:
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
14322. Senli benli olmak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,36,38,39,40,41,42).
14323. Sepet havası çalmak/ vurmak :
(2,4,6,7,8,9,10,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
14324. Sepet örene çöp vermek :
(42).
14325. Sepette pamuğu olmamak :
(1,2,6,7,8,9,14,17,20,22,25,27,29,30,31,32,35,36,37,38,40,42).
14326. Ser verip sır vermemek :
(2,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
14327. Serçe gibi daldan dala sekme :
(26).
14328. Serçede ötme yok, nara çok :
(17,35,36,42).
14329. Serçeden başka kuş, Zeyrek' ten başka yokuş bilmez :
(17,35,36,42).
14330. Serde kabadayılık/ ağalık, erkeklik, gençlik var : (2,8,9,17,21,29,38,39,40,42).
14331. Sere serpe :
(1,2,6,8,9,14,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14332. Sergi olmak :
(42).
14333. Sergi sermek :
(37).
14334. Serilip kalmak :
(29).
14335. Serilip serpilmek :
(2,6,9,14,22,29,37,38,39,40,41,42).
14336. Serilip yatmak :
(29,37).
14337. Serin gelmek :
(10,29) (argo).
14338. Serinlik vermek :
(9,29,37,42).
14339. Sermaye koymak :
(25).
14340. Sermayeyi kediye yüklemek/ yükletmek :
(1,2,4,6,7,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14341. Sermest olmak :
(37).

14342. Serpintisine uğramak :
(31,42).
14343. Sersebil olmak :
(9,40,42).
14344. Sersefil olmak :
(9,29).
14345. Sersem etmek :
(37).
14346. Sersem sepet/ sepelek :
(2,6,8,22,23,29,32,37,38,40,42).
14347. Serseme çevirmek :
(6,29,37,42).
14348. Serseri kurşun/ mayın, torpil:
(8,29,37,42).
14349. Sert adım :
(42).
14350. Sert çalım :
(42).
14282. Servi/ selvi boylu :
(6,11,22,37,42).
14351. Ses çıkarmak :
(1,2,6,8,9,11,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,40,41,42).
14352. Ses (seda) çıkmamak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
14353. Ses etmek :
(6,8,9,14,17,22,29,37,42).
14354. Ses seda kesilmek :
(17,29,37,42).
14355. Ses soluk kesilmek :
(29,37,42).
14356. Ses vermemek :
(1,2,8,9,11,14,17,18,21,23,24,25,28,29,31,33,34,35,36,38,39,40,41,42).
14357. Sesi ayyuka çıkmak⁴⁶² :
(2,6,11,14,17,20,21,22,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
14358. Sesi çıkmamak :
(1,11,17,23,25,31,33,38,39,40).
14359. Sesi soluğu çıkmamak/ kesilmek :
(14,17,22,29,37,41,42).
14360. Sesini çıkarmamak :
(1,4,6,11,17,18,21,22,28,29,34,38,39,40,42).
14361. Sesini kesmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
14362. Sesini kısmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
14363. Sesini yükseltmek :
(6,22,29,37,41,42).

⁴⁶² ayyuk : (Arapça) Göğün en yüksek yeri.

14364. Sessiz film çevirmek :
(10,42) (argo).
14365. Sessiz sedasız :
(37,42).
14366. Sessiz sessiz :
(42).
14367. Sessiz yaşamak :
(21).
14368. Set çekmek :
(1,2,4,6,8,9,11,17,18,21,22,23,25,26,29,30,32,33,35,37,38,39,
40,42).
14369. Set sepet demek :
(17,26,42).
14370. Sevaba girmek :
(14,25,41).
14371. Sevda çekmek :
(1,2,6,8,14,17,21,22,23,25,29,30,32,33,35,37,38,39,40,42).
14372. Sevda damarı kabarmak :
(26,42).
14373. Sevdasına düşmek :
(6,8,14,17,22,37,42).
14374. Sevdaya tutulmak/ düşmek :
(14,29,42).
14375. Sevgi beslemek :
(29,37).
14376. Sevgi göstermek :
(42).
14377. Sevgiyi paylaşmak :
(42).
9132. Sevinci/ hevesi içinde/ kursağında kalmak :
(6,17,22,29,37,42).
14378. Sevincinden ölmek :
(40,42).
14379. Sevinç delisi :
(26,42).
14380. Sevinç göz yaşı dökmek :
(14,37).
14381. Sevinçten uçmak :
(6,14,22,29,37,42).
14382. Seyirci kalmak :
(1,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,29,37,42).
14383. Seyre dalmak :
(29,37).
14384. Sezar' ın hakkı Sezar'a⁴⁶³ :
(12,15).
14385. Sıcağa kar mı dayanır? :
(29,35).

⁴⁶³ Gaius Julius Caesar (M.Ö.100-44): Brutus tarafından öldürülen Romalı komutan ve devlet adamı.

14386. Sıcağı sıcağına :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14387. Sıcak aşā soğuk su katmak :
(17,35,36,42).
14388. Sıcak bakmak :
(8,29,42).
14389. Sıcak başına vurmak :
(9).
14390. Sıcak kanlı :
(4,6,8,11,14,17,21,22,24,40,42).
14391. Sıcak yüz göstermek :
(2,6,8,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
14392. Sıcak yüzlü :
(42).
14393. Sıcaklar basmak :
(26,42).
14394. Sıcaktan çatlamak :
(26,42).
7243. Sıçan/ fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış :
(2,6,8,9,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,40).
7244. Sıçan/ fare deliği bin akçe/ altın :
(2,6,9,11,14,17,20,21,22,23,25,29,35,36,37,38,39,40,42).
14395. Sıçan deliğine paha biçilmemek :
(4,6,17,22,29,37,40,42).
7245. Sıçan/ fare düşse başı yarılır :
(2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,23,25,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
14396. Sıçan gibi kapana düşmek/ tutulmak :
(14,35,36).
14397. Sıçan olmadan çuval delmek :
(2,6,11,14,17,20,21,22,29,30,35,36,38,40,42).
14398. Sıçana dönmek :
(4,6,8,9,11,14,17,22,23,29,35,37,42).
14399. Sıçıp sıvamak :
(2,6,8,21,22,23,29,37,39,40,42).
14400. Sıçra nalın parlasın :
(42).
14401. Sıçtı Cafer bez getir (civık sıçtı tez getir):
(2,4,6,7,8,17,21,22,29,37,40,42).
14402. Sıdkı sıyrılmak⁴⁶⁴ :
(1,2,6,8,11,14,22,23,24,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
14403. Sıfatına mest kaplamak :
(35).
14404. Sıfır kilometre :
(42).
14405. Sıfır numara :
(4,6,10,11,14,17,22,23,29,35,36,42) (argo).

⁴⁶⁴ sıdk : (Arapça) içten bağlılık.

14406. Sıfıra indirmek :
(6,9,17,42).
14407. Sıfıra sıfır, elde var sıfır/ hiç :
(2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,24,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
14408. Sıfırdan başlamak :
(6,8,9,17,22,25,29,37,42).
14409. Sıfır tüklemek :
(1,2,4,6,8,9,10,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42) (argo).
14410. Sık boğaz etmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,38,39,40,41,42).
14411. Sık dokumak :
(42).
14412. Sık sık :
(11,42).
14413. Sıkı ağızlı :
(29,37,41).
14414. Sıkı basmak :
(1,4,6,9,11,14,22,25,29,35,37,42).
14415. Sıkı çekmek :
(9).
14416. Sıkı dokunmuş olmak :
(42).
14417. Sıkı durmak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
14418. Sıkı fıkı :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
14419. Sıkı sıkıya :
(11,29,31,37,42).
14420. Sıkı tutmak :
(6,14,24,25,29,35,37,42).
14421. Sıkıntı basmak :
(2,6,8,9,17,18,21,22,24,25,26,29,37,38,39,40,42).
14422. Sıkıntı çekmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
14423. Sıkıntı vermek :
(29,37,42).
14424. Sıkıntıda olmak :
(1,9,14,17,29,30,37,40).
14425. Sıkıntısı olmak :
(1,6,9,22,29,37).
14426. Sıkıntıya düşmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,25,29,35,37,38,39,40,42).
14427. Sıkıntıya gelememek/ gelmemek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,34,38,39,40,41,42).
14428. Sıkıya almak :
(6,22,29,37,42).

14429. Sıkıya gelmek :
(29,37,42).
14430. Sıkma baş :
(6,9,13,17,22,29,37,42).
14431. Sılaya gitmek :
(6,17,22,31,37,42).
14432. Sınava çekmek :
(9,42).
14433. Sınava girmek :
(42).
14434. Sınıfta çıkmak :
(6,22,26,29,37,42) (argo).
14435. Sınıfta kalmak :
(29,37,42).
14436. Sınır çekmek/ çizmek :
(6,9,22,37,42).
14437. Sınır dışı etmek :
(6,22,37,42).
14438. Sıpası yanında olmak :
(17,35,36,42).
14439. Sır kâtibi :
(2,8,9,11,29,37,38,39,42).
14440. Sır küpü :
(1,2,4,8,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
14441. Sır olmak :
(1,4,6,9,14,16,17,22,24,25,37,42).
14442. Sır saklamak/ tutmak :
(37).
14443. Sır vermek/ sızdırmak :
(35,37,42).
14444. Sıra dayağı çekmek/ atmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,29,32,37,38,39,40,42).
14445. Sıra düşünmek/ kollamak, gözetmek :
(17,42).
14446. Sıralı sırasız :
(1,2,6,8,11,14,17,21,22,23,25,29,30,37,38,39,41,42).
14447. Sırası düşmek :
(6,8,17,22,29,37,42).
14448. Sırası gelmek :
(6,8,17,22,29,37,42).
14449. Sırasına getirmek :
(1,2,8,9,14,17,18,21,22,25,29,35,37,38,39,40,42).
14450. Sırasına göre :
(2,6,8,9,11,17,21,22,25,29,30,38,39,40,42).
14451. Sırasını düşürmek :
(29).
14452. Sırasını kaybetmek :
(17,37,42).
14453. Sırasını savmak :
(14,42).

14454. Sırat köprüsü :
(9,17,31,35,37,42).
14455. Sıraya koymak :
(6,9,17,37).
14456. Sıraya dizmek :
(42).
14457. Sırça köşkte oturmak :
(37,42).
14458. Sırık gibi gezmek :
(31).
14459. Sırma kadem basmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,
36,37,38,39,40,41,42).
1668. Sırt/ arka çevirmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
14460. Sırt dayamak :
(31,39).
14461. Sırt sırta vermek :
(6,8,9,11,13,14,17,22,23,29,31,37,40,41,42).
14462. Sırt üstü yatmak :
(6,8,9,14,17,22,29,37,38,39,40,42).
1694. Sırtı/ arkası pek/ kavi :
(1,2,6,8,11,13,17,21,22,23,29,31,37,38,39,40,42).
14463. Sırtı kaşınmak :
(2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
1696. Sırtı/ arkası yere gelmemek :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
14464. Sırtı yufka :
(2,8,9,21,29,37,38,39,40,42).
14465. Sırtına almak :
(1,6,9,14,17,22,31,37,42).
14466. Sırtına geçirmek :
(6,14,22,28,29,37,42).
1650. Sırtında/ arkasında yumurta küfesi olmamak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
14467. Sırtında yükü olmak :
(42).
14468. Sırtındaki gömleğe güveni kalmamak :
(42).
14469. Sırtından atmak :
(1,6,8,9,11,14,22,26,29,35,37,41,42).
14470. Sırtından çıkarmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,25,26,29,31,37,38,39,40,42).
14471. Sırtından geçinmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,41,42).
14472. Sırtından (para) kazanmak :
(6,8,22,29,37,42).

14473. Sirtını (sağlam duvara, yere) dayamak/vermek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,40,41,42).
14474. Sirtını okşamak :
(14,42).
1663. Sirtını/ arkasını sıvamak/ sıvazlamak :
(6,14,22,41,42).
14475. Sirtını yere getirmek :
(1,4,6,9,11,14,21,22,24,25,29,37,42).
14476. Sırttan atmak :
(13,31).
14477. Sıskası çıkmak :
(29,37).
14478. Sıtma görmemiş (ses) :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
14479. Sıtma tutmak :
(9,29,37,42).
14480. Sıygaya çekmek :
(1,6,8,9,17,21,22,24,26,27,37,38,42).
14481. Sıyırıp geçmek :
(42).
14482. Sıyrılıp çıkmak :
(6,17,22,42).
14483. Sicili bozuk :
(14).
14484. Sidiği ile yüzünü yunmak :
(42).
14485. Sidik yarışına çıkmak/ girmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,20,21,22,26,29,30,37,38,39,40,41,42).
14486. Sigarayı tellendirmek :
(29,37).
14487. Sigortası atmak :
(10,21,29,37,42) (argo).
14488. Siki çarşafa dolanmak/ dolaşmak :
(29) (argo).
14489. Siktir etmek! :
(2,6,8,9,11,14,22,29,37,42).
14490. Siktirip gitmek :
(2,6,8,22,29,37,42).
14491. Sil bastan :
(2,6,8,11,14,21,22,24,29,30,32,37,38,39,40,42).
14492. Silâh altına almak/ altında bulunmak :
(6,8,11,22,37,42).
14493. Silâh çekmek :
(2,6,8,9,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
14494. Silâh patlatmak :
(4,6,9,17,21,22,29,37,42).
14495. Silâha davranmak/ sarılmak :
(4,6,9,11,14,17,22,29,31,37,41,42).
14496. Silâhlar konuşmak :
(8,17,42).

14497. Silâhları bırakmak :
(17,42).
14498. Silindir gibi ezip geçmek :
(13,29,37).
14499. Silinip gitmek :
(14,29,37,41).
14500. Silip atmak :
(17,26,42).
14501. Silip süpürmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14502. Silkip atmak :
(29,37).
14503. Sille atmak/ indirmek :
(17,26,42).
14504. Sille tokat girişmek :
(9,14,41,42).
14505. Sille vurmak/ yemek :
(9,41,42).
14506. Silsilesinden başlamak :
(13).
14507. Sine-i millete dönmek :
(8).
14508. Sinek avlamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,23,25,26,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14509. Sinek kaydı tıraş :
(1,2,6,8,11,13,21,22,28,29,32,34,38,39,40,42).
14510. Sineksiz yaz etmek :
(42).
14511. Sinekten yağ çıkarmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
14512. Sineye çekmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
14513. Sineye elif çekmek :
(27).
14514. Sinir harbi :
(13,29,37,40,42).
14515. Sinir kesilmek :
(13,29,37,40).
14516. Sinir olmak :
(2,6,8,11,21,25,29,32,37,38,39,40,42).
14517. Sinir törpüsü :
(14,29,37).
14518. Siniri oynamak :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,25,29,35,37,38,39,40,42).
14519. Siniri tutmak :
(6,29,37,42).

14520. Sinirine dokunmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,31,35,37,38,39,40,41,42).
14521. Sinirleri alt üst olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
14522. Sinirleri ayağa kalkmak :
(6,14,17,22,25,35,42).
14523. Sinirleri ayakta olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,29,37,38,39,40).
14524. Sinirleri boşanmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,42).
14525. Sinirleri gergin olmak/ gerilmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14526. Sinirleri gevşemek/ yatışmak :
(6,8,13,21,22,24,29,37,40,42).
14527. Sinirleri kuvvetli/ sağlam :
(1,9,13,14,17,37,42).
14528. Sinirlerine hâkim olmak :
(6,13,22,23,37,40,42).
14529. Sinirlerini bozmak :
(6,22,24,29,37,42).
14530. Sinyal vermek :
(9,31,37,42).
14531. Sipariş almak :
(6,9,17,21,22,37,42).
14532. Sipariş vermek :
(6,9,17,21,22,37,42).
14533. Sipsivri kalmak :
(1,4,6,9,13,21,22,24,29,31,37,40,42).
14534. Sireti suratına uymamak :
(13,35,40,42).
14535. Sirke satmak :
(42).
14536. Sis perdesi :
(29,37).
14537. Sitayişle bahsetmek :
(42).
14538. Sittin sene⁴⁶⁵ :
(1,2,6,8,11,14,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
14539. Sivilce yenirce olmak :
(42).
14540. Sivri akıllı :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,35,37,38,39,40,42).
14541. Sivri başlı :
(26,42).
14542. Sivri burun :
(1,14,26,31,42).

⁴⁶⁵ sittin : (Arapça) Altmış.

14543. Siyak u sibak⁴⁶⁶ :
(9,11,17,31,37,42).
14544. Siz bilirsiniz! :
(6,9,17,21,22,29,37,42).
14545. Siz sağ olun :
(6,9,17,22,29,37,40,42).
14546. Siz siz olun :
(6,8,38).
14547. Sobada yetişmek :
(31).
14548. Sofra donatmak :
(9,37,40).
14549. Sofra sahibi adam :
(17,26,42).
14550. Sofrası açık :
(1,2,6,9,14,17,21,22,25,29,33,37,38,39,40,42).
14551. Sofrası meydanda :
(14,42).
14552. Sofraya bir besmele borcu olmak :
(36,42).
14553. Sofrayı kim kurduysa o kaldırsın :
(35,36,42).
14554. Sofrayı kurmak :
(9,36,37).
14555. Sofuluk taslamak :
(13,42).
14556. Soğan başlı/ kafalı :
(14,17,36,42).
14557. Soğan dikmedim, acısını çekmedim :
(6,17,22,36,42).
14558. Soğan doğramak :
(10,29) (argo).
14199. Soğan/ sarımsak yemedim ki ağzım koksun :
(2,6,17,22,23,35,36,39,40,42).
14559. Soğuk bakmak :
(29).
14560. Soğuk beyinli :
(42).
14561. Soğuk çalmak :
(29,37).
14562. Soğuk çıkmak :
(29,37).
14563. Soğuk durmak :
(6,22,29,37,42).
14564. Soğuk duş etkisi yapmak :
(8,11,22,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
14565. Soğuk düşmek/ kaçmak :
(6,17,22,29,37,42).

⁴⁶⁶ Sözdaki tutarlılık.

14566. Soğuk harp/ savaş :
(6,9,22,37,38,42).
14567. Soğuk hava esmek :
(17,37,42).
14568. Soğuk huzur :
(42).
14569. Soğuk kanlı (davranmak) :
(1,2,6,8,9,11,14,21,22,23,24,25,29,32,34,35,37,38,39,40,42).
14570. Soğuk karşılamak :
(42).
14571. Soğuk nevale/ neva :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
14572. Soğuk ter basmak/ dökmek :
(6,8,13,22,37,40,42).
14573. Soğuk vurmak/ yakmak :
(9,37).
14574. Sokağa atmak :
(1,2,6,9,14,17,21,22,26,29,37,38,39,41,42).
14575. Sokağa çıkmak :
(9,11,37).
14576. Sokağa dökülmek :
(6,9,14,17,22,29,35,37,42).
14577. Sokağa düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,35,37,38,39,40,42).
14578. Sokak çocuğu :
(1,4,9,14,29,37,42).
14579. Sokak havadisi/ lakırdısı :
(13).
14580. Sokak kadını/ kızı :
(1,9,11,14,29,37,42).
14581. Sokak kapısı :
(37).
14582. Sokak süpürgesi :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14583. Sokakta bulmamak "... sokakta bulmamak"
(6,22,29,37,42).
14584. Sokakta kalmak :
(25,29).
14585. Sokaktaki adam :
(9,17,25,29,37,42).
14586. Sol eli beklemek :
(6,17,22,29,37,42).
14587. Sol/ ters tarafından kalkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,29,35,37,38,39,40,41,42).
14588. Sol yapmak :
(2,6,8,9,11,22,28,29,34,37,38,39,40,42).
14589. Sola kaymak :
(37).

14590. Solda sıfır :
(2,3,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
14591. Soluğu almak, "Soluğude almak" :
(1,2,6,8,9,17,18,21,22,25,26,29,30,31,32,35,36,37,38,39,40,42).
14592. Soluğu dar almak :
(31,42).
14593. Soluğu kesilmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
14594. Soluğu taşmak :
(29).
14595. Soluk aldırılmamak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,42).
14596. Soluk almak :
(1,6,8,9,14,17,22,25,26,29,37,41,42).
14597. Soluk kesmek :
(6,8,22,25,29,37,42).
14598. Soluk soluğa :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,30,31,32,35,36,38,39,40,41,42).
14599. Soluk toplamak :
(29).
14600. Soluk vermek :
(29).
14601. Solutmaz sancı :
(35,42).
14602. Somun pehlivanı :
(6,11,22,25,42).
14603. Son gücüyle :
(29).
14604. Son gülen iyi güler :
(7,15,35,41).
14605. Son gürlüğü :
(1,2,6,9,11,13,17,21,22,29,32,37,38,40,42).
14606. Son hızla :
(29).
14607. Son kerte :
(14).
14608. Son kozunu oynamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
14609. Son meteliğe kadar dayanmak :
(14,40,42).
14610. Son model :
(42).
14611. Son nefesini vermek :
(8,11,14,22,29,31,37,42).
14612. Son nefeste buzlu hoşaf/ yağlı pilâv :
(35,42).
14613. Son postayı yapmak :
(29,42) (argo).

14614. Son saati çalmak :
(6,13,21,22,42).
14615. Son uyku :
(6,13,14,21,22,42).
14616. Sonda salmak :
(42).
14617. Sondaj yapmak :
(29,31).
14618. Sonradan görme :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,33,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
14619. Sonradan olma :
(35,36,37).
14620. Sonrası sağlık :
(35,42).
14621. Sonrasına soğan doğramak :
(17,29,35,36,42).
14622. Sonraya atmak/ bırakmak :
(26,29,42).
14623. Sonu fiyasko çıkmak :
(4,6,22,42).
14624. Sonuç almak/ vermek :
(6,9,22,31,37,42).
14625. Sonunu almak :
(2,6,8,9,11,18,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
14626. Sonunu düşünmek :
(6,14,17,22,35,36,42).
14627. Sonunu getirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,27,29,32,35,37,38,39,
40,42).
14628. Sonunu saymak :
(13,31,42).
5475. Sopa/ dayak atmak/ çekmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,22,25,26,29,35,37,38,39,40,42).
14629. Sopa düşkünü :
(14,17,29,42).
5480. Sopa/ dayak yemek :
(2,6,8,13,14,17,21,22,25,29,35,37,38,39,40,41,42).
14630. Sopasını kaybetmiş kör gibi bağırmak :
(26,42).
14631. Soran hep ananı sorar babanı soran yok! :
(13,42).
14632. Soranlara Bekri Mustafa Ayasofya' ya imam oldu
dersin:
(12).
14633. Sorgu suale/ sorguya çekmek :
(2,17,29,31,42).
14633. Sorguya/ sorgu suale çekmek :
(1,6,8,9,14,18,21,22,24,25,28,30,32,34,31,37,38,39,40,41,42).
14634. Sorma gir sokağı gibi :
(17,42).

14635. Sorma gitsin! :
(2,6,8,9,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
14636. Sorması ayıp olmasın :
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,29,37,38,39,40,42).
14637. Sorumlu tutmak :
(8,32).
14638. Sotada bırakmak/ kalmak :
(10,42) (argo).
14639. Sotaya düşürmek/ getirmek :
(10,21,42) (argo).
14640. Soya çekmek⁴⁶⁷ :
(6,9,14,17,22,26,29,37,42).
14641. Soygun vermiş abdala dönmek :
(11,17,35,36).
14642. Soylu soplulu :
(1,2,6,8,9,21,22,29,37,38,39,40,42).
14643. Soyu soplulu belli :
(17,35,36,42).
14644. Soyulup soğana dönmüş :
(1,17,35,42).
14645. Soyunup dökünmek :
(2,6,8,9,14,21,22,23,25,28,29,31,32,34,37,38,39,40,42).
14646. Soyup soğana gevirmek :
(2,4,6,8,9,13,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
14647. Söğüt yaprağı :
(6,22,42).
14648. Sökün etmek :
(2,6,8,9,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,37,38,39,40,41,42).
14649. Söküp atmak :
(6,17,22,23,26,37,42).
14650. Sönmüş fenere dönmek :
(13,40,42).
14651. Sövüp saymak :
(1,2,6,8,14,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
14652. Söylemediğini bırakmamak :
(42).
14653. Söyle(n)medik söz bırakmamak :
(6,13,17,21,22,23,29,37,40,42).
14654. Söyleyeceği olmak :
(9,29,37).
12095. Söz/ laf açmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
- 12f59. Söz/ lākırdı ağzından dirhemle çıkmak :
(2,6,8,9,14,18,20,21,22,28,29,30,32,34,35,38,39,42).
14655. Söz ağzından dökülmek :
(17,26,42).

⁴⁶⁷ Soydur çeker, huydur geçer.

14656. Söz alıp vermek :
(13,31,42).
14657. Söz almak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,26,28,29,30,33,34,35,37,38,39,41,42).
- 12098.Söz/ lâf, lâkırdı altında kalmamak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,33,37,38,39,40,42).
- 12099.Söz/ lâf anlamak :
(1,6,8,9,11,14,17,21,22,29,31,35,36,37,38,39,42).
- 12100.Söz/ lâf aramızda :
(1,6,8,9,17,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
- 12101.Söz/ lâf atmak :
(1,4,6,9,11,14,17,21,22,26,29,31,33,35,37,38,39,40,42).
14658. Söz ayağa/ yere düşmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,42).
14659. Söz bir, Allah bir! :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,42).
14660. Söz bir etmek :
(1,2,8,14,17,22,31,42).
401. Söz/ ağız, dil birliği etmek :
(1,6,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,35,37,38,39,40,41,42).
14661. Söz çıkmak :
(2,6,8,14,21,22,24,26,28,29,34,37,38,39,40,42).
14662. Söz dağarcığı :
(37).
- 12108.Söz/ lâf dinlemek :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
14663. Söz düellosu :
(29,37).
- 12110.Söz/ lâf düşmemek :
(2,6,8,9,11,14,17,22,25,29,31,37,38,39,40,42).
- 12111.Söz/ lâf ebesi :
(2,6,9,14,22,29,31,33,35,36,37,38,39,40,42).
14664. Söz ehli :
(1,9,14,17,29,31,37,42).
14665. Söz eri :
(1,14,17,31,42).
14666. Söz geçirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
14667. Söz gelişi/ gelimi :
(1,11,14,17,35,36,42).
14668. Söz gelmek :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,25,28,29,30,33,34,37,38,39,40,42).
14669. Söz/ su götürmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,42).

- 12113.Söz/ lâf işitmek :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
- 12114.Söz/ lâf kaldırmamak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
- 14670. Söz kavafı :**
(42).
- 14671. Söz kesilmiş, aş pişmiş, bir kokartosu kalmış :**
(13,42).
- 14672. Söz kesmek/ almak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
- 14673. Söz konusu etmek :**
(2,4,6,8,9,11,21,22,29,33,37,39,40,42).
- 12121.Söz/ lâf olmak :**
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,28,29,30,32,33,34,37,38,40,42).
- 14674. Söz rüşveti :**
(37).
- 14675. Söz sahibi olmak :**
(2,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
- 14676. Söz söyledi bal kabağı :**
(16,42).
- 14677. Söz sözü açmak :**
(35,36,37,42).
- 12124.Söz/ lâf, lâkırdı taşımak :**
(14,42).
- 14678. Söz temsili :**
(6,9,14,22,29,37,42).
- 14679. Söz tutmak :**
(1,2,6,8,9,13,18,21,22,25,29,30,31,37,38,39,40,42).
- 14680. Söz vermek :**
(2,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
- 14681. Söz yarışı :**
(29,37).
- 12126.Söz/ lâf yetiştirmek :**
(13,42).
- 5956. Söz/ lâf, diyecek yok :**
(2,8,9,11,14,17,22,23,29,33,37,38,39,40,42).
- 12155.Sözde/ lâfta kalmak :**
(2,8,9,11,21,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
- 14682. Sözden ibaret :**
(16).
- 14683. Söze atılmak :**
(6,14,22,26,29,37,42).
- 14684. Söze kapılmak :**
(17,42).
- 14685. Söze karışmak :**
(37).

14686. Söze son vermek :
(37).
14687. Söze yatmak :
(2,14,22,37,38,39,42).
14688. Sözleri batmak :
(13,42).
14689. Sözlerinde çok delik olmak :
(42).
14690. Sözlerinden alınmak :
(42).
14691. Sözü açılmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,28,29,34,37,39,40,42).
- 12135.Sözü/ lâfı, lâkırdıyı ağızına tıkamak :
(2,6,8,9,17,18,20,21,22,23,25,26,29,37,38,39,40,42).
- 12137.Sözü/ lâfı ağızında bırakmak/ kalmak :
(2,6,8,9,14,17,18,20,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
- 12136.Sözü/ lâfı, lâkırdıyı ağızında gevelemek :
(2,6,8,14,18,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
- 12138.Sözü/ lâfı ağızından almak/ kapmak :
(1,6,14,22,37).
14692. Sözü ameline uymamak :
(17).
14693. Sözü ayağa düşürmek :
(1,6,14,17,22,26,42).
14694. Sözü bağlamak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
14695. Sözü bal ile kesmek :
(13,42).
14696. Sözü bir ucundan tutmak :
(13,42).
14697. Sözü boğaza tıkamak :
(9,13,26,42).
- 12140.Sözü/ lâfı, lâkırdıyı çevirmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,26,29,37,38,39,40,42).
- 12141.Sözü/ lâfı, lâkırdıyı çiğnemek :
(2,6,14,17,21,22,24,25,29,38,39,40,42).
14698. Sözü dağıtmak :
(6,22,29,37,42).
14699. Sözü dikmek :
(26,42).
14700. Sözü edilmek :
(37).
14701. Sözü geçmek :
(1,4,6,9,14,17,22,29,33,37,41,42).
14702. Sözü getirmek "Sözü.....e getirmek" :
(2,6,8,9,14,22,24,25,28,29,32,34,38,39,40,42).
14703. Sözü kesmek :
(1,2,4,6,8,9,14,21,22,24,28,29,34,37,38,39,40,41,42).
- 12143.Sözü/ lâfı, lâkırdısı mı olur? :
(9,21,29,33,37,38,39,42).

14704. Sözü sakalina geçmemek :
(17,35,36,42).
14705. Sözü sohbeti çekilmek :
(42).
14706. Sözü sohbeti yerinde :
(9,14,29,37).
14707. Sözü tartmak :
(9,13,17,29,35,37,42).
14708. Sözü uzatmak :
(14,37,41).
14709. Sözü yere düşmek :
(2,14,17,21,22,29,38,39,40,42).
14710. Sözü yabana atmak :
(31,42).
14711. Sözü meclisten dışarı/ yabana :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,20,21,22,23,24,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
14712. Sözü ona :
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,22,24,29,30,31,32,35,36,37,39,40,42).
14713. Sözü kısası :
(29,37).
14714. Sözüde durmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,37,38,39,40,42).
14715. Sözüden (dışarı) çıkmak :
(2,6,8,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
14716. Sözüden dönmek :
(31).
14717. Sözüne gelmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
14718. Sözüne sahip :
(29,37).
14719. Sözüni ağzına tıkamak :
(4,6,14,22,35).
12149. Sözüni/ lâfını balla kestim :
(1,2,6,8,9,14,17,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
12150. Sözüni/ lâfını bilmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,33,36,37,38,39,40,42).
12151. Sözüni/ lâfını esirgememek/ sakınmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
12152. Sözüni/ lâfını, lâkırdısını etmek :
(2,6,8,11,14,17,21,22,25,29,31,38,39,40,42).
14720. Sözüni geçirmek :
(6,17,21,22,42).
14721. Sözüni geri almak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
12153. Sözüni/ lâfını kesmek :
(6,8,14,22,29,37,42).

14722. Sözüni tutmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,33,34,37,38,39,40,42).
14723. Sözüni yabana atmak :
(6,8,13,21,22,24,37,42).
14724. Sözüniün alt başı zifos :
(35).
14725. Sözüniün eri olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
14726. Su almak :
(6,9,11,16,17,22,26,37,42).
14727. Su basmak :
(6,9,16,17,22,26,37,42).
14728. Su başlarını devler tutmuş :
(6,8,22,38,42).
14729. Su çarpmak :
(6,9,16,17,22,37,42).
14730. Su çekmek :
(6,9,11,16,17,22,37,42).
14731. Su dökmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,16,21,22,23,29,31,35,37,39,40,42).
14732. Su dökünmek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,16,17,21,22,24,28,29,31,34,37,38,39,40,42).
14733. Su geçirmek :
(16).
14734. Su gibi akmak :
(2,6,8,9,11,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
14735. Su gibi bilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,16,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
14736. Su gibi ezberlemek :
(2,3,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
14737. Su gibi gitmek :
(1,2,4,6,8,9,16,17,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
14738. Su gibi ıslanmak :
(6,42).
14739. Su gibi okumak :
(6,9,16,17,22,25,42).
14740. Su gibi terlemek :
(9,29,37).
14669. Su/ söz götürmek :
(1,2,3,4,6,8,9,11,14,16,17,21,24,28,29,30,31,34,37,38,39,40,41,42).
14741. Su götürür yönü/ yanı, yeri olmamak :
(2,6,8,9,13,14,18,22,24,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
14742. Su içinde değer bulmak :
(1,2,6,7,8,9,17,22,28,30,34,35,37,38,39,42).

14743. Su içinde kalmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14744. Su iktiza etmek :
(2,9,14,16,17,29,37).
14745. Su kaçırmak :
(4,6,10,11,16,17,29,37,42) (argo).
14746. Su kaldırmak :
(14,16,17,42).
14747. Su kapmak :
(6,9,16,17,22,29,37,42).
14748. Su katılmamış/ katılmadık :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14749. Su kesmek/ kesilmek :
(6,9,16,17,22,29,37,42).
14750. Su koyuvermek/ salıvermek :
(2,4,6,8,9,10,11,14,16,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42) (argo).
14751. Su serpilmek :
(29,37).
14752. Su vermek :
(9,37,42).
14753. Su yolu etmek :
(11,14,31).
14754. Su yürüme :
(9,14,16,17,21,37,42).
14755. Su yüzü görmemek :
(2,6,8,21,24,25,37,38,39,40,42).
14756. Su yüzüne çıkmak :
(2,6,8,9,11,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,29,37,38,39,40,41,42).
14757. Sucuğu çıkmak :
(1,4,6,9,13,17,22,29,31,37,39,42).
14758. Sucuk gibi ıslanmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,34,35,37,39,40,42).
14759. Sucuk kesilmek :
(14,35,36,42).
14760. Suç atmak/ yüklemek :
(14,26,29,31,37,42).
14761. Suçundan geçmek :
(1,14,37,42).
14762. Suçunu bağışlamak :
(1,9,14,17,37,42).
14763. Sudaki balık pazarlığı :
(35).
14764. Sudan bahane/ cevap :
(2,6,8,20,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
5639. Sudan/ denizden çıkmış balığa dönmek :
(6,8,9,13,17,22,23,25,29,37,40,42).
14765. Sudan çıkmış sıçana dönmek :
(4,6,22,29,42).

14766. Sudan geçirmek :
(6,22,37,42).
14767. Sudan kıyıya düşmek :
(42).
14768. Sudan sebep :
(37).
14769. Sudan söz :
(16).
14770. Sudan ucuz :
(1,3,4,6,8,9,11,14,16,17,21,22,24,25,28,29,30,33,34,35,37,39,40,41).
14771. Sular yerde büyüme :
(42).
14772. Sular kabarmaya başlamak :
(42).
14773. Sular kararmak :
(1,2,6,9,11,14,16,17,21,22,23,25,29,31,32,35,36,37,38,39,41,42).
14774. Sular kırılmak :
(42).
2216. Sultanahmet' te/ Ayasofya'da dilenip, Ayasofya'da/ Sultanahmet'te sadaka/ zekât vermek :
(2,6,8,13,17,22,29,35,36,38,39,40,41,42).
14775. Sultanî tembel :
(2,6,8,9,22,29,30,37,38,42).
14776. Sulu götürüp susuz getirmek :
(21).
14777. Sulu göz/ gözü :
(6,8,9,13,22,29,35,36,37,40,41,42).
14778. Sulu sepken :
(11,33,35,36,42).
14779. Sululuk etmek/ yapmak :
(1,6,8,14,21,22,24,25,29,37,38,42).
14780. Sulunun biri :
(35,36).
14781. Surat asmak. :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
14782. Surat bağlamak :
(2,6,17,21,22,29,38,39).
14783. Surat bir karış :
(2,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14784. Surat düşkünü :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,25,29,37,38,39,40,42).
14785. Surat eksitmek :
(14,18,24,42).
14786. Surat etmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,32,37,38,39,40,42).
14787. Surat kalmamak :
(29,37).
14788. Surat mahkeme duvarı :
(42).

14789. Surata bak saati ayar et! :
(2,6,22,42).
14790. Surata bakıp, süngüye davranmak :
(1,6,8,9,13,14,17,22,29,35,37,38,39,40,42).
14791. Surata bakmak :
(26,42).
14792. Surata çarpmak :
(26,42).
14793. Suratı asık :
(1,14,17,42).
14794. Suratı değiştirmek :
(1,6,9,14,17,22,29,37,42).
14795. Suratı/ yüzü kasap süngeriyle silinmiş :
(2,6,9,13,14,17,21,22,29,35,37,38,39,40,42).
14796. Suratı sirke satmak :
(4,15,42).
14797. Suratına bakanın kırk yıl işi rast gitmemek :
(2,6,8,17,21,22,29,30,38,39,40,42).
14798. Suratına çarpmak :
(17,42).
14799. Suratına indirmek :
(6,9,22,29,37,42).
14800. Suratına lânet :
(42).
4090. Suratından/ burnundan, yüzünden düşen bin/
yüz parça olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,25,29,35,37,38,39,40,41,42).
14801. Suratını bir karış asmak :
(42).
14802. Suratını Çarşamba pazarına çevirmek/ döndürmek:
(8,42).
14803. Suratını/ yüzünü eksitmek/ buruşturmak :
(2,6,8,9,13,21,22,29,37,38,39,40,42).
14804. Suratının ortasına budur deyip/ diye :
(6,17,22,42).
14805. Suret almak/ çıkarmak :
(2,6,9,11,21,22,26,29,37,38,39,40,42).
14806. Suret-i haktan görünmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,33,35,37,38,40,42).
14807. Suretine girmek :
(9,11,29,37).
14808. Sus payı :
(2,4,6,8,17,21,22,24,25,32,35,37,38,39,40,41,42).
14809. Susak ağızlı :
(14,17,29,37,42).
14810. Susak burunlu:
(17,29,37).
14811. Susak kafalı :
(13,40,42).
14812. Suspus olmak :
(2,6,8,11,14,17,18,21,22,25,29,30,32,35,37,38,39,42).

14813. Susta durmak :
(2,4,6,8,9,13,14,22,28,29,30,34,37,38,40,42).
14814. Sustaya kalkmak :
(2,8,9,29,37,38,42).
14815. Suyu çizgi çizmek :
(42).
14816. Suyu düşmek :
(1,2,6,7,8,9,11,14,17,18,20,21,22,25,29,33,37,38,39,40,41,42).
14817. Suyu göstermek :
(1,6,9,17,22,29,37,42).
14818. Suyu götürüp susuz getirmek :
(2,6,7,8,9,11,13,14,17,18,22,23,24,25,28,29,30,34,36,37,38,39,40,42).
14819. Suyu pala çalmak :
(6,13,21,22,40,42).
14820. Suyu sabuna dokunmamak :
(1,2,3,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,42).
14821. Suyu salmak :
(1,6,14,17,22,29,37,42).
14822. Suyu baştan/ başından kesmek :
(2,4,6,8,9,13,14,16,17,18,21,22,23,25,29,35,37,38,39,40,42).
14823. Suyu bulandırmak :
(2,3,6,8,11,18,21,22,24,25,28,29,30,34,38,39,40,41,42).
14824. Suyu çekilmek :
(9,14,41,42).
14825. Suyu çekilmiş sel yatağı :
(42).
14826. Suyu çekilmiş/ kesilmiş değirmene dönmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,25,29,35,36,37,38,39,40,41,42).
4790. Suyu/ çayı, dereyi görmeden paçaları sıvamak :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,25,29,35,37,38,39,40,42).
14827. Suyu ısınmak/ kaynamak :
(2,6,8,11,13,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
14828. Suyu kesilmek :
(17,29).
14829. Suyu kesmek :
(9,14,17,37,42).
14830. Suyu mu çıktı? :
(1,2,6,8,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,35,38,39,40,42).
14831. Suyu seli kalmamak :
(2,6,9,14,17,29,35,37,38,39,40,42).
14832. Suyu üfleyip/ üfleyerek içmek :
(13,31,40,42).
14833. Suyu yokuşa akıtmak :
(2,6,11,21,22,29,33,38,39,42).
14834. Suyu yumuşak :
(13,14,17,40,42).
14835. Suyun akıntısına/ akarına gitmek :
(6,22,35,37,42).

14836. Suyun başı :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,34,35,36,37,38,42).
14837. Suyun yüzüne çıkmak :
(2,6,28,34,39,40,42).
14838. Suyuna çekmek :
(16).
14839. Suyuna/ suyunca gitmek :
(4,6,13,14,16,21,22,29,35,36,37,38,40,41,42).
14840. Suyuna piring haşlanmamak :
(2,6,14,22,29,38,39,40,42).
14841. Suyuna piring salmak :
(17,36,42).
14842. Suyuna tirit doğramak :
(1,2,4,6,9,13,14,16,17,21,22,29,35,36,37,38,40,41,42).
14839. Suyunca/ suyuna gitmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,39,40,41,42).
14843. Suyundan huyundan :
(16).
14844. Suyunu almak :
(6,22,37,42).
14845. Suyunu çekmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
14846. Suyunun akıntısına gitmek :
(29).
14847. Suyunun suyu⁴⁶⁸ :
(1,2,4,6,8,9,13,14,15,16,17,18,21,22,23,24,25,29,35,37,38,39,40,42).
14848. Süklüm püklüm :
(2,6,8,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,35,38,39,40,42).
14849. Sükse yapmak :
(9,37,42).
14850. Sükût hakkı :
(11,17,37,42).
14851. Sükûtla geçiştirmek :
(6,9,17,21,22,24,37,42).
14852. Sülük vurmak :
(37).
14853. Sülün gibi süzülme :
(11,17,22,32).
14854. Sümbül bebek tohumu :
(17,35,42).
14855. Sümüğünü çekip durmak :
(17,42).
14856. Sünger çekmek/ geçmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).

⁴⁶⁸ Tavşanın suyunun suyu, Nasrettin Hoca fıkrasıdır.

14857. Süngüsü ađır⁴⁶⁹ :
(14,31,35,42).
14858. Süngüsü depresmesin! :
(1,2,6,9,13,17,22,29,35,36,37,38,40,41,42).
14859. Süngüsü düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,35,36,37,38,39,
40,41,42).
14860. Sünnet etmek :
(2,8,9,14,21,29,37,39,40,42).
14861. Sprntlkte yatıp Őeyhlislm rüyası görmek :
(13,35,36,42).
14862. Süpürge hesabı :
(42).
14863. Srç- lisan etmek⁴⁷⁰ :
(2,6,8,9,11,17,21,22,23,29,32,37,38,39,40,42).
14864. Sürek/ sürgün avı :
(2,8,9,11,21,29,38,39,40).
14865. Srgit yapmak :
(1,2,6,8,13,17,22,29,37,38,39,40,42).
14864. Sürgün/ sürek avı :
(2,6,8,21,22,29,37,39).
14866. Sürgün gitmek :
(9,37).
14867. Sürgüne gönderilmek :
(9,17,37,42).
14868. Sürme çekmek :
(9,36,37).
8136. Sürmeyi gözden/ gözden sürmeyi çekmek/ çalmak
: (2,6,8,14,17,18,21,22,23,25,29,35,36,37,38,39,40,42).
14869. Srt Allah srt! :
(2,6,9,13,14,17,22,26,29,35,37,38,39,40,42).
14870. Srtnp durmak :
(29,37).
14871. Srtp durmak :
(6,22,29,37,42).
14872. Sürü dağa vrmek :
(42).
14873. Sürü sepet :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,29,32,35,36,37,38,39,40,42).
14874. Sürüden ayrılmak⁴⁷¹ :
(6,13,14,17,21,22,24,35,36,37,41,42).
14875. Sürüm sürüm sürünmek :
(14,37,41,42).
14876. Sürüncemede bırakmak :
(6,8,22,29,32,37,42).

⁴⁶⁹ sngk> süngü : Eski Türkçede kemik.

⁴⁷⁰ srç lisan : Kurala aykırı olan bu tamlama dil sürçmesi demektir.

⁴⁷¹ sürüden ayrılan koyunu/ kuzuyu kurt kapar

14877. Sürüncemede kalmak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,29,30,35,37,38,39,40,42).
14878. Sürüp gitmek :
(14,41,42).
14879. Sürüsüne bereket :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
14880. Sürüye katılmak :
(35,42).
14881. Süsleyip püslemek :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,25,29,31,32,37,38,39,40,42).
14882. Süslü püslü :
(6,9,11,14,22,29,42).
14883. Süsü vermek, ".....süsü vermek" :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,29,31,32,37,38,39,40,42).
14884. Süt ananın yoğurt oğlu :
(17,35,36,42).
14885. Süt çalmak :
(1,2,9,11,14,29,37,38,40,42).
14886. Süt çekmek :
(29,37).
14887. Süt çocuğu :
(37,41).
14888. Süt dökmüş kedi gibi/ kediye dönmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
14889. Süt kuzusu :
(1,2,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
14890. Süt liman olmak :
(1,2,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,38,39,40,42).
14891. Süt vermek :
(11,13,31,37,40,42).
14892. Sütçü beygiri gibi dolanmak :
(14,29,41).
14893. Sütlü sütlü melemek :
(4).
14894. Süttten ağzı yanmak⁴⁷² :
(6,14,22,29,35,36,37,42).
14895. Süttten çıkmış ak kaşık :
(1,14,41,42).
14896. Süttten kesmek :
(6,11,22,29,31,37,42).
12391. Sütü/ mayası bozuk :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,23,24,25,26,29,32,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
14897. Sütü kaçmak :
(6,17,42).

14898. Sütü temiz :
(9,25).
14899. Sütüne bırakmak/ havale etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,23,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,
41,42).
14900. Sütüne kalmak :
(6,8,13,18,42).
14901. Sütünü helâl etmek :
(6,25).
14902. Süzün bakmak :
(9,13,40,42).
14903. Süzülüp gitmek :
(41).

§

8435. Şafak/ gün, tan atmak/ ağarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,42).
14904. Şafak sökmek :
(1,2,6,8,9,11,17,18,21,22,24,25,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,
40,42).
14905. Şafiî havuzu gibi karmakarışık :
(17,35,36,42).
14906. Şafiî köpeğine dönmek/ benzemek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,22,29,30,35,36,37,38,40,42).
14907. Şafiî köpeği gibi titremek :
(1,9,17,22,29,37,42).
14908. Şah iken şahbaz olmak⁴⁷³ :
(1,2,4,8,9,11,12,13,14,15,17,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
40,42).
14909. Şah kılıcı sallamak :
(16).
14910. Şaha kalkmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
41,42).
14911. Şahadet getirmek :
(1,8,14,17,29,32,37,42).
14912. Şahadet parmağı :
(11,17,31).
14913. Şahadette bulunmak :
(9,23,37).
14914. Şaheser yaratmak :
(37).
14915. Şahin bakışlı :
(1,9,13,14,17,26,29,31,35,36,37,42).

⁴⁷³ şebbâz : (Farsça) İri bir cins beyaz doğan ; mecazen
yiğit, kahraman, atak.

14916. **Şahsiyat yapmak/-a dökme** :
(6,8,9,22,29,37,42).
14917. **Şaka gibi gelmek** :
(1,4,6,9,13,17,21,22,24,25,29,37,40,42).
14918. **Şaka götürmemek** :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,42).
14919. **Şaka iken kaka olmak/ kakaya çevirmek** :
(1,2,6,8,11,13,17,21,22,25,30,32,35,37,38,39,40,42).
14920. **Şaka kaldırmak** :
(1,2,4,6,8,9,11,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14921. **Şaka maka derken** :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
14922. **Şaka söylemek** :
(1,6,9,14,17,22,29,37,42).
14923. **Şaka yapmak** :
(1,2,14,17,18,22,25,29,37,38,39,40,42).
14924. **Şaka yollu** :
(29,37).
14925. **Şakadan anlamak** :
(13,42).
14926. **Şakakları ağarmak/ beyazlanmak** :
(6,37,42).
14927. **Şakaklarına kar yağmak** :
(13,40,42).
14928. **Şakası olmamak/ yok** :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,
37,38,39,40,42).
14929. **Şakaya almak** :
(6,8,9,22,29,37,42).
14930. **Şakaya boşmak/ bozmak, dökme** :
(1,4,6,14,17,22,26,29,37,42).
14931. **Şakaya gelmek** :
(1,2,4,5,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
14932. **Şakaya getirmek/ vurmak** :
(2,6,8,9,11,14,17,18,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14933. **Şakır şakır oynamak** :
(11,13,40,42).
14934. **Şakkadak yere serilmek** :
(13,40,42).
14935. **Şaklabanlılık etmek** :
(13,40,42).
14936. **Şakşak pabuçlu** :
(13,40).
14937. **Şallak mallak** :
(1,13,17,27,37,40,42).
14938. **Şalvarı yok, uçkuru beş batman** :
(4,6,22,42).
14939. **Şam babası** :
(14,26,37,42).

14940. Şamar atmak/ vurmak :
(26,37,42).
14941. Şamar oğlanı :
(2,6,8,9,13,14,15,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
14942. Şamar yemekten ensesi tasmaya dönmek :
(13,42).
14943. Şamata çıkarmak :
(13,40,42).
14944. Şamata etmek/ koparmak :
(6,9,22,24,37).
14945. Şamatası ayyuka çıkmak :
(13,35,36).
14946. Şan vermek :
(1,6,8,9,14,17,22,31,35,37,42).
14947. Şangır şungur :
(2,6,22,30,38,39,42).
14948. Şanına lâyük :
(42).
14949. Şanına yakışmak :
(6,22,29,37,42).
14950. Şanına yedirememek :
(37).
14951. Şanından olmak :
(1,2,6,9,17,22,29,30,37,38,39,40,42).
14952. Şanlı şöretli :
(1,8,9,14,17,32,35,37,42).
14953. Şans tanımak/ vermek :
(6,9,22,25,29,37,42).
14954. Şansa kalmak :
(6,8,22,25,29,31,37,42).
14955. Şansı dönmek :
(6,8,22,25,29,31,32,37,42).
14956. Şansı/ talihi yaver gitmek :
(6,8,9,22,25,29,31,32,37,42).
14957. Şansını kendine tâbi kılmak :
(40,42).
14958. Şantaj yapmak :
(37).
14959. Şap gibi donmak/ kalmak :
(1,4,6,9,14,17,22,29,31,37,42).
14960. Şap gibi yanmak :
(6,11,22,42).
14961. Şap ile şeker bir değil :
(29,35).
14962. Şap kesilmek :
(13,31,40,42).
14963. Şapadak şapa oturmak :
(2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,21,22,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,37,39,40,42).

14964. Şapır şupur :
(2,6,21,22,29,30,38,39,40,42).
14965. Şapka çıkarmak :
(6,8,22,25,31,32,42).
14966. Şapkayı ters giymek :
(13,31,40,42).
14967. Şapkayı yere vurmak :
(13,31,40,42).
14968. Şaplak atmak :
(42).
14969. Şarap kebab hay hay, hesap kitap vay vay :
(13,36,42).
14970. Şarap tulumu :
(13,42).
14971. Şarap ucuz, traş pahalı :
(35).
14972. Şart koşmak :
(6,8,9,11,14,17,21,22,24,35,37,42).
14973. Şart olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,21,22,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
14974. Şart surt tanımamak :
(1,8,9,29,35,37,42).
14975. Şaşl bakmak :
(9,14).
14976. Şaşl, çakır demektense kör de kurtul :
(2,6,9,20,22,29,30,37,38,40,42).
14977. Şaşırıp kalmak :
(14,29,37).
14978. Şaşıydı arı da soktu kör oldu :
(30,42).
14979. Şaşkaloz gibi gözleri fır fır dönmek :
(13,42).
14980. Şaşkın bakkal :
(13,35,36,40,42).
14981. Şaşkın kantar :
(35).
14982. Şaşkın şaşkın :
(9).
14983. Şaşkına çevirmek :
(6,9,22,29,37,42).
14984. Şaşkına dönmek :
(4,6,9,17,18,21,22,25,29,37,42).
14985. Şaşkınlık içinde olmak :
(42).
14986. Şayarı dikkat/ hayret :
(42).
14987. Şayarı itimat :
(42).
14988. Şeddeli eşek :
(8,9,11,14,37,40,42).

14989. Şehir eşkiyası :
(42).
11156. Şeftali/ kesme, makas almak/ atmak, geçmek :
(10,17,26,31,42) (argo).
14990. Şehit düşmek :
(8,9,14,37,41,42).
14991. Şehvete kapılmak :
(42).
14992. Şeker çiğnemek :
(14,26,42).
14993. Şekeri suya düşmek :
(2,6,14,22,29,38,39,40,42).
14106. Şekerleme/ sakal yapmak/ kestirmek :
(9,14,29,42).
14994. Şekle sokmak/ koymak :
(37).
14995. Şen olasin Halep şehri⁴⁷⁴ :
(2,3,29,38,39,40,42).
14996. Şen sakrak/ şatır :
(29,37,42).
14997. Şenlik görmemiş :
(1,11,14,29,37,42).
14998. Şerbet içmek :
(29).
14999. Şeref sözü :
(8,9,37,42).
15000. Şeref vermek :
(6,8,9,11,21,22,24,37,42).
15001. Şerefine içmek :
(37).
15002. Şerefini korumak :
(24).
15003. Şerefyab olmak :
(21,42).
15004. Şerrine lânet :
(4,14,17,23,29,35,36,42).
15005. Şerrine uğramak :
(13,40,42).
15006. Şeşi beş görmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
15007. Şevk kaynağı :
(42).
15008. Şevki kırılmak :
(6,22,37,42).
15009. Şeyhin kerameti kendinden menkul⁴⁷⁵ :
(2,4,6,8,9,11,13,17,21,22,24,28,29,34,35,36,37,38,40,42).

⁴⁷⁴ Bak. 400 nolu dip not.

⁴⁷⁵ menkûl : (Arapça) Ağızdan ağıza geçerek gelmiş olan, nakil ve rivâyet yolu ile bilinen.

15010. Şeytan aldatmak :
(14,21,29,37).
15011. Şeytan azapta gerek :
(4,9,11,23,29,35,36,37,41).
15012. Şeytan çarpmış keçi yavrusu gibi titremek :
(4,10,42) (argo).
15013. Şeytan çekici :
(1,6,9,11,13,14,17,22,25,29,35,41,42).
15014. Şeytan dedi ki/ diyor ki :
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
15015. Şeytan dürtmek :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
15016. Şeytan elini çekmek :
(2,6,22,29,37,38,42).
15017. Şeytan geçti/ geçmiş gibi :
(29,37).
15018. Şeytan gelse bulamamak :
(13,40,42).
15019. Şeytan görsün yüzünü :
(2,6,8,11,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
15020. Şeytan ile çift çubuk kurmak :
(13,35,40,42).
15021. Şeytan kulağına kurşun :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,27,28,29,34,36,37,38,39,40,42).
15022. Şeytan taşlamak :
(14,27,37).
15023. Şeytan tüyü bulunmak :
(1,6,9,20,22,37,38,40,42).
15024. Şeytan tüyü :
(8,11,13,14,17,21,29,32,35,42).
15025. Şeytana çarığı/ külâhı, pabucu ters giydirmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,23,29,32,36,37,38,39,40,41,42).
15026. Şeytana parmak ısırtmak :
(6,14,22,29,37,42).
15027. Şeytana uymak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
15028. Şeytanı bol olmak :
(6,22,29,42) (argo).
15029. Şeytanı uyandırmak :
(22,29,42).
15030. Şeytanın art/ kış bacağı/ ayağı :
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,20,21,22,24,25,26,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
15031. Şeytanın art bacağına kırmak :
(2,6,8,9,13,14,30,42).
15032. Şeytanın ayağını/ bacağına kırmak :
(1,4,6,11,17,21,22,23,24,25,26,28,29,32,34,38,39,41).
15033. Şeytanın deliğini bilmek :
(42).

15034. Şeytanın işi yok :
(29).
15035. Şeytanın yattığı yeri bilmek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,35,37,38,39,42).
15036. Şeytanla çelik çomak oynamak :
(6,17,22,36,42).
15037. Şeytanları başına toplanmak/ üşüşmek :
(4,6,13,17,22,26,35,42).
15038. Şeytanlık etmek :
(29,37).
15039. Şıkır şıkır oynamak :
(6,9,14,22,31,37,42).
15040. Şıp diye çakmak :
(8,11,14,17,22,26,29).
15041. Şiddet göstermek :
(37).
15042. Şiddete başvurmak :
(37).
15043. Şifayı bulmak/ kapmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
15044. Şifreyi çözmek/ koparmak :
(6,9,22,37,42).
15045. Şikayet getirmek :
(37).
15046. Şike yapmak :
(6,22,29,31,37,42).
15047. Şimdi yaya kaldın Tatar ağası :
(2,6,15,22,29,38,40,42).
15048. Şimdiden tezi yok :
(2,4,6,8,13,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15049. Şimendiferi raya sokmak :
(10) (argo).
15050. Şimşek çakmak :
(8,9,25,32,37).
15051. Şimşekleri üstüne/ üzerine çekmek :
(6,8,9,18,20,21,23,24,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
15052. Şirazedden çıkmak⁴⁷⁶ :
(2,4,6,8,9,11,13,14,15,21,22,23,24,27,29,32,37,38,40,42).
15053. Şirk koşmak :
(9,17,37,42).
15054. Şirret karı :
(13,42).
3931. Şişe/ boynuz, kupa, vantuz çekmek/ vurmak :
(2,9,23,29,37,38,39,40,42).
15055. Şişesini taşa/ duvara çalmak :
(14).

⁴⁷⁶ şirâze : (Farsça) Eskiden ciltlenen kitapların yapraklarının cilde bağlandıkları yerin iki ucunda ibrişimden örülen ince şerit. Mecazen dirlik, düzenlik anlamına gelir.

15056. Şişeyi dışından yalamak :
(14,35,36,41).
15057. Şişeyi dikmek :
(26,42).
15058. Som ağızlı :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
15059. Şov yapmak :
(29).
15060. Şöhret almak/ bulmak, kazanmak, salmak :
(9,14,17,26,37,42).
15061. Şöhreti afakı/ dünyayı tutmak :
(13,37,42).
15062. Şöyle bir bakmak/ göz atmak :
(2,6,8,9,11,13,17,21,22,23,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15063. Şöyle böyle demek :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,25,26,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
15064. Şöyle dursun :
(2,6,8,17,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
15065. Şu bu :
(1,8,9,11,14,17,21,29,30,32,35,37,38,39,42).
15066. Şu günlerde :
(8,9,11,17,22,37,42).
8890. Şundan bundan/ havadan sudan konuşmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,29,35,37,38,39,40,41,42).
15067. Şunu bunu bilmemek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
15068. Şunun şurası/ şurasında :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,23,24,25,29,30,34,35,38,39,40,42).
15069. Şurada burada :
(1,6,8,14,22,29,31,37,39,42).
15070. Şuradan buradan :
(1,6,22,29,41,42).
15071. Şuralı buralı :
(8,9,17,37,42).
15072. Şuraya değmiş, şuraya deęmemiş⁴⁷⁷ :
(7,15).
15073. Şut çekmek :
(6,9,21,22,29,42).
15074. Şüphe bırakmamak :
(6,22,37,42).
15075. Şüphe götürmek :
(9,17,42).
15076. Şüphe kurdu :
(1,2,6,9,14,17,20,21,22,24,28,29,30,34,38,39,40,42).
15077. Şüpheye düşmek/ düşürmek, kapılmak :
(6,8,9,17,22,32,37,42).
15078. Şüyu bulmak :
(9,37,42).

15079. Şüyü u vukûundan beter olmak :
(8,32,38,41,42).

T

15080. Taahhütlü gitmek :
(42).

15081. Tabak yalamak :
(42).

15082. Tabakhaneye bok mugötürüyorsun/
yetistiriyorsun?:
(2,6,8,22,29,30,39,40,42).

15083. Taban çekmek :
(13,17,26,31,40,42).

15084. Taban dösememek :
(42).

15085. Taban sürtmek :
(13,40,42).

15086. Taban tabana zıt :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,42).

15087. Taban tepmek/ patlatmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42).

15088. Taban tutmak :
(14).

15089. Tabana kuvvet :
(1,2,3,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,
35,37,38,39,40,42).

15090. Tabancası dokuz patlamak :
(14,17,35,36,42).

2057. Tabanı/ ayağı yanmış it gibi kaçmak/ koşmak,
dolaşmak :
(2,6,8,13,14,21,22,25,29,30,32,37,38,39,40,42).

15091. Tabanın altına takılmak :
(6,10,22,29,42) (argo).

15092. Tabanları kaldırmak⁴⁷⁸:
(1,2,4,6,9,13,14,15,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,31,34,36,37,
39,40,42).

15093. Tabanları parlamak :
(6,22,29,42).

15094. Tabanları yağlamak :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,
36,37,38,39,40,42).

15095. Tabanvayla gitmek :
(4,6,8,13,21,22,24,31,37,42).
15096. Tabiatın kıstan uyanışı :
(42).
15097. Taç giymek :
(6,8,9,22,25,31,37,42).
15098. Taçsız kral :
(6,8,29,42).
15099. Tadı damağında kalmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
15100. Tadı gelmek :
(6,22,42).
15101. Tadı gitmek/ kaçmak :
(6,8,22,29,35,37,42).
15102. Tadı tuzu kalmamak/ bozulmak, olmamak, yok :
(1,2,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,
37,38,39,40,41,42).
15103. Tadına bakmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,29,37,38,39,40,42).
15104. Tadına doyamamak :
(6,14,18,22,29,37,41,42).
15105. Tadına doyum olmamak :
(2,6,8,9,11,21,22,23,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
15106. Tadına/ zevkine varmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,
41,42).
15107. Tadında bırakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,35,37,39,
40,41,42).
15108. Tadından yenmemek :
(2,6,8,11,14,21,22,23,29,35,37,38,39,40,42).
15109. Tadını almak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,41,42).
15110. Tadını bulmak :
(9,14,29,37).
11188. Tadını/ keyfini, zevkini çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,
41,42).
11189. Tadını/ keyfini, neşesini kaçırmak :
(1,2,3,6,7,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,
41,42).
15111. Tafra satmak⁴⁷⁹ :
(2,6,8,14,22,29,38,39,40,42).
15112. Tafsilât vermek :
(6,21,22,37,42).
15113. Tafsilâta girmek :
(37).
15114. Tahammülü kalmamak :
(37,42).

⁴⁷⁹ tafra : (Arapça) Böbürlenme, yüksekte atma.

15115. Tahkire uğramak :
(37).
15116. Tahsisat-ı mesture :
(17,37,42).
15117. Tahta çıkarmak :
(27).
15118. Tahta çıkmak :
(6,8,11,21,22,27,37,42).
15119. Tahta geçirmek :
(27).
15120. Tahtadan çuvaldız, ne yitiren acır, ne bulan
sevinir :
(4,42).
15121. Tahtalı/ taşlı köy :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,34,35,37,38,
39,40,42) (argo).
15122. Tahtalı köye yollamak :
(6,22,29,42) (argo).
15123. Tahtalı/ taşlı köyü boylamak :
(1,6,14,22,25,29,37,42) (argo).
15124. Tahtası eksik :
(1,2,6,8,13,14,17,20,21,22,23,24,25,29,32,35,37,38,39,40,
41,42).
15125. Tahttan indirmek :
(6,9,21,22,37,42).
15126. Takacak kulp bulamamak :
(6,13,14,21,22,35,36,40,42).
15127. Takas tukas etmek :
(1,6,13,14,17,22,40,42).
15128. Takat kalmamak/ kesilmek :
(14,37).
15129. Takdim tehir yapmak/ etmek :
(9,11,31,37,42).
15130. Takdim yapmak/ etmek :

15138. Takır takır olmak :
(6,22).
15139. Takke atmak :
(26,27,42).
15140. Takke düştü, kel göründü/ açıldı :
(2,6,8,9,13,17,20,21,22,24,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
15141. Takke kapar çaylak :
(35).
15142. Takke kapmak :
(27,35).
15143. Takla atmak/ kılmak :
(6,8,9,14,25,26,22,29,32,37,38,42).
15144. Takla attırmak :
(1,8,9,13,21,29,42).
15145. Taklidini yapmak :
(9,37).
15146. Takoz koymak :
(6,22,29,42).
15147. Takrir vermek :
(9,42).
15148. Takvim yaprağını koparmak :
(42).
15149. Talih değil, Kör Salih :
(13,35,42).
15150. Talih kuşu :
(8,17,29).
15151. Talih yüzüne gülmek :
(6,14,17,22,42).
15152. Talihi yâr olmak :
(2,5,7,13,14,17,22,29,33,35,38,39,40,42).
14956. Talihi/ şanslı yaver gitmek :
(6,8,9,18,21,22,23,29,32,33,37,42).
15153. Talihim olsaydı anamdan kız doğardım :
(2,17,21,29,34,38,39,40,42).
15154. Talihin cilvelerine esir olmak :
(13,42).
10177. Taliherine/ kadere küsmek :
(2,6,8,21,22,23,25,29,30,32,37,38,39,40,42).
15155. Talim etmek :
(6,8,22,37,42).
15156. Talimat vermek :
(37,42).
15157. Talimli maymun gibi titremek :
(35,36,42).
15158. Talip çıkmak :
(37).
15159. Tam adamına düşmek :
(6,17,22,29,37,42).
15160. Tam adamını bulmak :
(6,8,9,13,21,22,24,26,29,35,37,40).

15161. Tam dört yüz dirhem adam :
(42).
15162. Tam gaz :
(6,22,29,42).
15163. Tam/ tamam gelmek :
(6,8,22).
15164. Tam maasla/ maaslı tekaüt/ emekli :
(4,8,9,13,17,29,35,37,42).
15165. Tam/ tamı tamına :
(8,37,41).
15166. Tam üstüne basmak :
(1,4,6,8,9,14,17,21,22,24,29,35,37,40,42).
15167. Tam yolla gitmek :
(8,29,37,42).
15163. Tamam/ tam gelmek :
(37,42).
15165. Tamı/ tam tamına :
(6,17,22,37,42).
15168. Tamir atelyesi :
(10) (argo).
15169. Tamtakır kırmızı/ kuru bakır :
(4,6,8,13,17,18,20,21,22,23,25,29,30,31,35,39,42).
15170. Tamtakır kuru bakır kalmak :
(2,13,14,24,28,34,36,37,38,40,42).
15171. Tamtakır olmak :
(13,41).
15172. Tan ağarmak :
(6,22,29).
8435. Tan/ gün, şafak atmak :
(6,11,21,26,37,42).
11589. Tan tuna/ kim vurduya gitmek :
(1,4,6,9,13,14,22,37,41,42).
15173. Tan yeri ağarmak :
(11,29,37,42).
15174. Tane bağlamak :
(29,37).
15175. Tanıdık çıkmak :
(9,37).
15176. Tanımazlıktan gelmek :
(8,37).
15177. Tanış çıkmak :
(9,37).
15178. Tanrı misafiri :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,42).
15179. Tanrı yarattı dememek :
(29,37).
1230. Tanrı'nın/ Allah'ın günü :
(2,4,6,8,13,14,17,21,22,29,32,35,37,38,39,40,42).
15180. Tanrı' ya şükür :
(37).

15181. Tapan çekmek :
(9).
15182. Tapayı atmak :
(35).
15183. Taraf/ yan çıkmak/ olmak, tutmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,31,37,39,40,42).
15184. Tarafını tutmak :
(17,37).
15185. Tarafılı olmamak :
(17,42).
15186. Tarakta bezi olmak/ var :
(9,14,42).
15187. Tarih düşürmek :
(6,9,11,17,22,37,42).
15188. Tarih olmak :
(27,42).
15189. Tarihe anlatmak :
(42).
15190. Tarihe geçmek :
(6,8,22,37,42).
15191. Tarihe karışmak :
(4,6,8,9,17,21,22,24,29,37,42).
15192. Tartak martak etmek :
(29,37).
15193. Tas suratlı :
(1,14,42).
15194. Tasa çekmek :
(8,14,17,37,42).
15195. Tasamın on beşi :
(6,13,17,22,35,40,42).
15196. Tasası düşmek :
(2,6,8,9,14,17,21,23,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
15197. Tasfiye etmek :
(6,9,22,42).
15198. Tası kırmak :
(6,22,29,42) (argo).
- 13909. Tası tarağı/ pılı pırtıyı, ufağını tefeğini toplamak :**
(2,4,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
15199. Tasmaşını gözlemek :
(42).
15200. Taş arabası :
(4,6,8,10,13,21,22,29,42) (argo).
15201. Taş atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,38,39,40,41,42).
15202. Taş attın da kolun mu yoruldu? :
(2,6,8,9,13,14,17,20,21,22,23,24,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).

15203. Taş başına (mıh dişine) :
(14,26,35,36,42).
15204. Taş bebek :
(1,6,9,14,17,21,22,26,29,37,42).
15205. Taş çatlasa :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,
37,38,39,40,42).
15206. Taş çıkartmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
15207. Taş dikeceğine tüy dikti :
(14,17,35,36,42).
15208. Taş gibi donup kalmak :
(35).
15209. Taş kesilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,
39,42).
15210. Taş koymak :
(6,8,10,21,22,29,42) (argo).
15211. Taş sürmek :
(37).
15212. Taş taş üstünde bırakmamak/ kalmamak, komamak
:
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,33,34,
35,37,38,39,40,41,42).
15213. Taş yağar, kıyamet koparken :
(1,13,29,37,42).
15214. Taş yerinde⁴⁸⁰ :
(9,37).
10822. Taş/ katı yürekli :
(1,2,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,35,36,37,38,39,
40,42).
15215. Taşa bastırmak :
(1,14,17,42).
15216. Taşa çekmek :
(6,17,22,37,42).
15217. Taşa/ taşı ölçmek :
(2).
15218. Taşa tutmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
15219. Taşak geçmek :
(29) (argo).
2818. Taşı başa/ başı taşa, başı taşa/ taşı başa
vurmak :
(2,6,22,35,39,42).
15220. Taşı çatsam ocağım olur, kime varsam kocam olur :
(13,40,42).
15221. Taşı gediğine/ yerine koymak :
(1,2,3,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).

⁴⁸⁰ Taş yerinde ağırdır atasözünden kısalıp deyimleşmiştir.

- 15217. Taşı/ taşa ölçmek :**
(29,37,38,42).
- 15222. Taşı sıkıca suyunu çıkarmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,
34,35,36,37,38,39,40,42).
- 15121. Taşlı/ tahtalı köy :**
(6,14,22,42).
- 15223. Taşlı köye dana yaymağa gitmek :**
(17,42).
- 15123. Taşlı/ tahtalı köyü boylamak :**
(42).
- 15224. Taştan ekmeğini çıkarmak :**
(9,13,14,35,36,42).
- 15225. Tat ağzım, gör boğazım :**
(13,42).
- 15226. Tatava yapmak :**
(10) (argo).
- 15227. Tatlı belâ :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,25,26,28,29,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
- 15228. Tatlı canından olmak :**
(26,42).
- 15229. Tatlı canını sıkmak :**
(37).
- 15230. Tatlı dil (güler yüz)⁴⁸¹ :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,33,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
- 15231. Tatlı sert :**
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
- 15232. Tatlı su Frengi :**
(2,6,8,9,14,17,21,22,24,27,28,29,34,35,37,38,41,42).
- 15233. Tatlı tatlı söyleyip, acı acı sokmak :**
(13,35,40,42).
- 15234. Tatlı yerinde bırakmak/ kesmek :**
(4,6,14,17,22,25,29,35,37,42).
- 15235. Tatlı yeyip tatlı söylemek :**
(35).
- 15236. Tatlısı tuzlusu :**
(29,37).
- 15237. Tatlıya bağlamak :**
(1,2,3,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,
39,40,41,42).
- 15238. Tatsız tuzsuz :**
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,34,37,38,39,40,41,42).
- 15239. Tatsızlık çıkarmak :**
(29,37).
- 15240. Tava gelmek/ girmek :**
(10,24,29,37,42) (argo).
- 15241. Tava getirmek :**
(1,6,9,10,21,22,24,29,31,37,42) (argo).

⁴⁸¹ Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

15242. Tavan başına çökmek/ yıkılmak :
(2, 6, 8, 9, 14, 17, 18, 21, 22, 25, 28, 29, 30, 31, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42).
15243. Tavına getirmek⁴⁸² :
(2, 4, 6, 8, 9, 14, 17, 21, 22, 24, 28, 30, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42).
15244. Tavını bulmak :
(6, 14, 22, 29, 37, 42).
15245. Tavını kaçırmak :
(13, 31, 42).
15246. Tavır almak/ koymak, takınmak :
(6, 8, 21, 22, 24, 25, 29, 37, 42).
15247. Tavır satmak :
(13, 42).
15248. Tavla atmak :
(8, 9, 17, 29, 37, 42).
15249. Tavşan ağzı :
(17, 26).
15250. Tavşan anahtarı :
(6, 11, 22, 37).
15251. Tavşan bayırı aştı :
(6, 17, 22, 42).
15252. Tavşan boku gibi ne kokar, ne bulaşır :
(1, 2, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 21, 22, 23, 29, 31, 35, 37, 39, 40, 41, 42).
15253. Tavşan/ tilki uykusu:
(1, 2, 6, 8, 9, 11, 14, 17, 22, 23, 25, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42).
15254. Tavşan yamacı geçti :
(4, 6, 22, 42).
15255. Tavşan yemezler :
(16).
15256. Tavşan yürekli :
(1, 2, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42).
15257. Tavşana kaç/ taziya tut, taziya tut/ tavşana kaç demek :
(1, 2, 4, 6, 8, 9, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 42).
15258. Tavşanı araba ile avlamak :
(1, 6, 9, 13, 14, 17, 22, 23, 29, 31, 35, 37, 40, 42).
15259. Tavşanın kaçışını gördüm, etinden öğrendim :
(2, 6, 20, 22, 29, 35, 38, 40, 42).
15260. Tavşanın suyunun suyu⁴⁸³ :
(1, 2, 4, 6, 8, 9, 13, 14, 17, 22, 24, 29, 35, 37, 38, 39, 40, 42).
15261. Tavuğuna kışt/ kışt demek :
(6, 22, 29, 42) (argo).
15262. Tavuk pazarı sairleri :
(7).
15263. Tavus kuyruğu/ tüyü çıkarmak/ koyuvermek :
(1, 6, 9, 10, 14, 22, 29, 31, 35, 37, 42) (argo).

⁴⁸² tav : İşlenecek bir maddeye verilen ısı; rutûbet, katılık vb. derecesi kıvâm.

⁴⁸³ tavşanın suyunun suyu Nasrettin Hoca fıkrasıdır.

15264. Tay durmak :
(2,6,8,9,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
15265. Tay tay arabası :
(9,37).
15266. Taze can bulmak :
(14,26,42).
15267. Taze ot görmüş eşek gibi sırtmak :
(10,21,42) (argo).
15268. Tazı bizim ama, çulu bizim değil :
(4,6,22,29,42).
15269. Tazı o tazı ama çulu değişmiş :
(2,6,20,22,23,30,35,37,38,40,42).
15270. Tazının topal olduğu tavşanın kulağına değmiş :
(30,35,42).
15271. Taziya dönmek :
(2,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
15257. Taziya tut/ tavşana kaç tavşana kaç/ taziya tut demek :
(4,13,35,36,42).
15272. Teb demeden tebarekeye çıkmak :
(4,6,22,42).
15273. Tebdil gezmek⁴⁸⁴ :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
15274. Tebdili şaşmak :
(6,22,42).
15275. Tebesire peynir bakışlı :
(13,31,35,36,42).
15276. Tebelleg olmak :
(11,22,24,25,29,32,35,37,38,39,40,42).
15277. Tecrübe tahtası olmak :
(2,6,13,14,20,21,22,25,29,30,35,38,39,40,42).
15278. Tecrübe tahtasına çevirmek/ dönmek :
(4,6,8,9,17,18,22,29,32,37).
15279. Tecrübeyi göğe çekmediler ya! :
(26,35,36,42).
15280. Tedarikte bulunmak :
(9,21,37,42).
15281. Tedavülde olmak :
(37).
15282. Tedavülden kalkmak :
(37).
15283. Tedavüle çıkarmak :
(9,37).
15284. Tedbir almak :
(8,17,37,42).
15285. Tedbiri elden bırakmamak :
(42).

⁴⁸⁴ tebdil : (Arapça) Değiştirme, başka bir şekil ve surete koyma.

15286. Tef çalsan oynayacak :
(1,29,37,42).
15287. Tefe koymak/ koyup çalmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,41,42).
15288. Tefekküre dalmak :
(8,9,37,42).
15289. Tehlike çanları çalmaya başlamak :
(6,17,22,42).
15290. Tehlikeye atılmak :
(37,42).
15291. Tehlike atlatmak :
(9,37).
15292. Tek atmak :
(6,8,9,21,22,26,35,42).
3396. Tek/ bir başına :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,26,29,31,33,35,38,39,40,42).
15293. Tek durmak/ oturmak :
(6,8,9,11,14,17,21,22,33,35,37,41,42).
15294. Tek elden :
(8,29,35,37).
15295. Tek kollu :
(42).
15296. Tek kürekle mehtaba çıkmak :
(1,4,6,9,10,13,14,17,22,29,35,36,37,40,42) (argo).
15297. Tek kürek Yalova yapmak :
(10) (argo).
15298. Tekbir getirmek :
(9,11,21,37,42).
15299. Tekeden süt/ yağ çıkarmak :
(2,6,14,17,21,22,25,26,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
15300. Tekelinde olmak:
(31,37).
15301. Tekeline almak :
(6,9,22,29,31,32,37,42).
15302. Teker meker gitmek/ yuvarlanmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15303. Tekerine çomak sokmak :
(2,6,14,17,18,20,21,22,24,28,30,32,34,37,38,39,40,42).
15304. Tekerine taş koymak :
(6,18,22,25,37,29,41) (argo).
15305. Tekin değil :
(2,14,17,21,24,28,30,35,37,38,39,40,42).
15306. Tekkeye düşmek :
(29,42).
15307. Tekkeyi beklemek⁴⁸⁵ :
(9,16,35,36).
15308. Teklif tekellüf :
(11,14,35,37,42).

⁴⁸⁵ Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.

15309. Tekmil dünya ayaklar altında olmak :
(13,40,42).
15310. Tekne kazıntısı :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,
41,42).
15311. Teknede hamur :
(13,31,40,42).
15312. Tel çekmek :
(2,6,8,9,11,14,17,22,23,24,29,30,31,33,37,38,39,40,42).
15313. Tel kırmak :
(10,13,14,17,23,27,31,33,35,37,42) (argo).
15314. Telâş göstermek :
(6,21,22,37,42).
15315. Telâşa düşmek :
(6,8,9,21,22,24,37,42).
15316. Telâşa gelmek :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
15317. Telâşa vermek :
(6,22,29,37,42).
15318. Telâşe müdürü/ nazırı :
(29,31,37).
15319. Tele almak :
(17).
15320. Teleme peyniri gibi :
(6,9,22,29,31,37,41,42).
9792. Teli/ ipi koparmak/ kırmak :
(2,6,29,37).
15321. Tellâl bağırtmak/ çağdırtmak :
(26,29,37,42).
15322. Teller takmak/ takınmak :
(1,6,8,11,13,14,22,29,31,37,40,42).
15323. Telleyip pullamak :
(1,2,6,8,9,11,13,17,21,22,24,27,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,
40,42).
15324. Telli bebek :
(1,9,13,14,17,26,35,36,42).
15325. Telli pullu :
(1,9,14,27,42).
15326. Temasa geçmek :
(4,6,8,9,21,22,37,42).
15327. Temasa gelmek :
(4,9,21,37).
15328. Temasta bulunmak :
(4,6,8,9,22,37,42).
15329. Temcit pilâvı⁴⁸⁶ :
(5,11,13,14,31,36,42).

⁴⁸⁶ temcîd : Ululama, sabah ezanından sonra ninarelerden okunan
dua; imamın birine her sahurda ısıtıp verdikleri aynı
bulgur pilâvından kinâyedir.

15330. Temcit pilâvı gibi ısıtıp ısıtıp koymak/ öne sürmek :
(2,4,6,8,9,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
15331. Temel atmak :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,26,28,29,31,33,34,37,38,39,40,42).
15332. Temel direği :
(8,11,29,37).
15333. Temel kakmak :
(1,6,14,22,29,37,42).
15334. Temel taşı :
(2,6,8,9,11,21,22,24,28,29,30,31,33,34,37,39,40,42).
15335. Temel tutmak :
(1,6,9,11,14,22,29,31,37,42).
15336. Temeli bozuk olmak :
(21).
15337. Temiz pak :
(17,37,42).
15338. Temiz para :
(9,21,24,29,37,42).
9022. Temiz/ helâl süt emmiş :
(6,13,21,22,42).
15339. Temiz yürekli :
(13,14,40,42).
3224. Temize/ beyaza çekmek :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15340. Temize çıkarmak :
(8,14,26,29,37,41,42).
15341. Temize çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,17,18,21,22,23,24,25,26,28,30,34,37,38,39,40,41,42).
15342. Temize havale etmek :
(2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,21,23,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42)
(argo).
15343. Temizlik yapmak :
(37).
15344. Tempo tutmak :
(9,29,37,42).
15345. Tencere dibin kara, seninki benden kara :
(1,2,4,6,8,11,13,17,20,21,22,23,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
15346. Tencere tava, herkeste bir hava :
(1,2,6,4,8,11,17,21,22,29,30,37,38,40,42).
15347. Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş :
(1,2,4,6,8,11,13,17,20,21,22,23,24,26,29,30,31,35,37,38,39,40,41,42).
15348. Tencerede pişirip kapağında yemek :
(1,2,6,8,11,13,14,17,20,21,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
15349. Tenceresi kaynamak :
(6,8,22,35,37,42).

15350. Tenceresi kaynarken maymunu oynarken :
(6,13,22,29,37,42).
15351. Tenekede çalmak :
(2,6,8,14,17,18,21,22,23,37,38,39,40,42).
15352. Tenekesini eline vermek :
(6,13,14,17,22,42).
15353. Tenesir horozu/ kargası :
(1,4,6,8,11,13,14,17,22,29,35,37,41,42).
15354. Tenesir paklamak :
(2,6,8,14,17,21,22,29,30,37,38,39,40,42).
15355. Tenesire gelmek/ gelesi :
(1,6,8,11,14,17,37,40,42).
15356. Tepe aşağı gitmek :
(8,9,13,42).
15357. Tepe göz :
(42).
15358. Tepe takla etmek/ devirmek :
(8,11,29,37).
15359. Tepe taklak gitmek/ yuvarlanmak :
(8,29,32,35,37).
15360. Tepe tepe kullanmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
15361. Tepeden/ yukarıdan, yüksekten bakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
15362. Tepeden inme :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,14,15,17,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,37,39,40,41,42).
15363. Tepeden inmece :
(38).
15364. Tepeden tırnağa süzmek :
(6,8,22,29,32,37,42).
15365. Tepeden tırnağa kadar :
(1,2,4,8,9,11,13,17,18,21,23,24,25,29,30,31,35,36,37,38,39,40,41,42).
15366. Tepesi aşağı gitmek/ yuvarlanmak :
(1,6,9,14,17,22,29,37,42).
3325. Tepesi/ beyni atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,41,42).
15367. Tepesi üstü :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,31,34,37,38,39,42).
15368. Tepesi üstüne dönmek :
(13,31,40,42).
2892. Tepesinde/ başında bitmek/ çıkmak :
(2,4,6,8,9,14,17,18,22,25,29,35,37,39,40,42).
15369. Tepesinde havan dövmek/ değirmen çevirmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).

- 2920. Tepesinden/ başından kaynar/ soğuk su/ sular dökülmek :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
- 15370. Tepesine binmek :**
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
- 2845. Tepesine/ başına çıkmak :**
(1,2,4,8,9,11,13,14,17,18,22,25,26,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
- 15371. Tepesine dikilmek :**
(6,8,22,29,37).
- 15372. Tepesinin taşı atmak :**
(6,8,22,29,37,42).
- 15373. Tepsi kurmak :**
(31,42).
- 15374. Teptim keçe oldu, sivrilttim külâh (oldu). :**
(2,6,13,17,21,22,29,35,37,38,40,42).
- 15375. Ter alıştırmak :**
(6,11,14,17,22,29,31,37,42).
- 15376. Ter basmak :**
(2,6,8,9,11,20,21,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
- 15377. Ter blyk :**
(1,14,26,42).
- 15378. Ter boşanmak :**
(6,8,17,22,26,29,37,42).
- 15379. Ter dökme :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
- 15380. Ter ter tepinmek :**
(6,14,22,35,37,41,42).
- 15381. Terazî dili gibi, iki yana bakmak/ oynamak :**
(13,35,42).
- 15382. Terazî tutmazlar :**
(16).
- 15383. Terazîye vurmak :**
(2,4,6,8,14,17,18,21,22,25,29,30,31,32,35,37,38,39,40,42).
- 15384. Terbiyeli maymun gibi :**
(2,6,9,14,17,20,21,22,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
- 15385. Terbiyesini bozmak :**
(9,14,17,21,29,37,42).
- 15386. Terbiyesini vermek :**
(1,9,14,17,21,24,29,37,42).
- 15387. Terbiyesizlik etmek :**
(37).
- 15388. Tercüman olmak :**
(9,24,29,42).
- 15389. Tere batmak :**
(8,9,14,17,29,37,42).
- 15390. Tere yatmak :**
(6,9,11,17,22,31,42).

15391. Tereciye tere satmak :
(2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
15392. Tereyağından kıl çeker gibi :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,42).
15393. Terini soğutmak :
(9,29,37,42).
15394. Terkisine almak/ asmak :
(31,37,42).
15395. Ters düşmek :
(2,6,8,9,11,17,21,22,25,29,30,37,38,39,40,41,42).
15396. Ters pers olmak :
(1,2,6,8,9,14,17,22,29,35,37,38,39,42).
14587. Ters/ sol tarafından kalkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,31,34,35,37,38,
39,40,42).
15397. Ters ters bakmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
15398. Ters yüz etmek :
(2,6,8,11,14,17,18,21,22,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
15399. Ters yüzü geri dönmek :
(2,4,6,8,9,11,17,20,21,22,24,28,29,30,32,34,35,37,39,40,42).
15400. Ters yüzüne çevirmek :
(6,8,14,22,29,37,42).
15401. Ters yüzüne dönmek :
(6,9,22,29,37,42).
15402. Tersane umuru :
(14,42).
15403. Tersini dönmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,30,31,34,35,37,38,39,
40,42).
15404. Tersinden okumak :
(1,4,14,17,29,31,37,42).
15405. Tersine çevirmek :
(9,17,37,42).
15406. Tersine dönmek :
(8,9,29,31,37).
15407. Tersine gitmek :
(8,29,37).
15408. Tesbih böceği gibi büzülme :
(31,35).
15409. Teslim almak :
(9,11,37,42).
15410. Teslim bayrağı çekmek :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,37,38,39,
40,42).
15411. Tespih çekmek :
(9,10,37) (argo).
15412. Tespihten geçirmek :
(16).

15413. Testi kılıklı :
(40,42).
15414. Teşebbüse geçmek :
(8,9,17,37,42).
15415. Teşebbüsü ele almak :
(9,17,37,42).
15416. Tetiğe basmak/ dokunmak :
(11,17,37,42).
15417. Tetiği çekmek :
(8,17,37,42).
15418. Tetiğini bozmamak :
(1,4,6,9,13,14,22,29,37,42).
15419. Tetik davranmak :
(29,37).
15420. Tetik durmak :
(6,8,9,22,29,37).
15421. Tetik üstünde beklemek :
(37).
15422. Tetikte beklemek/ bulunmak, durmak, olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
15423. Teveccüh göstermek :
(37,42).
15424. Tevil götürmek⁴⁸⁷ :
(9,37).
15425. Tez canlı :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,32,35,37,38,39,40,41,42).
15426. Tez elden :
(1,2,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,29,33,35,37,38,39,40,42).
15427. Tez günde beti benzi gelmek :
(14,42).
15428. Tez vakitte/ zamanda :
(29,37).
15429. Tezata düşmek :
(8,11,21,37,42).
15430. Tezgâh kurmak :
(2,6,8,9,10,21,22,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42) (argo).
15431. Tezgâh başı yapmak :
(1,6,9,14,22,29,37,42).
15432. Tezgâhından geçmek :
(10,42) (argo).
15433. Tezgâhtan geçirmek :
(42).
15434. Tezkere almak :
(11,37,42).
15435. Tezkere bırakmak :
(25,37).

⁴⁸⁷ Zırva tevil götürmez.

15436. Tezkeresi/ tezkiyesi bozuk⁴⁸⁸ :
(9,42).
15437. Tezkeresini eline vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,
39,40,42) (argo).
15436. Tezkiyesi/ tezkeresi bozuk :
(1,2,8,14,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
15438. Tezkiyesini düzeltmek :
(9,31,37).
15439. Tığ gibi delikanlı :
(14,22,35,42).
15440. Tığ-ı teber şah-ı merdan⁴⁸⁹ :
(1,2,4,6,7,8,13,17,22,35,38,40,42).
15441. Tıka basa doldurmak :
(2,6,20,21,22,24,28,29,30,34,37,38,39,42).
15442. Tıka basa yemek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,41,42).
15443. Tıkacı/ tıpayı atmak :
(42).
15444. Tıkır tıkır işlemek :
(8,42).
15445. Tıkırı yerinde/ yolunda :
(22,29,37,42) (argo).
15446. Tıkırına koymak :
(9,42).
15447. Tıkırında/ yolunda gitmek :
(6,9,22,25,29,37,42).
15448. Tıkırını uydurmak :
(42).
15449. Tıkırını yoluna koymak :
(29,37).
15450. Tılsımlı bozulmak :
(27,35,42).
15451. Tımarhane kaçkını gibi :
(1,2,6,29,30,31,34,35,38,39,40,42).
15452. Tımarhane kaçkını :
(2,4,8,9,14,17,21,22,23,24,28,36,37,38,39,40).
15453. Tımarhaneci çek zinciri :
(35).
15454. Tın tın ötmek :
(6,29,42) (argo).

⁴⁸⁸ tezkire> tezkere: (Arapça) Hatırlamaya yarayan kâğıt, pusula.

tezkiye : (Arapça) : Birinin durumunu kendisini tanıyanlardan araştırarak iyi halli olup olmadığını ortaya çıkarma.

⁴⁸⁹ tığ : (Farsça) Kılıç. teber : (Farsça) Balta, bazı dervişlerin taşıdıkları hilâl şeklinde ve bir sapa geçirilmiş yaralayıcı alet, silâh. Şah-ı merdan : Hz. Ali.

15455. Tıngır elek tıngır saç, elim hamur karnım aç :
(2,6,9,13,21,22,29,35,37,38,40,42).
15456. Tıngır elek, tıngır tas :
(6,11,13,14,17,21,22,29,35).
15457. Tıngırıl yolunda :
(29,37,42).
15458. Tınmaz melâike :
(11,13,14,29,37,40,42).
15443. Tıpayı/ tıkacı atmak :
(13,26,29).
15459. Tıpl tıplına :
(29,42).
15460. Tıpış tıpış gitmek/ gelmek :
(2,6,8,9,13,14,22,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
15461. Tıpış tıpış yürümek :
(2,6,23,24,28,29,30,34,38,39,40,42).
15462. Tırabzan babası :
(1,8,13,14,17,29,36,37,41,42).
15463. Tıraş etmek/ geçmek :
(1,2,4,6,8,9,10,11,14,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42)
(argo).
15464. Tıraş tutmak :
(6,8,9,10,22,37,42) (argo).
15465. Tıraşı ağarmak :
(42).
15466. Tıraşı gelmek/ uzamak :
(9,11,37,42).
14017. Tıraşı/ saçı önüne dökülmek :
(7).
15467. Tırhallı (hep) bir hallı :
(2,6,9,13,14,17,22,29,31,35,37,40,41,42).
15468. Tırıl kalmak :
(6,22,29,42) (argo).
15469. Tırıs gitmek :
(8,29,37).
15470. Tırısa kalkmak :
(37,42).
15471. Tırışkadan nağmeler :
(42).
15472. Tırmık atmak :
(42).
15473. Tırnağı bile olamamak :
(6,8,9,11,14,22,29,32,37,42).
15474. Tırnağı dibinde :
(13,31,40,42).
15475. Tırnağın varsa başını kaşı :
(36,42).
15476. Tırnağına benzememek :
(1,14).
15477. Tırnağına değmemek :
(6,22,29,37,42).

15478. Tırnak dökülmek :
(42).
15479. Tırnak geçirmek/ iliştiirmek :
(11,13,31,40,42).
15480. Tırnak göstermek :
(1,4,6,9,11,13,14,21,22,24,29,37,40,42).
15481. Tırnak kadar :
(8,29,37).
15482. Tırnak sökmek :
(11,13,14,29,31,40,42).
15483. Tırnak sürtüştürmek :
(6,17,22,29,40,42).
15484. Tırnak sürüştürmek :
(2,6,11,13,14,21,37,38,39).
15485. Tırnak takmak :
(1,6,9,13,14,17,22,31,36,42).
15486. Tırnaklarını sökmek :
(1,6,9,17,22,35,37,42).
15487. Tırpan atmak :
(1,2,4,6,8,9,11,17,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,41,42).
15488. Tırpandan geçinmek :
(6,8,9,22,29,37,42).
15489. Tıs tıps gitmek :
(42).
15490. Tıs yok :
(6,8,22,29,37,42).
15491. Tısl çıkmamak :
(13,40).
15492. Tı geçmek :
(29,42) (argo).
15493. Tik atmak :
(42).
15494. Tilki masalı okumak :
(13,14,35,36,40,42).
15253. Tilki/ tavşan uykusu :
(2,4,6,8,17,22,25,29,39,40,42).
15495. Tilki uykusuna durmak/ yatmak :
(6,8,22,23,29,32,35,37,42).
15496. Tilkiyi kovalarken kurdu uyandırmak :
(6,13,17,22,35,36,42).
15497. Tilkiyi yüzüp kuyruğuna gelmek :
(7).
15498. Timsah gözyaşı dökmek :
(29).
15499. Tingilleyen köpeğin takkesi önüne düşer :
(13,42).
15500. Tipini kaydırmak :
(29) (argo).
15501. Tir tir titremek :
(8,35,41,42).

15502. Tiraj almak :
(29).
15503. Tiridi çıkmak :
(2,6,8,9,21,22,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
15504. Tiryakisi olmak :
(9,17,29,37,42).
11150. Tiye/ kesintiye almak :
(6,8,10,11,22,29,31,37,42) (argo).
15505. Tohuma kaçmak :
(2,4,6,8,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
15506. Tohumu dökülmek :
(2,6,13,14,17,22,29,37,39,40,42).
15507. Tok doğan karlar :
(42).
15508. Tok eve gelin geldi :
(35,36).
15509. Tok evin aç kedisi :
(2,6,8,9,11,13,14,17,22,23,24,25,29,30,32,36,37,38,39,40,41,42).
15510. Tok gönüllü :
(8,42).
15511. Tok gözlü :
(1,6,4,11,14,17,21,22,24,31,35,42).
15512. Tok söz/ sözlü :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,24,25,28,29,30,32,34,35,38,39,40,42).
15513. Toka etmek :
(4,6,8,9,10,13,14,22,29,42) (argo).
15514. Tokat atmak/ aşk etmek, çakmak,
patlatmak, vurmak :
(2,6,8,9,21,22,24,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15515. Tokat yemek :
(8,9,29,37).
11517. Tomruğa/ kodese atmak/ koymak, tıkmak :
(6,13,22,31,42).
15516. Tomruğa vermek :
(6,22,42).
15517. Tongaya basmak/ düşmek :
(1,2,4,6,8,9,10,13,14,18,21,22,23,24,25,26,29,30,37,38,39,40,42)
(argo).
15518. Top atmak :
(2,9,11,14,18,21,23,24,25,26,27,28,31,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
15519. Top gibi gitmek :
(13,42).
15520. Top gibi gürlmek :
(6,14,17,22,23,27,29,35,36,37,42).
15521. Top gibi patlamak :
(6,9,13,17,22,29,35,37,42).
15522. Top koşturmak :
(29).

15523. Top patlasa duymamak :
(6,9,22,40,42).
15524. Top yoluna gitmek :
(13,14,27,31,35,42).
15525. Topa tutmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42).
15526. Topaç gibi her yana dönmek :
(14,22,29,42).
15527. Topal eşekle kervana katılmak/ karışmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,20,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
15528. Toparлак/ yuvarлак hesap/ sayı :
(2,6,8,9,22,29,37,39,42).
15529. Tophane güllesi almak :
(42).
15530. Tophane güllesi :
(42).
15531. Topla kuyruğunu :
(13,42).
15532. Toprağa bakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,35,37,38,39,40,42).
15533. Toprağa düşmek :
(6,14,22,32,42).
15534. Toprağa girmek :
(6,21,22,42).
15535. Toprağa vermek :
(1,6,8,9,14,21,22,25,29,35,37,42).
15536. Toprağı bol olsun :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,28,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
15537. Toprağı gekmek :
(2,6,8,9,14,22,23,25,29,37,38,39,40,42).
15538. Toprağına ağır gelmesin :
(1,2,4,6,8,9,14,17,22,29,35,37,40,42).
15539. Toprak ananın bayramı :
(42).
9516. Toprak/ iğne atsan yere düşmez :
(17,42).
15540. Toprak bastı parası :
(13,31,42).
15541. Toprak gözünü doyursun :
(13,14,37,42).
15542. Toprak kabul etmez :
(29).
15543. Toprak olmak :
(29,37).
15544. Toprak paklar :
(29,37).
15545. Topu atmak :
(1,4,6,8,10,13,17,22,29,30,31,33,37,41,41,42) (argo).

15546. Topuğa çıkmak :
(16).
15547. Topuğuna basmak :
(11,26,42).
15548. Topuk çalmak :
(2,6,9,11,14,17,22,25,26,29,31,37,38,39,40,42).
15549. Topuk safası :
(10) (argo).
15550. Topukları kıçına değmek :
(42).
15551. Topun ağzına gelmek :
(13,36,42).
15552. Topun ağzında bulunmak/ olmak :
(4,11,14,18,21,22,23,40,42).
15553. Topun ağzında :
(1,2,6,8,9,17,20,24,25,28,29,30,34,35,38,39,42).
15554. Topuz altında :
(13,31,42).
15555. Tora düşmek :
(10,14,21,42) (argo).
15556. Torba sallamak :
(42).
- 4710** Torbada/ çantada keklik :
(2,4,6,8,14,17,21,22,25,29,37,39,40,42).
15557. Torbaya koymak :
(6,9,13,14,17,22,29,37,42).
15558. Toriğini çalıştırmak/ işletmek, kullanmak :
(10,29,42) (argo).
15559. Toriğini kaşımak :
(10,29,42) (argo).
15560. Tornistan etmek :
(6,9,10,21,22,29,37,42) (argo).
15561. Torpil geçmek/ yapmak :
(11,29,42) (argo).
15562. Torpil patlatmak :
(6,9,10,22,29,42) (argo).
15563. Torun torba/ tosun sahibi olmak :
(9,29,35,37,42).
15564. Tos vurmak :
(9,37,42).
15565. Toto oynamak :
(29,42) (argo).
15566. Toy düğün etmek :
(31,42).
15567. Toynak takırdatmak :
(42).
15568. Toz almak :
(9,11,26,37,42).
15569. Toz bulutu:
(37,42).

15570. Toz etmek :
(6,8,9,11,21,22,29,31,35,37,42).
15571. Toz kondurmamak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
15572. Toz koparmak :
(11,14,31,37,42).
15573. Toz olmak :
(2,6,8,11,14,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42)
(argo).
15574. Toz pembe görmek :
(2,4,6,9,11,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
15575. Tozdan dumandan ferman okunmamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22,25,28,29,30,34,35,37,38,40,42).
15576. Tozu dumana katmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,41,42).
15577. Tozunu atmak/ almak, silkelemek, silmek :
(6,8,13,22,26,29,37,40).
15578. Tövbe yoksulu :
(35).
15579. Tövbeyi torbaya almak/ atmak :
(6,13,22,35,42).
15580. Trampete gitmek⁴⁹⁰.
15581. Transit geçmek :
(10,29,37) (argo).
13216. Treni/ otobüsü kaçırmak :
(6,8,22,29,32,37,42).
15582. Tribünlere oynamak :
(42).
15583. Truva atı :
(42).
15584. Tulûat yapmak :
(17,31,37,42).
15585. Tulum çıkarmak :
(4,6,9,11,17,22,31,37,42) (argo).
15586. Tulum çıkmak :
(6,17,22,26,29,37,42).
15587. Tulumunu çıkarmak :
(13,14,31,35,40,42).
15588. Tunç bilekli :
(29,40,42).
15589. Tundan tuna atmak/ düşmek :
(2,6,8,14,17,22,27,29,33,37,38,39,41,42).
15590. Tunus gediği :
(9,14,35).

⁴⁹⁰ Şükrü Elçin, "Turgutlu'da 'Trampete Gitme' Deyimi", Halk Edebiyatı Araştırmaları, KB yayınları, Ankara 1977, s.89.

15591. Tura çıkmak :
(29,31).
15592. Turist gelmek :
(42).
15593. Turna katarı dizilmiş :
(1,9,11,35,36,42).
15594. Turna olmak :
(10,42) (argo).
15595. Turnayı gözünden vurmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,36,38,39,40,42).
15596. Turp gibi sağlam :
(9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,38,39,40,42).
15597. Turşu gibi olmak :
(2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
15598. Turşu olmak :
(6,8,9,22,29,37,42).
15599. Turşusu çıkmak :
(2,6,8,11,14,18,21,22,23,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
15600. Turşusunu kurmak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
15601. Turşuya dönmek :
(29,35,37).
15602. Tut kelin perçeminden :
(1,2,4,6,7,8,9,11,14,15,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
15603. Tutar yeri kalmamak :
(8,9).
15604. Tutarığı/ tutargası tutmak :
(2,6,8,9,14,17,22,25,29,35,38,40,42).
15604. Tutargası/ tuturağı tutmak :
(6,8,22,25,29).
15605. Tutsağı olmak :
(9).
15606. Tuttuğu altın olmak :
(7,13,14,25,26,35,36,42).
15607. Tuttuğu dal elinde kalmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
15608. Tuttuğu toprak altın olmak :
(35,42).
15609. Tuttuğunu koparmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,41,42).
15610. Tutunacak dalı olmamak/ kalmamak :
(2,6,8,9,11,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15611. Tuz (-la) buz etmek/ olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,41,42).

15612. Tuz biber ekmek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
15613. Tuz ekmek haini/ **düşmanı** :
(2,6,8,11,14,20,22,29,30,35,38,39,40,41,42).
15614. Tuz ekmek hakkı⁴⁹¹ :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,29,33,35,37,38,39,42).
15615. Tuz gölünün yokuşunu gördü :
(7).
15616. Tuzğa düşmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,22,23,25,29,30,32,33,37,38,39,40,41).
15617. Tuzak kurmak :
(8,9,14,29,32,33,37,38,42).
15618. Tuzlayayım da kokma! :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
15619. Tuzluya mal olmak/ **oturmak, patlamak** :
(2,6,8,9,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
15620. Tuzsuz pelte gibi titremek/ **helva gibi sallanmak** :
(5,6,15,22,36,42).
15621. Tuzu biberi olmak :
(9,17,41,42).
15622. Tuzu kuru :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,35,37,38,39,40,41,42).
15623. Tü kaka olmak :
(14).
15624. Tüfeği duvara dayamak :
(6,10,21,22,42) (argo).
15625. Tükürdüğünü yalamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,39,40,41,42).
15626. Tükürüğünü yutmak :
(1,11,13,14,31,42).
15627. Tükürükle boğmak :
(14,35).
5333. Tünel< tonel / **dalga, gırgır, maytap, matrak geçmek** :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,22,29,37,38,40,42) (argo).
15628. Türkü yakmak :
(6,8,9,11,14,22,24,37,40,42).
15629. Türküsünü çağırarak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,37,38,39,40,42).
15630. Tütsü yapmak :
(37,42).

⁴⁹¹ Şükrü Elçin, "Tuz Ekmek Hakkı Deyimi Üzerine", Reşit Rahmeti Arat İçin, Ankara 1966, s. 164-171.

15631. Tütünü doğru çıkmak :
(6,13,22,40,42).
15632. Tütünü tepesinden çıkmak :
(2,6,8,21,22,24,25,29,30,37,38,39,40,42).
15633. Tütününü tütürmek :
(29,35,37).
15634. Tüy atmak/ değiştirmek :
(9,37,42).
15635. Tüy dikmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,15,17,21,22,24,25,26,28,29,30,34,35,37,38,
39,40,41,42).
15636. Tüy düzmek :
(6,9,22,29,31,37,42).
15637. Tüy gibi hafif olmak :
(14,22,29,35,36,37).
15638. Tüy kabası :
(2,6,11,14,17,22,29,35,38,42).
15639. Tüy siklet :
(37,42).
15640. Tüy vermek :
(14,42).
15641. Tüyleri diken diken olmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,
38,39,40,41,42).
15642. Tüyleri ürpermek :
(6,11,14,22,29,30,31,37,41).
15643. Tüyo almak/ vermek :
(6,22,42).
15644. Tüyü bitmemiş yetim hakkı :
(14).
15645. Tüyü bozuk :
(2,6,8,14,21,22,29,30,35,38,39,40,42).
15646. Tüyü çekmek :
(13,14,42).
15647. Tüyü düzmek :
(2,6,8,11,14,17,21,22,24,29,30,38,39,40).
11261. Tüyüne/ kılına dokunmamak :
(6,8,22,25,29,30,37,42).

U

15648. U dönüşü yapmak :
(37).
15649. Ucu bucağı bulunmamak/ görünmemek, olmamak,
yok : (1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,33,35,
37,38,39,40,41,42).
15650. Ucu dokunmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,
40,42).
15651. Ucu ortası belli olmamak/ yok :
(1,6,9,14,17,21,22,23,24,25,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
15652. Ucu ucuna (gelmek, getirmek, yetismek) :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,38,39,40,
41,42).
15653. Ucu uzundur (dünyanın) :
(17,42).
15654. Ucunda bir şey olmak :
(2,6,8,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
15655. Ucunda bulunmak :
(37).
15656. Ucunda ölüm yok ya! :
(2,6,8,13,14,21,22,25,29,30,35,38,39,40,42).
15657. Ucunu alta/ altına kaçırmak :
(4,13,42).
11869. Ucunu/ kulpunu bulmak :
(1,6,9,11,13,14,17,21,22,31,36,37,39,42).
15658. Ucunu elinden kaçırmak :
(13,42).
15659. Ucunu göstermek :
(29).
15660. Ucunu kaçırmak :
(1,6,9,11,14,17,21,22,24,29,31,35,37).
11870. Ucunu/ kulpunu kaybetmek :
(13,42).
15661. Ucunu ortasını bulmak :
(2,6,8,13,14,22,25,29,30,31,35,40,42).
15662. Ucuz atlatmak/ kurtulmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
39,40,42).
15663. Ucuz pahalı (demeden) :
(6,8,14,22,29,37,42).
15664. Ucuza çıkmak/ mal olmak, mal etmek :
(6,8,9,21,22,29,35,37,42).
15665. Uç uca gelmek :
(1,9,11,29,37,42).
15666. Uç vermek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,31,33,34,37,38,39,
40,42).

15667. Uçan kuşa borcu/ borçlu olmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
15668. Uçan kuştan medet/ imdat ummak :
(2,6,8,9,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
15669. Uçara atmak :
(4,6,9,14,22,29,37,42).
15670. Uçarak yükselmek :
(42).
1941. Uçarı/ attığını vürmek :
(42).
15671. Uçkur gözlemek :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,26,29,35,37,39,42).
15672. Uçkuruna gevşek :
(6,8,14,22,29,37,42).
15673. Uçkuruna sağlam olmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,24,29,35,37,39,40,42).
15674. Uçlarını, ortalarını bulmak :
(2,29,39).
15675. Uçsuz bucaksız :
(8,13,14,24,29,31,37,37,40,41,42).
15676. Uçtu uçtu fil uçtu :
(35).
15677. Uçuşa gitmek :
(10) (argo).
15678. Uçta yatıp ortada bulunmak :
(6,14,22,29,30,38,42).
15679. Uçup gitmek :
(37,41,42).
15680. Ufacık tefecik :
(6,8,9,14,21,22,32,37,42).
13909. Ufağını tefeğini/ tası tarağı, pılı pırtıyı toplamak :
(13,42).
15681. Ufak at da civcivler yesin :
(29,42) (argo).
15682. Ufak çapta :
(6,8,9,21,22,42).
15683. Ufak tefek :
(1,2,6,8,9,17,18,21,22,25,29,30,33,38,39,40,41,42).
15684. Ufak ufak doğramak :
(42).
15685. Ufaktan ufağa/ ufaktan :
(6,8,22,29,42).
15686. Ufku açılmak :
(13,40).
15687. Ufkunu genişletmek :
(6,9,22,25,29,37,42).
15688. Uflayıp puflamak :
(9,14,42).

15689. Ufuklar açmak :
(40,42).
15690. Uğrunda yanmak :
(14,42).
15691. Uğurlu kademli olsun :
(1,6,8,13,14,17,22,29,37,40,42).
15692. Uğursuz ayak :
(17,26,42).
15693. Uğursuz kaypakçı :
(13,42).
15694. Uğursuzluk çökmek :
(26).
15695. Uğursuzluk getirmek :
(9).
15696. Uğuru açık :
(1,9,13,14,26,29,31,40,42).
15697. Uğuruna katmak :
(14,42).
15698. Uhdesinde bulunmak/ olmak :
(6,9,21,22,29,37,42).
15699. Uhdesinden gelmek :
(1,6,8,13,14,17,22,29,33,37,40,42).
15700. Uhdesine almak :
(1,6,8,9,13,14,22,29,37,40,42).
9368. Uhut> Hüt dağı gibi şişmek :
(2,6,8,22,26,29,40,42).
15701. Ukalâ dümbeleği :
(6,8,9,13,14,17,21,22,29,30,37,42).
15702. Ulemalık taslamak :
(9,37,42).
15703. Ulu orta söz söylemek/ konuşmak :
(2,6,8,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,41,42).
15704. Ulu orta :
(1,14,15,37,42).
15705. Ulûfe dağıtmak :
(26,42).
15706. Uma uma, döndük muma :
(2,6,8,13,17,20,21,22,24,25,29,30,32,36,38,39,40,42).
15707. Ummadığın çötük/ çotuk araba devirir :
(35,42).
15708. Ummaya uğramak :
(14,36,42).
15709. Umuda düşmek/ kapılmak :
(8,14,29,37).
15710. Umudu kırılmak :
(8,29).
15711. Umudu sönmek :
(29).
15712. Umudu suya düşmek :
(29).

15713. Umudunu kırmak :
(25,29,37).
15714. Umur görmek/ görmüş :
(6,8,9,22,29,37,41,42).
15715. Umurunda olmamak/ değil :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,38,39,40,41,42).
15716. Umut beslemek :
(29,31,37).
15717. Umut fakirin ekmeği, ye Mehmet ye! :
(25).
15718. Umut ışığı :
(6,8,22,29,31,42).
15719. Umut Kaf dağının ardında :
(25).
15720. Umut kesmek :
(8,25,31,37,42).
15721. Umut uyanmak :
(29).
15722. Umut vermek :
(9,14,31,37,42).
15723. Umutsuzluğa düşmek/ kapılmak :
(29,31,37).
15724. Un çuvalı gibi vurdukça tozmak :
(17,35,36,42).
15725. Un koyup koyultmak, su koyup cıvıtmak :
(42).
15726. Un ufak etmek :
(6,8,9,11,14,17,22,25,29,36,37,41,42).
15727. Unmadık babanın unmadık oğlu :
(26,35,36,42).
15728. Unmadık hacı⁴⁹² :
(35,42).
15729. Ununu elemiş, eleğini asmış :
(2,4,6,8,9,11,13,14,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).
823. Us/ akıl pahası :
(1,9,14,25,29,35,42).
15730. Us payı vermek :
(37).
15731. Usa vurmak :
(42).
15732. Usanç duymak/ gelmek, getirmek, vermek :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,29,32,37,38,39,40,41,42).
15733. Uslu durmak/ oturmak :
(8,9,17,29,37,42).
15734. Usta elinden çıkmak :
(37).

⁴⁹² Unmadık hacıyı deve üstünde yılan sokar.

15735. Usta işi :
(29,37).
2373. Üstamın/ babamın adı Hıdır, elimden gelen budur
: (2,6,8,17,21,22,29,30,35,36,38,39,40,42).
15736. Ustura çalıştırmak :
(10,29,42) (argo).
15737. Ustura tutunmak :
(9,17,29,37).
3383. Usturubuna/ biçimine, peresesine, punduna
getirmek :
(2,6,8,18,21,22,29,39,40,42).
15738. Usu gitmek :
(42).
15739. Usul boy :
(9).
15740. Usul tutmak :
(9,37).
15741. Uşakçı başı Deli Ömer :
(4,6,22,42).
15742. Uşaklık etmek :
(9,37).
15743. Ut altında kalmak :
(29,42).
15744. Ut yeri :
(2,6,8,22,29,40,42).
15745. Utancından yere/ yerlere, yerin dibine
geçmek:
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15746. Utandınsa yüzüne kalbur tut :
(13,42).
15747. Uyanık bulunmak :
(42).
15748. Uyar oğlu :
(29).
15749. Uyarına gitmek :
(42).
15750. Uyduruşa gelmek :
(6,22,29,42) (argo).
15751. Uygun bulmak/ görmek :
(42).
15752. Uygunsuz kadın :
(8,13,17,21,29,37,42).
15753. Uyku açmak :
(6,17,22,26,31,42).
15754. Uyku basmak/ bastırmak :
(2,6,8,9,11,14,21,22,23,24,25,29,31,32,37,38,39,40,41,42).
15755. Uyku beynine sıçramak :
(26,42).
15756. Uyku çekmek :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,26,29,37,38,39,40,42).

15757. Uyku dağıtmak :
(6,22,29,31,37,42).
15758. Uyku durak nedir bilmemek :
(8,14,29).
15759. Uyku durak yok :
(6,8,9,17,21,22,29,37,42).
15760. Uyku geldi bedene/ **bahane**, ne mutlu kalkıp
gidene :
(13,35,36,40,42).
15761. Uyku gözünden/ **gözlerinde** akmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,39,
40,42).
15762. Uyku kestirmek :
(1,2,14,17,25,28,29,30,31,32,34,37,39,40,42).
15763. Uyku kumkuması/ **tulumu** :
(6,8,13,14,17,21,22,24,29,37,42).
15764. Uyku tutmamak :
(6,8,13,17,22,29,37,42).
15765. Uyku tutmaz olmak :
(42).
15766. Uyku vermek/ **getirmek** :
(8,29,37).
15767. Uykuda olmak :
(1,2,9,13,14,17,21,29,37,39,40,42).
15768. Uykusu açılmak/ **dağılmak** :
(1,2,8,9,11,14,17,25,29,30,37,39,40,42).
15769. Uykusu ağır olmak :
(17,29,30,37,42).
15770. Uykusu başına/ **beyne** sıçramak/ **vurmak** :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,22,23,25,28,29,30,34,35,37,39,40,42).
15771. Uykusu bölünmek :
(37).
15772. Uykusu gelmek :
(2,6,9,11,17,21,22,29,37,39,40,42).
15773. Uykusu hafif :
(29,37).
15774. Uykusu kaçmak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,37,39,40,
41,42).
15775. Uykusu kırılmak :
(1,6,13,17,22,42).
15776. Uykusunu almak :
(1,2,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,33,34,37,39,40,42).
15777. Uykusunu haram etmek :
(13,40,42).
15778. Uykusuzluk çekmek :
(29).
15779. Uykuya dalmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,28,29,30,31,33,34,35,37,39,41,42).
15780. Uymaca akıllı :
(8,42).

15781. Uyuma, çuval ağzı aç :
(42).
15782. Uyur uyanık :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,29,35,37,39,40,42).
15783. Uyur/ uyuyan yılanın kuyruğuna basmak⁴⁹³:
(4,13,42).
15783. Uyuyan/ uyur yılanın kuyruğuna basmak :
(2,6,8,9,18,22,25,29,30,35,37,39,40,).
15784. Uyuz etmek :
(6,8,10,22,29,37,42) (argo).
15785. Uyuz olmak :
(6,8,10,21,22,29,37,42) (argo).
9640. Uzağı/ ileriye görmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,39,40,42).
15786. Uzak bulunmak :
(42).
15787. Uzak durmak :
(6,14,22,25,29,37,42).
15788. Uzak düşmek :
(11,14,21,29,31,37,42).
15789. Uzak kulaktan haber almak :
(42).
15790. Uzaklara gitmek :
(14,17,29,37,42).
15791. Uzakları yakın etmek :
(14,42).
15792. Uzaktan bakmak/ seyirci kalmak :
(4,9,11,13,14,17,29,31,37,42).
9299. Uzaktan/ ıraktan merhaba demek/ merhabası
olmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,25,29,30,32,33,35,37,38,39,40,42).
15793. Uzaktan yakından (ilgisi olmamak) :
(6,8,22,25,29,37,42).
15794. Uzatmalı nişanlı :
(8,31,37).
15795. Uzun boylu :
(4,14,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,38,40,42).
15796. Uzun dert :
(14,42).
15797. Uzun etmek :
(1,2,4,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,34,35,38,39,
40,42).
15798. Uzun hayvan :
(14,17,29,31).
15799. Uzun hikâye :
(2,8,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,42).
15800. Uzun kulaklı :
(8,9,29).

⁴⁹³ Uyuyan yılanın kuyruğuna basma.

15801. Uzun kulaktan haber almak :
(6,13,22,29,35,37,42).
15802. Uzun lâfın/ sözün kıyası :
(2,4,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,
40,42).
15803. Uzun oturmak :
(1,2,6,9,11,14,17,18,21,22,29,30,32,37,38,39,42).
15804. Uzun sırık, ekşi koruk gibi; mahalle gezer,
yolunmuş tavuk gibi :
(17,35).
15805. Uzun tutmak :
(14,31,42).
15806. Uzun uzadıya/ boyu :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,35,36,37,38,
39,40,41,42).

ü

15807. Üçüğünden cücüğüne :
(13,42).
15808. Üç as'la mahkum olmak :
(10,42) (argo).
15809. Üç aşağı beş yukarı dolaşmak :
(1,6,11,13,17,21,22,24,29,30,37,42).
15810. Üç aşağı beş yukarı :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,25,28,29,32,34,35,38,39,40,42).
15811. Üç atım :
(42).
15812. Üç avlar :

15821. Üç kâğıda gelmek :
(6,8,10,25,29,42) (argo).
15822. Üç kâğıt açmak :
(6,22,29,31,42) (argo).
15823. Üç kâğıtçı :
(42).
15824. Üç nalla bir ata/ topal eşeğe kalmak :
(2,3,4,6,7,9,14,17,21,22,23,29,35,36,37,38,39,40,42).
15825. Üç otuzluk/ otuzunda :
(2,6,9,11,14,21,22,23,24,29,30,35,37,38,40,42).
15826. Üç yüreğin bir olması :
(42).
15827. Üçe beşe bakmamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
15828. Üçler, yediler, kırklar :
(37).
15829. Üçten dokuza (şart olsun, boş ol!) :
(9,14,37).
15830. Üçün birini almak :
(6,22,42).
15831. Ümide düşmek :
(37).
15832. Ümide kapılmak :
(37).
15833. Ümidi boşa çıkmamak :
(13,42).
15834. Ümidi sönmek :
(37).
15835. Ümidi suya düşmek :
(37).
15836. Ümidim şu dağın arkasında kaldı :
(7).
15837. Ümit bağlamak/ beslemek :
(8,17,26,37,41,42).
15838. Ümit bırakmak :
(37).
15839. Ümit dünyası :
(1,4,8,9,17,37,42).
15840. Ümit kapısı :
(8,9,37).
15841. Ümit serpmek :
(37).
15842. Ümit uyanmak :
(37).
15843. Ümüğüne basmak/ sarılmak :
(8,29).
15844. Ümüğünü sıkıvermek :
(42).
12697. Ün/ nam almak/ kazanmak, salmak, vermek :
(1,9,14,17,21,24,35,36,37,42).

15845. Üne kavuşmak :
(37).
15846. Ürkütmeden sayılmamak :
(17,35,42).
15847. Ürperti vermek :
(37).
15848. Üsküdar' da sabah oldu :
(7,35).
15849. Üst baş aramak :
(26,42).
15850. Üst baş :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,24,25,26,29,32,37,38,39,40).
15851. Üst başa geçmek :
(2,6,9,13,14,25,28,29,34,38,39,40,42).
15852. Üst perdeden atmak/ başlamak, konuşmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
15853. Üst tetiğe kurulu çifte horozu gibi kabarmak :
(13,42).
15854. Üst üste :
(2,6,9,14,18,22,25,29,30,31,38,39,40,42).
15855. Üste başa/ üstüne başına yapmak :
(17,26,42).
15856. Üste çıkmak/ gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,42).
15857. Üste istemek :
(6,17,22,42).
15858. Üste vermek :
(2,6,9,14,17,18,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
15859. Üste vurmak :
(1,42).
15860. Üstesinden gelmek :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
15861. Üstten almak :
(1,4,6,9,14,17,22,35,42).
15862. Üstten bakmak :
(17,42).
15863. Üstü açık köy :
(14,42).
15864. Üstü başı dökülmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
15865. Üstü kapalı/ örtülü, örtük :
(9,11,14,17,22,42).
15866. Üstü kapalı konuşmak :
(2,4,6,8,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
15867. Üstümüzden ırak dağlara taşlara :
(4,35,42).

15868. Üstümüze şifalar :
(4,42).
15869. Üstün bulmak/ görmek :
(6,8,22,37,42).
15870. Üstün çıkmak/ gelmek :
(2,6,8,9,22,30,31,38,39,40,42).
15871. Üstün körü :
(1,4,14,31,35,42).
15872. Üstün tutmak :
(1,6,14,22,37,42).
15873. Üstünde/ üzerinde durmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
15874. Üstünde/ üzerinde kalmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
15875. Üstündeki üstünde, başındaki başında :
(29).
15876. Üstündekileri atmak/ çıkarmak :
(30,37,42).
15877. Üstünden/ üzerinden, yüzünden akmak :
(2,6,9,11,17,21,22,25,29,37,38,39,40,42).
15878. Üstünden/ üzerinden atmak :
(2,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
15879. Üstünden dökülmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,42).
15880. Üstünden geçmek :
(4,6,13,14,17,22,29,37,42).
15881. Üstünden gözünü ayırmamak :
(9).
15882. Üstünden/ üzerinden (şu kadar) zaman geçmek :
(2,8,9,21,24,25,29,37,38,39).
15883. Üstüne/ üzerine afiyet/ iyilik sağlık :
(14,23,27,29,36,37).
15884. Üstüne/ üzerine almak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,41,42).
15885. Üstüne/ üzerine atmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
15886. Üstüne/ üzerine basa basa :
(29).
15887. Üstüne/ üzerine basmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,29,37,38,39,40,42).
15888. Üstüne başına etmek/ yapmak :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,29,37,38,39,42).
15889. Üstüne/ üzerine bir bardak (soğuk) su içmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
15890. Üstüne/ üzerine bir iki güneş doğmak :
(17,29,37,42).

15891. Üstüne çekmek :
(8,14,17,37,42).
15892. Üstüne gevirmek :
(6,22,29,37,42).
15893. Üstüne/ üzerine düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,41,42).
15894. Üstüne/ üzerine evlenmek :
(2,6,9,11,14,21,22,23,25,29,32,37,38,39,40,42).
15895. Üstüne fenalık gelmek :
(24,29,33,37).
15896. Üstüne/ üzerine geçirmek :
(2,6,8,9,11,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,42).
15897. Üstüne/ üzerine gelmek :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,30,33,37,38,39,40,42).
15898. Üstüne/ üzerine gitmek :
(6,8,11,22,25,29,37,42).
15899. Üstüne gök gürlenmemiş :
(4).
15900. Üstüne/ üzerine gül/ çiçek koklamamak :
(2,4,6,8,9,17,20,21,22,23,24,29,30,35,37,38,39,40,42).
15901. Üstüne/ üzerine güneş doğmamak :
(2,4,6,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
15902. Üstüne havale etmek :
(42).
15903. Üstüne kalmak :
(6,8,14,22,29,37,41).
15904. Üstüne kırılmak :
(27).
15905. Üstüne kol germek :
(29).
15906. Üstüne koymak/ vurmak :
(1,8,17,29,37,42).
15907. Üstüne kuş kondurmamak :
(14,17,35,36,42).
15908. Üstüne lâzım olmamak :
(9).
15909. Üstüne mal edinmemek :
(6,13,14,17,38,39,42).
15910. Üstüne mal etmek :
(1,2,4,9,21,22,23,25,28,29,31,34,36,40,42).
15911. Üstüne olmamak/ yok :
(8,11,18,21,22,25,29,35,37,38).
15912. Üstüne/ üzerine oturmak/ yatmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,39,40,41,42).
15913. Üstüne/ üzerine ölü toprağı serpilmek :
(6,8,14,22,25,29,30,37,38,42).
15914. Üstüne perde çekmek :
(6,13,22,23,37,40,42).

15915. Üstüne pervane olmak :
(42).
15916. Üstüne sağlık :
(14,42).
15917. Üstüne sıçratmak :
(13,40,42).
15918. Üstüne söz getirmek :
(14,42).
15919. Üstüne/ üzerine titremek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,35,37,38,39,40,41,42).
15920. Üstüne/ üzerine toz kondurmamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
15921. Üstüne/ üzerine tuz biber ekmek :
(2,6,8,9,13,18,20,21,22,24,25,29,32,37,38,39,40,42).
15922. Üstüne/ üzerine tüy dikmek :
(2,3,6,7,8,14,17,21,22,25,26,29,38,39,40).
15923. Üstüne uğramak :
(17,42).
15924. Üstüne üstelik/ üstlük :
(6,8,14,22,38,42).
15925. Üstüne üstüne/ üzerine üzerine gitmek :
(2,6,8,9,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
15926. Üstüne/ üzerine varmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,29,31,37,38,39,40,41,42).
15927. Üstüne/ üzerine vazife olmamak! :
(6,8,17,22,29,37,42).
15928. Üstüne vurmak/ koymak :
(13,31,42).
15929. Üstüne/ üzerine yaptırmak :
(2,6,8,9,22,29,37,38,39,40,42).
15930. Üstüne/ üzerine yatmak/ oturmak :
(2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,25,29,31,35,37,38,39).
15931. Üstüne/ üzerine yazmak :
(29).
15932. Üstüne/ üzerine yıkmak :
(2,6,8,9,11,17,18,21,22,23,24,25,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
15933. Üstüne/ üzerine yormak :
(1,6,14,17,22,29,37,42).
15934. Üstüne/ üzerine yüklenmek :
(29,37).
15935. Üstüne/ üzerine yürümek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,34,37,39,40,41,42).
15936. Üstünkörü yapmak :
(14,42).
247. Üstünü/ âdet görmek :
(2,6,9,13,14,17,22,29,37,40,42).
15937. Üstünüzden ırak :
(17,42).

15938. Ütü görmemiş :
(42).
15939. Ütüsü üzerinde :
(37).
15940. Üvey evlât gibi tutmak/ saymak :
(9,17,21,24,29,37,42).
15941. Üvey evlât muamelesi görmek :
(13,40).
15942. Üzdekleyip büzdelemek :
(42).
15943. Üzengiye ayak basmak :
(31).
15873. Üzerinde/ üstünde durmak :
(1,2,6,8,14,22,29,37,38,39,41,42).
15874. Üzerinde/ üstünde kalmak :
(2,6,8,22,23,29,37,39).
15877. Üzerinden/ üstünden, yüzünden akmak :
(22,29).
15944. Üzerinden atlamak :
(37).
15878. Üzerinden/ üstünden atmak :
(1,2,6,8,18,25,29,39,42).
15945. Üzerinden dökülmek :
(1,8,29,37).
9311. Üzerinden/ ırzına geçmek :
(29).
15946. Üzerinden sünger geçirmek :
(2,39,42).
15882. Üzerinden/ üstünden (şu kadar) zaman geçmek :
15883. Üzerine/ üstüne afiyet/ iyilik sağlık :
(1,6,42).
15884. Üzerine/ üstüne almak :
(1,2,6,8,18,22,29,31,37,39).
15885. Üzerine/ üstüne atmak :
(1,2,6,8,18,22,25,29,31,37,39,42).
15886. Üzerine/ üstüne basa basa :
(29).
15887. Üzerine/ üstüne basmak :
(2,8,22,29,39).
15889. Üzerine/ üstüne bir bardak su (soğuk) içmek :
(2,6,22,25,29,37,39).
15890. Üzerine/ üstüne bir iki güneş doğmak :
(29,37).
15893. Üzerine/ üstüne düşmek :
(1,2,6,8,18,25,29,31,37,39).
15894. Üzerine/ üstüne evlenmek :
(29,37).
15947. Üzerine fenalık gelmek :
(29).
15896. Üzerine/ üstüne geçirmek :
(2,6,8,22,29,39,42).

- 15897.Üzerine/ üstüne gelmek :
(2,6,8,18,22,25,29,39).
- 15898.Üzerine/ üstüne gitmek :
(8,29).
- 15900.Üzerine/ üstüne gül/ çiçek koklamak :
(8,29).
- 15901.Üzerine/ üstüne güneş doğmamak :
(29).
15948. Üzerine kapanmak :
(29).
- 15912.Üzerine/ üstüne oturmak/ yatmak :
(6,8,22,29,37).
- 15913.Üzerine/ üstüne ölü toprağı serpilmek :
(6,8,22,29,37,42).
- 15919.Üzerine/ üstüne titremek :
(2,6,8,18,22,23,25,29,37,39).
- 15920.Üzerine/ üstüne toz kondurmamak :
(2,6,8,18,22,25,29,39).
- 15921.Üzerine/ üstüne tuz biber ekmek :
(2,6,8,18,22,23,25,29,37,39).
- 15922.Üzerine/ üstüne tüy dikmek :
(2,6,8,22,25,29,39,42).
- 15926.Üzerine/ üstüne varmak :
(2,6,8,22,25,29,31,37,39,42).
- 15927.Üzerine/ üstüne vazife olmamak :
(8,29).
- 15929.Üzerine/ üstüne yaptırmak :
(2,6,22,29,37,39,42).
- 15930.Üzerine/ üstüne yatmak/ oturmak :
(6,8,22,29,37).
- 15931.Üzerine/ üstüne yazmak :
(29).
- 15932.Üzerine/ üstüne yıkmak :
(2,6,8,18,22,25,29,39).
- 15933.Üzerine/ üstüne yormak :
(29).
- 15925.Üzerine üzerine/ üstüne üstüne gitmek :
(42).
- 15935.Üzerine/ üstüne yürümek :
(2,6,8,18,22,25,29,37,39).
15949. Üzüm iti gibi dizilmek :
(4,6,22,42).
15950. Üzüm üzüm üzülme :
(6,13,21,22,24,29,31,42).
- 11622.Üzümün/ kirazın çöpü, armudun sapı var demek :
(6,8,22,29,32,35,36,37,42).
15951. Üzümünü satıp, küfesini devirmek :
(35,36,42).
15952. Üzüntü çekmek :
(42).

V

15953. Vaadinde durmak :
(37).
15954. Vaadini tutmak :
(37).
15955. Vaatte bulunmak :
(37).
15956. Vadesi dolmak/ gelmek, yetmek :
(4,6,13,14,20,22,23,24,25,29,32,35,37,38,40,42).
15957. Vakıf geçmesinden su içmek/ vermek :
(35,36,42).
15958. Vakit geçirmek. :
(4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,34,35,37,38,40,42).
15959. Vakit/ zaman kazanmak :
(6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,32,37,38,40,42).
15960. Vakit vakit/ zaman zaman :
(1,2,8,9,11,13,14,21,22,25,29,32,35,37,39,40,42).
15961. Vakitli vakitsiz :
(1,2,6,8,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,42).
15962. Vakti dolmak :
(6,22,25,38,42).
15963. Vakti geçmek :
(14).
15964. Vakti (saati) gelmek :
(1,6,8,9,13,14,17,21,22,29,37,38,40,42).
15965. Vakti hali/ hali vakti yerinde :
(1,4,14,17,35,42).
15966. Vakti olmamak :
(6,9,14,21,22,37,38,42).
15967. Vakti zamanında :
(42).
15968. Vaktini almak/ yemek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
15969. Vaktini öldürmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40).
15970. Vaktini sasmamak :
(6,9,14,17,21,22,24,25,29,35,37,38,42).
15971. Vaktiyle görmüş geçirmiş olmak :
(35,42).
15972. Valde <valide geçmesi :
(42).
3921. Vantuz/ boynuz, kupa, şişe çekmek/ vurmak⁴⁹⁴ :
(9,37).

⁴⁹⁴ vantuz : Çekip emmeye yarayan şişe, boynuz vb. âlet veya uzuv.

15972. Vapur tutmak :
(42).
15973. Var babana selâm söyle :
(26,36,42).
15974. Var etmek :
(1,17,42).
15975. Var gücüyle/ kuvvetiyle :
(6,8,22,29,31,32,37,42).
15976. Var kuvveti pazuya vermek :
(13,31,36,40).
15977. Var kuvveti sarfetmek :
(13,17,21,31,40).
14059. Var/ sağ olsun, yerinde olsun :
(2,6,8,9,22,29,38,42).
15978. Var yemek :
(40).
15979. Var yemez :
(1,6,8,11,13,14,17,22,35,42).
15980. Var, yok :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,32,38,39,40,42).
15981. Vara yoğa karışmak :
(4,6,9,13,14,17,21,22,24,25,29,35,37,40,42).
15982. Varı yoğu :
(1,2,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,30,32,33,35,38,39,40,42).
15983. Varla yok arası :
(26,35,42).
15984. Varlığa darlık olmamak :
(6,17,35,42).
15985. Varlık göstermek :
(2,6,8,9,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
15986. Varlık içinde yaşamak :
(1,6,9,13,17,22,37,40,42).
15987. Varlık(ta) (içinde) darlık/ yokluk çekmek⁴⁹⁵ :
(4,8,9,17,21,22,23,24,25,29,32,37,42).
15988. Varsa o, yoksa o :
(1,2,6,8,9,14,17,18,22,23,25,29,30,38,39,40,42).
15989. Vartayı atlatmak :
(6,8,13,17,22,25,35,36,37,40,42).
15990. Vatan kurtaran Şaban :
(8).
15991. Vatan tutmak :
(8,29,33,37).
15992. Vaveylayı basmak :
(13,35).
15993. Vay canına! :
(14,21,22,25,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
15994. Vazgeçtilik olmak :
(1,14,42).

⁴⁹⁵ Varlıkta darlık olmaz.

15995. Vazife etmek/ bilmek, saymak :
(9,14,17,37,42).
15996. Vazifesinden almak :
(42).
15997. Vazifesinden olmak :
(37).
15998. Vaziyet almak :
(29,37).
15999. Vaziyete hâkim olmak :
(40,42).
16000. Vaziyeti kurtarmak :
(37).
16001. Vaziyeti takınmak :
(29,37).
16002. Vebal altında kalmak :
(6,14,22,29,35,36,37,42).
16003. Vebale girmek/ batmak :
(14,42).
8466. Vebali/ günahı boynuna :
(1,2,6,8,13,17,21,22,24,26,29,32,33,36,38,39,40).
16004. Vebali boynunda/ boynuna olmak :
(6,14,22,23,37,42).
16005. Vebalini çekmek :
(6,8,17,22,26,29,42).
16006. Veda etmek :
(1,9,14,17,23,37,42).
16007. Vefasız çıkmak :
(14,42).
16008. Vehbinin kerrâkesi :
(7,14).
16009. Veled-i zina :
(11,14,31,37).
16010. Velveleye vermek :
(6,8,9,11,17,21,22,24,32,37,42).
16011. Ver elini (.) :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,29,34,38,39,40,42).
16012. Ver etmek :
(29).
16013. Ver yansın etmek :
(1,2,4,6,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16014. Ver yiyeyim, ört yatayım, bekle canım çıkmasın :
(2,6,21,22,29,38,40,42).
16015. Verecek olursa Hallak, gagasında getirir laklak :
(7).
16016. Vergiye bağlamak :
(37).
16017. Verilmiş sadakası olmak :
(6,8,13,14,17,21,22,23,29,30,37,38,40,42).

16018. Verip veristirmek :
(2,4,6,8,9,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,35,36,37,38,39,40,42).
16019. Vermeyince Mabut, neylesin Sultan Mahmut :
(4,5,7,12,13,15,20,35,36,37,40).
16020. Vıcık vıcık etmek :
(2,6,8,22,24,29,30,39,40,42).
16021. Vıcık vıcık olmak :
(2,21,28,29,32,34).
16022. Vıdı vıdı etmek :
(2,6,8,9,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
16023. Vık dedirtmemek :
(13,31,36).
16024. Vır vır etmek :
(42).
16025. Vız gelip tırıs gitmek :
(2,4,6,8,10,13,17,18,21,22,29,30,32,34,37,39,40,42) (argo).
16026. Vız gelmek :
(1,2,4,6,9,11,13,14,18,22,24,25,28,30,33,35,37,38,40,42).
16027. Vicdan azabı çekmek/ duymak :
(40,42).
16028. Vicdanı paslanmak :
(14).
16029. Vicdanını okumak :
(14,42).
16030. Vidaları gevşemek :
(6,8,10,22,29,35,37,42) (argo).
16031. Viraneye çevirmek/ dönme :
(6,21,22,24,37,42).
16032. Vites değiştirmek :
(9,10,37) (argo).
16033. Visale ermek :
(14,42).
16034. Voli çevirmek⁴⁹⁶ :
(6,9,10,22,23,26,29,37,42) (argo).
16035. Voli vurmak :
(4,6,9,10,13,14,17,21,22,23,24,29,37,42) (argo).
16036. Voliye yatmak :
(29,42) (argo).
16037. Volkan gibi patlamak :
(13,35,36,40).
16038. Volta atmak⁴⁹⁷ :
(2,6,8,9,10,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,37,38,39,40,42) (argo).
16039. Volta vurmak :
(6,9,10,14,22,29,31,37,42) (argo).
16040. Voltasını kesmek :
(14,42) (argo).

⁴⁹⁶ voli : (Yunanca) Balık ağı, kazanç, vurgun.

⁴⁹⁷ volta : (İtalyanca) Geminin yele karşı kolay gidebilmesi için sağa sola zikzak yapması.

16041. Voyvoda kesilmek :
(13,36).
16042. Vur abalıya :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,
34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16043. Vur aşağı, tut yukarı :
(6,8,13,14,22,29,35,37,42).
16044. Vur dedikse/ dedimse öldür demedik/ demedim
ya! :
(1,2,6,8,9,13,17,18,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).
16045. Vur deyince öldürmek :
(6,8,11,14,22,25,35,42).
16046. Vur elli, kem dilli :
(13,40).
16047. Vur fakat dinle :
(7,15).
16048. Vur patlasın, çal oynasın! :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,
35,36,37,38,39,40,41,42).
16049. Vur tut :
(1,2,8,29,30,39).
16050. Vurduğu çok ama, öldürdüğü yok :
(4,6,22,30,42).
16051. Vurduğu yerden ses getirmek :
(6,8,18,22,23,24,25,29,37,42).
16052. Vurdukça tozmak :
(6,9,13,14,17,21,22,25,37,42).
16053. Vurdum duymaz Kör Ayvaz :
(2,6,9,20,21,22,24,29,30,37,38,39,40,41,42).
16054. Vurdum duymaz olmak :
(1,4,8,13,14,29,37,42).
16055. Vurgun vurmak :
(6,8,14,22,25,37,42).
16056. Vurgun yemek :
(6,8,22,37,38,42).
16057. Vurmadan kaçmaya eli değmemek :
(42).
16058. Vursan ölecek, vurmasan payını elinden alacak :
(4,42).
16059. Vurucu güç :
(2,8,11,24,28,29,30,34,38,39,40).
16060. Vurulan av ürkütülen kurbağaya değmemek :
(6,17,22,26,42).
16061. Vuslat kıyamete kalmak :
(6,13,21,22,35,36,40,42).
16062. Vusul bulmak :
(42).
16063. Vücuda gelmek :
(6,8,9,11,17,21,37,42).

16064. Vücuda getirmek :
(6,8,11,13,14,21,22,24,31,32,37,38,40,42).
16065. Vücudunu ortadan kaldırmak :
(4,6,8,9,11,13,14,17,22,23,24,37,40,42).
16066. Vücut bulmak :
(8,9,11,31,32,37,42).
16067. Vücut vermek :
(8,11,31,37,42).
16068. Vücuttan düşmek :
(1,4,6,8,13,14,17,18,21,22,23,25,37,38,40,42).

Y

16069. Ya Allah deyip :
(21,24,29,42).
16070. Ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli :
(2,6,7,8,9,11,13,15,17,20,21,22,23,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16071. Ya dayak/ sopa yememiş, ya sayı saymasını bilmiyor :
(2,3,6,7,8,22,29,38,39,40,42).
16072. Ya deve /devesi ya deveci, / devecisi (ya deve üstündeki hacı) :
(2,3,6,7,14,17,22,26,29,35,36,37,38,42).
16073. Ya devlet başa, ya kuzgun leşe⁹⁸ :
(2,4,6,7,8,9,11,13,17,20,21,22,23,24,26,28,29,30,32,34,35,36,37,38,40,41,42).
16074. Ya herro ya merro/ ya herrü, ya merrü :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,37,38,40,42).
16075. Ya huyundan ya suyundan/ tüyünden :
(6,8,9,17,22,23,29,35,36,37,42).
16076. Ya sabır çekmek :
(2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,24,25,26,30,35,37,38,39,40,42).
16077. Ya taht ya baht :
(14,17,36,42).
16078. Yabana atmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16079. Yabana gitmek :
(6,22,29,30,37,42).
16080. Yabana söylemek :
(2,6,9,13,14,17,22,23,28,29,31,34,35,36,37,38,40,42).
16081. Yabancı gelmek :
(37).

⁹⁸ devlet : (Arapça) Mutluluk, baht, talih.

16082. Yabancı gibi durmak :
(23,29,37).
16083. Yabancı saymak/ tutmak :
(9,29,37).
16084. Yabancıllık çekmek :
(9,17,21,37,42).
16085. Yabancıslı olmak :
(29,37).
16086. Yabanda bitmek :
(14,42).
16087. Yabanın ayıslı :
(13,14,35,36,40,42).
16088. Yağ eller :
(11,13,17,24,37,42).
16089. Yağ bağlamak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,29,35,37,38,39,40,42).
16090. Yağ bal olsun :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,26,28,29,34,35,36,37,38,39,40,42).
16091. Yağ basmak :
(6,22,29,37,42).
16092. Yağ bulamaz aşına, fesleğen sokar başına :
(42).
16093. Yağ çekmek/ yakmak, yapmak :
(6,8,9,10,11,14,22,29,30,37,39,42) (argo).
16094. Yağ dök yala :
(4,6,8,22,42).
16095. Yağ gibi gitmek :
(14).
16096. Yağ gibi kaymak :
(6,8,9,17,29,35,37,42).
16097. Yağ tulumu :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
16098. Yağ yiyip, külünü azık etmek :
(13,40,42).
16099. Yağa bala batırmak :
(6,22,23,29,37,42).
16100. Yağcılık etmek :
(2,4,6,8,10,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,40,42)
(argo).
16101. Yağdan kıl çeker gibi :
(6,9,14,17,22,42).
16102. Yağı erimek :
(35).
16103. Yağı olan bayramını yapsın :
(7,35,36).
16104. Yağız yer :
(42).
16105. Yağız yiğit:
(42).

16106. Yağlayıp ballamak :
(1,4,6,8,9,13,14,17,22,29,31,37,42).
16107. Yağlı ballı olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,31,35,37,38,39,40,42).
16108. Yağlı çarık :
(42).
16109. Yağlı göte kuyruk asmak :
(42).
16110. Yağlı ip :
(6,22,29,37,42).
16111. Yağlı kapı :
(2,4,6,8,9,11,13,14,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16112. Yağlı kara sürmek :
(6,14,22,40,42).
16113. Yağlı kuyruk :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
16114. Yağlı müşteri :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
16115. Yağlıymış it kaptı (sıcakmış geri bıraktı) :
(2,6,22,35,38,42).
16116. Yağma Hasan'ın böreği :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16117. Yağma yok, kazan da ye :
(17,35).
16118. Yağma yok! :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
16119. Yağmur boşanmak :
(11,26,29,37,42).
16120. Yağmur nereye yağarsa tarlayı oraya kaldırmak :
(30,42).
16121. Yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmamak/
düşmemek :
(2,6,9,13,17,18,20,21,22,23,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
16122. Yağmur yağarken, küpünü doldurmak :
(1,4,6,9,13,18,21,22,23,24,25,29,36,37,40,41,42).
16123. Yağmur yemek :
(29,37).
16124. Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,23,24,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,41,42).
16125. Yahudi pazarlığı :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
16126. Yahudi yaygarası :
(2,6,9,14,17,22,29,35,36,38,42).

16127. Yaka bir tarafa/tarapta, paça bir tarafa/
tarapta :
(1,6,8,13,14,17,22,29,32,37,40,42).
16128. Yaka ısırmak :
(1,6,13,14,17,22,35,36,37,42).
16129. Yaka paça etmek/ götürmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,
37,38,39,40,42).
16130. Yaka silmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,
37,38,39,40,41,42).
16131. Yaka yakaya gelmek :
(27).
16132. Yaka yırtmak :
(14,42).
16133. Yakadan atmak :
(1,6,8,9,11,13,17,21,22,24,29,31,35,37,40,41,42).
16134. Yakadan geçirmek :
(2,6,9,11,13,14,22,27,29,31,37,38,40,42).
16135. Yakadan silmek :
(35).
16136. Yakası açılmadık :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,29,31,32,37,38,39,40,
41,42).
16137. Yakasına asılmak/ el atmak, sarılmak :
(2,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
16138. Yakasına gökmek :
(6,22,29,37,42).
16139. Yakasına yapışmak :
(1,2,11,13,14,22,23,24,25,28,29,30,32,34,38,39,40,41).
16140. Yakasından inmek :
(4,6,8,22,42).
16141. Yakasından tutmak :
(39,42).
16142. Yakasını bırakmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,35,37,38,39,40,
41,42).
16143. Yakasını kaptırmak :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
16144. Yakasını kurtarmak/ sıyırmak, sıyırabilmek :
(6,8,9,14,17,22,24,42).
16145. Yakasız gömlek :
(14,42).
16146. Yakayı ele vermek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,34,35,
36,37,38,39,40,41,42).
16147. Yakayı kurtarmak/ sıyırmak :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,21,22,24,25,27,28,29,30,31,32,33,34,35,
37,38,39,40,41).
16148. Yakı açmak :
(17,42).

16149. Yakı vurmak :
(17,37,42).
16150. Yakın akraba :
(9,17).
16151. Yakın dost :
(9,17).
16152. Yakından bilmek/ tanımak :
(9,37,42).
16153. Yakınlık duymak :
(6,9,21,22,24,37,42).
16154. Yakınlık görmek :
(6,37).
16155. Yakınlık göstermek :
(9,11,13,17,22,37,40,42).
16156. Yakıp külünü savurmak :
(14,42).
16157. Yakıp/ yakmak yıkmak :
(9,14,29).
16158. Yakışık almak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
16157. Yakmak/ yakıp yıkmak :
(42).
16159. Yal yediği kaba sıçmak :
(42).
16160. Yalabık kız :
(13,42).
16161. Yalaka olmak :
(9,37,42).
16162. Yalama olmak :
(9,37,42).
16163. Yalan atmak/ kıvırmak :
(8,9,14,17,32,37,42).
16164. Yalan çıkmak :
(2,6,9,21,22,26,29,37,38,39,40,42).
16165. Yalan dolan :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,33,35,37,38,39,40,42).
16166. Yalan/ yalancı dünya :
(8,9,11,14,17,23,29,32,35,36,37).
16167. Yalan yanlış :
(35,42).
16168. Yalan yere yemin etmek :
(2,6,8,11,14,17,23,24,25,29,30,33,37,39,40,42).
16169. Yalana şerbetli :
(9,29,37).
16170. Yalancı çıkmak :
(6,8,9,14,17,22,26,29,37,42).
16166. Yalancı/ yalan dünya :
(13,17,21,29,37,40,42).

16171. Yalancı pehlivan :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,42).
16172. Yalancı sofu :
(14,42).
16173. Yalancısı olmak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
16174. Yalanı çıkmak :
(6,22,29,42).
16175. Yalanını tutmak/ yakalamak :
(6,9,22,29,37,42).
16176. Yalap yalap/ şalap :
(14,29,42).
16177. Yalayıp yutmak :
(2,6,17,20,22,24,25,29,30,37,38,39,42).
16178. Yalaza gelmek :
(14,42).
16179. Yaldızı sıyırmak :
(42).
16180. Yaldızlı hap :
(1,2,11,17,28,29,34,37,38,40,42).
16181. Yalı çapkını :
(14).
16182. Yalı kazığı gibi :
(9,23,37,41).
16183. Yalımı alçak⁹⁹ :
(1,2,6,9,13,14,17,22,26,29,37,38,40,42).
16184. Yalın ayak, başı kabak/ baş açık :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,32,35,37,39,40,41,42).
16185. Yalın kat :
(11,14,38,42).
16186. Yalın kılıç :
(11,14,37,42).
16187. Yalın yüzlü :
(14).
16188. Yalnız başına :
(9,26,37,42).
16189. Yalnızlık çekmek :
(29).
16190. Yalova kaymakamı :
(7,13,14,15,42).
16191. Yalpa attırmak :
(29,42) (argo).
16192. Yalpa vurmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,32,34,37,38,39,40,42).
16193. Yaltaklık etmek :
(9,37).

⁹⁹ Yalım : Kesen âletlerin ya da kesici silâhların keskin tarafı; mecazen soy, cins, maya, cevher.

16194. **Yalvar yakar olmak :**
(2,6,8,9,18,21,22,24,29,30,31,37,38,39,40,42).
16195. **Yalvarıp yakarmak :**
(6,8,14,17,21,22,29,37).
16196. **Yama gibi durmak :**
(4,6,8,9,11,13,14,17,22,29,37,40,42).
16197. **Yama küçük, delik büyük :**
(6,8,17,22,42).
16198. **Yamalı bohça :**
(6,8,9,22,29,37,41,42).
16199. **Yan bakmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16200. **Yan bakış :**
(26,42).
16201. **Yan basmak :**
(2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,26,29,30,35,37,38,39,40,42).
16202. **Yan cebe koymak :**
(17,26,42).
15183. **Yan/ taraf çıkmak/ olmak, tutmak :**
(2,8,9,18,22,29,32,34,38).
16203. **Yan çizmek :**
(1,2,4,6,8,9,10,11,13,14,17,18,21,23,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42) (argo).
16204. **Yan gelip yatmak/ oturmak :**
(2,6,8,9,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,40,41,42).
16205. **Yan gelip zevke bakmak :**
(13,26,42).
16206. **Yan gelmek :**
(1,4,6,11,14,17,27,29,31,35,37,42).
16207. **Yan gözle :**
(9,13,17,25,32,37,41,42).
5426. **Yan/ eğri gözle bakmak :**
(2,4,6,8,11,14,18,21,22,24,26,29,35,38,40,42).
16208. **Yan kabağı :**
(2,6,11,14,22,29,35,37,38,41,42).
16209. **Yan ödeme :**
(2,11,28,29,34,38).
16210. **Yan pala zeydün :**
(37).
16211. **Yan yan bakmak :**
(4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,26,29,32,37,40,42).
16212. **Yan yatmak :**
(2,9,11,14,17,21,29,35,37,38,40).
16213. **Yan yattı, çamura battı (demek) :**
(2,6,11,20,22,26,28,29,30,34,35,38,40,41,42).
16214. **Yana çıkmak "den yana çıkmak" :**
(8,9,29,37).
16215. **Yana yakıla :**
(13,14,21,41,42).

16216. Yanağında güller açmak :
(6,13,21,22,40,42).
16217. Yanağından/ yüzünden kan damlamak/ fıskırmak :
(2,4,6,8,9,13,14,18,20,22,23,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
16218. Yanak yanağa :
(9).
16219. Yanakları al al/ pençe pençe olmak :
(42).
16220. Yananı Allah bilir :
(3,7).
16221. Yandan çarklı :
(2,6,8,9,10,11,14,17,21,22,23,24,26,28,29,32,34,35,37,38,39,42)
(argo).
16222. Yandan fırlama :
(10,29) (argo).
16223. Yandım Allah bağırarak/ çağırarak :
(2,6,8,11,17,21,22,26,29,38,42).
16224. Yandım anam diye bağırarak :
(42).
16225. Yangın bacayı sarmak :
(35,36,42).
16226. Yangın var diye bağırarak :
(1,13,26,42).
16227. Yangın yerine çevirmek/ dönmek :
(6,8,9,13,22,29,32,35,37,42).
16228. Yangına/ ateşe körükle/ kürekle varmak/
gitmek:
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,34,36,37,
38,40,41,42).
16229. Yangına vermek :
(6,9,22,29,37,42).
16230. Yangından/ gümrükten mal kaçırmak/kaçırır
gibi:
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,21,23,25,29,30,32,35,36,37,38,40,41,42).
16231. Yanık bağır :
(37).
16232. Yanık ses :
(2,8,11,21,22,29,33,38,40,42).
16233. Yanık türkü:
(42).
16234. Yanılgıya düşmek :
(6,8,9,14,17,21,22,24,35,42).
16235. Yanına almak :
(9,37).
16236. Yanına bırakmamak/ komamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,
40,42).

16237. Yanına (kâr) kalmak :
(2,6,9,11,13,17,18,21,22,24,25,27,28,29,30,31,33,34,37,38,40,41,42).
16238. Yanına salâvatla varılır :
(2,4,6,9,11,13,14,17,21,22,23,24,29,34,35,37,40).
16239. Yanına salâvatla varılmaz :
(8,13,17,22,29,30,42).
16240. Yanına varılmaz :
(2,6,14,21,22,28,30,34,38,42).
16241. Yanından bile geçmemek :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,25,28,29,37,38,42).
16242. Yanıp kül olmak :
(14,42).
16243. Yanıp tutuşmak :
(1,2,4,6,8,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,41,42).
16244. Yanıp yakılmak/ yakınmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,22,24,25,29,30,31,33,35,36,37,38,40,41,42).
16245. Yanıp yıkılmak :
(1,13,21,42).
16246. Yankı uyandırmak :
(9,23,37).
16247. Yanlış adam :
(35).
16248. Yanlış adım atmak :
(6,13,14,21,22,42).
16249. Yanlış ata oynamak :
(6,11,13,21,22,24,25,42).
16250. Yanlış kapı çalmak :
(2,3,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,34,35,36,37,38,40,42).
16251. Yanlış kazıyacak :
(12).
16252. Yanlış yol :
(13,40).
16253. Yanlışını bulmak/ çıkarmak :
(6,9,17,22,26,29,37,42).
16254. Yangak yangak söylenmek :
(13,40,42).
16255. Yapıp çatmak :
(14,17,42).
16256. Yapıştığı dal eline gelmek :
(4,42).
16257. Yapma bebek :
(9,17,26,29,42).
16258. Yapmadığı kalmamak :
(2,6,8,22,25,29,30,38,42).
16259. Yapmadığını bırakmamak/ koymamak :
(6,8,9,13,21,22,24,29,30,37,40,42).
16260. Yapmak varmış, "..... yapmak varmış" :
(2,29,38,39,42).

16261. Yaprak dökümü :
(8,11,14,31,37).
16262. Yaprak kımıldamamak/ kıpırdamamak, oynamamak :
(6,29,37,42).
7133. Yaptığı/ ettiği hayır ürküttiği kurbağaya
değmemek :
(4,6,8,9,13,18,22,29,35,37,40,42).
16263. Yaptığını bilmemek :
(1,9,13,29,37,42).
16264. Yâr olmak :
(4,8,9,14,17,29,35,37,41,42).
16265. Yâr u ağyar :
(14,35).
16266. Yâr ü ağyâra karşı :
(4,9,35).
16267. Yara açmak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,
38,39,40,41,42).
16268. Yara almak :
(6,14,17,18,22,29,37).
16269. Yara beni öldürmez, bu lâf beni öldürtür :
(7).
16270. Yara işlemek :
(2,6,9,11,14,17,22,28,29,30,33,34,37,38,39,40,42).
16271. Yara kapanmak :
(6,9,17,22,37,42).
16272. Yara sarmak :
(6,17,22).
16273. Yaradana kurban olmak/ olayım :
(1,6,9,14,22,29,35,36,37,42).
16274. Yaradana sığınmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,28,29,34,35,36,37,38,39,
40,42).
16275. Yaralı kuşa kurşun sıkılmamak⁵⁰⁰ :
(1,6,9,17,22,37,41,42).
16276. Yaralı parmağa işlemek :
(4,6,22,25,29,37,42).
16277. Yaramazlık etmek :
(9).
16278. Yarasa gibi gece çıkmak :
(35).
16279. Yarasını deşmek :
(6,8,9,22,29,37,42).
16280. Yarasız yere kurt düşürmek :
(2,6,20,22,35,38,39,40,42).
16281. Yaraşık almak :
(9,29).
16282. Yaraya merhem olmak :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,42).

⁵⁰ Yaralı kuşa kurşun sıkılmaz.

16283. Yaraya tuz biber ekmek :
(1,4,6,8,9,13,14,17,18,22,23,25,29,35,36,37,38,39,40,42).
16284. Yaraya tuz ekmek :
(35,42).
12071. Yardım/ künden den atmak :
(2,6,9,13,21,22,24,29,30,31,37,38,39,40,42).
16285. Yardım uçmak :
(13,14,27,31,42).
16286. Yardım mı geçersin serden mi? :
(1,9,13,14,17,29,37,40,42).
16287. Yardımına koşmak :
(6,22,37,42).
16288. Yardımına yetişmek :
(13,31,42).
16289. Yârenlik etmek :
(9,14,37,41,42).
16290. Yarı aç, yarı tok :
(13,29,40,42).
16291. Yarı belden aşağı/ yukarı :
(9,17,42).
16292. Yarı buçuk kulağına koymak :
(13,42).
16293. Yarı buçuk :
(1,2,6,9,13,14,22,24,29,31,37,38,39,40,42).
16294. Yarı yolda bırakmak :
(2,4,6,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
16295. Yarı yoldan çevirmek :
(6,17,22,42).
16296. Yarıda/ yarım kalmak :
(17,37,42).
16297. Yarım adam :
(1,2,6,9,14,17,18,21,22,23,24,28,29,34,37,38,39,40,42).
16298. Yarım ağız/ ağızla (söylemek) :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,26,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
16299. Yarım akıl/ akıllı :
(6,14,17,22,26,29,37,42).
16300. Yarım dirhem bir çekirdek :
(35).
16301. Yarım elma, gönül alma :
(1,4,9,11,13,35,36,37,40,42).
16296. Yarım/ yarıda kalmak :
(6,9,22,37,42).
- 16302 Yarım pabuç :
(11,14,23,29,31,35,36,37,41,42).
- 16303 Yarım porsiyon :
(6,10,11,22,29,42) (argo).
- 16304 Yarım sağ/ sol etmek :
(29,37).

- 16305 Yarım yamalak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,32,35,36,37,38,
39,40,41,42).
- 16306 Yarımı yemez, bütüne kıymaz :
(22).
- 16307 Yarına atmak :
(17).
- 16308 Yarına çıkmak :
(6,14,17,22,26,42).
- 16309 Yarından tezi yok :
(2,6,14,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
- 16310 Yarını görmek :
(14,42).
- 16311 Yas tutmak :
(2,6,8,9,14,18,21,22,25,29,33,38,40,41,42).
- 16312 Yas yerine gelmek/ gitmek :
(29).
- 16313 Yasa gömülme/ bürünme :
(6,22,29,37,42).
- 16314 Yasak aşk :
(37).
- 16315 Yasak saymak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,
39,42).
- 16316 Yaş ilerlemek :
(8,37,42).
5254. Yaş/ çürük tahtaya/ yere basmak :
(1,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,24,25,26,29,30,32,35,37,38,
40,41,42).
16317. Yaşa basmak :
(1,6,9,13,14,22,29,42) (argo).
16318. Yaşlı ne, başlı ne? :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,22,25,26,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
16319. Yaşım kırk, isim kırk :
(13).
16320. Yaşını başını almış :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,
35,37,38,39,40,41,42).
16321. Yaşını bitirmek :
(37).
16322. Yaşını doldurmak :
(37).
16323. Yaşını içine akıtmak :
(1,2,6,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
16324. Yaşlara boğulmak :
(1,6,14,17,29,37,42).
16325. Yaşlı başlı :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,25,26,29,35,37,39,40,42).
16326. Yat borusu çalmak :
(26,42).

16327. Yatacak yeri olmamak/ yok :
(6,11,22,42).
16328. Yatağa bağlanmak :
(6,8,22,29,37,41,42).
16329. Yatağa/ yataklara düşmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,29,32,37,38,39,40,41,42).
16330. Yatağa serilmek :
(9,13,14,22,29,37,40,42).
16331. Yatağına girmek :
(6,8,22,29,37,42).
16332. Yatağını ayırmak :
(6,22,29,37,42).
16333. Yatak çekmek :
(14,29,37,42).
16334. Yatak yorgan/ döşek yatmak :
(6,8,13,14,17,21,22,24,37,40,42).
16335. Yataklar çekmek :
(6,17,22).
16329. Yataklara/ yatağa düşmek :
(1,6,22,25,42).
16336. Yataklara döşenmek :
(1,6,17,22,42).
16337. Yataklık etmek :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
16338. Yataktan ters kalkmak :
(13,42).
16339. Yatıp kalkıp :
(6,8,22,29,37,42).
16340. Yatıp kalmak :
(9,13,21,22,29).
16341. Yatıp kalkmak :
(1,6,8,9,14,29,31,37,40,42).
16342. Yatırım yapmak :
(2,6,21,22,24,25,28,29,30,34,38,39,40,42).
16343. Yavaş gel! :
(2,6,8,9,17,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
16344. Yavaştan almak :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
16345. Yaver gitmek :
(9).
16346. Yavru atmak :
(14,37).
16347. Yavuz er Sinan gibi :
(17).
16348. Yaya bırakmak :
(6,17,22,26,42).
16349. Yaya kaldın Tatar ağası :
(1,2,3,4,6,7,9,12,13,17,21,22,23,28,29,30,34,35,36,37,38,40,42).
16350. Yaya kalmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,33,34,37,38,39,40,41,42).

6351. Yayan yapıldak :
(2,6,8,9,11,13,14,21,22,23,24,29,30,37,38,39,40,42).
6352. Yaygara koparmak :
(6,8,13,14,18,22,29,37,41,42).
6353. Yaygarayı basmak :
(1,2,4,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
6354. Yayık ağızlı :
(6,9,22,29,37,42).
6355. Yayık yayık konuşmak :
(9,17,37).
6356. Yaylım ateşine tutmak :
(11,14,37,42).
6357. Yaz boz tahtasına çevirmek/ dönmek :
(2,4,6,8,9,13,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6358. Yaz kış demeden :
(42).
6359. Yaza çıkardık danayı, beğenmez oldu anayı :
(42).
6360. Yaza çıkmak :
(6,9,17,22,29,37,42).
6361. Yazı getirmek :
(6,9,21,22,29,37,42).
6362. Yazı tura atmak :
(37).
6363. Yazıcı kadın :
(9).
6364. Yazık olmuş atlasa, yamalanmış yalaza :
(30,42).
6365. Yazıklar oldu bize, kazıklar değmesin size :
(7,11,21).
6366. Yazıp çizmek :
(13,29,31,35,37,40,41,42).
6367. Yazıp defter etmek :
(40,42).
6368. Yazıya kaleme dökmek :
(6,8,9,14,17,21,22,29,37,42).
6369. Yazıya gelmemek :
(6,8,9,14,17,22,29,37,42).
6370. Yazıyı çıkarmak/ sökmek :
(9,17,26,29,37,42).
6371. Yazılığa çıkmak :
(9,21,37,42).
6372. Ye köteği, ver ceremeyi, ben arkanda duruyorum :
(4,42).
6372. Ye kürküm ye (dünyası)501 :
(2,4,6,8,9,13,14,15,17,20,21,22,23,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).

⁵¹ Ye kürküm ye Nasrettin Hoca fıkrasıdır.

16373. Yedeğe almak/ çekmek :
(2,6,8,9,17,18,21,22,23,24,29,32,37,38,39,42).
5008. Yedi/ dokuz, it canlı :
(1,2,4,6,9,11,14,17,21,22,23,24,26,28,29,30,34,35,37,38,39,42).
16374. Yedi denizin (dışarı) attığı :
(2,6,22,29,30,35,36,38,42).
16375. Yedi düvelle barışık :
(6,8,22,32,42).
16376. Yedi göbek ecdadı belli :
(14,16,35,36).
16377. Yedi iklim dört bucak/ köşe :
(2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,42).
16378. Yedi kat el/ yabancı :
(1,2,6,8,11,14,22,23,24,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
16379. Yedi kat yerin dibine geçmek :
(14,35,36).
16380. Yedi kubbeli hamam kurmak/ peşinde koşmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,20,22,29,30,37,38,40,42).
16381. Yedi mahalleden kovulmak/ sürülmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,29,35,36,37,38,39).
16382. Yedi sülâlesinden bando mızıkayla geçmek :
(10,42) (argo).
16383. Yedi yerden temennâ etmek :
(14,16).
16384. Yediden yetmişe :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,35,37,38,39,40,41,42).
16385. Yediği naneye bak! :
(1,2,4,6,8,9,12,13,14,17,20,21,22,24,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
16386. Yediği naneyi kokutmak :
(13,42).
16387. Yediği önünde, yemediği ardında :
(6,8,20,22,29,30,32,37,38,42).
16388. Yedirip içirmek :
(6,8,9,22,29,37,42).
16389. Yeğ tutmak :
(1,8,9,14,42).
16390. Yek at, yek mızrak :
(2,6,14,17,21,22,26,29,35,36,38,42).
16391. Yekûn çekmek :
(6,9,11,13,17,22,26,29,31,42) (argo).
16392. Yekvücut olmak :
(42).
16393. Yel almak :
(11,13,14,42).
16394. Yel beyinli :
(8,42).
16395. Yel ese eyyam ola :
(2,6,11,22,29,38,42).

16396. Yel esmek :
(35).
16397. Yel gelir derede, sel gelir tepede :
(42).
16398. Yel gibi gelmek⁰² :
(35).
16399. Yel üfürdü sel/ su götürdü :
(2,3,4,6,17,21,22,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
16400. Yel yeperek/ yepelek yelken kürek :
(1,2,4,6,8,11,14,17,21,22,24,25,28,29,30,31,34,35,36,37,38,40,41,42).
16401. Yeldir elek, yeldir saç, elim hamur karnım ağ :
(2,6,14,17,22,35,36,38,40).
16402. Yele vermek :
(1,2,4,6,11,13,14,17,18,21,22,24,25,27,29,30,31,33,37,38,39,40,42).
16403. Yeler onmaz (eve gelmez)⁰³ :
(2,6,21,22,29,35,38,42).
16404. Yelken açmak :
(9,11,14,31,37).
16405. Yelken basmak :
(37).
16406. Yelken çevirmek :
(35,42).
16407. Yelken kürek :
(11,14,27,35,36).
16408. Yelkenleri fora etmek :
(27).
16409. Yelkenleri suya indirmek :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,14,15,17,18,20,21,22,24,25,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
16410. Yem borusu :
(1,2,4,5,6,9,11,12,14,15,17,18,21,22,23,25,28,29,30,34,35,36,37,38,42).
16411. Yem dökmek/ koymak :
(1,2,6,14,17,22,25,29,30,31,37,38,39,42).
16412. Yem istemez, su istemez :
(9,17,29,37,42).
16413. Yem kestirmek :
(14,17,31,37,42).
16414. Yem olmak :
(11,29,37).
16415. Yeme de yanında yat! :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
16416. Yemeden içmeden kesilmek :
(6,8,13,14,17,21,22,24,25,29,37,40,42).

⁰² Yel gibi gelen çay/ sel gibi gider.

⁰³ yelmek : Koşmak, telâs ve acele ile yürümek. onmak : İyi olmak, geçmek.

16417. Yemeden içmeden :
(6,17,22,29,37,42).
16418. Yemeğin tadını çıkarmak :
(42).
16419. Yemek çıkarmak :
(6,9,11,21,22,29,37,42).
16420. Yemekle doymamak :
(9).
16421. Yememiş içmemiş :
(9).
16422. Yemin billah etmek :
(6,9,17,22,29,37,42).
16423. Yemin etsem başım ağrımaz :
(6,8,9,13,17,21,22,24,26,29,30,32,35,38,39,40,42).
16424. Yemin içmek :
(1,6,8,17,22,29,37,42).
16425. Yemin kase :
(29,37).
16426. Yemin verdirmek :
(6,9,21,22,29,37,42).
1466. Yemin/ ant vermek :
(2,8,9,11,29,31,37,38,39,40,42).
16427. Yemini basmak :
(37).
16428. Yemliha uykusuna yatmak :
(7).
16429. Yemyeşil kesilmek :
(13,42).
16430. Yenene içilene bakılmamak :
(29).
16431. Yeni çıkma :
(31,42).
16432. Yenice eleğim seni nerelere asayım :
(42).
16433. Yenik düşmek :
(9,31,37,42).
16434. Yenilgiye uğramak :
(9,31,37).
16435. Yenilik yapmak :
(9,37).
16436. Yenilir yutulur gibi olmamak/ şey değil :
(2,4,6,8,9,14,17,18,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
16437. Yer açmak :
(6,17,22,29,42).
16438. Yer almak :
(2,6,8,9,11,14,17,22,24,25,26,28,29,33,34,37,38,39,40,41, 42).
16439. Yer bulmak :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,25,26,29,31,37,38,39,40,41,42).
16440. Yer cücesi :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,29,35,37,38,39,42).

- .6441. Yer demir, gök bakır :
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
- .6442. Yer edinmek/ etmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,31,33,34,35,37,39,40,42).
- .6443. Yer kabul etmez :
(14,17,37,42).
- .6444. Yer kapmak :
(17,37).
- .6445. Yer misin yemez misin? :
(14).
- .6446. Yer sofrası :
(9,17).
- .6447. Yer tutmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
- .6448. Yer vermek :
(2,6,8,14,17,21,22,24,25,28,29,38,39,41,42).
- .6449. Yer yarılıp/ açılıp içine girmek :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,37,38,39,40,42).
- .6450. Yer yarılrsa içine gireceği gelmek :
(2,6,22,29,30,38,39,40,42).
- .6451. Yer yatağı :
(9,17).
- .6452. Yer yerinden oynamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
- .6453. Yer yurt :
(1,9,14,29,31,37,42).
- .6454. Yerde kalmak/ kalmamak :
(29,31,37).
- .6455. Yerden alıp gökte yemek :
(2,6,22,29,38,42).
- .6456. Yerden bitme/ yapma :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,27,29,35,37,38,39,40,41,42).
- .6457. Yerden bitmek :
(42).
- .6458. Yerden göğe kadar/ dek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,29,31,32,35,37,38,39,40,42).
- .6459. Yerden selâm/ temenna :
(9,14,29,37).
- .6460. Yerden yere çalmak/ vurmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
- .6461. Yere bakan, yürek yakan :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
- .6462. Yere bakar çığır yakar :
(42).

6463. Yere bakmak :
(1,6,8,9,11,14,17,21,22,26,29,36,37,39,42).
6464. Yere batmak :
(2,4,6,9,13,14,17,20,21,22,29,31,33,37,38,40,41).
6465. Yere çaksan geçer :
(4).
6466. Yere çalmak :
(9,11,14,17,26,37).
6467. Yere geçmek :
(4,6,8,11,13,14,21,27,29,37,41,42).
6468. Yere göğe koyamamak/ koymamak, sığmamak :
(1,6,8,9,13,14,17,21,22,24,29,35,37,41,42).
6469. Yere indirmek :
(42).
6470. Yere kapanmak :
(14).
6471. Yere sermek :
(2,6,8,9,11,14,17,22,23,29,32,37,38,39,40,41,42).
6472. Yere vurmak :
(1,4,9,11,13,14,17,31,35,37,41,42).
6473. Yere yakın :
(42).
6474. Yeri gelmek :
(6,8,17,22,29,37,42).
6475. Yeri göğü birbirine katmak :
(6,8,22,29,37,42).
6476. Yeri göğü ben yarattım demek :
(22,29,25,37,38,42).
6477. Yeri göğü tırmalamak :
(6,22,25,29,37).
6478. Yeri göğü titretmek :
(35).
6479. Yeri olmak :
(1,6,8,14,17,21,22,29,37,38,39,42).
6480. Yeri öpmek :
(2,6,8,9,13,17,21,22,29,37,42).
6481. Yeri soğumadan :
(1,6,9,13,14,17,21,22,29,37,40,42).
6482. Yeri yurdu belirsiz :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,29,30,31,35,36,37,38,39,40,42).
6483. Yerin dibine geçmek/ batmak, girmek :
(1,2,4,6,8,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,29,30,32,36,37,38,39,40,41,42).
6484. Yerin kulağı var :
(1,5,7,9,12,13,14,15,17,32,35,36,37,40,41).
6485. Yerinde duramamak :
(2,6,8,11,21,22,24,25,28,29,34,37,38,39,40,41,42).
6486. Yerinde kalmak :
(37).

16487. Yerinde kurtlanmak :
(1,13,14,17).
16488. Yerinde saymak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
16489. Yerinde su çıkmak/ kaynar su mu çıktı? :
(1,2,4,6,9,14,17,29,30,37,39).
16490. Yerinde yeller esmek :
(1,2,4,6,7,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
16491. Yerinden atmak/ etmek :
(2,6,8,13,14,22,29,40,42).
16492. Yerinden fırlamak :
(37).
16493. Yerinden oynamak :
(2,4,9,17,21,22,24,29,37,38,39,40,42).
16494. Yerinden oynatmak :
(14,17,24,29,37,41).
16495. Yerinden su mu çıktı? :
(38,42).
16496. Yerine geçmek :
(2,6,8,9,11,17,21,22,24,25,28,29,31,33,34,37,38,39,40,42).
16497. Yerine gelmek :
(1,8,9,11,13,17,29,31,37,42).
16498. Yerine getirmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,33,37,38,39,40,41,42).
16499. Yerine koymak :
(1,2,8,9,13,14,17,21,29,31,37,38,39,40,41,42).
16500. Yerine oturmak :
(9,17,29,37,42).
16501. Yerini almak :
(9,14,17,29,37,42).
16502. Yerini beğenmek :
(9,14,17,29,35,37,42).
16503. Yerini boş bırakmak :
(27).
16504. Yerini bulmak :
(9,14,17,21,24,29,31,37,42).
16505. Yerini doldurmak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
16506. Yerini getirmek :
(42).
16507. Yerini ısıtmak :
(13,29,37,40,42).
16508. Yerini sevmek/ beğenmek :
(14,29,31,37,40,42).
16509. Yerini tutmak :
(2,6,8,9,14,17,21,22,25,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
16510. Yerini yapmak :
(29,37).

16511. Yerle beraber :
(17,29,42).
16512. Yerle bir/ yeksan etmek/ olmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,28,29,30,32,35,37,38,39,40,41,42).
16513. Yerle gök bir olsa/ araya gelse :
(1,6,14,17,22,29,37,42).
16514. Yerlerde sürünmek :
(1,14,17,29,37,42).
16515. Yerlere kadar eğilmek :
(29,37).
16516. Yerleri süpürmek :
(9,13,17,21,29,37,42).
16517. Yerli turist :
(42).
16518. Yerli yerinde :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
16519. Yerli yerine :
(9,17,37,42).
16520. Yerli yersiz :
(2,6,8,9,14,17,21,22,24,25,29,32,33,35,36,37,38,39,40,41,42).
16521. Yersen kabacık, yemezsen kapı açlık :
(30,42).
16522. Yersiz yurtsuz :
(29,37).
16523. Yeşil ışık yakmak :
(2,6,8,9,11,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,37,38,39,40,42).
16524. Yeşilden yemek :
(2,6,22,29,38,42).
16525. Yeşillik olsun :
(29) (argo).
16526. Yeter onmaz :
(42).
16527. Yetkisini kullanmak :
(37).
16528. Yetmiş iki dereden su getirmek :
(14,17,35,36,42).
16529. Yetmiş iki millet :
(14).
16530. Yığılıp kalmak :
(6,22,42).
16531. Yıkama yağlama :
(42).
16532. Yıkıl karşımdan! :
(40,42).
16533. Yıkıla yıkıla yürümek:
(9,37).
16534. Yıkılıp gitmek :
(14,37).
16535. Yıkılmaya yüz tutmak :
(42).

16536. Yıkım olmak :
(2,9,22,23,25,29,37,38,39,40,42).
16537. Yıkıntı olmak :
(4,14,17,35,37).
16538. Yıl bulmak :
(42).
16539. Yıl dönümü :
(11,17,42).
16540. Yıl on iki ay :
(2,4,6,14,17,21,22,29,33,37,39,42).
16541. Yıl uğursuzundur :
(1,11,17,35,37,41).
16542. Yılan dilli :
(17,26,42).
16543. Yılan gibi sokmak :
(6,14,23,29,36,37,42).
16544. Yılan hikâyesi/ masalı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
16545. Yılan kemiği yağlı ballı :
(42).
16546. Yılan kemiği :
(1,17,29,37,42).
16547. Yılana ağı vermek :
(2,6,22,29,35,36,38,40,42).
16548. Yılanı koynunda/ koynunda yılan beslemek :
(42).
16549. Yılanı sen tut, gözüne ben bakayım :
(2,4,6,17,22,25,29,30,35,36,38,40,42).
16550. Yılanın kuyruğuna basmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,17,21,23,24,25,29,31,37,38,39,40,42).
16551. Yıldırımınla vurulmuşa dönmek :
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
16552. Yıldırımları üstüne/ üzerine çekmek :
(2,6,8,9,17,18,21,22,24,25,28,29,37,38,39,40,42).
16553. Yıldız akmak/ kaymak, uçmak :
(9,14,37,42).
16554. Yıldız barışıklığı :
(1,9,14,17,37).
16555. Yıldız kement atmak :
(2,6,13,14,21,22,29,30,38,39,40,42).
16556. Yıldızı barışık :
(6,14,21,22,35,42).
16557. Yıldızı/ yıldızları barışmak :
(4,8,11,13,14,21,23,24,35,40,42).
16558. Yıldızı dişi :
(1,2,8,9,14,17,21,37,38,39,42).
16559. Yıldızı düşkün/ düşük :
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,29,33,35,37,38,39,42).

- .6560. Yıldızı düşmek :
(14,29).
- .6561. Yıldızı erkek :
(8).
- .6562. Yıldızı parlamak/ parlak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).
- .6563. Yıldızı sönmek :
(2,6,9,11,14,17,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
- .6564. Yıldızı yüksek :
(35).
- .6565. Yıldızına bakmak :
(17,42).
- .6566. Yıldızları barışık olmak :
(2,25,29,30,32,34,38,39,42).
- .6557. Yıldızları/ yıldızı barışmak :
(6,9,18,20,22,28,37).
- .6567. Yıldızları saymak :
(9,29,37).
- .6568. Yılına basmak :
(17,26,42).
- .6569. Yıllar yılı :
(2,6,8,14,17,22,29,37,38,39,42).
- .6574. Yırtık/ delik büyük, yama küçük :
(2,6,20,21,22,38,39,40,42).
- .6570. Yırtık dondan fırlamak/ çıkar gibi :
(6,10,22,42) (argo).
- .6571. Yırtılan Deli Ahmet' in yakası :
(4,6,22,42).
- .6572. Yısa boca :
(9).
- .6573. Yiğit hoş, yancık/ torba, kese boş⁵⁰⁴ :
(2,6,22,29,30,38,40,42).
- .6574. Yiğitliğe bok/ leke sürmemek :
(6,8,22,29,37,41,42).
- .6575. Yiğitlik sende kalsın :
(2,6,8,9,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
- .6576. Yiğitlik taslamak :
(6,9,22,37,42).
- .6577. Yiyim yeri kapmak/ yapmak :
(2,8,9,14,17,29,30,35,37,38,41,42).
- .6578. Yiyip bitirmek :
(6,8,9,13,17,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
- .6579. Yoğuna/ yok pahasına vermek :
(13,31,42).
- .6580. Yoğurdu yumruğu ile yemek :
(14,17,42).

⁵⁰⁴ yancık : Kese, torba, boyundan geçirilerek yana asılan çanta.

16581. Yoğurt çalmak :
(2,21,29,37,38,39,40,42).
16582. Yok ananın örekesi¹⁵ :
(2,6,22,29,30,38,39,40,42).
16583. Yok canımı :
(2,6,8,9,11,21,22,24,29,37,38,39,40,42).
16584. Yok deve! :
(17,26,29,42).
16585. Yok devenin başı/ nalı :
(1,2,3,4,6,7,8,9,11,13,17,20,21,22,24,26,28,30,34,35,37,38,39,40,42).
16586. Yok oğlu yok :
(1,17,29,37,42).
16587. Yok pahasına :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,29,32,35,36,37,38,39,40,41,42).
16579. Yok pahasına/ yoğuna vermek :
(13).
16588. Yok satmak :
(6,8,9,17,22,29,32,37,42).
16589. Yok yere :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,25,29,30,31,33,35,36,37,38,39,40,42).
16590. Yok yoksul :
(29,37).
16591. Yokladığı çakmak taşı çıkmak :
(13,42).
16592. Yokluk çekmek :
(29,42).
16593. Yokluk içinde :
(42).
16594. Yoksulluğunu çekmek :
(17,26,42).
16595. Yoksulluk çekmek :
(42).
16596. Yoksun bırakmak/ etmek, kılmak :
(37).
16597. Yoktan var etmek :
(37,42).
16598. Yoktan yere :
(1,17,42).
16599. Yokuş aşağı :
(2,9,29,37,38,39,40,42).
16600. Yokuş göstermek :
(14,42).
16601. Yokuş yukarı :
(9,29,37,42).
16602. Yokuşa koşmak/ sürmek :
(2,4,6,9,11,13,14,18,21,25,29,37,38,39,40,42).

¹⁵ Öreke : Kadınların yün, keten gibi şeyleri takarak büktükleri tepesi çatal değnek; eğirmen, kirmen.

6603. Yol açmak :
(1,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,41,42).
6604. Yol ağzı :
(29).
6605. Yol almak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,24,25,26,29,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
6606. Yol aramak :
(2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,40,42).
6607. Yol ayırımına gelmek :
(42).
6608. Yol bağlamak :
(17,26,42).
6609. Yol boyu :
(9,17,42).
6610. Yol bulmak :
(2,6,8,11,14,18,21,22,24,25,26,29,30,33,37,38,39,40,41,42).
6611. Yol gizmek :
(8,29,37).
6612. Yol etmek :
(2,8,9,11,14,21,25,29,33,37,38,39,40,42).
6613. Yol evlâdı :
(37).
6614. Yol geçen hanı (gibi) :
(6,8,11,14,17,21,22,24,28,29,30,32,34,35,36,37,38,39,40).
6615. Yol gitmek :
(17,37,42).
6616. Yol görünmek :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,25,29,31,32,33,35,36,38,39,40,42).
6617. Yol göstermek :
(2,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,24,25,28,29,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
6618. Yol gözlemek :
(8,14,29,37).
6619. Yol iz bilmek/ bilmemek :
(1,8,9,13,14,17,21,23,24,29,35,36,37,42).
6620. Yol kesmek :
(1,2,4,6,8,9,11,14,16,17,18,21,22,24,25,29,32,33,35,37,38,39,41,42).
6621. Yol olmak :
(2,6,8,11,14,21,22,25,29,33,38,39,42).
6622. Yol parası :
(9,37).
6623. Yol şaşmak :
(14,17,29,31,37,42).
6624. Yol tepmek :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
6625. Yol tutmak :
(2,6,8,9,11,13,14,21,22,24,25,28,29,30,31,33,34,37,38,39,42).
6626. Yol uğrağı/ üstü :
(9,11,14,17,29,31,33,37,38,39,40,42).

- .6627. Yol vermek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,25,29,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
- .6628. Yol vurmak :
(1,2,6,14,16,17,22,29,31,37,38,40).
- .6629. Yol yakırken (dönmek) :
(2,8,9,11,14,21,29,37,38,39,40,42).
- .6630. Yol yapmak :
(6,11,22,29,37,42) (argo).
- .6631. Yol yordam/ erkân, yolak bilmek :
(1,2,8,9,11,13,14,17,21,23,24,26,29,30,33,35,37,38,39,40,41,42).
- .6632. Yol yürümek :
(9,17,31,37).
- .6633. Yola bakmak :
(11,14,26,27).
- .6634. Yola çıkmak :
(1,6,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,31,33,37,38,39,40,41,42).
- .6635. Yola düşmek :
(2,6,8,9,14,17,21,22,24,29,30,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
- .6636. Yola düzülme :
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,32,33,35,37,38,39,40,41,42).
- .6637. Yola gelmek/ getirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
- .6638. Yola girmek :
(11,16,35,36,37).
- .6639. Yola gitmek :
(9,29,31,37).
- .6640. Yola götürmek :
(16).
- .6641. Yola koymak :
(11,13,40,42).
- .6642. Yola koyulmak :
(1,6,14,18,21,22,42).
- .6643. Yola revan olmak :
(1,6,9,21,22,29,32,37,42).
- .6644. Yola salmak :
(13,42).
- .6645. Yola sokmak :
(16).
- .6646. Yola vurmak :
(1,2,6,11,13,14,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
- .6647. Yola yatmak :
(1,2,6,11,13,14,21,22,23,29,31,37,38,39,40,42).
- .6648. Yolcu çıkarmak/ etmek :
(13,25,31,33,37,40,42).
- .6649. Yolda kalmak :
(13,16,40,42).
- .6650. Yoldan çevirmek :
(37).

1006. Yoldan/ baştan çıkarmak :
(14,42).
- .6651. Yoldan çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,16,17,18,21,22,24,25,29,30,31,32,33,35,37,
38,39,40,41).
- .6652. Yoldan kalmak :
(2,6,11,14,18,21,22,24,25,28,29,31,33,34,37,38,39,42).
- .6653. Yoldan koymak :
(11,13,31,42).
- .6654. Yoldan sarmak :
(14,42).
- .6655. Yoldaşlık etmek :
(13,31,42).
- .6656. Yolgeçen hanı :
(2,13,42).
- .6657. Yollara dökülmek :
(1,4,6,8,14,22,29,37,41,42).
- .6658. Yollara düşmek :
(1,2,4,8,9,11,14,21,25,29,33,38,39,41,42).
- .6659. Yollarda kalmak :
(6,9,14,17,22,29,37,42).
- .6660. Yolları ayrılmak :
(6,14,22,29,37).
- .6661. Yolları tutmak :
(6,14,22,29,37,42).
- .6662. Yollarını/ yolunu gözlemek :
(14,17,42).
- .6663. Yolsuz yöntemsiz :
(2,8,9,25,29,30,38,39,42).
- .6664. Yolsuzlukları sağlam kazığa bağlamak :
(13,42).
- .6665. Yolu almak :
(29,31,37).
1034. Yolu/ ayağı düşmek :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,
41,42).
- .6666. Yolu ile gitmek :
(40,42).
- .6667. Yolu kesmek :
(4).
- .6668. Yoluna bakmak :
(1,4,6,17,21,22,26,29,37,42).
- .6669. Yoluna baş/ can koymak :
(13,14,42).
- .6670. Yoluna can/ canını vermek/ baş koymak :
(6,8,14,22,29,37,40,41,42).
- .6671. Yoluna çıkmak :
(1,14,17,24,29,37,42).
- .6672. Yoluna gelmek :
(2,6,14,22,29,38,39,42).

3894. Yoluna/ rayına, yörüngesine girmek/
oturmak, sokmak :
(2,6,8,9,13,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,41,42).
6673. Yoluna koymak :
(2,6,8,9,11,14,17,21,22,24,25,28,29,31,34,37,38,39,40,41,42).
6674. Yoluna kurban olmak :
(14).
6675. Yoluna sapmak :
(37).
6676. Yolunda bulunmak :
(7).
5447. Yolunda/ tıkrında gitmek :
(8).
6677. Yolunda gitmek :
(29,37).
6678. Yolundan kalmak :
(14,29,37).
6679. Yolunu aramak :
(14,17,26).
6680. Yolunu beklemek :
(1,2,6,8,9,14,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,33,34,37,38,39,40,42).
6681. Yolunu bilmek :
(29,37).
6682. Yolunu bulmak :
(2,4,6,8,10,11,13,14,17,21,22,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,37,
38,39,40,41,42) (argo).
6683. Yolunu değiştirmek :
(14,37,42).
6662. Yolunu/ yollarını gözlemek :
(6,14,22,42).
6684. Yolunu kaybetmek/ şaşırmaq :
(8,9,14,17,21,24,37,42).
3390. Yolunu/ önünü kesmek :
(2,6,14,21,22,25,29,30,33,37,38,39,40,41,42).
6685. Yolunu sapıtmak/ şaşırmaq :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,31,33,35,37,38,39,
40,41,42).
6686. Yolunu tutmak :
(8,14,29,37,41,42).
6687. Yolunu yapmak :
(2,4,6,8,9,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
6688. Yom tutmak :
(9,14,17,29,31,37).
6689. Yorgan döşek/ yatak yatmak :
(6,8,9,14,22,29,37,42).
6690. Yorgan gitti, kavga/ dâva bittisi¹⁶ :
(2,5,6,7,8,13,17,21,22,23,24,29,30,32,34,35,36,37,38,39,
40,41,42).

¹⁶ Nasrettin Hoca.

6691. Yorgan kaplamak :
(21,31,37).
6692. Yorgan kavgası :
(29,35,37).
6693. Yorgana göre ayak uzatmak⁵⁰⁷ :
(2,6,9,22,35,36,38,39,41,42).
6694. Yorgun argın
(11,14,17,21,22,23,29,30,33,35,37,38,39,40,42).
6695. Yorgunluğunu almak :
(2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,26,29,31,37,38,39,40,42).
6696. Yorgunluğunu çıkarmak/ gidermek :
(2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
6697. Yorgunluk kahvesi :
(9,29).
6698. Yorgunu/ işi yokuşa sürmek :
(2,6,8,11,17,18,21,22,23,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,42).
6699. Yosun bağlamak :
(9,26,37,42).
6700. Yön vermek :
(8,29,37).
6700. Yörük sırtından kurban kesmek :
(7,14).
6700. Yörüngesine/ rayına, yoluna girmek/ oturmak,
sokmak :
(2,6,8,9,21,22,23,24,29,31,37,38,39,40,42).
6701. Yuf borusu çalmak/ çekmek, okumak, öttürmek :
(1,3,4,6,7,9,13,14,17,22,26,27,29,31,35,36,37,42).
6702. Yuf çekmek :
(2,6,8,14,17,21,22,33,38,39,42).
6703. Yuf ervahına! :
(1,2,4,9,13,14,21,22,23,29,37,38,39,40,42).
6704. Yufka açmak/ yazmak :
(9,17,37,42).
6705. Yufka yürekli :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,42).
6706. Yuğmak yıkamak :
(42).
6707. Yukardan aşağıya kadar kulak kesilmek :
(13,42).
6708. Yukarı/ aşağı tükürsen bıyık, aşağı/ yukarı
tükürsen sakal:
(1,2,4,6,8,9,11,13,17,21,22,23,24,29,35,36,37,38,39,40,41,42).
6709. Yukarıdan almak :
(1,2,6,9,14,17,21,22,25,28,29,34,35,37,38,39,42).
6710. Yukarıdan aşağı süzmek :
(2,6,8,21,22,29,30,31,38,39,42).
6711. Yukarıdan/ tepeden, yüksekte bakmak :
(2,6,8,9,11,13,14,18,21,23,25,29,37,38,39,40,42).

⁰⁷ Ayağını yorganına göre uzat.

- .6710. Yuları birinin elinde olmak :
(6,8,22,29,37,42).
- .6711. Yuları gözlemek :
(42).
- .6712. Yuları eksik :
(8,29,37).
- .6713. Yuları ele vermek/ kaptırmak :
(8,14,22,29,37).
- .6714. Yularsız ata binmemek :
(36,42).
- .6715. Yumağını büyütmek :
(42).
- .6716. Yumruğu derisine varmak :
(42).
- .6717. Yumruğuna güvenmek :
(1,4,9,14,17,21,29,37,42).
- .6718. Yumruk atmak/ indirmek :
(8,17,37,42).
- .6719. Yumruk göstermek :
(1,4,6,8,9,13,14,17,21,22,23,29,37,42).
- .6720. Yumruk hakkı :
(1,2,4,6,9,14,17,22,29,35,37,38,39,42).
- .6721. Yumruk mezesi :
(2,8,14,29,35,38,39,42).
- .6722. Yumruk sallamak :
(9).
- .6723. Yumruk yumruğa gelmek :
(6,8,9,22,29,32,37,42).
- .6724. Yumulup düşmek :
(4,42).
- .6725. Yumurta bir kardeş :
(17,26).
- .6726. Yumurta kabuğunu beğenmemiş :
(1,13,42).
- .6727. Yumurta kapıya gelmek/ dayanmak, sıkışmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
- .6728. Yumurta sarıslı :
(1).
- .6729. Yumurtadan daha dün çıkmış :
(1,6,9,13,17,37,42).
- .6730. Yumurtaya kulp takmak :
(2,3,4,6,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
- .6731. Yumuşak başlı/ huylu :
(1,6,8,9,13,14,17,21,22,23,26,29,35,36,37,40,41,42).
- .6732. Yumuşak iniş :
(2,6,9,20,22,28,29,34,38,39).
- .6733. Yumuşak karın/ karnı :
(29).

6734. Yumuşak yüzlü :
(1,2,6,8,9,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
6735. Yunmuş arınmış olmak :
(29,37,42).
6736. Yurt tutmak :
(2,6,8,17,21,29,33,37,38,39,42).
6737. Yusufçuk atmak :
(29) (argo).
6738. Yutmazsa gargara etmek/ yapmak :
(42).
6739. Yuva bozmak/ yıkmak :
(1,14,17,26,35,36,42).
6740. Yuva kurmak :
(8,14,32,37,42).
6741. Yuva yapmak :
(11,29,31,37).
5528. Yuvarlak/ toparlak hesap/ sayı :
(2,8,9,11,14,20,21,24,28,29,34,35,38,39,42).
6742. Yuvarlak konuşmak :
(8,29,37).
6743. Yuvarlak masa toplantısı :
(42).
6744. Yuvarlanıp gitmek :
(2,4,6,8,9,13,14,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
6745. Yuvasını bozmak/ dağıtmak :
(2,6,8,9,11,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40).
6746. Yuvasını yapmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,29,31,35,36,37,38,39,40,42).
6747. Yuvasını yıkmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
6748. Yuvaya dönmek :
(37).
6749. Yük altına girmek :
(2,6,11,18,21,22,23,24,25,29,30,37,38,39,40,42).
6750. Yük kaldırmak :
(2,8,14,29,31,38,39,40,42).
6751. Yük olmak :
(2,4,6,8,9,11,13,17,18,20,21,22,23,24,25,28,30,31,32,33,34,35,37,38,39,40,41,42).
6752. Yük vurmak :
(29,37).
6753. Yüksek mevki/ tepeler :
(42).
6754. Yüksek oynamak :
(29).
6755. Yüksek perdeden konuşmak :
(1,2,4,6,9,11,13,17,21,22,24,28,29,34,35,37,38,39,40,42).

6756. Yükseklerde dolasmak :
(1,2,6,8,9,11,13,14,18,21,22,24,25,28,29,30,35,37,38,39,40,42).
6757. Yükseklerde uçucu olmak :
(42).
6758. Yüksekten atmak :
(1,2,4,6,9,11,13,14,16,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,42).
6759. Yüksekten/ tepeden, yukarıdan bakmak :
(1,2,4,6,9,13,14,16,17,18,20,22,23,25,29,33,37,38,39,40,42).
6760. Yüksükle ölçmek :
(17,42).
6761. Yükte hafif, pahada ağır :
(2,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,42).
6762. Yükü üzerinden atmak :
(6,13,21,31,40,42).
6763. Yükün altından kalkmak :
(2,6,13,14,18,22,24,25,28,29,30,31,34,38,39,40,42).
6764. Yükünü almak :
(1,2,6,9,11,14,17,21,22,26,27,29,30,33,35,37,38,39,40,42).
6765. Yükünü horoz götürüyor, gönlinü deve :
(13,40,42).
6766. Yükünü tutmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6767. Yükünü vurmak :
(42).
6768. Yükünü yukarı/ yüceye yığmak :
(14,17,35,36,42).
6769. Yüreğe/ yüreğine (soğuk) su serpmek/ dökmek :
(13,42).
6770. Yüreği açık :
(13,26,42).
6771. Yüreği/ canı, kalbi ağzına gelmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
6772. Yüreği bayılmak :
(1,6,9,13,14,17,21,22,29,37,42).
6773. Yüreği bularmak :
(29).
6774. Yüreği burkulmak :
(14,29,37).

6775. Yüreği cız etmek/ cızlamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,42).
6776. Yüreği çarpmak/ kalkmak, oynamak :
(2,8,9,13,17,23,24,26,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6777. Yüreği dalap dalap oynamak :
(13,42).
6778. Yüreği dar :
(1,9,13,14,17,29,35,37,42).
6779. Yüreği dayanmamak/ dayanamamak :
(2,6,8,9,14,18,22,24,28,29,30,31,32,33,34,37,38,39,40,42).
6780. Yüreği delik deşik olmak :
(13,14,29,37,42).
6781. Yüreği dolu :
(9,14,29,37,42).
6782. Yüreği dolup taşmak :
(29).
6783. Yüreği/ içi erimek :
(14,42).
6784. Yüreği/ içi, midesi, ezilmek/ kazınmak, kıyılmak :
(1,2,6,4,14,17,21,22,24,25,29,37,38,39,40,42).
6785. Yüreği ferahlamak/ hafiflemek, serinlemek :
(2,6,9,14,17,21,22,24,29,37,42).
6786. Yüreği götürmemek/ kaldırmamak :
(6,8,22,29,37,42).
6787. Yüreği gümbür gümbür atmak :
(13,40,42).
6788. Yüreği hop etmek/ hoplamak, kalkmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6789. Yüreği kabarmak :
(1,2,6,9,11,13,17,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
6790. Yüreği/ içi, kalbi kan ağlamak :
(14,42).
6791. Yüreği kararmak :
(1,2,4,6,9,13,14,17,21,22,24,29,30,37,39,42).
6792. Yüreği karış karış yağ bağlamak :
(13,17,35,42).
6793. Yüreği katı :
(1,2,4,6,9,13,17,21,22,24,29,37,38,39,40,42).
6794. Yüreği katılmak :
(9,13,17,29,37,42).
6795. Yüreği konuşmak/ söylemek :
(29,42).
6796. Yüreği kopmak :
(14,29).
6797. Yüreği küt küt atmak :
(6,22,24,25,42).

6775. Yüreği/ ciğeri, içi parçalanmak/ parça parça, pare pare (olmak), paralanmak, yanmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41,42).
6795. Yüreği pek :
(1,6,9,14,17,22,24,29,35,37,42).
6796. Yüreği rahatlamak :
(6,9,22,29,37,42).
6797. Yüreği sıkılmak :
(4,6,14,17,22,23,29,37,42).
6821. Yüreği/ içi sıkılmak :
(4).
6887. Yüreği/ ciğeri sızlamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,21,22,29,32,33,37,38,39,40,41,42).
6798. Yüreği soğumak :
(2,6,14,18,21,25,29,37,38,39,40,42).
6799. Yüreği söylemek :
(10,17,42) (argo).
6800. Yüreği şişmek :
(6,9,14,17,22,29,37,42).
6801. Yüreği taştan (katı) olmak :
(13,14,40,42).
6802. Yüreği tıp etmek :
(42).
6803. Yüreği tükenmek :
(2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,25,29,37,39,40,42).
6804. Yüreği ürpermek :
(29,37).
6824. Yüreği/ içi yağ bağlamak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,23,25,26,29,30,31,35,36,37,38,39,40,42).
6805. Yüreği yanmak :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,24,29,33,37,38,39,40,41,42).
6806. Yüreği yaralı :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,29,30,33,35,38,39,40,42).
6807. Yüreği yarılmak :
(6,14,22,29,37,42).
6808. Yüreği yufka :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,25,29,31,35,36,37,38,39,40,42).
6809. Yüreğinde dert/ sızı olmak :
(14,17,26,40,42).
6810. Yüreğinde yaşatmak :
(42).
6811. Yüreğinden geçmek :
(6,22,29,37,42).
6838. Yüreğinden/ içinden gelmek :
(6,22,37).
6812. Yüreğinden kan gitmek :
(2,6,14,17,21,22,25,33,35,36,38,39,40,42).
6813. Yüreğinden sıcak sıcak alev çıkmak :
(13,42).

1447. Yüreğine/ içine ateş düşmek :
(2,6,14,18,22,29,38,39,40).
6814. Yüreğine bıçak saplanmak :
(13,40,42).
6815. Yüreğine dağ açılmak :
(13,40,42).
1454. Yüreğine/ içine dert olmak :
(2,4,6,9,13,14,18,20,21,22,23,24,25,29,33,35,37,38,39,42).
6816. Yüreğine dokunmak :
(14,37,42).
6817. Yüreğine inmek :
(1,2,3,4,6,8,9,13,14,17,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
691. Yüreğine/ ciğerine, içine, iliğine işlemek/ geçmek :
(1,2,6,8,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,37,38,39,40,42).
6818. Yüreğine kar yağmak :
(4,6,17,22,29,37,42).
6819. Yüreğine korku düşmek :
(42).
6820. Yüreğine od/ ateş düşmek :
(1,6,8,13,17,21,22,24,29,33,35,37,40,42).
6821. Yüreğine oturmak :
(6,9,14,22,29,37,42).
6982. Yüreğine/ yüreğe (soğuk) su serpilmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40,41,42).
6822. Yüreğini ağızına getirmek :
(9).
1469. Yüreğini/ içini boşaltmak/ dökmek :
(1,6,22,29,37,42).
6823. Yüreğini dağlamak :
(1,14,42).
6824. Yüreğini dökmek :
(1,13,14,17,40).
6825. Yüreğini eritmek/ sızlatmak :
(6,14,22,29,37,42).
6826. Yüreğini hoplatmak/ oynatmak, kaldırmak :
(13,14,29,37).
6827. Yüreğini pek tutmak :
(1,6,17,22,29,37,42).
6828. Yüreğini serinletmek :
(6,22,29,37,42).
6829. Yüreğini tüketmek :
(4,6,14,17,22,29,37,42).
6830. Yüreğinin şişini indirmek :
(42).
1485. Yüreğinin/ içinin yağı erimek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,25,29,31,33,35,36,37,38,39,40,42).

6831. Yürek atmak :
(17,42).
6832. Yürek çarpmak :
(9,17,29,31,35,37,42).
6833. Yürek çekmek :
(26,42).
6834. Yürek kaldırmak :
(42).
6835. Yürek karası :
(17,29,37,42).
6836. Yürek koparmak :
(31,42).
6837. Yürek oynatmak :
(14,31,38,42).
6838. Yürek parçalamak :
(14,41,42).
6839. Yürek Selânik :
(2,6,8,9,10,11,13,14,17,22,28,29,34,35,37,38,39,40,42) (argo).
2872. Yürek/ nefes tüketmek :
(1,2,6,14,22,29,31,35,38,39,42).
6840. Yürek vermek :
(13,29,37,40,42).
6841. Yürek yakmak :
(14,42).
6842. Yürek yarası :
(1,9,13,14,17,29,37,40,42).
6843. Yürekle söylemek :
(42).
586. Yürekler/ içler acısı :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,26,29,31,35,37,38,39,40,42).
6844. Yürekleri doldurup taşırmak :
(42).
6845. Yürekleri minnet dolu :
(42).
6846. Yürekleri yakmak :
(42).
6847. Yüreksiz adam :
(42).
6848. Yürekte keder kökleşmek :
(13,40,42).
6849. Yürekte var, elde yok :
(13,40,42).
6850. Yürekten bağlanmak :
(13,21,24,40,42).
6851. Yürü de enseni görelim :
(13,29,40,42) (argo).
6852. Yürürlüğe girmek :
(2,6,8,18,21,22,24,25,28,29,30,31,34,37,38,39,40,42).
6853. Yürürlüğe konmak :
(37).

6854. Yürürlükte bulunmak :
(29,37).
6855. Yürürlükte kalmak/ olmak :
(29,37).
6856. Yürürlükten kalkmak/ kaldırmak :
(6,22,29,31,37,42).
6857. Yürüyüş düzenlemek :
(37).
6858. Yürüyüşe geçmek :
(9,37).
6859. Yüz ağartmak :
(9,13,14,21,26,35,36,41).
6860. Yüz akı/ akılığı :
(1,6,11,13,14,17,21,22,23,26,29,31,35,36,41,42).
6861. Yüz akılığıyla çıkmak :
(2,6,8,14,18,22,25,29,30,37,38,39,40,42).
6862. Yüz be yüz :
(17,42).
6863. Yüz bulmak :
(1,2,6,8,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,31,33,35,37,38,39,40,41,42).
6864. Yüz bulunca/ verince astar istemek :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,20,21,22,26,29,30,35,36,37,38,39,40,42).
916. Yüz/ dirsek çevirmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,25,26,29,31,33,35,37,39,40,41,42).
6865. Yüz dökmek :
(24).
6866. Yüz döndermek :
(14,42).
6867. Yüz eksitmek :
(11,13,14,29,31,41).
6868. Yüz etmek :
(2,9,14,29,31,37,38,42).
6869. Yüz geri dönmek/ etmek :
(2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,29,37,38,39,40,42).
6870. Yüz görümlüğü :
(2,6,8,11,14,21,22,24,28,29,30,31,32,34,35,37,38,39,40,42).
6871. Yüz/ baş göstermek :
(1,2,6,9,11,13,14,17,22,25,29,33,35,37,38,39,40,41,42).
6871. Yüz göz ağarmak :
(26).
6872. Yüz göz olmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,34,35,36,37,38,39,40,41,42).
6873. Yüz güldürmek :
(9).
6874. Yüz karası :
(1,6,7,8,13,14,21,22,24,33,35,37,40,42).
6875. Yüz kızartıcı/ karası :
(2,6,8,9,11,21,22,23,24,28,29,30,34,35,36,37,38,39,40,41,42).

5876. Yüz kızartmak :
(1, 6, 8, 9, 14, 22, 29, 37, 42).
5877. Yüz kızdırmak :
(6, 8, 9, 14, 22, 27, 29, 37).
5878. Yüz surat davul/ eşek derisi :
(1, 6, 9, 14, 17, 22, 29, 35, 37, 42).
5879. Yüz surat hak getire :
(1, 2, 6, 8, 17, 21, 22, 29, 35, 38, 42).
5880. Yüz surat mahkeme duvarı :
(1, 4, 6, 8, 9, 13, 14, 17, 21, 22, 29, 30, 35, 42)
5881. Yüz suyu dökmek :
(1, 2, 4, 5, 6, 9, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 15, 21, 22, 25, 27, 29, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42).
5882. Yüz sürmek :
(2, 6, 9, 11, 14, 17, 21, 22, 23, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42).
5883. Yüz takınmak :
(29, 37).
5884. Yüz tutmak :
(1, 2, 6, 9, 11, 13, 14, 17, 21, 22, 24, 25, 29, 31, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 42).
5885. Yüz üstü bırakmak/ kalmak :
(1, 6, 8, 13, 14, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 29, 31, 35, 37, 38, 40, 41, 42).
5886. Yüz üstü sürünmek :
(14).
5887. Yüz verdik deliye/ Ali'ye, çemrendi/ geldi sıçtı
haliye :
(2, 6, 13, 21, 22, 29, 35, 36, 38, 40, 42).
5888. Yüz verdikçe/ verince yüz daha istemek :
(2, 6, 8, 22, 29, 38, 39, 42).
5889. Yüz verince/ bulunca astar istemek :
(1, 2, 6, 8, 17, 22, 25, 29, 32, 37, 39, 40, 42).
5890. Yüz vermek :
(1, 2, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42).
5891. Yüz vurmak :
(1, 6, 14, 22).
5892. Yüz/ yüzünü yazmak :
(1, 11, 31).
5893. Yüz yüze bakmak :
(2, 4, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42).
0769. Yüz yüze/ karşı karşıya durmak/ gelmek :
(1, 2, 4, 6, 8, 9, 13, 14, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 29, 30, 31, 33, 37, 39, 40, 41, 42).
6894. Yüzde kalmak :
(14, 24, 42).
6895. Yüze çarpmak :
(26, 42).
6896. Yüze çıkmak :
(1, 2, 6, 9, 14, 17, 18, 22, 25, 26, 27, 29, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 42).
6897. Yüze duramamak :
(9, 29, 35, 37).

6898. Yüze gelen :
(1,42).
6899. Yüze gülmek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,33,34,35,37,39,40,41,42).
6900. Yüze tükürmek :
(13,42).
6901. Yüze yüze kuyruğuna gelmek :
(2,6,8,13,14,18,20,21,22,24,25,28,29,30,32,34,36,38,39,40,42).
6902. Yüzsüz şebek :
(13).
6903. Yüzü açılmak :
(6,9,14,17,22,29,37).
6904. Yüzü ak alını açık/ pak :
(9,14,21,30).
6905. Yüzü ak olmak :
(14,17,21,22,24,25,28,29,33,34,35,37,38,39,40).
6906. Yüzü allak bullak/ alabora olmak :
(6,22,29).
6907. Yüzü asık :
(8,9,18,22,29,37,38,39,40,41).
4972. Yüzü/ suratı eşek/ davul derisi :
(2,6,8,14,17,22,38,39,40).
6908. Yüzü görmemek, " yüzü görmemek" :
(2,6,8,9,21,22,24,29,37,38).
6909. Yüzü gözü açılmak :
(2,6,8,9,11,13,14,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40).
6910. Yüzü gülmek :
(1,2,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,41).
6911. Yüzü kâğıt gibi olmak :
(29).
6912. Yüzü kalmamak/ olmamak :
(1,2,6,8,9,11,14,18,21,22,24,25,28,29,30,33,34,37,38,39,40).
6913. Yüzü kara :
(1,2,6,8,9,14,21,22,24,28,29,30,33,34,38,39,40).
6914. Yüzü karışmak/ allak bullak olmak :
(6,22,29,37).
4795. Yüzü/ suratı kasap süngeriyle silinmiş :
(1,2,4,6,9,13,14,17,21,22,24,29,35,37,38,39,40).
6915. Yüzü kızarmak :
(1,6,8,9,22,29,37,41).
6916. Yüzü koyun kapanmak :
(14,29,37).
6917. Yüzü mum gibi olmak :
(13,40).
6918. Yüzü olmak⁵⁰⁸ :
(4,14).

⁵ Bağa bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun.

6919. **Yüzü olmamak/ kalmamak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,21,22,29,37,38,39,40,41).
6920. **Yüzü pek :**
(1,2,6,9,11,13,14,17,21,22,29,30,35,36,37,38,39,40).
6921. **Yüzü sıcak :**
(1,2,6,9,14,17,22,29,35,36,37,38,39,40).
6922. **Yüzü sirke satmak :**
(2,6,13,18,21,22,24,29,30,33,38,39,40).
6923. **Yüzü soğuk :**
(1,2,4,6,9,14,17,21,22,23,24,29,33,37,38,39,40).
6924. **Yüzü sulu :**
(16,33).
6925. **Yüzü suyuna/ suyu hürmetine :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41).
6926. **Yüzü tutmamak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,33,34,37,38,39,40).
6927. **Yüzü yazılı kalmak :**
(2,6,9,14,17,22,29,37,38,40).
6928. **Yüzü yerde :**
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,24,25,29,33,37,38,39,40).
6929. **Yüzü yere geçmek/ gelmek :**
(1,6,14,17,22,29,35,37,41).
6930. **Yüzü yok :**
(2,6,8,9,14,18,21,22,24,28,29,30,33,34,35,37,38,39,40,41).
6931. **Yüzü yumuşak :**
(1,2,4,6,9,11,14,17,18,22,25,29,37,38,39,40).
6932. **Yüzüğü atmak/ geri çevirmek :**
(9,17,29,37).
6933. **Yüzünde şeytan tüyü var :**
(2,6,17,21,22,28,30,34,35,38,39,40).
- 6081. Yüzünden/ üstünden, üzerinden akmak :**
(1,2,6,9,14,21,26,29,35,37,38,39).
- 090. Yüzünden/ burnundan, suratından düşen bin/yüz parça olmak :**
(1,2,4,6,9,13,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40).
- 6421. Yüzünden/ yanağından kan damlamak/ fışkırmak :**
(2,6,8,9,11,14,17,18,22,23,25,29,37,38,39,40).
6934. **Yüzünden okumak :**
(2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40).
6935. **Yüzüne (bir daha) bakmamak :**
(1,9,18,24,30,32,33,34).
6936. **Yüzüne atılmak :**
(2,14,21,29,38,39).
6937. **Yüzüne bağlamak :**
(1,2,6,9,14,17,21,22,25,26,29,37,38,39,40).
6938. **Yüzüne bakamaz olmak :**
(29,37).
6939. **Yüzüne bakılacak/ bakılır gibi :**
(1,2,4,6,8,11,17,22,29,37,39,40).

6940. **Yüzüne bakılmak :**
(6,9,13,14,17,22,37,38,39,41).
6941. **Yüzüne bakmak :**
(4,9,14,17,21,25,28,29,31,35,37,39,41).
6942. **Yüzüne bakmaya kıyamamak :**
(1,2,6,8,14,17,21,22,25,29,30,37,38,39,40).
6943. **Yüzüne bir daha bakmamak :**
(2,8,17,22,29,37,38,40).
6944. **Yüzüne çarpmak :**
(6,20,22,26).
6945. **Yüzüne durmamak/ duramamak :**
(2,6,8,21,22,25,29,37,38,39).
6946. **Yüzüne gelmemek :**
(2,6,17,22,25,29,35,38,39).
6947. **Yüzüne gözüne buluştırmak :**
(1,4,6,8,9,14,17,18,21,22,25,29,32,35,36,37,38,41).
6948. **Yüzüne güller/ gül suyu :**
(4,8,14,35,36).
6949. **Yüzüne gülmek :**
(6,8,9,14,21,22,29,37,38).
6950. **Yüzüne hasret kalmak :**
(29,37).
6951. **Yüzüne kan gelmek :**
(1,2,6,8,9,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40).
6952. **Yüzüne kapanmak :**
(37).
6953. **Yüzüne karşı (söylemek) :**
(2,6,8,9,14,17,21,22,25,29,33,37,38,39,40).
6954. **Yüzüne tükürseler yağmur yağıyor sanır :**
(2,6,8,17,20,21,22,23,25,29,30,35,37,38,39,40).
6955. **Yüzüne vurmak :**
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,25,29,31,32,33,37,38,39,40,41).
6956. **Yüzünü ağartmak :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,37,30,34,38,39,40,41).
6957. **Yüzünü eğmek :**
(4).
4803. **Yüzünü/ suratını buruşturmak/ eksitmek :**
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,41).
6958. **Yüzünü gören cennetlik :**
(2,6,8,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40).
6959. **Yüzünü görmemek :**
(8,29,37).
6960. **Yüzünü gözünü açmak :**
(1,4,6,8,9,13,14,17,22,29,37,40).
6961. **Yüzünü güldürmek :**
(4,6,8,9,14,17,21,22,29,35,37,41).
6962. **Yüzünü kara çıkarmak :**
(2,6,8,9,11,14,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,37,38,39,40).

6963. Yüzünü kara çıkarmamak :
(29,40).
6964. Yüzünü kızartmak/ kızdırmak :
(1,4,6,8,9,14,17,20,21,22,24,25,28,29,30,34,35,37,38,39,40).
6965. Yüzünü şeytan görsün! :
(6,8,9,17,22,29,35,37).
6892. Yüzünü/ yüz yazmak :
(1,6,14,17,21,22,37).
6966. Yüzünü yere/ yerlere sürmek :
(13,14,35,40).
6967. Yüzünü yere getirmek/ geçirmek :
(2,6,8,9,14,17,18,21,22,29,37,38,40).
6968. Yüzünün akıyla çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,14,17,20,21,22,24,25,29,37,38,39,40,41).
6969. Yüzünün derisi kalın :
(2,6,8,9,14,17,21,22,23,29,37,38,39).
6970. Yüzünün derisi yere geçmek :
(6,22).
6971. Yüzünüze güller :
(1,2,6,9,17,22,29,37,38).
6972. Yüzüp yüzüp kuyruğuna gelmek :
(1,4,13,14,17,35,37).

Z

6973. Zahmet buyurmak :
(26,42).
6974. Zahmet çekmek :
(6,8,9,13,14,22,23,24,31,32,33,37,40,42).
6975. Zahmete girmek/ katlanmak :
(6,8,9,14,17,22,37,42).
6976. Zahmete sokmak :
(6,8,9,13,17,21,22,24,31,32,37,40,42).
6977. Zahmetine değmek :
(6,18,22,37,42).
6978. Zaman almak :
(29).
6979. Zaman aşımı :
(11,42).
6980. Zaman azmak :
(14,42).
6981. Zaman bırakmak :
(6,9,14,17,22,25,37,42).
5959. Zaman/ vakit kazanmak :
(6,8,9,14,17,21,22,24,25,29,37,42).
6982. Zaman kollamak :
(6,9,13,14,17,21,22,23,24,25,29,37,40,42).

6161. Zaman/ vakit öldürmek :
(6, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 34, 37, 40, 42).
6983. Zaman tanımak :
(29).
6984. Zaman vermek :
(6, 9, 11, 14, 21, 22, 24, 29, 37, 42).
6162. Zaman zaman/ vakit vakit :
(1, 2, 6, 8, 9, 11, 14, 18, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 39, 40, 42).
6985. Zamana bırakmak :
(6, 8, 42).
6986. Zamana uymak :
(4, 8, 9, 13, 14, 17, 21, 22, 23, 25, 29, 37, 38, 40, 42).
6987. Zamane adamı :
(9, 17, 23, 26, 42).
6988. Zamane çocuğu :
(8, 14, 21, 24, 35, 36, 42).
6989. Zamane piçi :
(14, 17, 42).
6990. Zamanlı dolmak :
(6, 22, 37, 42).
6991. Zamanlı geçmek :
(6, 9, 14, 17, 21, 22, 29, 37, 42).
6992. Zamanı öldürmek :
(42).
6993. Zamanın hükmünce :
(42).
6994. Zamanını kollamak :
(42).
6995. Zamanlı zamansız :
(9, 29).
6996. Zamirini bilmek :
(17, 42).
6997. Zamirini dışa vurmak :
(13, 40, 42).
6998. Zamparalık etmek :
(9, 37).
6999. Zan altında bulunmak :
(6, 13, 17, 21, 22, 23, 37, 40, 42).
7000. Zapturept altına almak :
(6, 8, 22, 37, 42).
7001. Zar düşes oturmak :
(13, 42).
7002. Zar gelmek :
(9, 29, 37).
7003. Zar tutmak :
(2, 6, 9, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 31, 34, 37, 38, 39, 42).
7004. Zarar görmek :
(8, 9, 32, 37, 42).
7005. Zarara sokmak :
(8, 37).

7006. Zarara uğramak :
(37).
7007. Zararlı çıkmak :
(8,37).
7008. Zarını atmak :
(6,22,29).
7009. Zarını bozmak/ kırmak :
(6,9,22,25,29,37,42).
7010. Zart zurt etmek :
(2,4,8,9,10,13,14,21,22,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42)
(argo).
531. Zartayı/ cartayı, cavlağı çekmek :
(1,2,4,6,9,11,13,17,21,22,23,29,30,39,40,42) (argo).
7011. Zartayı koyuvermek :
(10,42) (argo).
7012. Zaruret belâsı :
(42).
7013. Zayıf düşmek :
(6,8,9,22,23,29,37,42).
7014. Zayıf düşürmek :
(29,37).
7015. Zayıfesine bakmak :
(1,9,37).
7016. Zebanî kılıklı :
(14,35,42).
7017. Zebunu olmak :
(4,13,17,29,37,40,42).
7018. Zehir hafiye :
(29,37).
7019. Zehir katmak :
(14,42).
7020. Zehir yutmak :
(13,42).
7021. Zehir zemberek :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,28,29,30,32,34,35,36,37,
38,39,40,41,42).
7022. Zehir zıkkım< zakkum olmak :
(6,8,9,13,14,17,21,22,29,35,37,40,42).
7023. Zembereği boşalmak/ boşanmak :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,24,28,29,34,35,37,38,39,40,42).
7024. Zemheri zürafası⁵⁰⁹ :
(1,2,6,8,9,13,14,17,21,22,23,24,25,28,29,34,35,36,37,38,40,41,42).
7025. Zemin hazırlamak :
(1,2,6,8,9,11,14,17,18,21,22,24,29,32,37,38,39,41,42).
7026. Zemin ve zamana uygun :
(2,6,9,11,14,17,22,23,29,37,38,39,40,42).
7027. Zemzem kuyusuna işemek/ kuyusunu pislemek :
(1,4,6,9,13,14,17,20,22,29,37,42).

⁵ zeherîr> zemheri : (Arapça) Karakış.

7028. Zemzemle yıkanmış olmak :
(1,2,4,6,9,14,17,20,21,22,23,24,28,29,30,34,35,37,38,39,40,42).
7029. Zengin durmak :
(29).
7030. Zenneye çıkmak :
(6,9,17,21,22,29,37).
7031. Zerresi kalmamak/ olmamak, yok :
(21,28,29,37,42).
7032. Zevahiri kurtarmaksı0 :
(2,4,6,8,9,13,17,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
7033. Zeval bulmak :
(6,9,13,17,21,22,24,28,34,37,42).
7034. Zeval vakti :
(9,17,37).
7035. Zevale ermek :
(9,22,37).
7036. Zevale yüz tutmak :
(6,17,22,37,42).
7037. Zevali olmak :
(21,37,42).
7038. Zevk edinmek :
(42).
7039. Zevk ehli :
(17,29,37,42).
7040. Zevk etmek :
(9,17,22,37,41).
7041. Zevk sürmek :
(17,41).
7042. Zevke dalmak :
(42).
7043. Zevki çıkmak :
(29,31,37).
7044. Zevki selim sahibi :
(29,37).
7045. Zevkinde olmak :
(29,37).
7046. Zevkine bakmak :
(13,17,26,29,31,40,42).
7047. Zevkine gitmek :
(9,17,29,31,37,42).
7048. Zevkine mecbur :
(9,13,17,29,31,37,42).
5291. Zevkine/ tadına varmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,30,33,35,37,38,39,40,42).
1188. Zevkini/ keyfini, tadını çıkarmak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,34,35,37,38,39,40,42).

⁰ zevahir : (Arapça) Bir şey veya şahsın görünüşü; dış görünüşü.

7049. Zevkini okşamak :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,22,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
7050. Zevkini sürmek :
(9,14,42).
7051. Zevkten dört köşe olmak :
(2,6,7,8,9,11,20,21,22,23,24,25,28,29,30,32,34,37,38,39,40,42).
7052. Zeytinyağı gibi üstte/ suyun üstüne çıkmak :
(1,2,4,6,8,9,13,14,17,18,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,32,34,36,37,38,39,40,42).
7053. Zıddına basmak :
(6,17,22,26,29,42).
7054. Zıddına gitmek :
(2,6,8,13,17,24,29,30,35,38,39,40).
7055. Zıkkımın/ ziftin kökünü/ pekini yemek :
(6,22,35,42).
7056. Zılgıt vermek :
(6,8,13,17,22,29,37,42).
7057. Zılgıtı çekmek :
(6,8,22,29).
4180. Zılgıtı/ sapartayı yemek :
(2,6,8,17,21,22,23,24,32,35,37,39,42).
7058. Zımparadan geçirmek :
(6,22,42).
7059. Zınc diye çıkmak :
(6,22,39).
7060. Zınc diye durmak :
(2,4,6,14,20,21,22,23,24,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
7061. Zıp çıktı :
(26,36,42).
7062. Zıp diye çıkmak :
(2,4,9,17,26,29,37,38,40,42).
7063. Zıp zıp zıplamak/ sıçramak :
(29,35,37,42).
7064. Zır deli, mor kerrake :
(35).
7065. Zır deli, zırzır deli :
(13,14,26,35,36,42).
7066. Zırlıtlı çıkarmak :
(6,14,22,29,42).
7067. Zırlak deli :
(26,42).
7068. Zırnık (bile) vermemek⁵¹¹ :
(1,2,6,8,9,13,17,18,23,24,25,28,29,30,32,34,35,38,39,40,42).
7069. Zırnık kalmamak :
(9).
7070. Zırnık koklatmamak :
(8,9,21,22,29,37).

zırnık> zırnık : (Farsça) Sığan otuyla kükürttten oluşan karışım. Mecazen; bir şeyin en küçük, değersiz ve işe yaramaz parçası.

7071. Zırvaya çevirmek :
(13,42).
7072. Zıt gitmek :
(1,8,9,13,14,17,29,37,40,42).
7073. Zıttına gitmek :
(1,4,14,17,37,42).
7074. Zıvanadan çıkmak⁵¹² :
(1,2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,22,23,24,25,28,29,30,32,34,35,37,38,39,40,41,42).
7075. Zifiri karanlık :
(6,8,22,23,29,32,35,36,37,42).
687. Zifos/ çamur atmak/ sıçratmak, sıvamak :
(1,6,9,14,17,22,29,37,42).
7055. Ziftin/ zıkkımın kökünü/ pekini yemek :
(1,2,4,6,8,9,13,17,21,22,23,29,30,35,36,37,38,39,40,41,42).
7076. Zihin karışıklığı/ bulanıklığı :
(8,9,42).
234. Zihin/ beyin, kafa yormak :
(2,4,8,9,13,14,18,21,22,23,25,29,33,35,37,38,39,40,41,42).
7077. Zihne dank etmek :
(13,42).
7078. Zihni açılmak :
(2,4,6,8,9,11,14,17,18,21,22,23,24,25,26,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
7079. Zihni almak :
(13,42).
7080. Zihni bulanmak/ dağılmak, karışmak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,24,25,29,30,35,37,38,39,40,42).
7081. Zihni durmak :
(42).
7082. Zihni saplanmak :
(2,4,6,9,14,17,18,22,29,38,39,40,42).
17. Zihni/ akı, kafası takılmak :
(4,6,9,13,14,18,21,22,23,25,28,29,32,35,37,38,39,40,42).

7090. Zihnini dağıtmak :
(8,29).
7091. Zihnini kurcalamak :
(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,21,22,23,24,25,29,30,32,35,37,38,39,40,42).
7092. Zihnini oynatmak :
(6,9,17,22,24,29,37,42).
62. Zikri/ adı geçmek :
(9,17,37).
7093. Zikzak yapmak :
(9,11,17,29,32,42).
7094. Zil takıp oynamak :
(1,4,6,9,11,14,17,21,22,23,24,25,29,32,35,36,37,40,42).
7095. Zil zurna, gök kandil :
(35,42).
7096. Zil zurna sarhoş :
(1,2,4,6,8,11,14,17,20,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,40,42).
7097. Zilli masa :
(35,42).
7098. Zilliği kırmak :
(6,10,22,29,42) (argo).
7099. Zilsiz oynamak :
(1,6,8,9,14,22,32,35,36,41,42).
7100. Zimmetine geçirmek :
(6,8,9,11,17,18,21,22,24,37,42).
7101. Zincirden boşanmak :
(6,14,17,22,26,36,41,42).
7102. Zincire çekmek :
(6,14,17,22,26).
7103. Zincire vurmak :
(6,14,17,21,22,24,31,32,37,42).
7104. Zinciri koparmak :
(13,40,42).
7105. Zindan etmek :
(6,8,9,17,22,29,32,37,42).
7106. Zindan kesilmek/ olmak :
(2,6,8,9,18,21,22,23,24,25,28,29,30,34,37,38,39,40,42).
7107. Ziyafet çekmek :
(6,8,9,11,17,21,22,26,32,37,42).
7108. Zıyan zebil< sebil olmak :
(1,2,6,8,9,14,17,21,22,23,29,30,37,38,39,40,42).
7109. Zıyanı yok! :
(9,22,29,37).
7110. Zoka yutturmak¹³ :
(2,4,10,14,17,21,22,37,42) (argo).
7111. Zokaya düşmek/ gelmek :
(6,10,22,29,42) (argo).

¹ zoka : Büyük balıkların avlanmasında kullanılan küçük balık şeklinde ucu iğneli kurşun.

7112. Zokayı yutmak :
(1,6,8,9,10,11,13,14,22,23,28,29,30,34,35,36,38,39,42) (argo).
7113. Zom olmak :
(6,8,10,22,29,32,37,42) (argo).
7114. Zor alımına çatmak :
(42).
392. Zor/ güç belâ :
(1,2,4,6,8,9,11,14,17,21,22,29,32,35,38,39,40,42).
7115. Zor durundasın çekirge :
(7).
7116. Zor kullanmak :
(6,9,22,25,37,42).
7117. Zora binmek :
(2,6,8,13,14,17,18,21,22,25,26,29,30,35,36,37,38,40,42).
7118. Zora gelememek :
(6,9,13,14,17,18,21,22,29,37,40,41,42).
7119. Zora koşmak :
(6,8,9,14,18,22,25,29,35,36,37,42).
7120. Zorba başı :
(17,26,42).
7121. Zorluk çıkarmak :
(6,8,9,22,32,42).
7122. Zoru olmak :
(2,6,8,9,21,22,23,25,28,29,34,37,38,39,40,42).
7123. Zorun ne? :
(2,6,8,9,21,22,29,30,38,39,40,42).
7124. Zoruna belâ davet etmek :
(26,42).
7125. Zoruna gitmek :
(6,8,22,29,37,42).
7126. Zorunda olmak :
(29,37).
7127. Zula etmek :
(4,6,8,9,10,11,29,37,42) (argo).
7128. Zula olmak :
(10,22,29,42) (argo).
7129. Zulaya atmak :
(6,8,10,22,29,42) (argo).
7130. Zurna çalanın kapısında/ zurnacının karşısında
limon yemek :
(6,8,13,17,21,22,29,35,36,37,42).
7131. Zurnanın son deliği :
(6,8,22,25,32,42).
7132. Zurnanın zırt dediği yer :
(2,6,8,9,11,18,21,22,23,28,29,32,30,32,34,37,38,39,40,42).
7133. Zurnayı biz çaldık, parsayı él/ o topladı :
(13,35,40,42).
7134. Züğürt kesesi gibi tamtakır :
(6,17,22,35,36,42).

135. Zügürt tesellisi :

(2,4,6,8,9,11,13,14,17,18,20,21,22,23,29,30,32,35,36,37,38,39,
40,41,42).

136. Zülf-i yâre dokunmak :

(1,2,4,6,7,8,9,13,14,17,18,21,22,23,28,29,30,32,34,35,36,37,38,
39,40,41,42).

137. Zümürdü anka gibi :

(1,9,14,17,23,36,37,42).

